

KAREL HAVLÍČEK BOROVSKÝ
ČLÁNKY ZE SLOVANA 1850–1851

Předmluva vydavatele

Místo úvodu

Naše zemská ústava

Svoboda církve

Sliby a obležení

Pozorovatel politický

Bohuslava Balbina obrana národu slovanského, zvláště českého

Česká šlechta

Pozorovatel politický

Co jest byrokratie?

Pozorovatel politický

Censura a svoboda tisku

Pozorovatel politický

Naše nynější postavení

Pozorovatel politický

Komunismus

Pozorovatel politický

Co jest vlastně konstituce?

Pozorovatel politický

Vojsko

Pozorovatel politický

Rusové

Pozorovatel politický

Vládním novinám

Pozorovatel politický

Slovanská politika

Kdo jest větší idealista?

Zprávy domácí

Pozorovatel politický

Zrušení obleženosti

Pozorovatel politický

Vynucená odpověď „Vídeňskému Denníku“

Pozorovatel politický

Stav městský v konstituci

Pozorovatel politický

Duchovenstvo v konstituci

Pozorovatel politický

Vládní sklíčko

Spor náš s „Vídeňským Denníkem“

Pozorovatel politický

Kdo platí největší daně?

Pozorovatel politický

Proti centralisaci

Pozorovatel politický

Mistr Jan Hus

Pozorovatel politický

Strany politické

Pozorovatel politický

Faryzeové rovnoprávnosti národní

Pozorovatel politický

Praetoriani rakouští

Pozorovatel politický

Emancipace židů

Pozorovatel politický

Nynější postavení české šlechty

Pozorovatel politický

Návrh nového spolku nepolitického

Pozorovatel politický

Předpekli politické

Pozorovatel politický

Spisovní jazyk na Slovensku

Pozorovatel politický

Neznabohové

Pozorovatel politický

Hlas ze Slovenska o centralisaci a foederaci

Pozorovatel politický

Čím dál, tím hůř

Pozorovatel politický

Machiavellův: Panovník

Pozorovatel politický

Kuranda a český stavovský výbor

Pozorovatel politický

Poturčenec horší než turek

Pozorovatel politický

Peníze

Pozorovatel politický

Na počátku roku 1851

Z Prahy

Sněm království českého

Činnost vojenského soudu v Praze

Zrušení ústavy od 4. března

Uzavření revoluce

Pozorovatel politický

Revoluce

Pozorovatel politický

Správa záležitostí obecních

Pozorovatel politický

Rakouská oktrojovaná ústava

Pozorovatel politický

Upomínka na rok 1848

Pozorovatel politický

Domácí zprávy

Redakce Slovana k čtenářstvu

Pozorovatel politický

K našemu čtenářstvu

Pozorovatel politický

Svobodná výroba a svobodný obchod

Pozorovatel politický

Naše národní divadlo

Pozorovatel politický

Pro okolí Opočenské a také dále

Pozorovatel politický

Obecní záležitosti

Pozorovatel politický

Svobodná výroba, svobodný obchod II.

Pozorovatel politický

Gleiches Recht für Alle!

Pozorovatel politický

Spicilegium z Vídeňského Denníka

Pozorovatel politický

Náboženství

Pozorovatel politický

Nábožní mužové a vlastenci

Pozorovatel politický

Pozorovatel politický

Temno všude, ticho všude, co to bude, co to bude?

Pozorovatel politický

Pozorovatel politický

Pozorovatel politický

Další vycházení Slovana

Pozorovatel politický

Pozorovatel politický

Vytrvalost opposice

Pozorovatel politický

Střední strana a Březnová ústava

Pozorovatel politický

Pozorovatel politický

Hlavní rána proti Slovanu

Sbírky na naše národní divadlo

Jeden paragraf

K čtenářstvu

Učitelstvo a žendarmerie

První výstraha „Slovanu“

Pozorovatel politický

Pozorovatel politický

Pozorovatel politický

Slovan se loučí s Vídeňským Denníkem

K vědomosti panu místopředsedě

Něco o zákonném odporu

Pozorovatel politický

Konec!

Předmluva vydavatele

Potlačením „Národních Novin“ Havlíčkových doufala vláda Schwarzenberg Bachova, že národ český umlčela a odpor jeho proti sobě zlomila nadobro. Pokud by na vůdcích a poslancích tehdejších národa našeho bylo sešlo, ovšem; ale za to špatně znala neoblomného a neohroženého Karla Havlíčka. Přesídliv z Prahy do Hory Kutné, počal zde již dnem 8. května 1850 vydávati nový, opoziční list - znamenitě psaného a svatou věc národa s hrdinným v pravdě zápalem bránícího: „Slovana.“

Místo úvodu

(H. B.) Znamenitý muž národa anglického pravil: „Raději žádný sněm než žádnou svobodu tisku; raději oželím odpovědnost ministrů Habeas-Corpus-actu, povolování daní, nežli svobodu tisku, neboť touto všechna dotčená práva opět si získají!“

Pravdivost jeho slov, skutkem osvědčená v dějinách novějších století, zakládá se hlavně na tom, že bez osvěty a probuzenosti duševní není národ schopen uhájiti svobodu svou a právní zákonitou vládu proti libovolnosti zpanštělých samozištníků, kteří vždy o to usilují, brzy chytře a pokrytsky, brzy zas násilně, aby zneužívatí mohli statků a osob spoluvorův svých, od Boha rovně oprávněných.

Nemohla by zajisté malá hrstka vládychtivých utiskovati ku svému prospěchu celý národ, kdyby tento, jsa náležitě vzdělán, rozuměl všem svým záležitostem a svou vůli náležitě projevití a provésti uměl. Úkolem svobody tisku jest tedy povýšiti poznenáhla celý národ, neb alespoň největší část jeho k takovému vzdělání, a jen tenkrát můžeme sobě dělati naději na opravdivou a jistou svobodu. Třeba se i národu podařilo náhodou skrze revoluci svrhnutí se šije své jařmo absolutní vlády, jestli zároveň není větší část jeho vzdělaná, v brzkém času zase jiní pod jinými záminkami dovedou se zmocniti libovolné a protizákonné vlády nad národem, jako toho právě za našich časů leckde příklady vidíme.

Není zde k tomu místo a také ani úmysl, dokazovati důležitost svobody tisku pro svobodu občanskou - zdá se mi, že již příliš přesvědčen jest svět o této pravdě.

Také náš národ uvítal roku 1848 novou tuto svobodu se srdečným nadšením a zakusil jistě, byť i na krátce, její ovoce, a aby i dále a ještě s větším prospěchem radovati se mohl z této výhody, o to budiž hlavně péče všech, kterým souzeno jest, jakožto průvodčím, vést národ na obtížných cestách ke stálé občanské rovnoprávnosti a svobodě.

Od té doby, co Praha, hlavní to ohnisko vyššího života našeho národu, pravé srdce, z kterého proudí již po tolik věků oživující žíly do veškerých našich krajin, od té doby, co Praha skrze obležení zbavena jest (bohužel již nyní celý rok!) vedle jiných ústavních práv také svobody tisku, ztratili jsme téměř celou svobodu tisku pro záležitosti občanské. Ačkoli kromě Prahy a několika pevností v celé ostatní naší vlasti v úplné míře platí ústava a v ní pojištěné právo svobodného tisku, nepoužil nikdo za ten celý čas tohoto práva k vydávání liberálního, záležitosti českého národa bezohledně zastávajícího politického časopisu. Zajisté ne velmi chvalitebná to pro nás událost, svědčící o malé posud probuzenosti našeho veřejného občanského života! Pohledněm vůkol sebe! Malá naše sousední saská země, počítající milion obyvatelstva, čítá svých asi 200 politických časopisů a není tam téměř ani jednoho dosti nepatrného městečka, které by nemělo svůj politický časopis¹ a následek toho byl ten, že s Prahou klesl národ dobrovolně do obležení.

V Praze zatím, kdežto i tak počet našich politických časopisů skrze nový, velmi přísný zákon o tisku a ustanovené v něm na naše okolnosti příliš velké kauce až k nedůstatku se zmenšil, zápasily liberálnější časopisy všelijak s vojenskými úřady: jaký při tom byl osud mých „Národních Novin“ jest sice ve hlavních ohledech každému povědomo, zevrubněji bych ale mohl jen já a vojenský soud na Hradčanech o tom zápasu liberální žurnalistiky s vojenskou subordonancí dlouhé kroniky vypravovati. Snažil jsem se ovšem zůstatí vždy věren zásadám, o kterých jsem přesvědčen, že by mohly nejen národu našemu, nýbrž i vládě prospívati - místo důvodů ale odpovědělo se mi zákazem „Národních Novin,“ a zanechávám každému na rozsouzenou, jestli tento zákaz uškodil více zásadám naší strany, anebo vládě.

Podle celého až dosavadního jednání naší nynější vlády s opozičními novinami zdá se mi, že tato vláda rozumí svobodě tisku jen tak, aby všechny noviny jenom smýšlely a psaly, jak se vládě líbí, neboť považuje již každého za zlomyslného buřiče, který jiné zásady zastupuje než ona. Svoboda tisku jest ale jen právě k tomu, aby se mohlo projevití smýšlení vládě odporne,

---

¹ Že oba časopisy v Brně vycházející za samostatné se považovati nemohou, ví každý, komu jsou známy okolnosti těchto časopisů.

neboť jenom tak možno jest, aby konečně rozličným bádáním a posuzováním užitečná národu pravda na jevo přišla a do života se obrátila. Vláda pronásledující a utlačující opposiční noviny sama rozbíjí (abych vhodného podobenství užil) neklamné zrcadlo, ve kterém by viděti mohla pravé vady své, neboť v těch obrazích, které jí služebné její a vždy přisvědčující noviny malují, nevidí nikdy pravou podobu svou, nýbrž jen klamný ideal příznivý a uplacené fantasie. Neznati ale své vady, jest slabost škodící každému a nejvíce vládám.

Již tomu nyní jest přes tři měsíce, co umlknul hlas „Národních Novin,“ a že teprva nyní opět pokračuji ve své časopisní činnosti, není vina moje, nýbrž těžkých okolností, pro které mi až do této doby nebylo možná. Nechci zde tyto okolnosti vypisovati a kresliti obecnstvu žalostný obraz našich slabých, jen zdánlivě pravdivých konstitučních práv, nechci též vládě strannost vytýkati, že jen právě proti našim novinám užila všechnu moc výmineční, nechajíc noviny německé strany ku př. „Ost-Deutsche-Post,“ „Deutsche Zeitung aus Böhmen“ pokojně vycházeti. Zastřeme raději rouškou zapomenutí truchlivou minulost, a pokusme se věřiti přece na lepší budoucnost!

Že nepokračuji ve vydávání „Národ. Novin,“ nýbrž zcela nový časopis v jiné také formě vydávám, toho jest jedna příčina: nepříhodnost každého místa kromě Prahy pro veliké, denně vycházející noviny, skrze špatné spojení poštovní, a druhá příčina přání moje, aby nový můj časopis také do Prahy přístup měl. „Národní Noviny“ zapověděl vojenský úřad v Praze vydávati, již tedy pro pouhou důslednost musil by jim snad v Praze přístup zapovědít, kdyby někde jinde zas vycházely, třeba i jejich obsah nebyl veřejnému pořádku v Praze nebezpečný. Nový ale časopis, o kterém se ani napřed věděti nemůže, jakým způsobem bude veden, může zajisté vojenský úřad i do obležené Prahy připouštěti, tak jako tam až posud připouštěl mnohé jiné časopisy, vycházející v místech, ve kterých ústavní svoboda tisku panuje. Nenít' zajisté úmysl můj přepjatě nějak a bouřlivě sobě počínati v tomto novém časopise: nejsem ale také třtina, klátící se podle větru a mohu se sice s ohledem na těžké okolnosti v odporu svém všemožně umírniti, žádná moc mne ale nepřinutí chváliti to, co jest dle přesvědčení mého národu našemu škodlivé a nebezpečné.

Jestli tedy skutečně vláda úmysl má, časem svým nechati do opravdivého života nastoupiti ty svobody a ta práva, kterých až posud máme mnoho jen na papíře a jestli jmenovitě upřímně chce zachovati svobodu tisku: pak ovšem nevidím žádných příčin k tomu, aby „Slovanu“ zamezen býti musil přístup do Prahy, třeba on vycházel na místě, vojenským výminečným zákonům nepodřízeném a radujícím se z té právní svobody tisku, kterou nám nový,

prozatímní zákon o tisku ponechal. Budiž tato doba od vlády považována za přechod k tomu bohdá! nedalekému času, ve kterém i v Praze opět začnou platit konstituční zákony a s nimi svoboda tisku. Že já a celá ta strana, ku které náležím, nesmýšlí tak jako nynější vláda, toť jest ovšem věc každému dobře povědomá: jestli se ale vláda nechce držeti za neomylnou, a jestli vůbec myslí, že přece by jednou přijíti měl čas, ve kterém slovo „zodpovědný“ ministr nebude pouhým nic neznačícím titulem, nýbrž prosaickou pravdou, která znamená zodpovídati se ze svých rad a skutků sněmům a národům na nich zastoupeným, jestli naše nynější vláda opravdu chce řídit země tak, jak by si toho většina národů přála, pak ovšem musí vláda trpěti, ba ještě ráda býti tomu, když z opozičních novin může poznati hlasy těch, kteří s ní nejsou spokojeni a na chyby její bez onlehu poukazují. Zapovídati ale opoziční noviny aneb všelijakým jiným způsobem utlačovati, není za našich časů žádná státnická moudrost, proto že se tím přece smýšlení lidu nepředělá a že tím vláda jen patrně svou slabost a bázeň objevuje. Známt' já mnohem lepší prostředek proti opozičním novinám, který mohu každé vládě jakožto neklamné arcanum zjeviti a sice následující. Buďto jest to, co opoziční noviny praví, národu škodlivé a lživé, nebo užitečné a pravdivé. Jestli to škodlivé a lživé jest, ejhle! slavná vládo, nezakazuj opoziční noviny, nýbrž dokaž hezky srozumitelně ve svých novinách národu tuto škodlivost a lživost opozičních novin, a jistě se jich nikdo držeti nebude; jestli ale to, co opoziční noviny praví, užitečné a pravdivé jest, tuť je opět nemáte zapovídat, nýbrž přidržeti se této užitečnosti a pravdivosti.

Vy zapovídate opoziční noviny, ponevadž prý vám kazí důvěru národa: kdybyste ale měli zapovědit všechno to, co vám kazí důvěru národa, tuť byste musili zapovědit velmi mnoho, snad také leckterý ze svých vlastních zákonů, přede vším ale své papírové peníze, ty opoziční noviny, jejichžto redaktorem a odpovědným vydavatelem jest pan ministr Kraus. Tyto papírové šestáky, desetníky, čtvrtky, půlky, jednotky a dvojky, to jsou ty nejkřiklavější opoziční noviny, ty vám úhlavně kazí důvěru národa: každý ten papírový šesták a desetník, každá ta čtvrtka a půlka volá pronikavým hlasem: nedůvěra, nedůvěra!

V tom se nyní již skoro všichni hlasové srovnávají, že stav našich veřejných záležitostí nemůže zůstati takový, jaký jest nyní. „Tak to zůstati nemůže!“ jest nyní skoro již přísloví v rozličných zemích rakouských a jestli vláda dokonce žádného ohledu nechce vzíti na tento hlas, jestli jen to považuje za pravé veřejné mínění, co jí mluví několik zištných, každého, kdo právě má moc v rukou chválících pochlebníků, pak ovšem se musí srdce každého pravého vlastimila jen děsiti následků takové zaslepenosti. Dejme tomu, že nyní skutečně vláda naše

hmotnou mocí na uzdě držeti může všechny nespokojence: má ale vláda naše moc, aby zabránila v jiných cizích zemích převraty politické, které pak nevyhnutelně zasáhnouti musí také k nám a uvrhnouti nás zase po druhé v ten samý aneb snad ještě horší nepořádek, jako byl v roce 1848?

Přání všech rozumných občanů musí býti to, abychom se již dočkati nemusili po druhé podobných zmatků a nepokojů jako v r. 1848, nýbrž aby se již nyní pokojně a podle práva a zákonů vyvíjela dále náš veřejný život, aby se poznenáhla podle zásad rozumových zdokonalovaly naše zákony a naše zřízení. K tomu ale především zapotřebí jest veřejné jistoty právní, té jistoty, že ve veřejném státním životě nepanuje nikde libovůle, že se zákonů musí držeti tak dobře vláda sama jako každý jednotlivec, ne ale aby se občané obávati musili, že to, co dneska jest všeobecně platící zákon, zítra podle pouhého uznání jednoho člověka neb několika lidí se změní.

Přičiňovati se dle sil svých k tomu, abychom konečně došli k takovému stavu veřejné právní bezpečnosti, bylo vždy hlavním mým účelem a jest jim také při vydávání tohoto časopisu. Chci se za těchto časů, kdežto velmi mnohých již obávání se zmocnilo, že hodlá vláda naše poznenáhla jednu naši svobodu po druhé ztenčiti a přiblížiti se zase k starému absolutnímu řízení a bezpráví, chci, pravím, za těchto smutných časů podati důkaz, máme-li ještě opravdu svobodu tisku. Až posud nebyl náš zákon o tisku skoro nikde ve skutečné platnosti: tam, kde se vydávaly nějaké vládě nepříjemné noviny, zavedlo se všude obležení s vyzdvižením svobody tisku. Vímt' ovšem napřed, že hlasy Slovanů, skoupě a odčímsky odbytých Slovanů, které se v mém časopise opět ozývati budou, sotva budou příjemné vládě, vímt' ovšem také, že nemám moc protiviti se, kdyby i nyní vláda, vyhnuoc se zákonu o tisku, jiným násilným a libovolným způsobem chtěla zameziti vycházení mého časopisu: spokojil bych se ale v tomto pádu alespoň tím vědomím, že jsem přispěl k tomu, aby národ s jistotou věděl, co má od vlády očekávati a jak vysoce sliby ceniti.

A říká se, že jest hrstka jistoty lepší, než pytel naděje, a i taková jistota má svou cenu, zvláště za našich časů.

Naše zemská ústava

1.

H. B. Jedna z nejdůležitějších událostí, která se brzy po záповědi „Národních Novin“ přihodila, jest ohlášení české zemské ústavy, neb abych vhodnějšího slova užil, obecního řádu pro zemskou obec českou. Větší částí čtenářův našich bude již ovšem známá, nehodláme ji tedy celou již otisknouti, nýbrž pouhým výtahem důležitějších míst se spokojíme.

Poněvadž jsme byli vždy protivníci úzkostlivé centralisace, a vždy jsme jistou samostatnost ve vnitřní správě pro každou zem rakouskou jakožto jedinou výminku opravdivé spokojenosti žádali, nepotřebujeme zde v hlavní věci opakovati, že velice litujeme skouposti, s kterou nynější ministerstvo obmezilo působení zemských směrů. Ze všech stran se ozvali a ještě nyní ozývají hlasové slovanští, maďarští, italianští a rumunští proti přílišnému centralisování, žádajíce větší moc pro zemské sněmy, a v novějších dobách konečně i někteří Němcové a mezi nimi proslulý Andriani opřeli se proti centralisaci a navrhuji jisté způsoby k většímu osamostatnění jednotlivých zemí.

Můžeme sobě tedy na tentokrát všeliké opakování již dávno známých zásad našich ušetřiti. Beztoho jsme také nemohli a nechtěli ani očekávati, aby snad naše země nějakého privilegia užívati měla před ostatními, a aby se jí snad větší samostatnosti dostalo než jiným; toť by zajisté bylo i nespravedlivé i nemoudré, neboť si nemůžeme v Rakousích nikdy trvanlivou a pokojnou svobodu a dobrou vládu přislibovati, pokud bude jedna země před jinými, jeden národ nad jinými nějakých předností užívati, poněvadž nebude konce závisti a rozepřím. Zdá se nám také, že se přednosti jednomu neb některým národům a zemím před jinými neudělují z nějaké náklonnosti neb upřímnosti k těmto, nýbrž hlavně proto, aby se vždy jisté sočení a nepřátelství mezi jednotlivými národy říše udrželo, a aby se pak při příležitosti jednoho národa proti druhému za nástroj k poražení užívati mohlo.

Proto musíme každého považovati za nepřítele svobody, který jen pro svůj národ neb pro svou zem přednosti žádá: a proto jsme také hned po ohlášení jiných zemských ústav již napřed věděti musili, jaká bude též i česká ústava. Nicméně však se přece po ohlášení této české zemské ústavy každé pravé české srdce velice zarmoutiti musilo nad tou nespravedlivostí, s kterou při sestavování chytrým způsobem na útraty naše zvětšena jest moc Němců na sněmu zemském. Daleko budiž ode mne, abych snad proto nějakými vylíčenými vášnivými slovy

neb trpkými výčitkami stíhal ministerstvo: při tak veliké a zjevné nespravedlivosti, postačí jen chladný důkaz, a proto jsem si umínil tentokrát jenom v pouhých cifrách každému ukázati, jaká jest ve skutečnosti ta rovnoprávnost, která se nám často slibovala.

Podle nové zemské ústavy budeme míti na sněmu zemském 220 poslanců a sice 70 z první třídy, které si budou voliti boháčové platící 500 zl. stří přímých daní, pak 71 poslanců z měst, a 79 z ostatního národa. Již z toho vidí každý, že to není žádná konstituční reprezentace podle okresů, nýbrž stará stavovská; než o tom nechceme zde slov šířiti, poněvadž tato zásada vůbec při všech zemských sněmích zavedena jest.

Hlavní otázka pro nás jest, kolik bude na českém sněmu Čechů a kolik Němců sedati?

Abychom se strany toho nějaké jistoty dodělali, musíme následovně považiti:

Co se předně týče 70 poslanců z první třídy, víme již napřed, že mezi nimi bude asi tuze málo Čechů, a jeden z předních pánů ministrů vyjádřil prý se o tom: „Kdo za to může, že nejsou Čechové bohatí?“ My bychom ovšem mohli onomu panu ministrovi snadno pověditi, kdo za to může, že nejsou Čechové bohatí, víť o tom dobře každý, kdo zná dějiny české od roku 1620, až do roku 1848, ba až do dnešního dne - avšak nechceme staré křivdy vypočítávati, přestaneme jen na nejnovějších. Když tedy i to s jistou odhodlaností snášeti chceme že nepochybně málo který z těchto 70 poslanců bude Čech, pohledněme tedy dále, kterak to vypadá s poslanci měst a okresů.

Praha volí 10 poslanců, o kterých těžko jest napřed něco s jistotou určovati; za to však strany ostatních 140 poslanců docela na jisto napřed věděti se může, kolik může býti mezi nimi Čechů a kolik musí býti Němců.

Českých poslanců bude snad 77 a sice:

Z okresů. Smíchovský, Jílovský, Karlínský, Rakovnický, Slanský, Mělnický, Příbramský, Hořovický, Budějovický, Jindř.-Hradecký, Tábořský, Milévský, Pelhřimovský, Benešovský, Votický, Kolínský, Černo-Kostelecký, Kutnohorský, Ledecký, Německo-Brodský, Chotěbořský, Pardubický, Chrudimský, Vysoko-Mýtský, Litomyšlský, Král. Hradecký, Král.-Dvorský, Rychnovský, Žamberský, Novoměstský, Jičínský, Hořický, Vrchlabský, Poděbradský, Novo-Bydžovský, Turnovský, Semilský, Mlado-Boleslavský, Nymburský,

Rokytský, Královický, Klatovský, Přestický, Domažlický, Sušický, Vimberský, Prachenský, Písecký, Strakonický, Březnický, všech okresů 50.

Z měst: Karlín, Slané, Příbram, Budějovice (jeden), Jindřichův Hradec, Třeboň, Tábor, Kolín, Kutná Hora (dva), Polná, Pardubice, Chrudim, Vysoké Mýto, Lytomyšl, Král. Hradec, Král. Dvůr, Jaroměř-Hořice, Jičín, Lomnice-Nová Paka, Turnov, Ml. Boleslav, Plzeň (dva). Klatovy, Domažlice, Písek, všech měst 27.

Německých poslanců bude ale jistě 61:

a sice z okresů: Krumlovský, Kaplický, Trutnovský, Braunovský, Teplický, Mostský (Brüx). Žatecký, Kadaňský, Karlovarský, Kráslický (Graschwitz), Žlutický (Luditz), Jáchimstálský, Chebský (Eger). Falkenavský, Tachovský, Plánský, Liberecký, Friedlandský, Jabloňský (Gabel), Děčínský (Tetschen), Oušvský (Aussig), Šlukenavský, Rumburský, Českolípský, Českodubský, Litoměřický, Plzeňský, Horšovtýnský (Bischofteinitz), všech okresů 28.

Z měst: Budějovice (jeden). Krumlov, Landškroun, Trutnou-Hostinné (Arnau), Brüx Oberleitensdorf (Horní Litvínov)-Teplice, Žatec, Pressnitz (Přísečnice) Veipert, Loket, Karlovy Vary, Schlaggenwald (Slavkov) Schönfeld, Kráslice, Jáchimstál, Cheb (dva), Asch Rossbach, Roketnice (Rochlitz), Liberec (dva), Jablonec-Hodkovice (Gablonz-Liebenau), Friedland etc, Děčín s Podmokly (TetschenBodenbach), Georgswalde, Schluckenau Ehrenberg, Mikulášovice s Zeidley (Nixdorf Zeidler), Warnsdorf, Rumburk, Krásná Lípa, (Schonlinde), Česká Kamenice se Chříbskou (Böm. Kamnitz-Kraibitz), Česká Lípa, Cvikov (Zwickau), Hajda etc., Litoměřice, Vrchlabí s Lánovem (Hohenelbe-Langenau) všech měst 33. Zcela pochybné jsou dva hlasy: a sice okresu Landškrounského, v němžto čeští a němečtí obyvatelé skoro v rovnováze jsou a z měst Braunovsko-Rychnovských, poněvadž vždy české a německé město dohromady jednoho poslance volí. Tedy když z pochybných dvou hlasů každé národnosti jeden přiřazíme, bude 78 českých poslanců a sice 50 z okresů a 28 z měst, a 62 německých poslanců, totiž 29 z okresů a 33 z měst.

Považme ale, že dle úředních zpráv (r. 1846) jest v Čechách (vyjmouc Prahu) 4,362.000 obyvatelů a mezi nimi asi 2,743.000 Čechů a asi 1,619.000 Němců, při kterém počtu jistě spíše menší počet Čechů přijat jest. Dle tohoto poměru vypadá tedy jeden poslanec na 35.200 Čechů, ale za to na 26.100 Němců také jeden, to jest: podle rovnoprávnosti má 26.100 Němců právě tolik váhy co 35.200 Čechů! Kdyby se 140 poslanců na 4,362.000 obyvatelů podle

spravedlnosti rozdělilo, přišel by vždy na 31.000 duší jeden poslanec, a tedy by měli Čechové 88 a Němci 52 poslanců, z čeho vysvítá, že v nové ústavě my Čechové jen při těchto 140 poslancích o 20, pravím dvacet hlasů zkrácení jsme.

Jakým způsobem se ale stalo toto skrácení tak ve vši tichosti a nepatrně hned na první pohled? Velmi snadně. Český sněm bude mít 220 poslanců, připadá tedy vlastně na 20.000 duší jeden poslanec, a kdyby byla řekla vláda jednoduše: „Vždy na dvacet tisíc volí se jeden poslanec,“ tuť by ovšem musili mít Čechové 138 a Němci jen 82 poslanců, a zastoupení země bylo by poctivé a spravedlivé. Avšak, jaký by to byl sněm, ve kterém by sedělo 138 foederalistů a jen 82 centralistů? 138 Slovanů divokých a jen 82 civilisovaných Němců?

Na takový sněm nemohlo naše ministerstvo ani pomyslet, kterak se tedy mělo zbavit alespoň na sněmě českém té mrzuté a nepříjemné většiny, kterou Bůh (snad jen v některé své slabší době) stvořiti ráčil v zemi české? Především zavést třídu první 500zlatových voličů se 70 hlasy: bývalá pravá česká šlechta vyhnána jest ze země a jmění její konfiskováno, statky rozdány a rozprodány jsou lacině cizincům, ta část české šlechty, která přece ještě zůstala, poražena jest a odcizena od národu, tak aby ji národ nenáviděl a ona se jeho zase báti musila, aby nemohlo nikdy vzniknout srozumění mezi šlechtou a národem; skrze úmyslné zanedbání všelikého pro skutečný život potřebného vzdělání ve školách nemohla se v zemi zmocniti nijaká podnikavost a průmyslnost, průmyslníci, obchodníci, přicházeli jen z cizích zemí, zbohatli u nás v krátkém čase a poněvadž se za hranicemi našimi bohužel! nikde Čechové nerodí, nemohli být tito nyní bohatí a do první třídy náležící obchodníci a průmyslníci Čechové a tím to jest, že z těch 70 poslanců, které první třída voliti má, sotva 20 bude Čechů, za to však jistě 50 Němců.

Avšak i v tomto pádu by jistě musila býti většina Čechů na sněmě a sice

	českých poslanců	německých
tedy z první třídy ...	20	50
V Praze ...	7	3
v ostatní zemi ...	88	52
	115 Čechů,	105 Němců.

To vidělo ministerstvo a pováživši slušně, že by tato většina česká snad ve své opovázlivosti mohla vyvoliti několik poslanců českých do první komory říšského sněmu, aneb vůbec jiným způsobem rušiti pokojný chod tichého poněmčení celého Rakouska: umínilo si tomuto hrozícímu nebezpečí důkladně všeliký přístup zameziti až na věky věkův.

Jak to ale provést? Říci zrovna, že každý německý okres má voliti dva a každý český jen jednoho, to by bylo přece tuze upřímné na diplomaty, avšak ono se nemusí jiti vždycky zrovna, křivé cesty také někdy vedou rychle k cíli. V okresích se tedy nedá nic dělat, tu jíž se musí nechat Čechům těch 50 a Němcům jen 29 hlasů, jak se patří. Ale při městech to půjde: řekne se, že města zastupují průmysl. Ovšem dle naší vlastní zemské ústavy nepřichází ani jednání o průmyslu na sněmu zemském a proto se může leckomu zdáti zvláštní zastoupení průmyslu nepotřebné, ba ještě snad někdo bude namítati, proč jsme také v úplné důslednosti jiné stavy ku př. kněze, učitele, obchodníky, umělce, lékaře, právníky atd. nenechali zvláštní poslance voliti, kdo ale může žádati důslednost? Dost na tom, jestli jen Čechy o několik hlasů připravíme a Němcům je přidáme.

A to se ministerstvu výborně podařilo. Vizme jen několik příkladů. Český okres Smíchovský má 84.000 obyvatelů a jen jednoho zástupce, německý okres Šlukenavský má 44000 obyvatelů a čtyry poslance (totiž tři z měst a jednoho z okresu) z čehož vidíme, že jeden Němec okresu Šlukenavského tolik váží, jako 8 Čechů okresu Smíchovského. Ale jaká pomoc? proč nemá okres Smíchovský žádný průmysl? A jest to také pravda, Smíchov nemá žádný průmysl. Kdyby byl Smíchov německé místo, bylo by přece snad ministerstvo spozorovalo v něm ty nesmírně vysoké komíny parních strojů, ty velikánské dílny, ten ohromný parní mlýn, na sta řemeslníků atd., přece by se snad bylo shledalo trošku toho průmyslu, co by zapotřebí bylo pro německé místo na poslance, ale tak české místo ..... nadarmo se valíš ty hustý kouří celý den z velikánských dílen Smíchovských, až k čichu rovnoprávnosti milovného ministerstva neprorazíš!

Nejvýbornější ale průmyslníci musejí již býti v Loktě (Ellbogen). Německé město Loket má 2409 obyvatelů a volí zvláštního poslance na sněm, a český okres Pelhřimovský má 83.700 obyvatelů a volí také jen jednoho poslance, z čehož vysvítá, že jeden Loketský Němec má tolik politické váhy, jako 35 Čechů okresu Pelhřimovského! Věru nad takovou nespravedlivostí by musil každý turecký paša hořce zplakati! - K tomu se musí doložit, že Loket nemá ani stín žádného průmyslu a že mohu každou chvíli jmenovat ministerstvu třeba 50 českých míst větších a průmyslnějších nežli Loket, která dokonce žádného hlasu nemají.

Na příklad jak se vůbec zacházelo s českými místy, uvedeme náš Humpolec. Humpolec měl dle vládních výkazů r. 1846: 4534 obyvatele¹, naležel již tedy předně mezi ta města, která mají (dle zemské ústavy) obdržeti proto poslance zvláštního, poněvadž měla r. 1846 více než 4500 obyvatelů. Avšak kdyby i neměl Humpolec tolik obyvatelů, zasloužil by mezi průmyslovými mnohem přednější místo než ku př. německé Aarnau, Trautenau, Liebenau atd. atd., ale Humpolec jest české a liberální město, a proto nemůže míti poslance. A ku př. Strakonice, které přec tolik svého výrobku do cizích zemi prodají, proč ty nenalezáme v počtu průmyslných? Ovšem ministerstvo nynější jest nepřítel červených čepic. Takových příkladů mohli bychom ještě mnoho uvést, což se také již stalo v novinách „Union“, ale myslíme, že zřetelnějšího důkazu již ani není zapotřebí.

Že vlastně ministerstvu na opravdivém zastoupení průmyslu méně záleželo než na nepřirozené převaze německva, poznáme z toho, když povážíme, kdo vlastně bude voliti poslance v takových „průmyslových“ místech. Po odrážce těch několika fabrikantů, jejichžto dělníci dle ústavy beztoho hlasu nemají, kdo bude voliti v takových místech poslance? Nechybíme tuze, řekneme li, že nejvíce pašerství bude zastoupeno, a to jest vlastně ten pro blaho státu tak důležitý interes, o jehožto dobré zastoupení na sněmu se vláda postarala.

Věru, v této budoucí české representaci tak bystře jest všechno rozmyšleno, že při každé maličkosti se hledělo k jednomu účelu. Tak ku př. má pět měst: Kutná Hora, Plzeň, Budějovice, Cheb a Liberec po dvou poslancích. Kdyby každé mělo jen po jednom (a jistě jest to neslušno, aby 10.000 duší dva poslance mělo proti 80.000, které jen jednoho mají), byli by tři Čechové a dva Němci, poněvadž by jistě v Plzni a v Budějovicích Čecha vyvolili. Poněvadž ale volí každé dva, tuť skoro nepochybně jest, že jen Kutná Hora oba Čechy vyvolí. Budějovice ale a Plzeň každé po jednom Němci a Čechu, a tu vypadne 6 německých poslancu a 4 čeští, tedy zrovna naopak!

Takovým tedy způsobem docílilo se, že na budoucím českém sněmu na nejvýš může býti 105 českých poslanců a že bude jistě 115 německých, a to ještě jen s tou výminkou, kdyby z první třídy 20 a z Prahy 7 Čechů vyvoleno bylo, což obojí dle mého mínění velice pochybné jest, tak že s jistotou jen asi na 90 poslanců českých počítati můžeme. My tedy ve své vlasti většina 2,742.000 duší, budeme míti jen snad 90, a německá menšina 1,619.000 duší, bude míti 130 zástupců na českém sněmu. Víc není zapotřebí k důkazu, jak spravedlivě se s námi jedná a co se s námi obmýšlí.

A pan ministr hrabě Lev Thun, ten samý pan hrabě, který co mladý praktikant tak horlivě v Augsburských novinách a v knížkách dokazoval, jaká křivda se nám děje, ten samý hrabě Lev Thun, co ministr, mohl míti to svědomí, aby podepsal tuto do nebe volající nespravedlivost, a aby ji JMC. co spolurádce k potvrzení schválil, přijímaje sám na sebe část odpovědnosti? Ba, nejen že ji podepsal a schválil a na svědomí přijal, ale ještě i více snad učinil. S neobyčejným podivením totiž pozorovali jsme mezi místy německými, která též svého zvláštního poslance dostala, také nepatrné městečko Děčín s 1598 obyvateli a vesnici Bodenbach s 820 pravím, dohromady dva tisíce čtyry sta osmnácte obyvatelů a dlouho jsme nemohli přijíti na nějakou slušnou záminku tohoto hlasu, až nám konečně napadlo, že jest to bývalé panství rodiny Thunovské.

Končíme rozvažování toto s trpkými city. Od té doby, co se otcové naši osadili v této zemi, nebyla naše historie nic jiného, než ustavičný boj se závistivými, cizího žádoucími sousedy. Kdykoli se národ náš trochu zmohl proti nim, bylo to vždy jen na krátce a s nesmírnými obětmi spojeno, a na každém tom kousku našeho dobrého práva lpěla krev a slze. Roku 1848 jako duha na obloze ozářila nás na okamžení rovnoprávnost, a sotva jsme se bažiti počali pohledem na lepší budoucnost, již se jako mlha rozplynula před naším zrakem. Avšak nepřiváděj nás tato krutost osudu v nečinné pochybování, zoufání a opouštění sebe samých. Osudy Evropy nebudou nyní již bez rozhodnutí, nastane již čas, kdežto nebude osud národu již déle záviseti od lásky a protekce několika ministrů, nýbrž pouze od přičinění národu samého. Leží-li v nás ještě nějaká životní síla a budeme li jí náležitě užívati, - nezahyneme v proudu národů.

Poznámky

1 Vůbec musíme podotknout, že čísla zde uvedená jsou vážena ze spisu právě úředně vydaného: Darstellung der mit allerhochster Entschliessung ddo. 4. Aug. 1849 genehmigten politischen Eintheilung des Kronlandes Böhmen.

Svoboda církve

H. B. Sněm ústavní, jenž povolán byl ke zřízení nového konstitučního života v Rakousích, rozpuštěn jest na počátku března r. 1849 a od té doby vládne zase ministerstvo zcela samovolně, vydávajíc na cestě ordonnanční takové nesmírné množství zákonů a nařízení, že již nyní s jakousi lhostejností čítáme ve vládních novinách ta velká „nejponíženější přednešení věrně poslušného ministerstva“ a za nimi se vinoucí řady paragrafů s nadpisem prozatímních zákonů, toužebně při tom vzdychajíce, kdy asi přestane tato prozatímnost a nastane opravdivost.

Všeobecná lhostejnost národů proměnila se však najednou v nejbystřejší pozornost, když v posledních dnech měsíce dubna vyšly prozatímní zákony o poměrech katolické církve k státu a ke školám s přednešeními pana ministra hraběte L. Thuna, tenkrát proto velmi zajímavými, že v nich byly obsaženy dlouhé vyňatky ze spisu shromážděných ve Vídni biskupů, podaného k vládě, o jehožto pravém obsahu až posud nic nemohlo přejít do veřejné vědomosti, čímž očekávání velice napnuto bylo.

Vládní noviny a strana s vládou vždy se pochlebně srovnávající nazývaly sice tyto nové zákony *svobodou církve*, všichni ti ale, kteří jinak liberálními se nazývají, hořce naříkali nad temito zákony, z čeho již poněkud se souditi dá, jaká asi to bude svoboda církve.

Hlavní ustanovení těchto zákonů jsou následující: *Placetum regium*, totiž svolení vlády, které vždy dříve ke všem krokům církevní moci potřebné a nevyhnutelné bylo, jest vyzdviženo, a od nynějška mohou biskupové a katolíci vůbec s papežem bezprostředně ve spojení státi, a papež může nařízení svá bez předběžného svolení vlády do Rakous vydávati.

Církevní tresty mohou se katolíkům ukládati bez povolení vlády. Biskupové mohou všechny církevní služebníky, totiž faráře, kaplany atd. s úřadu svrhovati a příjmy jim odebrati.

Biskupy ale bude ustanovovati J. M. císař.

Kde jest většina katolíků, tam se v neděli nesmí ani od jiných věr vyznavačů hmotné práce konati a obchod provozovati. Professorem theologie neb učitelem náboženství nesmí býti nikdo bez povolení biskupa, kterýž toto povolení vždy zase nazpět vzíti může, v kterém pádu ale professor má právo na pensi od vlády.

Školy nižší stojí jako posud pod dozorstvím biskupů.

To jsou tedy hlavní vlastnosti svobody církve, jakou nám udělilo ministerstvo, držíc se, jak pozorujeme, skoro ve všem návrhů učiněných od biskupského shromáždění ve Vídni.

My jsme sice nikdy neměli důvěru k těmto návrhům našich pánů biskupů, znajíce dobře ducha, který jimi vládne a na který jsme již při příležitosti vydání pastýřského listu po ukončených poradách náležitě poukázali: nyní tedy vidíme, že jsme se ve svých předtuchách nesklamali.

Tato svoboda církve není nic jiného než svoboda biskupů a největší podřízenost jak nižšího kněžstva tak i všech věřících. Víme dobře, že dosavadní zřízení církve katolické středověké jest, a na úplné samovládě, ba téměř despotii biskupů se zakládá a víme také, že duchovní despotie třikrát tužší jest než světská: až dosud obmezovala alespoň vláda biskupy, nyní ale i toho nebude. Ovšem, že take páni biskupové mluvili cosi ve svých usnešeních o sněmích církevních (synodách) ale nezapomenuli hned přiložiti, „že rady těchto synod, když to za dobré uznají, milostivě vyslechnou.“ Nebude mítí synoda žádnou moc na biskupa, neb vedle biskupa nebude moci obmezovat vševládu biskupskou, nýbrž jenom rady bude smět biskupům udělovati. A ty reformy, které nám páni biskupové přislubují, jaké asi budou? Kromě zavedení liguriánů a jezovitů, s kterým se již nyní poznenáhlu počalo, neočekáváme žádných reform, leda snad ještě seminářů pro malé chlapce, aby již z mládí člověk vychován byl v slušné úctě a slepé poslušnosti.

Kdyby bylo biskupům něco záleželo na opravdivé svobodě církve, tuť měli především o to dbati, aby již déle neustanovovala světská vláda biskupy, což jest zcela necírkevní a čím se vládě světské také řízení celé dorukou dává. Biskup se má voliti, nemá-li býti pouhým prebendářem, nýbrž opravdovým biskupem. Tuto moc ustanovování biskupů, které se poznenáhla všude zmocnily vlády a skrze kterou zneužívali církve ke svým světským, ne vždy chvalitebným účelům, hlavně k udržení lidu v slepé podřízenosti a k zaopatření mladých synků šlechtických, bohatými příjmy biskupskými, tuto moc zanechali páni biskupové bez velikých rozpaků zase vládě a byli jen spokojeni, když jim za to vláda ponechala úplnou moc nad kněžstvem a věřícími.

Kterak ale budou používati moci své, dokázali již nyní, kdežto se jim sotva v rukou ohřála: již v Praze byla jedna exkomunikace, v Jičíně shodili gymnasiálního katechetu¹ a v Haliči

zapověděli již kněžím nositi národní kroj. Přesvědčíme se také brzy, že každý liberálnější kněz bude od biskupů a konsistoří pronásledován, a že zvláště v národním ohledu budou se největší nátisky od německých biskupů dělati. Brzy se dočkáme těch časů, kdežto jen pochlebníkům a faryzeům se dobře povede pod stínem mitry, a kdežto se ve jménu Páně z pouhé pobožnosti a ke cti boží budou poctiví, ale svobody a opravy milovní mužové pronásledovati. Vždyť známe historii hierarchie - a že za našich časů se v tom ohledu jen o málo zlepšila - víme též tuze dobře. Jaká jest obyčejně vláda církevní v diecésích? Biskupové jakožto magnati velmi málo si svého úřadu všímají, a obyčejně některý zelota vede za ně církevní vládu, mluví se vždy jen o pravé víře, ale dbá se málo na pravé skutky a tak o nich platí, co pravil apoštol Pavel: „*A kdybych měl tak velikou víru, že bych hory přenášel, lásky pak kdybych neměl, nic nejsem!*“ (Ku Kor. XIII. 2)

Jaké budou následky takového hospodaření v církvi? Žádné jiné, než že se poznenáhla řádní a schopní mladí lidé ostýchati budou do kněžského stavu vstoupiti, a že budou míti vychovanci biskupských po mnišsku zřízených seminářů silnou víru, ale slabý rozum, čím vážnost kněžstva utrpí, a že poznenáhla budou hodně katolíci k jiným vyznáním přestupovati, jako se již za našich časů děje, co ale my nikomu schvalovati nemůžeme. Nemluvíme zde o takových lidech, kteří snad víru svou jako šat každou chvíli změnití lehkomyšlně hotovi jsou, nýbrž jen o těch, kteří z přesvědčení a jen proto od katolické víry odstupují, poněvadž ztratili naději, že by se z ní daly staré disciplinární neduhy odstraniti.

Dle našeho mínění jedná každý katolík, jenž z katolické církve odstupuje, velmi škodlivě, a pomáhá svým odstoupením jenom té hierarchické straně, která zneužívá církve ke svému tělesnému zisku a panování. Jestli větší část horlivějších a upřímně a po něčem lepším bažících lidí z mrzutosti vystoupí z lůna katolické víry, zůstane hierarchická strana bez vší opposice a bude pak tím více zneužívati těch věřících, kteří slepě věří každé autoritě a málo skoumají, a pak teprva není žádné naděje, že by se časem svým nějaké potřebné opravy v církvi katolické zavéstí daly. O dogmatice nikdy nemluvíme, ale mluvíme o opravách disciplíny, vlády církevní, liturgie, postavení kněžstva atd. věci, které hluboce sahají do života, a které se při vší neporušenosti dogmatiky radikálně opravití mohou a mají. Kněží naši, ačkoli veliká část velmi dobře zná vady tyto a přeje si opravy, dokonce nic provéstí nemohou, protože jsou skrze nová ustanovení docela jen nástroj hierarchie (biskupů a konsistoří), proti kterým nemají žádného práva. Jen od nás nekněží, kteří jsme od pomsty biskupů neodvislí, může se něco v tomto ohledu státi, a jest také povinností každého

národomila, aby se upřímně a beze strachu před pomstou hierarchie uchopil zbraně duševní proti despotii církevní; bez rozumné svobody v církvi nedocílíme také rozumnou svobodu občanskou; nepovažujeme tuto věc za málo důležitou.

Budou ovšem proti nám soptiti hierarchové úzkostliví o svou moc a vládu, budou snad po nás metati ve světské zlosti exkomunikacemi a klatbami, ale když se opatrně budeme varovati všeliké dogmatiky, i to jim bude nesnadno, aby nás za kacíře mohli prohlásiti. Vezměme si výstrahu ze svého šlechetného, vznešeného krajana mistra Jana Husa; on brojil hlavně jen proti neřestem hierarchie, proti kněžím, kteří své bohatě nadané služby církevní propachtovali za malou náhradu chudým kaplanům a sami v cizině prostopášně beze vsí práce příjmy protrávili atd., on káral rozpustilost vyššího kněžstva a proto jen na něho zuřili; kdyby se byl ale nikdy nepouštěl na pole dogmatiky, nebyli by mohli pod tou záminkou vyliti na něm svou pomstu.

Ostatně budeme obšírněji jednati o těchto změnách církevních.

Poznámky

1 Každý náš bývalý čtenář ví, kterak smýšlíme o P Sidonovi, gymn. katechetovi v Jičíně. Nemůžeme ale přece chváliti tu pomstychtivost hierarchie, s kterou hned sesadila tohoto kněze, proto že na sněmu proti ní svobodné slovo pronesl. Red.

Sliby a obležení

H. B. Nebude snad nikomu příliš divno, že my političtí emigranti z Prahy často rozjímáme a přemýšlíme o obležení, o českém sněmu, o říšském sněmu, o pravdivém počátku nějakého konstitučního života, o slibech nám daných a o jejich vyplnění, o prozatímních ordonnancích, o vypisování daní bez povolení sněmu atd. atd., dlouhá by totiž byla litanie všechny zármutky a nářky konstitučních občanů vypočítávati.

V ústavě říšské stálo, že prý zemské ústavy ještě r. 1849 do života vstoupí. Co ale to jest do života vstoupit? Pan ministr Bach vyložiti nám dal tento slib v ten smysl, že se pod tyto ústavy, které teprva r. 1850 vydány byly, napsalo datum 31. pros. 1849. Tak vstou-pily do

života!! - Co by tomu asi řekl ministr Kraus, kdyby se tohoto velmi vtipného výkladu take počali chytat kontribuenti. a také říkali, že nový zákon jeho o dani z příjmů neb o laudemium¹ neb vůbec o kterékoli dani již tím do života vstoupil že vytištěn jest. Tu pp. ministři dobře rozumí, co to jest do života vstoupit, totiž udělat to, co napsáno jest, zaplatit pěkně: ale o ústavách a o podobných právech občanů mají hned vymyšlený jiný výklad.

Teď sice již stálo v některých vládních novinách, že prý letos na podzim budou zemské sněmy svolány a že prý pan Dr. Bach velmi mnoho k tomu účelu ve svém ministerstvě připravuje.

Teď ale má již v Rakousích každý právo býti Tomáš, v každém pádu, když vláda něco dobrého slibuje. My víme ze zkušenosti, že p. ministr Kraus, když chtěl od sněmu nějakou půjčku, vždy sliboval hory doly, kterak se všechno zjinačí a zlepší; peníze se vypůjčily a také šťastně do vojenské kasy odvedly, ale na zlepšení čekáme až podnes pořád s útežkem dobrých nadějí. Mluvilo se nedávno zase o nějaké dobrovolné půjčce asi 150 milionů zl. stř. a zdá se nám, že se při tomto slibu více o tuto půjčku než o sněmy jedná.

Zrovna to samé děje se již s obležením jak ve Vídni tak v Praze, zvláště ale v Haliči. Halič celá je pod vojenským zákonem, ačkoli dokonce žádné příčiny k tomu neshledáváme, neboť se vláda sama chlubívá, že lid haličský jí věrně oddán a spokojen jest, a že jenom polská šlechta nepřívznivé úmysle proti rakouské vládě chová. Tu však ale každý i nejobmezenější rozum chápe, že šlechta povstání proti vládě způsobiti a jí vůbec nebezpečna býti nemůže, jestli s ní lid nedrží, a to tím více, když dosti vydatné vojenské posádky všude pohotově jsou. Když se tedy až podnes ústava v Haliči platiti nenechá a jen výmíneční vojenský stav udržuje, musí to každý rozumný člověk jen za důkaz a za patrnou známku považovati, že si naše nynější vláda v absolutismu libuje a ústavě přízniva není.

O obležení ve Vídni nechceme se ani zmiňovati, o tom se již z mnohých jiných stran dosti napsalo.

Mluvme zde jen o Praze, mluvme docela chladně, beze vší vášně, avšak také beze všeho pokrytství.

V Praze se z čistého jasna na počátku máje 1849 vyzdvihla hlavní konstituční práva a prohlásilo obležení. Tu noc před tímto prohlášením zatknuto jest mnoho osob, nejvíc studujících a mezi nimi lycealisté, tedy skoro ještě děti. Proslýchalo se, že prý měli nějaké

spiknutí, že prý byli ve spojení s Drážďanskými a s Bakuninem, a toto spiknutí tedy bylo příčinou obleženosti Pražské. Počalo se tedy na Pražském hradě dle vojenského obyčeje vyšetřovati a vyslýchat, svázeli se k tomu lidé se všech stran, a doslýcháme, že posud asi 60 osob jistě na hradě sedí, nyní když počítáme konec máje 1850. Za ten celý čas neslyšelo se z úřední strany, nedověděli jsme se posud nic o spiknutí tomto, jak mnoho a co jest vyšetřeno, jen sem a tam bylo slyšeti po hostincích tajnostné klepy, že jsou již ti a oni k smrti, ten na 16, ten na 10 let atd. odsouzeni; jen sem tam dávala vojenská komise ve vládních novinách odsouzením někoho pro neodevzdání zbraně neb pro urážku policejní strážě život svůj na jevo.

Zatím ale trvalo pořád obležení, a po ten celý čas zůstala ústava v Praze bez platnosti. Každý, kdo v Praze byl, musí vyznati, že tam s ohledem na smýšlení občanstva ani dost málo pravé příčiny k obleženosti není. Podle ústavy oktrojované se jenom v čas blízké vojhy a vnitřních nepokojů město neb krajina do obležení dáti může, z kterýchto příčin ani jedna v Praze místa nemá.

Každý tedy, kdo jest přítel ústavní a právní vlády, musí z toho pozorovati, že jenom k vůli svému pohodlí ministerstvo udržuje v Praze výminečný stav, aby se totiž všeliké nepříjemné opposice zbavilo. Ministerstvo od nás žádá, abychom věřili a doufali, že opravdu sliby jeho stanou se skutkem, avšak při takových okolnostech, kdežto se vláda všemožně vyhýbá každé jiskře konstitučního života - jaké víry jest k tomu zapotřebí?

Každý myslí, že ministerstvo jen proto tak dlouho odkládá s uvedením ústavy do života, aby se zatím dočkalo jak ve Francouzích věci vypadnou. Tam se nyní vlastně vede boj mezi svobodou a absolutismem - a která strana tam zvítězí, ta zvítězí také v celé Evropě.

Není to ale moudřeji a opatrněji jednáno od vlády, když se národům patrné důkazy upřímnosti dají, a tím jejich důvěra a láska k vládě na všechny pády pojistí, nežli se vydávati na nebezpečí nejistých politických událostí v cizích zemích? Aneb myslí ministerstvo, že národ nepozoruje neupřímnost takového jednání? V Drážďanech, kde přece bylo povstání se strašlivým bojem, již dávno pominulo obležení a také výsledek vyšetřování jest již ohlášen, - a v Praze, kdežto se žádný nepokoj ani nestal, ještě posud má býti z té samé příčiny obležení potřebné?

Kolik se již ve veřejném mínění kladlo lhůt ke zrušení tohoto obležení, a všechny prošly nadarmo. Nyní se myslí, že po zřízení soudních úřadů se konce svého dočká - do toho času máme ještě měsíc, ale nepochybně projde snad i tato lhůta jako všechny předešlé!!

Věřu, smutný jest to ten náš konstituční život!

Poznámky

1 Musíme věc jmenovati tak, jak jest. Sněm vyzdvihl *laudemia* vrchnostenská, která jen málo kdo platiti musil a pan ministr Kraus zavedl všeobecná *laudemium* pod jménem *taxy*, kterážto *taxa* ale trhá více kapsy, než staré *laudemium*. Tak poznenáhla nastupuje naše ministerstvo všude na místo bývalých vrchností, a budeme brzy v *patriaichálním* a *patrimonialním* útlém svazku.

Pozorovatel politický

H. B. Poučné jest časem čítati „*Oest.-Reichszeitung* „, vládní to noviny vídeňské, neboť vrána vedle vrány sedá, rovný rovného si hledá. V čísle od 26 května čteme tam v dopisu z Paříže: „Jisto jest, že zde dříve neb později boj vypukne. Neboť se nesmí mysliti, že jest změna volebního řádu již poslední. Brzy se předloží ještě jiné návrhy k sesílení moci vládní. Porotci se zastrašují vyhrůžkami, zvláště na venkově a zapomínají na svou povinnost. Musejí se tedy regulovat, aby se předešlo těm pohoršlivým za nevinného uznáváním, které pozorujeme každou chvíli. Konstituční sněm učinil *revisi* ústavy skoro nemožnou, poněvadž bude vždy čtvrtina kopce (tak se jmenuje *levice*) ve sněmu, která svým *veto* zničí každý pokus.“ Musíme tedy tato slova z „*Reichszeitungu*“ přeložiti do jiné, srozumitelnější češtiny. Totiž není dost na tom, že se chudšímu lidu chce zase právo hlasování odejmout, ale také porota jest těm panům reakcionářům francouzským nepřiležitá, proto že každého neodsoudí, koho oni nenávidějí. Proto prý se musí *regulovat*. A také ta ústava, kterou konstituční sněm francouzský ustanovil po vyhnání Ludvíka Filipa, se nelíbí, jen že ještě ta čtvrtina poslanců z *levice* radí v tom, aby se změnila. K tomu se tedy musí také vynajíti nějaký klíč! - Zkrátka, pozorujeme, že takoví lidé *svobodě občanské* rozumí jen tak, aby se konalo všecko jak oni chtějí, a když se tak

neděje, již přemýšlejí na prostředky, kterak by to zvrhnuli. Co ale jest despotie jiného, než vláda dle libosti a ne podle vůle většiny lidu.

Vidíme také zároveň, jak celá evropská reakce nyní ve francouzích dělá experimenty, podaří-li se to tam, podaří se to všude.

Zároveň ale čteme v tom samém čísle „Reichszeitungu“ a sice též v dopisu z Paříže, hroznou chválu Rakouských Slovanů! Při tom jsme se zarazili! To není myslím nadarmo! Když nás vládní noviny trochu chválí, jsou k tomu vždy důležité příčiny. Za časů války uherské a vlašské, a za panování frankfurtské strany ve Vídni, chválili nás také! Podivná věc, myslil bych skoro, že se zas budou brzy naše dobré služby potřebovat. -

Dočítám se též jinde, že páni biskupové chtějí dostati kontrolu nad náboženským a školním fondem. To byla od jakživa slabost těchto pánů, že odkazovali věřící na království nebeské, ponechávající sobě království mamonu. Věru, podivná věc, jak hluboko církev sahá do financí! -

Pan biskup Litoměřický zpozoroval zase, (jak ve své kurendě praví), že prý v Čechách protestantská strana používá nynejších církevních poměrů k politickým účelům. Dle toho soudím, že naši páni biskupové všichni k protestantské straně náležejí, neboť právě oni nejvíce použití chtějí poměrů církevních k politickým účelům, a rádi by se do celé světské vlády míchali.

Pan biskup Brněnský zase zpozoroval hrozné kacířství v „Moravských Novinách“, - ovšem jen zázračným způsobem skrze zjevení, nebo sám ani tolik moravsky neumí, abv jim mohl rozumět.

Abychom již zůstali při biskupích, radujme se také z toho, že již prý tento týden tiskem vyjdou ve Vídni všechny spisy týkající se porad biskupských ve Vídni, a radujme se proto, poněvadž doufáme, že skrze svobodomyslnost, snášelnivost a pravou apoštolskou mysl, která se v nich nepochybně jevíti bude. všichni zahanbeni budou, kteří až posud proti pánům biskupům psali a mluvili. To se zas přece jednou něčím radikálním potěšíme! Bojíme se jen, aby vojenské úřady neb jiné politické tento spis nezabavily. To by byla rána pro všechny svobodomyslné katolíky! Nedopouštěj...

Nový náš arcibiskup, kníže kardinál Schwarzenberg, odstěhuje prý se již brzy do Prahy. Jest prý štědrý k chudým! Poněvadž ale vlastně třetina všech příjmů z praebend chudým náleží, tedy vypadne v Praze asi 100.000 zl. v. č. od arcibiskupa na chudé z povinnosti, - ostatní teprve z dobročinnosti. Musíme ale též doufati, že štědrota k chudým není jediná vlastnost nového pana arcibiskupa a zvláště doufáme, že k nám neuvede jezovity.

De mortuis non nisi bene, to však neplatí o císařích a kráľích, o nichžto se teprva po smrti (zrovna na opak) něco, co bene není, říci může. My však o císaři Františku tentokrát nic jiného neřekneme, než že jeho sochu v noci postavili do pomníku na nábřeží v Praze, o kterém se vůbec myslilo a přálo, že tam bude postavena socha císaře Ferdinanda. Proč ne ve dne, proč v noci? -

Bohuslava Balbina obrana národu slovanského, zvláště českého

H. B. Jeden z velmi zasloužilých mužů našeho národu, který však posud ještě malo našel vděčnosti, ba jehož jméno lidu našemu skoro ani známo není, jest jezovita Bohuslav Balbin, (narozen r. 1621, umřel r. 1688). Zůstanet' to zajisté vždy podivným výjevem v letopisech, že v řádu Jezovitském, úhlavním to škůdci a hubiteli národu českého, v řádu, který téměř jen proto do země naší byl povolán, aby dusil osvětu a ducha národního, že, pravím, v tomto řádu a zrovna v této době, kdežto se údové téhož řádu chlubili, kolik tisíc knih českých který spálil, objeviti se mohl muž takový, jako náš Balbin, nejhorlivější zastavatel národu českého, nejpilnější pěstovatel dějin českých, pravý vlastimil v nejušlechtilejším tohoto slova významu. Zásluhy Balbinovy vždy většl ceny nabývají tím, že žil právě po bitvě na Bílé Hoře v době nejnešťastnější pro národ náš, kdežto byl duch národa zcela poražen, země vyhubena, všichni přátelé národu ve vyhnanství, kdežto se provozovala největší despotia jak v církevním tak i v občanském životě: že právě v této době a co spoluúd řádu, jenž byl středistěm všech piklů proti českému národu, Balbin zůstal horlivým zastavatelem své vlasti, to dává dvojnásobnou váhu jeho šlechetným zásluhám.

Že proto neměl přízně ani u jezovitů, ani u tehdejší zemské vlády, rozumí se samo sebou, bylť z Prahy po dvakrát vypovězen a zastrčen do pokoutního kláštera ve Slezsku, nepochybně proto, aby tam nenašel pomůcek pro své historické spisy, a hlavní jeho spis (Epitome rerum

bohemicarum) *Dějiny české země* byl po 7 let od církevní censury a od vlády od tisku zdržován a jenom příznivostí Petra Lambeciusa, císařského knihovníka, vyšel konečně císařským rozhodnutím na světlo, kterýžto Lambecius zvláštním psaním k císaři schvaluje tento spis Balbinův. Z dopisů, které Balbin psal v této záležitosti k hraběti F. W. Kynskému, příznivci svému, jeví se nejlépe duch tehdejšího času, neboť dne 14. ledna 1674 odesílá Balbin panu Kynskému svůj rukopis Epitome s tou žádostí, aby ho od někoho věrného opsati dal, a to že ze dvou příčin činí, dokládá předně, aby již rukopis neměl, kdyby představení vydání jeho poručili, a za druhé, aby se spis pro potomky zachoval, kdyby byl v censuře zničen. V jiném dopisu témuž panu Kynskému stěžuje si Balbin, že se spisu jeho historickému vytýká, že prý dráždí Čechy na Němce, z čeho pozorujeme, že již tenkrát Čechové Němcům hrozné křivdy činili jako ještě posud. Též se o tom zmiňuje Balbin, že dostal od svých představených výstrahu, aby již budoucně nic podobného nebezpečného nepsal.

Balbin se narodil roku 1621, tedy zrovna ten rok po bitvě bělohorské v Hradci Králové ze šlechtické rodiny a byl syn Tomáše Škornice Balbina z Vorličné, pána na Petrovicích a purkrabího Pardubického. Rodina jeho schudla tehdejšími nehodami, a otce ztratil již v mladém věku, tak že matka jeho jen podporou příbuzných byla v stavu dáti mu lepší vychování. Studoval doma, pak v Jičíně, v Praze a Olomouci, až r. 1636 vstoupil do řádu Jezovitského. Ví se, že nebyl mladý Balbin přívrženec tohoto řádu, ale životopis jeho není tak do podrobnosti povědom, aby se z něho toto vstoupení náležitě vysvětliti dalo, ví se však, že právě toho roku, totiž 1636, prodala jeho matka své poslední jmění, dům v Hradci, Jezovitům, kteří z něho kolej svou učinili.

Balbin sepsal množství spisů nejvíce obsahu historického, všechno v latině a ačkoli snad byl co do učenosti nejznamenitějším údem řádu svého v Čechách, nedošel nikdy nějaké patrnější důstojnosti ve svém řádu, z čeho vysvítá poměr, v jakém asi stál ke svým spoluřeholníkům. Umřel 27. listopadu 1688 v Praze a pochován jest v kryptě Jezovitské. Při pohřbu jeho nebyl kromě Jezovitů nikdo jiný přítomen než hr. Karel Max. Lažanský, věrný jeho přítel.

Takový byl osud muže, jehožto smýšlení poznáme nejlépe ze spisu jeho jednoho, z kteréhožto větší části čtenářstvu posud neznámého podáme nyní výtah, po jehožto přečtení si jistě každý přáti bude, abv mohl úctu vzdáti šlechtnému duchu, jenž za těchto tak truchlivých časů zůstal při všem pronásedování a beze vši odměny věren ubohému potlačenému rodu svému, ačkoli by ještě byl mohl také míti veliký podíl kořisti, kdyby se byl chtěl přidržeti k houfu

potlačitelů. Míním zde spis sepsaný v latinském jazyku pod názvem: *Dissertatio apologetica pro lingua Slavonica praecique Bohemica*, o kterémžto si ani Balbin mysliti nemohl, že by se dal (pro pravdivý sice, ale mnohým tehdejší mocností protivný obsah) tiskem vydati, a který on sepsal jako jen pro ulehčení srdce svého k příteli svému Tomáši Čechorodovi, známému učenci. R. 1775, tedy jistě více než 100 let po sepsání byl spis v Praze od dějepisce Pelcla tiskem vydán, což však tehdejšího censora do veliké nemilosti až ke svržení s úřadu přivedlo.

Poznáme z výtahu, jak mnoho se v Čechách změnilo od té doby, ve které Balbin svůj spis sepsal, poznáme také mezi jiným, že myšlenka všeslovanství a příbuzenství slovanských jazyků není snad plodem nejnovější doby.

Vlastní nadpis celé knihy, která 121 stránek obsahuje, jest tento: Krátké, ale stručné pojednání o království českého dříve šťastném nyní truchlivém stavu, zvláště o právu českého čili slovanského jazyka v Čechách, a o škodlivých úmyslech k jeho záhubě a o jiných podobných záležitostech. Kniha celá rozvržena jest na 18 paragrafů.

§ 1. V něm jedná o příležitostech a příčinách tohoto spisu, a dí mezi jiným: „Pravil jsi, že se ti zdá nepochopitelným a nehodným zločinem býti, když se pronásleduje jazyk, který předkové naši třeba i zbraní hájili, když zapotřebí bylo, pod Brandeburskými a Korutanskými poručníky našich králů a také za králů Lucemburských a Rakouských; po jehožto opovržení padnou, jak proroctví zní, základy našeho království a všechna ta naděje a budoucnost, která nám ještě zbývá. Když ale den ode dne patrněji vidím, kterak Česká země lstí těch, kteří cizincům a vlasti nepřátelům pomáhají, se ztenčuje, hubí a do propasti uvádí a když jsem mnohého nevědomce a nevděčníka chlubícího se slyšel na potupu celého národu a předků našich: rozpálil jsem se spravedlivou, jak myslím, láskou k vlasti, a umínil jsem si všechny ty zlomyslnosti vyvrátiti.“ Z konce tohoto § pozorujeme též, že již za Balbinových časů bylo známo nepřátelům našim to, co nyní jmenují (ovšem jen na nás, ne na sobě) Nationalitätsliebhaberei, neboť praví, že představení klášterů to jmenují nationalitetem.

§ 2. Kterak neopatrné přijímání velikého počtu cizinců do vlasti bylo hlavní příčinou změny starého jazyka; mírnost a trpělivost českého národu. Tu praví mezi jiným Balbín: „Jen my jediní jsme mezi všemi národy, kteří svůj jazyk nenávidíme a v posměchu máme; jsou za našich časů lidé, mohlo by se na ně prstem ukázati, kteří tak nesmírně zanevřeli nenávistí proti Slovanskému jazyku, že když koho v Čechách po česku mluvíti slyší, uraženi se býti

domnívají, a hned ohon rozčepejí jako krocanové! - Čechy jsou Španělům, Francouzům, Vlachům a zvláště Němcům druhou vlastí¹, tak že, když svou prvotní, ve které zrozeni byli, buď dobrovolně neb snad i pro zločin opustili, u nás jistě útočiště a dobré přijetí našli. Ať se chlubi jiné země, že ve zvláštních domech cizince po několik dní častují, Čechy celé jsou jako jeden hospital, v němžto nejen na několik dní, nýbrž po celý život velmi dobře se míti budeš a zbohatneš; nemusíš dokazovati staré šlechtictví, ani schopnosti a umění nějaká a jiné chvalitebnosti, aniž se snad vykazovati na mrzutý způsob mravností svou, a podrobovati svůj minulý život nepříjemným zkouškám: přidej se jen a přilep k některému mocnému, a brzy přeženeš všechny domácí v hodnostech: a právě to, co by snad jinde naděje tvé zatemňovati mohlo, že totiž cizinec jsi, právě to tě jistě zvlášť odporoučí a přede všemi jinými milého učiní.“

§ 3. Kterak mnozí cizinci s největším nevděkem proti České zemi a řeči brojí. „Z těchto mnozí, jakmile mezi námi hnízdo našli, hned chtějí míti křídla větší nežli hnízdo, a počínají proti domácímu lidu a domácímu jazyku brojiti,“ načež B. vypravuje obšírně známou báchorku o ježkovi, jenž jsa od zajíce do jeho brlohy přijat, konečně samého hospodáře z ní vypíchal.

§ 4. Něco o stěhování národů, kterak již jest osud Němců, aby jazyky krajin měnili aneb dokonce hubili; pak o příčinách toho mírné pojednání. V tomto jinak historicky velmi učeném § praví B. mezi jiným: za našich časů ačkoli již celý národ najednou se nestěhuje, přece veliký počet Němců táhne do všech sousedních i vzdálených zemí, tak že nejen celé rodiny řemeslnické do Vlach, do Francouz, Španěl, do Rus zabíhají, nýbrž také celá německá města v Čechách, Uhřích a v Polsku povstávají, ano i Turkům se najímají za peníze k bojování, k zhotovování zbraně, zakládání a opevňování měst, ke kopání, vypalování a kutí kovu, ke zhotovení vojenských nástrojů proti křesťanům², zvláště Norimberští v tomto ohledu pranic nedbají ani na náboženství své, ani na vlast, která je zplodila, beze vši lítosti a bez upomínky na milé své a spoluobčany, které na věky opouštějí.“ Jednaje pak dále o tak zvaných vandrech německých řemeslníků, praví: „Když se jim naskytne na cestě lepší štěstí, bohatá neb hezká žena aneb jiná výhoda lepší nežli ve vlasti, hned opustivše touhu po domovu, v cizích zemích se usadí a hnízdí. Dobře by ještě bylo, kdyby se v nové vlasti slili v jedno tělo s domácími a jejich řeč také přijali: avšak takovou mají, račiž mi mluvícímu šlechetný národ německý odpustiti! takovou mají, pravím, buď k jiným národům nevážnost, aneb nedbalost v naučení se cizímu jazyku, aneb, což se mi v pravdě nejpodobnější zdá, takovou neohrabanost a

neschopnost k naučení se jazykům vůbec, že se sotva ze sta jeden najde, který by dobře uměl kromě svého ještě jiný jazyk³ A při tom nemohou se těžkostí našeho jazyka ohražovati, neboť Francouze, Španěle, Maďary a zvláště Vlasy, kteří se jenom rok buď mezi Poláky neb v Čechách zdržovali, velmi dobře slyšíme každou chvíli naším jazykem mluvíti.“ Dále dodává, že rovněž tak jsou neschopni k jiným jazykům, tak že Němci po mnohá léta ve Vlaších usazení kromně si a no (ano a ne) nic se nenaučili. „Když tedy se takové množství Němců do naší vlasti nahrnulo, kteří se jazyku našemu naučiti buď nechtí, nebo nemohou, přece však skrze manželství, obchod atd. s námi mluvíti musí, a zároveň, jak každý nám přisvědčí, národ náš velmi obratný jest v naučení se cizím jazykům, nevyhnutelně se státi musí, že se Čechové podle své zdvořilosti k jejich jazyku poddají, kteréžto způsobnosti a uctivosti české někteří z nich zneužívajíce, k vlasti naší a slovanského jazyka záhubě ji obrátiti se snaží, žádajíce, aby se vykonávaly všechny záležitosti nejen soukromé nýbrž i veřejné v jejich jazyku, který jediné znají, což jest proti hostitelům a starým obyvatelům zemským největší nezdvořilost a nevděčnost.“

Dále připomíná Balbin, kterak se vlivem němčiny jiné jazyky kazí, což zvláště příkladem slovanštiny v Korutanech a Krajině dotvrzuje⁴. O ukrutnostech na polabských Slovanech spáchaných obšírněji jedná, a na svědectví uvádí německé spisovatele, tak že konečně celý tento kmen vyhuben a poněmčen jest. „Tyto příklady - praví B. - jakožto ze sousedství a zcela patrné, mohou Čechy a slovanské národy na společné nebezpečení upomenout a velmi prospěšně poučit, abychom se proti hrozícímu nám zlu opírali.“

Též uvádí jeden pamětný výrok císaře Sigmunda, jenž posílaje zbytky Husitů proti Turkům, pravil: „Zvítězí-li, bude dobře, a prohrají-li, alespoň se domů nevrátí.“

§ 5,6. Příčiny, které daly němčině přístup v Čechách. Hned na počátku tohoto § uvádí B., že ještě před padesáti lety všechna skoro města a místa v Čechách, vyjmouc Loketsko, českého jazyka užívala, („bych se nezmínil o šlechtě, která se nejpevněji držela starého jazyku“ - a nynější šlechta!!) neboť až do roku 1620 jsou prý všechna jejich veřejná jednání a desky česky psané a mezi nimi zejména uvádí „Budějovice, Krumlov, Českou Lípu, Ustí (Aussig), Most (Brüx), Duchcov, Teplice, Teplou, Chotěšov, Kadaň, a jestli některá místa doma užívala němčiny, ve veřejném životě jenom český jazyk platil.“

„Čteme prý v deskách zemských, že když hrabata Šlikové jakousi rozepři měli a po německu ji zadali, odpověděli ministři královští, že jinou než českou žalobu nepřijímají. Jaká tedy jest

příčina, že za tak krátký čas takovou škodu utrpěl náš vlastenecký jazyk? řeknu to v kratičkém podobenství, neboť se každý snadno dovtipí: „kdo chce snísti ořech, rozlomí skořepinu!“

Naříkaje na nedbalost krajanů v hájení svých práv, dodává: „Některé pomátla dvorská přízeň, některé podlé pochlebenictví a bázeň před mocnými, kteří všechno cizím odevzdávají, někteří, a to nejvíce duchovní a řeholní osoby, omámeni falešným, ať nedím pošetilým obrazem ctnosti, hlavně na to dbají, aby ve všech církevních hodnostech až do infuly s ostraněním Čechů cizí přednost měli, sami oni se přiznávají a chlubí, že tak přemohli náklonnost svou k vlasti, že jim vše jedno jest, jestli černý neb bílý, neznámý a cizí aneb domácí a příznivý, dojde k hodnostem, proti kteréžto převrácenosti a pošetlosti všichni moudří, nejsvětější mužové všech národů, všechna království a obce i sám rozum povstávají.“

Avšak nejen nedbalostí naší se to přihodilo, nýbrž mnohem více přičiněním jistých lidí a zlou vůlí jejich k vlasti, tak že nyní ubozí občané podle německých zákonů, jejichžto české překlady tisknouti zapovězeno jest, souditi se nuceni jsou. Takoví to převýborní (!) otcové vlasti snad z pomsty za své a svých předků privátní urážky⁵ aneb snad z jiné příčiny poradili králům, že se musí seslabiti Česká země, vyssáti nesnesitelnými daněmi ubohému lidu pot a krev, a hlavně starý jazyk vyhubiti, neboť pokud tento žije, že prý nemohou Čechové německého krále snášeti a milovati, a že vždy bude věrnost jejich pochybná; slyšel jsem některé praviti: kdyby možné bylo, že by se všichni starodávní obyvatelé Čech odnésti a do nejbližšího moře hoditi měli, pak že bude teprva konec rebelantství, jako by byla Česka země věrnost svou již dávno ve vojnách Mannsfeldových, Saských a Švédských nedokázala. To však jsou Machiavellistické kousky, pokojný život kralů znepokojovati starostmi, a jen aby oni se zdáli býti nějakými divotvornými a s nebe spadlými ministry, kaziti podezřením Bůh ví jakého spiknutí lásku mezi králem a národem, úctu a věrnost králi příslušící, a zase lid drážditi k nenávisti tím, když nevidí lásku, nýbrž strach, žádnou pomoc, nýbrž jen útisky. A s jakou bedlivostí, s jakou opatrností pasou (tito ministři) po každém kroku, ba po každé myšlence těch, které utlačují, k čemuž tisícera očí a uší, a chytrostí užívají, všechny jejich úmysly směřují k záhubě, ne k prospěchu vlasti, na kteroužto jejich největší nešlechtnost (neboť kdo proti vlasti brojí, horší zločin páše, než kdyby matku svou zabil) za našich časů tolik máme důkazů, že kdo to nepozoruje, již nic nevidí: právo a vládu míchají, krále nad zákony staví, říkají, že není král k vůli národu, nýbrž národ k vůli králi, a že král může udělati všechno, co chce. i proti všem božským a lidským zákonům, každá kniha, která by králi dobře poradila, jim smrdí, každý mocnější jest v podezření, i sňatky manželské šlechty zdají se jim

nebezpečné, zatím ale se fiscus do všeho jmění zakotví, statek žádný není právem jistý, cizinci se volají, přátelé vlasti se vyhánějí aneb v činnosti obmezují.“

Že již za těch časů bylo pátrání po rozvětvených spiknutích v módě, dokazují následující slova: „Spiknutí, spiknutí mají pořád v ústech, uvidí-li kde opevněný hrad, neb nějakou zámožnost, již myslí, že se to ke zbouření chystá, i samy háje, lesy a údolí, samy kmeny a listí na stromech se jim zdají šeptati: spiknutí, spiknutí!“ a proto že se bourají všechny staré hrady, zapovídají obnovovati a spravovati hradby městské, což se toho času skutečně dalo.

§.7. Jaká chyba a jak škodlivý zločin to jest býti proti své vlasti a snažiti se o změnu starého jazyka a mravů.

Tuto praví Balbin o tehdejším správci české země (hraběti Martinicovi) „O dome starý! jak nestejní pánové nad tebou vládnou! o ty výborný pastýři ovcí! o ty veliký reformátore státu! Starý dům, staré království jsi zbořil, nové's nezaložil; běda tobě! potrestán budeš od vlasti i od králů! neboť jsi jejich dědictví, které, jak všichni moudřejší politikové praví, ve jmění poddaných pozůstává, hanebně zmařil! Šlechtu jsi utlačil, z měst jsi udělal městečka, z městeček vsi, ze vsí roztrhané chatrče, v nichžto polonazi, hladem skoro umoření, všech potřebných věcí zbavení lidé bydlí! O ty pravý otče vlasti! žádný hospodář by nedal se statkem svým nákladati tak, jak ty s královstvím českým, jindy kvetoucím nakládáš! jehožto všeliké ozdoby a zámožnosti pod kořist dány jsou, neboť jinak nemohu nazvati násilné vynucování daní, kdežto má být první pravidlo a účel všeho státnictví blahobyť lidu, bezpečnost, mohovitost, pokoj, všech ke šťastnému a veselému životu potřebných věcí zásoba, láska krále k národu, a národu ke králi.“

V §. 8. uvádí B. že do r. 1624 ze země vyhnáno jest 30.000 rodin a též tolik šlechty a vyšších stavů, jak prý o tom sám Slavata podle desk zemských udává.

V §. 9 uvádí schopnost Slovanů k cizím jazykům, což vykládá velmi rozumně tím, že slovanský jazyk skoro všechny zvuky v sobě obsahuje, pročez také již za B. časů ve mnohých velikých domech na to se hledělo, aby děti z počátku jenom po česku mluvily a tím výslovností jiných jazyků schopnějšími se staly. S chloubou také se zmiňuje B. o tom, že se v českých městech najde více lidí, znajících kromě češtiny ještě jiný jazyk neb jiné jazyky než takových, kteří pouze česky mluvíti umějí: kdežto prý v německých městech po Čechách skoro nikoho nenajdeš, jenž by vedle němčiny jiný jazyk ještě uměl.

§. 10. Jak mnoho zapotřebí jest k dobrému řízení země a k získání si lásky národu, aby král uměl jazyk poddaných, aby jej chránil aneb alespon jím nepohrdal, tím méně nepronásledoval.

Tuto schází celý list z rukopisu Balbina a dá se souditi, že z opatrnosti byl od někoho vytržen pro nemilý obsah.

§ 11. Pečlivost všech národů o hájení a pěstování svého jazyka. „Nezdá se mi zapotřebí - pravil B., uváděti zde nějakých důkazů, kdežto sama věc na bíledni jest; dosti toho, když podotknu, že ještě nebyl žádný národ co se jich pamatuje, nevzdělaných a divokých, vycvičených a mírných, kocujících a usazených, křesťanských a pohanských, rozuzdaných a nábožných, který by byl svůj jazyk nenáviděl aneb nemiloval: ale my Čechové jsme již nyní tak zanedbáni, že se nám otcovský a mateřský jazyk na srdce klásti musí! Snad jsme tedy mezi všemi národy jen my sami moudří!?”

Z §. 12. poznáváme jak dobrou již tenkrát měl Balbin vědomost o příbuznosti Slovanů a že tedy není panslavismus vynálezem nejnovějších dob. Uvádí, že jest slovanský národ vyjmouc snad jen Kytajce (China) největší na světě, což prý již z pouhého pohledu na mapu se jeví: neboť když oko své vedeš přes Čechy skrze Slezsko, Polsko, Mazovsko až k Nové Zemi a Zlaté Babě (in Novam Zemlam zlatam Babam), kterážto jména slovanská jsou, pak skrze neskonalou země Moskvanů a Tatarů Prekopitů, kteří slovansky mluví, až do Cařihradu, pak Bulharsko, Srbsko, Bosnu, Multany, Uhry, Dalmatsko, Horvaty. Ilyrsko a Benátsko, kolik tu tisíce tisíců mil napočítáš?“

Uvádí dále, že u dvoru císaře tureckého se zrovna tak jako u evropských dvorů frančtiny a vlastiny užívá, tak že prý pašata, vezírové a představení krajín velmi rádi po slovansku mluví.

Na str. 69. jmenuje také Poláky, naše přátele a bratry. -

§ 13. jednáje o církevních pomerech a o sv. Jeronýmu, co slovanském Dalmatinci, praví: Viděli jsme sami a slyšeli ne jednou, kterak Rusíni (Ruthenos) a jiní, s římskou církví spojení národové řeckého obřadu, v slovanském jazyku všechny služby boží konají, o čemž vypravuje Dubrava, že se to již před 1000 lety u Bulharů a také u nás v Čechách dělo, působením apoštolů Cyrilla a Methoda, což teprve zrušili římsští papežové, když dali Čechům zvláštní biskupy.“

§ 15. dokazuje dosti obšírně váženost, znamenitost staré české šlechty a uvádí znamenité muže bojovné. „Není prý tento Lev (v českém štítu) jako jiných některých zemí a království náhodou, neb dědictvím, neb pouhou náklonností knížat udělený a do štítu postavený, nýbrž hrdinstvím a mnohou krví dobytý!“

I toho neopomenul Balbin dle způsobů tehdejších časů uvést, s kterými a jak znamenitými cizozemskými královskými a knížecími rodinami česká šlechta do příbuznosti vstoupila a končí takto:

„O, kým bychom my, potomci, za těchto časů, kde se hrne cizí, ne vždy chvalitebná šlechta do naší vlasti, slávu svých předků a hrdinství dědičné, které nám zachovali, uhájiti a k lepším dobám České země zachovati mohli!“

§ 16. Že jest změna jazyka v každé zemi nebezpečná, v Čechách ale zvláště nespravedlivá. „Dlouhá jest zajisté paměť národu do služebnosti uvrženého a utištěného a zoufalci raději zahynou, než by se za ztrátu svobody své nepomstili. Často jediná chyba králova o čest připraví celé královské potomstvo, a v nenávist je přivádí u sousedních i vzdálených národů, jakožto hrozící svobodě všech zemí, jakožto olstitele národů, zničující práva a ústavy zemské dle libůstky, změňující lehkovážně zákony zaručené přísahami před svatyní. Na to ať dbají ti, kteří pochlebenstvím, kazícím i nejlepší panovníky, dosvědčují králům, že všechno dobře chodí, aneb ti, kteří si utlačení národu za čest pokládají. Záhubu královského rodu připravuje ten a všelikou naději na budoucnost jemu odjímá, kdožkoli národ utlačuje a radí k nespravedlivostem, zároveň s národem hyne i král, budiž si on zlý nebo dobrý, nedá se jedno od druhého oddělit, s hynoucím tělem hyne i hlava. Království jest tělo královo a král hlava království a ani trpění nemají býti ti nerozumní politikáři, kteří myslí, že všechen statek občanů právem panovnickým králi náleží a že poddaní ho jenom užívají. Avšak vraťme se ke svému předmětu: divné to jest, co nám předkové zanechali, i staří vypravují, i dějepisem stvrzeno jest, a co mnozí ze současných za nějaké boží řízení pokládají (jinak se to zajisté vyložití nedá), že se nepřátelům nikdy nezdařily úmysly k utlačení a zničení české země i k vyhubení slovanského jazyka. Po smrti krále Otakara, jak velmi se na tom pracovalo, aby česká země naplněna byla Němci! K tomu směřoval onen poručník Brandeburský, k tomu císař Rudolf i Albrecht, syn jeho, to si přálo a doufalo veškeré Německo, zdál se býti již konec Čechům. Tu však se pozdvihli někteří ze starých panů, Vartemberští a Hazemberští, k nim se přidalo několik měst a brzy byl mnohem silnější nepřítel nepochybně pomocí sv. českých patronů poražen.“ To samé vypravuje dále o králi Janu Lucemburském, kterak i

tenkrát domácí strana zvítězila. Králi Václavu za zlé pokládá B., že vzal Němcům tři hlasy na vysokých školách a dodává, že měl prý pro slávu vysokých škol Pražských a k vůli větší návštěvě jejich od cizozemců tyto tři hlasy Němcům ponechat, za to ale více na to dbáti, aby se při úradech a soudech nikde němčina nezaváděla. „Po vojnách husitských za králů Ladislava, Jiříka, Vladislava a Ludvíka navracena jest slovanské řeči stará čest - ale za Ferdinanda I. zase se něco podobného, jako jsme dříve popisovali, počalo zkoušeti, nejvíce po r 1545 a zlověstná k tomu známka dala se nešťastným požárem hradu Pražského, kdežto desky zemské a staré pamětnosti království shořely⁶; maloval se již tehdy a bil na penězích český lev za mřížemi stoje, jako již po ztrátě svobody, nejsa svým pánem, v zajetí. Bližších k nám časů nechci se dotýkati: nikdy zajisté ještě od svého počátku nebyla česká země více utlačena (totiž po bitvě Bělohorské), nikdy ještě se k záhubě slovanského jazyku neužívalo ostřejších prostředků, a co ještě bolestnější jest, že domácí lidé jako nějak spiklí, proti vlasti zuří. Čeho bychom se z toho obávati neb nadíti měli, učí nás příklady předešlých věků. Moudrost má obličej takový, s kterým se nejen na nynejší věk, nýbrž i na minulost dívá, a nejmoudřejší jest ten, kdo z minulosti na budoucnost umí uzavíratí.“

Dále uvádí B velmi rozšířené za jeho časů mínění, které již od starců slyšel stvrzené prý příklady přes 50 jmenovaných rodin šlechtických a sice: že se žádná cizá rodina třeba i nejbohatší neudrží v Čechách ani do čtvrtého kolena, leč by se upřímně nové vlasti přidržela a jazyk i národnost s láskou přijala „Po bitvě bělohorské, ve které poražena jest moc nekatolických stavů naší vlasti (kýž by jen nešťastné následky této bitvy také katoličtí Čechové, kteří jsou bez viny a vždy králi věrní zůstali až po dnes, snášeti nemuseli!⁷ rozdělena jest největší část země mezi cizince, nejvíce vojáky; jako zvíře jen k jídlu stvořené, jako nějaký slabý zajíček mezi psy roztrhána jest, vystěhujte se, staří obyvatelé, voláno po celých Čechách, co však se tím docílilo? Známe a mohu jmenovati velmi mnoho statků, které měly od r. 1626 až do nyněška (asi 1670-80) osm, devět, deset vždy se střídajících pánů, buď podle příbuzenství. neb z nového královského obdarování následujících, nezanechavších žádných dědiců, kdežto zatím staré české rodiny, zvláště rytířské, ovšem ve veliké chudobě, spokojeni jsouce s jedinou malou vesničkou, přece ještě žijí.

§ 17 Vyvrací potupy na český jazyk uvržené od cizinců, jakoby byl tvrdý, těžký, chudobný, pomíchaný cizími slovy, kteréžto potupy, jako slepi o barvách rozšiřují prý nejvíce lidé, nemající ponětí o slovanských jazycích. Velmi důkladně hájí tu B. náš jazyk, uváděje všeliká

potřebná svědectví jeho vzdělanosti ve vědách, původnosti, čistoty, blahozvučnosti a t. d., což však jako každému již známé věci opakovati nechceme.

§ 18. Ukončení celého spisu dodáváme zde skoro celé v překladu: „Psal jsem tím důvěrněji, dobře věda, že nikdo, komu Ty (T. Čechorod) tajemství nesvěříš, nebude tuto mou knihu čísti. Psal jsem trochu hruběji, přiznávám se, na mnohých místech, avšak proti hrubým. Kůži slonovou nepronikne leč kopí se vši silou hozené. Ať konečně přestanou líbiti se sami sobě, a pohrdati cizím, kteréž ani neznají. Kéž bychom i my přestali cizí věci obdivovati a svými, jakož jest již truchlivý osud náš, pohrdati! Smrdí nám domácí věci a poslušně se klaníme těm, kteří nás mrskají, více držíme na kousek dvorské milosti, než na veškerý pozůstatek našich předků. Praví se, že říkal císař Tiberius, když se vracel z kurie, kdežto se mluvilo pochlebnický a bázlivě: Ó lidé, ke služebnictví stvoření! Líbila se Tiberiovi služebnost, ale služební duchové se mu nelíbili. To si myslím, že také říká ten, jehožto duchem a slovem mluví celý náš sněm. Ovšem, kdyby se dávalo císaři, co císařovo jest, bylo by to snesitelné, avšak se dědictví císařovo rozmrhá, a země k jeho nenapravitelné škodě se hubí, když sloužíme tomu, (myslí nepochybně Martinice), o němžto matka, svatá to žena, předpověděla, že bude záhuba vlasti a ze narozen jest ke zničení české země. Měj si ty jméno jakékoli, buď rada, nebo komisař, nebo aktuar, písař, sekretář, visitační nebo nevisitační legat, prolegat, jestli jsi k utiskování chudých, k vyssání a k vysrkání potu a krve nešťastných sedláků, k ulehčení některým a přitížení jiným buď radou nebo skutkem přispěl, aneb jestli jsi pro zachování milosti pro uhájení se zlosti knížat, z pochlebenství, ze strachu, za plat mlčel, kdes mluvíti a nešťastné vlasti se ujímati měl, aneb jsi konečně zaprodaným jazykem neb pérem jí škodil: krev utištěných přijde na tě a na potomky tvé! dělej si co dělej, třebaš ty každodenně litanie odříkával, každodenně zpovědníky měl, každodenně božské tělo a krev Kristovu přijímal: věčné zatracení, sobě jíš a piješ, zneuctívaje tělo Páně: Kristovo tělo jsou chudí na tomto světě, praví sv. Augustin: Vyvrhni a odstraň dříve, ty nešťastníku! krev chudých, kterou jsi vyssál, pod ranou spravedlnosti boží stojíš v životě a smrti, vinen tolika hříchů, které nemůžeš napravit žádnou pobožností, nýbrž jen vynahražením. Učiň Bože každému tak, jak sobě na vlasti své zasloužil! To jest moje žádost a jestli jest přísná, spravedlivá jest jistě a vždy bude slušná. Ty, ó obyvatelů českých veliké kníže Václave! budiž nám Vratislavem⁸ a navrať zase starou českou slávu! Postav nás opět na ono místo, s kterého jsme vlastní netečností a křivou pomstou jiných a pochlebenstvím nevinně upadli. Ty národu našeho ochrano a podpora! Jestli tobě zahyneme, zahyneme docela. Od jiných lidí nedočkáš se již té pocty, s kterou ti Čechové již po tolik věků milujíce Tě slouží. Opakujeme tedy zkroušeně:

„Nedej zahynouti nám i budoucím!“⁹ Nechceš-li ale vyslechnouti pokažené potomstvo, slyš a vyslyš předky naše, kteří se za potomky přimlouvají a s tebou v nebi obcují! Sv. Václave! mučedníku Kristův, jediný dědici český, oroduj za nás!“

Takovými slovy, všechny známky úplné srdečnosti na sobě nesoucími, končí nás starý Balbin znamenitou svou knihou. Bez pohnutí nebude jistě žádný Čech jeho slova čísti.

Poznámky

1 Naráží na rozdávání konfiskovaných panství mezi tehdejší z celého světa sběhlé vůdce císařského vojska.

2 Tehda se vedly veliké boje s Turky, mocnými v onen čas nepřátely německých císařů.

3 Při této příležitosti uvádí Balbin na důkaz známou také za našich časů prúpovídku: „Moje matka je z Vídně a můj otec je v Praze“, a dokládá, že prý to jest terč Němců, kteří majíce to vysloviti, cosi velmi směšného a jiného říkají, z čeho pozorujeme, jak starobylé jsou tohoto druhu žerty.

4 Že Balbin kromě mnohých cizích jazyků jihoslovanský a polský uměl, dá se s největší jistotou souditi.

5 Na tomto místě a na mnohých jiných svého spisu naráží Balbin na hrab. Martinice, toho času správce země a svého, jakož všech pravých Čechů nepřítele, kterého však zejména nikdy nejmenuje.

6 Bylo tenkrát domnění, že oheň byl naschvál založen, jen aby desky zemské (Landtafel), t j zápisní knihy všech usedlostí se zničily.

7 Z tohoto dodatku Balbinova jeví se nejlépe, že již on rozuměl dobře tomu, že se nejednalo tak právě o pravou víru jak o neobmezené panování a o zrušení české ústavy.

8 Esto Vratislaus, t. obnovitel slávy, vrátiti slávu.

9 Tato slova uvádí B. po česku.

Česká šlechta

H. B. Před rokem 1848 za časů zcela libovolné (despotické) a byrokratické vlády počala konečně i šlechta česká, totiž abychom se lépe vyjádřili, malá část české šlechty vésti opozici proti knížeti Mettrnichovi. Sněmy království českého odbývaly se vždy jen co pouha slavnost beze všeho významu, a ačkoli vlastně měli stavové důležité právo povolování daně, (tedy tím samým i právo odepřítí), přece neužívali skutkem nikdy tohoto práva svého, nýbrž sjeli se obyčejně v uniformách červeně-bílých a řekli „ano“ a rozjeli se po nějakém rokování, o kterém se říci může všim právem: „Vítř vál a stavové čeští mluvili!“

Od r. 1845 počaly se však některé osvícenější a činnější osoby stavu panského a rytířského trochu rozpomínati na to, co jest sněm a co má býti zastoupení země proti vládě, a počali také, ovšem jen dosti zlehka, dávatí nespokojenost svou s vládou na jevo a přišli konečně na této cestě až tak daleko, že jednu nepatrnou část peněz nepovolili, kterou však vláda nic nedbajíc na odpor stavů, přece rozepsala a nad to knížeti Lambergovi za jeho dne 27. května 1847 drženou řeč písemné napomenutí dáno a přednostovi sněmu nařízeno jest, aby prý takové odchylky a neslušné návrhy budoucně netrpěl. Tyto neslušné návrhy knížete Lamberga byly ale následující: 1. Aby vláda budoucně bez povolení sněmu žádné dluhy nedělala, při čemž dokázal, že vláda při svých půjčkách velmi nezkušeně si počíná a od Siny, Rotschilda, Arnsteina a Eskelesa znamenitě předražována byla 2. Aby se sněmu předložili každoročně státní účty a aby byla finanční správa sněmu zodpovědna. 3. Aby se panování úřednictva obmezilo, počet a platy úředníků zmenšen byl, k tomu účelu aby se zjednodušilo řízení, aby se zbytečného psaní nechalo a aby se místo dosavadních kollegialních úřadů v administraci, ve finanční a politické správě všude jednotliví, schopní, poctiví a odpovědní úředníci ustanovili. 4. Aby soudy jak civilní tak i trestní byly veřejné a ústní, a aby před soudem byli všichni, ani nejvyšší aerár nevyjímajíc, sobě rovni.

To tedy byly ony neslušné návrhy a odchylky, pro které kn. Lamberg ještě 6 listopadu 1847 dostal dle intimace pana hraběte Salma, tehdejšího správce zemského, výtopek, a co se za čtyry měsíce na to v březnu 1848 přihodilo, ví každý, že totiž vláda mnohem ještě více než tyto neslušné návrhy povolila.

Celé dosti zajímavé jednání tehdejších sněmů zůstalo větší části lidu tajné a teprva r. 1849 vyšly všechny sem náležející spisy a jednání českého sněmu tiskem v Hamburku pod názvem: „Der böhmische Landtag im J. 1847.“ Dočítáme se v této knížce krásných slov, která mluvili

mnozí ze šlechty české tenkrát proti vládě, tak že skutečně pokládáme za dobré, některé z nich tuto uvést, dílem aby větší část čtenářstva se dověděla, jak liberálně tenkrát mnozí se chovali, které nyní zcela jinak mluví a psátí vidíme, dílem pak skutečně národ poznal některé muže ze svých šlechtických krajanů, kteří již tenkrát hájili zem proti hubící byrokratii.

Uznáváme za nejprospěšnější podati zde krátký výtah sněmu postupního dne 27. května 1847 zahájeného, ve kterém z posezení sněmu dne 30. srpna 1847 jakožto stavové nepovolili asi 50.000 zl. stř. příplatku na kriminální fond.

Na to dostali ale stavové de dato 28. července 1847 z Vídně odpověď tohoto smyslu: Že se JMC. těší z dobrého církevního života v zemi české a z tohoto ujištění, že stavové pevně setrvati chtějí ve své až posud zachované náboženské horlivosti, že JMC. vždy neunaveně pečuje o zamezení a ulevění veliké nouze, která z části v zemi panuje a o zlepšení stavu pracujících tříd, že také JMC. vždy hotov jest návrhy stavů k zlepšení zemského blahobytu co nejjádrněji si rozvážiti a přijmouti, ostatně ale že stavové velmi neslušným způsobem vylučují ze svého svolení jednu část daně, kterou již dříve dvakrát povolili, a že JMC. na úplné sumě postulatu pro r. 1848 pevně stojí, a aby ji tedy stavové beze všech odkladů povolili, při čemž jim jen svobodno stojí rozvržení této daně dle svého náhledu urovnati. Ostatek že zůstane při starém, aby jen sněm ukončili a že JMC., až stavové daň povolí, jim obyčejný revers, (že totiž to nemá býti na ujmu práv a svobod království českého) vydati ráčí.

O této císařské odpovědi jednalo se tedy v pokračování sněmu dne 30. srpna 1847 následujícím způsobem:

Karel kníže Auersberg: „Tím, že stavové dvakrát dříve povolili řečený královský postulat, ukázali jenom svou ochotnost, nezadali však svého práva a nemůže tím již mimořádně povolená přírážka k dani za po vinnost pro všechnu budoucnost považována býti. Kdyby ale stavové neměli ani právo nepovoliti daň, nýbrž jen o způsob její vybrání rozhodovati, stali by se z nich jenom nějakí výběřčí daně a zadali by tím starodávné, skrze mnohá století zachované právo dobrovolného povolování daní. Jsme tedy na rozpacích, abychom s jedné strany neurazili úctu k osobě J. M. C., s druhé ale nezadali staré k prospěchu vlasti užívané právo.

Leopold hrabě Thun (Excel) myslí, „aby se dotčených 50.000 zl. stř. následkem nejvyššího určitého poručení J. M. C. nejponíženeji k nohous položilo.“

Hrabě Wurmbrand: „Vidím, že touto odpovědí J. M. C. stavové až na nejzadnější mezi tlačeni jsou, tak že nám dle mého nahledu nic více nezbyvá, než buďto se sami zavraždit (morden) aneb se zavraždit nechati a trpělivě očekávati, až nám poslední ránu dají, aneb abychom se chopili silného úmysle, ten abychom zmužile provedli a tak náležitou nám půdu opět za každou cenu dobyli. Toho ale že jsou stavové sami příčina. Ze se vždy podrobovali a uhýbali, všechno povolující, jen aby se zase jejich žádosti vyplnily. Z jejich žádostí ale se nevyplnila žádná, ale jejich oběť se vždy zdály býti malé, vždy se ještě nové požadavky na ně činily, neb staré opakovaly. Jaká jest nyní povinnost rakouských zemských zástupců, o tom že nic ustanoveno není, že se při tom jen na své hlavy a srdce, na právo a slušnost spoléhati mají. Stavové mají své povinnosti nejen k vládě, nýbrž také k národu. Neučiní-li se zadost povinnostem k vládě ve všem a po každé, považují se, jestli ne za úhlavní zrádce, alespoň za nespokojence, a kdyby se nějaká žádost vlády od sněmu hned nevyplnila, ustrašuje hned vláda sněm takovým způsobem, že se velmi vážení údové sněmu, sloužící ve státní službě, ostýchají navzdor císařskému povolání do sněmu přicházeti. Neučiní-li ale zase stavové zadost požadavkům národa, upadnou do největšího trestu, totiž do nedůvěry a opovržení. Když před několika lety stavové k novému životu se probudili, nenašli sice u národů opovržení, ale nevšímavost a lhostejnost. To bylo smutné dědictví, zanechané nám od předků. Nynější stavové nemohou ale již potomkům svým toto dědictví - lhostejnost - zanechati; nýbrž buďto důvěru a vážnost, aneb nedůvěru a opovržení.

V takových tedy pádech, kde požadavky vlády a národu ostře proti sobe stojí, musejí se stavové držeti práva a pravdy, a nevčasné mlčení bývá někdy horší lží, než nepravdivá řeč.“

Bedřich hrabě Deym navrhuje v obšírné řeči, aby se stavové drželi toho, co dříve uzavřeli, totiž aby nepovolili, a sice proto, poněvadž J. M. C. neráčil jejich důvody vyvrátiti. Neboť se zde již nejedná pouze o dotčenou nepatrnou sumu, nýbrž o celé zřízení zemské.

Nesmějí-li stavové býti strany požadovaných od země daní nikdy jiného smýšlení než J. M. C., nač tedy se svolávají? jaký smysl mají slova svolání sněmu, „abychom návrhy J. M. C. zrale a bedlivě rozvážili a pak se na tom ustanovili, co by J. M. C., celému království českému a nám samotným nejpřiměřenější bylo?“

Ze zřízení zemského jest patrné, že stavové právo mají jen tolik daní a takový způsob povoliti, co by dle jejich přesvědčení zeme dobře snést mohla. Uvádí mnoho příkladů, kdežto

stavové již po obnovení zřízení zemském císařem Ferdinandem II. daně žádané buď nepovolili, nebo obmezili, a odůvodňuje jinak historicky práva sněmu zemského v Čechách.

Ervin hrabě Nostic: Také mne zarmoutila velice odpověď J. M. C., neboť: buďto musíme J. M. C. býti neposlušni, aneb pustiti od svého ustanovení dne 27. května a slepě poslouchati rozkazy císařské. Avšak poručením J. M. C. nemohou se změnit naše přesvědčení, nýbrž jenom důvody. Nežijeme pod hedbávnou šňůrou¹, nýbrž pod spravedlivými panovníky. J. M. C. nemohl nás postaviti co pouhé figury, nýbrž musí chtíti, abychom podle svobodného přesvědčení svého mluvili a povinnosti své plnili. Aby mohla míti odpověď J. M. C. ten smysl: „musíte poslouchat, jste sice stavové, ale bez práva: formu chci zachovati, věc ale chci zrušiti“ toho se od spravedlnosti J. M. C. nadíti nemůžeme. Navrhuji, abychom při svém ustanovení zůstali a v jiném spisu příčiny toho ještě jasněji vložili.

František hrabě Thun syn: ² Každý z nás byl při čtení nejvyšší odpovědi JMC. hlubokým zármutkem dojat. Máme opět důkaz, jak špatně JMC. o naší ústavě zemské zpraven jest a že nejvyšší úředníci JMC. si ani práci neberou tuto ústavu poznati, a že se byrokracie neostýchá JMC. slova do úst klásti, která jsou docela naproti předešlým nejvyšším slibům. To však předpokládati nemůžeme, že by se JMC. nechtěl držeti ústavy, na kterou přísahal, ³ aneb že by dané slovo nazpět vzíti, a sobě odporovati ráčil. To obé se ale děje v nejvyšší odpovědi. Nechci ani na ta smutná slova v ní upozorniti, že JMC. vždy hotov jest naše návrhy přijmouti, což zní více jako posměch než jako uznání. Vytýká dále hr. Leopoldu Thunovi nedůslednost a praví: Skrže nešťastné ustanovení vládní jest nám sice cesta veřejnosti zamezena, a nyní se jedná o to, abychom zadali práva zemská, která máme věrně potomstvu zachovati. Stavové mají vyššího soudce, své svědomí Historie prohledne tyto listy a bude se vidět, kdo tato práva, jakožto drahé dědictví, věrně hájil a zastával, a kdo se ze strachu od pravdy a práva uchýlil. Jestli stavové toto přijmou, postaví se před očima celého národu a celé historie na pranýř, a musejí také u JMC. všechnu vážnost ztratiti.

Jan hrabě Lažanský: „Myslím, že to jest první akt truchlohry, která r. 1815 s deputací počala, a že jsou stavové blízko svého konce. Jen trojí cestou můžeme jíti, ale dvojí z toho není tuze čestná: buďto vůli JMC. vyplniti, aneb se po této odpovědi za zrušené považovati. První cesta jest servilní, druhá jest samovražda, proto nám nezbyvá než třetí: abychom krok po kroku hájili svá práva jako Spartáni, neboť zástupce zemský má obětovati jmění a život pro svou vlast. Nestal bych se nikdy rebellem proti svému králi, ale rád dám hlavu svou za vlast.“

Albert hrabě Nostic dokazuje, jak by se stalo povolování daně pouhou ceremonií, kdyby sněmu svobodno nebylo, některou od JMC. žádanou daň na zem nepovoliti, že by pak stavové byli jen nějakým úřadem a nesrovnávalo by se to nikterak s těmi vážnými slavnostmi, s kterými se sněmy konají. Také obyčej každoročního reversu císařského ukazuje již patrně na to, že povolením jisté daně pro jeden rok již sněm vázán není také pro budoucnost tu samou daň povoliti. Navrhuje, aby se tedy od stavů a sice in pleno druhý spis k JMC. přijal, a aby se zatím jen tolik daně rozepsalo, kolik mezi JMC a stavy ve sporu není, totiž s odrážkou nepovolených 50.000 zl. stř.

Frant. hrabě Thun (otec, Děčínský) jest docela srozuměn s hrabětem Alb. Nosticem, poněvadž tak stavové u JMC. jen vážnost zachovají, když se povinností svých pevně přidrží, a poněvadž se tak uvarují toho, aby snad vždy i budoucně k všemu svolovati nemuseli, jak by se to z odpovědí JMC. již rozuměti mohlo.

Svob. pán z Ehrenburgu jest toho mínění, aby se oněch 50.000 zl. stř. bez odkladu povolilo, poněvadž stavové nemají žádné příčiny k nepovolení, což by jen tenkrát bylo, kdyby země daň již snést nemohla. Že také stavové dle ústavy právo nemají daně jen pod jistými výminkami povolovati.

Frant. hrabě Thun (syn): Zdá se mi, že předchůdce můj mate pojmy výminek, a lituji toho velice, že jest někdo mezi námi, kdo chce odpověď JMC. naprosto přijmouti, všem nedůslednostem se podrobiti a samovraždu na sněmu spáchat.

Svob. pán z Ehrenburgu: Já jsem netvrdil, že všem nedůslednostem se podrobiti máme; právo rozdělení daně (repartice) zůstane nám vždy, a také právo nepovoliti, ale jenom v tom pádu, když by země již tuto daň snést nemohla, všechny jiné výminky jsou ale neslušné.

Hrabě Wurmbrand: Stavové proto nepovolili oněch 50.000 zl. ke kriminálnímu fondu, poněvadž nespravedlivé jest, aby tuto sumu jenom statkáři (rolníci) platili, kterou celá země, tedy všichni kontribuenti platiti mají. Tím ale nedokáží stavové loyálnost svou, kdyby takovou neslušnost povolili: pravá loyálnost jest zameziti, aby král se nedopustil nespravedlivosti.

Bedřich hrabě Deym, dodává proti svob. panu z Ehrenburgu, že ani nerozumí ústavě zemské, a že podle jeho mínění tedy se musilo tak dlouho platit, pokud jest zlatka v kapse, a že by tedy

při povolování daně byla jen otázka: máme-li ještě peníze nebo nic. Že to ostatně není loyálnost, svoliti k něčemu, co nám žádnou čest nedělá.

Svob. p. z Ehrenburgu opakuje zase to co dříve pravil, totiž, aby jen stavové důvěřovali královskému slovu a zaplatili.

Rytíř z Mullerů (purkmistr pražský⁴) myslí, že odpovědí JMC. práva sněmu dokonce nic neutrpěla, neboť tam výslovně praveno jest, že se práva stavů tím krátiti nechtějí. Přijde jen na to, jak se ta věc vezme. Odkud má vláda bráti peníze než z daní, pokud není stát alchymistou, a kdybych sám byl finančním ministrem nevěděl bych jinou cestu, než buď daně vypisovat, nebo dluhy dělat. Když ale stavové čeští nedávno ve své spravedlivosti zrušili nestejnost mezi daněmi rustikalistů a dominikalistů, proč nyní chtějí, aby jen města nesla útraty kriminalních ústavů. Jak k tomu přijde město Praha ku př., že musí živiti všechny zločince z Berounského a Kouřimského kraje? Král má dobrý úmysl, zrušiti tuto spravedlivost a stavové mu v tom mají býti nápomocni.

Ervin hrabě Nostic: Co se týče slov svob. pana z Ehrenburgu nepřijde zde nikdy na to jak veliká jest daň, nýbrž na princip, a jestli jest slušná. Co se ale týče slov p ryt. z Mullerů, nikdo z nás nepravil, že spravedlivé jest, aby jen města útraty kriminálů nesla, naopak proto, že to nespravedlivé jest, chceme, aby se tyto výlohy ze všeobecné státní pokladnice nesly. Proč by ale jen rolníci tyto útraty nésti měli? Tak by se jedna nespravedlivost druhou nespravedlností napraviti chtěla.

Frant. hrabě Thun (syn) opakuje to, co hrabě Nostic a dodává, že by stavové oněch 50.000 zl. povolili, kdyby se dokázalo, že právě taková suma vypadá na české statkáře a rolníky, kdyby všichni kontribuenti měli útraty kriminální nésti.

Hrabě Wurmbrand a hrabě Bedřich Deym vyjádřují se ještě ostřeji proti p. ryt. z Mullerů, který též odpovídá, na to.

Hrabě Salm (správce zemský a předseda sněmu): Prohlašuji debatu již za skončenou a dám nyní o tom hlasovati, dříve však musím ještě podotknout též otevřeně a pravdivě podle mého mínění. Práva stavů nejsou odpovědí JMC. nikterak zkrácená, JMC. ráčil svůj postulat svědomitě přiměřiti dle potřeb země, a že jest žádaná suma opravdu potřebná, za to ručí sněmu slovo JMC., ve které mají loyální stavové zcela důvěřovati, tím více, poněvadž co provincialní sněm nejsou v stavu souditi o potřebách celé říše. Proto přistupuji docela k

návrhům J. Ex. hraběte Leopolda Thuna, svob. pána z Ehrenburgu a pana purkmistra rytíře z Mullerů, neboť stavům není odejmuto právo raditi se o postulatech JMC., nýbrž jen přísně vybidnutí jsou, aby to, co potřebí jest povolili, čímž se naopak jejich povolovací právo uznává. Oni ale mají užívati svého práva jen ku prospěchu země, sic jinak ho zneužívají. Že však JMC. oněch 50.000 zl. jen na gruntovní daň rozvrhnouti chce, stalo se nepochybně proto, poněvadž by se tato nepatrná suma snad nedala na ostatní daně dobře rozvrhnouti. JMC. ráčil až posud jako dobrý otec se stavy mluvit a jako otec výstrahu dávat: varujme se, aby se podivení otcovo nezměnilo v nemilost pánovu.

Frant. hrabě Thun (syn) začíná mluvit.

Pan předseda (Salm) praví mu, že jiz debata ukončena jest a že se jen hlasovati bude.

Frant. hrabě Thun (syn): Poněvadž pan předseda, maje jen rekapitulovat debatu sám své mínění a nové důvody uvedl a tím v debatě pokračoval, musí býti volno jeho důvody vyvrátiti a dále v debatě pokračovati. Kdyby to pravda bylo, co pan přednosta pravil, a kdybychom vždycky povoliti musili všechno, co se od nás jakožto potřebné žádá, nač by nám byly platné královské reversy: byli bychom jen komedianti v uniformě, a co by nám prospělo právo, kterého bychom nikdy užiti nesměli?

Hrabě Salm přednosta: Snad jsem chybil, řka, že takové jest moje mínění, ale důvodů nových jsem nepřednesl.

Ervin hrabě Nostic: Pan přednosta myslí, že z důvěry k osobě JMC. všechno povoliti máme, čeho žádá. Ale účty státní a rozvrhy nedělá JMC., nýbrž ministři, a proč bychom o těch neměli JMC. své mínění říci, my zasluhujeme u JMC. tu samou důvěru jako ministři.

Hrabě Wurmbrand. J. Ex. p. přednosta chtěl liberální zastrašiti a neliberálním poukázati, kterak by hlasovati měli; pravil též, že nepochopuje, kterak mohl jeden řečník neposlušnost k JMC. za loyálnost prohlásiti a na to chtěl hned k hlasování přistoupiti, jest ale držen od toho od hrab. Fr. Thuna a Ervina Nostice, pročž já protestuji proti takovému jednání. Když pan přednosta mezi resumcí debaty také své mínění řekne, musí se sice s úolnou vážností a poslušností vyslechnout, ale jest to pokračování debaty.

Hrabě Salm, přednosta: Nemohu přijímati poučení ani od některého pána ze stavů ani od celého sněmu, nýbrž jen od JMC; ostatně nejsem proti tomu, jestli kdo proti mým důvodům něco namítati bude.

Hrabě Wurmbrand: Nebylo moje mínění diktovati nějaký řád sněmovní, ale vymíňuji si pro všechnu budoucnost, abych směl, když pan přednosta sám v debatě pokračovati bude, hlasování se protivit i dále mluvit.

Karel kníže Auersberg: J. Ex. pan přednosta pravil, abychom jednaním svým *nezměnili podivení otcovo v nemilost pánovu*, což se vyložití musí tak, jako bychom něco uzavřeli proti zřízení zemskému a proti povinné účtě k JMC. Takový výklad přijmouti nemůžeme a já proti tomu slavně protestuji.

Fridrich hr. Deym: Též protestuji proti oněm slovům J. Ex. pana předsedy. Buďto je pravil officialně, nebo jako své privátní mínění; v prvním pádu bylo by to násilí proti svobodnému hlasování a prohlašování nás za úhlavní zrádce. Musím tedy sám pro sebe a ve jménu celého sněmu pana předsedu žádati, aby se vyjádřil, řekl-li ta slova officialně neb jen co své privátní mínění.

Hrabě Salm, přednosta: Nemohu svou osobu od svého officialního postavení oddělovati.

Fridrioh hr. Deym dále na tom stál, aby se pan přednosta vyjádřil, řekl-li ta slova z vyššího nařízení.

Hrabě Salm, přednosta: Tato slova jsou mé úplné přesvědčení, avšak musím podotknout, že jsem je neřekl ze žádného vyššího nařízení. Ostatně jsem zde ovšem ve dvou vlastnostech: jako stav zemský a jako služebník královský, znám ale jen jednu pravdu, jedno přesvědčení a jedno svědomí. Toto své přesvědčení jsem vyslovil, i jako privátní osoba i také jako v každém officialním postavení, ve kterém bych kdy státi mohl.

Fridrich hr. Deym dal tedy následující protest do protokolu: „Protestuji a mohu hlasovati jen v tom pádu předpokládaje totiž, že J. Ex. pan přednosta tato slova pravil jen co své privátní mínění nikoliv ale officialně.“ K tomuto protestu se připojili, kromě stavu kněžského a městského a kromě J. Ex. hraběte Leopolda Thuna, svob. pána z Ehrenburgu, p. kníže z Schönbergu, všichni ostatní přítomní stavové⁵.

Hrabě Lažanský: Hlasoval bych i kdyby to opravdu nebezpečné bylo, poněvadž vyhrůžka nemůže působiti na svobodnou mysl. Hlasoval bych zrovna tak, i kdyby s bodáky stali přede dveřmi.

Ervin hr. Nostic jest též toho mínění, neboť i mne ve svědomitém hlasování nemůže mýliti lidská bázeň.

Albert hr. Nostic: Připojil jsem se k protestu proto, že by přestalo všechno svobodné rokování, kdyby se mělo takovými vyhrůžkami na stavy působiti.

Na to pan předseda postavil otázku: Chtějí-li stavové berní postulat J. M. C. na r. 1848 v celosti přijmouti, aneb nechtějí? Vyřklo se 26 hlasy proti desíti, že stavové ten postulat J. M. C. nepřijímají. Každý vyrozumí, že těchto deset hlasů byli: 3 ze stavu kněžského, 4 z městského a 3 svrchu již podotknutí pánové Leopold hr. Thun, sv. p. z Ehrenburgu a kníže Schönburg.

Neuznáváme potřebu, další jednání ještě zde podávati u věci, na které beztoho nyní již prakticky nezáleží: že jsme si práci vzali u výtahu tak obšírném podati tuto část zajímavého posezení sněmu českého dne 30. srpna 1847 českému obecnstvu, nestalo se k vůli věci samé, o kterou se tenkrát jednalo, ale k vůli tomu, aby velké obecnstvo české dostalo alespoň nějakou vědomost o tehdejší životě sněmovním, který se v Praze ve vši tajnosti držel, a o kterém se tenkrát kromě krátkých zpráv v zapovězených Grenzbotech obecnstvo nic nedovídalo. Tuším, že jsou řeči držané od šlechty české na tomto sněmu i nyní dosti zajímavé pro nás, zvláště když povážíme, že někteří z těchto v r. 1847 tak liberálně mluvivších pánů od roku 1848 mnohého z nás pro podobné liberální řeči a spisy za buřiče a za přepjatce prohlašovali. Ovšem, tenkrát oni zastupovali zem, když ale jsme my ji na sněmu říšském zastupovali, mluvil a psal mnohý z liberální opposice r. 1847 právě tak proti nám, jako mluvili na sněmu českém roku 1847 pan baron Ehrenburg, J. Ex. hrabě Leopold Thun, president hrabě Salm a pan purkmistr z Müllerů! - O důslednosti světská! Z řečí těchto také každý musil pozorovati, že pan hrabě Vilím Wurmbrand a pan hr. Fr. Thun syn, tenkrát r. 1847 byli nejkrajnější levice, při čemž se mimochtě každý nyní usmátí musí, kdo činnost těchto dvou hrabat od roku 1847 pozoroval.

Nepíšeme ostatně tento článek s tím účelem, abychom snad šlechtě české a jmenovitě údům tehdejšího sněmu změnu ve smýšlení předhazovali a je vůbec nějak urážeti chtěli. Naopak

uznáváme úplně liberálnost jejich tehdejších zásad, snažení jejich k obmezení moci byrokratické a odhodlanost, s kterou se již tenkrát stavili na odpor libovládě despotické a jsme přesvědčeni, že větší část z těch 26, kteří tenkrát v opozici byli, ještě až posud zůstala věrna tehdejším zásadám svým. Musíme totiž podotknouti, že mnohé liberální a všeobecnosti skutečně užitečné návrhy činili již v předešlých sněmích, na které ovšem vláda tenkrát skoro žádný ohled nebrala. Vláda se tenkrát chovala vůbec ke sněmu českému s nesmírnou nevážností, dobře vědouc, že sněm tento stavovský nemá žádného kořene, žádné lásky v lidu. Kromě toho stav kněžský a městský vždy se co možná nejpodlízavěji a nejservilněji při všem chovali: nebudiž to ovšem ani kněžím ani městům na potupu řečeno, neboť nebyl tento stav kněžský a městský na stavovském předbřeznovém sněmu ani zastupitel kněží, ani zastupitel měst, nýbrž ve stavu kněžském sedělo jen několik praelátů a města zastupovali purkmistr a několik radů magistratu Pražského jen pro forma, kteří jakožto úředníci ani se nesměli opovážit míti také nějaké mínění.

Jen stav panský a rytířský vedl opozici proti vládě a ještě tu málo osob brało podílu ve sněmovním jednání, větší část ani sněmy nenavštěvovala. Co ale nejpodivnější jest, že i tito pánové jenom theoreticky svou opozici vedli, zapomínajíce, že sněm bez podpory veřejného smýšlení jest nulou vždy u vlády. Vyhledávajíce ve starých archivech práva sněmu českého, nepovšimli si neb snad nechtěli povšimnouti si toho, že tenkrát, když český sněm měl opravdu nějakou váhu u vlády, býval také tento sněm výkvětem a hájitelem českého národu. Českého národu si ale větší část této panské a rytířské opozice pranic nevšímalá, a byli i někteří mezi nimi, kteří spravedlivé a přirozené snažení utlačené národnosti české osočovali, prohlašující se zjevně pro germanisaci Čech, jakožto nevyhnutelnou prý výminku pokroku a civilisace!! Neměli jste tedy žádné srdce k utištěnému národu a následkem toho také národ nemohl míti srdce k vám!

Má-li míti slovo šlechtic vůbec nějakého rozumného smyslu, musí býti šlechticové lidé pocházející z rodin již dříve o národ zasloužilých, při toni mohovití, nejsouce skličováni starostmi o svou výživu a majíce tudy času a prostředků k tomu, aby všechny své síly k obecnému dobrému celého narodu obětovati chtěli. Že při tom šlechta nesmí užívati žádného nadpráví nad národem, že nesmí národ utiskovati neb utiskovat pomáhati, rozumí se samo sebou, a jeví se již z toho, že musí být šlechtic muž o národ zasloužilý. Utiskovatel narodu ale nemůže být o národ zasloužilý.

Již dle této definice se jeví, že jsme my Čechové neměli žádnou šlechtu, vyjmeme-li několik málo mužů, kteří ještě pamětlivi zůstali způsobů svých vlastimilovných předků.

Že v předkonstituční době nemohla být šlechta v lásce u lidu, jest vec již na pouhý pohled patrná: svazek patrimoniální nedopouštěl nikterak přichylnost mezi pánem a poddaným. Nebyly při tom právě povinnosti poddaných k vrchnostem, ku př. roboty atd. nejhlavnější závadou: mnohem nesnesitelnější, obtížnější byli lidu poddanému vrchnostenští úředové, kteří z větší části (nechceme všechny obviňovat) zneužívali všemožně moci své k vynucování rozličných platů a služeb. Ačkoli vlastně vrchnosti neměly z takového jednání úředníků svých žádný užitek, ačkoli naopak toto úřednictvo ještě i vrchnostem samým všelijak důchodů ubíralo: přece to zlé, které na poddané vycházelo z úradů, škodilo vždy také v očích lidu vrchnostem samým, ba všechno dobré, které často i některé vrchnosti poddaným svým činili, bylo jen do větru proto, že zase útisky úředníků všechno vyhubily.

Od té doby ale, co zrušeno jest poddanství a prohlášena jest konstituce, také se šlechta česká nepříčinila posud ničím, získati sobě opět lásku a důvěru lidu, ačkoli by k tomu byla nejlepší příležitost. Naopak, větší část naší šlechty svým špatně ukrytým brojením proti svobodám lidu a proti rovnoprávnosti všech občanů před zákonem, svou patrnou přichylností ke všemu, co jen reakcí zavánělo, ještě více popudila veřejné smýšlení a utužila to přesvědčení, jako by šlechta česká jen pracovala k tomu, aby všechen pokrok v občanském životě se zastavil.

Nechceme zde opět celou šlechtu obviňovati, neboť známe zajisté sami mezi ní i takové muže, kteří přece z ústavní svobody se upřímně radují, třeba by byli mnohé své předešlé přednosti ztratili, a také ani upirati nechceme, že kromě těchto jest ještě více šlechticů, kteří absolutismus nenávidí, třeba se oni zase s námi neshodovali v tom způsobu ústavní vlády, který my si přejeme. Nicméně však přece již povstalo všeobecné mínění, jako by šlechta všemožně si absolutismus přála a všude se opravdivým konstitučním zásadám buď zjevně neb potají protivovala.

Když se ale všechno rozumně a bez předsudků rozváží, jakou má šlechta příčinu litovati té změny, která se r. 1848 v rakouských občanských poměrech přihodila? Co ztratila šlechta skrze konstituci?

Dle našeho mínění neztratila nic, naopak získala velmi mnoho Nepochybně, že mnohý zatvrzelý šlechtic (ač bude-li který tato slova čísti), zavrtí usměvačně hlavou nad tímto tvrzením, avšak odůvodníme ihned slova tato.

Šlechta ztratila skrze konstituci své poddané, robotu a své výmineční soudy. Co se soudů týče, budou nyní všechny soudy mnohem lépe zřízeny, než byly soudy šlechtické, a může se tedy jen o tu zvláštní marnost jednati, že nyní šlechtic i nešlechtic pod stejný soud náleží, což ovšem nikdo moudrý za ztrátu považovati nemůže. - Pravda také jest, že šlechta za robotu jen malou náhradu dostane, kdo ale ví, jak se robota odbývala, musí nám přisvědčiti, že i tato malá náhrada ještě větší cenu má, než měla dříve naturalní robota, že totiž, abychom se ještě srozumitelněji vyjádřili, kdyby si šlechta za tu náhradu, kterou za robotu dostane, vlastní potahy držela, více a lepší práce tím nabude, než jí dříve robota poskytovala. Robota byla pro poddané veliká obtíž, ale pro šlechtu jen nepatrná výhoda. Tato naše slova jsou již na mnohých místech zkušenosti ztvrzená, a přesvědčíme se brzy, že vlastní oekonomie, když bude dobře a bez roboty zřízena, mnohem více šlechtě ponese, než dříve s robotou. - Co se konečně toho týče, že již nyní nemá šlechta žádné poddané, strany toho by se každý rozumný šlechtic tuze snadně uspokojiti mohl. Poddaní beztoho měli jen pretium affectionis, totiž jinými slovy ta čest míti poddané, nenesla beztoho šlechtě žádný užitek, nýbrž jen škodu, jak každý, kdo těm věcem rozumí, bez důkazů uvěří. Jenom uražená pýcha může se z této ztráty poddaných rmoutiti, nikoli ale pravý občanský rozum a tím méně již křesťanská láska. Beztoho zbudou ještě posud šlechtě ti poddaní, které pokud svět je světem, vždy bude míti bohatý člověk, totiž své placené služebníky. Že nynější zákony zabraňují s těmi nelidsky nakládati, toho snad žádný šlechtio litovati nebude.

Naopak má ale šlechta z ústavy velké výhody. Nejhlavnější jest bezpečnost jejich privátních statků. Po jedné generaci bude již staré poddanství zcela u lidu zapomenuto, bývalé vrchnosti budou jenom zámožní občané, mající v rukou prostředky, aby sobě vážnost a lásku svých ostatních spoluobčanů ve mnohem větší míře opatřili, žádný nemilý závazek nebude jim v tom vaditi, jako dříve byla nedůvěra přirozená mezi pánem a poddaným, mezi obtěžovatelem a obtíženým. Nyní již nebude šlechta nikoho obtěžovati, nýbrž naopak bude míti příležitost mnohým ulehčiti, mnoho srdcí sobě získati. Kdyby byl ale závazek poddanství ještě déle se udržel, kdo mohl ručiti šlechtě za to, aby ji nepotkal osud šlechty francouzské za časů veliké revoluce, aby se svými poddanými i statky a život neztratila? Která moc může zastaviti bouři, když se již roznítla?

Již tato jediná výhoda že se nepřírozený, ještě ze starých slepých časů zděděný svazek poddanství tak lehce, tak nekrvavě, můžeme říci tak laskavě u nás rozvázal, mohla by rozumné části šlechty v zapomenutí uvést všechny sny bývalé vrchnostenské nadvlády. Považíme li ale, že za krátký čas, jestli ústavní a právní vláda skutečně do života uvedena bude, podle zkušeností jiných zemí znamenitě všechno zkvétati, a tudy přede vším usedlosti rolní nesmírně v ceně postupovati budou; musíme nabýti pevné jistoty, že za krátký čas statky bývalých vrchností beze všeho poddanství mnohem více platiti budou, než dříve platily se všemi závazky poddanskými.

Tím vším chtěli jsme ale dokázati, jak nerozumně jedná ta část' šlechty, která všude nespokojenost s novějšími konstitučními ústavy na jevo dává, a jmenovitě za každou cenu si zase ke starému navracení přeje.

Když ale i ta část' šlechty české, která před rokem 1848, jak jsme z výše uvedených řečí poznali, proti tehdejšímu byrokratství opozici vedla, nyní se ode všeho veřejného života vzdaluje anebo dokonce naší liberální straně na odpor stojí, musí to každého pravého přítele pokroku hluboce zarmoutiti. Každý to víme a všichni to všude vidíme, že z celé rakouské revoluce r. 1848 nikdo jiný užitek neměl, než právě ta byrokracie, proti které vlastně česká celá tato revoluce směřovala, a proti které sama šlechta před rokem 1848 se opírala. Vy jste chtěli zrušiti moc byrokracie a ejhle! padli jste sami r. 1848 a právě ta samá byrokracie posílila se ještě vaším pádem a zdělila po vás celou vaši moc. My též chtěli jsme zrušit moc byrokracie, ale zatím jsme ji jenom tím více povýšili: vizte ji nyní, jak chodí okolo nas vojensky zřízena, ozbrojena kordy, posetá hvězdičkami, opeštrěna všemi barvami polního kvítí, že se jí ani Šalamoun nevyrovnal ve své slávě! Chtěli jsme jí odejmouti moc v jedné polovici Rakouska, a pomohli jsme jí zatím ještě k moci i v druhé polovici, ve které posud neměla přístupu! Chtěli jsme ji rozptýliti, a ona se centralisovala a rozptýlila nás! Smutná jest to pravda, ale nevyvratná, že se stala byrokracie rakouská dědicem jediným revoluce rakouské r. 1848.

A ty, česká šlechto, která žehráš na to, žes odložiti musila své stavovské uniformy, uniformy to národu českého, chtěla bys snad nyní obléci livreji té byrokracie, proti které jsi malomocně oponovala, chtěla bys snad nyní pomáhati táhnout triumfatorský vůz těch, kteří jsou jediní dědicové tvé ztracené moci?!

Jest věru čas, aby alespoň ta část české šlechty, která již dříve nějakou činnost politickou projevovala, nyní nezůstávala déle se svým smýšlením ukryta, a nevydávala se v podezření, jakoby mlčením svým snad schvalovala ten způsob vlády, jaký máme nyní. Možná jest, že zásady této šlechty ve mnohých a snad důležitých ohledech s našimi se nesrovnávají; avšak právní vládu, vládu konstitučně obmezenou, ode vší byrokratické a ordonnanční libovůle vzdálenou, poskytující dostatečné garantie osobní svobodě a jistotu jmění (ku které jistotě i to počítáme, aby se státní pokladnice libovolně a ordonnančně do kapes občanů nezakořeňovala) - takovou vládu musejí si všichni neodvislí a poctiví mužové přátí, nechť jsou pak šlechticové aneb nešlechticové, mohovití aneb jen skrovně od osudu opatření. Na takovém základě jest vždy možné srozumění, a čestnější jest dle mého mínění pro šlechtice, aby se podrobil sněmu z celého národu svého vyvolenému, než libovolným dekretům kterékoli kanceláře!

Poznámky

1 Rozuměj tureckou strangulací.

2 Aby snad tou liberální řečí, která nyní následovati bude nikdo mýlen nebyl v osobě, držíme za nevyhnutelné podotknouti, že jest to bratr ministra Lva Thuna, přednosta umělecké společnosti.

3 Při korunovaci, na české zřízení zemské.

4 Jenž musil odstoupit pro prohlášení ústavy.

5 Byli však přítomni kromě předsedy J. Ex. hraběte Salma: Ze stavu kněžského: Pan probošt Pollner. Scholasticus Josef Rauch, opat Strahovský Zeidler. Ze stavu panského: Kníže Karel Auersberg, kníže Schönburg, kníže Vincenc Auersberg, Leopold hrabě Thun, Fr. hr. Thun (otec), Rudolf hr. Morzín, svob. pán Jan z Ehrenburgu, Jan hr. Nostic, Karel hr. Rummerskirch, Vincenc svob. p. Zeszner, Jan hr. Lažanský, Fridrich hr. Deym, Ervin hr. Nostic, Vilím hr. Wurmbrand, Albert hr. Nostic, Adolf hr. Ledebour, Fr. hr. Thun (syn), Karel hr. Althan, Fr. hr. Salm, Jan sv. p. z Aerenthalu, Voj. hr. Deym, Vincenc hr. Waldsten, M. W. svob. p. Enis, Werner svob. Riese, Karel svob. p. Willani. Ze stavu rytířského: Rytíř Václav Bohuš, Václ. ryt. Bergenthal, Karel Korb, rytíř z Weidenheimu, Vincenc Brechler, rytíř z Troskotic. Ze stavu měst.: Rytíř z Mullerů, purkmistr, poslanec Starého Města Prahy, Ant. Keller, vicepurkmistr, posl. Nového Města, Jos. Togl, mag. rada, posl. Malé Strany, Rokos.

mag. rada, posl. Hradčan. (Tím se také vysvětluje neliberální hlasování poslanců ze stavu městského, poněvadž nebyli voleni nýbrž jen oktrojovaní purkmistři a radové.)

Pozorovatel politický

H B. Jedny ultramontánské noviny (Salzburg. Const. Ztg.) vytýkají ministru Bachovi, že prý skrze revoluci, kterou sám způsobiti pomohl, došel ke svému ministerstvu, a že nyní chce trestati revoluci maďarskou. - To ale jest docela přirozená věc: pan Dr. Bach pomohl udělati revoluci, která se podařila a za to zasloužil odměnu: Maďaři udělali ale revoluci, která se nepodařila a za to zasluhují trest. Neboť jest to již stará zásada politická, že se podařené revoluce odměňují a nepodařené trestají. -

V dalších našich politických zprávách dočtou se též čtenářové velmi zajímavé anekdoty o témž panu ministru Bachovi, jeho vyjádření na cestě v Celi „teprva nyní znám okolnosti Slovinců!“ Sokrates ovšem byl ještě naivnější a říkal, že dokonce nic neví: avšak na rakouského ministra jest i toto přiznání dosti naivní. „Teprva nyní znám okolnosti Haliče!“ řekne p. Bach až tam přijede s JMC.! O jak mnoho se ještě p. Bach naučí na svých cestách po Rakousku, a jaký z něho bude schopný ministr vnitřních záležitostí, až procestuje celé Rakousko! Jen kdyby Bůh dal, aby pan ministr tyto cesty brzo nastoupil, než zatím celé Rakousko zorganizuje. Jak by to pak musilo p. ministra mrzeti, kdyby se teprve po organizaci své naučil všechny okolnosti znát! - Škoda ku př., že se nenaučil české okolnosti dříve znát, než stvořil naše podkrajské úřady, které již brzy pomrou od nesmírného namáhání! Škoda také, že pan Bach necestoval dříve po Čechách, než nařídil organizaci našich obcí. Ach! škoda, přeškoda!

„Reichszeitung,“ orgán pp. ministrů, také zná výborně okolnosti Slovinců: v jednom svém posledním čísle praví, že jazyk slovinský není ještě schopen státi se úředním a školním, a že také není ani úředníků, kteří by dovedli v něm úřadovat, kromě toho všeho prý ale sám lid slovinský tu nově utvořenou slovenčinu ani pochopiti nemůže. - Vidíme, jednou ranou dvanáct zabil!

Již dlouhý čas vydává se úřední časopis na útraty vlády, rovnoprávnost je Slovincům od vlády pojištěna, úřady jsou již obsazeny - a přece ministerské noviny ještě ani nevědí, že jest jazyk schopen a že jsou úředníci pohotově. A ten nešťastný lid, který tu novou slovenčinu dobře pochopiti nemůže! To se také dříve o našich venkovanech říkalo, že té vysoké češtině nerozumejí, - proto se jim všechno dávalo německy. Nemají-li tomu dobře rozumět, ať tomu dočista nerozumějí; a když to mají německé, mohou si to alespoň dát od někoho přeložit, ale té vysoké češtině a slovenčině již dokonce žádný nerozumí! Tak se říkalo v Čechách; - když jsme ale začali v té vysoké češtině a k tomu ještě samou latinkou noviny vydávat - co se nám jich nazapovídali, nakonfiskovali. nažalovali - hm! přece ten lid nějak musil té vysoké češtině porozumět!

„Reichszeitung“ také jmenuje v tom samém čísle (126) naše české divadlo Nationalitätsspielerei, t. j. páračku národní! Jestli dobře zpraveni jsme, platí vláda naše na „Reichszeitung“ ročně 10.000 zl.stř., to je ovšem zase Ministerialspielerei! My až budeme mít divadlo, budeme se mít alespoň za své peníze, rozuměj dobře, za své vlastní peníze na co podívat: na „Reichszeitung“ se ale jistě žádný z nás nepodívá, ačkoli bychom to mohli také za své peníze udělat. Neboť mezi těmi 10.000 zl. jest nejméně 1500 našich poctivých českých daní, a poněvadž nám Čechům „Reichszeitung“ za těch 1500 zl. v každém čísle nejméně jednu hrubost učiní, přijde nám každá hrubost asi na 5 zl. stř. našich poctivých peněz.

Od té doby, co šlechta ztratila poddané své, pozorujeme v ní velikou náchylnost k demokracii. Tak se dne 24. května v Brně na Františkově poličkovali veřejně před celým shromážděným národem p.W., c. k. důstojník a p. baron M., technik. Další zprávu o této potěšitelné události podává „Const. Blatt.“ č. 124.

Také žandarmové naši počínají již chvalně ve svém povolání: u Vídně nedavno dva žandarmové způsobili takovou různici s policajtem v hospodě, že je musila patrola zavést do vězení. Kdo neví, co to jest žandarm, tomu musíme povědět, že to jsou lidé dostávající na den asi 30 kr. stř. za to, že pořádek, pokoj a bezpečnost v zemi udržují a všechny nepořádky zamezují - Když sůl není slaná, čím budeme solit? praví písmo, ovšem ne o žandarmech, proto že tenkrát ještě žádní nebyli. Proto také nečteme nikde v písmě, že by se byl který někde opil a popral.

Takzv „Oesterr Correspondenz“, kterou p. ministr Bach ve svém smyslu vydávati nechává, vyjadřuje se nedavno o francouzských záležitostech takto: „Obmezení volebního práva prý

nepostačuje ještě, aby se trvanlivě a důkladně pomohlo neduhům Francouzsko obtěžujícím. Smýšlení národu franc. musí se vyčistiti, myšlénka národní suverenity a socialismu musí se prý za pouhý klam uznati, od učení, že vůle většiny jest měřítko opravdivé vůle národu, musí se prý upustiti, a v okrese společenských poměrů musí se prý zakotviti korouhev nábožnostní. To však, že prý jest za nynějších časů nesmírná úloha; kterak se uskutečniti dá, jest posud tajemstvím, a jenom za velikou cenu může se rouška s něho odhaliti. Prozatím ale zasluhuje prý vláda francouzská všechnu chválu, chce prý prozatím alespoň formu ústavy udržeti, avšak doráží odpovědnému nepříteli společnosti lidské ostře na kůži. Jest-li prý ale vypukne ve Francouzích občanská válka, aneb jest-li socialistická strana na čas zvítězí, pak má Evropa povinnost vysvoboditi a spasiti Francouzsko. Zdá se, že již v letošním letě znamenitá část z toho rozhodnuta bude.“ - Tak píše „Oesterr. Corresp.“ a pozorujeme, že pan Bach dělá dobré pokroky, zvláště když porovnáme všechno to, co dříve o suverenitě lidu mluvil... Teď již tedy aspoň rozumíme, co znamená ono pověstné heslo: Besonnen, aber entschieden vorwärts! - totiž do Francouz. Tam tedy potáhnou vojska rakouská, dávati Francouzům poučení o pravé konstituci a o pravé svobodě a nábožnosti. Uvidíme ostatně jak budou Francouzi vtipní žáci, a s jakou vděčností asi páni generálové Cavaignac a Lamoricière toto poučení přijmou. A kterak to bude krásné podívání pro bohy a lidi, až naši husarští officírové budou zakotvovati korouhev nábožnosti ve francouzské společnosti, nepochybně, že dostane také každý voják růženeček, a bude to věru pohnutlivé, až pobožné armády svaté alliance zpívající žalmy potáhnou bezbožným Francouzům držeti missionářská kázání!

Vysvobodit a spasit Francouzsko! - Věřu, tu již člověk musí nechtíc zvolati: Jiným pomáháš, sobě pomoci nemůžeš! - A kterak jest také hodná ta nynější francouzská vláda, že alespoň formu ústavy zachovává, kdežto jiné vlády, na které by se mohlo prstem ukázati, ani tu formu ústavy již nezachovávají. Na kolik procent bude jen asi stát agio na stříbro, jestli skutečně naše vojsko potáhne k tomu vysvobození a spasení Francouzka? - Od toho agia - vysvobod' nás, Pane! -

Jistý vídeňský úředník od železnice chtěl vydati tiskem úplnou sbírku všech r. 1848 vydaných plakátů a plátků, což ale p. ministr Bach nepovolil. Později tuto sbírku koupil prý p. Bach za 1600 zl stř. ne snad proto, aby nemohla jinde vydána býti, nýbrž, jak se my domýšlíme, proto, že ji chce p. ministr Bach sám ve svých prázdných hodinách do všech národních řečí rakouských (ve kterých se, jak víme, pilně cvičí) přeložiti a pak teprva najednou vydati. Musí

se totiž vědět, že tato sbírka spolu podává nejskvělejší důkaz o tom, že p. Bach od r. 1847 v ničem své smýšlení politické nezměnil. -

Čteme nyní v pražských časopisech ustavičné zprávy, kterak se Praha upevňuje jak na Hradčanech tak i nepochybně citadelkami. O Holomouci a Brně to samé se proslýchalo. To jsou nepochybně již také přípravy k onomu vysvobození a spasení Francouzka.

V nejhovějším čísle „Reichszeitungu“ čteme velmi pohnutlivé postní kázání k tak nazvaným maďarským starokonservativním, jehožto mravné naučení a text není ovšem jiný, než že se mají pevně a důvěrně ministerstva držet, od starých předsudků svých upustit atd. My však z celého článku sobě берeme to poučení, že ministerstvo nyní skutečně již hodlá Uhrům nechati hodně mnoho ze staré samostatnosti, a dáti jim zase jako dříve privilegie nad ostatními zeměmi. Trochu směšné nám bylo tvrzení těchto vládních novin, že prý jest hlavní zásada nynějšího ministerstva „svobodné pohybování zemí v jejich vnitřních domácích záležitostech ověřené prý společnou páskou silné centrální moci.“ Silnou páskou centrální moci ovšem všude vidíme, ale z toho svobodného pohybování jsme, Při sám Bůh! ještě málo zakusili. Nase ministerstvo nás musí věru jen za děti považovati, že nám ještě po všem tom, co se s námi od počátku roku 1848 děje, ještě takové řeči do očí mluvíti dá od svých novin! Každý úřednický výložek, každá mašlička jest z Vídně předepsána, a přece prý máme svobodné pohybování ve svých vnitřních záležitostech!

Strany obležení v Haliči také čteme ve vládních novinách, že prý na brzké vyzdvižení jeho nyní není naděje při tak nepokojných okolnostech v západní Evropě. Každý tedy bláhový, kdo si dělá naději, že bude v Rakousích kdykoli obležení vyzdviženo! Neboť pokoj v celém světě nebude nikdy. Kdo nechce vyzdvihnout obležení, najde k tomu vždy alespoň záminku.

Hrabě Stadion, bývalý ministr, jest již tak dalece uzdraven, že již zase duševně pracovati může, a jeho úplné uzdravení očekává se co nejdříve. Myslíme, že by se tím snad staly důležité změny v politice rakouské.

Co jest byrokratie?

(Článek sepsaný k poučení p. redaktora Pražských vládních novin.)

H. B. Často nám již mnozí, zvláště také vojenští úřadové vytýkali, že prý příliš srozumitelně a populárně píšeme. My ale přesvědčujeme se každou chvílí o tom, že ještě neskončeně více srozumitelnosti by zapotřebí bylo, aby každý našim článkům náležitě rozuměl, a jak jsme právě zpozorovali, jest zrovna p. redaktor Pražských vládních novin jeden z těch, kterým by zapotřebí bylo úplně dle Sokratické metody články spisovati, aby jim dobře rozuměli.

K politování jest taková vláda, a upřímně ji také lituje naše opposiční srdce, jejížto redaktor ani neví, co jest byrokratie, jejížto redaktor píše a následovně také myslí, (neboť vůbec známo, že redaktoři vládních novin píší na vlas tak jak smýšlí, co na srdci, to na černidle) „byrokratie čili úřednictvo,“ jejížto redaktoři tedy ani nevědí, jaký jest rozdíl mezi byrokratií a úřednictvem.

Kdyby byl pan redaktor Pražských novin tento rozdíl znal aneb vůbec tušení měl o nějakém rozdílu mezi těmito slovy, nebyl by sepsal neb přijal proti nám článek ve 134. č. svých listů dne 8 června.

Článek tento počíná velmi pamětihodně takto: „Za časté již zmínili jsme se o tom, jak prospěšně by působiti mohly časopisy tak řečené opposiční, kdyby měly do sebe ten pravý ráz -“ rozuměj takový ráz, jako mají Pražské noviny, a jaký nachází libosti před očima ministerstva. To by ovšem byly tak řečené opposiční časopisy, a působily by jistě velmi prospěšně, zvláště pro své vlastní redaktory, kteří by v takovém pádu nebyly nikdy před vojenské soudy voláváni, nikdy zavíráni, jejichžto časopisy by nebyly nikdy konfiskovány ani dokonce zapovězeny, na nichžto by se také nevyplňovala slova písma „a budou vás honiti z města do města.“ Ale každý člověk má již, jak praví Cicero, svou národu, jeden vydává prospěšné časopisy, druhý zase vydává časopisy neprospěšné a nemající u vlády žádnou vážnost, jak zase praví pan Picek. To má všechno své místo a až posud dáváme panu redaktoru Pražských novin docela za pravdu.

Když nás ale dále p. Picek poučuje, kterak má býti opposiční časopis zřízen a veden, aby měl vážnost u vlády a aby vláda brala zřetel na jeho hlas, dostáváme velikou chuť opakovati známý výrok Apellesův proti ševci, jenž se vykládá po česku: „Nebude slepice učiti jestřába lítat!“ My víme tak dobře jako každý, čím bychom si mohli získati vážnost u vlády, a v jakém

pádu by vláda brala zřetel na náš hlas - kdybychom radili, aby vláda držela ještě asi o 200.000 mužů vojska více, nesvolala sněmy až roku Páně 1899 až po vymření tohoto zkaženého pokolení, aby zatím vydávala pořád nové banknoty a vypisovala daně nejen 8 a půl procent z celého jmění, nýbrž zrovna 30 procent, tak aby za 3 léta se stala kontribučenská kasa majitelem všech nemovitých i movitých statků v celém mocnářství, kdybychom psali, že náš lid ještě není na takovém stupni, aby snesl samosprávu obecní, ústní a veřejné jednání před soudy, kdybychom psali, že nynější tiskový zákon jest příliš radikální, a že jest proto nevyhnutelná věc dáti všechna města, kde tiskárny jsou, na tolik let do obležení, až by všichni žurnalisté buď se umořili aneb ze země utekli - tu bychom mohli míti takovou vážnost u vlády, jako jí má Waage, Reichszeitung, Hans Jorgel atd. atd. Avšak každý nemusí mít u každého vážnost.

Nyní však již musíme p. redaktoru Pražských novin, abychom se dále nezdržovali, vysvětliti to, co jest byrokratie a jaký jest rozdíl mezi byrokratií a úřednictvem, a kterak pravda jest, že jediná byrokratie má užitek z roku 1848 a kterak se to srovnává, že jede byrokratie na triumfátorském voze, a že přece podkrajští úřadové mrou od přílišného namáhání, a jiné mnohé „nedůslednosti a nedůkladnosti“ v našem článku Česká šlechta.

Byrokratie jest ten nepřirozený způsob vlády, při kterém se úřady do všeho občanského života míchají, všechno občanům předpisují, žádnou svobodnou vůli a samosprávu jim nenechávají, jest to způsob vlády, při kterém, jak praví Andriani, ani vrabec nemůže spadnouti se střechy, aby se o tom k ministerstvu zpráva nepodala, jest to způsob vlády, při kterém z kabinetu ministra buď telegrafem neb poštou se předpisují veškeré zemi cesty k pohybování. To jest byrokratie; ta získala u nás jediné z roku 1848, ta se stala pravým dědicem šlechty, neboť její patrimoniální úřady ještě vtáhla do oboru svého, a zapletla tedy svou předešlou velikookou síť mnohem drobněji, aby nic skrze ni neproklouzlo; až do r. 1848 měli jsme šlechtu za vrchnost a byli jsme její poddaní, od r. 1848 jest naše vrchnost byrokratie, a její jsme poddaní se šlechtou, bývalou naší vrchností. Byrokratie jest, když si může každý ministr, tedy jeden člověk, podle okamžitého nápadu svého vydati na cokoli několik milionů, neb až na sta milionů, které musí země, to jest celý národ zaplatiti: kdežto se v dobře zřízeném státu žádná nová výloha bez povolení sněmu národu uložiti nesmí; byrokratie jest, když si může ministerstvo držeti vojska, co se mu libí, ovšem všechno na útraty celého národu, kdežto v dobře zřízených právních státech jenom sněm, t j. národ ustanovuje, jak mnoho se vojska držeti má, aby výlohy byly národu snesitelné. To jest byrokratie, když si ministerstvo samo

vydává zákony, takové, zítra zase jiné, a pokavad nebudou svolány sněmy, máme vládu byrokratickou a musíme až do té doby opakovati, že jen byrokratie získala něco z roku 1848. Jestli ale nám p. Picek namítá, že získali rolníci a bývalí poddaní vrchnostenští zrušením poddanství, musíme se zeptati co získali? Když připočítáme to, oč daně zvětšeny jsou a co také tratí celá země ustavičně na špatných penězích, jest veliká otázka, jestli to není zrovna tolik aneb ještě víc, když se ještě přirazí roční náhrada za robotu, co dříve obnášely povinnosti poddaných k vrchnostem. Co tedy získali bývalí poddaní? a kdo jim za to ručí, že nebudou daně ještě větší, zvláště pustí-li se ještě ministerstvo do nějaké nepotřebné vojny ku př. proti Francouzům? A konečně, když celá zem má záviseti jen od milosti ministrů, kteří sami bez sněmu zákony dávají, závisí to též od pouhé milosti ministrů, nevydají-li také snad nějaký zákon, kterým zase poddanství provisorně uvedeno bude? Jakou má národ jistotu proti takové správě? Na tento čas žádnu! než pouhou milost ministerstva a z milosti číkoli záviseti, jest vždy jen trapný, svobodného muže nedůstojný stav.

Něco jiného jest tedy úřednictvo a něco zcela jiného byrokratie, úřednictvo musí býti v každém dobře zřízeném státu, byrokratie jest neštěstí každého, a nyní snad každý i sám spisovatel onoho článku v č. 134. Pražských Novin porozumí, že se při nejlepším květu byrokratie přece úřednictvu dosti špatně dařiti může, již proto, že také i oni tak jako celý národ zcela odevzdani jsou do vůle a milosti představených. Domýšlíme se ovšem, že sám asi p. P. špatně rozuměl našim slovům „že byrokratie má užitek z r. 1848“ snad v ten smysl. jakobychom záviděli úřednictvu větších platů a těch uniforem atd.: v takovém pádu by ale byl na velikém zcestí, neboť není snad člověka, který by úředníkům veliké platy více přál než právě redaktor „Slovana,“ neboť jsem přesvědčen. že jen tenkrát může míti země dobré, schopné a poctivé úředníky, když se jim slušně platí, raději víc než méně, aby příčinu neměli na nedovolených a s důstojností úřadu nesrovnalých cestách peníze sí dobývati, což vždy jest k větší škodě národu než velké platy. Právě z té samé příčiny budeme také vždy k tomu směřovati, aby se i učitelům a kaplanům slušné platy vykázaly; aby nemusili štolu, sobotáles, otčenášky a koláče a posnopné sbíрати: při tom budeme ale vždy horliti proti jezovitské hierarchii, proti farizejství, proti špatnému zřízení škol, proti nevzdělanosti mnohých učitelů tak jako proti byrokratii.

Jestli ale konečně p. redaktor Pražských novin, který také úředníkem jest, ani neví, jaký vlastně mají význam hvězdičky a kordy a uniformy a vojenské zřízení úřednictva a co se tím

docíliti chtělo a chce, - nebudeme mu to vykládati, doložiti musíme jen tolik, že žádný moudrý úředník se z těchto uniforem a z tohoto zřízení neraduje.

Po těchto slovích a vysvětlivkách nevidíme zcela nic, co bych z článku svého „Česká šlechta“ za nedůslednost neb nedůkladnost držeti musil, ba ještě co více jest, nevidím také v něm nic, čím by se rozumný a pravý úředník (který nemůže býti byrokratem) urážeti mohl. Kdo chtěl onomu článku rozuměti, dobře ví, co jsem tím myslil, pravě, že jen byrokratie má užitek z r. 1848 a že ona jest dědicem ztracené moci šlechtické.“ Kdo tomu rozuměti nechce, neb koho jsem se tím článkem nemile dotknul, a na jehožto rozkaz snad také v č. 134. Pražských novin proti mně psáno jest, tomu by nadarmo bylo dále se osvědčovati a dokazovati. Stat pro ratione voluntas!

Když se mi ale od vládních novin také ještě vytýká, že jsem tímto článkem chtěl kaziti důvěru nových úřadů ještě dřív než započali, že je v podezření uvádím, že prý (ó jaká poesie!) květinu lámu dřív než se rozvíje atd., jak jsou všeliké ty fráse Pražsk. novin., musím se tomu jen pousmát. Konečně to přijde tak daleko, že všeho zlého na světě ani prvopočáteční hřích nevyjímajíc, budou jen příčinou opoziční noviny! Ať se jen naši novi úřadové chovají k lidu tak jak se sluší a patří, při čemž nemyslíme snad jen povrchní zdvořilost ve slovích, která je málo platna, nýbrž poctivé, svědomité a moudré jednání - a pak bych rád uviděl toho, který bude v stavu pokaziti jim důvěru! Naopak ještě i všichni ti, kteří by snad takové řádné úřednictvo u lidu zlehčovati a v nedůvěru uváděti chtěli, sami ztratí u lidu vážnost, důvěru a budou u lidu brzy platiti jen za křiklouny, kteří s ničím spokojeny nejsou, všechno jen tupí a zlehčují. O to tedy není žádná starost!

A co také znamenají tyto ustavičné věci o kažení důvěry? Proti mně rozšiřují zajisté političtí a národní nepřátelé ze vsí síly své nedůvěru, tupíce a hanobíce mne brzy co nejnesmyslnějšího radikalistu a republikána, brzy zase co zbožňovatele ruského knutu, brzy co člověka nemajícího žádné svědomí, brzy zas co hrubého nevědomce a není dosti na tom, tu rozšiřovala o mně jistá strana, že jsem dostal od ministra Stadionu 40 neb 60 tisíc zl. stř.. tu zase rozšiřoval jistý komisař policejní v Praze, že jsem prý já udal ono májové spiknutí; když mi zapovězeny byly po druhé „Národní noviny,“ rozšiřovala zase o mně jistá strana, že jsem to naschvál sám způsobil, abych si prý mohl nechati předplatní peníze atd. atd. Bůh ví, ještě jaké hanebnosti, které mi všechny k sluchu nepřišly - a přece se mi zdá, že ani tím, ani vším jiným, cokoli by si jen smysliti dovedli, nedokáží toho, čeho by si přáli.

Pozorovatel politický

H. B. Vidíme nyní již patrně, že nebude celé Rakousko na stejný způsob zřízeno, nýbrž že budou míti jistí národové hodné přednosti před jinými, co jmenovitě již jisto jest o Vlaších a o Maďarech; že ale Němci všude již nyní předností užívají, nepotřebuje se ani dokazovat, poněvadž to samo do očí bije. Vidíme také, že vláda rakouská právě jen těm národům přednosti uděluje, kteří proti ní povstali, a kteří patrně ukázali vůli svou zrušiti Rakousko a státi se samostatnými. Tím se zase potvrzuje stará pravda politická, že vlády nikdy z přesvědčení, nýbrž vždy jen ze strachu národům práva povolují. Jaké ale z takového jednání rakouské vlády pro ostatní národy vyplývá ponaučení - toho se každý sam dovzpí.

My jsme ovšem tyto věci hned tenkrát předvíдали, když jsme upozorovali, že vláda váhá roztrhnouti Uhersko na více korunních zemí. Kdyby byla vláda rozdělila celé Uhersko hned po vojně na čtyry země, totiž Slovensko, Maďarsko, Rumunsko a Jihoslovansko, mohla míti tři zcela bezpečné, pokojné a sobě nakloněné a při tom mocné korunní země, které by se byly těšily z práv nově nabytých, počínající od té doby počítati své vysvobození a znovuzrození, a čtvrtá maďarská byla by pro svou slabost vládě zcela bezpečná. Avšak známá již polovičatost naší vlády nedala jí provésti tak zcela novou myšlénku, o které snad ještě nikde nic nestalo v tajném státním archivu: tak ale si nových přátel získati zanedbala a staré nepřátele si přece tím nesmířila a nesmíří nikdy, proto že jim nebude moci nikdy povoliti tolik, kolik oni žádají. Všem ostatním národům ukázala ale vláda, že v ni doufati nemohou - a čas nám ukáže, jaké ovoce vládě ponese toto vědomí. -

Organisace našich obcí venkovských má se již co nejdříve uskutečniti. Musíme při tom jen politovati neurčitost našeho obecného zákona, z kterého se s jistotou nejeví: předně kolik voličů může nejméně obec samostatná míti a za druhé, že nic ustanoveno není, kde se mají dvě a tři třídy voličů určití. Kdo jen trochu věcem rozumí, vidí hned, že zvláště tato poslední okolnost jest vlastně jedna z nejdůležitějších, od které záviseti bude celý budoucí obecní výbor. Jiný zajisté vypadne výbor tam, kde voličové jen na dvě, a jiný zase, kde na tři třídy rozdělení budou. Jak mohl pan ministr Bach, který rád si tvorčivost politickou připisovati nechá, na tu hlavní okolnost v zákoně zcela zapomenout, nemůže jistě pochopiti nikdo, kdo věří na nějaké důsledné zásady tohoto pana ministra.

Politovati musíme jen toho, že p. Bach nejnovějším vyjasněním onoho obecního zákona, všechny usedlé domkáře z voleb obecního výboru tak šikovně vyloučil, neboť ustanovením,

že jen ti voliti smějí výbor, kteří nejméně zlatý stř. přímých daní platí, ztratili všichni domkáři (vyjmouc jen mistry některého řemesla) všechna svá občanská práva. Tento zlatý stř. byl velmi ostrovtipně od p. ministra Bacha vyhlídnut, neboť domkáři platí obyčejně skoro zlatý bez několika krejcarů, a zrovna těch několik krejcarů jim tedy chybí k tomu, aby byly občany a ne heloty. Co je moc, to škodí! Když ani usedlí lidé, majíce své domky, nemají toho nejmenšího práva občanského - kde jest jen stín té naší rovnoprávnosti? - Že tím v obcích jen samé nesvorností a různice povstanou, že se tím klade vlastně počátek k nepřátelství mohovitějších a chudších tříd občanstva venkovského - to snad každý nahlíží a především asi sam p. ministr a doktor Bach. Ale snad se to právě proto ustanovilo. Žádný moudrý soused ať se neraduje z tohoto odstrčení domkářů, tím méně ať se proto nad domkáře povznáší: rozumějte dobře, že nesvornost mezi lidem rozdýmaná, nevede k ničemu dobrému, a že z ní konečně ani sedláci ani domkáři nic dobrého neužijí. Či jste již zapomněli na to, kdo proti vám, sedlákům, hned po udělení konstituce počal domkáře podpalovat! Nemějte krátkou paměť, tak jako vás až do r. 1848 mrzelo otroctví a utiskování, tak jako vy si nyní libujete ve svobodě: tak také by mrzelo a bude mrzeti domkáře, jestli zase vy budete chtít nad nimi poroučet a je utiskovat. Obě strany z toho jen škodu míti budete.

„Oesterr. Corresp.“ a jiné vládní noviny odvolávají sice zprávu nedávno rozšířenou, že chce naše vláda odstoupiti caru ruskému Kotorský přístav v Dalmatsku, kdežto prý má býti zřízeno hlavní stanoviště ruského loďstva ve středozemním moři. Tato zpráva již se dříve leckde v novinách objevovala - poněvadž „není šprochu, by nebylo pravdy trochu,“ nepochybujeme, že tato pověst bez příčiny nevznikla. Nebyl by to právě nejnevtipnější nápad ruské diplomacie, zaopatřiti si Kotor, předně jako stanoviště loďstva svého, kdežto by se také nejzkušenější mořci ze slovanských Dalmatinců brzy do ruské služby hrnuli a tak loďstvo slovansko-ruské zdokonalovalo, za druhé ale jako spojení s blízkou pohraničnou Černou Horou, Bosnou a Hercegovinou, odkud by se daly dobře organisovat mezi tureckými Slovany nespokojenosti s vládou sultánskou a za třetí jako cíhadlo proti tažním ptákům na východ.

Víme beztoho z „Ost-deutsche Post“ a jiných podobných pramenů, jak silný prý mají Němci pud a tah na východ, pozoruje se však, že naši slovanští bratři Rusové rovněž tak silný pud a tah mají zase k západu. Musejí se tedy nevyhnutelně na tomto tahu svém spolu potkati a do sebe vrazit, při čemž se ukáže, který pud je silnější a který tah má pevnější prostraňky.

Pražské vládní noviny ohlašují již místa, ve kterých budou usazeni notářové. Pozorujeme, že v každém místě, kde jest okresní soud, spolu bude ustanoven jeden alespoň notář, což jest

veliké pohodlí pro obecnstvo. Přislibujeme si velikého prospěchu z ustanovení notářů; jenom jestli vláda při prvním obsazení dobře voliti bude, aby se jenom mužové zcela poctiví a neúhonní k notářství dostali, a aby snad špatným prvotním obsazením celý tento ústav u venkovského obecnstva důvěru neztratil.

„Oesterr. Corresp.“ dává „potěšitelnou“ zprávu, že prý vláda co nejdříve ohlásí počet a jména všech osob odpravených za času povstání maďarského od maďarské revoluční vlády. Jest prý jich více než sto. - Bude to smutný katalog, zrovna tak smutný jako jest katalog těch, které zase dala naše vláda po revoluci v Uhřích odpravit. Poučení ale svět nenabude ani z jednoho ani z druhého katalogu žádné, leč to, aby se každý varoval padnouti do rukou vítězů, kteří chtějí přemoženým pravdu svou dokazovat šibenicí.

Maďarské úřednictvo Zemenské (Zemplin) stolice v Uhřích se nedávno poděkovalo, a nastala tam obyčejná v Uhřích restaurace (nové obsazení). Byli k tomu účelu tam odesláni c. k. komisařové, kteří svolali dle své libosti prý inteligenci této stolice, aby navrhla nové úředníky, při které příležitosti prý přednosta také ubezpečil, že maďarský jazyk zůstane jako posud úředním, a že se všem rejduům slovanským (slavische Umtriebe) konec učiní. - Sluší ovšem věděti, že v této stolici bydlí největší část Slovanů, každý tedy musí věděti, že se tím a takovým nespravedlivým jednáním jen rovnají cesty ruské propagandě. My se alespoň již tuze chladně díváme na takové krásné držení slova - srdce naše je zatvrzeno, že jsme opravdu podle uherského přísloví: *Misera gens contribuens, optima fiens, pessima ridens!*

V přípisu svém strany náboženského a školního fondu dali páni biskupové ministerstvu hodně na srozuměnou, že prý se obávají, aby tyto fondy nepotkal podobný aneb ještě horší osud jako byl finanční patent r. 1811, t. j. bankrot. Takové otevřené a poctivé jednání těší nás srdečně na pány biskupy. Každý ví, jak pobožné a bohabojné máme mínísterstvo, a proto jest se co nadíti, že tato otcovská slova z úst pánů biskupů padnou na úrodnou půdu a vzbudí u mínísterstva kajicnost, lítost a dobrá předsevzetí pro budoucnost. Těmito slovy staví se páni biskupové do řad našich, do řad opposice a volají velikým hlasem k mínísterstvu: „Synové naši v Kristu! kajte se, opusťte cesty své a kráčejte na cestách milých Bohu! Nevydávejte ročně jen na vojsko více než obnášejí celé příjmy, nedelejte každoročně 100 milionů dluhů, nekupujte železnice tak jako by bylo peněz nazbyt, nepodporujte velikomyslně arcivévodu Toskánského, jehož země je v lepším finančním stavu než Rakousko, nestavte železnice přes Semering, nevymýšlejte pořád nové a jiné uniformy, nevyhrožujte jiným zemím vojnu, žádná se nebojí, protože nemáme na vojnu peněz!“ Takový smysl mají ona slova pánů

biskupů, neboť si nikterak mysliti nechceme, že by se páni biskupové jenom o své starali a na ostatní nedbali, že by těmito slovy svými chtěli říci: „Dejte nám jen napřed církevní peníze, a pak si udělejte finanční patent jaký chcete, jen když my synové Boží při tom nic neztratíme, ať si to pak ostatní synové světa zaplatí, jak budou moci!“

- Každý si dělá z kongresu Varšavského (aneb jak to jmenuje „Presse“: z panovnické besedy) výklad jaký rozumí. Náš výklad jest, že z něho zase nic nevypadne. Někteří již ale dokonce myslí zas na vojhu Rakouska s Pruskem, kdo ale na takové věci věří, ten by mohl již také raději věřiti na čarodějnice. Vojna mezi Pruskem a Rakouskem jest jenom na jeden způsob možna, kdyby pruské vojsko táhlo proti rakouským demokratům a rakouské vojsko proti pruským demokratům, tak jako vedou ve mlýně vojnu kameny, kámen kamenu neublíží, ale žito mezi nimi na prach rozmačká. -

Naše vláda neuměla v ničem vykořistiti své vítězství nad Maďary, a brzy uvidíme království sv. Štěpána v tom samém rouchu jako před r. 1848. Tím lépe by ale chtěli jiní lidé kořistiti z těchto smutných časů. Pokavad trvalo povstání maďarské, pomáhali Němci Maďarům, nadějíce se, že by pak po výhře Maďarů jedna polovice Rakouska i s námi připadla k německé říši. Nyní, když Maďaři prohráli, přispíšili si zase Němci metati los o jejich roucho a nejen že se snaží v sousedních stolicích a jinde všude uváděti němčinu, nýbrž chtějí také ještě zaváděti v Uhřích své kolonie. Čteme právě že se v Mnichove v Bavořích utvořila společnost pro německou kolonisaci v Uhřích, a ve Vídni také již se dlouhý čas o podocné věci jedná.

- Čtli jsme nedávno ve Vídeňských úředních novinách, že prý J. M. C. dobrovolně přijímá všechny útraty vojska rakouského, které (10.000 mužů) v Toskánském velkém vévodství, k podpoře vlády tamější posádkou leží. Jest to tedy roční present nejméně asi jednoho milionu zlatých stě., který tu činí vláda rakouská vládě toskánské. Divíme se velice, kterak mohlo v tech časech naše ministerstvo J. M. C. k takové věci raditi! Nechceme ani mluvíti o tom, že to jest proti konstituci, poněvadž všechny státní smlouvy, které na zem nějaké útraty uvalují, bez povolení říšského sněmu státi se nemají: což by také námitka byla taková platná nyní, kdežto se již tolik dluhů, tolik nových nesmírně velikých daní také bez povolení sněmu na země uvalilo! Avšak neodvoláváme se na ústavu, odvoláváme se jenom na slušnost a na svědomí ministrů našich. Země naše jsou v nejbídnějším stavu, ročně se 100 milionů zl. stě. nedostává do důchodů a tolik se musí vždy přidělati dluhů, a přece při tom se dělají cizím, a bohatším než jsme my zemím takové milionové zdvořilosti? Ruský car, bohatší než naše mocnářství, dal si svou pomoc (o které se říkalo, že bude zcela zadarmo) zaplatiti z rakouské chudé

pokladnice 5 milionů zl. stř. a tato chudá pokladnice chce dělat státům tak zámožným jako je Toskánsko dary a milosti. K tomu se musí vědět, že se v Itálii musí vyplácet vojsko stříbrnými dvacetníky, proto že Vlachové na papír neradi věří.

Jestli naši páni ministři jsou také tak štedří ze svých privátních vlastních kapes, jako jsou štedří ze zemské kontribučenské kapsy, musejí být velmi dobří pánové. Ó odpovědnosti ministerská, ozvi se, kde jsi! -

Censura a svoboda tisku

H. B. Podle mého mínění máme nyní již největší naději, že stav obležení co nejdříve u nás vyzdvižen bude. Kdo by tomu věřiti nechtěl, tomu uvádíme následující důvody našeho mínění. A sice:

V ústavě oktrojované stojí psáno: Censura se zavésti nesmí. Aby se tedy tato slova ústavy vyplnila, přece však pravá svoboda tisku zamezila, k tomu cíli bylo na nejhlavnějších místech, kde by se svobody tisku s prospěchem užívati dalo, zavedeno obležení místo censury, která se, jak již praveno, zavésti nesmí.

Nyní však vynalezeny a hned také do života uvedeny jsou v Prusku zcela nové surrogaty místo censury, které jsou ještě mnohem lepší než obležení, proto že nedělajíce tak mnoho hluku, ještě více jdou do živého než obležení. V Prusích totiž následkem toho, že jeden vojak a vychovanec vojenských škol střelil na krále, potrestána jest za to svoboda tisku: kdyby byl král pruský, o němž se praví, že velmi rád pije šampaňské a také časem dobrého páleného, někde klopýtnul přes kámen a zlámal si nohu, byl by zajisté také následkem toho obmezil svobodu tisku aneb volební právo. Tomu by se také ani žádný, kdo zná svět, tuze diviti nemusil. Zkrátka tedy vydali v Prusích nový zákon o tisku a ustanovili kromě kaucí a jiných zámečků na prostořeká ústa svobody tisku také ještě i to, že pošta nemusí každý časopis rozesílati, a že se tiskařům může odejmouti jejich právo, když by toho úřad za dobré uznal. To jsou ovšem pro toho, kdo nerozumí věcem, jen maličkosti: kdo ale rozumí, pozoruje hned, že to jest nejvýbornější surrogat za censuru, který až posud vynalezen jest. Který časopis se ministrům líbiti nebude, který jim bude tuze upřímně na svědomí doléhati, ten nebude smět rozesílati pošta a jinou cestou se rozesílati nemůže: aby však ve hlavních a větších místech

takový z poštovní rozesílky vyobcovaný časopis pánům ministrům škoditi nemohl, budou mít v ruce tiskaře. Pošle se pěkně policejní komisař k tiskaři s vyřízením: Budeš-li, milý pane, časopis ten a ten tisknout, odejme se ti právo tiskařské, to jest tvá celá výživa a můžeš jít s celou rodinou na žebrotu, jestli jinou živnost neumíš. Dá se mysliti, že každý tiskař takovým slovům v srdci svém místa propůjčí, a tak poznenáhla nebude chtít žádná tiskárna časopisy od vlády nenaviděné tisknout, a časopisy pominou. A kdyby se přece vyskytla nějaká tiskárna, která by, jak písmo praví více poslouchala Boha nežli lidí, a tiskla podobné vládě nepříjemné věci, nu tedy se jí odejme právo, zapečetí se presy a při nejkrásnější svobodě tisku nebude vycházet nic, co by nebylo naplněno chvalozpěvy na dobrou, otcovskou, od Boha ustanovenou vládu!! -

Že jsou tyto prostředky proti svobodě tisku vydatnější než obležení, toť patmo na první pohled. Obležení na každý pád dělá mnoho povyku, musí se také vždy alespoň nějaké záminky a příčiny k němu najít, neboť stojí také psáno v ústavě: že obležení jen v čas vojny a vnitřních nepokojů dáti se může. To však by ještě ani příliš nevadilo, neboť když se vec vezme důkladně a nepředpojatě, jest vojna vždycky, když ne u nás, alespoň někde jinde, třeba v Americe, a mezi Negry v Africe jistě pořád trvá, a kdyby se přece jednou (což za nemožné držím) přihodilo, že by nikde vojna nebyla, přece budou ještě zase vnitřní nepokoje a kdyby alespoň několik občanů jen bolení břicha mělo, již to každý, kdo jen drobět logiku zná, a o potřebnosti suspendování ústavy přesvědčen jest, za vnitřní nepokoje uznati musí. O záminky a příčiny k obležení nebyla by tedy právě veliká nouze: hlavní věc jest to, že zkušenost ukázala, kterak ani obležení není již za těchto zkažených časů postačující proti zlomyslnosti některých redaktorů a spisovatelů, kteří místa do obleženosti daná, ve kterých jejich časopisy vycházeti nesměly, zrádně opustivše, na jiných místech své buřičské, všeliký blahobyť podryvající, státní dluhy rozmnožující, a státní příjmy zmenšující časopisy vydávati počali, jakožto jsme toho některé smutné příklady v nejnovějším čase sami na své oči viděli. Má to ale přijít tak daleko, aby se k vůli nehodnému tvorovi jako jest redaktor opozičních novin obležení z města do města stěhovalo? aby jako hromosvod mračna takový zločinec obležení všude za sebou táhnul? aby takový nejposlednější a nejopovrženější občan se mohl chlubit říka: Kde já chci, tam bude obležení! Nikoli, tím by zajisté tak vznešený a blahodárný konstituční ústav, jako jest obležení, jen ve vážnosti utrpěl!

Z toho tedy ohledu pomohla si nyní vláda na poštách a v tiskárnách k tomu, k čemu jí melo dříve obležení pomáhati - to jest k censuře, neboť že to nic jiného než censura není, lehko jest dokázati.

Censura záleží v tom, že se bez povolení vlády (respektive úředníků k tomu ustanovených a censorů nazvaných) nic tisknouti nemohlo a nesmělo. Každý spis musil se před tiskem odevzdati censorovi a ten podle své libosti buď vytrhal z něho co se mu nelíbilo, buď změnil neb jinak napsal, aneb dokonce ani celý spis tisknouti nepovolil. Takovým způsobem ovšem panovala největší temnota, a lid se nemohl ničeho dovědět o veřejných zemských záležitostech a vláda uvarovala se všelikého posuzování občanů a vládla nad ním nejinak než co pastýř nad ovce.

Proto také se hlavně při povstání r. 1848 dbalo na to, aby censura vyzdvižena a svoboda tisku zavedena byla. Svoboda tisku znamená ale tolik, aby mohl každý to, co smýšlí, veřejně tiskem vydati a spoluobčanům svým oznámiti, a aby se mu pod nižádnými záminkami zamezovati nesmělo toto svobodné ohlášení jeho myšlének. Aneb jinými slovy, svoboda tisku záleží v tom, že se proti tisku nesmějí užívati praeventivní t. j. předcházející prostředky. Oznámiti své myšlenky spoluobčanům musí mi býti možno, kdo se tím ale nějak provinil buďto lži rozšiřuje, nebo někomu jinak ublíživ, budiž tak jako za každý jiný přestupek potrestán před náležitým soudem. Tak jako všichni lidé proto svázaní choditi nemají, protože někteří ke krádeži rukou svých zneužívají, tak se nesmí svoboda tisku zameziti, proto že jí někteří zneužívají. Censura ale jest každý prostředek, kterým se někomu hned napřed nemožné činí a zamezuje, aby své myšlenky spoluobčanům ohlásil, ať pak se nástroj k tomu zamezení jmenuje censor nebo pošta, neb tiskař, neb obležení, to všechno jest jenom obejití, vyhnutí se slovům ústavy, ale přece zavedení censury, totiž zamezení svobody tisku.

Jakmile jsem svobodu tisku nemožnou učinil, zavedl jsem censuru, neboť na jménu censury nezáleží nic, ale všechno záleží na skutečnosti svobody tisku. Svoboda tisku nemá býti v opravdivě konstitučním státu ničím obmezena než neodvislým soudem, jenž tresce přestupky svobodným tiskem spáchané; všeliké přímé a nepřímé prostředky, které jinak svobodu tisku obmezují jsou censura, a vždycky méně neb více jen farizejství.

Poněvadž tedy známo jest, že obyčejně to, co v Prusích se děje, brzy na to v Rakousích se uvádí: obáváme se, že i u nás též něco podobného se stane, tím více poněvadž již z některých

sem tam po vládních novinách proskakujících známek takový obrat čekati musíme. Jaké by to mělo následky jak pro vládu tak pro nás, nepotřebujeme dodávati.

Pozorovatel politický

H. B Jedna z nesrovnalostí centralisace rakouské jeví se právě nyní při zřizování nových politických úřadů a soudů a sice následujícím způsobem: Známo totiž jest, že naše česká města mezi sebou téměř zápasila v obětivosti pro ulehčení státní pokladnici a že skoro všude na útraty obce pro úřady a soudy dílem domy již příhodné zdarma odevzdány, dílem též k potřebě náležitě přestaveny a zřízeny, dílem konečně zcela nová stavení ne s malými náklady obce zbudována jsou, a jak jsme z pramene dosti bezpečného zvěděli, obnáší suma, která tímto způsobem jen od českých měst a obcí státní pokladnici ušetřena jest asi 15 neb 20 milionů zl., k čemuž ještě se připojiti musí, že se mnohé obce také zavázaly, stavení tato na svůj náklad udržovati, čímž se opět veliký kapitál pro stát ušetří. - Nyní však považme, že ku př. v Rakousích, jak z hodnověrných pramenů víme, všechny tyto stavby pouze ze státní pokladnice se konati mají, což znamená tolik, že my Čechové tuto útratu dvakrát ponese, neboť jsme si svoje stavby sami zařídili, a nyní budeme ještě na to za stavby vjiných zemích platit. K tomu pak ještě budeme míti my sami za svůj veliký náklad přece jen staré a všelijak jen přestavované úřady, kdežto tyto jiné země za naše peníze jistě velmi úhledné a zcela nové domy obdrží - To samé zase platí o maličkých korunních zemích, kterých ministerstvo více ustanovilo, jako jsou Slezsko, Solnohrad atd. Patrně jest, že útraty na jejich úřady budou v poměru mnohem větším než při větších korunních zemích, poněvadž budou muset jakožto samostatné korunní země všeho druhu nejvyšší instance míti samy pro sebe. Kdyby si tuto útratu nesla každá korunní země sama ze své zemské pokladnice, neměli bychom nic proti té marnosti, že chce každá krajinka korunní zemí býti: nyní ale, když se všechny ty útraty ze všeobecné státní pokladnice ponosou, tázati se musíme, kterak přijdou k tomu veliké korunní země, aby připlácely malým na jich marnost, že chtějí býti samostatnými korunními zeměmi a míti své zvláštní vyšší instance všelikého druhu?

Naše nynější postavení

H. B. V. Kutné Hoře, dne 19. června. Již se tedy nad „Slovane“ nebe kalí, a bouřka nemilosti ministerské, která ještě nedohučela po konfiskaci prvního svazku, valí se nyní ode všech končin rakouského mocnářství ve způsobu vojenských zákazů.

Sotva jsme podali zprávu o zapovězení „Slovana“ v Haliči, v Krakovsku a Bukovině, již opět čteme v Pražských úředních novinách lakonický rozkaz:

„Vidím se pohnuta časopis „Slovane“ pod redakcí Karla Havlíčka v Kutné Hoře vycházející pro hlavní město Prahu a okres obleženosti tímto zapověditi.

Od c. k. městského a pevnostního komandanta.

V Praze, dne 13. června 1850.

Svob. pán von-Schutte, m. p.“

Co nejdříve nepochybně uslyšíme též podobné rozkazy pro všechny končiny, které již nyní z absolutní vlády se těší, totiž pro Vídeň, pro Uhry, pro Vojvodovinu (ze vlašských korunních zemí nám beztoho „Slovana“, na kterého tam několik důstojníků předplaceno bylo, již nějaký čas úřad vojenský nazpět posílal) - a tak budeme brzy státi jako orubaný strom v širém poli, co do nebe volající výkřikník rakouských ústavních svobod, a svědek o liberálnosti nynějšího ministerstva! Rozuměti totiž sluší, že všechny tyto záповědi vždy dějí se hlavně působením pana Bacha, který se jen za vojenské úřady ukrývá: to jsme pozorovali při „Presse“, to při zákazu „Narodních Novin“, to též musí každému padnouti hned do oka při „Slovane“, když v nejrozlehlejších končinách říše rakouské v pěkné harmonii generálové komandují na „Slovana“ „marš!“ Až do nynější doby čekal p. Bach, nebudeme-li přece činiti pokání, neuznáme-li přece snad konečně jeho veliké zásluhy o zachování konstitučních práv: a když jsme dokonce nic takového neukazovali na sobě - nebylo nám pomoci, musili jsme padnouti pod meč vojenských nekonstitučních ustanovení. Nám velmi mnoho záleží na tom, aby obecnost naše dobré ponětí mělo o panu ministru Bachovi, který umí tak liberálně mluvit a tak krásně psáti ve svých instrukcích, jenžto ale zcela jinak jedná, který se umí nechat představovat tak, jako by on sám byl ještě ta poslední hráz proti absolutismu, ježto ale jest právě nejschopnějším a nejpotřebnějším nástrojem k poznenáhlému obmezování všech konstitučních práv. Věru! mnoho se změnilo od té doby, co p. Dr. Bach táhl na koni proti

císařskému hradu ve Vídni až do nynějška, kdežto tentýž p. Bach co veliký vezír vládne vojensky nad větší polovicí nešťastného Rakouska. My ale jsme se od té doby nezměnili: jak jsme psali v „Národních Novinách“ hned na počátku r. 1848 v nejbujnějších dobách, tak jsme psali také i v obležení, a ještě nyní tak dlouho psáti hodláme, pokud by právo pěstní ne učinilo konec našemu časopisu. My známe světější povinnosti na tomto světě než jest slepá poslušnost k několika ministrům, kteří v celku ještě ničím své schopnosti nedokázali, což v plné míře platí zvlášt' o p. Bachovi, jakožto ministru vnitřních záležitostí, který co Vídeňák ani ponětí nemá o zemích a národech rakouských a teprva nyní z velikých chyb svých se počiná učiti tomu, co měl dávno vědět, chtěl-li svědomitě přijmout své nynější ministerstvo.

My jsme se již za ty dva roky tak zvaného konstitučního života v Rakousích dočkali té neobyčejnosti, že ti samí lidé, které jsme na počátku, když byla úplná svoboda a nevázanost musili napomínati k mírnosti, nyní pod křídly všemohoucí vlády nas za buřiče prohlašují; my jsme se již dočkali toho, že jsme v čas opravdivého nebezpečí pro Rakousko a pro dynastii byli považováni a také od vlády váženi co rozumní zastavatelé státu a svobody, co chránitelé Rakouska a to při té samé tendenci, pro kterou náa nyní, když nebezpečí není, pronásleduje vláda co přepjatce a nepřátele státu. Z této příčiny také nemůžeme upustiti dobrovolně od svých zásad, a mnohých z našich upřímných přátel, kteří nám něco podobného v těchto časích v dobrém mínění radili, připomínáme jen tolik, že by nám žádná mírnost, žádné slevení v požadavcích nikterak nespomolilo. Nynější vládě nelíbí se způsob našeho psaní, jí se též nelíbí naše zásady, a kdybychom dnes polovičku svých zásad za obět' přinesli, domnívajíce si tím získati přízeň vlády, zas by nas hned zítra již s tou polovičkou, která se jim dnes líbila, přece jen považovali a vyhlašovali za buřiče a pronásledovali zrovna tak jako dříve.

Zde se jedná o něco zcela jiného, a jediný náš účel, který nyní ještě míti můžeme, jest, aby alespoň větší část poznala, kam se pomalu ale jistě směřuje.

Povstaneť proti mně nyní dost proroků, kteří vám budou hlásati tak, jako p. redaktor „Praž. Novin,“ že já u vlády národu škodím přílišnou ostroší svou. Těm odpovězte zkrátka: „Nerozumná a nespravedlivá jest vláda, která by pro chyby jednoho člověka mstila se nad celým národem. Kterak tedy vy, chvaličové vlády, můžete se o ní něčeho podobného domýšlet? Na to nebudou vám vědět co odpovídat.

Nastanou nyní ovšem časové zkoušení a trpkého zkoušení pro nás, jakých jsme se až posud nedočkali. Až do r. 1848 byla naše strana tak nazvaných vlastenců tak opovržena u vlády, že

si nás nikdo nevyšimá, poněvadž se nás nikdo nebál. My však pracovali jsme společně v tichosti a upřímně dále k povznesení národu českého, jak v politickém tak v národním ohledu. Nebylo mezi námi tenkrát zrádců, ani odpadlíků, ani zpronevěřilců, ne proto, že bychom byli bývali všichni stálí, věrní, pevně přesvědčení a ve svém mínění utužili, ale proto, že nebylo ani žádného pokušení, protože tenkrát by ani nikdo byl za odpadnutí a za zrádu svou nic nedostal. Nyní se časy změnily: v r. 1848 okázala naše strana takovou sílu, takový vliv na národ český a na jiné slovanské, že musili sami nepřátelé uznati důležitost naši. Což tedy divu, že se počali všemožně pokoušeti o to, aby naši stranu roztrhli a zničili, což divu, že se počali ohlížeti po slabších osobách, jež by mohli všelikými lákavými výhodami přivést na svou stranu a užívati jí za nástroj k našemu rozdělení a zničení. Že se takové osoby našly, a že se jich ještě více, bohužel! najde, o tom se brzy přesvědčíme. To však jest věc velmi smutná, ale v celém světě obyčejná, která nesmí nikterak slabiti naše naděje a ujímati nám důvěry ke konečnému vítězství. Předně můžeme doufati, že mužů skutečně k něčemu řádnému schopných nám přece neubude, poněvadž takový nezadá lehce přesvědčení pro pecen: a mé mínění jest, že kdyby jen vždy z desíti jeden stále a pevně vytrval, přece tento jeden úplně tolik platiti bude, co dříve deset, protože platnost jeho leží v zásadách a pravdách, které zastává, než v osobě jeho. Osoby se mění, osoby pomíjí, osoby klesají - ale pravda trvá věčně. Nebojme se těch, kteří, jak písmo praví, jen tělo zabijí, duši však zabíti nemohou.

Časy jsou nyní nepříznivé, zamezeno jest nám spojení jakožto celé straně a společné pokračování vedle jednoho dle vůle většiny ustanoveného plánu. Jsme rozptýleni a jenom společné a stejné, srdečné tušení váže nás dohromady, jest tedy naše povinnost, aby každý sám ve svém oboru a podle sil svých všemožně působil tak k prospěchu národu, jak to dle svého svědomí za dobré uznává. Dle této zásady budu se od nynějška spravovati také já jakožto redaktor „Slovana“ a nebudiž tedy považován „Slovana“, co orgán některé strany, nýbrž pouze co časopis vedený podle mého osobního přesvědčení, za které beru jenom já sám odpovědnost před svým svědomím, před národem a zákonem a musí-li to býti i před násilím.

Pozorovatel politický

H. B. Strany vyzdvižení obležení počínají zase časopisy nevím již po kolikáté novou lhůtu prorokovati, některé den narozenin J. M. C., některé do konce již 1. červenec. Jak blízcí jsme

tedy svého štěstí! - Jak dávno se již všichni liberální lidé na tento den teší - a jak nadarmo se těší: obležení bude vyzdviženo tak, že se nikdo nebude mít příčinu z toho těšiti. Již dříve jsme podotknuli strany toho své mínění, že totiž - bude-li obležení zrušeno -zároveň proti svobodnému tisku takové prostředky nové se ustanoví, které přesahovati budou všechny výhody obleženosti. To se asi tak vyplní. - „Presse Brněnská“ myslí, že dříve než nová obecní rada ve Vídni nastane, obležení zrušeno bude, aby prý se vláda nedočkala toho, by hned nová rada proti obležení žádost zadala. Zdá se ale, že „Presse“ hledá při našem ministerstvu trochu velikou delikátnost. My alespoň se již na nic netěšíme.

- Defficile est satyram mnon scribere! V jednom svém posledním čísle vytýká mi pan redaktor Pražských vládních novin v nedůstatku něčeho podstatnějšího, „že prý bažím po mučednictví, abych byl litován, co pro národ vystojím a vytrpím.“ Nu toť by přece si mohla vláda lehko pomoci a velmi snadně mne připravit o tuto mučednickou korunu, kdyby mne nechala na pokoji! Abych ale p. Pickovi dokázal, že tato jeho výčitka zcela nepravá jest, žádám ho se vší kollegialní zdvořilostí, aby mi jakožto dobrý přítel vlády u ministerstva vymohl to, abych budoucně nikterak nebyl pronásledován vyjmouc cestu žaloby právní, jak se dle ústavy sluší. Pan Picek jest spravedlivý muž: buďto mi tedy toto vymůže aneb to, co o mém bažení po mučednictví napsal, odvolá, přesvědčiv se, že by mi přece milejší věc byla, žítí pod zákonem bez libovolného pronásledování.

- Také v Angličanech (jako již dávno ve Francouzích) počíná se již cítiti nepohodlí z centralisace ve správě zemské, ačkoli právě v Angličanech nejméně posud bylo centralisováno, a nejvíce samosprávy bylo v rukou obcí. Přece však i tam hned prvnímu počátku tohoto všehltajícího centralismu se již protiviti počínají, a jmenovitě tak nazvaným ministerským komisím, které se sem tam rozesílají s velikými útratami a obyčejně s malými známostmi místních okolností a jenom oslabují moc a správu místních obecních orgánů.

- Tak jako málo občanů rakouských se zaradovalo z ordonnancí pana ministra Thuna stran poměrů církve katolické k státu; tak málo se jich asi zaraduje z ordonnancí, které vydá nyní stran poměrů katolické církve ke školám. Pravíme všude: katolická církev, ačkoli bychom vlastně říci měli jen katoličtí biskupové, neboť o nich nyní v plné míře platí výrok starého despoty Ludvíka XIV.: „Církev to jsem já!“ - „Presse“ uvádí při této příležitosti velmi vhodně příklad restaurační vlády Ludvíka XVII. ve Francouzích ustanovené od svaté alliance, která též k poražení svobodnějšího ducha Francouzů hned na počátku všechnu moc do rukou biskupům dáti chtěla, přece si však netroufala tak důležitý a proti veřejnému smýšlení čelící

zákon bez povolení sněmu do života uvést, ačkoli se mohla spoléhat na 400000 ruského, pruského a rakouského vojska, ležícího tenkrát ve Francouzích posádkou. Sněm francouzský také skutečně tento concordát zavrhnul.

- Redakce „Const. Blattu“ v Praze horší se velice na ministerskou „Oesterr. Correspondenz“ ve Vídni. Známo totiž, že „Const. Blatt“, ačkoli jest jinak velmi trpělivé povahy, přece vedl velikou opozici proti církevním zákonům hr. Thuna. Nyní ale píše p. Bachova „Oesterr. Correspondenz“ takto: Nemýlili jsme se ve svém mínění, že jenom smetí dávno zastaralých náhledů a hromada shnilých, lumpácky nemravných instinktů ve spojení s radikálními choutkami se zbouřily proti církevním zákonům.“ Těchto ovšem trochu nevoňavých titulatur zděsil se pan redaktor „Const. Blattu“ a dává velmi otcovské napomenutí redakci této korespondence. O této redakci, jejíž hlavní osoby jsou p. Tuvora a p. Neumann, nám oba náhodou příliš dobře známi, mohli bychom obšírné kroniky vypisovat, z kterých by se každý teprve přesvědčil, jak vybíračný jest p. Bach ve svých důvěrnících a jaké vlastnosti musí mít spisovatel, než se uzná za hodného, aby poučoval všechny redaktory vládních časopisů a skrze ně veškeré věřící obecnstvo. Neopomeneme časem svým tyto dvě osobnosti představit před své čtenářstvo.

- Čtli jsme nedávno v ministerském „Reichszeitungu“ článek o Sedmihradsku, z kterého zde uvedeme na ukázkou zase jeden příklad, kterak nejsou chytré žádné čáry. Dokazuje se totiž Rumunům v tomto článku, že mají rovnoprávnost s Němci a Maďary v Sedmihradsku a mezi jiným se uvádí za příklad, že prý ze 269 úředníků administrativních Maďarů jest 88, Rumunů 62, Němců 57 a z jiných provincií pocházejících úředníků 62. Dobrý obrat a na první pohled procházející, ale jaké pak národnosti jest oněch 62 z jiných provincií povolanych úředníků? Místo co se tedy mělo říci 119 Němců, 88 Maďarů a 62 Rumunů, kdežto by se pak bylo jasně vidělo, že Rumuni, nejčetnější kmen, nejméně mají ze sebe úředníků a Němci, nejslabší, nejvíce: rozdělil se tento počet Němců na dvě polovičky s tou nadějí, že při tech 62 hned každému snad nenapadne, že musejí být také Němci neb alespoň poněmčilci, což jedno jest. Ano, ano, milí bratři Rumunové! tak je tomu s vaší rovnoprávností! Již to jest smutno, že vám tu vaší rovnoprávnost musejí dokazovat v novinách: když slunce svítí, nepotřebuju nikomu dokazovat, že je den! -

- Zase již „Reichszeitug.“ Tam také někdo z Prahy horlí proti stavění českého divadla na Vaclavském náměstí, uváděje mezi jiným i tu směšnou příčinu, že to nemůže ani býti z fortifikačních příčin, proto že prý jest hlavní stráž nyní v Koňské bráně! Kýž jsem

Napoleonem, abych porozuměl této fortifikační příčině! Uvádějí se též v tom dopisu slova prý vysoce postaveného muže, „der auch ein Böhme ist“¹ jenž praviti ráčil: „Přijde-li to skutečně k tomu, aby se na Václavském náměstí divadlo České stavělo, budu navrhovati, aby se skvostně vystavělo: neboť jsem přesvědčen, že se v něm bude za dvě léta německy hrát a že pak budeme moci své staré nedůstatečné německé divadlo strhnout.“ Takové řeči s libostí uvádějí ministerské noviny, jevíce vůbec v celém článku i při každé příležitosti, kde se o něco českého jedná, největší nechut', nepřátelství a posměch. A pak máme věřit, že chtějí páni ministři držeti slovo strany rovnoprávnosti?

A ještě „Reichszeitung.“ Dopisovatel jeden z Lubláně následovně píše, při čemž znamenati sluší, že mluví jen o krajích od Slovinců obydlených: „Němčinu zcela odstraniti aneb vyobcovati - jak si to mnozí ultra přejí - bylo by podkopati svou vlastní půdu, všechnu zbraň dáti protivníkům do rukou; nenechati slovenčinu pučet, bylo by ještě méně radno, poněvadž by tím slovanský národní cit hrubě uražen byl a opozičním žurnálům obšírná půda k působení na lid by se odevzdala. Ať se tedy pěstování jazyků nechá bez překážky; jenom že se nesmí z dosavad již dobyté německé půdy ani za mák upustit.“ To jest velmi srozumitelně vyloženo tak: Nechme Slovince křičet, že nemají slovinské úředníky a školy, že se pro ně od strany vlády nic nečiní: ať si pěstují svůj jazyk, však ono je to omrzí, když budou vidět veliké překážky a zatím se zmůže poznenáhla druhý živel jako v Poznani, a pak až budeme majorita, přeženeme jim teprva ty panslavistické choutky. To jest alfa a omega celé té politiky o národní rovnoprávnosti.

Poznámky

1 To se nedá přeložit.

Komunismus

H. B. Hlavní původ skoro všeho zlého ve veřejných a občanských záležitostech světa jest - dle mého mínění ta okolnost, že lidé buďto stejné věci jmenují rozličnými slovy aneb rozličné věci nazývají stejným jménem. Komu smysl tohoto mínění není hned zcela jasný neb se zdá býti nepravdivým, rač povážiti následující příklady.

Když jeden člověk druhého, svého protivníka, zabije, nazýváme to vraždou, když jeden člověk druhému jeho jmění násilně vezme, říká se, že je to loupež, když ale jiný člověk absolutní (neobmezený) král neb císař na sta lidí nenáviděných pobiti dá a jejich jmění si přivlastní, nejmenujeme to vraždou a loupeží, nýbrž popravou a konfiskací. Když někdo jinému chytře a nevědomky jmění jeho uzme, jmenujeme to zlodějství, když ale jiný neb jiní rozličnými bursovními a bankovními obraty svým spoluobčanům velikou část jejich jmění v jejich vlastních kapsách odejmou, tomu neříkáme již zlodějství, nýbrž agiotage (adžiotáže) a operace. Když někdo s jiným nějakou smlouvu učiní a mu něco slíbí, pak ale slib svůj a smlouvu nedrží, jmenujeme to podvod a lež, když ale vláda něco takového učiní, nejmenujeme to lež a podvod, nýbrž změnu systému. Když se někdo proti zákonům zemským nepořádně a násilně opře, nazýváme to buřičstvím, když ale král neb kníže samovolně tyto zákony násilně změní, aneb zanedbává, nenazýváme to buřičstvím, nýbrž Staatsstreich, fait accompli atd. atd. To jsou tedy příklady, kterak stejné věci jmenujeme rozličnými slovy: a jaký jest z toho strašlivý následek! Vražda, loupež, krádež, podvod a buřičství jsou hanebné věci, které se trestají: ale ty druhé svrchu uvedené jich sestry jistě chlubné bývají, vážené časem a především výnosné, a to jenom proto, že je lidé jinými jmény nazývají, a tudy je během času odvykli považovati za vraždy, loupeže, krádeže, podvody a buřičství!!

Zároveň však jmenujeme rozličné věci velmi často stejným jménem. Když se ku př. většina obyvatelů jisté země dobrovolně podrobí jistým pravidlům, jmenujeme to zákon: když ale jeden člověk neb několik lidí celé zemi proti jejich vůli podle své chuti předpisují a vnucují pravidla, nazýváme to také zákonem. Když obyvatelé jisté země, aby mohli pokojně a bez starosti před nápadu cizinců živnosti své provozovati, ustanoví ze sebe jistý počet mužů ve zbrani cvičených ke své obraně, nazýváme to vojsko a obrance zemské: když ale despota, aby mohl nespravedlivé a násilnické panování své nad národem provozovati, násilně si vybere pluky ozbrojených k utlačování tohoto národu, nazýváme to též vojsko a obrance zemské. Když člověk Boha ctí, svědomitě a náležitě své povinnosti vykonává, jmenujeme ho nábožným člověkem: když ale jiný časem hodinku v kostele klečí, oči překrucuje, se shrbeným hřbetem všude chodí, při tom ale nejhanebnější a nejnepoctivější skutky provozuje, jmenuje se též nábožným člověkem.

Nepotřebujeme se dále po podobných příkladech sháněti, najde se jich všude až nazbyt, přece však svět dle mínění mého ještě příliš málo obrátil pozornost svou na toto škodlivé míchání slov a věcí, ačkoli již často na to bylo z rozmanitých stran poukázáno. Větší část hádek jak

náboženských, tak politických, též i vědeckých ba dokonce i společenských nebyla by nikdy ani vznikla, kdyby vždy jedna strana vykládala smysl slov tak jako druhá. Ba mohlo by se dokonce říci, že jest právě tato okolnost příčinou skoro všeho neštěstí ve veřejných záležitostech na tomto světě. Bojujte proti některé nespravedlnosti a škodlivosti tak dlouho, až konečně po velikých namáháních zvítězíte, dokázavše celému světu nespravedlivost a škodlivost této věci, tak že již déle obstáti nemůže: myslíte, že bude odstraněna? Nikoli, na čas snad přestane, ale hned zas si počnou utiskovatelé a šiditelé lidstva uváděti do života tu samou věc, jen že pod jiným jménem, a znovu musíte bojovati a tak to trvá nekonečně.

Tak máme ku př. potlačení svobody myšlének, censuru; když jsme to již tak daleko přivedli, že zrušena jest v zákoně censura, hledí ji zase pod jiným jménem obležení uváděti, a po obležení zase buď velikými kaucemi, neb zákazem pošty, a pak zase konfiskacemi a potom zrušením porotních soudů a odevzdáním tisku pod obyčejné, v moci vlády stojící úředníky, a pak ještě odjímáním tiskařských privilegií a Bůh ví, co se ještě dále vymyslí. To všechno se jmenuje jinak než censura, ale není to nic jiného.

A naopak zase, jakmile se vyskytne něco dobrého a získá si lásku a důvěru u lidu, hned si pospíší, aby jménem toho něco zcela jiného a sobě užitečného zavedli. Tak ku př. si získalo náboženství Kristovo po velikých pronásledováních a navzdor všem útiskům konečně důvěru a lásku u lidu. Co učinili? Pod jménem tohoto svobodného, nikoho nenutícího, každého milujícího náboženství zavedli největší tyranství, pálení, a mučení všech mužů, kteří se o lid zastávali a proti zlým obyčejům mocných pánů vystupovali, učinili sobě z náboženství tohoto jen výnosné výdělky a příjmy, které pachtovali, zaslepivše nevzdělanému lidu titěrkami očí, vybírajíce již zde -na zemi clo do nebe a výplaty z očištění, vedouce kupecký obchod v milosti boží, kterou za peníze prodávali. A pokaždé, kdykoli se konečně po velikých bojích poštěstilo nějakou reformu provéstí a nešváry tyto vymýtiti, zavedli je zase za krátký čas již opět do nového učení. To ku př. pozorujeme na protestatismu, který, jsa bojem proti zkažené finanční hierarchii, brzy po provedené reformaci sám upadl opět do těch samých nešvár hierarchie finanční.

Z toho ze všeho vidíme, jak se hraje na světě slovy, a kterak chytráci tohoto světa jinými za věci jen slova strkají, ukřívajíce špatné věci pěknými slovy, a užívajíce slov brzy za lákadla, brzy za strašidla, jak právě toho jest okamžitá potřeba jejich.

Jedním z podobných strašidel jest také slovo komunismus, které jest již od některého času strašidlem proti všelikým liberálním zásadám. Jak často slyšíme tímto slovem okolo sebe házetí lidi jisté strany, kdykoli se jen o to jedná, aby zohydili snažení některým odporné strany: tito pánové spoléhající se až příliš na sprostnost lidskou, myslí že již porazili každé liberálnější snažení, když jen proti němu vyřkli nadávku: komunisté, komunistické choutky. Když se jednalo o zrušení roboty, přezdívalo se zastavatelům tohoto spravedlivého osvobození lidu: komunistů; kdyby někdo hájil všeobecné právo hlasovací, nazvali by jej též komunistou. Podívejme se tedy tomuto slovu trochu hlouběji do očí! Komunismus znamená v pravém a úplném smyslu bludné učení, že nikdo nemá míti žádné jmění, nýbrž aby všechno bylo společné a každý dostával jenom část zaslouženou a potřebnou k jeho výživě. Bez všelikých důkazů a výkladů, vidí tedy hned na první pohled každý, že takové učení jest nanejvýš bláznovské, a že se mohlo jen vyrojiti z hlav několika pomatených lidí, kteří by vždy z člověka chtěli učiniti něco buď lepšího neb horšího, ale vždy něco jiného než je člověk. Každý ale také vidí hned na první pohled, že takové učení není pranic nebezpečné, protože nenajde nikdy dostatečný počet následovníků, aby do života uvedeno býti mohlo. Kdekoli se ještě toto učení v malých pokusech do života uváděti chtělo, nikde se nic nepodařilo; nejlepší toho máme příklad na klášteřích. Tam alespoň z části zaveden jest komunismus, to jest jmění jest společné všech, ale jaké různice, jaké nepřátelství panuje právě mezi nimi. A to nyní, kdežto se jen o užívání již hotového jmění mezi nimi jedná: jaké by pak teprva byly různice, kdyby si měli také společně to jmění a výživu vydělávat? Než není tu místo a také ani úmysl dokazovati teprva nemožnost a nesmysl komunismu - toť jako již známou a dávno od nás pojednanou pravdu předpokládáme.

Obyčejně se ale slovo komunismus neběře v smyslu tak úplném, a tu se každé rušení a dotýkání cizího jmění komunismem nazývá. „Svaté jest jmění, heilig ist das Eigenthum!“ slyšeli jsme tak často v nepokojných dobách r. 1848, vidouce to napsáno na krámích a dveřích mezi barikádami. Co vlastně jest jmění? - o tom zde jednati nemůžeme, jest to otázka nad míru těžká k rozhodnutí, která nyní nepochybně bude ještě dlouho hýbati světem: řeklo by se snad, to co mám, jest moje jmění, poněvadž se ale všechno, to co člověk má, jmenovitě ku př. co ukradl, neb mocí vzal, neb oč jiné ošidil za jeho jmění neuznává, dalo by se tedy velmi mnoho o jmění jednati.

Než, my zde skutečně nerozkládající pojmu tohoto slova, budeme se držeti jen zcela obyčejného jeho významu, pravíme všem také: Každého člověka jmění se musí hájiti, a kdo

se cizího jmění dotýká, kdo do cizího jmění sahá, jest komunista! Jen majitel sám právo má se svým jměním dle své vůle nakládati a každé míchání se do toho odjinud jest komunismus!

Když se ale budeme této zásady držeti, shledáme brzy, že komunisté největší jsou zrovna na té straně, odkud právě v tuto dobu nejvíce proti komunismu kázati a brojiti slyšíme: a zpozorujeme také, že zrovna ti, kteří jiné viní z toho, že mají úmysl komunismus zaváděti, sami nejméně jmění cizé za svaté drží. Považme ku př. absolutní neobmezenou vládu: ona jako první komunista bere sobě pod jménem daní, neb konfiskací, neb expropriací atd. jmění cizé podle uzdání svého, a nikdo nesmí ani slovem se ozvati proti tomuto nesmírnému komunismu. Vláda absolutní bere celé statky některým a dává je jiným podle své libosti, uděluje některým miláčkům svým privilegie, to jest jiným slovem právo, obíráti své ostatní spoluobčany, není to nejrozsáhlejší a nejškodlivější komunismus? Jak směšně musí pak na rozumného člověka působiti deklamace z těchto stran proti komunismu, řeči takové jako se nyní vedou o vysvobození a zachránění evropské společnosti! Jakmile někomu bez jeho dobrovolného svolení aneb proti jeho vůli nějakou část jmění jeho odejmu, dopustil jsem se přestupku proti jmění, jsem komunista. Proto také v dobře spořádaném právním státu nesmějí se jinak ustanovovati a vybíráti daně, než s povolením sněmu, nechce-li býti vláda komunistickou. Daně jsou zajisté věc nevyhnutelná a potřebná. Výlohy, které k dobrému prospěchu celého národu (rozuměj dobře: prospěchu!) se státi musí, musí také zase národ zaplatiti. Ta část na tyto výlohy, která na každého občana podle spravedlivého a slušného rozvržení (repartice) vypadne, nazývá se daň. Kterak ale může podle zdravého rozumu a podle práva někdo potahován býti k zaplacení výloh, když jsme se ho dříve ani neptali, chce-li tyto výlohy učiniti, uznává-li je za prospěšné neb za nevyhnutelné? Nemá-li tedy daň býti rušení jmění, přestupek proti jmění a komunismus, musí vždy národ sám dříve k dani svoliti, musí se napřed vyjádřiti, že jisté výlohy učiniti chce, a že tedy také je zaplatí. Poněvadž se však celý národ sejíti a raditi nemůže, vyvolí si ze sebe zástupce neb plnomocníky (poslance), kteří právo mají ve sněmu n[^] místo národu ustanoviti, jaké, které, jak veliké výlohy národ učiniti chce, a kterakým způsobem tyto výlohy co daně na jednotlivé občany spravedlivě se rozvrhnouti mají. Proto v konstitučních t. j. právních a ne libovolných státech bez povolení sněmu se žádná výloha udělati to jest žádný dluh na jméno národu působiti a žádná daň národu uložiti nesmí bez povolení sněmu; - jinak jest to komunismus a sice nejrozsáhlejší, nejnebezpečnější komunismus, komunismus s hůry. A když mi dnes bez mého svolení nařídí platit 20 zl., co zabrání, aby nežádali budoucně 40, pak 80, pak 160, a tak dále, neboť s tím samým právem (totiž bezprávím a libovolností) mohou i celé jmění odejmouti, aniž se budu

moci protiviti, obzvláště když se ještě právě zas z těch peněz hodně ozbrojených drží, kteří snadně zaženou každému, kdo je platiti musí, chuť protiviti se takové správě. A kdyby se ještě tyto peníze vynaložily svědomitě k pravému prospěchu národa, zůstal by sice prece způsob vybírání bezprávím, avšak mohl by se každý snadněji touto myšlenkou upokojiti. Víme však jakým způsobem se v absolutních státech zachází s penězi od národu těžoe zaplacenými. Polovička rozhází se povalovačům národu nic neplatným a rozdá se pochlebníkům mizerným, vynaloží se na uplácování atd. atd. Pročež pravím: Nebojte se tak příliš těch komunistů, kteří berou na groše, těm se zajisté snadněji ubráníte! ale bojte se více těch komunistů, kteří berou na miliony!

Pozorovatel politický

H. B. My Čechové velmi mnoho máme rádců, ale málo pomocníků a podporovatelů. Každý ví, kterak bychom se měli v politickém a národním ohledu chovati, ale nikdo nehne ani stéblem, aby svou moudrou radu také ve skutek uvedl. Nejkrásnější jest při tom ještě i to, že ti rozmanití rádcové nás jako na tarmarce jeden druhému z ruky vytrhují a ku svému krámu trhají.

Vláda praví: Držte se mne a nebudete-li se držet vlády, jste ztraceni a padnete do rukou anarchie a do rukou Němců. Němci praví: Nechte národnosti, kdybyste se nedrželi svého nepraktického národního blouznění, svého panslavismu, dávno byste již měli svobodu: přidržte se nás a vyhrajete proti vládě. Aristokratie praví: Dejte nám hořejší sněmovnu a lordství, jenom tak můžete se udržeti co samostatný národ i proti vládě i proti Němcům. Hierarchie katolická praví: Zahynete, jestli si popudíte nás a církvev proti sobě: v té jedině spočívá celá síla vaší národní strany. Protestanti praví: Jenom protestantství má v Čechách svou přirozenou půdu, jak vás učí historie; my jsme zachovali jedině vaši národnost a nistorickou slávu, držte se nás. A za nějaký čas budou snad říkat nynější usedlí rolníci, potom již statkáři: Držte se nás, my jsme jádro českého národa, podporujte nás proti domkářům usedlým, proti aristokratii vyšší než jsme my, abychom zase my mohli býti sami aristokratie nižších než jsme sami. A domkáři a neusedlí budou říkat: Naše je budoucnost, jest-li nam pomáhati nebudete proti usedlým, zahyne národ český co národ, neboť se více držeti budeme německých radikalistů. Tu máme všechny rady pohromadě a vidíme zároveň, že každý z těch

rádců zvláště na sebe při své radě nezapomíná, že sobě nejvíce radí. - Což tedy činiti? Nic jiného než co odhodlaný plavec: proraziti prostředkem všech těchto proudů a úskalí, býti ke každé zde jmenované straně spravedlivý, ale nezadati se žádné docela, proto že národ není ani vláda, ani aristokracie, ani hierarchie, ani církev, ani rolnictvo, ani domkářstvo, nýbrž celek, v němžto každý stav tak dlouho jest užitečný, pokud druhé neutiskuje a neobtěžuje.

- Také v knížectví srbském zavedla již vláda tamější uniformy úřednické, a sice červený fes s vyšitým erbem zemským a modrý šat se šavlí po boku. - Divná věc, že má málo který člověk dost na své lidské důstojnosti, a že skoro každý touží po nějaké mašliče, kteroužto by se od jiných rozeznával.

- Noviny „Presse“ uveřejňují osudy Dr. Ziemiakovského, bývalého haličského poslance na říšském sněmu, jenž byl od vojenských úřadů haličských beze všeho soudu zaslán do Meranu v Tyrolsku, kdežto se rok zdržovati musel; poukazující při tom slušně na nešetření osobní bezpečnosti pojištěné v ústavě, a divíce se tomu, kterak vojenský velitel Haliče moc míti mohl přes celé Rakousko až na druhý konec od Haliče někoho zasílati a jej v Tyrolich, kdežto ústava platí, po rok násilně zadržeti, a to beze všeho právního výroku. „Presse“ soudí, že tato záležitost musela býti mezi výmínečnou vládou haličskou a mezi všemi ostatními konstitučními správami na cestě omluvena.

Podivuhodná jest v tomto ohledu sympathie všech vojenských velitelů v obležení: neboť i redaktoru těchto listů v Praze vyhrožoval ještě za času Nár. Nov. vojenský úřad tím, že bude zaslán do Celovce (Klagennfurthu) tak jako by se vnitřní rakouské země a Tyrolsko od vlády považovaly, za Botany bay k deportaci. - Strany kompetence vojenského soudu na Hradčanech neví se beztoho posud pranic jistého. Tam se soudí lidé zatčení ještě před ohlášením obležení, kterýmžto se vytýkají přestupky též před tímto ohlášením podniknuté, a tudý na každý pád před obyčejné soudy náležitě, poněvadž jistě žádné ohlášení, žádný zákon nazpět působiti nemohl - u rozumných vlád! Dále se pak vyšetřují u téhož vojenského soudu lidé dopustivší se v Praze nejnepatrnějších policejních chybiček, jestli totiž náhodou právě přišli do rukou téhož strašlivého tajného vehme-gerichtu; pak se tam ale vyšetřují též lidé z celých Čech dle libosti vybraní, ačkoli nikde obležení prohlášeno není. Pak se chce mluvíti o nějakém konstitučním pořádku, o nějakém držení ústavy!

Nedávno právě zatknut jest pan Buchtele, měšťan Litomyšlský a zavezen beze všech okolků do Prahy před vojenskou komisi O radostné živobyti rakouských konstitučních občanů, kteří

večer se kladouce a ráno vstávající, nevědí jestli nebudou do rána nebo do večera v Praze na Hradě seděti, kdežto ovšem, jestli ničeho se nedopustili, asi za několik měsíců za nevinné uznání budou. Kdo by neděkoval Bohu za takovou vládu, kdo by se necítil šťastným, kde se mohou nabrati ještě nespokojenci! Pan ministr Bach pravil kdysi ve Vídni ve sněmu (nestojí mi za to, abych hledal v protokolech kterého datum), že prý vláda nezavede žádné politické tendenční procesy.

Proč by jsme veselí nebyli,
Když nám Pán Bůh přeje;
Dá nám na světě obležení,
A po smrti nebe!

- V Pešti tedy již zabarvili maďarský nápis u pošty - sic vos non vobis nidificatis apes, fertis aratra - boves Než se ale zbarví 5000000 Maďarů, vypořebuje se tak mnoho barvy černé, že se musíme obávat, aby se snad pak nedostalo na černožluté šranky, a aby se nemuseli šranky nějak jinak obarvit.

- V Pražských časopisech vedou se nyní ustavičně hádky o místě, na kterém se vystavěti má české divadlo. Strany jsou nestejně: jedni chtějí stavěti na Sv. Václavském trhu, druzí praví, že se tak znamenitý trh nesmí českým divadlem zohyzditi. Každý beztoho hned ví, že jsou to opět ty dvě věrné strany, které jsou v Čechách vždy proti sobě. My ovšem myslíme podle písma: že není člověk k vůli sobotě, ale sobota k vůli člověku, že tedy Čechové nejsou k vůli Koňskému trhu, nýbrž koňský trh k vůli Čechům. Avšak některým záleží především na tom, aby na trhu nestálo žádné stavení - to jest vlastně žádné české divadlo, protože německé divadlo zrovna tak vystaveno jest na Ovocném trhu. Chopme se tedy té samé argumentace a žádejme, aby buď strhli divadlo na Ovocném trhu, které jej hyzdí, aneb aby dovolili zhyzditi též Koňský trh zase českým divadlem. Jenom konsekvence!

- „Škoda, že jsou rakouské finance v tak špatném stavu, že pan ministr osvěty ani dost málo pro školy učiniti nemůže.“ Tak jsem si zastesknul čta zprávu, že se budou zase kdesi stavěti nové citadely v ceně půl druhého milionu zl. stř., to by bylo na 15 000 učitelů každému po 100 zl. stř. - Ale ta žandarmerie je přece útěcha má, když máme žandarmerii, nač potřebujeme škol!

- „Unie“ píše z Plzně, že tam německá kočující divadelní společnost, jsouc již dokonce na mizině, ohlásila konečně česká představení, čímž se trochu zotavila, pak ale zase hrála německy. - To jsou známé věci. Mnohý starý dům vyvěsil, když již bylo nejhůř, slovanskou firmu, a uchránil se tak, načež hned zase starou firmu vystrčil.

- „Reichszeitung „ píše z Prahy sice prý z velmi hodnověrného pramene, avšak přece ještě prý pochybuje, že prý tam vypátrána jest tajná politická společnost, která držela shromáždění svá v Šárce (skalnaté údolí půl druhé hodiny od Prahy, poučuje „Reichszeitung“) a tam prý měla také pres. Jest to věru strašlivé pomyšlení: Tmavá noc, všude obležení a censura, jen ve skalnaté údolíně Šárky v temném lese hoří smolnice. Tam se každou noc v pravou půlnoc schází Svornost ze všech končin. Tam provozují se Žižkovskými palcáty v rukou strašlivý vojenský tanec okolo ohně s divokým křikem, zpívající: „Šuselka nám píše.“ Každý kdo do spolku chce přijat býti, musí vypít na znamení pintu krve z německých nemluvnátek. Jeden sedmašedesátník z Prahy, který se jednou na výletu trochu více napil a tudy přes noc v Šárce v Luštině ležeti zůstal, viděl toto všechno na své vlastní oči, a udal to též u náležitého úřadu jak na svědomitého občana náleží. Nemohl však nikoho poznati, poněvadž měli všichni d'ábelské černé larvy na obličejích. Jednoho ale přece poznal podle hlasu, byl to K. Havlíček, který sice se přetvařuje jako by v Kutné Hoře bydlil, zatím ale každý večer po železnici s falešnými vousy a pod jiným jménem do Šárky k těmto schůzkám jezdí a ráno se vždy vrací, z kterého ohledu také naschvál v Kutné Hoře na konci města bydlí, a což patrný toho všeho důkaz jest, nikdy večer do hospody nechodí. - Do skály mají tam vytesanou nesmírnou jeskyni, ve které jest hlavní skrýše. Tam se tisknou zapovězené knihy a noviny, jakož i falešné banknoty, kterých je proto tak mnoho. Též tam do hluboké propasti, která se táhne až k Vltavě, házejí všechny dvacetníky, proto jich je tak málo. V této jeskyni jest též tajný archiv spiknutí, pročež se jim nikdy nic dokázati nemůže: v tomto archivu jsou již vypracované plány na rozdělení všech domů pražských, které nyní Němcům náleží, mezi Svornost. Každý sprostý dostane jeden dům, kaprál dva a důstojník tři se zahradou. - To všechno se zdálo onomu podnapilému sedmašedesátníku v Šárce a bylo by se mu zdálo ještě více, kdyby ho nebyl probudil žandarm, tázaje se na pas, načež se onen co abonent a korrespondent „Reichszeitungu“ praenumeračním lístkem vykázal a v pokoji propuštěn jest. - Z toho samého pramene a péra píše se též „Reichszeitungu“ takto doslovně: „Kdo zná Havlíčkův obyčej a způsob, každý krok vlády osočovati a v podezření uváděti, a národní nenávisť kázati, ten zajisté uznal záповěď Slovana (v Praze) nejen za žádoucí, nýbrž i za potřebnou, zvláště že podobné spisy skrze svou lacinost a styl u nižších tříd obecnstva snadný průchod nalezají“.

Věru, zákaz „Slovana“ v Praze byla nevyhnutelná věc, a ukáže se brzy, že Pražané za krátký čas, co „Slovana“ čísti nebudou, samé chvalozpěvy na ministerstvo zpívati budou. U nižších tříd lidu najde prý „Slovana“ průchod - a ani tak bych neřekl na místě „Reichszeitung“, neboť, poněvadž člověk teprva s baronem počíná, tedy čtenářové „Slovana“ vlastně ani lidé nejsou. A co se konečně onoho popuzování národnosti týče, - ať jen se „Reichszeitung“ ke své veliké bolesti nedočká těch časů, kde budou Slované, Němci, Maďaři, Vlaši i Rumuni největší přátelé!

- „Deutsche Ztg.“ píše z Liberce (Reichenbergu), že učitelstvo tamější hlavní a dívčí školy zamýšlí přestat učit tak dlouho, až jim bude vyplacena služba, jejížto nedoplatky prý již 7000 zl. stř. obnášejí. Již prý skrze deset let se učitelstvo po 14krát v této záležitosti nadarmo u rozličných vyšších a nejvyšších úřadů ucházelo. - Věru, člověk se již sám za to hanbit musí, že někteří lidé ustavičně proti vládě sočí. -

Ludvík Napoleon, president francouzské republiky, dává nyní vydávat ve svém smyslu časopis, který bude nyní vycházet pod jménem „Moc“ a jehož účelem bude, jak sám praví, „posilniti ve Francouzích víru v autoritu (v moc), která prý již po 60 let (od velké revoluce totiž) velmi sešla“. Ubohý zadlužený Ludvíčku! Tvůj veliký strýc Napoleon Bonaparte umel přece nejlépe zacházet s autoritou, přivedl nejen celé Francouzsko, nýbrž i korunované hlavy pod svou autoritu a konečně přišel sám - pod autoritu anglického kaprála. Ne autorit, ale práva jest nám zapotřebí, chceme-li trvanlivý pokoj v Evropě: autorita bez práva padne skrze jinou autoritu opět bez práva, a jenom právo má budoucnost, ale žádná jiná autorita.

„Pressburger Zeitung“, noviny polovládní, uveřejňují zprávu, že bude na divadlo zavedena censura, tak sice, že kus i když „admittitur“ (povolení) dostal, přece se i po prvním i po druhém představení zapověditi může, a teprva po třetím představení již nikterak zapovězen býti nemá. Censura ale jest v ústavě zapovězena.

- Vláda nyní prý velmi se připravuje na kolonisaci Uher. (Připomeňme si kolonisaci Čech po bitvě na Bílé Hoře). Zvláště prý chce každému, kdo by s nějakým kapitálem se v Uhrách usadil, znamenitých výhod poskytnouti a vyšle zvláštní jednatele do Němec, kteří by kolonisty verbovali, tak prý, jako již císař Josef II. to učinil. - Při této příležitosti musíme několika slovy o tomto císaři se zmíniti. Chtělť on poněmčiti Rakousko a sice nejnebezpečnějším způsobem pomocí svobody; udělovalť národům dobré řízení, svobodu ve víře, a za to žádal od nich, aby se stali Němci, opustivše svou národnost. Nepodařilo se to ale,

a jmenovitě Maďaři a vůbec obyvatelé Uher, kteří již měli dříve svobodu ústavní, s dobrým prospěchem odporovali císaři a hájili samostatnost své koruny. Již tenkrát obmýšlel Josef udělati z království Uherského korunní zem Uhry - ale nadarmo, a teprva nyní se to na papíře podařilo, jestli v skutku, to se teprva budoucně ukáže. Naše koruna česká, jednou tak mocná jako uherská, již dávno padla ve skutečnosti za oběť - ovšem proti všemu historickému právu. Nyní se ještě jen na jménu pracuje, a pozorujeme znamenitou bedlivost u vlády, aby se sice „langsam aber entschieden“ místo království Českého psalo a mluvilo korunní země česká. Korunní zem jest ovšem jen přechod k provincii a k departementu. Musíme však doufat, že česká koruna, která jest starší než rakouská, bude přece aspoň tak dlouho trvati jako tato.

- Nejznamenitější na světě jest nyní to, že každý hned všeobecnou zkázu prorokuje, jestli se mu po vůli nestane. Tak ku př. noviny vládní presidenta francouzské republiky prorokují revoluci, jestli nepovolí sněm presidentovi ty tři miliony franků ročně, o které žádá. A mluvíce k Orleanistům a Legitimistům, praví dále: „A což oni si dělají z revoluce, snad budou z nich ministři, senátoři nebo pairové. Blázni, vyženou vás, jestli vás nepobijí (nezguillotinují). A věru kdyby se jen na vas toto proroctví vyplnilo, nechali bychom vám tu radost...“ Z čeho pozorujeme, že by si z toho ani Ludvík Napoleon mnoho nedělal, kdyby Orleanisté a Legitimisté potlučeni byli, ale jedná se také o vlastní kůži. - Ostatně ale nahlíží každý, že pro blaho Francouzka není zapotřebí, aby měl president 3,000.000 franků ročně, naopak, čím větší jest jeho plat, tím více bude míti v rukou prostředků k reakci, k uplácení atd.

- Neapolitánský král, již co pamatuje nyní žijící koleno, dvakrát slíbil a přísahal svatosvatě konstituci a dvakrát také svůj slib zrušil. Teď právě se shánějí u reakcionářské strany v jeho království podpisy na nejponíženejší žádost, aby zase zavedena byla Božská prý a nejdobročinnější absolutní vláda. Ví se všeobecně, že dobrotivé srdce tohoto krále takovou prosbu klusem vyplní.

- Biskup litoměřický, „aby prý předsudkům a zlému nakloněnému duchu času hráz postavil“ - povolal 20 ligurianů do své diecése. Vidíme tedy, že jest pan biskup homeopath.

„Wanderer“ píše: že v Debreczině vychází malý maďarský časopisek, který prý k tomu ustanovený piarista censuruje. - Co to ale všecko platno, když censura nesmí být zavedena.

Co jest vlastně konstituce?

H. B. „To máte z té konstituce!“ slýcháváme obyčejně mluviti od jisté strany k méně vzdělaným krajanům, kdykoli od vlády vyjde nějaké nové, lidu nepříjemné nařízení, když přijde nějaké zvětšení daně, silné braní na vojnu, tažení a ubytování vojska, když se hemží špinavé a roztrhané papírky místo zemských dvacetníků. To všechno máte z té konstituce! a neostýchali by se snad i každé krupobití a podobné neštěstí za následek konstituce vyhlásiti. Tomu všemu není se co diviti, neboť jsou lidé, kteří konstituci jako morovou ránu nenávidí, poněvadž stencila jejich pýchu, jejich důchody a jejich panování, pročez také i od nich není co očekávati chválu konstituce.

Slyšel jsem však i jiné lidi zrovna tak mluviti, a to takové, kteří by vstávající, lehající Bohu za konstituci děkovali, kdyby rozuměli co jest: pozoroval jsem, že i tu a tam mezi měšťany, kteří jinak rádi jsou považováni za moudřejší a vzdělanější, podobné smýšlení se zakořenilo. Tak nedávno jistý Kt..h..ský řezník zuřivě přede mnou konstituci proklínal, neboť myslil ve své sprostnosti, že skrze ubohou konstituci hovězina je nyní tak drahá, a pravil velmi prostoduše, že za absolutní vlády bylo přece jen více volů, nepozoruje ani jak urážlivého vtipu se nevědomky dopustil.

Když po smrti předešlého ruského císaře Alexandra mnozí důstojníci od gardy volali: Ať žije císař, ať žije konstituce! pravili sprostým, že se císařova žena jmenuje konstituce, načež i tito volali: ať žije konstituce. V Neapolitánsku přišlo to již působením dvorské strany a zkaženého odnárodněného kněžstva tak daleko, že se lidé podpisují na žádost, aby přestala konstituce, a aby král zase absolutně a libovolně vládl jako dříve.

A také u nás nebylo by věru divu, kdyby se mnozí sprostí lidé na podobnou žádost podpisovali: neboť kdo by myslil, že ta nynější naše vláda a všechna ta nová ustanovení, která vyšla od nynějšího ministerstva, že, pravím, to již ta slíbená konstituce jest, tent' by zajisté dlouho neváhal prositi, aby tato konstituce již brzy přestala.

Za starých absolutních časů považovala se země (stát) jako nějaký statek, jako nějaké panství a jmění panujícího císaře, krále nebo knížete, který národ spravovati nechal od svých služebníků podle své libosti a vůle a jen s ohledem na svůj vlastní užitek bez ohledu na užitek a na štěstí občanů, které svými poddanými nazýval. Hlavní péče takové vlády byla jen, aby se toto mocnářství panující rodině vždy udrželo, ne ale aby se občanům dobře vedlo. Zlí a

nerozumní králové obětovali pro své a svých dvořanů marné často velmi nemravné kratochvíle nesmírné miliony peněz, kteréžto miliony si ubozí v potu tváře pracující poddaní těžce utrhnouti museli od svého živobytí, aby je co daně odvedli do pokladnice mocnářovy. Aby se sklíčený a utiskovaný lid bouřiti a protiviti nemohl proti malému počtu hejřících utiskovatelů svých, zavedlo se na útraty téhož utlačeného lidu vojsko, které sic též pocházelo z toho samého utlačeného lidu, kterémuž vojsku se ale rozličnými chytře vymyšlenými způsoby vštípila hrdost nade všemi ostatními a nepřízeň proti všem ostatním stavům. Náboženství svaté, mající sloužit k úteše a zdokonalení lidu, obrátilo se též jen skoro ke službě vlády absolutní: kněžstvu, zvláště vyššímu, dali veliké statky a veliká práva, jen aby zas udrželi lid ve slepé poslušnosti, aby učili, že všechna moc od Boha pochází, že jsou tito absolutní mocnářové zástupcové Boha na zemi, že se máme takové libovolné vládě, i kdyby sebe nespravedlivější byla, ve všem podrobiti, že to poroučí Bůh atd. Úřednictvo bylo též jen slepý nástroj takové libovolné vlády a majíc ve svých rukou často blaho jednotlivých občanů, mohlo jim zase dle své libovůle škoditi nebo prospívati, pročez si každý, maje při úradě co činiti, přízeň jeho, často i na nepoctivé cestě hledati musel. Při tajnosti, s kterou se všechny soudy odbývaly, řídila se velmi často i spravedlnost podle libovolné náklonnosti.

Proti ničemu tomu, proti žádným chybám řízení zemského nesmel se nikde ani hlas veřejně ozvati: vláda držela veřejný tisk skrze cenzuru pod svou mocí, a nikdo nesměl ničehož tiskem vydati a uveřejniti, než co vláda povolila. Nikdo nevěděl jak veliké jsou příjmy zemské a nač se vynakládají, daně se jen rozepisovaly a vybíraly, účty se žádné nekladly, tak že se nikdy věděti nemohlo, kam tyto daně jdou a nač je jich potřebí. Právo nebylo žádné, poněvadž to, co dnes jako právo platilo, již zítra skrze nové nařízení se odvolati a jinak ustanoviti mohlo. Taková tedy jest vláda absolutní neb neobmezená.

Všeho toho opak jest ale konstituce čili právní neb ústavní vláda. Při vládě konstituční nepovažuje se již císař za majitele a uživatele celé země, nýbrž jen co spoluoud celého národu. Zde není již národ pro císaře, nýbrž císař pro národ. Celá vláda musí se řídit dle vůle národu, a bez vůle a bez svolení národu nesmí se nic důležitého řídit. Stát jest dle konstitučních zásad proto, aby v něm občané našli bezpečnost svých osob a svého jmění, pořádek, avšak i svobodné pohybování, pokrok a vzdělání a společnou blaženost. V konstituční zemi nesmí se nic díti podle něčí libovůle, nýbrž všechno dle zákonů ustanovených, podle nichžto se tak císař jako i každý jiný buďsi malý nebo velký ve všem řídit musí. Nikdo, ani císař nesmí se stavěti nad zákony, a nesmí zákony přestupovati.

Tyto zákony nesmí též císař nebo jeho vláda sami ustanovovati aneb předpisovati, nýbrž jenom sněm vyvolený z celého národu je ukládá a zákonem v konstituční zemi může být jen to, strany čeho se dříve vláda se sněmem srozuměli.

Tři hlavní moci jsou tedy v konstitučním státu, jedna od druhé neodvislá a sice zákonodárná, vykonávající a soudní. Zákonodárná jakožto nejhlavnější ustanovuje pravidla, zákony a práva, dle kterých se všechno řídití musí, vykonávající (exekutivní) čili vláda neb správa zemská vykonává tyto zákony a vede podle nich správu země a soudní moc rozsuzuje spory a rozepře jak mezi jednotlivými občany tak mezi vládou a občany podle práva ustanoveného, a tresce ty, kteří zákony přestoupili.

Zákonodárnou moc má sněm společně s císařem, to jest, s vládou. Vládu drží císař s ministry svými. Neboť císař sám dle konstitučních pravidel nic ustanoviti a poručiti nemůže, leč by se některý z ministrů jeho na to podepsal, kterýžto ministr tímto podpisem přijímá na sebe odpovídání za toto ustanovení, kdyby z něho pro zem a pro národ škoda nějaká pošla. Sněm v takovém pádu žádá od ministra, aby se zodpovídal, a jestli učinil ministr něco proti zákonům zemským, odevzdá jej sněm k soudu, a byly případy v konstitučních zemích, že takoví zemi a národu zpronevěřili ministři i smrtí potrestáni byli. Císař nesmí míti v takovém pádu moc, uděliti odsouzeným ministrům milost, kteroužto milost smí císař každému jinému od soudu odsouzenému vinníku uděliti. Císař si vybírá a ustanovuje ministerstvo sám dle vůle své a dle jeho vůle mají též řídití všechno, avšak na své vlastní odpovídání, tak aby to řízení v ničem se neprotivilo zákonům aneb prospěchu zemskému. Císaři nesmí se ale ze žádných chybných a škodlivých ustanovení vlády vina dávatí, neboť osoba jeho jest neodpovědná a zasvěcená, a všechnu vinu nesou jen ministři na sobě. Touto však neodpovědností právě zmenšena jest moc císařova tak že sám bez volení ministra některého nemůže nic ustanoviti a když některé ustanovení císařovo žádný ministr na své odpovídání přijmout nechce, poděkuje se ze svého úřadu a císař musí jiné ministry si hledati, kteří by tuto věc na své odpovídání přijmout chtěli a nenajdeli žádného takového, musí císař od tohoto ustanovení upustiti. Kde již konstituční vláda pevně zakořeněna jest, tam se z bázně před sněmem netroufá žádný ministr vzítí něco na své odpovídání, přijmout a ustanovit něco, co by proti smýšlení většiny národu čelilo, a vláda se tudy řídí dle smyslu většiny.

Že u nás o konstituční moci císaře ještě příliš mylná a zastaralá mínění panují, pozorujeme nejlépe z toho, když slyšíme některé mluvití, že císař úředníky neb vojsko platí, že se císař o vdovy a sirotky jejich stará, že jest některý voják neb úředník v císařské službě atd., což

všechno nevlastně tropicky se mluví, neboť národ platí z daní svých vojsko a úředníky, a J. M. císař pán neplatí nic ze svého, naopak, ještě sám od národu roční plat dostává¹ z daní zemských, a úředníci a vojsko nejsou ve službě u císaře pána, nýbrž jsou v zemské službě.

Vůli národu zastupuje sněm z národu vyvolený a hlavní jeho práva jsou následující: Sněm rokuje o všech zákonech a bez svolení sněmu nemá míti žádný zákon platnosti. Buďto vláda učiní návrh zákonu a sněm k němu svolí aneb sněm navrhne zákon a vláda (císař) k němu svolí: ale bez společného svolení sněmu i vlády nesmí se státi žádný nový zákon. - Bez povolení sněmu nesmí se ani krejcar daně od občanů vybíratí a chce-li vláda nějakou novou daň ustanoviti, nebo starou zvětšiti, musí to vždy napřed sněmu k povolení předložiti. Také obyčejnou daň roční musí sněm též znova povolití, jinak je vláda vybíratí nemá bez sněmu. Vlada musí sněmu klásti účty z celé zemské, ze všelikých příjmů a vydání, vláda nesmí povolení sněmu žádný dluh udělati na zem, a musí též vždy na rok budoucí předložiti sněmu výkaz všelikých výloh, které vláda na ten rok učiniti hodlá, aby je sněm za potřebné uznal a potvrdil. Samo sebou se rozumí, že sněm ustanovuje, jak veliké vojsko vláda držeti má, a jak mnoho se má vybíratí rekrutů, kteřížto se nikdy bez povolení sněmu vybíratí nemají.

O moci výkonné čili o vládě bylo sice již dříve jednáno, když jsme její podíl v zákonodárství vysvětlili. Tuto však ještě sluší podotknout, že v konstitučních zemích se jen taková vláda udržeti může, která jest ve smyslu a dle vůle sněmu. Výkonná moc má sice obyčejně právo sněm rozpustiti, když by se některé důležité ustanovení jeho tuze přičilo vládě, avšak musí vláda hned v určitém čase jiný sněm podle toho samého volebního řádu jako předešlý svolati: jest tedy takové rozpuštění sněmu vlastně jen appellace vlády k národu, aby totiž národ skrze novou volbu poslanců příležitost měl objeviti, jestli jest stejného mínění se sněmem rozpuštěným aneb s vládou, která jej rozpustila. Tak se vykládá rozpuštění sněmu pravým a poctivým způsobem, který jest také zcela konstituční: něco jiného ale jest, když vláda jen proto sněm rozpustí, aby mohla libovolně sama zákony dávat a snad s tím úmyslem, aby již žádný sněm budoucně ani nebyl, to ovšem není žádná konstituční vláda.

Soudni moc musí být v konstituční zemi zcela neodvislá od vlády, aby mohla beze vší lidské bázně rozsuzovati jen podle zákonů bez ohledu koho dle nich odsoudí, i byť by to sama vláda byla. Této neodvislosti soudů hledělo se v konstitučních zemích tím docíliti, že soudce vláda neustanovovala, nýbrž že byli od národu voleni (což se i nám zdá býti nejlepší), aneb že sice vláda i tyto soudce ustanovuje avšak právo nemá je přesaditi neb hodnosti zbaviti, a že při všech důležitějších pádech porota (volení občané) výrok viny neb nevinnosti pronáší a

soudcové jen pak trest dle zákonů ustanovují. Každý nahlíží, že při tom přece vláda veliký vliv na soudy míti musí, již skrze to, že povýšení soudců od její vůle závisí Neodvislost soudní moci od vlády jest ale proto hlavně potřebná, aby soud za svůj rozsudek se nemusel obávati pomsty od vlády, kdyby proti ni rozsouditi musel, a aby také při obžalování ministrů samých spravedlnosti se šetřilo, třeba by oni měli v rukou moc nejvyšší v zemi.

Aby se ale správa celé země dle nejlepšího způsobu vedla, musí býti v konstitučních zemích ve všem veřejnost jak v jednaní vlády, tak i v soudech, dle známého prostonárodního přísloví: Co je s šeptem, to je s čertem, což znamená jinými slovy, že se žádná poctivá a spravedlivá věc veřejnosti štititi nesmí. K tomu účelu musí býti v konstituční zemi svoboda tisku, aby každý mohl o každé záležitosti veřejně své mínění pronésti, a aby tak všeliké vady zemské na jevo přijíti mohly. Pravá konstituční svoboda tisku musí být ale tak zřízena, aby vláda neměla moci někomu projevení jeho smýšlení skrze tisk jakýmkoli způsobem zabraňovati, nebo se někomu za to mstíti, který by její vady vytýkal. Z toho ohledu nesmí být také nikdo v konstituční zemi skrze tisk souzen od úředníků vlády, nýbrž jen od svých spoluobčanů skrze porotu, neb by se jinak brzy nazývalo všechno přestupkem, co by se vládě nelíbilo, třeba by to bylo národ a zemi nejužitečnější. Vláda, která tisk pronásleduje, projevuje vždy nekonstituční libovolné choutky, a ukazuje, že nechce býti veřejně posuzována, že tedy má nějaké příčiny, tajiti se s něčím před národem. S dobrými věcmi se ale nikdo tajiti nemusí.

Dále jest ve všech konstitučních zemích svoboda spolků, t. j. právo, aby se občané k dosažení jistých větších účelů, ku kterým síly jednotlivců nestačí, spojití mohli. Spolky takové, zvláště politické, mají hlavně ten účel, aby jisté potřebné změny v zemi provedeny býti mohly, pročež také se obyčejně ke každé takové důležité proměně v konstituční zemi spolek utvoří, který tak dlouho myslí spoluobčanů strany té věci objasňují, až konečně na sněmu skrze zákonodární moc se co zákon platný ustanoví. Dobrá a svědomitá konstituční vláda ráda vidí spolky, zvláště politické, proto, že z nich poznává (mimo sněm) nejlépe veřejné smýšlení lidu, aby se dle něho řídití mohla.

Jistota osoby jest též jedna z hlavních známek pravé konstituční vlády t. j. aby někdo z pouhé msty neb nenávisti některého úředníka, vojáka neb ministra do žaláře dán býti nemohl, nýbrž jen tenkrát, když se skutečně něčeho proti zákonům dopustil, a když soud jeho zabavení uzavřel.

Jistota jmění v konstituční zemi znamená zase tolik, aby nikomu bez jeho svolení aneb proti zákonu od nikoho, ani od mocnáře samého, žádné jeho jmění vzato býti nesmělo. Svoboda víry a učení zase znamená tolik, aby se světská moc nemíchala do toho, co který občan o náboženství smýšlí, a aby nechala každému tu víru, která mu jest milá, aby nesměl být nikdo pro svou víru a své smýšlení pronasledován, pokud se ničehož proti zákonům nedopustil, a aby vláda nesměla osobám, které svou schopnost zákonitým způsobem ukázali, zabraňovat vyučování mládeže.

Dále musí býti v konstituční zemi svoboda a samospráva obcí, což znamená, aby se vláda a úřednictvo nemíchali do jejich obecních záležitostí, aby nechtěli s nimi jako poručníci s nemluvňaty zacházeti, nýbrž aby si občané sami v mezích zákonů řídili a spravovali jak své obecní tak i všelike jiné potřeby obcí svých. Vůbec se nemá vláda v konstituční zemi do všeho míchati, nýbrž nechati co možná nejvíce svobodného pohybování jak jednotlivým občanům, tak i obcím, též jiným řemeslnickým, průmyslovým atd. společnostem, neboť zkušenost ukázala, že se právě tak všechno nejlépe daří. Vláda jen má nad tím dbáti, aby nikdo, užívaje svobody své, jiným v cestu se nestavil a jim užívání jejich svobody nezamezoval. Čím více odevzdá vláda do rukou občanům samým, a čím menší jest počet vládních úředníků, čím jednodušší jest celá veřejná správa, tím lepší jest řízení konstituční. Dobrá konstituční vláda musí hlavně na to dbáti, aby bylo v zemi co možná nejméně zahalečů, to jest osob takových, kteří buď nic aneb aspoň nic potřebného a užitečného nepracují, neboť sam rozum to každému dává, že se všechny tyto osoby, které si samy živobytí své nevydělávají, od ostatních pracujících vyživovati musí, a že tedy tím obtížnější jest život pracujících, když musejí kromě sebe, ještě mnoho jiných vyživiti svou prací. Ta země jest zajisté nejlépe zřízená, kde každý co možná nejvíce užitečné věci pracuje, a kde také každý celý užitek práce a pilnosti své sám zase užívá, a nemusí velikou část výtěžku svého jiným, kteří nepracují, odevzdávati a s nimi se dělit.

Dalo by se zajisté ještě obšírněji vypisovati, co vlastně jest pravá konstituce, přestanu však pro tentokrát jen na tom, neboť jsem přesvědčen, že již toto zde posud řečené dostatečné jest k tomu, aby si každý sám zodpovídal otázku: Jestli by se jemu taková konstituční vláda líbila, a jestli by jemu a každému užitečná byla, a jestli již nyní v Rakousích konstituční vládu máme? - Účel tohoto článku jest ale ten, aby i méně vzdělaní spoluobčané naši porozuměli, že mnohé nepřijemnosti a nehody, které by jisté lidu a konstituci nepříznivé strany rády za následky konstituce vydávaly, aby tak u méně čiperného lidu konstituci samou zostudily, - že,

pravím, tyto nehody a nepříjemnosti, které trpíme, nejsou následek konstituce, nýbrž zrovna naopak následky nekonstitučnosti, a že by všechny tyto nehody a nepříjemnosti pominouti musely, kdyby opravdivá konstituce do života uvedena byla.

Poznámky

1 A sice u nás v Rakousích má J. M. C. deset milionů zl. víd. č. na rok pro sebe a pro svůj dvůr, t. j. každodenně přes 27 000 zl. v. č.

Pozorovatel politický

H. B. Od 1. července počne vycházeti ve Vídni „Vídeňský denník“ a v Praze prestane od toho samého dne vycházeti „Vlastimil.“ My v tom neobyčejném pádu vidíme nový důkaz pro pravdivost orientálního učení o stěhování se duší. Duše ze zesnulého v Pánu „Vlastimila“ přejde do novorozeného „Denníka,“ a bude v něm tak dlouho žít a působiti, až zas „zcela neodvislé možnější osoby“, které prý „Vídeňský denník“ založily, přijdou snad časem svým k té době, kdežto je omrzí peníze své vydávati na marnou věc, tak jako to omrzelo konečně všechny „zcela neodvislé osoby“ vydávající „Vlastimila“ z nichžto některé, jak dobře vím, již dříve chtěly přestat své příspěvky platiti „Vlastimil“ utonul ve zdravém rozumu národu českého, a nemohl dočkati dlouhého věku, ačkoli měl velikou přízeň u mocností vládnoucích obležením, které bývají tak smrtonosné pro jiné časopisy. - Ostatně však oznámil „Vlastimil“ smrt svou způsobem velmi slušným: Poněvadž prý redaktor p. Javůrek odstoupil a p. nakladatel po odstoupení tohoto redaktora déle časopis vydávati nechce, - tedy „Vlastimil“ prestane od 1. července vycházeti.“ Časem svým mívá člověk nějakého prorockého ducha, jak pak by to bylo, kdyby p. redaktor „Vlastimila“ najednou se octnul ve Vídni při redakci „Denníka?“ Těšilo by nás velice, kdyby nás p. dopisovatel vídeňský brzy o vyplnění tohoto proroctví uvědomiti mohl. -

- Jak povědomo, vydal maršál Radecký ve Vlaších nařízení, aby se budoucně při úředním vyjednávání žádný ohled nebral na pouhé denunciacie, nýbrž aby se nikomu nic na újmu nebralo než to, co by proti němu skutečně dokázáno bylo. „Oesterr. Corresp.“ věrný to duch p. Bacha chválí v obšírném článku za tu velikodušnost pana maršála, pravíc, že ve vyšších sférách (do kterých zajisté páni ministři náleží) byl vždy úmysl jen spravedlivý, přiznávajíc

ovšem, že se časem na nejistých základech od nižších orgánů lecos stalo nepravého atd. Toto nařízení pana maršála jest prý - píše tato „Oesterr. Corresp.“ - pravý triumf, ježto slaví spravedlnost, a spolu důkaz, že vláda rakouská chce veřejně a poctivě jednati, že se štítí starých, tmavých cest atd. Tak píše Rakouská „Correspondence.“ Považujeme tedy za svou povinnost ochladiti poněkud ohnivou fantasii této vládní dělnice, a ukázati jí, že z těchto jejích krásných slov mnoho, jak se říká, do větru naprášeno jest.

Dostí smutno, že má rakouský maršál to právo aneb jen tu příležitost, aby podobná nařízení vydával, a když to učinil, neučinil ani o chlup víc než jest nejpřednější povinnost každého poctivého člověka, za kterou žádnou chválu nezasluhuje. Či zasluhují již pochvalu, jestli jsem se nedopustil ošklivých nespravedlivostí, jestli jsem nikoho nevinného nemučil vězením atd. na falešné denunciace? Jestli se nemá rakouská vláda ničím lepším pochlubiti, nežli tím, že jeden její maršál vydal teprva jen nařízení, aby na pouhé denunciace nikomu ublíženo nebylo bez důkazů - Přisámboh! nemá se čím chlubiti! - Naše nynější vláda prý se štítí starých, tmavých cestl - a tajné vojenské soudy v Praze, ve Vídni, ve Lvově, v Krakově, v Uhřích, ve Vlaších, když si vzpomenu jak se lidé v noci chytají, odvázejí, přes rok již zavřeni jsou a vyšetřují aniž se ví proč - to se jmenuje také štítěním starých, tmavých cest? Neslušíť zajisté jen na nižší orgány uvalovati všechno nepříjemné, tak jako by tito jen bez vědomí a proti vůli vyšších jednali, - kdežto jest známé přísloví, že kovář proto kleště má, aby se nespálil. Když právě má být řeč o spravedlivosti, o veřejných cestách atd. atd., musíme vypravovat následující událost: Každý ví, že tu noc před prohlášením obležení v Praze zatknuto jest více osob, nepovědoino nám na čí rozkaz. Tyto osoby odstraněny jsou proti zřejmému smyslu a slovu oktrojované ústavy od svých náležitých soudů a posud se nyní drží v žaláři ve vyšetřování vojenské komise na hradě Pražském ¹ Mezi temito byl také jistý p. Wagner, zlatník, muž středních let, Němec dle národnosti. Není nám sice osobně povědomo, slyšíme však, že náleží do druhu tak nazvaných resonérů, kteří si rádi v hostinci pohubují, což ovšem ještě nemusí být přestupek zákonů. Tento p. Wagner byl patrně co spoluúď nějakého spiknutí zatčen snad na udání něčí. Mezi tím časem od počátku máje až tuším do listopadu, tedy za půl leta spozorovala ale přece vyšetřující komise pražská, že pan Wagner ani do společnosti a známosti těch osob, nejvíce studentů, nenáleží, kteří co spoluúďové spiknutí ve vyšetřování jsou. Odsoudila tedy pana Wagnera ne pro spiknutí, nýbrž pro pobuřující mluvení a zaslala rozsudek svůj dle obyčeje do Vídně k potvrzení vojenské všeobecné appellace. Tato appellace ale rozhodla: „Poněvadž onen p. Wagner zatčen jest dříve než obležení prohlášeno bylo, a poněvadž též přestupek, z kterého se viní, před tímto prohlášením se státi musel, nenáleží

onen p. Wagner před vojenský soud, nýbrž před obyčejný trestní soud.“ Skutečně odevzdán jest také onen pan Wagner pražskému hrdelnímu soudu. - Ostatní osoby ale též zatknuty jsou před prohlášením obležení, jestli se čeho dopustily, musely se toho tedy též patrně před zatknutím, totiž před obležením dopustiti. o těch všech platí tedy též to samé, co vídeňská appellation vojenská strany Wagnera rozhodla: ačkoli toto všechno vojenskému soudu v Praze povědomo jest, přece již uplynulo zase šest měsíců od odevzdání p. Wagnera, a posud ještě jsou ostatní před vojenským soudem. Vyšší úřady a ministerstvo snad by mohly říci, že jim tyto okolnosti nepovědomy jsou, tuto jim je tedy oznamujeme, prosíme o vysvětlení takové procedury. Jestli se mladý člověk dopustil neb dopustiti chtěl přestoupení zákonů, nabude špatného poučení a špatného příkladu jestli vláda, chtějí jej potrestati, sama zase zákony přestoupí. Jestli ale i tuto slaví spravedlnost triumf, o tom necháme „Oesterr. Correspondenci“ rozhodnouti.

- Od 1. července vezmou pryč ve Vídni zástupcové koruny (prokuratoři) do rukou a moci své všechny záležitosti tisku a časopisectva, kteréžto již nebudou nikterak náležeti pod vojenské úřady. - Tomu věru nerozumíme. Znamená-li to, že přestane obležení, aneb že snad alespoň záležitosti tiskové budou řízeny jen podle konstitučního zákona tiskového tak jako v Angličanech, kdežto se zákon obleženosti na svobodu tisku nevztahuje, nýbrž i v čas obležení úplná zákonitá svoboda tisku panuje - radovali bychom se z toho kroku k dobrému. Znamená-li to ale, že snad prokuratoři budou držet časopisy v obležení - bylo by to trochu divné a směšné.

-Piaristé v Kroměříži nechávají žáky svého gymnasium nejen každodenně ráno nýbrž také ještě dvakrát za týden odpoledne do kostela chodit. Pobožnost je dobrá věc, kdybych ale dvě hodinky vždy sv. Ducha o pomoc prosil, a pak se na to jen hodinu učil, hřešil bycli proti Duchu Svatému, uváděje Jej v lehkost. zrovna tak jako dělník, který by jen půl dne pracoval a půl dne se modlil za to, aby Bůh jeho malou práci tak požehnal, jako by pracoval celý den Byla by to dobrá špekulace! Pán Ježíš zajisté praví, abychom se modlili zkrátka, abychom nebyli při modlitbě marnomluvní jako pohané. Matouš VI. 5. 6. 7. 8.: „A kdybys se modlil, nebývej jako pokrytci, oni obyčej mají ve školách (t. j. sbory církevní) a na úhlech ulic stojíce modliti se, aby byli vidíni od lidí...Ty pak, kdybys se modlil, vejdi do pokojíka svého a zavra dvěře své, modli se k Otci svému... Modlíce se pak, nebuďte marnomluvní jako pohané... atd. Avšak jinak smýšlel Ježíš a jinak smýšlí piaristé atd. Ví se ovšem, že byli by jistí lidé rádi, kdyby se raději žáci místo učení pořád modlili, zvláště z takových „marnomluvných“

modlitbiček, kterým pro samý nesmysl ani rozuměti není, co v nich stojí, a z kterých se člověk učí, brebtaje slova, nic nemysliti, což jistí lidé za užitečnou vlastnost všech poddaných považují.

- Vídeňský „Wanderer“ píše v č. 298 o zajímavém jednání pana biskupa terstského, který jednoho svobodomyšlného kněze pod záminkou, aby s ním na procházku jel, do svého kočáru přilákal, a pak do blázince odevzdal, vydávaje jej tam za blázna - Teprva až po několika dnech osvobozen jest tento kněz od svých příbuzných z tohoto místa, když se tito o celé příhodě dověděli. To jsou ty svíce, které nám ostatním svítiti mají v křesťanské lásce, to jsou dobří pastýřové - ovec.

V korunní zemi rakouské rozesílají biskupské vikariaty mezi učitelstvo neobyčejnou kurrendou žádosti k podpisu, aby kostelnictví zůstalo ve spojení s učitelstvem, a učitelové nutí se rozličnými výhrůzkami k podpisům. - Všude jen samá křesťanská láska!

- Vysoké školy Lvovské učinily ministra osvěty hraběte Lva Thuna pro jeho zásluhy doktorem veškerých práv - kterak to bude mrzet ostatní university, že si s podobnou zdvořilostí nepřispíšily. - Dle našeho mínění by panu hraběti mnohem lépe slušel titul doktora theologie, zásluhy k tomu zajisté v ordonancích církevních lehce se najítí dají. - Ma však tato událost též i svou vážnou stránku. Hrabě Thun, co ministr osvěty, jest nejvyšší představený všech profesorů, kterým mnoho dobrého neb zlého způsobiti může. Otázka: Jest to tedy se strany p ministra slušná věc, aby přijímal od svých podřízených takové dary jako jest doktorství? Jest to též se strany pánů profesorů slušná věc, aby oni svému představenému pochlebnický udělovali doktorství? - -

„Reichszeitung“ si napsala nasledující dopis z Čech: „Všude jest mezi lidem nejúplnější spokojenost, vděčnost a důvěra k vládě. Ovšem je sem i tam některý ultra, ale proti zdravému smyslu obecnstva nic nemohou poříditi. Jest-li jistá strana toužebně na příští sněm doufá, aby české sonderinterresy² provedla, velmi se zmýlí, neboť duch nynější jest v zemi jiný, než byl r. 1848, neboť lidé procitli již z ospalství a střásli se sebe Nationalfanatismus. S mrzutostí mluví venkovan o rejdech českých městských pánů atd. Všude tedy nejúplnější spokojenost, vděčnost a důvěra - a přece všude plno vojska a plno obležení! Když „Reichszeitung“ si píše o spokojenosti, vděčnosti a důvěře lidu k vládě, jest to zrovna tak, jako kdybychom si my do Slovana napsali: Z Vídně. Všude ve všech ministerstvech panuje nejúplnější spokojenost se „Slovanem“, a láska, vděčnost a důvěra pánů ministrů k panu Karlu Havlíčkovi je

neskončená, a nedá se ani vypsát, kdyby celé moře inkoust bylo, a kdyby se ze všech šavlí rakouského vojska ocelová pera nadělala, všechny zadní strany rakouských banknotek popsaly!“ To ovšem pravda jest, že žádné veliké naděje naše strana nemůže míti na příští sněm český - o to se zajisté ministerstvo skrze volební řád postaralo jak jsme hned v prvním svazku „Slovana“ vysvětlili, který posud v konfiskaci leží a na z mrtvých vstání čeká. Než kdo ví, nebude-li liberální německá strana na českém sněmu spravedlivější k nám než ministerstvo?

Poznámky

1 Těchto posud zatknutých od 9. máje 1849 (do června 1850) jest šedesát osob.

2 Sonderinterres jest slovo obyčejné ve vládních německých novinách, které se nedá dobře přeložiti - znamená u nich asi tolik co u nás rovnoprávnost!

Vojsko

H. B. Velmi zajímavé jest pro myslícího člověka stopovati vznik a proměny ozbrojenstva u rozličných národů a v rozličných dobách vzdělanoti a postupování člověčenstva. Dvě mocnosti vidíme ustavičně na světě jako noc a den spolu se potýkati, právo totiž a násilí (moc) a vidíme je často tak rozmanitě spolu spojené a tak zase jednu s druhou v odporu, že jest již leckdy až těžko rozeznati dobře jejich meze a hranice, rozeznati právo od násilí a násilí od práva. Často stojí násilí proti právu a právo proti násilí, často musí násilí k právu dopomáhati, často zase ruší násilí práva.

Pozorujeme zajisté, že jest celý svět jenom ustavičný boj, silnější moc poráží slabou, zničuje ji a zaujímá její místo; vidíme bojovati živly mezi sebou, teplo se zimou, světlo s tmou, vlhko se suchem, tvrdost s měknotou, jedno ustupuje a druhé se staví na jeho místo, až zase zeslábně a samo ustoupiti musí svému přirozenému protivníku. -Zvířata též mezi sebou ve stálém boji stojí, slabší padají za oběť silnějším. V duševním světě zase bojuje ctnost s hříchem, láska se zjištností: a poněvadž člověk jakožto duševní i zvířecí bytnost zároveň vlastnosti obojího druhu v sobě spojuje, pozorujeme při něm též zároveň: hmotné, zvířecí boje (boje se živly a se zvířaty i boje duševní. Žádný člověk, i nejdivější a nejšpatnější není zcela bez lásky, to jest,

vždy má někoho, komu přeje: a žádný člověk i nejdokonalejší není také zcela bez zůstnosti, neboť by byl člověk s pouhou láskou tak nedokonalý a nelidský, jako člověk s pouhou zůstností beze vší lásky. -Dobrá míra obou těchto sobě protivrých vlastnosti, lásky totiž i zůstnosti, dělá pravého dokonalého člověka.¹

K boji o své právo dána jest člověku dvojí moc: moc duševní, s kterou jiné o svém právu přesvědčiti může, a moc tělesná, síla, s kterou násilně svého práva hájí, když by důvody rozumové nic platny nebyly. To však jest jenom ta krásnější stránka lidského života: na druhé straně vidíme ale zneužívati člověka i duševních i tělesných sil svých zrovna naopak: rozumem svým hledí upírati lstivě cizí právo a mocí svou hledí násilně ho jiným bráti, když lstí nemůže. - Člověk hledí jiného člověka obelhati, obelstít, ošiditi a násilně obráti a tento zase brání se proti lsti rozumem, a proti násilí též násilím. A konečně tak uvykl člověk tomuto násilí a této lstivosti, že je ani za zlé, za bezprávr nepovažuje, naopak za ctnosti. Chlubí se zajisté svou chytrostí a násilím svým a najde vždy dosti hloupých, kteří ctí jeho lstivé a násilnické bezprávr jako právo. A kde konstitučně by již jedna z těchto dvou lidomorných sester sama neobstála, tam se spojí obě, lest zakrývá násilí, aby svět myslil, že jest právo. Tu jsme na tom místě, kde není žádný rozdíl mezi loupežníkem na silnici a mezi císařem Alexandrem Velikým: rozdíl zajisté jen v menší rozsáhlosti řemesla, v menším počtu tovaryšů, pravidla řemesla jsou zcela stejhá, totiž násilí. Loupežník běře slabšímu a zabíjí slabšího, kdyby naň přišel silnější, sám bude zabit; a Alexander Veliký jako každý dobyvatel podmaňoval jen slabší národy a obíral je, kdyby se byl vydařil nad něho silnější, nebyl by osud Alexandra jiný, než chyceného loupežníka.

Vojsko v krásném a šlechtném smyslu toho slova jest mužstvo ozbrojené, hájící národ proti nespravedlivému násilí. Bohužel ale nás učí historie, že se posud skoro více zneužívalo vojska proti právu, a že se užívalo nejčastěji vojska k tomu, proti čemu býti má, totiž k násilí.

Krásné a ctihodné jest povolání vojska, když nasazuje život pro krajany své, když pro vlast naši všeliká snáší nepohodlí, když bdí na hranicích země, aby mohla zem pokojně pracovati, když srdnatě kladouc na váhu život a zdraví své, odráží toho nepřítel, jenž sobě národ k služebnosti chce podmaniti, když vojsko proti domácím, zákony násilně přestupujícím a pokoj rušícím škůdcům hájí ústavu, zákony a právo: čest a sláva pravím takovému vojsku!

Ale když vojsko zrovna naopak jest jenom nástrojem a drábem despotie, když pomáhá utiskovati své vlastní otce a bratry, které by mělo hájiti, když pomáhá udržovati vlastní národ

a vlast svou v cizí poddanosti, když jest vojsko místo hajitelem práva zastavatelem a nástrojem násilí a zistné libovolnosti, a dělí se s utiskovateli národa o krvavou mzdu vydřenou na svém vlastním zotročeném národu, když vojsko samo, jsouc otrokem, pomáhá v poslušnosti udržeti jiné otroky: takové vojsko nejenom zneužívá hodnosti ozbrojence, zneužívá jméno vojska, jest pouhé žoldněřstvo, zaprodavší za mizernou cenu národ svůj, právo a svědomí.

Než, ústav vojska jest příliš důležitý v nynějším světě a budeme tedy vyvinuti tohoto ústavu v rozličných dobách a u rozličných národů stopovati.

U národů na prvním stupni vzdělanosti stojících nenalézáme ještě žádné vojsko jako stav: každý zdravý a dospělý muž jest ozbrojen, hanba by mu bylo nehájeti svůj kmen, svou rodinu proti cizím; kdykoli toho potřeba káže, vytáhnou všichni mužové do boje proti nepříteli. Lov a boj jsou jediná zaměstnání tohoto lidu. Rozumí se ovšem, že takový stav věcí jenom tam místa svého míti může, kde jest lid na nejnižším stupni vzdělanosti, a kde posud žádná vyšší zaměstnání jako orba, průmysl a umění ani nevznikají. Za to však mezi takovým národem pozorujeme úplnou rovnost všech; jako jest každý ozbrojen, tak není žádný sluhou a poddaným jiného a nedá sebe v poddanost uvésti, leč by byl ve vojně zajat a k jinému národu co nevolník zaveden.

U národů polovzdělaných pozorujeme sice teř z většního dílu ozbrojení všeobecné, přece však již mezi nimi obyčejně jen jeden stav výhradně zbraní se obírá, jakožto kasta vojenská. Ostatní stavové orbou, řemeslem, obchodem se obyčejně pokojně živí, a v krátkém čase ona kasta vojenská nade všemi ostatními panování do rukou dostane, což velmi přirozené jest. Vojenská kasta jsouc dobře cvičena ve zbrani, při tom skrze své řemeslo (vojnu) navyklá každou chvíli život nasaditi, velmi brzy počne nad ostatními nebojovníky panovati, a nevydělávajíc sama ničeho, nechává se od ostatních živiti, což by zcela v pořádku bylo, kdyby tato vojenská kasta se jen spokojila tím, že by své ostatní nevojenské krajany od cizích vpádů a nepřátel chránila. Toto však prvotní ustanovení kasty vojenské pustí se brzy z očí, ona sice též bojuje proti cizím, z větší části ale bezprostředně, činíc sama na ně výpady a obtěžujíc při tom svou vlastní zem velikými daněmi na tyto vojny. Kromě toho ale utvoří se z kasty vojenské brzy veliký počet panujících knížat a velmořů, kteří sebe šlechtou nazývají, a nejen nad ostatními sprostými ze své vojenské kasty, nýbrž i nad všemi jinými kastami (stavy) své země obmezené panování provozují, neřídíce se při tom dle žádného jiného práva, než dle meče a násilí. Kneřská kasta obyčejně nejsou od nich příliš vážena, přece pomáhá za dobrou

mzdu udržovati svými prostředky lid v poddanosti. Takový stav věcí pozorujeme obyčejně u východních národů, u kterých přísnost dědičného oddělení stavů (kast) panuje, tak že syn vždy jen to samé provozovati musí co jeho otec. Ku příkladu v Indii, ve starém Egyptě atd.

Jinou zase stránku vojenství pozorujeme tam, kde jistý celý národ již dle jakési přirozené způsobilosti svého kraje, a způsobením rozličných jiných příčin zvláště ale přičiněním některých smělých, podnikavých a ctižádostivých mužů celý se na vojenské řemeslo vložil, a jakožto výbojný na ostatní sousední národy napadal. Obyčejně bývali tito bojovní národové chudí, obývající kraje hornaté a neúrodné, při tom těla silného, otužilého, a výpady své činili na počátku jen co loupežníci na jiné pokojnější a zámožnější národy a spokojili se napřed jenom drancováním a loupením, navracující se vždy zas do své země.

Později konečně naučivše se z naloupených věcí pohodlnějšímu a nádhernějšímu životu, vybojovali dokonce tyto sousední země a často ještě nesmírné mocnářství sestavili, kdežto pak co pánové nad přemoženými v nádheře, lenivosti a v bujnosti živi byli, až tak zmalátněli, že zase od jiného, ještě zdravějšího národu přemoženi a podmaněni jsou. Takový způsob věci byl při panování perském, macedonském, babylonském, chinském, mongolském, tatarském, normanském, saracenském, tureckém, německém ve středověku, ba též i Římané a Spartáni mohou se v mnohém ohledu k tomuto druhu národů počítati, ačkoli je přece raději do té třídy stavíme, o které hned nyní jednati budeme. Takové vyvinuti vojenstva neneslo s sebou obyčejně žádnou kastovní šlechtu, nýbrž jen svrchovanou despotii, kdežto se z nejposlednějšího služebníka panujícího velmože každou chvíli druhá osoba v zemi státi může a také často stává, jako to ve východních despotických mocnářstvích ještě podnes pozorujeme.

Trochu ušlechtilejší, avšak vždy jen přece hrubý obraz poskytuje nám vojenství u národů menších, polovzdělaných neb i zcela vzdělaných se řízením buď republikánským neb patriarchálním, jako byly řecké republiky a Římané² a jako jsou nyní na př. kmenové arabských nomádů neb polonomádů atd. Tani sice též byl každý neb skoro každý zdravý muž vojákem, nebyl však jako u divochů pouze tím, nýbrž provozuje svou jinou živnost, jenom ve zbrani se vždy při tom cvičil a v čas vojny do pole táhnul. U těchto národů mělo vojenství svou velikou čest, ale i jiná zaměstnání nepovažovala se za nečestná, hrdinská mysl, odhodlanost a cvičenost v boji považována jest jako nevyhnutelná spoluvlastnost každého řádného občana. U takových národů zachovala se vždy obyčejně občanská svoboda, a u nich dočkalo se vojenství vlastně nejkrásnějších dob; vojsko táhnouc do pole bylo provázeno

upřímným přáním všech ostatních a vracujíc se, bylo vítáno zase se srdečností, každá rodina chlubila se hrdinskými skutky svých spoluúdu a odměna vojáka byla stálá vážnost a láska celého narodu, všech spoluobčanů. Voják táhna do pole, šel s vědomím, že bojuje skutečně pro blaho svých milých doma zanechaných, nasazuje svůj život, věděl, že tuto oběť přináší svému rodu, své vlasti, on věděl, že co v poli vyhraje, vyhraje spolu sobě a všem svým krajanům. - Nedá se však zatajiti, že tento způsob vojenství vedle svých krásných stránek měl také tu temnou, že nesl s sebou hojnost nepotřebných, téměř bujných válek mezi malými sousedními zeměmi a obcemi, které často bez všelike podstatné příčiny jenom z marnosti a pro čest povstávaly a s ukrutnou hrubostí se prováděly.

Opomíjejíce schválně ten způsob vojska, jaký byl již při dalším vyvinutí římského císařství za doby praetorianů a v jiných větších mocnářstvích podobného způsobu, proto že tento způsob již neodevzdal mnoho novějším, o kterých jednati budeme, přistoupíme k vojenství středověkému, rytířskému nebo holdovnímu. Zřízení feudální, kdežto každý podřízený man povinen byl s ozbrojenci svými na rozkaz vyššího pána svého do boje táhnouti, vyvedlo ze sebe květ rytířstva středověkého, o jehožto pravém původu nechceme ani příliš obšírně jednati. Bylť zajisté tento původ časem dosti neskvělý, tak jako nebyl za těch časů místy rozdíl mezi usazenými na skále loupežníky, kteří okolní krajinu hubili a cestující kupce obírali a mezi vznešenými barony počítajícími se k prvním rodinám celé země. Jakožto nejhlavnější původ rytířského vojenství běře se obyčejně to, že vítěz po dobytí země mezi vůdce svého lidu rozdělil zem dobytou i s lidem v ní usazeným a přemoženým. Tito pak vystavivše sobě na nepřístupných místech pevná kamenná sídla a nasbíravše sobě ozbrojenců (rytíři sami jmenovali je pacholky), každý podle své vůle a dle svých vlastností beze vsehého obmezení provozovali své bujné hospodářství, které posud jmenujeme s hroznou upomínkou „pěstním právem“, vybírajíce od pocestných mýta aneb je i dokonce drancujíce, vedouce mezi sebou a s okolními městy stálé šarvatky, při kterých jeden rytíř drancoval ubohé, bezbranné poddané druhého rytíře svého nepřítele, odkud povstalo přísloví, že sedlák vlasy půjčit musí, když se páni krákají; při tom při všem se ale poddaný jejich lid ani za člověka nepovažoval, a stál beze vší právní obrany v pouhé moci svého rytíře. Podobu mezi tímto věkem a naším nalézáme jen tu, že již tenkrát byli rytíři ze zcela jiného dřeva než jejich ozbrojenci, a že se bylo již tenkrát tak těžko státi ze sprostého ozbrojence rytířem jako nyní ze sprostého vojáka důstojníkem: rytíři byli páni a ozbrojenci (vojáci) jejich služebníci. Byl to ale čas, ve kterém byl celý ostatní národ na světě jen pro vojsko, to jest jen pro ty rytíře, neboť tito ztrávili sami namáhání celé země, vedouce život bujný aniž bylo z jejich rvaček jakého zisku pro zem.

Když se však po vynalezení prachu ručníčního vojenské umění vždy více zdokonalovalo, tak že již nebylo dosti na pouhé tělesné síle a na nějakém ocelovém brnění, povstal zas zcela jiný způsob vojska, způsob to tak nazvaných kondottierů, to jest cvičených lidí v umění vojenském, kteří vojnu jako svou živnost provozovali a za peníze se najímali tomu, kdo vojnu vedl a jich potřeboval. Sestavování takových cvičených pluků a houfců byla za toho času dobrá spekulace, která se velmi dobře vyplácela podnikatelům, neboť se na tento způsob vedly toho času všechny války (zvláště za časů reformace) a kdo víc platil, k tomu se hrnulo více kondottierů. Máme ještě posud v Čechách mnohé nyní velmi bohaté šlechtické rodiny, jejichžto předkové co vůdcové takových kondottierů za času Ferdinanda II. bojovali na Bílé Hoře, a po vítězství nad Čechy dostaly za odměnu veliké statky. Způsob bojování rytířského a tudy i rytířství vyhynulo poznenáhla, nemohouc se udržeti vedle těchto kondottierů, a tak má vynálezce prachu střelného také tu nahodilou zásluhu, že přispěl k vyzdvižení poroby a chlapství (Leibeingschaft), poněvadž kanony učinily nemožné rytířské hrady a tudy chlapství. Když ale pravíme, že bylo kondottierstvo lékem proti bujnosti rytířské, nesmíme zapírati, že tento lék sám byl dosti trpký. Již samo sebou se skoro rozumí, že tito kondottieři, co lid najatý vojnu pouze jakožto řemeslo provozující, za plat bez ohledu na věc, pro kterou neb proti které bojovali a sloužíce dnes za peníze jedné straně a zítra za větší peníze druhé, byli při tom z většího dílu sběr velmi nechvalitebná, chování divokého a rozpustilého, a že vojna od nich vedená byla zvláště obtížná každé zemi, poněvadž nemajíce jakožto cizincové žádného srdce k té zemi, pro kterou za peníze bojovali, obyčejně nekřesťansky drancovali i jako přátelé i jako nepřátelé, takže kroniky toho času strašlivé kusy nam o tom vypravují. Zvláště když po ukončené vojně propuštění byli a hned jinde příležitost k novému žoldu nenašli, obyčejně co loupežníci na svou pěst země, skrze které šli, hubili a obírali, aniž proti nim bylo jaké pomoci. Tak nazvané vojsko Passovské v Čechách, o němžto nepochybně čtenářům našim již více známo bude, nejlépe vysvětlí obyčeje a způsoby takových kondottierů.

Po kondottieřích se teprva začalo tak nazvané stojící (stálé) vojsko u rozličných mocnářů: neboť dříve se po ukončené vojně obyčejně všechno vojsko rozpustilo a před novou vojnou zase sbíralo a najímalo. Pak ale již počali mocnářové ustavičně jistý počet vojska, ovšem tenkrát v porovnání k nynějším časům velmi slabý, držeti stále i v čas pokoje. Toto stálé vojsko se opatřilo na počátku jen verbováním a často i chytáním a kupováním: ještě za času revoluce americké prodávali němečtí mocnářové celé pluky svého vojska do boje proti americkým republikánům. Ten způsob rekrutování na základě konskripce, jaký máme nyní,

jest ještě pozdějšího původu. - Stálého vojska zneužívalo se také jako každého jiného, zvláště ale tím, že jeden mocnář nad druhého se vynasnažil míti četnější vojska, kterých se užívalo více jen za nástroj osobní neb rodinné ctižádosti a zisťnosti mocnářovy, než ke skutečné a potřebné obraně zemské. Již to, že se stálé vojsko drželo, zavdalo příčinu k mnohým lehkomyšlným vojnám, kterých nikdy zapotřebí nebylo, vojnám to obyčejně o kus země, který chtěl jeden mocnář druhému násilně odejmout a kterýž to kus země nestál za ty útraty a bídy uvalené skrze vojnu na obyvatelstvo obou mocnářství, nepočítajíc již ani ty drahé životy, které padly za oběť od lidí, kterým osobně pranic na tom záležitosti nemohlo, komu onen kus země připadnouti má. Avšak dvořanínové a mnozí mocnářové, nejdouce sami do boje a sedíce sobě pokojně ve svých nádherách, málo o to dbali, kolik jejich vojáků bude potlučeno a jaké bídy a trampoty vojska sama a skrze ně zase ty krajiny trpí, ve kterých se vojna vede. Zvláště na francouzském dvoře panovala v tom ohledu nesevdomitost a lehkomyšlnost neobyčejná; ví se ku př. s jistotou, že milovnice a frejířky královny předpisovaly generálům v dalekých končinách bojujícím, kterak jednati mají. Největší část vojen vedla se o následovnická práva rozličných panujících domů, na kterých národům často málo záleželo, bude-li totiž u nich králem Petr nebo Pavel: a co se tu prolilo krve vojska, co se tu vydalo milionů daní, co se tu sneslo bídy a neštěstí, co se tu pohubilo statků a rodinných radostí! Tak ku př. všechny nesmírné vojny francouzské ku konci minulého a na počátku nynějšího století, které uvrhly skoro celou Evropu do nesmírné bídy a do samých státních bankrotů, vedly se jen proto, že mocnářové evropští nechtěli uznat francouzskou republiku, ačkoli jim vlastně po tom nic nebylo, co Francouzové ve své zemi dělají, a jakou vládu tam míti chtějí!

Každý sobě snadno pomyslí, jaké nešťastné a nemilé následky nynější držení tak nesmírně četných vojsk, předně již pro vojáky samé pak ale i pro země a národy míti musí. Špatné následky pro vojsko samé jsou příliš patrné a sice: Plat vojska při tak nesmírném počtu musí být co možná nejskrovnější, odkud by se sice nabralo peněz? U nás v Rakousích má ku př. důstojník vojenský menší plat než topič některého kanceláře, a plat sprostého vojáka jest tak nepatrný, že jest skoro až těžko pochopiti, kterak se může zdravý člověk za ty peníze jen uživiti: a při všech těch skrovných platech pohlcuje jen vydání na vojsko bez mála celé zemské příjmy, tak že skoro všechna ostatní vydání jsou na dluh. Dále také při tom tak nesmírném počtu vojska není ani možno pomyslíti na nějaké zaopatření vysloužilého vojáka. On obyčejně zapomene na své řemeslo, jestli které uměl, a co hlavnější jest: musí odvyknout práci a pak se posle domů skoro jako žebrák, jsa sám sobě a jiným k obtíži. Každý beztoho ví, že málokdo z těch, kterým určeno jest celou kapitulaci jako sprostým odsloužití, rád na vojnu

jde, kdežto pro něho žádné veliké štěstí nekvete, když ale jest počet vojska tak četný, padne tento nemilý osud ovšem na velmi mnohé. Dále pak musí povážiti sám každý voják, jak veliká to jest obtíž pro zem živiti tak nesmírná vojska, která ovšem nic nevydělávají, a tudy od ostatních pracujících živena býti musí: kteréžto vědomí, že národu obtížen jest a že národ mrzutě na tak četné vojsko hledí, nemůže vojáka žádného těšiti. -

Pro zem, pro národ vypadají ale z tak nepřiměřeného počtu vojáka tím větší nehody: předně již, že velikými daněmi obtížen býti musí, - za druhé, že se odejme tak mnoho pracovitých a silných rukou užitečné práci, dále že země veliká nepohodlí ubytování a převážení vojsk při tak hojném počtu nésti musí, dále že vysloužilí vojáci pak po vysloužení nemajíce již buď schopnosti, buď chuti k práci za obtíž padnou obcím, dále že se skrze nucený celibat ve kterém celé vojsko drženo jest, nesmírně mravnost ruší, hlavně ale, že při tak četném vojsku tak veliký počet rodin štěstí své domácí a často i hlavní část výživy trátí odvedením nejsilnějších a k práci nejschopnějších mladíků na vojnu.

Co se ostatních vlastností stálého vojska za našich časů dotýče: o tom snad nejlépe jest pro uvarování mrzutostí docela pomlčeti. Každý zajisté ví, kde jej střevíc hnete, i voják to ví, i národ to ví.

Jedny noviny vládní vyjádřily se nedávno, že hlavní účel vojska nynějšího v Evropě není již proti cizímu nepříteli, nýbrž proti domácím nepokojům, a že vojsko jest nyní obhajcem evropské společnosti proti socialistům. Já však pravím: pokud nemůžete dát každému sprostému vojákovi nejméně 300 zl. stříbrných na rok, hledejte si pomoc proti socialistům na některém přiměřenějším místě

Jisto jest, že voják jest něčím zcela jiným tam, kde bojuje pro své přesvědčení, kde bojuje s láskou, kde bojuje ke svému a svých milých opravdivému prospěchu, nežli zase tam, kde bojuje jako pouhý nástroj, nevěda sám jaké následky budou z jeho vítězství. Nadšení vojsk při bitvách náboženských, ku př. našich praotců Husitů odolavších tenkrátě proti sebraným žoldnérům z celé Evropy, nadšení Francouzů za časů jejich veliké revoluce, s kterým vítězili též nad vojskem všech evropských mocnářů a mnohé jiné příklady tomu podobné, podávají nám nejskvělejší důkazy, že jest něco jiného voják a něco jiného žoldnér.

Poznámky

1 Aby mi snad někdo špatně nerozuměl, jako bych tímto něco zlého zastávati chtěl, musím podotknoutí, že zjištění jest starost o sebe a láska starost o jiné. A tu jest zajisté povinnost každého člověka starati se také o sebe, a kdyby se o sebe pranic nestaral, chybuje zrovna proto, že se nevyhnutelně jiní o něho starati musí, kterým tedy tu obtíž uvaluje, kterou by sám nésti měl. Kdo se však jen vždy o sebe stará a nikdy o jiné, jest sobec beze vší lásky.

2 Ovšem jen na počátku, pokud ještě byli malým národem.

Pozorovatel politický

H. B. S počátkem tohoto měsíce nastalo všeobecně veřejné řízení soudů. Na to obracíme pozornost všech, aby neopomenuli taková veřejná řízení v místnostech k tomu ustanovených navštěvovati, třeba se jich samotných ani věc netýkala. Zvláště s počátku zapotřebí jest, aby všichni občané s pozorností veřejné řízení soudní sledovali, v určité dny soudní síně navštěvovali. Poznáte z toho nejlépe, jaký jest rozdíl, souzenu býti veřejně a souzenu býti potají v kancelářích! Zapotřebí jest, aby si lid oblíbil sám tuto veřejnost.

- V Štyrsku spadl kdesi balon. Lid venkovský neviděv dosud nic podobného, co by samo v povětří lítalo, držel ho za čerta a ozbrojivše se vidlemi atd., roztrhali ho na kousky a donesli všechno do své fary s žádostí, aby pan děkan tohoto d'ábla vymítal (exorcisoval). Pan děkan to učinil, a když se ho kdosi tázal, proč raději lid nepončil, co balon jest, odpověděl: že jest nebezpečno ubíratí lidu víru! - Tak se vypravuje v „Reichszeitungu“, vládních novinách č. 154, což naschvál uvádíme. Tento pan děkan zdá se tudy mysliti, že jest dobře udržeti lid v hlouposti. A není to také skutečně tak špatná špekulace, když ku př. lid věří, že za půl zlatého může vykoupiti duši otce svého z očištěnce - proto jest nebezpečno ubíratí lidu víru, třeba to byla víra, že je v balonu čert.

- Ta samá „Reichszeitung „ nám zvěstovala také, že se již pracuje koňské náčiní ke korunovací J. M. C. My se přiznáváme, že bychom raději slyšeli o přípravách ke sněmům, než o přípravách ke korunovací J. M. C. Neboť korunovace vždy přece jest jenom slavná ceremonie, ale sněmy jsou nanejvýš potřebná vec. Také se nám zdá, že korunovace konstitučního císaře velmi podivně by vypadala beze všeho pravého zastoupení národa. -

Pochybujeme ostatně, že nynější ministrové J. M. C. k tomu raditi budou, aby se také v Čechách korunovati dal dle starého obyčeje, my však proto přece nezapomeneme na české království a na českého krále, neboť si nikdy nezvykneme na titul provincie, byť by se nám v sebe šetrnější formě podával.

H. B. Německá centralisace rakouská, kterouž nám až posud nynější ministerstvo tak hrozilo, jest již pochována, - ohlášení nového zřízení království slavonského dokázalo již patrně, že ministerstvo nemělo síly provésti své úmysle, které nemohly zůstati nikomu tajny. Dlouhá přítomnost Jelačice-bana ve Vídni nebyla tedy přece nadarmo, a ban vymohl Chorvatům přece jest-li ne všechno, tedy alespoň mnoho. My ovšem přejeme Jihoslovanům tak jako sobě samým, a ta práva, která oni mají, jsou skoro již napolovic také naše práva, neboť nám také zajisté k podobným dopomáhati budou. Co mají Chorvaté již nyní, musíme míti také časem i my, to jest patrné. Bylť by to ku př. také podivný smysl národní rovnoprávnosti v čechách a v Chorvatsku. Chorvaté mají svůj jazyk u všech úřadů, to jest ve všech kancelářích pracuje se všechno chorvatsky, slovanský jazyk jest tam úřední: u nás ale jest úřední jazyk jen výhradně německý (mluvíme jen o krajinách od Čechů obydlených) a jenom stranám českým vydávají se české přípisy, a to ještě s velikou nechutí. Každý ale pochopuje, jak důležité jest pro zvelebení národu, aby se v jeho řeči u všech úřadů psalo a jednalo, a kdo to nepochopuje, přesvědčí se brzy, jak předeženou nyní Chorvaté nás Čechy v literatuře tím, že mají jazyk svůj ve všech úřadech. - Rozumí se již samo sebou, že Italie a Uhry nejméně tolik dostanou, co Chorvaté, čímž nám bude zase usnadněno vymknouti se časem svým z kategorie „německé provincie“.

- Již zase nová Těšínská jablka; všechny noviny vypravují, že obležení bude dne 1. září vyzdviženo. My víme jen o jednom prostředku, kterým by se snad opravdu obležení vyzdvihnouti dalo, a sice kdybychom my i všichni s námi stejně smýšlející, podali k ministerstvu petici, aby obležení nevyzdvihovalo. Poněvadž již jest dávno známo, že ministerstvo vždy čini opak toho, co si přejeme, nepochybují, že by pak naschvál obležení vyzdvihli, jen aby se nám po vůli nestalo. - Zdá se nám tedy tento plán velmi praktický.

Rusové

„Rusi, kam směřuješ? - Neodpovídá. Čarovným zvukem romoní zvonek, hučí a zastavuje se
vzduch proražený jako šípem, letí stranou všechno, cokoli jest na zemi a vyhýbajíce se
ustupují z cesty ostatní národy a hosudárstva.

Gogol. Mrtvé Duše

H B. Znáte všichhi tu píseň o ruském knutu, zpívá se známou notou! Rus a knut, a knut a Rus, toť jsou dvě myšlénky, které v každé německé hlavě nejbliž vedle sebe sedí, a již jsem z toho ohledu kolikrát litoval, že se knut, nejmenuje raději knus, aby se to na Rus zrovna rýmovalo, což by zajisté byl důležitý příspěvek a znamenité ulehčení pro německou poesii. - Víme také, že každého z nás, kdo nechce býti Němcem, obyčejně nazývají „ctitelem a zbožňovatem knutu“, a nebylo by skutečně divu, kdyby lidé, jako jsme my, opravdu ctili a klaněli se jemu, neboť ruský knut jest snad na světě ta jedina věc, které se bojí ti velkoněmečtí žurnalisté, kteří se ani Boha nebojí, neznajíce kromě Einiges Deutschland žádnou spravedlivost a také nic svatého na světě. Proto i já sám velmi často po přečtení některého čísla „Ost-Deutsche-Post“ a podobných časopisů se srdečným utěšením podívám se na svůj ruský knut, který jsem si na věčnou památku z Moskvy přivezl a oddechnu si: In hoc signo vinces! což se vykládá po česku: Kdyby nebylo té bázně před Ruskem, jak by s námi teprva nakládali!

Jest ostatně věc všeobecně známá, že mají ostatní národové Evropy, zvláště pak Němci, velmi špatné a omylné mínění o Rusku. Rusko jest všelikým způsobem jak řečí tak náboženstvím, jak písmem, tak obyčejí od všech ostatních národů a zemi rozdílné a tak zcela původní, že jest proto cizinci třeba, by několik let v Rusku pobyl a říši tuto křížem byl procestoval, velmi těžko mníti pravé ponětí o tomto velikém slovanském národě. Cizinec přebývající v Rusku, obcuje výhradně skoro zase jen s cizinci, se svými krajany, kterých tam najde všude hojnost, aneb na nejvýš obcuje s některými třídami obecnstva ruského, které z většího dílu cizozemské obyčeje přijali: s pravým ruským národem nesetká se skoro nikdy a co o něm ví, ví zase jen od slyšení, od slyšení to z úst lidí, kteří tak málo znají Rusko jako on sám. K tomu přichází ještě to, že větší část cizinců a jmenovitě Němců již s jakousi závistí a nenávisť na všechno ruské, a tedy na všechno jen skrze barvené sklo svého vlastního nepříznivého oka hledí, a pak k tomu ještě naschvál starostlivě všechno zlehčují a nenávisť svou podkalí. Odtud přichází chybné ponětí, jaké má Evropa o největší říši na východu.

Nám ale, jakožto Slovanům nesluší přijímati mínění své o Rusku z takových kalných pramenů, pro nás má Rusko tím větší důležitost, a máme-li chybné a falešné smýšlení o něm, upadneme jistě také do mnohých chybných, nám samotným škodlivých kroků, neboť mylné smýšlení jest vždy zakladem mylného jednání. Děťinské jest představovati si skutečnost věcí tak, jak se nám líbí neb jak bychom si to přáli, nýbrž musíme si je představovati, jak skutečně jsou.

Především musíme vždy dělit od sebe ruský národ od jeho vlády. Něco jiného jsou Rusové, naši slovanští bratři, národ veliký, dobromyslný, velmi schopný a čiperný, zachovalý ve staroslovanských dobrých obyčejích, národ s velikou budoucností, od kteréhožto se i my i všichni ostatní slabší kmenové slovanští pro budoucnost ještě mnohého dobrodiní nadíti můžeme: a něco jiného jest zase nynější ruská vláda, vláda to zcela dle cizích, nechvalitebných obyčejů chytře zosnovaná, jejížto nejhlavnější nástrojové jsou cizinci, beze všeho citu k národu ruskému. Velmi bludně a proti svému prospěchu bychom jednali, velmi bychom lezli do pasti od našich nepřiznivců a závistníků chytře nastrojené, kdybychom tento rozdíl náležitě nečinili, kdybychom se dali skrze darebnost a chyby ruské nynější vlády popuditi též proti ruskému národu, kdybychom považovali absolutismus ruské vlády za vlastnost a za vinu ruského lidu, kdybychom proto, že car ruský všude v Evropě zkaziti hledí konstituční a právní vlády, zanevřeli proti svým rodným bratřím ruského národu. Vlády pomíjejí, národy trvají: kolikero způsobů rozličných dobrých a špatných vlad dočkal se již každý nám povědomý národ? Kolikráte jsme jen my sami Čechové upadli z konstitučního svobodného zřízení zase do absolutismu, ze samostatnosti do poddanosti?

Kolikráte se u nás vláda změnila? Považme, že ku př. nynejší republikáni Francouzové ještě před 70 lety měli zrovna takovou, ba ještě mnohem špatnější vládu než jest nyní ruská! Mějme vždy slušně na mysli stálost a důležitost národů a pomíjejičnost jejich vlad! Nepřehlížejme nikdy onu velikou pravdu, že bylo zapotřebí kolik tisíců let, aby se utvořil a vzrostl ruský národ, že ale za jednu noc, za jednu hodinu může povstati a zase pominouti každá vláda.

Neupadejme ale z jedné chyby do druhé: umějíce náležitě oceniti trvanlivost a důležitost národu samého vedle pomíjejičnosti vlády jeho, nevěrme lehkovážně a zcela nesmyslně, jak mnozí děťinstí radikalistové evropští věří a říkají, že snad již dnes nebo zítra pomine v Rusích absolutní vláda, že dnes nebo zítra vypukne revoluce proti caru a za ní bude buď konstituce aneb dokonce i republika, děťinskými zajisté jmenuji takové řeči o všeobecné nespokojenosti

v Rusích, o všeobecné nenávisti proti caru, o ruského vojska konstitučními myšlénkami naplněných myslích atd. atd.. dětinské jmenují takové smýšlení, poněvadž nejsou přiměřeno okolnostem v Rusku, marnými nadějemi jiné národy naplňuje a snad k nerozváživostem a do neštěstí přivéstí může.

Kdo takové věci mluví neb věří, ten buď nezná Rusko, aneb úmyslně jiné podvádí, drže se zásady jezovitské: účel zasvěcuje prostředky. Mohou se ovšem státi věci nepředvídané a proti nadání všelikého lidského rozumu, pokud však se dá soudit dle zkušenosti, pokud se dají předvídati budoucí věci politické: není ani pomýšlení, aby se v nějakém již brzkém čase mohl podařiti v Rusích nějaký znamenitý převrat ve zřízení zemském, aneb jinými slovy, aby se poštěstila revoluce proti caru a absolutismu.

Jediná strana jest v Rusích, která by schopna byla provésti nějakou užitečnou revoluci proti absolutismu carskému, strana totiž slovansko-pravoslavná. Jsou to praví ruští vlastencové, kteří se obyčejně, vyjmouc professory, vzdalují od veřejných úřadů, kteří se též vzdalují dvoru carského a Petrohradu, nazývajíce Petrohrad cizozemským odnárodněným městem, jsou to mužové, mající opravdové ruské vzdělání, znající ruské dějiny, znající ruský národ, mužové, kteří přijaté z ciziny vzdělání již skutečně ztrávilí a na prospěch Ruska obrátili, kdežto většina obyčejných ruských světáků jen povrchně jest potřena evropejštinou, brebtajíce cizími jazyky a přijavše cizí myšlénky i se vši záští a s opovržením proti všemu ruskému, jak to u cizinců obyčejno jest. Tato vlastenecká strana zná také dobře jiné slovanské národy a zřízení professur slovanských na ruských vysokých školách jest její dílo: a nejvřeější touha této strany jest, aby se stalo Rusko časem svým podporovatelem a protektorem všech ostatních vanů proti jiným kmenům je utiskujícím. Spolu se drží tito vlastencové horlivě svého domácího pravoslavného (slovansko-řeckého) náboženství, umějíce dělati dobrý rozdíl mezi náboženstvím samotným a mezi pověrami od zisťných aneb nevzdělaných kněží přitroušenými, kdežto obyčejně ostatní ruští světákové, vracejíce se z cizozemska, buď zhola nevěry aneb nemeckého protestantství se drží, které jest zcela protivné národnímu duchu ruskému. Tato strana, ačkoli jest posud jen velmi nepatrnou menšinou v Rusku, byla by přece schopna v krátkém čase platnou a pořádnou revoluci provésti, neboť předně mezi vyšším důstojnictvem vojenským má mnoho příznivců a za druhé by mohla při své upřímné lásce k ruskému lidu prohlášením osvobození mužíka (sedláka) z panské poddanosti velikou většinu lidu venkovského dostatí na svou stranu, a také mezi kupci, stavem to v Rusích nejhárodnějším a nejvlastenečtějším by našla bohaté a upřímné spojence. Ale právě tato

jediná strana, která by nějaké vyhlídky na šťastné povstání míti mohla, nechce sama k věci takové přistoupiti, a to z příčin velmi důležitých. Tito ruskoslovanští vlastencové vědí dobře, že celá Evropa, jmenovitě ale němečtí sousedé, Slovanům velmi nepříznivi jsou, hledíce se zveličovati na ujmu slovanských sousedů. Kdyby tedy v Rusích nyní vypukla revoluce a stala se nějaká veliká změna ve vládě, z čehož by nastati musela nevyhnutelně na čas anarchie (nepořádek), a tudy slabost vlády, ne-li dokonce odtržení velikých částí od ruského mocnářství: zajisté, že by této příležitosti použili nepřátelé slovanstva ke svému prospěchu a na ujmu Slovanů. Bude li však ještě nějaký čas způsob nynější vlády v Rusích (t. j. neobmezená samovláda), jisto jest, že taková silná vláda provede nejlépe jednotu všech i nově nabytých částí mocnářství ruského, že se zatím všechno pevně spojí co nerozdílný, ohromný celek, že se za ten čas ještě i materialně zdokonalí Rusko a nabude vlivu všude, aby pak již na dlouhou budoucnost pojištěno mu bylo první místo mezi národy tohoto světa. Ačkoli tedy rusko-slovanští vlastencové nejsou přívrženci absolutní vlády, drží ji přece (a jak myslím, s dobrými důvody) v nynějších okolnostech za dobrý nástroj ke zveličení a utužení ruského mocnářství. Svoboda politická se pak snadno dobude, a moc a vliv zůstanou nové svobodomyšlné vládě co dědictví po bývalém absolutismu.

Rusové měli také skutečně to štěstí, že v dosti krátkém čase po sobě měli několik schopných, činných a energických mocnářů, jejichžto duchu děkovati mají nynější moc své říše, která by zajisté nebyla nyní první mocností evropskou, kdyby nebyli v krátkém čase po sobě nad ní panovali Petr veliký, Kateřina II., Alexander i Mikuláš. Komu povědomo jest, jak nepatrné Rusko bylo před Petrem Velikým a co jest nyní za Mikuláše Pavloviče, tent' zajisté vida tak neslýchaný pokrok, vyznati musí že měli Rusové ze své absolutní vlády kromě zlých také velmi mnoho dobrých následků. Jenom na ten způsob bylo všechno to možné, když v jedné rukou ležela celá moc ruského národa, a když podle jedné hlavy řídilo se jednání jeho.

Nesmí se vůbec mysliti, že jest ruská vláda tak nesmyslná a tak tatarská, jako se jeví v popisech, zvláště německých cestovatelů a žurnalistů, nesmíme si také ruskou vládu představovati tak, jak nám ji malují Poláci, jejichžto barvy jsou jen pouhá žluč: naopak ruský absolutismus jest mnohem snesitelnější, než rakouský absolutismus před r. 1848, proto že jest pohyblivý, živý, poněvadž zamezuje sice národu všecken podíl v politice a ve vládě, ale otvírá mu za to nesmírné pole pokroku v každém jiném ohledu, a stará se tak skutečně o ustavičné zvelebení a zmocnění Ruska. Rus vidí očíhledě vlast svou zkvítati a síliti se, a to mu podává alespoň jakousi útěchu za nedůstatek politické svobody. Car není snad, jak by někdo myslil,

od lidu nenáviděn, naopak musíme říci, že jest v celku velmi ctěn a milován, neboť car nevystupuje nikde u lidu jako utiskovatel, a prostý národ nevidí nikde se strany cara nějakou obtíž pro sebe, všechno zlé přičítá obyčejně jen úředníkům.

Abychom to, co by se snad mnohému podivné zdálo, lépe pochopili, zapotřebí bude rozličné stavy a části obyvatelů Ruska po sobě probrati. Dajíť se totiž pozorovati tyto nejpatrnější hlavní rozdíly v ruském obyvatelstvu: 1. Národové neruší, podrobení. 2. Ruské mužictvo, poddané rozličných pánů. 3. Carští mužici, t. j. svobodníci. 4. Kupectvo. 5. Duchovenstvo. 6. Šlechta. 7. Cizozemci.

Co se předně jiných neruských národů dotýče, kteří v mocnářství ruském obývají, a kterých jest velmi mnoho rozmanitých druhů, ti ovšem nemají pražádnou příčinu ke spokojenosti s ruskou vládou. Jsouť oni jak v národním tak v politickém, tak náboženském ohledu poddaní a podrobení a všemožným způsobem se zrušují. Počet jejich jest ale v porovnání k počtu Rusů velmi nepatrný, a skrze rozdrobení jejich co do původu kmenového i co do zeměpisného sídla nemohou býti nikdy Rusům nebezpeční, osud jejich neodvolatelný jest utonouti časem svým ve velikém moři ruského národa a při chytrých a energických prostředcích, kterých k tomu vlada ruská užívá, stane se poruštění jejich v krátkém čase.

Lid poddaný ruský (mužici), jenž jest nejčtetnější stav, jest pravý nositel všech břemen a otrok v pravém smyslu toho slova, který se za peníze může kupovati a prodávati. Právě tento lid ale skoro nikde nepřijde dohromady s vládou, a nemůže nikde cítiti obtíže od císaře, naopak vidí v císaři ještě ochrance svého proti pánům svým, proti šlechtě. Daně odvádí šlechta, a co nejobtížnějšího jest, služba ve vojsku, i to před očima lidu poddaného nevaluje naň císař, nýbrž šlechta, poněvadž šlechtic ustanovuje ze svých poddaných ty, kteří do vojska odvedeni býti mají. Když se ale pováží, že Rusko posud jest v celku málo obydleno, a při tom země úrodná, že tedy i nejhudší člověk má živobytí materialně dobré (neznají ku př. ještě ani brambory co obyčejnou stravu, nýbrž záživnějších pokrmů užívají), a že dále člověk na nízkém stupni vzdělanosti jiných vyšších potřeb ani nezná, když dále povážíme, že v celku ruská šlechta nezachází tak krutě se svými poddanými jako ku př. zacházela polská, že ruské obce mají na jejich okolnosti velini dobré zřízení a samosprávu, a ačkoli jest moc vrchnosti dost neobmezená, přece již panuje jistá tradice, jisté starobylé obyčeje, proti kterým se ani vrchnost opíratí nemůže: musíme uznati, že nemůže panovati v lidu tomto taková nespokojenost, jako by se snad mohlo mysliti. Ostatně mají tyto vesnické obce v Rusích ještě zřízení staroslovanské, patriarchální a téměř komunistické: totiž každý dorostlý mužský

spoluúd obce dostane stejný kus země, a kdyby se počet údů (sousedů) zvětšil, stane se nové rozdělení země. Takovým způsobem má každý svou usedlost, která po jeho smrti zase obci připadne, a kdo se narodí, narodí se již také s usedlostí, kterou mu obec před dospělostí jeho odevzdá. Není zde místo, abychom obšírněji rozkládali toto zajisté jinde ve světě neobyčejné zřízení obecní v jeho podrobnostech a v dalším provedení: dosti na tom, když z toho řečeného každý pozoruje, že není v Rusích žádný tak nazvaný proletariát.

Carští mužici, to jest obývající na statcích caru samému náležících, a dle počtu skoro třetina všech ostatních mužiků jsou nejstatnější část obyvatelstva. Poněvadž se v Rusích mezi osobními příjmy císařskými a mezi pokladnicí zemskou žádný rozdíl nečiní, nemají také i tito jen jedny daně, které jsou zároveň jejich povinnost vrchnosti i císaři. Tyto daně jsou jako vůbec daně ruské, velmi mírné a neobtěžují dokonce lid tento, který užíváje volného obecního zřízení, svobody obchodní a průmyslné, (v Rusích je svoboda průmyslu a každý může dle libosti své provozovati řemeslo a obchod jaké chce), a nemaje nad sebou žádnou vrchnost kromě obyčejných státních úřadů, obyčejně jest zámožný, přičinlivý, pracovitý a především velmi průmyslný. Nikde není pravá socialní theorie tak zdravě a užitečně do života uvedena, jako právě v Rusích a mnohý francouzský socialista, který vymýšlí podivné a nemotorné plány k provedení svého učení, mohl by se podívati do Rus, do země vlků a mrazů (jak on myslí), a uviděl by tam socialismus zdravý pod křídly ruského orla v nejpěknějším rozkvětu, socialismus, pro který jej ve francouzské republice do vězení uvrhli. -Uviděl by tam, jak celé vesnice vedle svého hospodářství dle komunistických zásad rozděleného, zase dle socialistických zásad provozují fabričně (obyčejně v zimě) některé řemeslo. Jedni kupují zásoby materialu, jiní dělají jedny částky, druzí jiné, ti tam zas jiné, až jest věc hotova, jiní je zase po světě na prodej roznášejí, a o užitek se všichni dle zásluh dělí. Socialista francouzský uviděl by, kterak artěle (tak se jmenují v Rusích tyto socialistické, průmyslové neb obchodní spolky) rozličných řemeslníků přejímají stavby, dělíce se společně o výdělek, kterak zas jiné artěle na celé léto se ke společné práci spojí, dohromady se po ten celý čas stravují a pak na zimu, rozdělivše se o výdělek, domů se navracují. Tak se uhybají špekulantům, aby jim do rukou nepadli a z polovice zdarma pracovati nemuseli. Socialista francouzský viděl by artěle ruských obchodnických mládenců, kteří majíce společnou pokladnici, sami ze sebe obchodníkům mládence k tomu, k čemu je potřebují, schopné dohazují, za jejich správnost a věrnost peněžitě stojí, kteří pak, když si svá léta odsloužili, od spolku pomoc dostávají, aby se mohli samostatně usaditi. Zkrátka nikde snad není viděti tolik praktičnosti ve spolčování, a spolu tolik svobody k tomu (vyjmouc ovšem politické spolky), jako právě v Rusích, a v žádné

jiné zemi není rozumný socialismus tak v životě, jako právě tam. Právě ta svoboda a samostatnost obcí, která se v Rusích udržela, a ony živé zárodky moudrých a praktických socialních zřízení, prorokují Rusku velikou budoucnost v pozdějších letech.

Než, uchýlil jsem se od předmětu a musím doložit, že kdo by si náležitě vyobrazení o stavích v Rusku dělati chtěl, musí sobě tyto carské mužíky mysliti asi jako u nás usedlé sousedy a řemeslníky; a mužíky vrchnostenské zas jako u nás služebný, nádennický, žádnou usedlost nemající lid, jako asi nejchudší třídu vesnickou a městskou.¹ A v takovém pádu jest ovšem osud tohoto lidu v Rusích dle mého mínění lepší než u nás: mužík musí sice též pro svého pána pracovati jako u nás čeledín neb nádenník, avšak více času mu zbyde pro sebe než u nás, pak ale má pojistnější živobytí, má svou usedlost, svůj vlastní domov a jest, když odbyde svoji práci pro pána, přece také sám svým pánem.

Skutečný měšťanský stav vlastně jsou jak již praveno carští mužíci, (svobodníci), oni totiž nemají kromě cara žádné vrchnosti nad sebou a jsou úplni pánové svého jmění a svého času, a provozují také vedle orby silně průmysl, jsou též dosti zámožní². Měšťanský stav podle jména jest v Rusích nový ještě a nevešel téměř ani pořádně do života, neboť dříve se v Rusích neznali jiné stavy, než mužík (nevolník), kupec, kněz a dvoranín (šlechta). Teprva v novějších časech provedeny jsou strany císařských mužíků takové reformy, které z nich učinily stav prostřední, rovný nižšímu měšťanstvu, tak že nyní obyvatelé měst (tak nazvaní měšťanině) s těmito svobodníky a s kupci dohromady střední stav tvoří.

Kupcové ruští ještě posud jsou jako nějaký způsob kasty a jsou obyčejně velmi zámožní, neboť obchody jsou tam jistě velmi znamenité a výnosné. (Židé nesmějí se v Rusích zdržovati, vyjmouce země k bývalému království polskému náležející). Tito Rusové vyznamenávají se proti obyčejům v jiných zemích zvláště svým patriotismem a nesmírnou obětavostí pro všeobecné jak státní tak i církevní dobré.

Duchovenstvo jsouc naskrze ženaté, tvoří však též uzavřenou kastu, jest zcela podřízeno moci carské, neboť car jest spolu jako papež řecko-slovanské církve. Kromě toho v nejnovější době vláda naskrze to provádí, aby kněžstvo bylo placeno z důchodů statních, a ustanovila také slušné platy, kdežto dříve byla výživa kněžstva jen chatrná. Z toho se dá posouditi, jak dalece se kněžstvo drží a držeti musí cara, a není snad nikde jinde příkladu, aby absolutismus světské vlády tak chytře a s takovým prospěchem byl použil církve ke své podpoře, ke svému užitku jako v Rusích, a může se říci, sprostý člověk skutečně drží cara za plnomocníka Božího na

zemi. - Ostatně až posud nestálo v Rusích kněžstvo na takovém stupni občanském jako ku př. u nás, nýbrž na mnohem nižším, a náleží i stran vzdělání i stran vážnosti jenom k nižším stavům, vyjmouc ovšem vyšší důstojenstva.

Šlechta má ovšem veliké přednosti, avšak jest proto snesitelnější, že není dědičnou³ ani žádnou uzavřenou kastou; šlechticem se stane každý, kdo jistého stupně buď v civilní nebo vojenské státní službě dojde a sice tak, že již každý oficír a každý student na vysokých školách jest šlechtic, tak že ovšem jest snadno šlechtictví dojíti. Může se tedy říci, že v Rusích šlechty v našem smyslu ani žádné není. Šlechta obsahuje v sobě spolu celou tak nazvanou inteligenci a dá se dělit na tři hlavní druhy, totiž úřednictvo civilní, vojenské důstojnictvo a paměštiky (majitelé panství).

Úřednictvo civilní bohužel! jest vlastně obyčejně pravá metla Faraonská a můžeme je nazvati skutečně největší bolestí ruské říše. Jsou to jedním slovem pijavice, a jméno činovník (úředník) má již v sobě u ostatního lidu jakýsi přízvuk, jako by řekl zloděj. Ne snad jako by nebylo i mnoho dobrých a svědomitých, ale ti jsou v mnohém ohledu přece jen výjimky. Majít' také civilní úředníci obyčejně velmi malé platy, někteří skoro jen několik zlatých až k neuvěření, a proto jsou již téměř na nepravé a nepoctivé výdělky odkázáni, a běda tomu, kdo má v úřadě co dělat, vlastně běda jeho kapse! Avšak i to neškodí vlastně caru a vládě v očích lidu: kdyby měli úředníci dostávat větší platy, musely by být také větší daně, a tak tedy lid nejsa stísněn daněmi říká: O což císař a vláda, ti jsou hodni, ale ti úředníci ti nás okrádají. Císař ovšem musí o tom vědět, že sobě jeho úředníci sami od lidu vydírat musí to, co se jim k živobytí nedostává, ale při tom dovolí sem tam ruská censura proti úředníkům hodně ostře psát⁴ a dost na tom jen když císař zůstane hezký, ať si pak proti úředníkům trochu lid pohubuje. - Že jest ostatně civilní úřednictvo císaři slepě oddáno, nepotřebujeme snad ani doložiti.

Důstojnictvo vojenské jest již zcela jiného druhu. Od důstojníků jiných vojsk liší se hlavně tím, že největší část ruských důstojníků jsou lidé samostatní, kteří majíce své vlastní statky, neslouží za mzdu, nýbrž jen několik let pro zkušenou a proto, aby si jistou hodnost vysloužili, načež obyčejně ze služby vystupují a na svých statcích co poměštlíci žijí. Důstojnictvo ruské jest v celku nejvíce vážený stav v zemi a jest v celku vzdělané i svobodomyšlné a způsobů vlídných, nedělic se dle obyčeje v některých jiných zemích co zvláštní kasta od ostatních spoluobčanů. Ostatně jest chování ruského důstojnictva ještě za časů války uherské u nás v dobré paměti, a nepotřebujeme tedy dále slov šířiti. Ačkoli subordinance vojenská jest velmi

přísná, přece s vojskem zacházejí důstojníci ruští mnohem srdečněji, než kdekoli jinde, a může se zase naopak říci, že také od strany vojska jest veliká oddanost a srdečnost k oficírům. Ostatně se v Rusích nepozoruje nikde nějaká nenávisť mezi vojskem a lidem: lid miluje a váží si vojáka a voják nepovažuje se za nic lepšího a vyššího než jsou jiní občané, a co zvláště jest výborná vlastnost vojska ruského, patriotismus, vědomí ruské a soucit pro čest a slávu svého národu. Mnozí evropští křiklounové ani o tom nevědí, kterak právě oni sami upevňují moc cara a jsou příčinou, že se uzavírá srdce každého Rusa a zatvrzuje proti celé ostatní Evropě. Neboť jest známo, že se ve všech evropských zemích a zvláště u Němců ustavičně jen jak v knihách tak v novinách při každé příležitosti ruský národ tupí a zlehčuje: ruská vláda, které se veliká chytrost upříti nemůže, nechává tato zlehčování zase v ruských časopisech překládati a můžeme si pomyslet a vysvětlit, s jakou nenávisť a mrzutostí hledí pak Rus na ostatní Evropu, od které neslyší nikdy o sobě nic nez potupu, opovržení a zostuzování. Že tento cit Rusů proti Evropě car dovede ke svému prospěchu použití, kdo by o tom pochyboval? „Za každý ten potupný článek rozboříme vám časem svým jedno město, a za každou potupnou knihu vezmeme vám jednu provincii!“ slyšel jsem po přečtení takových nadávek v hostinci se zapálenou myslí vykřiknouti jednoho ruského důstojníka.

Šlechta usedlá (poměštici) jest velmi četná, neboť nejsou v Rusích majoráty obyčejné, a statky se dělí, a největší část statků šlechtických pozůstává jen z jedné vsi. Každý úředník i úředniček hledí si nakoupiti za čas svého vezírství malý kapitálek, aby si mohl nějakou třeba sebe menší vesničku s několika poddanými koupiti a konec svého živobytí co ruský bárin (pán) na svém statku ztráviti. Že nemá tato šlechta žádnou příčinu býti nespokojena se svým osudem a že se jí nejlépe vede pod absolutní vládou, nepotřebujeme ovšem ani dokazovat. Přece však právě v ní jest jediná vydatná, ovšem jen tichá opposice proti absolutismu, a jisto jest, že zrovna od ní ve spojení s důstojhictvem vojenským časem svým vyjde proměna ruské vlády. Kdy tento čas nastane, nedá se ovšem napřed vypočítati, nemyslím však, že by to bylo dříve než za 30 až 50 let možná, leč by se nějaké neobyčejné věci přihodily. A kdyby se i dřív nějaká taková proměna stala, nemyslím, že by mohla býti stálá, a pochybuji, že by také byla opravdu k prospěchu ruského národu.

Mýlil by se také velice ten, kdyby myslil, že cizinci v Rusích obývající, kterých jest velmi mnoho a ode všech evropských národů nejvíce Němců, zvláště přispívají k rozšíření tam svobodomyšlného a proti-carského smýšlení. Naopak se musí vyznati, že největší část z nich jsou lidé velmi prostého a vředlkářského smýšlení, kteří se před každou kopejkou, před

každým grošem již od zdaleka klaní, a jen proto do Rus přišli, aby si kapsy brzy a hodně nahnati mohli. Od takových lidí ale ještě vyšlo ve světě málo liberálnosti. Cizinci tito jsou velmi často nejhorší nástroje absolutismu, tak ku př. jsou cizozemští důstojníci a generálové právě nejpodlejší a nejslužebnější, což platí v rovné míře o úřednících atd.

Probravše tyto rozličné třídy ruského obecnstva mohli jsme se přesvědčiti, jak mnoho jest mezi nimi živlů revolučních a proticarských. Viděli jsme, že posud velmi málo.

Řekne ale někdo: před nedávným časem prozrazeno jest v Petrohradě spiknutí a což Poláci, také-li oni nemyslí na povstání proti caru? - Co se prvního týče ne-bude moci arci nikdo zameziti, aby několik starých a mladých dětí, slyšíce o revolucích v celém světě, již z pouhého opičáctví také nějakou doma míti nechtěli, umějíce sobě málo vypočítati a nestarajíce se ani tuze o to, jestli se podaří. Ostatně neupírám, že by se tak nazvaná palácová revoluce, skrze kterou též Mikuláš Pavlovič přišel na trůn místo Konstantina, každou chvíli podařiti mohla: nemluvím zde ale o revoluci, která by místo jednoho despoty druhého na trůn přivedla, nýbrž o revoluci proti despotismu.

Co se však Poláků týče, ti jsou nyní ruské vládě málo nebezpečni: začez mají Poláci co děkovat papežské kurii a jezovitům. Větší část těch zemí, které z pozůstalosti bývalého království polského připadli Rusům, jest obydlena od Rusínů, vyznavačů řecko-slovanského křesťanství. Ti byli za časů polské vlády od jezovitů a neapoštolských hierarchických biskupů všelikým i ukrutným a nepoctivým způsobem pod vládu římského papeže (k unii) přivedeni. Historie nám vypravuje strašlivé věci, kterých se dopustila polská vláda, ve své od jezovitů zakořenené papežsko-hierarchické proti-křesťanské zaslepenosti proti Rusínům a jejich víře. Nyní pod ruskou vládou jest ale zase jejich stará a jim velmi milá víra panující, a Rusíni považují tedy připadnutí své k Rusku za osvobození od polsko-jezovitského pronásledování. - Avšak i sedláci polští v tak nazvaném kongresovém t. j. vlastním království nebudou se pozdvihovat proti Rusům ještě tak brzy: polská šlechta zacházela vždy z větší části velmi špatně se sedlákem, a toho uměl chytrý ruský despotismus ke svému prospěchu proti Polákům dobře použiti podporuje všemožně sedláka proti šlechtě, a získáje si tím tak důvěru toho lidu, že nyní praví: Wolem Moskala jak pana. (Raději mam Rusa než naši šlechtu). Proto si také Poláci v novějších časech ani netroufali v Rusku povstati.

Doufám ostatně, že nikdo čtoucí tento můj článek, nebude mi tak špatně rozumeti, aby myslil, že zastávám a chválím ruskou despotii. Učel můj zajisté byl jenom ten, abych ukázal, jak

marné jsou naděje, jak špatně jsou vypočteny plány těch, kteří již blízkou konstituci v Rusích prorokují, a na to se při krocích svých politických spoléhají. Vždy však jest při každém politickém jednání hlavní základ dobré znání okolností.

Nechci zde vyváděti žádné další politické následky z toho a žádná pravidla pro naše jednání, leč vyřknu jedno vyznání ale velmi důležité a sice vyjádření jednoho Jihoslovana: Jsem nepřítel a protivník vši despotie a budu až do poslední krůpěje potu hájiti konstituci: ale kdybych se despotie nikterak již uvarovati nemohl, jest mi ruská despotie nejmilejší.

Poznámky

1 Sluší totiž věděti, že mezi ruskými mužíky není již žádný rozdíl stavů, jako ku př. u nás bylo ve vsích ještě za časů poddanstva totiž sedláci, půl-, čtvrtlánici, domkáři, chalupníci, podruhové a konečně čeledínové. V Rusích jsou vrchnostenští mužici již poslední stav a jsou si mezi sebou zcela rovní.

2 Když se některého takového svobodníka, carského mužíka, kteří se obvčejně v krojí od jiných nerozeznávají, zeptáš, jako jest v Rusích obyčej: „Čí jsi, jak se jmenuje tvůj pán?“ - odpoví s hrdým úsměvem: „Gospodina Románova“, (pana Románova, příjmení císařské rodiny ruské, jako u nás Habsburg), kterýmžto žertem dává hrdě s libostí na srozuměnou, že vrchnosti nemá a že svobodník jest.

3 Šlechtictví přejde jen z otce na syna, vnuk šlechtice, to jest třetí koleno musí sobě ale zase šlechtictví a právo z něho pocházející vysloužiti, čímž Petr V. chtěl přinutiti šlechtu (bojary staré) k službám

4 To co ku př. Gogol o úřednících ruských vydal, nebylo by se nikdy smělo v Rakousích tisknout.

Pozorovatel politický

H. B. Událost, která obrátila na sebe pozornost v těchto dnech, jest nenadálé sesazení pana barona Haynaua jak z komanda armády tak i z vládního plnomocenství v Uhřích. Dne 9. stálo ve vídeňských novinách velmi zkrátka, že JMC. dle návrhu ministrů pana Haynaua z jeho povinností sesazuje a dne 10. zase zkrátka, že do pense dan jest. Jindy přeci bývá v Rakousích obyčej, že se velkým pánům takova hořká pilulka do nějakého řádu neb alespoň do zdvořilé formule zaobalí, ale p. Haynauovi podána jest zcela bez obalu, ani sklenici vody mu nedali, aby ji mohl zapít. Druhého dne na to, aby to, co již beztoho bylo veřejným tajemstvím, nabylo bezpečnosti poloúřední, ubezpečili nás vládní časopisy, že se to stalo pro neposlušenství, že p. Haynau příliš svou osobu jen všude viděl, a že ani neuměl JMC. zanechati právo milosti a amnestie. Že se o této události rozličně souditi bude, rozumí se samo sebou. Záleží li také něco na našem mínění, musíme podotknout, že bychom vládu za tento krok byli velice chválili, kdyby to byla již před půl letem učinila. Nyní však, když p. Haynau již vykonal všechno, co vykonati mohl, nebude ani na jeho odstranění nikomu mnoho záležiti než právě vládě samotné.

- Kdyby však se ještě hrabě Grünne, jak se již také praví, octnul brzy z předpokoje JMC. na příležitějších místě, totiž co nejvyšší podkoní v císařské maštali, pak by nám teprv bylo patrné, že ministerstvo skutečně chce časem svým konstitučně vládnout. Že se také proti hraběti Grünnovi, který ostatně i mezi vojskem chválen a oblíben není, silně mraky kalí, o tom nám dosvědčuje jedna kratičká zpráva, která stála nedávno v jedněch ministerských novinách: „Poněvadž se stalo více pádů, že se žádosti o audienci u JMC. odmrštily, aniž JMC. o tom zvěděl, ráčil, jak se praví, JMC. ustanoviti, aby se takové žádosti k vlastnímu rozhodnutí JMC. předložily.“ To se na nikoho jiného než na pana hraběte Grünne potahovati nemůže, a dává nám jasně na srozuměnou, že sobě osobil pan hrabě nějaká nekonstituční práva. Potešilo nás zároveň velice, že též v ministerských listech stálo, že na místo p. hr. Grünne k osobě JMC. přijíti má p. hr. Degenfeld, jež se všeobecně chválí.

Vůbec musíme nyní očekávati nějakou velikou změnu v našich veřejných záležitostech, zdá se nám i dokonce vyzdvižení obleženosti. „Lloyd“ již počíná něco takového raditi, a poněvadž takové rady v „Lloydu“ a v „Reichszeitungu“ nikdy se pánům ministrům neudělují bez jejich vlastního vědomí a poručení, musíme takovou radu držeti za víc než za radu. Spolu ovšem také radí Lloyd, aby prý ministerstvo na čas přechodu k opravdivé konstituci vlídně samo přešlo do rukou svých tu libovolnou moc, kterou posud vojsko spravovalo. Jestli se to

skutečně stane, bojíme se, že bude tento čas přechodu asi hodně dlouhý a nekonečný. Po bitvách proti Napoleonu slíbili všichni mocnářové německého soustátí a mezi nimi i císař František, že dají národům svým konstituci, ale čas přechodu trval tenkrát u nás od r. 1815 až do 1848, tedy 33 let, jestli by tedy zase nyní čas přechodu tak dlouho trval, mohli bychom se leta Páně 1883 dočkati nějakého sněmu.

- Pan zlatník Wagner v Praze, jenžto v máji roku 1849 byl zatčen, a o jehožto záležitosti jsme se již dříve zmínili, propuštěn jest po 14měsíčním vyšetřování z vězení ab instantia. Za 14 měsíců dá se chvála Bohu něco vyšetřiti!

Vláda vydala zákon, že samovraždníci ve vsi tichosti ale na hřbitově pochováni býti mají. P. biskup brněnský v cirkuláři ke svému kněžstvu velice neschvaluje tento zákon a radí kněžstvu svému, aby se passivně chovalo. Následkem toho zahrabán jest v jedné obci blíž Brna jeden takový nešťastník dle rady místního duchovního a dle nařízení obce od rasa v lese, začez se musela témuž pohodnému taksa 13 zl. stř. zaplatiti z pozůstalosti. Dle nařízení podkrajství brněnského vykopána jest mrtvola, pohřbena na hřbitově a vinníci mají se zodpovídati. - Stojít' psáno: Nesud'te a nebudete souzeni! Jakou z toho má škodu p. biskup brněnský neb církev, když se člověk nešťastný (šťastný se nikdo nezabije) pochová v tichosti mezi ostatní lidmi na hřbitově? Když na světě za živa největší hříšníci mohou obcovati a obcují s nejspravedlivějšími, proč nechcete popřáti každému člověku také místo mezi ostatními lidmi po smrti na hřbitově? Aneb chcete se dělati soudcem nad zemřelými spolubratry svými, chcete si osobovati moc, kterou si dle vlastního vašeho učení jen Bůh sám zanechal? Může věděti ku př. pan biskup brněnský, jestli právě on sám není před Bohem větší hříšník, než někdo, který sebe sám zavraždil? Pan Haynau byl právě svržen, že se míchal do amnestie, která na zemi jen císaři náleží: nejlepší důkaz tedy neskončeného milosrdenství Božího jest, že nesvrhl biskupa brněnského Antonína Schaafgotsche, který se míchá do amnestie Boží na onom světě! -

- Pan ministr Bruck nařídil, aby se dosavadní uherská železnice jmenovala nyní c. k. jihovýchodní státní železnice. Jak i tato maličkost ukazuje, kterak poznenáhla jméno Uher v zapomenutí přijíti má.

- Jistý hrabě Stosch prodal své statky v pruském Slezsku a oznámil v berlínských novinách, že Prusko opustí a v Čechách se usadí, poněvadž nemůže snést ty nové svobody, jako jsou jistota osoby, veřejnost soudů a porota, svoboda obcí, svoboda tisku, associační právo atd. Že

tedy hledá jinde útočiště, aby se před těmito svobodami uchránil. - Tento hrabě tedy ani nepozoruje, jak tím urazil naše ministerstvo, když hledá v Čechách útočiště před konstitučními svobodami.

„Kath. Blatt aus Mähren“, časopis sloužící ultramontánským záležitostem, podává pověst, že dobře známí páni Günther a Veith mají do Prahy se odebrati na povolání nového pana arcibiskupa. Spolu si vyjíždí tento časopis proti arcibiskupu vídeňskému, který prý si tak znamenitých mužů málo všímá a v koutku je státi nechává. Musí se totiž věděti, že pan arcibiskup vídeňský není veliký přítel jezovítstva.

- Pan biskup hradecký povolal p. P. Pruchu z Prahy do Hradce, aby prý jakési exercitie zavedl s kněžími v Králové Hradci. Zdá se nám míti pan biskup špatné ponětí o dospělosti svého kněžstva, myslí-li, že se ještě ani sami modliti neumějí. A potřebují-li kněží jeho nějaké rady, k čemuž pak jest biskup než aby jim jí udělil, a drží-li pana Pruchu za schopnějšího k tomu, proč neodstoupí jemu své biskupství? Nám se takové povolávání cizích ascetických tancmistrů nikdy nelíbilo.

Vládním novinám

H B. „Moravské Noviny“ přijaly v čísle svém od 6. července dopis z Vídně od obyčejného korrespondenta svého, ve kterém stojí mezi jiným o nových českých novinách „Denníku Vídeňském“ tato slova:

„Podle úmyslu vydavatelů měloť se s vydáváním počnouti již 1. července, že však se jednání strany povolení k nemu mimo naději protáhlo, nastalo toto opozdění. Byliť totiž vydavatelé, se žádostí svou od civilního i vojenského velitele odmrštění, a teprv v následku učiněné obrany obdrželi žádaného povolení. Toto faktum budiž odpovědí těm, jenžto se neostýchali, nejmladší toto dítko žurnalistiky slovanské již co nemluvně, ba před porodem u obecnstva osočovati, robětem gouvernementálním mu převzdívali a jinak mu cestu do vlasti zakročovali, budíce nedůvěru v poctivost jeho původu. Ono však pokárá nepřítel své z nepravdivosti a zjedná sobě samo průchod volný k milým rodákům svým, bohdá ku jich prospěchu“.

Ačkoli tam nestojí moje jméno, ví přece každý, že se tyto předhůzky nemohou jiného týkati nežli mne, neboť jsem jenom já tyto zprávy o „Vídeňském Denníku“ mezi obecnstvem rozšířil. „Moravské Noviny“ tedy vytýkají mně, že jsem se neostýchal osočovati tyto noviny jako guvernementální (vládní) a viní mne jedním slovem co lháře.

Když jsem já v časopise svém zcela určitě pravil, že „Vídeňský Denník“ bude vládním časopisem, zasloužil jsem si alespoň tolik vážnosti u „Moravských Novin,“ aby si byly pomyslily, že nemohu tak z čista jasna, snad jen ze své domněnky podobné věci mluvit, ale že musím dobré a jisté zprávy o tom míti. Tak to i skutečně jest, a mohu každého ubezpečit, že mi okolnosti tohoto časopisu, jeho vznik, osoby, které v jeho zakládání účastenství měly jak v Praze tak i ve Vidni jsou známy - ostatně ale nač se hádati, za několik měsíců aneb již za několik neděl ukáže se beztoho před celým světem, jestli jsem pravdu mluvil, a pak připomenu ještě jednou „Moravské Noviny“ a jejich pana dopisovatele na tuto nemilou věc, doufám že k jeho a ne k mému zahanbení.

Nepochybně se asi vlastenci naši vídeňští, kteří tam dobře vědí, kdo zakládá „Denník Vídeňský,“ čtouce tento článek, budou velmi smáti, kterak já zde ještě dokazovati musím, že to budou vládní noviny! Abych totiž ještě jednu tajnost svěřil obecnstvu, musím doložiti, že já vlastně nemám pražádnou příčinu mrzeti se na vycházení „Vídeňského Denníka,“ neboť jeho vydáváním děje se mé osobě právě největší čest - on totiž vychází jen proti mně, jak se jeho redaktoři a vydavatelé sami v Praze i ve Vidni na mnohých místech vyjadřují. Ejhle! tedy, kterak má osoba jest drahá, neboť bude státi ony „zcela neodvislé“ muže, kteří „Denník Vídeňský“ vydávají ročně asi 15 000 zl. stř. Toť tedy jest pro mne jenom velice pochlebné, a moje potěšení by nemělo mezí, kdyby zatemňováno nebylo tím obáváním, že budou důchody některých těch „zcela neodvislých“ mužů příliš blízko u státní pokladnice a že se z ní snad mnoho přimíchá k oněm 15.000 zl stř.

Než, odbyti takovou věc žertem, zdá se mi přece nedůstatečné, a považuji téměř za povinnost svou o svém nynějším postavení v krátkosti se zmíniti.

Bohužel! že v nynějším okamžení osoba moje v příliš těsném spojení jest s veřejnými osudy celého národu, a že se již téměř jakousi odpovědnost míti zdám za tyto osudy. Tak alespoň nině již vytýkali někteří z našich předbřeznových vlastenců, kteří roku 1849 se přidali ke straně vládní, že já prý svým odporem proti vládě mnoho jsem pokazil. Kdyby tato předhůzka vycházela od lidí, kteří vedle své oddanosti k národu také by byli dokázali skutkem nějaké

schopnosti své, znepokojila by mne snad tak dalece, že bych snad přestal ve své časopisecké činnosti a dokonce nechal všeho veřejného vystupování alespon na nějaký čas, aby tito mužové bez všeliké překážky z mé strany mohli dávat veřejnému mínění našeho lidu ten směr, který oni za dobrý drží pro národ. Neboť nemám zajisté na sobě té pověry, abych se za neomylného držeti mohl a pokládal bych si to za veliké neštěstí, kdyby snad skrze mne ač nevědomky pro národ náš nějaké zlé následky pojíti měly. Na štěstí ale jest svědomí mé v tomto ohledu zcela uspokojeno a odpovídám těm, kteří mi takové předhůzky činili následovně. Nemůže nikdo dvěma pánům najednou sloužiti, aby jednoho nezanedbával. Rozdíl tedy mezi mnou a vámi, milí pánové! jest ten, že vy sloužíte vládě a já národu. Já strany svého postavení vidím zcela jasně a nestojím také v dvojím světle, nevydávám se za služebníka a přítele vlády, který nejsem; vy ale nevidíte jasně a stojíte v dvojím světle: jsouce skutečně jenom služebníci vlády myslíte o sobě aneb vydáváte se alespoň před lidmi také spolu za služebníky národu. To však nepřipouštějí nynější okolnosti, kdežto mezi národem a vládou je spor o moc a správu v zemi a o práva, aby někdo mohl oběma pánům, vládě i národu najednou věrně sloužiti. - Tolik pravím těm z vás, o kterých jako ku př. o redaktoru „Pražských Novin“, p. Pickovi, přesvědčen jsem, že jen z dobrosrdečné slabosti, chtěje se všem stranám zachovati, takto smýšlejí a mluví. Ti však, kteří jen svou drahou osobu při všem na mysli mají, a hned všude do služby zaběhnou, kde právě buben nejsilněji a nejuvitězněji volá, kteří v ten čas, když mysli, že národ již zvítězí, křiklounským způsobem volali: Všechno pro národ; a nyní, když váha národu v nejistotě se houpá, když zvítězivší vláda milosti rozdává, zase opustili národ a přeběhli do druhého ležení, kde slunce svítí: ti ovšem o sobě praví, že slouží vládě i národu, totiž vládě, když vyhrála vláda, a národu, když vyhraje národ, nikdy však oběma zároveň.

Těm ale, kteří myslí neb alespoň praví, že bych já odporem svým proti vládě národu škoditi mohl, poukazuju na novější události. Ejhle! Chorvati, kteří vládě pomáhali proti revoluci, a Vlachové a Maďaři, kteří tuto revoluci proti vládě způsobili, dostanou nyní stejhou odměnu (t. j. stejná práva, větší než my ostatní máme): ba odměna Vlachů a Maďarů za jejich revoluci bude ještě větší, než odměna Chorvatů a Srbů za jejich pomoc! Co na to odpovíte vy, kteří radíte národu, aby hledal protekci u svých ministrů? Mlčíte? - odpovím vám tedy sám, co nás učí historie celého světa, že totiž vlády odjakživa více práv národu šetřily z bázně než z lásky.

Moje přičinění směřuje tedy k tomu, abych pomáhal národu k té vážnosti u vlády, která působí bázeň. Báti se nebude ale vláda jiného národu než dospělého v politickém smýšlení, a

proto musí být naše první péče k takové politické zralosti všechny třídy národu poznenáhla přivést. Jen taková vláda bude zachovávat ústavu, která přesvědčena bude, že by mohl národ každou chvíli revoluci provést, kdyby chtěl, že ale jen proto národ revoluci nechce, poněvadž na pokojné cestě bez nepořádků provést si troufá všechno to, co ke svému blahu za potřebné uznává. My alespoň vždycky jsme se přiznávali k tomu mínění, že se všechen pokrok na cestě pouze rozumové a bez násilí nejlépe děje; ať každá strana své návrhy přednese a co nejlepšího z toho národ pro sebe vybrati chce, ať si vyvolí. Proti důvodům ať bojují zase důvody, ne ale zbraň, násilí, zákazy a pronásledování.

Vláda naše bude mít nyní troje veliké noviny: „Vídeňský Denník“ a „Slovenské Noviny“ ve Vídni a „Pražské Noviny“ v Praze, kromě toho jsou ještě troje jiné polovládní: máť tedy vláda dosti příležitosti k vyslovení a obhájení svých úmyslů a kroků. Nevelikomyslné jest ale ze strany vlády, když opposici odjímá příležitost k rovnému boji, vytisknuvši nás z hlavních měst, jediného to příhodného působiště pro veliké každodenně vycházející noviny. Tím projevuje vláda sama slabou víru v pravdivost a oblíbenost svého jednání.

Ať ale i zákonitě opposici otevře cestu do hlavních měst, ať nechá platiti zase ten zákon tiskový, který si sama udělala, ať sobě neosobí nezákonní a protikonstituční moc nad tiskem, ať odevzdá tisk pod náležitě soudy: pak se teprva může říci, že nastal zase konstituční život, že nastala kontrola národu a veřejného mínění nad vládou, která v konstitučních zemích nevyhnutelná býti musí.

Pozorovatel politický

H. B. Zdá se podle všeho, že již nedaleká jest doba, ve které se stanou důležité změny našich veřejných záležitostí. Ze všech stran s jistotou se praví, že obležení bude nyní zrušeno, a sice buď k 18. srpnu aneb již dokonce k 1. srpnu, že také zároveň bude veliká politická amnestie atd. Také v novinách vládních dává se již něco takového na srozuměnou, a praveno nám z velmi věrohodných úst, že jeden p. ministr s jistotou mluvil o svolání českého sněmu ještě v roce 1850. - To by byly samé potešitelné vyhlídky, kdyby zase na druhé straně kaleny nebyly nárážkami vládních novin na to, že po zrušení obleženosti vojenské, ještě jakýsi čas přechodu k pravé konstituční vládě nastati musí, ve kterém ministerstvo samo jistou libovolnou moc do

rukou svých vzítí musí. Libovolná moc je ale absolutní moc, každému však musí být hrstka práva milejší než vůz nejsladší libovolenosti. Celý rozdíl byl by tedy ten, že ta libovolnost, která se až posud od vlády provozovala skrze vojenské orgány, budoucně by provozována byla od civilních. Což tedy získáme? Což také získá vláda sama, která se tím nepřivede na svou stranu konstitučně smýšlející, ale rozhorlí jen ještě proti sobě mnoho vojenských mužů, jak to již z jejich časopisů pozorujeme? Jsme tedy již v takových zoufalých okolnostech, že nás všechno, co jest, mrzí, a že se na nic, co přijíti má, těšiti nemůžeme!

„Reichszeitung“ sice ve svém posledním čísle velmi pěkně mluví o svobodě tisku, „že prý jen tisk jest tlumočnickem veřejného mínění, a že by tedy byl již čas, aby se přestal pronásledovati tisk, který se odstraniti nedá, i aby se tisku dalo pevné, jisté, jak od vlastní, tak od cizí libovolenosti svobodné postavení. My nechceme - praví „Reichszeitung“ - pro tisk žádné privilegie, nýbrž jen to právo: aby každý za přestupky své podle pevných zákonů se zodpovídati musel.“ O krásné a idylické časy, ve kterých již „Oester. Reichszeitung“ takto mluví o tisku, kdož by si při tom nevzpomněl na Schillerovo:

Sei umschlungen Millionen!

Diesen Kuss der ganzen Welt!

Leká se snad „Reichszeitung“ přece té příliš ostré a hloupé reakce ve Francouzích? Myslí si snad, že by se mohly věci najednou tuze obrátit, že všeho moc škodí? Obracuje tedy ještě v čas, aby snad nebylo pozdě? Dejž Bůh, aby tomu bylo tak, a abychom si nemuseli vykládat krásné řeči „Reichszeitungu“ o svobodě tisku jen tak, že po nich následovati budou nehezké činy, kterým sloužití mají jen za omastek.

- V Praze utvořil se pod ochranou a pod presidentstvím p. Ondřeje Haase výbor volební pro budoucí městskou radu pražskou, který se jmenuje „Wahlcomité der Mittelpartei.“ „Ost-Deutsche-Post“ gratuluje tomuto „Mittelcomitétu“ a přeje mu mnoho štěstí, nepochybuje prý ale, že se proti němu od česko-radikální strany dítí bude silná opposice.“ Vidíme tedy, jak vtipně pro nás „Ost-Deutsche-Post“ má vždy dvě jména pohotově, jednou nás nazývá absolutisty a zbožňovateli knutu, a po druhé zase česko-radikální stranu, jak toho vždy žádají okolnosti.

My také přejeme p. Haasovi a jeho „Mittelpartaji“ (což se nedá lépe pojmenovat než břišní strana) všechno štěstí, a má toho přání velice zapotřebí, neboť tak nazvaná česko-radikální

strana má při volbách obecních v Praze velikou naději, ba jistotu na výhru. Alespoň v první třídě a ve třetí jest česká a liberální většina skoro patrná, a jen ve druhé třídě, do které mnoho pensionistů a vládních lidí, též i mittelpartajních kupců náleží, nedá se posud vítězství předvídati. Co nás ale nejvíce těší a největší naději do budoucnosti dává, jest ta okolnost, že v Praze ještě posud český a liberální jsou synonyma. Že ostatně v Mittelpartaji, která praví o sobě, že bez ohledu na národnost a na politické mínění jen o hospodářské věci se starati chce, pod tímto pláštěm němectví a sedmašedesátnictví vězí, toť snadno ví každý i bez našeho ubezpečení. Jak krásně by to slušelo p. Ondřeji H., jehožto celá osoba již jest učiněný pulmistr, kdyby tak pode všemi dekrety stálo: Haase,... Haase... Haase... Haase... Ó radostné cestování po rozích v Praze, kdyby na nich všude tučně vytištěné jméno H. dávalo celému městu garantii jistoty jmění, osoby a pokoje! Ruhe, Ordnung, Sicherheit! vy tři gracie ze sedmašedesátnického ráje, vás vzýváme, abyste se snášely nad hlavami vyvolenců svých a vedly jejich stranu ke konečnému vítězství!

- Jak známo, objevila se zase již jedna divotvorná holka v Rakousích ve Schleimbachu, která měla tak nazvané „stigmata“, to jest pět ran na těle na znamení umučení Krista. Ta nebyla první a nebude také poslední, a budeme nyní vůbec slyšeti mnoho o nových zázracích. Schleimbašským se právě prý tento zázrak velice líbil (ač ho není těžko udělat) neboť procesí a návštěvy okolních pověrečných lidí mnoho vynášely. Klademe tuto jen následující otázku: Považuje-li se to jen za rouhání, kdyby někdo podvodnými zázraky šálil své bližní? A druhou otázku: Prospívá-li se tak pravému náboženství, když někdo falešné zázraky provozuje, a lidu pak poznavšímu jeden podvod, příležitost podává nevěřiti ani to, co skutečná pravda jest?

Pan arcibiskup vídeňský dal prý přísné napomenutí panu faráři Schleimbašskému, který se tomu protivil, aby tato holka odvezena byla do nemocnice vídeňské. Vídeňský pan arcibiskup již vůbec několikrát projevil nechut' svou k podobným nechvalitebným kusům, začož všechnu chválu zasluhuje.

-Pan biskup Schaafgotsche v Brně užívá dosažené svobody velmi chvalitebným způsobem, a nedávno poučil zase svět, že bez povolení papežského desátek zrušen býti nemůže. Těší nás velice, že pan hrabě L. Thun tak brzy se dočkal ovoce ze svého krásného zákona o svobodě katolických biskupů. Těší nás dále ještě víc, že brněnský biskup tak horlivě otvírá pobožnůstkářskému a z části zaslepenému lidu na Moravě oči, aby viděli, oč se vlastně panu biskupovi nejvíc jedná při náboženství. Těšilo by nás ale ještě víc, kdyby nám p. biskup pověditi mohl, do jakého způsobu dogmatiky římsko-katolické náleží dogma o desátku? Či

jest snad desátek ta skála, na které založena jest církev biskupa brněnského? Každý moudrý katolický kněz, kterému záleží něco na víře a na náboženství, musí sobě přát, aby přestaly co nejdříve všechny dávky lidu bezprostředně kněžím odváděné a aby kněží své slušné platy z jistých důchodů dostávali, tak aby se nevzdělanému člověku nikdy ani zdáti nemohlo, že se církevní povinnosti a funkce za plat vykonávají.

- V Pešti vydává od 1. července jistý p. Dord' (Jiří) Pejko nový časopis pro Slovany: „Zora Slavie pre hospodárov.“ Jak nepraktičtí a věru ničemní jsou lidé mnozí, o tom nám dává zase p. Pejko na sobě patrný příklad. Časopis jeho má být poučný pro rolníky, ale dobrou polovici svého prvního čísla naplnil p. Pejko nechutnými a již promrzelými hádkami filologickými. Pan Pejko totiž píše zase Štúrovským nářečím, ale kdyby jím psal a mlčel a hleděl si svého hospodářství, ještě by to bylo snesitelné. Tak ale hádá se na polovici svého archového čísla s redaktory „Slovenských Novin“ (kteří, jak známo, píší jazykem spisovným) o gramatice a o pravopisu, z čehož se asi málo vzdělají ubozí Slováci. I pište si již, pravím Vám, jak chcete, mějte ale již konečně u všech všudy! alespoň tolik rozumu, abyste psali něco, čím lid svůj poučíte a dále přivedete! Celý svět vidí, jak dalece ještě spí lid slovenský, budete-li se ale vy, kteří chcete být vůdcové a učitelé jeho, jen ustavičně o marné formulky mezi sebou hádat, nepřijdouce pro samé přípravy nikdy k žádnému opravdivému dílu, pak věru zasluhujete, aby se lid váš z vnuknutí vyššího jednou sestoupil a všechny vás někam do jezer tatranských naházel. Tak ale již jest lidská malichernost a převrácenost: nejde jim hlavně o to, aby něco moudrého psali, aby podali lidu něco, co by ho povzneslo a dále přivedlo, ale na tom jim nejvíce záleží, mají-li se jejich mizerné spisy s *v* nebo *w*, s čárkami neb bez čárek, s puntíčky neb bez puntíčků psáti a tisknouti! Quousque tandem abutere (o tajtrlictví), patientia nostra!

- Z Vídně se píše, že nyní v ministerství panuje důležitá porada strany nejvyššího soudu pro Lombardsko-Benátsko, a čekalo prý se až na vstoupení ministra vojny Čoriče s rozhodnutím. Jedna strana v ministerství červeně-centralistická chce totiž, aby nejvyšší soud byl pro celé Rakousko jen jediný ve Vídni: druhá ale chce povolit Vlachům, a tudy prý i Čechům a ostatním větším národům samostatné nejvyšší soudy doma. Přiznáváme se, že pro nás alespoň věc tato nemá tolik důležitosti, a že nám skoro Ihostejno jest, jak vypadne ministerská porada. Budou-li Maďaři i Vlaši zbaveni svého nejvyššího soudu, jisto jest, že pak brzy ve společnosti s nimi si vymůžeme také i my svůj nejvyšší soud: a dostaneme li jej již nyní, také dobře. To však jsme již na jiném místě zřejmě dokázali, že všeliká rovnoprávnost jest lež tak dlouho, pokud nemá každý národ svůj zvláštní, nejvyšší soud ve svém jazyku.

- Od „Vídeňského Denníka“ se dovídáme, že „se prý mluví o vystoupení p. Schmerlínga z ministerstva.“ Litovali bychom velice, kdyby na této zprávě mělo býti něco pravdivého, neboť posud jsme měli vždycky příležitost poznati v p. Schmerlingovi, jakožto opravdu konstitučně smýšlejícího. Ačkoli jest p. ministr Schmerling Němec a sice snad horlivý Němec, nedáme se přece národní záští tak dalece zaslepiti, abychom neviděli jeho zásluhy o zřízení dobrých soudů. My vidíme v p. Schmerlingovi v nynějších okolnostech dobrého ministra spravedlnosti, muže stojícího dobře a neúhonně na svém místě, a jsouce sami též horliví Slované, nemůžeme nikomu za zlé míti, kdo jest horlivý Němec. Co se ale našeho národního postavení týče, o tom jednotlivý ministr, ba ani celé ministerstvo rozhodovati nebude. -

- K neobyčejnému podivení svému čtli jsme již dne 11. července zde v Kutné Hoře zprávu z prešpurských novin, že prý shromáždění česko-liberální strany v Praze uzavřelo s ohledem na obecní volby pražské učiniti spolek s německou liberální stranou, aby prý se vyvolilo 30 Čechů, 30 Němců a ostatek ze známé Mittelpartaje! - Ejhle! teprva dne 22. má být schůzka v besedě měšťanské a již dne 11. dočteme se k tomu ještě až z Prešpurku jak tato schůzka vypadla! A zajisté moudrá Šalamounská rada a přátelské narovnání, vyvoliti 30 Němců, 30 Čechů a ostatek zas Němců z Mittelpartaje! Pozorujeme, že německé kasino v Praze, které se za zástupce liberálního Německa považuje (naproti kupecké německé a spolu sedmašedesátnické besedě), a od kterého nepochybně tento plán vyšel, nemá tak příliš špatné nápady - na svou stranu! Velmi špatný ale by měla naše strana v Praze nápad, aby tento návrh přijala! My nevíme sice jestli se některým voličům pražským tento náš svazek do rukou dostane, ale přece je zapřísaháme všemožně, aby se do žádného takového spolčování ani s Mittelpartají ani s ostatními Němci nepouštěli. Naše strana musí mít v Praze sama pro sebe majoritu - to vidíme z nynější městské rady, která jest celá až do jednoho muže jen od nás volená, a ačkoli se při tehdejší volbě celá Mittelpartaj i s německým kasinem proti nám spojili, nevyvolili přece ani jednoho městského zástupce. Každý blázen, kdo se v politice s někým o něco dělí, co může mít sám pro sebe; spolky a alliance politické dělají se jen tam, kde žádná strana sama o sobě vyhráti nemůže. Kdyby tak nazvaní liberální Němci v Praze mohli mít pro sebe majoritu: věru by vás nepozvali také na 30 výborů! Ať jsem odsouzen na 10 let k redakci „Ost-Deutsche Post“, jestli jest v celé Praze 30 liberálních německých měšťanů a vy byste jim clitěli dát 30 výborových úřadů do městské rady?

- Pozorujeme též po nějaký čas, že jeden dopisovatel z Prahy do p. Kurandovy „Ost-Deutsche Post“ od té doby co „Slovan“ v Praze zapovězen jest, jako naschvál výňatky z něho podává a

v posledním čísle 172 ještě se takto chlubí: „Další výklad Slovariské politiky přislíbuj p. H. v příštím svazku, a neopominu Vám, až jej na vzdor zákazu přece dostanu, krátký výtah z toho podati.“ Tu zajisté vidí každý zcela zřejmou rytířskou denunciaci od pana dopisovatele „Ost-Deutsche Postu,“ aby se vojenské mocnosti dověděly, že se „Slovan“ do Prahy dostává! Bylo by nám velice milo, kdyby pan generál Schutte od svého pana kollegy generála Weldena z Vídně jméno onoho Pražáka dopisovatele do „Ost-Deutsche Post“ vyzvědět, a téhož dopisovatele co čtenáře zapovězeného „Slovana“ za jeho denunciaci asi na 3 měsíce do Stockhausu posadit ráčil. Zaslouhoval by ale ještě k tomu od nás to přilepsení, aby se vždy přes den postil za to, že naše články naschvál hanebně překrucuje.

- Opírajíce se na slova v písmě: Jděte a učte všechny národy! žádají prý naši páni biskupové od ministerstva následující věci: Aby oni měli právo nade všemi školami státi, školní knihy neobmezeně ustanovovati, řízení celé katolických školních záležitostí, tedy jejich oddělení ode všech ostatních, pak ale (nie ohne dieses, jak říká Berliňan) spravování všech školních důchodů! -To přece je zřetelná řeč! Škoda, že pan ministr Thun neumí dobře vykládat písmo, mělo by se pánům biskupům vysvětlit, co to jest „Jděte a učte všechny národy!“ Měl by jim pan ministr říci. Tak Vy tedy Vaše biskupské Milosti chcete jít a učit národy? I proč ne, s radostí! Dostanete každý 70 zl. vídeňského čísla na rok a nový trakař, abyste si mohli ve čtvrtek zajet do lesa na pařezy - s povolením milostivé vrchnosti! - Divná věc jest ostatně, že si naši páni biskupové jen to z písma pamatují, co se jim líbí a ne všechno. Pravít' zajisté také Ježíš k apoštolům, které rozesílal, aby učili, mezi jiným takto: Math. X 8. 9. „Nemocné uzdravujte, malomocné čištěte, mrtvé křeste, d'ábelství vymítejte, darmo jste vzali, darmo dejte. Neberte sebou zlata ani stříbra, ani peněz do opasků svých, ani mošny na cestu, ani dvojí šat (dvou sukni), ani obuvi, ani hůlky atd.“ Proč pak tedy páni biskupové neuzdravují nemocné, nečistí malomocné, nekřísí mrtvé, nevymítají d'ábelství a především ale darmo nedávají. co darmo vzali? Proč pak berou zlato a stříbro a peníze sebou na cestu, a více než dvojí šat a nejen mošnu a hůlku, nýbrž i kočár se šesti koňmi? - Nepravíme však toto všechno snad s tím opravdivým úmyslem, aby to páni biskupové skutečně činili, nýbrž jen proto, abychom je odnaučili odvolávati se na Ježíše a bibli. když chtějí neslušným způsobem rozšiřovati svou hierarchickou moc. V bibli stojí docela něco jiného, a slova „Jděte a učte všechny národy“, mají v ústech Pána Ježíše zcela jiný smysl, než si myslí páni biskupové ve Vídni shromáždění. Zdá se nám, že by se vůbec velmi mnozí biskupové (a to nejen katoličtí, nýbrž i protestantští a pravoslavní) když si na bibli vzpomenou a sami na sebe se podívají, vždycky začervenati měli! -

- „Volksfreund“ ve Vídni silně doráží na všechny, kteří nechtějí věřit na nový zázrak Šleimbašský. Kdyby vláda nechala pokaždé takovou věc vyšetřovat, a pak bez obalu všechno oznámila, zdá se mi, že by mnohý nedělal žádné zázraky. Tak ale, když se všechno ututlá, jako u nás v Čechách zázrak ve Mcelích, kde byl patrný podvod a patrné podezření na jisté osoby: pak ovšem podobní podvodníci ještě veřejně se svou nestydatostí dorážejí.

- Dvě velmi zajímavé zprávy dovídáme se z „Reichszeitungu“ o Praze. Předně prý tam některé úzkostlivé duše zase již mluví o brzkém povstání a o nepokojích. Aby prý se ale tyto pověsti, (které nota bene kromě „Reichszeitungu“ ani živá duše neví), nezatrousily do cizozemských novin, vyjasňuje nám to starostlivá „Reichszeitung,“ že jen několik bataillonů pod stánky leží na Mariánské šanci a u invalidovny, aby se cvičili, z čehož prý jakože by takové pověsti povstati - byly mohly bývaly. To věru šlak ví, že ti Pražané jen pořád na revoluce myslí, proč se ani obležení vyzdvihnout nemůže, neboť se „Reichszeitung“ každou chvíli doví o nějakém novém spiknutí (jako v Šárce) aneb o tajném appetitu na povstání! - Druhá rovněž tak zajímavá zpráva z Prahy jest doslovně taková: „Náměstník, svobodný pán Mecséry, dělá okružní cestu po provincii, a všude ho přijímají se známkami upřímné a nepřetvářené lásky.“ Věřu ten dopisovatel pražský do „Reichszeitungu“ jest zrovna jak říkáme čertů člověk. Nejen že ví o každé tajné chuti k povstání, nejen že všude cestuje za panem Mecsérem, aby věděl, jak ho všude přijímají - nejen to všechno, ale i do srdce a do ledvin lidem vidí, kterak jej přijímají s nepřetvářenou láskou. Ó kým by měl „Slovan“ také takového dopisovatele! jak bychom to v krátkém čase daleko přivedli. Ale s takovými dopisovateli jako my máme: kdybychom jich sto poslali za p. Mecsérem na cesty, ani jeden nebude vidět známky nepřetvářené lásky. A pak má člověk vydávat dobrý časopis!

- Tak tedy do vojenské hranice také přijde žandarmerie: Ku podivu. Celá Vojenská hranice jest jediná žandarmerie proti Turkům atd., a teď zas ještě nad tou žandarmerií ještě má být jedna jiná.

- V Budíně v Uhřích slavili dne 15. července upomínku na vtrhnutí c. k. rakouského vojska do Peště. Na tak nazvaném Františkovém pahrbku asi tři čtvrtě hodiny za městem čtlo se ráno několik mší svatých a pak se slavnost hudbou a tancem ukončila Všichni přítomní asi 200, 300 byli ale jen c. k. vojáci. - Že se přece svět v ničem nemění - tu máme slavnosti a poutě na Bílé Hoře za Prahou. - My jsme nepřáli Maďarům vítězství, ale aby oni sáni se ze své porážky radovali, aby tomu k vůli slavnosti a tance drželi, aneb aby s potěšením se na to dívali, když to jiní místo nich činí - to přec se od nich rozumným způsobem očekávati nedá a

ani nemá. Musíme tedy takové věci za velmi špatný psychologický prostředek k uspokojení a smíření mysli považovati!

- Říšský rakouský historiograf (ultramontan) pan Dr. Hurter vydá prý co nejdříve historii Ferdinanda II., z které prý, jak jedny vládní noviny praví, velmi mnoho zajímavého se dovíme. Ubohý pan historiograf, a ještě nešťastnější my! Pan historiograf rakouské říše neumí ani slova česky ani slovansky, a chce nám objasňovat české dějiny za Ferdinanda II., kdežto se u nás ještě všechno jen po česku jednalo!

„Ubezpečuji vás, že bude obležení ještě do prvního srpna jistě vyzdviženo“ - - tak psaly jedny noviny. Druhé zase nyní praví: „Z nejlepšího pramene víme, že nový vojenský ministr Čorič hlasoval, aby ještě obležení dále trvalo, a že tím se rozhodla tato záležitost“. Tedy vyzdviženo, nevyzdviženo, vyzdviženo, nevyzdviženo! a to již tak trvá přes rok, co nás krmiti nechávají těšínskými jablky. Není to již ani k pláči, jest to pouze k smíchu!

- Ještě žádné mrtvě narozené dítě (vyjmouc jistou konstituci) nezpůsobilo snad tolik hluku jako mrtvé dítě královny španělské. Švýcarská vláda ohlásila úředně v novinách, že dostala přípis krále španělského, ve kterém praví, že on není otec dítěte královnina. Nepochybně, že všechny ostatní vlády dostaly ten samý přípis, že ale všechny, vyjmouc republikány švýcarské, zatajily jej světu. Jsme žádostivi, jaké asi následky bude míti ve Španělech takové prostodušné vyjádření korunovaného krále!

- Rektor Pešťanské university - jak píše „Wanderer“ - učinil návrh k reorganizaci její, ve kterém mezi jiným také prý stojí: Že profesoři mohou být propuštěni 1. když se dopustí nějakého zločinu, 2. když jsou podezřelí z neloyalního politického smýšlení! -Pan rektor tedy má řádné ponětí o důstojnosti vysokých škol: jak pak, kdyby někdo řekl, že pan rektor jest podezřelý z neloyalního smýšlení a vymohl mu propuštění: jak by se mu asi líbil jeho vlastní návrh?

Slovanská politika

H. B. Otázka, máme li se státi Němci aneb chceme-li zůstat tím, čím nás Bůh stvořil, totiž Slovary a Čechy, jest již dávno rozhodnuta. Byla zajisté jedna doba jmenovitě od císaře Josefa 1780 až asi do pádu Napoleona, ve které se již umrlčí truhla strojila pro staroslavny národ český, domnělý dědic stál již nedočkavě u skonávajícího a čekal až oči zavře. - Avšak jako vojny Napoleonské vůbec otřásly celou Evropou, tak oživil jimi duch našeho národu; mocnářové, bojující proti velikému císaři francouzskému, který je chtěl všechny pod své komando připravit, museli nevyhnutelně povzbuditi ducha mezi svými národy, na vyšší rozkaz mluvilo a psalo se toho času v novinách o svobodě a samostatnosti národů, o svržení cizího jha, i u nás v Čechách četlo se tenkrát ve spisech pod rakouskou censurou vydaných (!!) o velikém hrdinovi Žižkovi, pro něhož neměli až posud jiného jména než lupič, tak že i sprostý český lid tomu již uvěřil, že tento vznešený obhajce české svobody byl nějaký sprostý vražedník a škůdce, i jméno Husa došlo ke cti a všechny slavné a čestné upomínky z české historie vyvolány jsou z hrobu zapomenutí, do kterých je rakouská vláda ve spolku s jezovity od bitvy bělohorské starostlivě byla uložila. - Takovými zoufalými prostředky bojovali absolutní mocnářové evropští proti tomu, aby oni sami nepřišli pod absolutní vládu Napoleonovu, a poštěstilo se jim: avšak přirozená věc to byla, že myšlenky od nich ku pomoci svolané neupokojily se pádem Napoleona, nýbrž žily pak ještě dále, zakořenily se a nesly ovoce nemilé těm, kteří je na počátku rozesíti poručili. Národové počali skutečně od té doby mysliti na své vysvobození z absolutní vlády, a ještě posud žijeme v čase pracování národů evropských o svou svobodu. Nás Čechy zastala tato doba v dvojnásobné porobě: v národním ohledu byli jsme poddaní Němců, v politickém ohledu byli jsme pod absolutním císařem. Úkol náš byl tedy dvojnásobně těžký; v národním ohledu museli jsme bránit něinčině, v politickém museli jsme hledět, abychom proměnili císaře absolutního v konstitučního. Na papíře se nám nyní již obojího dostalo: jsme pod vládou konstituční, listina ústavní prohlášena jest, na svolání sněmů se čeká, národní rovnoprávnost pojistěna jest nám slavnými sliby, na úředních pečeti, v zákonnících stkví se vedle němčiny náš jazyk nyní již co bratr předešlé paní své. V životě samém ale máme až posud absolutní vládu, a němčina všude ještě i v pouze českých krajích jest panující. Úkol náš tedy jest, abychom obojí jak konstituci tak národnost skutečně do života přivedli, nedajíce se nikterak másti od svých národních a politických protivníků, z nichžto jedni (absolutisté a aristokrati) slibují nám, jestli od svobody upustíme, národnost, a druzí (Němci) jestli od národnosti upustíme, svobodu. My však, jsouce Slované a demokrati, ani od jednoho ani od druhého upustiti nemůžeme, nechceme míti ani národnost

bez svobody ani svobodu bez národnosti, což se také skutečně ani od sebe dělit nedá. Neboť demokratická svoboda bez národnosti jest nemožná a lživá, protože veliká většina národu, když jiný cizí jazyk jest panující, vyloučena jest od podílu svého ve veřejných záležitostech, vyloučena jest ze všeho vzdělání a nevyhnutelně se stane služebnou té menšině, která cizího jazyku mocná jest a tím poručnictví má nad ostatními. A naopak zas kdybychom pro národnost zadali svobodu, kdo nám za to stojí, že ta absolutní vláda, do jejížto rukou jsme podali, zejtra nebo pozejtří zase nám i národnost nevezme, aniž se budeme moci brániti, odevzdavše dobrovolně všechnu moc absolutní vládě?

Proto považujeme všechny řeči a všechny hádky o tom, máme-li se více svobody nebo více národnosti držeti, je-li národnost důležitější nežli svoboda neb naopak svoboda přednější než národnost, všechny takové řeči považujeme za marné a již v prvním základě za chybné. Upust' od národnosti slovanské a dám ti svobodu neb kdo mi zase řekne: upust' od svobody a demokracie a za to bude národnost tvá panující, jest zrovna tak můj nepřítel jako ten, kdo praví: Vezmu ti národnost i svobodu.

Lehce se ovšem řekne, jaký náš účel býti má, ale tíž jest udati prostředky, kterými bychom nejlépe a nejjistěji tohoto účele dosáhnouti mohli. Máme-li ale tyto prostředky vhodně vybírat i dobře voliti, musíme také zcela jasně a určitě účel sám před očima míti. Slova národnost a demokratická svoboda jsou ale neurčitá, a každý si do nich může klásti jiný smysl. Smysl, který my s nimi spojujeme, jest následující:

Národnost znamená u nás, aby tam, kde národ náš bydlí i vláda byla česká, a aby se užíval a jak při soudech tak při úřadech a při všech veřejných příležitostech jazyka národního, aby čeští úřadové nejen k lidu, nýbrž také vždy mezi sebou až do nejvyšší instance užívali národního našeho jazyka. Když to bude, rozumí se všechno ostatní, totiž užívání národního jazyka ve školách, v církvi, v občanském životě, v literatuře samo sebou. Tak to již nyní mají Chorvaté, proč tedy i my bychom neměli? Slova, všude kde náš národ bydlí, běreme ve smyslu slušném a poctivém, nemajíce při tom žádnou jezovitskou reservationem mentalem (totiž podvod za lubem), ne snad abychom chtěli všude, kde několik Čechů bydlí, neb v každé odtržené české vesnici míti české řízení vládní, způsob to, kterým „Ost-Deutsche Post“ a „Deutsche Zeitung“ a jim podobní lidé chtějí v Rakousích rovnoprávnost národní přiváděti ad absurdum a činiti ji nemožnou. Jakož my se odříkáme každého ostrova národního a zanecháváme jej té národnosti, ve které obklíčen jest, tak i žádáme zas, aby se jiní toho samého odřekli, a aby se národnosti k potřebě zemské správy slušným způsobem arrondovaly

(zokrouhlily). Dle té zásady zanecháváme ty krajiny v Čechách, ve kterých Němci nepřetrženě pohromadě bydlí, pod správou německou. Dle této zásady považujeme ku př. Prahu za české město a Liberec za německé, ačkoli v Praze také Němci a v Liberci také Čechové bydlí. Rozumí se při tom, že nechceme být ani tak nesnášenliví, abychom netrpěli ku př. Němcům v Praze pro jich potřebu německé školy a chrámy a všeliké ústavy, které by si k prospěchu svému založiti chtěli, abychom je snad nutiti chtěli k přijímání českých úředních spisů atd. Nedá se ovšem všecko až do nitky vypočítati, ale dosti na tom, jestli pravíme, že chceme slušnost a vzájemnou sousedskou lásku a shovívavost stavíce za první pravidlo: Co nechceš, aby ti jiní činili, nečiň jim!

Demokratickou svobodou ale rozumíme pokojné a zákonité další provádění ústavy od 4. března. Tato jest ve svých hlavních zásadách přece jen demokratická, proto že neuznává žádné dědičné přednosti, a ačkoli v ní jest mnoho chybného, dá se to přece všechno cestou zákonodárni při stálém pokroku všech národů v pokoji přeměnit a opravit.

Těmito výklady spolu odpovídáme těm, kteří nás ustavičně viní z toho, že naše slova národnost a svoboda mají neurčitý smysl.

Mužové tedy vlastenečtí, kteří co duševní vůdcové národu úlohu měli vyhledávati cesty příhodné k dosažení naší národní a politické svobody, což se jedním slovem samostatnost jmenuje, uhodili velmi šťastně na myšlénku Slovanstva čili panslavismu. Našliť oni národ náš již téměř v posledním tažení, oslabený a zmrzačený všelikým uměním duchovní a světské despotie a zvláště v národním ohledu již byla smrt takřka za plecemi.

Jednalo se tedy o to, povzbuditi zmalátnělý, cizinstvem pokažený, v otroctví si libující, ba svou hanbou se ještě chlubicí bídný lid. Zapotřebí bylo ubohému Čecháčkovi, jenž se po všech předpokojích plazil, celé Rakousko sebou vymésti nechal, a Boha i svých vlastních rodičů by se byl odřekl, jen aby se stal neplaceným praktikantem: zapotřebí bylo tomuto zmrzačenému pokolení ukázati obraz velikých předků, kteří se nebáli ani tyranských zesvětačilých papežů ani zeměchtivých německých císařů. Zapotřebí bylo při očividné slabosti své obracet se po spojencích, ne tak v politickém ohledu, neboť tu všichni národové stejně po svobodě baží, více však v národním ohledu, kdežto se jevil mocný protivník. Vlastencové naši oživilo tedy znovu myšlénku Slovanstva, myšlénku společného původu a národního bratrství všech Slovanských kmenů, která myšlénka sice v Čechách nikdy nepřišla k zapomenutí, avšak nikdy nevešla tak do celého národu jako za nynějších časů. Slovanstvo

zůstalo již od té doby hlavním střediskem a základem české politiky, a zůstane jím také na vždy, protože obsahuje v sobě velmi zdravou a pravdivou myšlenku, že národové stejného rodu, ve stejných těžkých okolnostech postavení, nejlépe sobě mohou vzájemně pomáhati ke konečnému vítězství. Pravdivost a užitečnost myšlenky Slovanstva ukázala se v nejnovější době na Chorvatech: nikdy by byli nedosáhli toho, co již nyní mají, kdyby se nebyli drželi pevně myšlenky Slovanstva, kdyby byli zůstali těmi obmezenými provincial kroaty, kterými byli dříve.

Nedá se nikdy zabrániti, aby myšlenka nová a veliká vedle mnohého užitku, který národu přináší, nevedla také s druhé strany ku krajnostem (excentricitám) a k přepjatostem. Taková přepjatost a krajnost jest u mnohých touha a přání po jednotvárnosti (uniformitě) slovanské, kterou oni jednotu jmenují, chtějí totiž, aby se všichni slovanští kmenové v jeden národ v každém smyslu toho slova slili, aby totiž všichni Slované měli jednu vládu, jeden jazyk, jednu literaturu, jedno náboženství a jedno zřízení.

Jest to vůbec již smutný osud člověka, že chtěje sobě pomoci od jednoho zlého, tím hlouběji do druhého upadá, chtěje si pomoci ode tmy, spálí se, a chtěje si ulehčiti od přílišného horka, zmrzne. Tak i se Slovanstvem. Vidouce mnozí, že Slované mají rozličná náboženství, jedni pravoslavné, jiní římské, jiní Lutherovo, jiní Kalvinovo, jiní Muhamedovo, a vidouce, že proto jedni na druhé sočí a nepřátelství k nim chovají: myslili si, že by bylo nejlépe, aby všichni přijali jen jedno náboženství. Neuchopili se tedy proti tomuto sočení a nepřátelství náboženskému nejbližšího a nejsnadnějšího prostředku, kterýž jest přivedení všech náboženských společností k vzájemné lásce a snášenlivosti mezi sebou, nýbrž chtěli raději všechny pod jeden klobouk přivést, což jest desetkrát těžší a nemožnější než ono docílení svornosti. -

Zrovna tak jest to i s přítelem jednoho jazyka, jedné literatury. Jaké by tu různice povstaly mezi jednotlivými kmeny slovanskými, než by se rozhodlo, který jazyk se přijmouti má za spisovní, jak by právě tím nejdříve se mohlo zploditi nepřátelství a sočení mezi bratrskými kmeny. A jaké pak obtíže a ztráty času, než by se toto nářečí uvedlo do literatury a do veřejného života ostatních kmenů! Okolnosti jsou již nyní takové, že čtyry slovanské nářečí totiž ruské, polské, české a jihoslovanské staly se nevyvratně samostatnými a spisovnými a snadněji jest zajisté mezi těmito utvořiti přátelský svazek jednoty nežli se zničením tří učiniti jeden panujícím a jediným. -

Rovněž tak by to bylo, kdyby se chtělo všem Slovanům vnutiti již nyní jen jedno zřízení státní aneb jen jediná vláda.

Rozumíme tedy všeslovanství, slovanskou vzájemnost a jednotu slovanských národů zcela jinak, a myslíme, že se také ani jinak přirozeným způsobem považovati nemůže, a sice tak, že není žádné jednotvárnosti ani v náboženském, ani v politickém, ani v literaturním ohledu zapotřebí k této slovanské jednotě a vzájemnosti, nýbrž jenom společné podpory proti společným nepřátelům a to sice té podpory, jakou okolnosti dovolují. Rozumí se tedy samo sebou, že nás Rusko podporovati nemůže, ani nebude v politickém ohledu k dosažení konstitučních práv, za to ale nás podporuje svou rozsáhlou literaturou zvláště v přísně vědeckých oborech, jakož nás i podporuje svou pouhou imponantní velikostí. Tak každý slovanský národ dává druhému to co má, a co tento druhý potřebovati může.

Co se předně literaturní vzájemnosti týče, jisto jest, že při podobnosti a příbuznosti slovanských jazyků každý vzdělaný Slovan nanejvýš za rok se všem ostatním slovanským jazykům tak dalece naučiti může, aby jim rozuměl a knihy v nich sepsané čísti mohl, a tím jest dle nynějších okolností tolik docíleno, jako by všichni Slované užívali jednoho jazyka. Rozmanitost rozličných slovanských nářečí též má svou zvláštní cenu, neboť má každé nářečí své zvláštní krásy, které by se nikdy do jednoho směstnati nedaly vedle sebe. Když tedy vidíme s jedné strany nesmírnou obtíž, ba nemožnost s odstrčením všech ostatních nářečí jen jedno učiniti panujícím: s druhé strany ale nesmírnou snadnost bez takové jednotvárnosti docíliti skoro těch samých účelů, kdož by se ještě rozmýšlel, která cesta jest užitečnější a praktičtější? Člověk méně vzdělaný beztoho ani nepotřebuje pro sebe tak rozsáhlou literaturu, jemu postačí vždy literatura jeho zvláštního nářečí, a vzdělanému stojí beztoho, jak jsme již podotkli, s malou prací všechny slovanské literatury otevřené, a také v ústním rozhovoru, jako ku př. na sněmích může se úplně ta samá cesta nastoupiti, každý Slovan mluví v nářečí svém, a všichni zástupcové ostatních Slovanů, náležejíce beztoho jen ke vzdělanějším mužům svého kmene, budou mu dobře rozuměti. - Místo, co bychom tedy utopické plány tvořili, jaké nářečí a jakými prostředky učiníme jazykem spisovným, všeslovanským, nastupme cestu mnohem kratší a nám docela snadně otevřenou, starajíce se totiž o to, aby naše mládež nejsnadnějším způsobem a skoro hravě naučila se rozuměti na gymnasiích neb na vyšších školách všem slovanským nářečím. Co se však politického spojení a politické vzájemnosti všech Slovanů týče, o tom nedá se bez hlubších základů nic určovati, a zapotřebí jest nejdříve probrati nynější stav všech jednotlivých kmenů.

Dle známek gramatických a lexikálních dají se rozeznati tyto nářečí slovanské: Velkorusové, Rusini - Poláci - Čechové, Slováci, Lužičané, - Slovinci, Srbové, Chorvati a Bulhaři.

Dle nynějších okolností dá se ale jen čtyřem kmenům slovanským prorokovati pojištěná již jak občanská tak literaturní samostatnost, totiž kmenu ruskému, polskému, jihoslovanskému a českému, při čemž arci tajiti sobě nemůžeme, že každý ještě buď o svou rozšířenost neb o svou určitost ještě bojuje. Tak jest ještě vždy možná utvořiti z rusínského nářečí pátou samostatnou literaturu a národnost, čímž by ruský kmen velikou ujmu utrpěl a zcela jiného postavení jak k ostatním Slovanům tak i k celé Evropě nabyl. Polský kmen vlastní sobě též Rusíny co nářečí jazyka svého a nedá se upříti, že Bělorusi se svým nářečím skutečně mezi polštinou a ruštinou zrovna uprostřed stojí a k oběma se skoro stejným právem počítati dají, nemají-li se již s ostatními Malorusy (Rusíny) za zvláštní kmen považovati. Lužičané jsou příliš slabý již pozůstatek velikého již od Němců vyhubeného polabského kmene, a neponěmčí-li se dokonce, buď k Čechům neb k Polákům se přidají, Slováci se také ještě pořádně neodhodlali. chtějí-li býti s námi jedním kmenem s jednou literaturou, aneb chtějí-li býti zvláštním kmenem, odtrhnuvše se od nás docela. Sjednocení Jihoslovanů, ku kterému tam ostatně nejlepší hlavy celého národu upřímně směřují, kterému ale mnozí pedanti a zlomyslníci ještě se na odpor staví, není ještě posud úplně docíleno, a na každý způsob v tom náboženství a s ním spojená buď latinská aneb řecko-slovanská abeceda velikou překážku činí. Bulhaři jsou ještě příliš pozadu ve vyšším duševním životě a literatuře, aby se již nyní o nich předpovídati dalo jest-li se k ostatním Jihoslovanům připojí, nářečí bulharské dělí se dosti značně od srbštiny, při tom všem ale držím skoro za jisto, že by se připojili, kdyby k tomu ostatní Jihoslované dobrých a energických prostředků užívali.

Slované žijí pod sedmerou vládou a sice: ruskou, pruskou, saskou, rakouskou, tureckou, srbskou a černohorskou a to ještě Rusko a Rakousko jen každou za jednu počítáme, ačkoli jiná jest vláda ruská nad královstvím polským a jiná nad vlastním císařstvím, jiná také jest vláda v Čechách, jiná v Chorvatech, jiná v Hranici vojenské, jiná ve Vojvodovině, jiná v Uhřích, jiná nad Slovinci středo-rakouskými, jiná v Čechách a na Moravě, jiná v Haliči. Ve dvou státech, v pruském a saském, jsou Slované zcela služební a nepatrní proti celku, ve třech, v ruském, v srbském a černohorském (Černá Hora jest zcela svobodná slovanská republika), jsou Slované panující, ve dvou státech zase, totiž v Rakousích a v Turcích jsou Slované většina obyvatelstva, avšak pracující ještě posud na dosažení politických práv a platnosti své.

S ohledem zas na kmeny jsou dva slovanské národy nerozděleny, každý pod jednou vládou a sice Čechoslované a Rusové, první v Rakousích¹ a druzí v Rusích; druzí dva kmenové jsou pod rozličné vlády rozděleni, Poláci pod tři, Jihoslované pod čtyry.

Pro nás jest ale nejdůležitější povážiti především nynější postavení Slovanů v Rakousích. Kdyby Rakousko svému pravému a jistému prospěchu rozuměti chtělo a podle toho se chovalo, mohlo by se státi domovem a milou vlastí tři velikých slovanských kmenů, totiž Čechoslovanů, Jihoslovanů dojista, a pak na vybrání buď Poláků neb Rusínů, jak by se totiž k té neb jiné straně chtělo nakloniti. Myslili jsme již také, že Rakousko po zkušenostech r. 1848 tuto politiku zachovávati bude, obzvláště když se tak patrně přesvědčila vláda, že Vlachové i Němci radši jinde než v Rakousích střeďiště své mají a k němu vždy se chýliti budou. Rakouská politika ale držela se a drží se posud té politiky, která se nejlépe vyjádřiti dá radou: Ex omnibus aliquid, ex toto nihil! Nejsem horký ani studený, chci se zachovati každému trošku a nezachovám se nikomu. Tak sobě ještě posud nechává vláda naše dvěře otevřené, aby se mohla buď německé neb slovanské politiky držeti, Němcům ukazuje z daleka vyhlídku na budoucí poněmčení a kolonisování celého Rakouska, ale zároveň zastrašuje je svými stálými řečmi o národní rovnoprávnosti a tu i tam skutečným uváděním jí do života. Slovanům dělá naděje skrze rovnoprávnost na další pokojné vyvinování jejich národnosti, a spolu je straší nadsazováním všude po straně němčiny, návrhy, aby za několik let všichni úředníci německy uměli, ustanovením němčiny za řeč v úřadech užívanou.

My jsme sami alespoň očekávali, že vláda naše upřímným zachováním se dle přání Jihoslovanů získá sobě silné sympathie mezi Jihoslovany tureckými, a připraví tak cestu k budoucímu připadnutí větší části evropských tureckých zemí k Rakousku, hojná to náhrada za nuceně spojené Vlchy; myslili jsme, že Rakousko, držíc se liberální slovanské politiky, stane se úhlavním sokem despotické ruské vlády, a měloť zajisté (a má ještě posud) Rakousko, vydatné prostředky v rukou, jak dále ukážeme, paralysovati a v šachu držeti moc ruského cara; místo toho ale vedlo své záležitosti takovým způsobem, že se stalo téměř ochrannou jeho zemí.

Slovanská politika v Rakousích ale neznamená snad tolik, aby vláda chtěla všechny ostatní své neslovanské národy násilím nebo chytře, hned aneb budoucně poslovaniti; slovanská politika znamená tolik, aby vláda podle možnosti své podporovala všude snažení Slovanů svých k utužení a k rozkvětu jejich národní platnosti, aby jim nezabraňovala, nýbrž pomáhala státi se materialně i duševně mocnými národy; a to proto, poněvadž z této moci Slovanů

svých právě sama vláda nabude největší síly a trvanlivosti, neboť prospěch Slovanů rakouských není nikdy odtrhovati se od Rakouska, naopak prospěch jejich jest vábiti a tahnouti za sebou do Rakouska ještě jiné své spolukmenovce, s tou ovšem výminkou, kdyby živobyť pod rakouskou vládou skutečně takové bylo, aby mohlo někoho vábiti, což ale dokonce jest na vůli zase jen vládě rakouské.

Slovanská politika v Rakousích tedy především žádá, neploditi různice, záští, nedůvěry a podezření jednotlivých slovanských kmenů proti druhým ani naschvál, ani chytrostí, ani z nevědomosti; nedávati ku př. naschvál české špatné úředníky (odpadky z toho co se již doma potřebovati nemůže) k jiným Slovanům, aby tak dostali zášť proti Čechům; neboť zrovna v té věci neplatná jest stará zásada rakouská: Divide et impera (rozděl a pak panovati budeš), a zrovna naopak, jen svornost a bratrská náklonnost mezi slovanskými kmeny jest nejpevnější páskou rakouského mocnářství.

Slovanská politika dále žádá, aby se napomáhalo k bližšímu spojení posud roztrhaných částí jednotlivých slovanských kmenů v Rakousích, totiž Čechoslovanů a Jihoslovanů.

Čechoslovanské země, Čechy, Morava, část Slezska a Slovenska v Uhřích jsou již dávno v literárním a duševním životě jedním národem, a větší část jejich byla již i jedním státem. Znamenitější duchové jak z Čech, tak z Moravy, tak i ze Slovenska od jakživa směřovali k úplnému spojení těchto zemi jednoho národu, a považovali sebe vždy za údy jednoho kmene, na co svědčí jména a spisy nejznamenitějších mužů ze všech těch krajin.

Předsudky sprostého, zaslepeného lidu, podporovány a podpalovány vždycky od našich nepřátel a bohužel! v novějších dobách i od některých chybujících našinců, nesmějí nikoho mýliti. Zdaž nepanují rovní předsudkové, sočení, nepřátelství a nadávky mezi jednotlivými provinciemi německými, ba i mezi sousedními vesnicemi a přece to nezabraňuje jim považovati se za údy jednoho těla? Chybná politika p. Štúra, který vždy, nedbaje nic na národy, o to usiloval odtrhnouti Slovensko literaturně od nás a založiti tam novou zcela samostatnou národnost slovanskou, ukázala se nejlépe v r. 1848. Dříve vždy říkal p. Štúr, že jen takovou cestou, jakou on nastoupil, dá se ožíviti a povzbuditi kmen slovenský, a několik set povstalců národních proti Maďarům byl celý resultát politiky páně Štúrovy. Jak zcela jinak by bylo vypadlo národní povstání na Slovensku, kdyby se byl starý svazek s Moravou a s Čechy nezrušil, na tisíce smělé a slovanskými zásadami rozhárané mládeže z Čech a z Moravy s velikou podporou materialní bylo by vtrhlo přes Tatry do všech končin Slovenska, a

celé spící dosud Slovensko strženo jejich enthusiasmem, bylo by stálo jako jeden muž v boji ke svému osvobození od Maďarů, a - tuť by tam jiste neměli maďaronské komisary jako jich nemají mezi sebou Chorvaté. V politice nesmíme nikdy dáti přednost myšlénkám a plánům poetickým, nemajícím v skutečnosti základu. Při všech dobrých vlastnostech, které má slovenský lid, nesmíme zapomínati, že až do poslední doby byl v tuhé porobě maďarské šlechty, a že všechna skoro intelligence, jak již to uherské zřízení sebou neslo, přiznávala se k maďaronům, že tedy by skutečný div býti musel, kdyby okolnosti na Slovensku byly jiné než jsou, a kdyby se lid slovenský více o své vyšší záležitosti staral a výše se nad pouhé hmotné žádosti povznášel.

Nechme jen nějaký čas uplynouti ve svobodě lidu od poroby panské, a uvidíme, jak se celý slovenský kmen povznese, jak staroslovanské dobré vlastnosti udušené maďarskou porobou zase se objeví. Veliké naděje můžeme míti na Slováky, ba odtamtud z Tater musíme očekávati nové síly, zmlazení našeho celého českoslovanského národu. Jest též i naděje, že žádný vůdce ratolesti slovenské nebude již nyní opakovati chybnou politiku p. Štúrovu, a že kdyby se i chtělo opakovati, nenajde ve vzdělanější mládeži slovenské žádného sluchu a ohlasu. - Jeden z hlavnějších nedůstatků mezi Slováky jest slabý počet tak nazvané intelligence, k odstranění jeho musíme se uchopiti dvou cest; předně, aby schopní a řádní, slovansky smýšlející mladíkové z Moravy a z Čech usazovali se na Slovensku co úředníci, professoři, učitelové, technické, za druhé ale a to důležitější jest, abychom si hleděli získati pro sebe tak nazvané maďarony. Maďaronů (t. j. Slováků rodilých držících se Maďarstva) jsou dva druhy, jedni drželi se Maďarů z příčin podlých a chlebašských, drželi se totiž panujících, aby s nimi měli podílu v panování jejich a zradili národ svůj pro kus chleba. Na těch nic není záleženo, ti se beztoho zase přidají ke každému, kdo vyhraje. Jiní ale drží s Maďary z příčin šlechtných, vidouce totiž v Maďarích zástupce svobodomyšlnosti, a Slováky majíce za nástroj despotie. Víme dobře, že jak tak i Maďari proti nám Slovanům mezi jinými také té nechvalitebné, ba ďábelské taktiky užívali, že nás představovali co lid podlý, v despotii si libující, a jmenovitě nám vždy jakési tajné sympathie k ruskému caru připisovali. Což divu tedy, že mnohý, jsa přítel svobody a neznaje naše snažení a jsa již od mládí v takových báhorkách vypěstován, jako slepý Šavel bojoval s Maďary proti své vlastní krvi. Naše starost budiž nyní, aby se z mnohých těch slovanských Šavlů Pavlové stali, a získáme si tak mnoho dobrých sil. Neboť nepochybuji, že mužové, kteří ze šlechtných (ovšem bludných) ohledů propůjčili Maďarům beznadějným sil a duši svých, tím živěji se uchopí mnohem zdravější, mnohem nadějnější, mnohem větší myšlénky Slovanstva, jen když

jim dopomůžeme k tomu, aby jasně viděli k čemu směřujeme, aby poznali šlechtnost, velikost a krásu našich účelů!

Kdyby Praha ležela asi na tom místě na Moravě, kde jest Hradiště, nemuseli bychom velikých starostí míti o konečné spojení všech tří zemí našeho kmene: avšak s druhé strany zase sluší uznati, že by snad již mnohem větší část Čech poněmčena byla, kdyby právě Praha nebyla co veliká pevnost národního ducha českého na blízku. A co se odporu Moravy proti užšímu svazku s námi dotýče, myslíme, že čas sám nejlépe odstraní všechny dosavadní překážky, každé nucení a silné přemlouvání bylo by nyní zbytečné a vedlo by zrovna k protivným následkům. Nechme jenom Moravu pokračovati ještě nějaký čas ve slovanském životě, jenž tam teprva v prvních počátcích nastal, a uvidíme, že touha Moravanů samých po spojení s námi bude zrovna taková jako byla naše r. 1848.

Postavení Jihoslovanů jest na ten čas s ohledem na liberální a politickou jednotu mnohem obtížnější než naše. Předně jest již v jazyku samém větší rozdrobenost a větší také rozdíl mezi jednotlivými podnářečími nežli u nás, za druhé myšlenka literární jednoty teprva asi od 20 let řádně povstala, v politickém ohledu jest též veliká strakatina rozličných zemiček pod rozličnými potentáty a rozličnými zákony, a kdyby se všechno dobře vedlo, zůstane přece naposledy nebezpečný a jednotě protivný dualismus latinský a řecký, jenž se na literaturu i na náboženství rovnou měrou vztahuje. Při tom jsou Jihoslované, co se vzdělání lidu obecného a literatury týče, ještě mnohem pozadu za námi: za to ale mají v sobě více mladistvého života, více síly, za to mají lepší zeměpisné položení při moři.

Pět literatur panovalo až do posledních dob mezi Jihoslovany a sice srbská, dalmatinsko-dubrovnická, galgolitická, chorvatská (provinciální) a krajínská (slovinská), při čemž ještě ani neběreme ohledu ani na Bulhary ani na rozličné velmi znamenité odchylky v pravopise, strany kterého si Jihoslované věru již dobyli korunu mučednickou rozličnými pravopisnými sektami. Od té doby však, co Chorvaté působením Dr. Gáje opustili svůj provinciální dialekt a přijali nářečí dubrovnické, již dříve dosti hojnou literaturu měvší, za svůj jazyk spisovní, opravivše toliko pravopis dle vzoru českého, stal se nesmírný krok k literárnímu spojení všech Jihoslovanů. Sluší tedy věděti, že se dubrovnické nářečí od srbského skoro v ničem nelíší, a že to jest vlastně srbština psaná jen latinskými literami. U Chorvatů již přijetí tohoto spisovního jazyka stalo se nevyvratným skutkem, a tak vlastně již mají Jihoslované jen jediný spisovní jazyk, s tím toliko arci velikým nepohodlím, že vyznavačové řecko-slovanské církve, Srbové, píší literami řeckoslovanskými (cyrillicou) a vyznavačové římsko-katolické víry

latinskými. Středisko prvních jest srbský Bělehrad, středisko druhých jest až dosud Záhřeb.² Slovinci, totiž obyvatelé slovanští v Koroši (Korutanech), v Krajině, ve Štyrsku a vůbec v tak nazvaném král. ilyrském mají ovšem nářečí velmi znamenitě se od spisovního jazyka srbsko-ilyrského lišící, jakož vůbec tento kmen jsa více podroben hubícimu vlivu němčiny také v každém jiném způsobu se liší od Jihoslovanů: v novějších dobách ale panuje mezi všemi vzdělanějšími Slovinci a jmenovitě mezi mladším spisovatelstvem chvalitebné přičinění, přibližovati se poznenáhla vždy více k hlavnímu spisovnímu jazyku dubrovnicko-srbskému a spojití se s ním i časein svým zúplna. Již nyní přijat jest zúplna pravopis záhřebský, místo předešlého nesmírně neohrabaného, a každou dobou vidíme růsti téměř podobnost slovenštiny k srbštině. - Glagolská literatura, jakož pouze církevní mizí také ode dne ke dnu ze života a vstupuje do řady starožitností. V Dalmatsku konečně drží se ještě někteří pedanti aneb alespoň drželi se až do poslední chvíle starého dubrovnického pravopisu, nemajíce ani tak málo citu slušnosti v sobě, aby přijali několik nepatrných změn v pravopisu k vůli Chorvatům, kteří jejich nářečí celé přijali místo svého.

Již dříve jednou před několika lety tuším, r. 1846 podotknuli jsme, že vlastně mezi námi Čechoslovany a Jihoslovany nejlepší a nejprospěšnější pro obě strany panovati může spojení, a pravdivost toho ukázala se zvláště roku 1848, kdežto my a Jihoslované zůstali jsme si věrni v duševním a v hmotném odporu proti Maďarům; tuším že ještě budoucně zvláště setkáme-li se kdy na říšském sněmu pohromadě, ukáže se veliká příbuznost našich interesů a potřeb. To však jest hlavní základ celé slovanské politiky a jediná cesta ke skutečnému vítězství, abychom se jedni druhých nespouštěli, ani tenkrát kdyby skutečně z nějakého jiného spojení vysvítal okamžitý prospěch pro jednoho nebo druhého. Zásada naše musí býti: Buď všichni budeme svobodni nebo všichni upadneme! Proti této zásadě prohřešili se Poláci, bojující v řadách maďarských proti Jihoslovanům a Slovákům; proti té samé zásadě bychom se byli prohřešili my Čechové, kdybychom byli svolili k návrhu maďarskému, že nám české koruně chtějí pojistiti ta samá práva v Rakousích jako má (neb vlastně měla) uherská, jestli upustíme od spojení se Slováky a s Jihoslovany; proti té samé zásadě byli by se prohřešili Chorvati, kdyby byli přijali od Maďarů neodvislost své země, obětovali za to Srby a Slováky maďaronské nadvládě. - Jediná moudrá i pro budoucnost vydatná politika naše jest ono poučení, které dalo kníže moravské svým synům na svazku hůlek spojených nerozlomitelném, ale na křehkosti každé jednotlivé hůlky o sobě. Co by nám pomohlo, kdyby jeden z našich kmenů opustiv a zradiv ostatní, dosáhl něčeho pro sebe: přišel by čas a zase by se mu to odňalo, a kdo by se zastal pak toho osamotnělého kmene, když by zatím ostatní kmenové již

snad byli zničeni? Jenom solidarnost všech slabších kmenů slovanských v dobrém i v zlém dává nám pevné naděje.

Tu však přicházíme k truchlivému výjevu Slovanstva, k mrzuté otázce polsko-rusínské. Jest jisto, že mezi Poláky a Rusíny panuje nepřátelství nezhojitelné, neboť mezi nimi jest boj o život a o smrt, rozjedovatělý ještě k tomu náboženskou nenávisť. Jak známo totiž považují a vydávají Poláci Rusíny ustavičně jenom za vesnický dialekt (nářečí) polštiny a nechť je uznati žádným způsobem za národ slovanský. Litužeme velice, že v tom ohledu nemůžeme ani my, ani také skutečnost sama dáti Polákům za pravdu. Gramatické důvody nejsou v takovém pádu rozhodné, neboť ku př. jest portugezský jazyk mnohem bližší španělského než tak nazvané plattdeutsch jazyku sprostého Rakušáka, přece však Rakušák i Hanoverán mají dohromady jeden spisovní jazyk, ale portugalská literatura jest od španělské docela oddělena. S tím samým právem jako Poláci mohli bychom i my Čechové vydávati nářečí rusínské za dialekt našeho jazyka alespoň každému, kdo češtinu, polštinu i maloruštinu zná, vždycky větší příbuznost maloruštiny s češtinou než s polštinou do oči padnouti musela. A kdybybyly okolnosti historické jiné, kdyby ku př. Čechové byli za časů husitských se svými liberálními a svobodomyšlnými zásadami zvítězili, a kdyby v jisté míře zůstávajíce nebyli mezi sebou dali vzniku tolika přepjatým sektám, kdyby pak byli od tohoto ustavičně duševně i materialně postupovali: kdož ví, jestli by nyní nebyla čeština spisovním jazykem všech Slovanů a jestli by se všechny ostatní nářečí nepovažovaly za dialekty češtiny? - Kdyby se ku př. Poláci při těch samých okolnostech, ve kterých žili, byli přiznávali místo latinsko-katolického ritusu k slovansko-unitsko-katolickému jisto jest, že by Rusíni až do dnešního dne byli dialektem polštiny a že by se od ni nikdy netrhali.

Poláky vůbec zabila, jak to nyní již osvícenější mužové jejich sami uznávají, slepá úslužnost k Římu, kterou oni držely mylně za katolickou víru, místo pravých katolických křesťanů stali se sluhami zkažených papežů a jezovitů a tím se vlastně zahubili. Když totiž Poláci za té doby, ve které Rusíni na množství menších knížetství roztrháni byli, dobyli všechny skoro země od nich obývané a ku svému království je připojili: toho času přiznávali se všichni Rusíni ke křesťanství katolickému ritusu řecko-slovanského a Poláci k latinsko-římskému. Známo jest, že beztoho panovala vždy mezi těmito jinak v podstatných věcech dogmatických skoro stejnými vírami veliká zášť, která svůj hlavní pramen měla v nenasycenosti římské kurie po světském panování. Slované jihoslovanští, o které se též oba tyto rituzy pokoušeli, a Poláci s Rusíny stali se obětí tohoto nekřesťanského sočení. Poláci zvláště podali se zcela za nástroj

jezovitů, vyslaných od papeže k obrácení Rusínů k římskému ritusu, a vykonávali slepě, myslíce se tím Bohu zavděčiti, všechny ukrutnosti a hanebnosti proti svým slovanským spolubratřím a přivedli je konečně k tak zv. unii, to jest, že uznali papeže římského za hlavu, ale zůstali při svém slovanském ritusu a při ženatých kněžích. S touto unií nebyli však jezovité nikdy spokojeni, považující ji jen vždycky za přechod k úplnému latinskému ritusu i s bezženstvím kněžským, a všelikými podskoky hleděli vždy tohoto účelu svého konečně provést. Těmito náboženskými rozmíškami, při kterých se Rusínům skutečně největší bezpráví od Poláků dalo, při kterých proti nim dle známých jezovitských zásad jakožto proti kacířům každý podvod a zrušení slova, každý prostředek dovolený byl, zakořenena jest taková nenávist Rusínů proti všem Polákům, která se již skoro neda asi vyplemeniti. Šlechta rusínská dílem přistoupila zcela k Polákům i dle víry i dle národnosti anebo vyhubena jest, tak že konečně pán, katolík a Polák, nevolník a Rusín byli již stejné významy a zášť utiskovaného nevolníka spojila se se záští utiskovaného křesťana. Šlechta jest posud ve všech rusínských krajinách katolická a polská, lid ale posud řecko-slovan-ského ritusu a všude tam, kde k Rusku připadli, přestoupili Rusíni zase najednou ke své prvotní a jim velmi milé víře nazpět.

Dle toho pozná každý, jak marné, ba dětinské jsou řeči Poláků o restituci (navrácení) Polsky v prvotních hranicích; neboť každý, kdo zaslepen není předsudky, musí viděti, že země rusínské navždy jsou ztraceny pro Poláky. To však Poláci nahlížeti nechtějí a v tom jest dle mého mínění hlavní chyba jejich celé politiky.

Jisto jest, že Rusíni nemají velikou přichylnost ani k caru ruskému a absolutní vládě, ani k Velkorusům samým, pod jejichžto panování nyní přišli. Rusíni jsou v každém ohledu, i v jazyku, i v obyčejích, i v historii samostatný slovanský kmen asi 12 milionů silný, bydlí v jižní části Ruska a v Uhřích, a ačkoli se mezi nimi pod ruskou vládou již nyní silně počíná zakořeňovati literatura a řeč velkoruská, přece ještě posud zachovali upomínky své samostatné literatury. Posud ještě vycházejí v Rusích knihy některé v maloruském jazyku, a v Haliči pěstuje se od r. 1848 velmi horlivě rusínský jazyk, a kdyby okolnosti byly příznivy, bylo by vždy ještě možná, že by se Rusíni jakožto pátý samostatný slovanský kmen mezi ostatní přidružili, ačkoli se upříti nedá, že již mnoho v tomto ohledu promeškáno jest.

Strany Rusínů jest tedy trojí vyhlídka do budoucnosti: první jest, kdyby rakouská vláda všemožně zvelebení národnosti rusínské v Haliči a v Uhřích podporovala, s tím účelem, aby se co samostatný svobodný slovanský kmen se všemi historickými upomínkami své minulosti ustálili, a jako vzor následování hodný svítily svým spolukmenovcům pod ruskou vládou

stojícím, lákající je k sympathiím a ke spojení. Vliv svobodné rusínské zemi s asi 4,500 000 obyvatelů v Haliči a v Uhřích, na Rusko by byl velmi důležitý, a když povážíme, že by kromě kmenové hrdosti ještě i emancipace sedláků rusínských v Haliči působila silně na spolukmenovce za ruskými hranicemi, jindy volné Kozáky, nyní mužíky poddané s tělem a s duší vrchnostem svým: nedá se upřít, že by Rakousko mělo silnou zbraň v rukou proti ruskému samovladaři. K tomu účelu musela by se ale národnost rusínská upřímně a s bystrým rozumem podporovati, aby co možná nejdříve rozkvětu dosáhla: ne ale tak polovičně jako jest již vubec způsob v Rakousích, že se jednou rukou dává a druhou bere, ne tak jako se děje posud v Haliči a v Uhřích, že vláda na papíře Rusínům a Slovákům práva dává, ve skutečném životě ale jim je od polské a maďarské šlechty zabraňovati a zkracovati nechává. Neboť by ani nikdo nevěřil, že polská i maďarská šlechta při svém pronásledování od vlády rakouské přece ještě posud v zemi drží vládu nad Rusíny a nad Slováky dle starého zvyku a na základě sociálních poměrů. Při všech nepříznivých instrukcích, které snad vláda proti polské a maďarské šlechtě dává, umějí si tyto přece vždy úřednictvo svým sociálním vlivem na svou stranu dostat, a tím všechny instrukce na jinou stranu obrátiti. Stav Rusínů jest ale takový, že bez dobře provedené podpory vládní nemohou se vlastními silami brzy povznést: nemají kromě svých kněží žádné intelligence protože šlechta všechna a s ní celá tak nazvaná intelligence k Polákům se drží.

Nebude-li ale vláda rakouská svému prospěchu rozuměti, upadnou Rusíni rakouští buď pod vliv národnosti polské, což jest druhá jejich vyhlídka, jak jsme ale již svrchu pravili, velmi málo pravdě podobná: anebo pod vliv Velkorusů, k čemu se také dle nynějšího nepraktického jednání naší vlády všechno nakloňuje. Že se ostatně také Rusíni pod ruskou vládou nikdy nemohou udržeti co samostatný kmen, leč kdyby dostávali k tomu od svých rakouských spolukmenovců posily: rozumí se samo sebou, a nepoštěstí-li se tedy utvoriti z Rusínů haličských silný, vzdělaný a samostatný kmen slovanský, rozhodnuto jest již tím sesílení Velkorusů o 12 milionů Rusínů. Další následky z toho zanecháváme každému myslícímu na uvážení: jakož i to, jestli by Poláci mnohem více neuškodili absolutismu ruskému, kdyby podporovali snažení Rusínů o samostatnost literární a národní, a kdyby jmenovitě polská šlechta mezi Rusy bydlící sama se k nim přiznala, a na místo osočování jim raději pomáhala, jsouc beztoho kost z jejich kostí. -

Zbývá nám ještě v krátkosti zmíniti se o Slovanech, kromě Rakouska obývajících, a sice o Slovanech pod ruskou, tureckou a německou vládou. Pod německou vládou vede se nyní

Slovanům nejhůř, a zřejmě se již ukazuje chuť i pruské i saské vlády k úplnému poněmčení nejen Lužičanů, nýbrž i Poláků poznaňských a slezských. O Slovanech pod tureckou vládou nedá se nic kratšejí a spolu důkladněji pověditi než to, že se Rusové všemožně snaží zakotviti mezi nimi vliv svůj a zrušiti tak konečně říši tureckou, což se vždy více připravuje. Rusko samo ovšem jest stát zcela slovanský, mýlil by se ale ten, kdo by myslil, že nynejší vláda ruská skutečně již všeho toho použila a používá, co by z myšlénky Slovanstva pro sebe ukořistiti mohla. Ruská diplomacie, jak uznáno, nejchytřejší, obyčejně jde při všem cestou velmi dlouhou, ale jistou, ruský orel nezarazí tak lehce někde svoje drápy, ale kde je zarazí, tam již obyčejně také zaraženy zůstanou. A jaké jsou opravdivé myšlénky a plány cara petrohradského a jeho diplomatů o konečném uspořádání zapletených evropských záležitostí, kdož to může věděti? Historii nazval onen římský mudrc učitelkou života, a historie nám praví, že Rusko napřed také začalo Polsku pomáhat, a z toho pomáhání vyšlo konečně rozdělení Polska a připojení největší části k Rusku. To budiž za výstrahu těm, kterým Rusko v novějších dobách také pomáhalo. Avšak mluvm zřejmě, dobře míněná rada a výstraha najde snad svého místa. Dle našeho mínění Rakousko jen v poctivé konstituční vládě, a rovněž tak v poctivém držení svého slova o rovnoprávnosti národní najde platné záštity a základ pro budoucnost.

Rakouská vláda nemůže býti tak dalece zaslepena, aby nenahlížela, že naše slovanská politika úplně směřovala k prospěchu Rakouska, a nepochopujeme až podnes příčiny, pro které se vláda naše sama vzdala všeho toho prospěchu a nepřijala ruku slovanskou v upřímnostijí podanou. Neboť nyní již nikomu tajno býti nemůže, že ministerstvo naše držíc se centralisace, úplně nastoupilo politiku německou aneb lépe ještě řečeno maďarsko-německou. Politika maďarsko-německá jest ale slovanské zcela protivná a proto nevyhnutelně musí býti všichni Slované v opposici.

Účel naší slovanské politiky jest: přivéstí všechny západní a jižní kmeny slovanské do spojení, a skrze toto spojení pojistiti každému z nich svobodu, samostatnost a rozkvět života národního. Poněvadž již větší část' těchto slovanských kmenů skutečně v rakouském mocnárství pohromadě jest, usnadněno jest tím znamenitě dosažení našeho účelu, musíme totiž k tomu směřovat, aby se zřízení Rakouska tak přetvořilo, jak toho zapotřebí jest k našim potřebám a hlavně k tomu, aby i jini naši spolukmenovci, posud kromě Rakouska bydlící, přáti sobě mohli spojení s námi. Poněvadž ale nynější vláda k dosažení našeho účele nepomáhá, musíme tedy hleděti na cestě opposiční dosáhnouti proti vládě svého cíle. Cesta,

na které vláda nynější jde, jest centralisace se zdánlivou stavovskou konstitucí a zdánlivou rovnoprávností: cesta naše jest foederace s opravdivou demokratickou konstitucí a opravdivou rovnoprávností. Tyto cesty jsou sobě zpříma protivné, a nemůže tedy nikdo zároveň s vládou a s námi držeti, tak jako nikdo nemůže býti spolu v ohni a ve vodě.

To jsou ty jediné v Rakousích možné politické strany, to jsou ti rakouští torries a whigs, kteří se v budoucnosti potýkati budou o panování v Rakousích. Tu přestává všeliké chytráctví a stavění se na obě strany, které právě nyní u nás v Čechách modou býti začihá; kdo není s námi, jest proti nám, musí každá strana takovým spekulantům do očí pověditi, a nenechat nikdy platiti ty známé již výmluvy o prostřední cestě, o mírnosti atd. Mírnost nezáleží v tom, abychom s nikým zcela nedrželi, nýbrž s každým trochu, abychom opatrně čekali, až která strana vyhraje, a proto se se žádnou docela nespojili ale také si se žádnou úplné nepřátelství nezpůsobili, mírnost nezáleží v tom, abychom neměli žádné zásady a žádné přesvědčení: mírnost zaležeti může jedině v tom, že své přesvědčení nikomu násilnickými prostředky vnučovati nechceme, že své zásady na cestě rozumové skrze poučení a důkazy rozšiřujeme atd.

Máme li však na cestě opposiční k nějakým výsledkům dojíti, zapotřebí jest především dobré organisace a souměrného, dobře vypočteného působení. Až posud může se říci, držel nás pohromadě více instinkt, cit společného nebezpečení a společné náklonnosti, zapotřebí ale jest, abychom nyní již s úplným vědomím o účelu svém a o prostředcích společně dále pracovali, jakožto dobře organisované strany: Jmenovitě ale abychom jako posud nebyli jeden kmen od druhého odloučeni, nýbrž abychom si hledali prostředků, kterak bychom udržeti mohli mezi sebou stálé spojení, řídíce se jeden podle druhého ve svých krocích a nepočínaje jeden kmen nic důležitějšího bez vědomí a bez schválení ostatních.

Ne dosti na tom, abychom jen my, slovanští kmenové, mezi sebou ve stálém spojení byli, zapotřebí jest, abychom též i s neslovanskými národy, s kterými máme společný osud a společné snažení, se srozuměti hleděli, a svazek přátelství a podpory uzavřeli. Především sem náleží Rumunové, pak i Vlachové a z části také i sami Maďaři.

Co se ale v tomto ohledu nám samotným Čechoslovanům zvláště na srdce klásti musí, jest především jistá disciplina strany. Dvě chyby se v tomto ohledu mezi námi zvláště pozorují: totiž někdy příliš lehkomyšlná důvěra a někdy zas příliš zbytečná nedůvěra. Oboji jsme v r. 1848 a 1849 bohužel velmi často pozorovali. Jak mnohým, kteří posud ničím nedokázali ani

schopnost svou ani obětavost nějakou k národu a péči o jeho blaho, věřilo se tenkrát neobmezeně, jen proto, že hodně radikálně křičeli, a přesvědčili jsme se nyní, že mnozí z nich v čas nebezpečí docela umkli, aneb dokonce veliký skok od nejostřejšího radikalství až k vládní služebnosti učinili, aneb při všem svém dobrém mínění svými nemotornými kousky jenom ostudu celé straně způsobili a nám uškodili.

Na druhé straně ale jsme zase museli v těchto letech slyšet ostudit i od upřímných našinců muže, kteří po celý svůj život neunavně pro národ pracovali. a kteří by s velikými schopnostmi svými chloubou byli každého národu, a proč? - protože některé jejich myšlenky byly jiné než ty, které se tehdy podle panující mody za samospasitelné pokládaly!

Věřu v tom ohledu nemůžeme dosti důtklivě naší straně na srdce položit následující pravidlo: Když pozorujete, že některý muž, mající již zásluhy o národ, a dokázavši již mnohými způsoby své upřímné vlastenectví, v některé věci jiné projevuje smýšlení než vy, varujte se, abyste ho hned proto za nějakého zrádce nepovažovali, abyste hned nějakou hanebnou neb sprostou příčinu této jeho myšlenky nehledali. Přejte každému jeho osobní přesvědčení v některých věcech, neboť možná není, aby všichni lidé smýšleli o všech věcech docela stejně a jako podle komanda! Vidíte ze všech stran, jak se štědře protivníci naši odměňují těm, kteří jim pomáhají: my tedy nemohouce takových odměn dávat, alespoň neházejme na své dobrodince kamením a neoplácejme jim nevděkem a urážkami, a nepotvrzujme staré přísloví a pravidlo: že národové jsou obyčejně nevděční ke svým zasloužilým mužům. Ovšem jest pravda, že se řádný vlastenec a opravdový syn svého národu ani žádným nevděkem odehnati a odstrčiti nedá od plnění svých povinností k národu. Avšak pomyslete si jak trpký musí být cit takového muže, který beze vší odměny jen z pouhé oddanosti pro vas tak dlouho pracoval, a kterému pak za to zaplatíte místo lásky a vážnosti nadávkami a hrubými podezřeními! Mnohé slabší duše ale opravdu nevděk podobný na vždy nám odcizí.

Nechceme, aby těmto našim slovům někdo špatně rozuměl, jako bychom snad žádali slepou důvěru! Slepá důvěra nesluší žádnému rozumnému muži, a ani v Boha nemá míti slepou, nýbrž rozumnou důvěru, totiž přesvědčení, že s námi žádný zlý úmysl míti nemůže. Tím méně sluší tedy míti slepou důvěru i v nejlepšího člověka. Veliký ale jest rozdíl mezi slepou důvěrou a mezi lehkomyšlným osočováním zasloužilých mužů proto, že v některé věci jsou jiného mínění.

Na to také zvláště nikdy zapomenouti nesmíme, že kolikráte neradno jest své mínění o každé věci zcela, jak říkáme, na krám vyložit, a že také není zapotřebí ani užitečno, aby protivníci znali vždycky každý náš úmysl, zkrátka, že jsou kolikráte příčiny některé, které se vytrubovati nedají a nemusejí, a že se vůbec nechodí na ptáky s tureckou muzikou: a proto také, když někdo hned nevidí, k čemu by mohlo něco být dobré a proč se něco řeklo tak a ne jinak, nemá již hned bouřit a podezření míti, nýbrž dočkati času.

Nevyhnutelnost jest nám ale, abychom co nejdříve zřídili si spolek politicky-národní, jenž by jakožto hlavní sbor na čele stál všelikého národního počínání. Jestli obležení v Praze již brzy konec svůj nevezme; musíme věru prozatím zříditi takový spolek někde jinde, kde zákon associační platnost má. My co nejdříve podáme v listech svých návrh k podobnému spolku na uvážení celé naší strany. Bez takového střediska jest celé naše působení jen roztrhané a nemůže vésti k žádnému vydatnému prospěchu.

Druhé naše přičinění musí pak býti, aby naše politické časopisectví nějak řádněji zřízeno bylo, a více podpory nalezalo nejen hmotné peněžité, nýbrž čehož více ještě se nedostává, duševní spisovatelské. Také strany toho dovolím si co nejdříve podati návrh svůj obecnstvu našemu na uvážení: důležitost jeho neupřeká nikdo, kdo pozoruje, jak se vládní časopisectvo pořád zmáhá a ze všech stran k sobě spisovatelské síly vábí a nám jich ubírá. Považme, že nyní „Slovan“ a „Večerní List“ jsou alfa a omega celé české neodvislé žurnalistiky !! Považme, že na Moravě a ve Slovensku nemáme ani jeden politický neodvislý časopis! A to při svobodě tisku, při konstituci. Nezapomínejme, jak daleko jsme tu již za r. 1848 a 1849 nazpět, kdežto jsme měli tolik časopisů!

Emancipace od němectví musí být v každém ohledu naše heslo a proto budiž studium jazyku a literatur románských, zvláště pak anglické a francouzské, hlavní péče všech našich nadanějších a vzdělanějších mladíků. Toto studium přesvědčí každého, kterak největší část vzdělanosti německé a veškeré té zásoby knih a myšlének, s nimiž se Němci naproti nám tak rádi chlubívají, vážena jest od Angličanů a Francouzů, a kterak pro nás velice prospěšno bude, nabírat zrovna z pramene tam, kde se nám nabírání milerádo popřeje beze všelikého vychlubování a vyčítání. Politování hodno jest, že ani nemáme ještě pomocných filologických spisů v našem jazyku k naučení se angličtiny, frančiny a že musíme obyčejně zase jen skrze velikou okliku totiž z německých slovníků a mluvnic k poznání těch jazyků přicházeti, ačkoliv Rusové a Poláci mají v tom ohledu velmi dobré práce, kterých i my použiti můžeme, a dle kterých by téměř jen hračka byla česko-anglické a česko-francouzské mluvnice slovníky

sestaviti, kdyby se jen někdo v tu práci uvázati chtěl. V tom ohledu musí se naší Matici spravedlivá předhůzka činiti, že ve vydávání spisů svých příliš náhodou a passivně se řídit nechává, a málo kdy aktivně na vypracování a vydání jistých potřebných a užitečných spisů působí.

Co se ostatně svazku mezi slovanskými kmeny týče, byl by ovšem ideal, aby Čechoslované, Jihoslované, Poláci, Rusíni všichni dohromady docela stejnou řídili se politikou, a jdouce všichni jednou cestou, v ničem jeden druhého neopouštěli, majíce dohromady stejné spojence a stejné nepřátele. Bojím se však, že jako až posud tak ještě na ně jaký čas Poláci tomu budou na závadě, že nebudou totiž chtít ještě upustiti od své zcela chybné a neslovanské, nám všem a jim samotným zvláště škodlivé politiky. Poláci totiž až posud příliš ještě přeceňují své síly, a abychom se tak vyjádřili, stydí se ve své šlechtické pýše vstoupiti s námi do spojení. Za krátký čas ale přijdou Poláci na ta místa, kde i my Jihoslované budeme dále v moci než oni a pak jistě se s námi spojí, jen aby to nebylo pozdě! Poláci musejí upustiti docela od všelikého panování nad Rusíny a třeba to bylo pod firmou bratrství cum reservatione mentali; oni mají uznat Rusíny za zcela sobě rovný slovanský kmen, a ještě více, oni se tak dalece zapřítí musejí, aby odřeknouce se na vždy krajů od Rusínů obývaných, ještě i Rusíny sami všemožně podporovali ve zvelebování jejich nářečí a povznášení národu, oni sobě musejí z Rusínů, které až posavad jen za své sedláky ve veliké šachové partii považovali, učiniti sobě pevné upřímné spojence; to jest dle našeho přesvědčení, kteréhož příčiny ostatně zevrubně zde vykládati za potřebné neuznáváme, jediná cesta, na které Poláci také sami k něčemu dojítí mohou. Poláci se přesvědčili až posud s velikými škodami, že všeliké spoléhání se na pomoc jiných národů bylo marné, a že se jich jen všude nelítostně zneužívalo za prostředek jak od Francouzů, tak od Němců, tak i od Maďarů. Pomoz sobě sám a Bůh ti pomůže! budiž tedy od nynějška jejich heslo. Jen v nezištném a bratrském svazku s námi kyne jim pevná naděje na jisté budoucí, třeba ne hned okamžité, vítězství. Svazek vzájemné podporu ochrany mezi Poláky, Čechoslovany, Jihoslovany a Rusíny jest jediný pravý základ svobody slabších středoevropských národů, jest to amphycionský spolek k hájení práv proti mocným škůdcům a násilníkům, on nemůže býti založen na žádné zištnosti jednotlivých, nýbrž jen na společné poctivosti a bratrské lásce, na tom citu, že concordia res parvae crescunt t. j., že svornosti malé věci vzrůstají.

Dejž Bůh! aby konečně jednou Poláci nabyli tolik duševní síly a připustili k srdci svému radu naší strany Rusínů. Nahlížíme ovšem, že jest k tomu veliké zapření sama sebe zapotřebí, ale

Poláci již tak mnoho utrpěli, tak mnoho obětí přinesli, tak mnoho pokusů učinili pro osvobození svého národu: ať tedy ještě zkusí tento poslední prostředek. Snad mi namítne některý: „Umíte vy, Čechové, nám dobře radit, ale sami též prohlašujete Slováky za nářečí své a chcete, aby s vami jednu spisovnou řeč měli.“ Na to odpovídám: Okolnosti jsou zcela jiné, my, Čechové, nikdy jsme ještě politicky nepanovali nad Slováky jako Poláci nad Rusíny, a národ slovenský posud nic zlého od nás nezakusil, ovšem ale leccos dobrého. Avšak kdyby ještě nyní velká většina Slováků na tom stála, že chtějí býti Slováci zcela zvláštním slovanským kmenem, že chtějí založit a mít svou zcela zvláštní literaturu: budu já, ačkoliv jsem zcela jiného přesvědčení, přece první, který tuto vůli jejich za pravidlo pro sebe uznám, a jim, jakožto samostatnému slovanskému kmenu, ke společnému bratrskému svazku a k vzájemné podpoře zase ruku podám, neboť jsem sobě naučil vůle každého a svobody nade všechno jiné vážiti.

Poznámky

1 Nepatrná část Čechoslovanů v Prusku nepadá zde na váhu.

2 Od Gáje přijala latinsko-jihoslovanská literatura jméno ilyrská, proti kterému ale co pojmenování společnému celého národa velká opposice povstala.

Kdo jest větší idealista?

H. B. „Brněnská Presse“ jedná ve svém č. 177. v dopisu z Vídně o našem článku pod názvem „Slovanská politika“ ve „Slovanu“ uveřejněném, a jak se již samo sebou rozumí, nemůže býti s námi skoro v ničem, alespoň v ničem hlavním stejného smýšlení. Nebude nikoho tajno, že „Presse“ při vši své liberální a proti nynějšímu ministerstvu opoziční tendenci, přece nám zase nebezpečná jest svou nesmírnou a neustupnou centralisací, a za ní ukrytým, rovněž tak neustupným němectvím, které právě proto nám nebezpečnějším jest, že není tak nemotorné jako ku př. páně Kurandovo v „Ost-Deutsche Post“. Jakož jest vůbec „Presse“ v každém ohledu schopný a rozumně vedený časopis, tak též umí i svou německou tendencí vždy jen na náležitém místě a na dobrý způsob projevit pod svou vábivou korouhví: „Gleiches Recht für Alle!“

Držíme zapotřebí odpovědět tedy na některá mínění, pronesená při této příležitosti proti naší „Slovanské politice“. „Presse“ praví: „Pan Havlíček drží se opatrně jenom literárního panslavismu; jeho strana se za časů s úzkostlivou rychlostí odřekla nešťastného Rusa Bakunina, poněvadž panslavismus směle a horoucími slovy do politického a praktického přeložil.“ Nevím skutečně, nevyložil-li jsem již dosti často, že chtějící zůstatí Slovany, nechceme býti Rusy, což zajisté jest smýšlení Poláků, Čechů i Jihoslovanů, které nevyslovujeme z opatrnosti, nýbrž z opravdivého přesvědčení. Na důkaz ale, že z pouhé opatrnosti a tedy snad ze strachu před kýmsi tak nemluvíme, pravili jsme již nejednou, že raději přece budeme Rusy, než bychom se dali nutit k německu ! Ovšem, že by nás mnozí naši příznivcové viděli raději tam, kde jest nyní Bakunin, cestující zakladatel ruské republiky, pročez nám to ještě posud odpustiti nemohou, že jsme všichni neřekli o p. Bakuninovi: „Tenť jest náš milý syn, v němžto se nám dobře zalíbilo!“ - „Pes, který mnoho štěká, nekouše!“ praví přísloví, které se r. 1848 na jednom velikém národu ve střední Evropě k naší výstraže a k našemu poučení, zase potvrdilo, jenž nám jednotu svou a velikost hlásal na všech flašinetách, ve všech novinách a také na velkém sněmu, a který jest nyní zrovna tak roztrhaný zrovna tak malý, ba menší ještě než r. 1847! - „Česká demokracie“ -praví „Presse“ dále - „poslouživši věrně a poctivě dynastii, založivši v Holomouci časopisy k podpoře knížete Windischgrätze a vlády, nařiká si nyní, že jest špatně odměněna, a že Chorvaté vůbec a ve všech kancelářích mohou užívati svého jazyka, kdežto v Čechách úředové jen se stranami, ne však mezi sebou česky jednájí.“ V této krátké sadě jsou tři chyby a lži historické a ještě k tomu veliký blud politický. Česká demokracie nezaložila v Holomouci žádné časopisy, tedy také žádné pro vládu a pro Windischgrätze, každý ví, že „Oster. Correspondent“ a „Holomoucké Noviny“ byly časopisy vládní. Česká demokracie nesloužila dynastii, nýbrž sobě, a jestli, sloužíc sama sobě, posloužila také zároveň dynastii, jest to jen šťastné sestavení okolností, že se právě interesy dynastie s našimi setkávaly. Nebyli jsme nikdy toho mínění, že jsou národové na světě jen pro dynastie, nýbrž naopak, což také při vši slušné úctě k naší dynastii přece jsme již vícekrát vyslovili: Za třetí jsme ale nenařikali nikde a nikdy, že Chorvaté více dostali než my, neboť hlásáme vždy slovanskou solidárnost, t. j., že síly jednoho kmene slovanského jsou zároveň i síly všech ostatních.

Blud ale politický jest, jestli „Presse“ opravdu myslí, že my Čechové (neb jak nas jmenuje, česká demokracie) nařikáme, že jsme od vlády dostali špatnou odměnu za svou podporu. Nedá se ovšem zapřít, že jsme podobná slova často již vyřkli, - ale drží nás snad „Presse“ ještě za takové nováčky v politice, kteří by neviděli žádný rozdíl mezi diplomatickými slovy a

skutečnými věcmi? Drží nás „Presse“ za tak naivní politikáře, abychom skutečně očekávali odměnu od diplomatů za skutky, o kterých oni dobře vědí, že jsme je učinili více sobě než jim k vůli? Jest „Presse“ snad vůbec ještě žačkou té idyllické školy, která si zakládá v politice něco na právě a na srdečných citech, jako jsou vděčnost atd. My alespoň dobře víme, že se národům přiměřují práva jejich jen podle té míry, ve které se shledala moc a síla těchto národů.

Gaben mir Rath und gute Lehren,
Ueberschütteten mich mit Ehren
Sagten, dass ich nur warten sollt',
Haben mich protegiren gewollt.
Aber bei all' ihrem Protegiren
Hätt ich können vor Hunger krepiren,
Wär nicht gekommen ein braver Mann
Der nahm sich meiner wacker an:
Braver Mann! er gab mir zu essen
Will es ihm nie und nimmer vergessen.
Schade, dass ich ihn nicht kussen kann:
Denn ich bin selbst dieser brave Mann!

Podle takových zásad žádáme „Presse,“ aby budoucně posuzovala českou a každou jinou slovanskou demokracii.

„Presse“ nazývá mou slovanskou politiku z části ideální, sáhající prý do daleké budoucnosti, a vykládá na to svou vlastní politiku těmito slovy: „Proti slovanské politice v Rakousích stojí ale ještě všeobecná politika rakouská, svobodomyšlná, osvícená, opravdu veliká a mocná politika, která chce pro každý národní kmen, pro každého občana v každé části, v každém koutě říše stejnou míru politických, občanských a národních práv, která nynější objem říše za nevyhnutelnost uznává, a na tom, co jest, zkouší zásady svobody.“ Krásná je ovšem tato rakouská politika - na papíře, škoda ale jen, že pan spisovatel těchto krásných slov zapomenul podotknout, kterak by se to všechno také tak krásně do skutečného života uvést dalo? Jakým způsobem se Rakousko zařídit musí, aby každý kmen, každý občan v každém koutě říše užíval stejnou míru politických, občanských a národních práv? Či snad chce onen srdečně dobrotivý pan spisovatel v „Presse“, pro nás zařídit všude i ve Vlaších a Sedmihradsku české školy, divadla, úřady a horrendum dictu: Slovanskou Lípu, abychom v každém koutě celého

Rakouska mohli uživatelé stejnou míru politických, občanských a národních práv? My jsme ve své slovanské politice, kterou nazývá „Presse“ ideální, alespoň zřejmě vyslovili celý plán, dle kterého se rovnoprávnost uskutečnit má: je-li tedy již naše politika ideální, musí se ona v „Presse“ vyslovená rakouská politika nejen ideální, nýbrž i fantastickou, a nejenom to, i mystickou nazvat. Každý občan v každém koutě Rakouska stejnou míru občanských, politických a národních práv! Herz! was verlangst du mehr? - Či jest snad onen p. dopisovatel v „Presse“ podšitá liška, která myslí, že nebude mít žádný kmen a žádný občan žádná práva, a že tedy to bude ta stejná míra, asi tak jako hrob vyrovná všechna nedorozumění? Ideální politika jest taková, která nehledí na skutečnost: skutečnost ale v Rakousích jest taková, že každý jednotlivý národ rakouský chce zachovat svou individualnost, a nechce utonout v tak nazvaném „Oesterreichischen Bewusstsein“, čímž jistá strana euphonicky jmenuje své německví, taková skutečnost byla v Rakousích a bude tak dlouho, pokud nebudou národy tyto vyhubeny. Která politika zasluhuje více jméno ideální, naše, jež založena jest na této skutečnosti, nebo tak nazvaná „Presse“, která se nezakládá na ničem podstatnějším než na srdečném přání jisté, velmi slabé strany? Kdo jest tedy větší idealista?

Konečně ještě jen mimochodem musíme upozornit „Presse“, že ještě v jedné věci se zmýlila, pravíc totiž, že nás vedli zásady naše do rukou p. ministra Bacha, který nás prý potupně odhodil, když viděl, že jsme spotřebováni.“ Každý ví, že jest to naopak, a že naopak ministerstvo Daoblhof Bach do našich rukou přišlo ve Vídni, což každý mohl z jeho pozdějších kroků pozorovati, a že nám k vůli odložil pan Bach frankfurtský svůj tricolor, a že jen říjnová revoluce ve Vídni, kterou ještě pan Bach nezpůsobil, zrušila vliv naší strany. Kdo ostatně jest více opotřebován, jestli naše strana nebo p. Bach, o tom ze skromnosti souditi nemůžeme.

Zprávy domácí

H.B. V Kutné Hoře 11. července. První dvě čísla „Vídeňského Denníku“ máme již v rukou. Vychází ve Vídni odpoledne ve 3 hod. ve formátu menším o něco než „Národní Noviny“,“ ostatně ale dle zevnějšku a dle papíru zcela jim podobný. První vzkřiknutí novorozeňátka jest dlouhý článek hned na první straně proti nám, že prý jsme denunciovali „Vídeňský Denník“ ještě před jeho vyjitím u obecnstva, hledíce jej v podezření uvést. Daleko to věru přišlo v

Rakousích, jestli již někoho tím uvedu v podezření, když o něm řeknu, že drží vládní stranu! Což tedy myslí sám „Vídeňský Denník,“ že jest to nějaká hanba držeti s vládou?--?--?-- Když nějaké noviny v nové konstituční zemi vycházeti mají, jest první otázka každého, které strany se budou držeti, a všechny již vycházející noviny pospíchají podávati o tendenci nových novin zprávy obecnstvu. Poněvadž tedy jsme my dobré zprávy o tom měli, jaké strany se bude držeti „Vídeňský Denník“ (sami paní redaktoři jeho zajisté ani nesmí toho upírat, že jsme tyto zprávy měli) pospíšili jsme i my obecnstvu to sděliti, a poněvadž z jistých stran, nevíme proč, se zahaliti hledělo, že bude „Vídeňský Denník“ vládním časopisem, tvrdili jsme několikráte po sobě to, co pravda jest. Jaká jest to denuncoace? - Redakce „Vídeňského Denníku“ vytýká nám ale hned nato bažení po monopolu, které prý se nikdy obecnstvu ale vždy jen monopolistům prospěšným ukázalo. Ubezpečujeme redakci „Denníka“, že daleko nedojde, jestli se hned na počátku bude uchopovati, zvláště proti nám, tak špinavé zbraně, jako jest vytýkání zisknosti. Panu Votkovi, který až do poslední chvíle spolupracovníkem byl v redakci „Národních Novin“, náležejí ještě k tomu k nejkrajnější levici této redakce, jsou zajisté všechny okolnosti „Národních Novin“ dobře povědomy, on tedy musí také dobře vědět, co mi vynášel ten monopol! Panu Votkovi jest také dobře dovědomo, že jsem mohl při jisté příležitosti, o které on dobře ví, „Národní Noviny“, dle návrhu mně učiněného, za hezkou sumičku prodati. Když jsem to ale neučinil, a raději si je krátký čas na to bez udání všelikých příčin zakázati nechal, čímž jsem, jak každý nahlíží, velikou peněžitou škodu utrpěl: zdá se podle toho, že snad přece nezasluhuji alespoň výčitky zisknosti, a že se v jednání svém přece podle nějakých vyšších pravidel než jest sprostá zisknost řídit musím. - Jak pěkně se hraje na obrácený svět! Vládní noviny, kterých vyráží nyní všude jako trávy po dešti, budou mně vytýkati, že chci mít monopol a to zrovna na to, kdežto mně právě vláda učinila nekonstitučním způsobem nemožné vydávání velikých denních novin, jen aby její noviny měly monopol. Kdo má tedy monopol, já, kterému se nedovolilo vydávati noviny v Praze a ve Vídni, kterýžto musím vydávati v malém městě časopis sešitkový, zapovězený ještě k tomu v hlavním městě a tudy odloučený od střediště národního života, anebo „Vídeňský Denník“, jenžto dostal od p. Veldena!! dovolení mně odepřené a který smí každý čísti, kdo si jej koupiti chce. Když jsem po mnoholetých pracích a přičiněních získal z několika set několik tisíc odběratelů novinám svým, když jsem téměř teprve sám utvořiti si musel čtenářstvo na české noviny, pak přišla vláda konstitučního právního státu, jenž pojišťuje občanům jistotu osoby a jmění, a zkazila dvojí záповědí moje noviny, nemohouc mne ze žádného přestoupení některého zákona ani obviniti, zkazila tak moje předešlé přičinění, a když jsem tak odstraněn byl, a touha čtenářstva po nějakých větších novinách upokojení svého žádá, tu počíná nechat

vláda vydávati své noviny, které ještě mně vytýkají bažení po monopolu. Toť jest věru více než satyra!

Toť jsou ostatně naše poslední slova proti „Videňskému Denníku“. Boj mezi námi byl by nestejný, nemáme stín a slunce stejně rozdělené. Až bude zrušeno obležení, až se navratíme do svého živilu do Prahy, až budeme mít místo milosti ministerstva své občanské tiskové právo: pak se můžeme i my pustit do boje, pak teprve můžeme zvolat ke všem vládním novinám, co jich bude, onu známou průpovědku: Pane Bože! nepomáhej jim ani nám, ale uvidíš, jak jim vyklepáme! -

Pozorovatel politický

H. B. „Presse“ píše, že hrabě Montemolin španělský, karlistický (absolutní) praetendent dostane jakýsi plat od dvorů evropských. Budou se totiž na svého chudého pana bratra skládati Rusko a Rakousko prý s 30000 fr. ročně, stojí v této zápisce. Je-li to pravda, bylo by z toho vidět, že již u nás počíná býti peněz na zbyť, měly by jít tedy papíry do výšky!

- Druhá věc, z které soudíme, že jest v našich zemských důchodech mnoho zbytečných peněz, jest zpráva, že se u Litoměřic zříditi má opevněné ležení vojenské pro 80.000 mužů s nákladem 8 milionů zl. Také na loďstvo vojenské budou se ještě veliké výlohy činiti zvláště ve stavbách. -

- Z dobrého pramene se dovídáme, že již několik konsistoří zadalo k ministerskému radovi Dr. G. žádost, aby budoucně při těžkých nemocích katolíků nebyli lékařové židovské víry k praxi připuštěni, poněvadž by z toho mohlo pojit veliké nebezpečství pro spasení nemocného! - Nechceme k této zajisté velmi po divné zprávě nic jiného připojiti než uvážení, jak daleko by asi moc hierarchická zašla, kdyby měla prostředků k provedení své vůle? Jsem přesvědčen, že by zase vojenskou mocí skrze exekuci dragounskou na víru obraceli, jako za starodávna. - Dobře jest ostatně známo, jak ku př. řád jezovitský zvláště výborně uměl použití poslední hodinky každého umírajícího, víme dobře, že největší část velikého jmění jezovitů, jehož ohromné v krátkém čase nahromaděné množství posud obdivujeme, nejvíce povstala z poslední vůle umírajících, které jezovité zaopatřovali. Kolikráte se tu asi místo upokojení a potěšení ubohého umírajícího nejživějšími barvami popisoval pekelný plamen se všemi

d'ábly, a všecko trápení zatracených duší, trhaných kleštěmi, bodaných vidlemi, vařených ve smůle, posejpaných žhavým uhlím a všelijak jinak chutně chemicky praeparirovaných - než se osláblý na duchu nešťastník odhodlal vykoupiti se svým pozemským jměním od toho zazemského škvaření, jsa potvrzen v tom výnosném mínění, že se za peníze nejen všechno na světě, nýbrž i nebe po smrti koupiti může! - Škoda těch starých, dobrých časů, kdežto ještě pasení duší mělo takové akcidence: nyní již kněžstvo naše i svědomitější i vzdělanější jest, než aby se chápalo takových důstojnosti otce duchovního nehodných prostředků, proto ale musejí se vyšší mocí zavádět missionáři, proto se musejí zavádět již semináře pro chlapce a liguriany, aby se zase navrátily staré dobré časy!

- Jak známo, byli Němci od Dánů ve Šlesvíku na hlavu poraženi, a celý Šlesvík je nyní v rukou Dánů. Abychom totiž tomuto boji náležitě rozuměli, musíme si představit Šlesvík-Holštýn tak jako Čechy, Němci se snaží odtamtud Dány vytisknouti a sami celý kraj osaditi, zněmčivše všechny Dány, kteří se tam až posud udrželi; Holštýn jest celý německý, ve Šlesvíku ale jest posud většina Dánů. Dánové, jak se samo sebou rozumí, opírají se všemožně proti tomu, a poněvadž Němci zpívajíce ustavičné „SchlesvigHolstein meerumschlungen“ rádi by Šlesvík od ostatního Dánska odtrhli a k německému Bundu spolu s Holštýnem připravili, kdežto by pak ovšem Dánové šlesvičtí utonuli za krátký čas v moři německém. - Zajímavé bylo pro nás, jak německé časopisy podávaly tuto žalostnou zprávu o porážce své. Jeden den přišla telegrafickou cestou vědomost, že jest německé vojsko na hlavu poraženo a celý Šlesvík jest již v rukou Dánů. Druhý den na to přišla telegrafická zpráva, „že prý vojsko německé neztratilo ducha!“ To je tak řádná telegrafická zpráva: ztratili Šlesvík, ztratili bitvu, ale - ducha neztratili. S velikou napnutostí vzali jsme na to „Ost-Deutsche Post“ do rukou: ona pochybuje o úplné bezpečnosti těchto zpráv a praví: „Z jedné strany ruské loďstvo, z druhé anglické a na zemi Dánové, proti takové přemoci, není hanba vévodstvím padnout!“ Musíme ale vědět, že se ruské a anglické loďstvo jenom dívá, ani jedné ani druhé straně nepomáhajíc, a že jenom malý asi jeden milion všeho všudy silný národek dánský proti německému vojsku z celého Německa vybranému tak vítězně bojuje. Tedy z tohoto pouhého dívání na Rusy a Angličany již musejí mít takový strach, že se dali od Dánů porazit! Jako k dovršení všeho toho ale dodává ještě „Ost-Deutsche Post“: „Ostatně se podle všeho zdá, že jsou Holštýnští dosti rozvážliví, a že svou hrdinskou mysl mírní!“ Ovšem podle té porážky patrně vidíme, že svou hrdinskou mysl tuze museli zmírniti, než je mohli Dánové porazit. Pan Kuranda tedy dává Dánům na srozuměnou, že by jim byli mohli Němci snadno vyprášit, kdyby nebyli rozvážliví a nebyli svou hrdinskou mysl zmírnili, jak se sluší a patří na filosofy.

- Česko bratrský „Věstník“ a po něm „Večerní list Pražský“ přináší dopis od p. pastora Košutha, ve kterém si stěžuje na p. kaplana od sv. Ducha v Praze, že přišel k smrtelné posteli vyhrožovati jedné ženě, která nedávno k evangelickému náboženství přestoupila a od p. Košutha již k smrti připravena byla. Nechtíte zde podávati celý ten přípis, poněvadž nejsme přátelé takových mrzutých sočení mezi jednotlivými vírami, musíme však přece podotknout, že by to byla pěkná správa ve světě, kdyby se kněží rozličných vyznání ještě ke smrtelným postelím běhali mezi sebou hádat, a tak ubohým lidem ještě tu poslední hodinku na světě ztrpčovali. Chcete-li být každý lepší křesťan, proč zapomínáte na lásku?

- Dovídáme se z pražských časopisů, že od 23. července odevzdalo vojenské zemské velitelství bdění nad časopisy pražskými slavné c. k. vyšetřující komisi na Hradčanech, která prý se má ve svém odsuzování řídit dle tiskového zákona a sice § 12-44 s ohledem na proklamaci od 29. května 1849. Gratulujeme všem pp. kolegům v Praze k tomu ulehčení! Zvláště jestli c. k. vyšetřující komise záležitosti tisku tak rychle vyšetřovati bude, jako májové spiknutí, totiž 15 měsíců. Litujeme ale spolu onu dotčenou slavnou c. k. komisi, že mezi těmito § tiskového zákona žádný není, který by ustanovil trest nějaký na „Aufreizendes“, nejoblíbenější to přestupek u této sl. komise. Spisovatel tohoto článku, pokud ještě obcoval v Praze s touto, již několikrát chvalně dotčenou sl. c. k. komisí, měl velmi často čest býti povolán před její hrozný tribunal, a nikdy se mu nevytýkal nějaký přestupek zákona, nýbrž vždy jen, že píše „Aufreizendes“. O! sladké jsou moje upomínky na tuto komisi, kterou hluboce v srdci nosím, a která mi zachovala život, neboť mne mohla tak dobře k provazu odsouditi a v prach a kulku ortel zmírniti, jako mne odsoudila ku př. k profousovi, všechno podle jednoho zákona, který se na všechny pády hodí jako šperhák. Byly to utěšené chvíle při výsleších na Hradě Pražském. Pan auditor obyčejně diktoval do protokolu: V čísle N. N. jest obsažen článek, jenž obsahuje „Aufreizendes“, kterak se můžete ospravedlniti? Načež já vždycky jsem obyčej mívával ospravedlňovati se a dokazovati, že to není „Aufreizendes“. Pan auditor ale nedaje se ve své víře nikterak ode mne másti, opakoval mi vždy ve své duplice, že je to přece „Aufreizendes.“ S tím se tak příjemným způsobem protáhlo několik hodin, podepsal jsem protokol a spěchal jsem mezi 2-4 hodinou odpolední domů zachrániti si obědem život, který mi vojenská komise darovala. Zatím se ale nade mnou na Hradčanech vznášel ortel, slavná komise, totiž štábní důstojník co přednosta, 2 důstojníci, 1 auditor, 1 felvebl, 1 kapral, 1 gfrajtr a 1 sprostý, obyčejně ale jak se mi zdá, držela s panem auditorem proti mně, a tak jsem zůstal vždycky v minoritě, „Aufreizendes“ vždy zůstalo na vrchu a vždy jsem byl odsouzen a za vínného uznán. Divil jsem se při tom vždy jenom svaté

trpělivosti sl. komise, nač si totiž po každé ještě tu práci brala mne vyslýhati, když beztoho byla vždycky napřed přesvědčena o mé vině, totiž o tom, že obsahují N. N. „Aufreizendes!“ Jenom jednou všeho všudy nebyl jsem odsouzen, ale ani tenkrát se to nestalo snad z nedůstatku „Aufreizendes“, nýbrž „upuštěno jest od dalšího vyšetřování.“ - Při tom však panovala přece mezi mnou a dotčenou slavnou komisí veliká sympathie a jen těžce jsme se konečně rozešli a rozloučili. Ještě letos v dubnu (po druhém zákazu N. N.) dávalo se mi na srozuměnou, že bych zase dostal povolení v Praze N. N. vydávati, kdybych o to žádal: já však maje na zřeteli staré přísloví, že když dobrého do třetice, že tedy zlého jistě dvakrát již je dost, roztrhl jsem (s krvácejícím srdcem) dosavadní tuhý svazek se sl. vyšetřující komisí na Hradčanech a obnovil jsem v neobleženém místě zase staré spojení s tiskovým zákonem. Pročež gratuluji ještě jednou všem pp. kollegům v Praze k jejich nově nabytým konstitučním svobodám a přilepšením! -

- Nedávno zaslal kdosi z Čech do jedněch ultrareakcionářských novin berlínských ostrý článek proti našemu ministerstvu. „Lloyd“ ujímaje se ministerstva proti onomu dopisovateli, praví: „že prý jistá strana jen proto brojí proti ministerstvu, poněvadž nevede reakci až do nejhoršího způsobu.“ Jedny noviny tedy o tom praví: Tedy i sám „Lloyd“ uznává, že ministerstvo vede trochu reakci.

Zrušení obleženosti

H. B. V Kutné Hoře dne 1. srpna 1850 Brzké vyzdvižení stavu obležení v Praze a ve Vidni jest již teď nepochybné, a zdá se nám, že asi do 18. srpna se jistě uskuteční. „Oesterreichische Reichszeitung“ nas potvrdila v tomto mínění článkem svým „Amnestie“ nadepsaným. Bude snad leckomu zajímavé poznati některé myšlenky v onom článku, jak myslíme, ve jménu vlády projevené. „Reichszeitung“ totiž praví:

„Z jedné strany se utužil smysl pro zákonitý pořádek: z druhé strany si dobylo místa šťastné přesvědčení, že se jakýkoli politický účel nikdy jedním rázem docíliti nedá, nýbrž že jest zapotřebí vážné a trvanlivé práce ducha i srdce ke šťastné činnosti na poli života občanského. Nadějeme se tedy s jistotou, že se naši spoluobčané něčemu naučili a něco zapomenuli.“ - „Jsme tedy oprávněny v této amnestii spolu viděti předchůdce pravidelného politického života

a konečné vyzdvižené obleženosti. “ - „Zdá se, že se zrušením obležení vídeňského a pražského co nejdříve se započne.“ „V úplné svobodě a samovolně, žádným nutným ohledem odjinud netlačeni, podávají mocnář i vláda rukou ke smíření, k pevnému, nezrušitelnému, věčnému svazku.“

Dovolujeme si na tato slova z vládní strany odpovědět několika slovy opozičními. Myslíme, že by řeči takové velmi dobře byly slušely naší vládě hned po utišení revoluce vídeňské, ne však nyní skoro o dvě léta později, dvě léta to, která se nedají vymazati již z historie, dvě léta, za které my desetkrát více vládě vyčítati máme než ona nám. Vláda, která své vlastní zákony nezachovává, není zajisté schopna k tomu, aby u občanů utužila mysl pro zákonitý pořádek: vláda, která ví, že se jedním rázem nedá nic dobrého docíliti v životě občanském, přece však sama beze vší příčiny chtěla jedním rázem všechno přetvořiti, vláda, která příliš zřetelně nám dala na srozuměnou, že by nás občany ráda vyloučila ze všeliké politické činnosti, která obmezila právo associační (spolkové) tak, že učinila důležité spolky politické skoro nemožné, vláda, která nepochybně pracuje nyní na tom, aby také tiskový zákon připravovala tak, aby skoro nemožné bylo, zastávati tiskem jiné mínění než předepsané: kterak může tato vláda mluvíti o tom, že trvanlivé práce zapotřebí jest ke šťastným politickým výsledkům? kterak docílíme ale jinak šťastné činnosti občanské ve státu konstitučním, než skrze tisk a skrze spolky? -Těž my tedy a myslím s větším právem si přáti musíme, aby se naše vláda za dvě léta oktrojované činnosti něčemu (dobrému) byla naučila, a něco (zlého) byla zapomněla!

A sice přejeme si, aby se byla vláda naše naučila uznati vedle sebe ještě jinou moc totiž zákonodárni, která přísluší z hlavní části poslancům národu, a aby zapomněla považovati sebe za všechno všudy; přejeme si, aby se vláda byla naučila zachovávatí především své vlastní zákony a aby byla zapomněla dávatí zcela pokojné kraje a města do obležení; přejeme si, aby vláda se naučila šetřiti národní rovnoprávnosti upřímně, bez pobízení nejen slovy, nýbrž hlavně skutky, a aby byla již zapomněla na své ustavičné nastrkování němčiny; přejeme si, aby se vláda naše naučila hledati bezpečnost svou ve spokojenosti občanů, a aby byla zapomněla zakládati všechny své naděje na kanony; přejeme si, aby se vláda naučila vážiti si i jiného mínění, a zapomněla pronásledovati každého, kdo ji nechválí, třeba byl nikdy nic proti zákonům neprovinil. Mnoho se ještě naše vláda musí naučit a mnoho zapomenout, než z ní bude opravdivá konstituční vláda!

Praví-li ale „Reichszeitung,“ že vláda podává ruku ke smíření, nemůže se to na nikoho vztahovati, než na ty strany politické, které proti vládě byly v revoluci, ne však na nás, kteří

jsme nikdy, ani při nejpřevrácenějších krocích vlády nepřestali šetřiti zákonů a kteří také proto nepotřebujeme od vlády žádných milostí, nýbrž chceme jen, a právo máme od ní žádati, svedomitě držení ústavy. Z té příčiny také by se vláda velice mýlila v nás, jestli myslí, že přijdeme skrze vyzdvižení obleženosti do nějakého radostného neb vděčného nadšení: naše smýšlení jest zcela jinaké. Když vláda obležení vyzdvihne a zase ústavu do platnosti přivede, učinila jenom svou povinnost, aneb vlastně přestane jen činiti nám bezpráví: za to ale ještě žádné chvály nezasluhuje. Teprva budoucnost nám musí ukázati, jak dalece zaslouží vláda pochvaly, až uvidíme, jak se zachová ve stavu normální svobody.

Pozorovatel politický

- „Že vládě naší již samotné protivno jest přílišné reakcionářství rozličných malých potentátů vlašských, o tom máme mnohé důkazy. Již dříve dala naše vláda napomenutí králi neapolskému, aby nezajížděl tak příliš patrně do absolutismu, nyní čteme v dopisu z Vídně do augsburských novin, staré to přítelkyně naší vlády, že vévoda parmezánský jen dluhy dělá a poddané své na veřejné ulici vlastnoručně karabáčuje: v posledních dobách napomenul prý kníže Švarcenberk i vládu papežskou, aby si trochu liberálněji počínala. Zdá se nám, že se nyní naše vláda sama stydí za to jméno, jaké si v celé Itálii získala. Jméno rakouské jest tam ve spojení se vším lidu protivným, a není také divu, neboť Rakousko bylo vždy a jest také až posud ochránce všech špatných vlad italských, které by se bez pomoci Rakouska nikdy byly neudržely.

- „Presse“ nemůže až posud utajiti zášť svou proti bánu Jelačici. Za příčinou slavností k jeho svatbě konaných dodává, že prý taková čest v monarchickém státu jenom mocnáři samému přísluší! - Má se snad tímto poznamenáním v nejvyšších místech způsobiti nějaké sočení proti Jelačici? -

- General Montenuovo, syn bývalé vévodkyně parmezánské, Marie Luisy, vdovy po Napoleonu, jest z nejbohatších mužů v Rakousích, zdědiv prý po své matce asi 100 milionů zl. víd. čís. čili 40 milionů zl. stř. Z toho vidíme, že musí být Parma velmi výnosná země - pro vládu její. Zemský poklad parmezánský neušetřil ještě tolik co paní vévodkyně. -

- Jeden Němec vede si v „Reichszeitungu“ stížnost na Maďary, že pry posud zachovali svou hrdost. „Opovržení“ - píše - jmenovitě k Němcům ještě podnes nepřestalo, a slyšel jsem v Aradě ke svému podivení, jak jistý Maďar, jenž nucen byl s jedním Němcem něco jednati, vždycky než počal mluvit, mu řekl: „basama Šváb!“

- Máme nyní tolik dohlížitelů nad sebou, že tito bezpochyby z dlouhé chvíle začínají jeden druhého chytati. „Reichszeitung“ (tedy vládní noviny) píše: V hostinci u města Bělehradu na Josefovském glasi (ve Vídni), stal se v minulé noci pád mrzutý. Strážmistr od žandarmerie pohádal se tam s dvěma municipálními gardy (stráž pro bezpečnost ve Vídni) a odešel pro patroly aby je zavedla. Tito však též ze své strany šli pro jinou patroly, aby zavedla onoho žandarma. Obě patroly přišly, a byla by se z toho stala při nedůstatku střízlivosti obou hašteřících se stran strašlivá mela, kdyby přítomní hosté ze stavu měšťanského se nebyli v to vložili a důstojníka zavolali, jenž obě patroly odpravil. Nyní se onen pád úředně vyšetřuje. - Žandarmerie jest dobrý ústav, ale jen tenkrát, když jsou všichni žandarmové mužové vzdělaní, zkušené a zachovalí.

- „Südslavische Zeitung“ nám podává velmi zajímavou zprávu o veřejném soudu okr. celovského, jenž se držel skrze tlumočnicka. Ačkoli totiž v tomto okresu jen šestina jest Němců, ostatní ale všichni Slovinci, neumí přece ze všech úředníků než jeden trošku slovinsky, ostatní jsou pouzí Němci. Obžalovaný Slovinec nemohl se tedy s nimi srozuměti a nastala taková matence, že museli povolati tlumočnicka, jednoho vysloužilého úředníka, který se pak do soudu a do výslechu dal, a všechno ukončil. Žalovaný ale učinil rekurs proti celé této výborné proceduře. Co by tomu tak asi řekl Němec některý, kdyby se jemu něco podobného přihodilo? - To jest špatná cesta k rovnoprávnosti.

- Pražská vyšetřující komise projevuje v poslednějších dnech nesmírnou činnost. Každodenně čteme v novinách jedno neb několik odsouzení, vždycky ale pro uražení policajta neb pro nedovolené držení zbraně atd. Nemůžeme se uvarovati té myšlence, že nám již pražské obležení připadá, jako ona na poklonu vystavená čepice Gesslerova ve Švýcařích; má s ní tu podobnost, že se naschvál ustanovují zcela nevinné věci za přestupky, jen aby tak někdo vždycky časem svým upadl do trestu. Tak dne 24. července odsouzen jest David Tausig. žid, otec 3 dětí, obchodník v šatstvu proto, že se u něho našla zbraň, na 4 měsíce do stokhausu! Pan Tausig si asi nikdy nepomyslel, že jest takový hrdina, před jehož schovanou zbraní se třese Rakousko a in specie sl. posádka pražská! Zdá se nám, že asi p. Tausig někde lacině nějaký kus zbraně koupil na spekulaci, a že snad některý jeho závistivý kollega, který neučinil

tento dobrý rebach, ze zlosti ho na Hradčanech udal! - A k takovým věcem udržuje stát s velikým nákladem vyšetřující komisi!! -

- Král neapolitánský svolá prý biskupy své říše na radu, kterak by mohl odstraniti konstituci. - Vidíme, k čemu jsou vlastně biskupi! Rovný rovného si hledá, vrána podle vrány sedá!

- Ve Vídni vyšla nedávno německá brošurka pod názvem: Oesterreichs Lebensfrage, která se rozesílá na úřady a konsistoře, a která nám dává nějakou světlou stranu národní rovnoprávnosti. Praví se tam, že jediný prostředek k utvoření sjednoceného Rakouska jest jeden společný jazyk a sice německý, proto že jest bez toho německé Rakousko (provincie) prvotní země, ku které všechny ostatní časem svým se připojily, proto že nyní již jest nejrozšířenější a že jest svazek mezi Rakouskem a velikým Německem, dále také proto, že jest němčina nejlepším prostředkem, aby se zanedbané národy (také my) z jejich slepoty vytrhli a poznenáhla k nějaké kultuře, industrii, k čilejšímu životu a obchodu přivedli. Uznáváme sice - praví se v té brošůře - jak veliký tu úkol má vláda, než všeliké zlomyslné neb jen bludné opírání proti tomu odstraní, a než uvede slíbený užitečný pokrok rozličných národností do souměrnosti s největším možným rozšířením němčiny. Pan spisovatel ale myslí, že přece vláda při své vytrvalosti národům i proti jejich vůli tento prý nevyhnutelný prostředek k blahu Rakouska vnutí. - Tolik ona brošurka. Jen ať páni sofisté s takovými řečmi o blahu Rakouska docela na jinou stranu věci nepřivedou, a sice tam, aby se konečně národové v něm obývající nezeptali sami sebe: Co pak jest vlastně Rakousko? a neodpověděli si na to: Rakousko, to jsme my! Pak ale nastane zcela jiná argumentace o blahu Rakouska. - Musíme vyznati, že Němci mají mnoho vytrvalosti, a ačkoli patrně vidí, že žádný rakouský národ jejich němčinu nechce, přece nám ji pořád se všech stran a při každé příležitosti co spasitelné specificum nastrkují. Tu jsou ve spojení se šlendriánem byrokratickým, tu mluví z biskupských kurend, tu zase co vyslanci demokratů a radikalistů - ale všude stejně a všude ad majorem Tuisconis gloriam!

- „Katholisches Blatt aus Mähren“ čís. 24. se nad míru diví, že p. arcibiskup holomoucký na cestě do lázní Gasteinských ve Vídni se pozastavil a v kostele k sv. Janu Nepom. na kolenou kleče se modlil. -

„Wiener Kirchenblatt“, č. 90. opět nad míru vychvaluje p biskupa brněnského proto, že sobě umínil, po celý čas kněžských exercií, aniž 20. srpna v Brně započnou, mezi kněžstvem, vyjímaje večere a noci pobýt. Že p. biskup brněnský živá je askesa a zvlášť postů přísných

velký milovník, přisvědčí každý, kdo měl jen jedenkrát to potěšení tváří v tvář na něho popatřit. -Vždyť pro samé posty a modlitby ani tolik času mu nezbyvá, by se Otčenáš moravsky naučil a aspoň dvakrát do roka alumny ponavštívit mohl, ač k tomu od pravé ruky své - již často byl pobádán, (by prý to učinil k vůli světu!) My se tomu arci nedivíme, nebo brněnský p. biskup je nejen biskup, nýbrž, jak on sám říkává, - i kavalír, a co taký je příliš skromný, než aby sobě žádal nějaké zevšednění svých šlechtných způsobů - častějším obcováním „mit den gemeinen Priestern“, jak on nižší kněžstvo milostivě jmenovat obyčej mívá.

A že se arcibiskup holomoucký v kostele modlil! Inu Bože můj! což to již tak daleko přišlo, že se ve veřejných listech divit musíme, když náměstek apoštolů v kostele na kolenou kleče se modlí? Vždyť v kurendách biskupských jiného nečteme, než „der Priester soll ein Mann des Gebethes sein.“ Má-li být mužem modlitby již každý „gemeiner Priester“, tím více biskup.

Těšilo by nás, kdyby nám kterýkoliv z časopisů svrchu uvedených co nejdříve raději tu zprávu přinesl, že holomoucký p. arcibiskup již přestal na „Velký Pátek“ v šestispřežném kočáru do kostela jezdit k slavení památky pokorného na horu Kalvárie ne zlatý - nýbrž těžký, dřevěný kříž nesoucího, v bídě umírajícího Ježíše! - Tak se časy mění. -

Vynucená odpověď „Vídeňskému Denníku“

Motto: Kdo chce kam,
Pomozme mu tam!

H. B. Obecenstvu našemu bude známo, že jsem si již dávno umínil a také ohlásil, že se s „Vídeňským Denníkem“ do žádných hádek pouštět nechci, pokud obležení vyzdviženo a mně tím možnost podána nebude v Praze každodenně vycházející noviny zase vydávati.

V čísle 2d. „Víd. Denníka“ nacházíme však následující vyzvání:

Panu redaktoru „Slovana“.

Na určité naše vyzvání v č. 10. „Vídeňského Denníka“, abyste řeči své. kterými jste podniknutí naše před obecenstvem nařknul a cti naší, ať nejmírněji díme, způsobem nejvýš

nešetrným se dotknul, důkazy též veřejně na soud obecnstva vystavenými dotvrdil, uznal jste za dobré ve čtyř svazcích svého časopisu od té doby vyšlých stále mlčeti.

Musíme tedy mlčení toto vykládati za přiznání, že důkazů nemáte a nikdo nám nemůže zazlíti, když se k Vám chovati budeme jako k původci a zúmyslnému rozšiřovateli nepravdivých pověstí cti naší na újmu.“ -

Tato vyhrůžka ve „Vídeňském Denníku“ proti mně může míti trojí smysl.

Předně, že by redakce „Víd. Denníku“ od té doby v srdci svém privátně chovati chtěla nevážnost k mé osobě. V tom pádu neměl bych nic jiného doložiti, než že mně nikdy nic záležitosti nemůže na vážnosti u lidí, kteří jsou jako p. Jos. Jireček a p. Votka političti přeběhlíci, kteří jsou téměř vychováni od naší strany jen tak dalece s námi stáli, pokud nám slunce svítilo, v těžkých dobách ale nás opustili a k výnosnější korouhvi do služby se dali proti nám.

Za druhé by mohla tato vyhrůžka znamenati, že mne dotčená redakce právně žalovati chce, což ji svobodno jest a mně by jen vítano býti mohlo, poněvadž jsem opatrně nic netvrdil, co by se dokázati nedalo.

Za třetí by mohla míti její vyhrůžka ten smysl, aby mne snad před obecnstvem představila co člověka rozšiřujícího úmyslně nepravdivé pověsti a to snad z ohledů nějakých nečistých. Jen tento třetí pád nutí mne k následujícím slovům:

Příčina, pro kterou jsem při vycházení „Denníka“ přinucen byl vystoupiti proti němu a prohlásiti ho za vládní noviny byla podstatná. Jisto jest, že naše strana po zákazu „Nár. Novin“ nelibě cítila nedůstatek denně vycházejících větších novin; roznesla se najednou zpráva, že p. Jos. Jireček a p. Votka budou ve Vídni takové noviny vydávati, známo bylo, že oba byli dříve spolupracovníci v redakci „Nár. Novin“; „Vídeňský Denník“ chytře vydal takový program, z kterého se na jeho směr nic jistého nedalo uzavírat: což divu tedy, kdyby byli mnozí s námi politicky stejně smýšlející zvláště vzdálenější na počátku mysli, že „Vídeňský Denník“ jest vlastně časopis od naší strany vydávaný a jen snad s ohledem na obležení poněkud se s pravým a s celým smýšlením svým ukrývající, v čemž každého zvláště nepatrná sice, avšak v takových pádech významná okolnost potvrzovati mohla, že „Vídeňský Denník“ co do zevnitřnosti až dopodrobna napodobnil „Národní Noviny“, tak že na první pohled zrovna tak vypadá jako ony. Až do nynějška zachoval také „Denník“ skutečně své politické incognito

před velkým obecnstvem, a jenom zkušenější mohli leckde již pravý směr v rozličných člancích mezi řádky čísti a to ještě více v tom, co zamlčel, než v tom, co napsal.

Aby tedy naše obecnstvo tím mýleno nebylo, pravil jsem hned na počátku zcela zřejmě, že jest „Vídeňský Denník“ vládní časopis, zřízený hlavně proti nám. -

Musím se tomu již pousmáti, když redakce „Vídeň. Denníku“ mne nějak chytrácky chytati chce ve slovech, a proto jen na tom stojí, abych jí dokázal, že ze státní pokladnice potají peněžitou podporu dostává. Což pak neví tato milá redakce, že se takové věci nikterak dokázati nedají? A což pak mne tedy za tak málo opatrného drží, abych něco tvrdil a psal, co se vůbec nikdy dokázati nedá a což ani jí dokázati bych nemohl? Ať si přečte redakce „Vídeň. Denníka“ všechno to, co jsme o ní psali, a jmenovitě i zmíněnou od ní poslední stranu našeho osmého červnového svazku, jestli tam stojí, že byla od vlády uplacená aneb že by potají ze státní pokladnice peníze dostávala! Kterak bychom mohli my vědět, co se potají děje? a kterak bychom to mohli potom dokázat? Každému je známo, že zvláště při každém ministerství vnitřních a zahraničních záležitostí jistá tajná vydání bývají, která se nespecifikují, aneb že vůbec (když se jména tajných vydání užívati nechce) některé sumy v státních účtech zcela neurčité bývají, z kterých se pak platí tajné, světu nepovědomé zásluhy. Z toho ale jest již patno, že se takové poměry nikdy dokazovati nedají, a proto není žádné hrdinství vyzývati někoho, aby dokázal věc, která se dokázati nedá.

Když ku příkladu začala vycházeti „Reichszeitung“, bylo všeobecně rozšířeno, že tyto noviny založeny jsou od velkokupců vídeňských a mohlo to být skutečně pravda, nyní však není ani člověka v Rakousích, který by ještě tvrditi se osmělil, že „Reichszeitung“ nejsou vládní noviny, ačkoli pan redaktor a pseudo-vydavatel jejich pan Landsteiner velmi se durdil a stavěl proti všem, kteří jeho noviny vládními nazývali.

Nám také není neznámo, že se na vydávání „Vídeň. Denníka“ akcie jakési po 25 zl stř. jednou sbíraly, dobře však víme, že jich teprva bylo asi 100 subskribovaných, tedy v celku asi 2500 zl. stř. kapitálu, což ani na čtvrt leta pro „Vídeňský Denník“ by nepostačilo. Dobře též víme, že osoby, vzavší tyto akcie, jsou nejvíce bývalí vydavatelé a podporovatelé „Vlastimila“.

Než, to jsou samé věci, po kterých nám ostatně nic není; my jsme jen pravili, že jest „Vídeň. Denník“ vládní časopis, a to dokážeme nyní zcela jiným způsobem než jeho redakce myslí.

Hlavní redaktor a vlastně direktor smýšlení jest při „Vídeňském Denníku“ pan Dr Beck, úředník v ministerstvě vnitřních záležitostí a tuším sekretář p. Bacha. Druhý pravý redaktor, který vlastně nejvíce pracuje, jest p. Jos. Jireček, úředník v ministerstvě p. hraběte Thuna, o kterém všeobecně jest známo, že již dávno jest jakýmsi faktorem téhož pana hraběte. Pan Votka, který na listě co odpovědný redaktor jmenován, stojí teprva na třetím místě a dává jméno vlastně jen proto, že úředník není. Pan Votka také (jak nám z časů jeho spolupracovníctví při „Nár. Nov.“ dobře povědomo), ani schopen není k takové redakci již pouze pro nesběhlost v jazyku a proto že není vůbec schopen rychle pracovati, což v žurnalistice jest hlavní potřebou. Kromě toho jsou ještě jiní spolupracovníci v redakci úředníci, jednoho alespoň mohli bychom ještě hned jmenovati.

Každému ale jest známo ono ministerské nařízení, dle kterého zakázáno jest všem úředníkům proti vládě něco mluvíti, některé ustanovení vlády haněti a neschvalovati. Tím méně tedy úředníkům dovoleno jest v novinách toto činiti, a tudy vysvítá již, že všeliké tvrzení redakce „Víd. Denníka“ o neodvislosti její jest nepravdivé a jen mámení obecnstva. A jestli vůbec si „Víd. Denník“ až posud dovolil v některých věcech být jiného mínění než vláda, musí se po všem svrchu dotčeném považovati za pouhé augurství a za komedii před světem, aby se totiž i hojně nasypaná chvála vlády zdála býti neodvisle míněná a nestranná.

Ať tedy nyní redakce neb vůbec vydavatelstvo „Víd. denníka“ zase mluví a nám upře do očí onu okolnost o účastenství a hlavním vedení redakce ze strany p dr. Becka a p. Josefa Jirečka.

Co jsme o „Vídeňském Denníku“ psali, psali jsme na tomto základě, a mohli bychom ještě více psáti, kdybychom to drželi za potřebné. „Vídeňský denník“ píše v čísle 10.: Toť ale považujeme za hanebnost, vydávati se za orgán neodvislý od vlády a potajmo ze státní pokladnice peněžitou podporu v jakékoli formě přijímati. Jednání takové jest šizení a klam, jenž zasluhuje obecného opovržení.“

S těmito slovy jsme docela srozuměni, myslíme však, že je dotčená redakce jen proto napsala, poněvadž věděla, že tajné přijímání peněžitých podpor ze státní pokladnice nemůže býti předmětem veřejné hádky, My však, jak nyní ona sl. redakce viděti ráčí, otočili jsme na zcela jinou stranu a dokázali jsme jiným způsobem, že se nepravě za neodvislý od vlády orgán vydává. Jestli jsme sl. redakci neobyčejností našeho důkazu trochu nemile překvapili a se při tom některých osob nemile dotknouti musili: proč nás sama k tomu nutila? Za to si musí nechat líbit tuto naši sofistiku!

S tímto bych se mohl sl. redakci „Víd. Denníka“ až na další shledání po zrušení obleženosti uctivě poručiti, avšak ještě slovo. V článku v č. 10. proti nám napsaném, praví „Víd. Denník“: „že prý by podle toho na místě ze státní služby musili vystoupnouti Strobach, Šafářik, Kolár a množství jiných, o národ zasloužilých mužů“ atd. Zdá se tuto, že „Víd. Denník“ nechce neb neumí činiti rozdíl mezi službou a službou. Něco jiného jest sloužiti státu a něco jiného sloužiti ministerstvu čili vládě. Sloužiti státu jako činí Strobach co soudce, Šafářik co knihovník, Kolár co učitel a jako jiní co úředníci činí, nebylo by nikdy a nebude také nikdy hanba, nýbrž naopak ještě čest, jestli se to svědomitě a horlivě děje. Také ministerstvu sloužiti, není žádná hanba, nýbrž čest, ale jen tenkrát, když ministerstvo opravdu s národem dobře smýšlí a dobře vládne. Každý poctivý a národomilý člověk musí hledět takovou vládu co možná nejdéle udržeti a všemožne jí pomáhati, nedbaje při tom nic na marnost lidí, kteří jen v ustavičné opozici nějakou čest hledají, a odporuje všem ctižádostivým, kteří jen proto proti ministrům brojí, aby oni sami neb jich známí ministry se stali.

Něco zase jiného jest ale býti agentem a náhončím ministerstva, o kterém zjevně dokázáno a každému povědomo jest, že není přítel národu a že vůbec nemá ani vůle ani schopnost řídit dobře stát. Nepotřebujeme zde ale dokazovati, že nynější ministerstvo proti nám Slovanům a zvláště Čechům nepřátelsky jedná, čehož nejpatrnější známkou jest oktrojování takového volebního řádu na zemský sněm, podle které jsme na vlastním českém sněmu nepřirozeným způsobem minoritou učiněni, abychom se nemohli vzmáhati: což jsme v článku „Naše zemská ústava“ v 1. sv. „Slovana“ až k nepochybnosti dokázali, což celá jmenovaná i nejmenovaná redakce „Víd. Denníka“ tak dobře jako my uznati musí. Jak dalece ale nynější ministerstvo ústavu a konstituční svobodu miluje a šetří, o tom víme již dosti, když řekneme, že máme obležení. Ostatně známe redaktory „Víd. Denníka“ příliš dobře, než abychom o nich pochybovati mohli, že oni tak dobře jako my nenahlízejí, kterak míněna jest ona rovnoprávnost a ona ústavní svoboda, kterou nám chce uštedřiti nynější ministerstvo, a proto víme co si pomyslíti, když nynější vládu třeba sebe skrytěji a zaobaleněji zastávají.

Nynější vláda dala sama sobě největší testimonium paupertatis tím, že ani si netroufala proti naší zcela zákonité a patriotické opozici obstáti, ačkoli proti nám měla dosti orgánů časopiseckých k obhájení svému, a že nás musela zcela násilným způsobem z Prahy vytlačiti, a naše opoziční noviny nemožnými učiniti, aby získala novinám sobě oddaným zatím v čas nedůstatku jiných novin některé odbíratele a čtenáře.

Každý musí uznati, že takový způsob boje není příliš hrdinský, a že také ani „Víd. Denníku“ veliká chloubka z toho nepovstala, jest-li si za ten čas získá nějakého místa, neboť nebude moci říci, že nás z něho vytlačil, nýbrž že jen zaujal místo na čas opuštěné a prázdné, z kterého časem svým s pomocí pravdy vždy platně zase vytlačen a na ono působiště obmezen bude, které zaujímal jeho předchůdce „Vlastimil.“ Národ náš již dále postoupil, než aby si dal třeba zakrytějším způsobem pravý prospěch svůj eskamotovati. A kdyby se i, což snad možné jest, podařilo, získati stranu takovému smýšlení, které zastupovati bude „Vídeňský Denník“, přece pochybujeme, že si tato strana kromně nějakých milostí od vlády získá ještě také nějaký vliv u národu, a myslíme, že strana skutečně a upřímně blaho a slávu národů slovanských na srdci nosící, byť by třeba sebe čtenějšími politickými přeběhlíky seslabena byla, přece si udrží vždy stejný vliv a stejnou důvěru u národu. Svůj vždycky ke svému a již jakýmsi tajným přirozeným citem pozná každý svého přítele a svého soka. Že ostatně p. Josef Jireček a p. Votka ještě ta světla nejsou, která by dovedla nás ve Vídni proti našemu prospěchu zcentralisovat, a naše domácí středisko života veřejného zničit, o tom dovoleno nám bude jakožto znalci ve vši slušné uctivosti k velikým nově obráceným prorokům vládním prozatím pochybovati. Čas, který nyní co veliký stroj tvorcův ostřejším během ku předu se žene, potřebuje ještě mnoho podobných proroků na kolomaz, aniž po jejich činnosti zůstane jakého sledu.

Pozorovatel politický

- Dán jest nám následující spis k vytištění: č. 193.

Pánu Karlovi Havlíčkovi, vydavateli časopisu „Slovana“.

V německých pražských novinách od 2. srpna o. r. č. 181 se vynachází následovní prohlášení c. k. vojenské komise na Hradčanech:

„Poněvadž se z vyšetřování Davida Tausiga, obchodníka v šatstvu projevilo, že pro zapovězenou držbu zbraně z pouhé náruživosti udán byl; vidělo se vys. presidium c. k. zemského vojenského velitelství určena, Davidovi Tausigovi po přestálém tříděním arresu další část určeného trestu do čtyř měsíců prominouti.

Což Vám k opravení článku předmětu tohoto se týkajícího v sešitku od 3. srpna b. r. Vašeho časopisu „Slovan“ na stránce 725 (dole) obsaženého sděluji, při čemž Vás mocí § 17. zákona od .3. března 1849 žádám, byste tuto opravu do příštího sešitku časopisu „Slovan“ přijmul.

V Hoře Kutné dne 3. srpna 1850.

Cís. král. státní zastupitel:

Dr. František Čermák.

- Byli bychom sice i bez vybidnutí podali tuto další zprávu o osudech p. Tausig-a, byli bychom však neopomenuli přidati následující uvážení:

Jest to podivný způsob pořizování spravedlnosti, když vlastnosti žalobníka a udavatele mají míti nějaký vliv na osud obžalovaného, ovšem, *conditio sine qua non*, jestli žaloba byla pravdivá. Chování zbraně jest v Praze zapovězeno, p. T. měl zbraň schovanou (jinak zajisté odsouzen býti nemohl) jest-li jej tedy udal někdo z náruživosti neb bez náruživosti a jest-li se vůbec na ten neb na jiný způsob úřadové vojenští dověděli o přestupku pana T., jaký to může míti vliv na jeho potrestání? - Divno jest tedy, že se ve výroku udělení milosti ona náruživost žalobníkova za příčinou odpuštění trestu udává. Divno jest nám ovšem také vůbec odkud páni komandující v obležení nabyli práva, dávatí milost odsouzencům, práva to jedině JMC. příslušícího! Zdá se nám, že to jest jen starý šlendrian a napodobení J. Ex. pana maršála Windischgrätze, který ovšem ve Vidni začal udělovati milosti; zapomíná ale, že tenkrát byl Alter Ego. Pan komandující v Praze ale není žádný Alter Ego místo JMC. a tedy nemá předně žádného ústavního práva udělovati milost, neboť skrze obležení nejsou práva JMC. příslušící vyzdvižena: tím méně ale má právo před zdravým rozumem udělovati milost Pavlovi proto, že Petr je náruživce. Toť by konečně přišlo soudnictví v obleženosti tak daleko, jako v onom slavném místě, kdež kovář sice pro vraždu oběšen býti měl, z ohledu toho ale, že tam jen jednoho kováře, ale dva krejčí měli, jeden z oněch dvou krejčí za kováře na šibenici přišel.

Jak k tomu přijdou ostatní, kteří pro držení zbraně odsouzeni jsou, že také oni neměli štěstí udání býti od náruživce, a že proto celý trest přestáti museli a žádnou milost neobdrželi?

Musíme tedy doložiti, že jako bylo odsouzení pana Tausig-a zbytečné, tak zase na milost dáni nedůstojné před očima opravdivé a rozumné Spravedlnosti! -

- „Bývajíť celí národové, i celé stavy neb i jednotlivé osoby v takovém stavu a v takových okolnostech, ve kterých zjevně násilné protivení se proti škůdcům rovno jest samovraždě. Tak jako vůdce vojenský maje slabší vojsko, nesmí se do rozhodné bitvy pouštěti, nýbrž rozličnými obraty, upevněným ležením a dobrým položením se tak dlouho se bude udržovati, až mu šťastnější okolnosti dovolí na nepřítele udeřiti: též tak musí se často národové, stavy neb i jednotlivé osoby na pouhé zákonní hájení svých práv, na protestaci proti utrpeným křivdám, na bránění se proti plánům protivníka obmeziti, poněvadž by při těžkých okolnostech, při veliké moci škůdcově a při vlastní slabosti, každá rozhodná bitva pošetilostí byla a nešťastným hrobem právě těch horlivě hájených práv a svobod. - Historie nás naučila již často, že se právu nedostane vždycky vítězství, aniž křivdě ta pomsta a trest, kterou zasloužila.“

Takové ponaučení nám dávají vládní noviny „Reichszeitung“, a musíme se přiznati, že jsme v nich ještě málo čtli tak rozumných zásad. „Reichszeitung“ sice toto myslí o Šlesvíku, nebude však nikomu zabráněno též i pro sebe se z toho poučiti. Kromě toho dodává ještě „Reichszeitung“ „nic prý nás nenaplnuje tak velice zármutkem, jako když vidíme šlechetný zmužilý národ tak zcela důvěřovati zplesnivělým pergamentům,“ s kteroužto sadou též velmi spokojeni jsme, když se všeobecně na každého béře.

- Jeden dopisovatel z Hamburku nám nedávno velmi strachu nahnal, píše totiž: „Jestli jeden Rus šlápne na Holštýnskou půdu, vypukne, jak praví nejtišší mužové, taková revoluce v Němcích, proti které byla revoluce roku 1848 pouhé dětinství!“ Nevěděli jsme posud, že by jedna ruská noha takové specificum byla, aby mohla filosofické Německo ještě k většímu dětinství popudit než prováděli r. 1848 ve Frankfurtu. Přiznáváme se, že jsme posud o této tajné síle Rusů nevěděli. Vždyť r. 1849 byla mnohá ruská noha na půdě německého Bundu totiž v Moravě, a nadarmo jsme čekali v Němcích na revoluci. -

- Jeden Bavor - o Bavořích napsal tuším Borne, že jsou ráno Bierfass a večer Fassbier, totiž že prý je Bavor z rána sud pivní a večer sud piva - činí v novinách řezenských velmi patriotický a asketický návrh, aby každý Bavor pil denně o půl pinty piva méně, a peníze zasílal na vojnu do Šlesvíku, čímž by každý nepočítajíc ani neděle, kdežto by se onoho patriotického zřízení ani nežádalo, za měsíc zlatý stř. ušetřil. - Činíme k tomu amendenient, aby raději zrovna to ušetřené pivo in natura Šlesvickým zasílali. -

- Strany obležení již zase nyní se píše, že prý tak brzy ještě vyzdviženo nebude. Stydíme se věru již o tom zprávy podávat, a musíme obecnstvo své žádati, aby ani tomu ještě nevěřilo až budeme psáti, že skutečně vyzdviženo jest. -

- Pan Somšič, známý maďarský politik, vydal nedávno knihu v jazyku německém „Legitimní právo Uherska a jeho krále“, ve které velmi ostře vystupuje proti nynějšímu zřízení Rakouska a proti vládě, zastupuje foederaci.

Stav městský v konstituci

H. B. Až do r. 1848 měli jsme již tři stavy v právech od sebe rozdílné a sice šlechtu, svobodné měšťanstvo a lid poddaný šlechtě. Jak každému známo, měl každý z těchto tří stavů své zvláštní úřady a z části i soudy, což ovšem skrze ústavu pominulo. Na nějaký čas pominul i ovšem všeliký rozdíl v právech občanů vůbec, tenkrát totiž, když dle všeobecného hlasovacího práva na říšský sněm se volilo bez všelikého censusu. Nyní ovšem vláda nynější zase nějaký základ k jakýmsi třem stavům položila, a skrze cele zákonodárství jej provedla, totiž ustanovením, aby poslancové na sněmy zemské voleni byli podle tří druhů a sice předně z tak nazvaných 500 zlatových voličů jako by řekl ze šlechty, druhá třída z měst a třetí z ostatní země, z každého druhu obyčejně asi třetina; pak dále rozdělením voličů obecních též na tři druhy podle daně direktní, čímž se též zase trojí rozměr práv ustanovuje. Neboť o rovnoprávnosti nemůže být žádná řeč tam, kde jednotliví občané větší právo mají na veřejné záležitosti, jmenovitě, kde ku př. 5-10 občanů tolik práva má, jako 100 jiných, kde ku příkladu několik set občanů třetinu všech poslanců na sněm volí, a tudy na všechno řízení třetinu vlivu má.

Na jiném místě časem svým ukážeme, kterak všeliké vyměřování občanských práv dle direktní daně veliká nespravedlnost jest, a jmenovitě ukážeme, že právě chudší lid vlastně mnohem větší daně platí než boháčové, a že vlastně největší daň platící jsou právě ti, kteří dle nynějších našich zákonů buď žádných neb velmi malých politických práv dosáhli, což se všechno samo jeví z rozvrhu indirektních daní.

Zde jenom podotknouti chceme tolik, že tyto rozdíly tří stavů, které se nynější vládě tak zalíbily, dle našeho mínění se udržeti nedají, poněvadž jsou našim časům již zcela

nepriměřeny; že dále takové rozvržení velmi nebezpečné jest, poněvadž zbytečnou příčinu podává k roztržkám, nepřátelstvím a sočením rozličných občanů mezi sebou a že proto v nejbližším již říšském sněmu při revisi ústavy nepochybně zavrženo bude a uveden ten způsob representace, který za jedině moudrý uznán jest, totiž rozdělením celé země na jistý počet okresů podle počtu obyvatelstva, z kterýchžto okresů každý svého poslance na sněm volí.

Při pravé konstituci nemůže se žádný stavovský rozdíl před právem udržeti, a tak jako šlechta pominula a pomine co oprávněný stav, tak pominouti musí větší oprávněnost stavu městského.

Stav městský skrze konstituci nic neztratil, ovšem ale nabyl velmi mnoho nových práv, přece však by nebylo divu, aby mnozí pošetilejší ze stavu bývalého městského s mrzutostí nehleděli na jednu okolnost, o které se hned zmíníme. Každý zná ono podobenství z písma, kdežto pán vinice v rozličných dobách dne na rynek chodil a dělníky do vinice posílal, pak ale bez rozdílu všem stejnou mzdu vyplatil i těm, kteří jen hodinu, i těm, kteří 3, kteří 6, i kteří 12 hodin byli pracovali. A co se stalo, i ti, kteří jen 3 hodiny pracovali a přece za celý den mzdu dostali, reptali ještě na to, že též pracovavší jen jednu hodinu, dostali s nimi mzdu stejnou. Toto podobenství nás učí, že i mnozí ze stavu městského, ačkoli jejich stav veliká práva obdržel, přece se zase na to horší, že bývalí poddaní, tak nazvaní sedláci, zrovna tolik též obdrželi a nyní jim rovni jsou, kdežto dříve pod nimi stáli.

Nskončená jest marnost člověka, a jsem ubezpečen, kdyby někomu z těchto právo dali nositi kroužek skrze nos protáhnutý, velice se na to pyšnití bude, jen když jiným to samé nebude dovoleno. Měšťan velice žehral na to, že šlechtic stojí nad ním, a nyní žehrá zase mnohý na to, že sedlák již nestojí pod ním. Každý je demokrat, když se to jedná o někoho vyššího než on jest, a každý je aristokrat vedle nižšího. Ta pravá demokracie ale nezáleží v tom, abychom se rovnali vyšším, což lehké jest, nýbrž abychom se nevypínali nad nižší, než jsme sami; každý musí začít s demokracií sám u sebe a pak to půjde.

Ačkoli se však mnozí ze stavu městského (nemluví se ovšem nikdy o všech než jen o těch, koho se to týká, což vlastně ani zapotřebí není dokládati) někdy příliš nad jiné stavy povznášejí, zase na druhé straně rovnou měrou a též tak nepotřebně sami své hodnosti a důstojnosti příliš za málo neb za nic sebe nepovažují. A právě tento nedůstatek vážnosti k sobě samému jest nejhlavnější příčinou úpadku a neskvělého stavu našich měst.

Komu se zdá toto tvrzení naše nepravé, ať nás sleduje v následujícím uvážení, a ať pak sám u sebe si řekne, pravda-li to, co říkáme, čili nic.

Zámožnější měšťan stydí se obyčejně za svou živnost, je-li řemeslník, a má-li děti, jest hlavní péče jeho, aby ze synů udělal úředníky, kněze atd., dcery aby dle toho samého pravidla provdal za úředníky, důstojníky a jiné tak nazvané honorace. Jaký jest ale následek této marnosti, toho pošetilého nevážení si sama sebe? Následek jest očividný ten, že ve všech našich městech upadly řemesla a průmysl vůbec až pod nullu, a tím také zkrátily se živnosti, tak že větší počet našich nynějších měst a městeček již skoro hlavně polním hospodářstvím se živí, což vlastně proti účelu města jest, které se má hlavně držeti obchodu, průmyslu a řemesel. Řemesla chápají se obyčejně jenom chudší, kteří buď docela žádné, neb velmi hubené vzdělání ve školách si dobyli, a obyčejně krom psaní a čtení se více nenaučili, kteří dílem nemají příležitost a prostředků. aby hodně mnoho zemí projítí a ve svém umění se jak náleží zdokonaliti a všechny novější vynálezy a pokroky jeho řádně poznati mohli, dílem však, když pak samostatně živnost svou provozovati počnou, důstatečných kapitolů nemají, aby mohli řemeslo své ve větší míře a s lepším prospěchem provozovati. Tím nevyhnutelně klesají řemesla a obchody a táhnou se vždy jen do hlavních měst, protože v menších městech ani za peníze řádná práce obyčejně se neudělá, a řádné zboží v náležitém výběru se nedostane; a i ve hlavních městech jsou zase právě nejvýnosnější řemesla a obchody obyčejně v rukou cizozemců, kteří rychle bohatnou, kdežto našinci jenom tak tak se klepají a nuzně se živí. -

To ale všechno pochází jen z toho, že u nás řemesla a průmysl nejsou ještě ve vážnosti. Pohledněme do cizích, dále pokročilých zemí. Tam každý si za čest pokládá býti především samostatným mužem a živiti se svým vlastním uměním. Nejzámožnější muž stará se sice o to, aby syny své jak náleží vzdělali a užitečným vědomostem naučiti dal, pak ale se za to ani on ani jeho synové nehanbí, chopiti se toho neb onoho průmyslu a řemesla a s nabytými většími vědomostmi tuto svou živnost s větším prospěchem provozovati.

U nás ale již slovo řemeslo v jakési jest nevážnosti, a jak často slyšíme říkati a hroziti otce synovi. „Nebudeš-li se učit, dám tě na řemeslo“. V těch slovech leží všechna příčina neskvělého stavu našich měst. Když jen toho, který se nic učit nechce, na řemeslo dáte, kterak se mají řemesla a živnosti zvelebovat?

Nemohu upříti, že jsem s bolestí jakousi na to hleděl, kterak v čas uvádění nových úřadů a soudů všechna naše města skoro jakousi vojnu spolu vedla, aby jen každé ulovilo nějaký úřad,

čím prý se má zvelebit živnost jeho. Nedá se upřít, že úřad v místě v leckterém ohledu přispívá ke zvelebení města, dílem že úředníci platy své ve městě stráví, dílem že mnoho přespolečného lidu do města přichází: ale v žádném porovnání takový způsob zvelebování měst nestojí k průmyslu. Pohledněme na Liberec (Reichenberg), který jest nyní patrně druhým městem po Praze a v krátkém čase se k tomu zmohl. Kolik krajských úřadů a krajinských soudů bylo by muselo v Liberci sídlo své míti, než by se byl povznesl na ten stupeň zámožnosti jako nyní? A zatím nebylo v Liberci až do nynější doby ani úřadu ani soudů kromě patrimonialního, a několika čiperným, vzdělaným a spekulativním průmyslníkům, kteří se tam usadili, děkuje toto město za celou svou skvělost!

Příčiny předešlého stavu věcí ležely hlavně ve zřízení zemském, v despoticko-byrokratické vládě, která každé hnutí ducha utlačovala, bojíc se ustavičně, aby se její zastaralý system nerozbořil. Za staré vlády bylo úřednictvo všemohoucí, a proto se všecko tlačilo do jeho řad, kdežto jako v nějakém hospitálu každý schopný i neschopný, pilný i nepilný, když jen (jak tomu říkají) dobře smýšlel a nějakou protekci si našel, byl bez starosti a obyčejně i bez práce zaopatřen. Občan nebyl v žádné vážnosti a proto ztratil vážnosti také sám k sobě.

Nyní se věci jinak obrátily: skrze konstituční vládu dosáhli občané předně již samosprávu ve svých obcích, jsouce osvobozeni od poručenství byrokratických magistrátů, za druhé ale vliv důležitý na zřízení záležitosti celé země skrze sněmy. Tím osamostatněn a do větší vážnosti uveden jest každý občan. Nyní ovšem toto žijící koleno ještě příliš hluboce vězí ve starém způsobu a mnohý se ještě rád přitře ke každé uniformě, přijdou však časy, kde bude jen každý hlavně jen po tom toužiti, aby byl samostatným, od nikoho než od zákonů neodvislým občanem, tak jak to již jest ve všech svobodných zemích.

To však jest úkol a prospěch našeho měšťanstva, které nyní veliký vliv na všechny zemské záležitosti míti bude, aby tyto budoucí časy připravovalo. Skrze svobodu obcí dosáhla města příležitosti, založiti si dobré a pro opravdivý život užitečné školy, (že naše dosavadní školy malé jako velké pro život nebyly a posud nejsou, víme všichni), kdežto synové jejich ne středověké školní šprýmy, nýbrž skutečné věci znáti se naučí, aby se z nich stali schopní obchodníci, průmyslníci, řemeslníci, technické aneb jaká vůbec jména tyto věci mají. Za polovičku těch let, které až dosavad musel každý než (jak říkali) všechny školy absolvovat, ztráviti, může se každý v takových dobře zřízených školách něčemu zcela jinému a opravdu potřebnému naučiti a pro celý život jak náleži vzdělati. Kdyby pak tu druhou polovičku obětoval na příučení se některému řemeslu neb obchodu a pak na cesty po cizích zemích, jak

zcela jiným člověkem navrátí se domů, než se dříve navrátil po některém doktorátu, kdežto přinesl řůru vysvědčení o samých vědomostech, ale se všemi jimi ani pět grošů si vydělali v stavu nebyl, leč jestli se nad ním některá vyšší mocnost smilovala a u některého státního neb církevního žlábků mu skrovné místečko vykázala!

Nemysli však nikdo, že kdyby zámožnější a vzdělanější lidé řemesel a průmyslu se chápali, tím by chudší snad o živnosti své přišli. Zrovna naopak. Jisto jest, že jedno řemeslo pomáhá druhému, jeden způsob obchodu a průmyslu zdvihá zase jiné; kde se více peněz a rozumu na vedení řemesla vynakládá, má i chudší více příležitosti něčemu důkladnému se naučiti, a něco těch vědomostí, kterých si jiný s větším nákladem z ciziny a ze škol přinesl, lehkým způsobem pochytili a tím svou budoucnost založili. Jakmile se jen průmysl zmáhá, pak již jeden druhému cesty připravuje, jedno kolečko do druhého sahá, všechno se hýbe, všude jest život. Příčinnivý a schopný vždy se zmůže.

Pozorovatel politický

H. B. Nedávno držel pan náměstek hornorakouský v Linci, Dr. Alois Fischer, při jakési příležitosti (tuším, že odevzdávali komusi řád, což se nyní tuze zhusta děje,) řeč, kterou „Reichszeitung“ sice za výkvět výmluvnosti občanské drží, která však tuze připomíná bombastem svým na Patera Abrahama a Sta. Clara. Pravil mezi jiným: „A víte proč náš rakouský orel je dvojhlavý? Jest dvojhlavý, poněvadž bdíti musí nad velikou říší, obydlenu od kmenů východní i západní krve. Proto si nechal dvě hlavy narůst, aby mohl zároveň otcovskými očima všechny tyto kmeny přehlížet. On jest dvojhlavý, poněvadž má Rakousko velikou úlohu, východ se západem spojovati. K tomu však nepostačí jednohlavý orel, a třeba by se ještě více vypínal (Špička na Prusko.) Dvojhlavý orel to musí býti: jedna tvář k východu, druhá k západu obrácená.“ Z této řeči pozorujeme, že by měl pan Dr. Fischer veliké schopnosti za náměstka v Čechách. Poněvadž má náš český lev zase dva ocase, jak šikovně by se z toho dala dělat pěkná přirovnání! Tu by mohl tentýž pán zase při některé krásné příležitosti až budou ku př. odevzdávat našemu pražskému Dr. Fišerovi (on není žádný příbuzný náměstka hornorakouského ani podle ducha ani podle těla), nějaký zlatý peníz neb nějaký neapolitánský řád, takto poeticky se vyjádřiti: „A víte, pánové, proč jest náš lev dvouocasý? On jest dvouocasý, poněvadž v Čechách dva kmeny bydlí. Proto si nechal dva

ocasy narůstí, aby mohl každým jeden kmen ku předu popohánět. On jest dvouocasý, poněvadž mají Čechy velikou úlohu Němce se Slovany sbratřovati. K tomu ale jeden ocas nepostačí a třeba by je ještě více popoháněl. Dvouocasý musí být, aby mohl švihát a popohánět zároveň Němce i Čechy!“ - „Presse Brněnská“ neměla však tolik humoru, aby se tomu byla jako my usmála, ona naopak velmi horlí proti panu náměstkovi hornorakouskému. Proč prý podpaluje proti Prusům? V Rakousích není prý žádná zášť proti Prusům, to prý je jisto - praví „Presse“ - proč prý ji tedy úředové naschvál vzbuzují? Dále „Presse“ připomíná náměstkovi, že i ruský orel je dvouhlavý, o kterém prý platí slova italského básníka: Aquila che porta due becchi per meglio divorar. (Orel, jenž má dva zobáky, aby více zhltal). „Tam - píše „Presse“ dále - (v Rusku) jest největší a nejúhlavnější nebezpečství pro naši celou vlast, ne pak u našich pruských bratří, s kterými nás nerozdílně spojuje nejsilnější páska lidské společnosti, totiž stejný národní původ.“ Jaký pokřik by asi způsobily německé časopisy, kdybychom takto zase my psali s těmi samými slovy jako „Presse?“ Víme dobře, že slova ona italského básníka jsou míněná o jiném orlu, německém. Orel, jenž má dva zobáky proto, aby více zhltal, mohli bychom zase my jako „Presse“ o ruském, říci o orlu německé říše, který jest též dvojhavý a zhltal již tuze mnoho slovanských zemí. A pak bychom mohli opakovat slova „Presse“: Tam (v německé říši) jest největší a nejúhlavnější nebezpečství pro naši celou vlast, ne pak u našich ruských bratří s kterými nás nerozdílně spojuje nejsilnější páska lidské společnosti, totiž stejný národní původ! Jak se líbí „Presse“ a všem německo-rakouským časopisům tato jejich slova v našich ústech?

- Panu Ludvíku Bonapartovi, chvalně známému presidentovi republiky francouzské stal se nedávno veliký kompliment od porotního soudu Jistý úřední sluha pravil totiž veřejně v hostinci před několika vojáky: „President je kanalie, darebák a hlupák!“ načež byl žalován, že zneuctil presidenta. Porotní soud ale uznal jej za neviného, totiž vyřknul vlastně, že onen sluha pravdu mluvil. -

- S panem Somšičem vedou nyní vládní noviny vídeňské tuhou hádku strany jeho knihy o legítimním právu krále a národu uherského. Při této příležitosti se učíme od „Reichszeitungu“ důležitým věcem. V jednom svém čísle praví zcela zřejmě, že jen dle moci se řídí všechno, a že právo historické neplatí. To ovšem jest pravda, ale - neříká se to obyčejně. - Ne dle práva tedy, nýbrž dle moci řídí se politické věci - pamatujte si to všichni, a bláhovec, kdo se opírá na svém právu nemaje moci k provedení jeho. - Bláhovec ale také, kdo si zakládá na své moci, přijde jiná, větší moc a vezme mu jeho moc i s právem.

- Strany pražských voleb obecních praví nám též „Reichszeitung“ a č. 188.: „Vítězství prý se nakloňuje k vládní a německé straně!“ Již dávno jsme nečti nic s takovým zalíbením, jako toto upřímné vyznání: ne sice strany vítězství, nebo o tom bude lépe mluvit až po volbách, ale v bratrském spolku vládní a německé strany. Eduard und Kunigunde, vládní muž a německý muž, to nás těší, to přec je jednou upřímně míněno, ne ale když se mluví o rovnoprávnosti. „Reichszeitung“ jest vůbec naše milá přítelkyně, ona se často podřekne: my sice i beztoho víme, že jsme nepřiležití a patrné nepohodlí říše, ale přece nás to těší, když se nám to někdy nahlas řekne!

- Ministerstvo vnitřních záležitostí má přece jenom tuze mnoho starostí s organisací Rakouska, a pokud nebude zorganizováno, nemůže se přece, jak každý nahliží, stav obležení zrušit. Ted' prý se musí zřídit ještě při c. k. akademii ve Vídni jedna sekce pro krásné umění. Až posud se totiž nemohli přijímat do akademie žádní žurnalisté, aby tedy i miláckové pana ministra vnitřních záležitostí, opoziční žurnalisté měli přístupu do akademie, zřídí se zvláštní sekce pro krásné a svobodné umění!

- Primas uherský, pan arcibiskup ostráhomský, vybídnul prý provinciala jednoho řádu, aby vyslal do Lince několik schopných mužů k misijnářskému shromáždění. Mají tam tedy nepochybně jít do učení k misijnářům.

- V Němoích vypukne tedy přece strašlivá revoluce, proti které byla 1848 pouhé dětinství. Tři sta Rusů šláplo na holštýnskou půdu! - Tak aspoň piší německé noviny, že mezi dánskými zajatými jest prý 300 Rusů za Dány převlečených. Zbraně prý dánské, které se po bitvě do rukou německých dostaly, mají všechny na sobě známku tulské dílny. (Tula jest v Rusích proslulé město hotovením zbraně a jiného kovového zboží.) Jestli jest zvláště tato poslednější zpráva pravdivá, vidíme z toho důslednost ruské politiky, která všude proti sesílení se a spojení Německa pracuje a pomáhá.

- O instalaci našeho nového arcibiskupa pražského rozšiřují se již dávno nesmírné pověsti. Mezi jiným piše „Wanderer“, že devět kardinálů se k této slavnosti očekává z Říma. Ačkoli ostatně tuto zprávu o devíti kardinálech nedržíme za pravdivou, jest alespoň přece jisto, že se veliká pozornost z hierarchické strany obracuje nyní na Čechy. Již to, že se stal kníže - kardinál Schwarzenberg u nás arcibiskupem, a že bude uveden od papežského legata podává nám důkaz, že Řím nezapomněl ještě na ty nepřístojnosti, které mu způsobili již Čechové svým bystřejším rozumem, a že se všemožně stará opatřiti si u nás více autority. - Ostatně

však až posud jdou o novém panu arcibiskupovi mnohé chvály, a neupadne li v Praze do rukou jisté nerozumné zelotské strany, která ovšem všechny síly své k tomu účelu napne, můžeme od něho mnoho dobrého očekávati. To alespoň již očekáváme se vší důvěrou, že nenastoupí do šlepějí arcibiskupa holomouckého a biskupa brněnského v národním, a biskupa litoměřického v liguriánském ohledu. Ostatně nepochybně bude panu arcibiskupovi povědomo, jaký jest rozdíl mezi obyvateli Čech a Solnohradska. Solnohradčanský německý lid klade, pokud jej známe, více váhy na zevnitřnost v náboženství, náš lid má ale hluboký náboženský cit, jak to naše historie a veliké oběti pro přesvědčení náboženské přinešené dosvědčují. Náš lid hledí při náboženství více na jádro než na zevnitřnost. -

- Pan professor Phillips, kterého do Insbruku povolali, vrátí se dnes odtamtud, poněvadž prý není ještě dosti velký ultramontán, aby se s tyrolským kněžstvem srovnati mohl! - Tiť tedy již musí být řádní ultramontáni !

- Mnohé noviny nedávno uveřejnily jakousi instrukci pana biskupa litoměřického, kterak se paní faráři chovati mají při missích. Do nejmenší podrobnosti jest tu všechno předepsáno, kolik poklon se učiniti, jakým zvoncem zvoniti, kolik Zdrávasů kdy modliti, jak dlouhý kříž který býti má. Odpustky jsou hojné, za poslouchání každého missionářského kázání dávají se na 7 let a na 7 quadragen odpustky! Zdál se tedy p. biskup sám to nahlížení míti, že by zadarmo takové kázání nikdo neposlouchal!

- Roznáší se po novinách zpráva, že mezi jinými změnami v tiskovém zákonu bude také ta, že všechny úvodní články v časopisech od spisovatelů jejich jménem podepsány býti musí. Těžko jest rozsouditi škodilo-li by toto ustanovení více vládním nebo opozičním novinám! - To jsou však jen samé nevýdatné prostředky proti svobodnému tisku - nejlepší a jedině pravý prostředek proti opozičním novinám jest dobrá a moudrá vláda! Škoda jen, že ještě posud málo kde na ten prostředek připadli!

- Každý ví, že se stalo pražské národní obraně to veliké neštěstí, že se její oktrojovaný plukovník, p. Ondřej Haase, známý přítel vojenského id est německého velení, jedním rázem poděkoval. Na štěstí zamezil pan náměstek Mecséry toto neštěstí, a zachoval p. Ondřeje Haase národní obraně a potomstvu - nepřijal totiž jeho resignaci. Následkem toho vystoupily prý státní papíry téhož dne v noci mezi 11-12 hod, až pod 100, a stříbro stálo al pari, což ovšem žádný nepozoroval, proto že do rána zase spadly.

- Něco velmi chvalitebného se dovídáme z vídeňských časopisů, totiž že se při dvoře JMC. lepší hospodaření zavede, a že prý proti některým úředníkům císařského podkonního úřadu vyšetřování zavedeno jest, které prý veřejnosti podá mnohé světlo na ty praktiky, které se prováděly. - Když ku příkladu vidíme z účtů státních, že se při našem dvoře ve Vídni spotřebuje za rok dříví za 114.270 zl. stříbrných, tedy že by se spáliti muselo asi 10000, pravím deset tisíc sáhů dříví!! musíme si věru myslit, že se také na dvoře topí; když dále čteme, že se potřebuje ročně asi 20 000 zl. stříbrných na léky, tuš nevíme, kde by se nabralo těch nemocí, aneb si mysliti musíme, že nemocní u dvoru jen zlato a stříbro užívají; když čteme, že se na kancelářské paušálíe to jest na papír, a inkoust atd. přes 13.000 zl. vypořebuje (ne u vlády, nýbrž jen u dvoru): tu věru musíme si přát nějakého ostřejšího dohledu a hospodaření.

- „Union“ pražská přináší zprávu, že bývalý poslanec haličský, Josef Hrehoruk, Rusín, muž to 60letý a usedlý rolník, jest v Terezíně vojákem, byv ex officio odveden jakožto nebezpečný člověk!

- Nejpodivnější jest obležení od daleka. Tak tyto dni byl v Praze odsouzen p. Řehoř proto, že měl „Slovana“, na 8 dní k profosovi. A kdyby byl p. Řehoř jezdil každodenně do Běchovic a tam si „Slovana“ byl přečetl, nemohl by za to nikterak býti potrestán, ačkoli by byl vlastně to samé byl učinil, začez je nyní u profosa. Všude jinde, vyjmouc pevnosti a Prahu, čtou „Slovana“ bez profosa, jen Pražané jsou tak nedospělí, že by se čtením tohoto zapovězeného časopisu pokaziti mohli. Mnoho nepochopitelných věcí na tomto světě!

Duchovenstvo v konstituci

H. B. Jakožto hlavní pravidlo a základ celého našeho snažení o zvelebení národů slovanských považovali jsme vždy držení se pevně svobodomyšlných zásad, a jsme přesvědčeni, že jinak ničeho platného a trvanlivého docíliti nám nelze, a že ztraceni jsme jakmile bychom korouhev svobody opustili. Proto jsme byli vždy proti všem těm, kteří buď dobromyslně neb z jiných špatných ohledů radili nám, abychom odřeknouce se zásad liberálních skrze nějakou protekci jistých vyšších privilegovaných tříd aneb vlády hleděli pro národnost naši něčeho si dobýti.

Že tato naše cesta jediné pravá jest, nechceme zde dokazovati, poněvadž se to již vícekrát stalo, a poněvadž předpokládáme, že všichni přátelé naši tak dobře jako my tuto zásadu za hlavní své pravidlo vždy považují.

Jakožto nevyhnutelný následek této naší zásady stalo se ale v nejnovejším čase, že jsme proti hierarchickým pokusům ostře vystoupiti za svou povinnost pokládali a poněvadž by se leckomu zdáti mohlo, jakož nám také již z několika stran napověděno jest, že tím strana naše jakéhosi zeslabení, jakési ujmy utrpí, protože veliká část duchovenstva tímto naším horlením proti hierarchii rozdrážděna jsouc, snad by naši liberálně-národní stranu opustiti a proti nám s protivníky našimi spojití se mohla: pokládáme za slušné, abychom o celé této záležitosti a jmenovitě o poměrech duchovenstva katolického k naší straně šetrně sice avšak i upřímně a bez všelikých ohledů mínění své pronesli a dosavadní jednání před očima celé naší strany ospravedlnili.

Někteří a mezi nimi hlavně nynější ministr hr. Lev Thun vytýkali nám velmi prudkými slovy, že národnost a politiku dohromady mícháme, a žádali od nás, abychom jen dle politických zásad strany utvořili. Předhůzka tato, ale zcela jest neslušná, každý ví, že jsme se vždy nazývali stranou liberálně-národní, tudy jinými slovy liberálně-československou, a že jsme tedy liberálnost v politických zásadách za hlavní známku své strany vždy považovali. Jestli až posud mnozí Čechové ze starého zvyku k nám se počítali, kteří liberálně nesmýšleli, nybrž strany politického smýšlení svého buď k výstředním křiklounům neb k reakcionářům náleželi, jest toho vina staré tak nazvané vlastenectví ještě z dob absolutních, kdežto všichni, kteří národnost a jazyk český pěstovali, bez ohledu na politické smýšlení, ba mnozí ani žádné politické smýšlení zhora nemajíce, do jednoho cechu se počítali, nazývajíce se vlastenci.

Do cechu vlastenců náleželi tenkrát lidé nejrozmanitějšího smýšlení politického i náboženského, kterážto rozmanitost se tenkrát ovšem u veřejnosti zjistiti nemohla z té jednoduché příčiny, poněvadž před rokem 1848 se v Rakousích vůbec žádné smýšlení nesmělo ve veřejnosti ukazovati ani tiskem ani ve spolcích. Od té doby však, co jsme dostali svobodu tisku a svobodu smýšlení, muselo se ovšem objeviti, jaké rozmanité živly cech vlastenecký v sobě choval: největší ultramontáni, protestanti, indiferentisté byli vlastencové, největší křiklouni a podlízáčové byli též mezi vlastenci. To však se upříti nedá, že i tenkrát přece největší část vlastenců v politice a v náboženství liberálně smýšlela, a že takové smýšlení vždy přece bylo směrem celého předbřeznového vlastenectví, a proto také i nyní ve změněných okolnostech zase nastoupila strana liberálně-národní v každém ohledu na místo

předbřeznových vlastenců, jak to každý, kdo na naše veřejné záležitosti nepředpojatým okem hledí, ze všech okolností uznati musí.

Jen k prospěchu věci samé to ale jest, aby se co nejdříve z této národně-liberální strany vyčistily všechny živly, které v ní ještě zůstaly co zbytkové ze starého vlastenectví, nyní však již do ní nenáleží, myslíme totiž lidi liberálně nesmyslejší. Žádný ať nemyslí, že by vystoupením těchto strana liberálně-národní něco na síle neb na čemkoli utrpěla: naopak jenom tím získati může, a čím dále se takoví živlové ve straně naší udrží, tím více nebezpečství a ztrát hrozí proto straně v budoucnosti. Ostatně se v tomto ohledu okolnosti samotné o nás výborně postaraly: čas od rozpuštění sněmu říšského až do nynějška byl pravým čistícím ohněm pro stranu liberálně-národní, všechno co do ní nenáleželo, vytratilo se poznenáhla a stojí již nyní pod jinou korouhví, a co až posud zůstalo, o tom alespoň s větší pravdě podobností důvěřovati můžeme, že jest upřímné.

To všechno předpokládajíce, můžeme se obrátiti k vlastnímu předmětu, jemužto vlastně věnován jest tento článek, totiž ku katolickému duchovenstvu. Známa věc jest, že naše duchovenstvo katolické bylo vždy nejhlavnější silou českého vlastenectví, ba může se zrovna říci bez pochybnosti, že vlastně duchovenstvo katolické bylo počátkem a zakladatelem celého našeho vlastenectví. Největší část těch pokroků, které náš národní jazyk v životě vzdělanějších tříd učinil, jest jistě zásluhou duchovenstva.

Událost tato, kterou nikdo upírati nesmí a nebude, vykládá se dílem sama z okolností. V předbřeznových našich dobách nebyl ani jeden vzdělanější stav, který by k povolání svému nějakou povědomost jazyka českého byl potřeboval, kromě duchovních; kromě toho společné přebývání v seminářích zavdalo dobrou příležitost k rozšiřování zásad vlasteneckých mezi kněžstvem, které se tím více ujaly, protože největší část našich kněží právě z rodičů rolnických neb menších měst pocházela, mezi kterými ještě cit národní nebyl vypuzen a utlačen, a tudy tím větší soucit ve mladých mužích se nacházel k pěstování a zvelebení své utlačené národnosti. K tomu ještě přidejme, že kněžstvo vůbec nikdy nebylo od germanisující vlády tak odvislé jako úřednictvo a jiné stavy, a máme všechny přirozené příčiny toho úkazu pohromadě, že kněžstvo naše bylo hlavním pěstitelem národnosti.

Již samo sebou se rozumí, že mezi tímto národnost a vlastenectví pěstujícím kněžstvem s ohledem na politicko národní smýšlení byly takové rozdíly jako mezi vlastenci vůbec. Byliť ku př. velmi znamenití a po celé zemi pověstní vlastencové a spisovatelé, kteří ve svých

osadách co faráři a děkanové velmi málo byli od lidu vážení, jsouce přílišní pěstitelé tak nazvané finanční theologie, jiní naopak byli zase u svých ovčiček nad míru oblíbení, tak že by za ně byli duši dali, poněvadž byli skutkem i slovem praví rádcové, přátelé a pastýřové lidu; byliť mezi vlasteneckým kněžstvem liberální i servilní mužové, ultramontáni i osvícenější mužové, kterým skutečně mnoho na náboženství záleželo a mužové, kterým bylo náboženství jen prostředkem rozličných výdělků. Zkrátka, byli hodní i špatní, tak jako v každém stavu a může se krátce říci, že sice každý hodný český kněz byl vlastencem, ale ne každý vlastenecký kněz byl hodným knězem. Jakmile však nastala politická svoboda, zavdána jest mnoha příčina k mrzutostem mezi bývalými vlastenci laiky a některými kněžími. Celá liberální strana byla toho mínění, aby všechny dávky, které věřící pod jménem desátku, štoły atd. zpřímá kněžím do rukou odvádějí, přestaly, aby se důchody kněžstva zregulovaly, a zpřímá z pokladnic buď zemských, buď náboženských, buď obecních kněžím odváděly, tak aby kněz od svých věřících již budoucně ničeho rovnou cestou nedostával. Úmysl tento nebyl kněžstvu a náboženství nepřátelský, nýbrž naopak jen příznivý, proto že pocházel z velmi pravdivých zásad, předně, že za nynějších časů nevyhnutelné jest aby kněžstvo slušné důchody mělo a o své živobytí starati se nemuselo, za druhé ale, že škodlivé jest vážnosti kněžstva a náboženství vůbec před sprostým lidem, když se zdá, jakoby se za náboženské funkce platilo tak, jako za jiné zboží. Vzdělaný člověk ovšem ví, že tím, co knězi za pohřeb, za mši atd. platí, neplatí se tato náboženská funkce, nýbrž dává se jen kněžstvu nevyhnutelný příspěvek na jeho živobytí, které z části ku př. kaplanstvo, zcela jen z těchto příspěvků žítí musí: nevzdělaný si ale představuje tyto věci zcela jinak, a poněvadž se skrze takové platy velmi často jen příležitost k rozepřím a nemilým výjevům mezi kněžstvem a věřícími zavdává, což vždy konečně jen náboženství škodí, jest a musí být touha každého pravého přítele náboženství, aby takové věci co možno nejdříve přestaly.

Na sněmu moravském byly desátky zcela zřejmě vyzdviženy, a na sněmu říšském též byl úmysl hlasujících pro zákon o zrušení poddannosti takový, vláda však v pozdějších výkladech tohoto zákona desátky kněžské určitě vyjmula. Avšak příčina k nemilým výjevům byla již zavdána. Lid skoro napořád se zpěchoval desátky dávatí, a byl v tom veřejnými novinami a od mnohých poslanců potvrzen, a když pozdější výklad vlády vyšel, nechtěl lid tomuto ustanovení rád věřiti. Mnozí farářové počali s pomocí vojenské exekuce desátky vybíratí, což zajisté bylo nepastorální, neboť by, počkajíce nějakou dobu jistě i po dobrém a bez exekuce byli ke svému přišli, až by se lid přesvědčil, že opravdu vláda takové nařízení vydala, kterému vzdorovati nelze a kněžstvo by si bylo ušetřilo mnoho mrzutosti a rozdvojení se svými

věřícími, které byly vždy na ujmu jednak lásce ke kněžstvu, jinak i náboženství, neboť lid příliš často ještě kněze s náboženstvím ztotožňuje a míchá.

Tak byla zavdána první a hlavní příčina k nesvornostem mezi laiky a kněžími: hlavnější ale rozdíl učinily v poměrech těchto církevní ordonance p. hraběte Lva Thuna, kterými zcela se proměnil stav věcí.

Skrze tyto ordonance - nazvané ironicky svobodou církve!! - dostala se všechna moc v církvi zcela absolutním a despotickým způsobem do rukou biskupů, kteří od té doby mohou téměř neobmezeně vládnout nad kněžími. Ať si člověk smýšlí o hierarchii katolické tak neb onak, to přec nikdo poctivý, jestli pravdu mluví chce, upříti nemůže, že naši nynější biskupové ani známky na sobě nemají pravého apoštolství. Vláda ustanovovala a ustanovuje až posud katolické biskupy, což zajisté jest zcela necírkevní, že se však až posud biskupství nejvíce jako nějaká zaopatření synkům šlechtickým, neb bükratickými kněžím udělovala, jest každému známo. Vláda ustanovuje a svrhuje biskupy, biskupové neobmezeně mohou vládnout nad kněžími: tím tedy přišlo veškeré kněžstvo do rukou vlády, a náboženství stalo se zcela proti svému prvotnímu účelu jakýmsi nástrojem vlády a abychom se ještě zřejměji vyjádřili, nástrojem politické reakce. Neboť jak naši biskupové o politice a národnosti smýšlí, o tom dali již dosti důkazů, které přišly před veřejnost.

Nastala tedy potřeba opatřiti se proti takovému neslušnému vlivu hierarchie, která nám dosti zřetelně již na srozuměnou dala, kam jde její cesta. Nemáli náboženství časem svým u lidu skrze přechvaty hierarchie o všechnu vážnost přijíti, z čehož by smutné následky pro celou zem vyplývaly, zapotřebí jest, aby se učinil rozdíl mezi hierarchií a náboženstvím, mezi některými špatnými knězi a mezi učením Kristovým.

Kněžstvo samo, ačkoli jistě veliká část z něho s nelibostí hledí na celé hierarchické a reakcionářské snažení, nemůže přece do veřejnosti se svým smýšlením vystoupiti, jsouc odevzdáno na milost a nemilost do rukou biskupů a jejich konsistoří, a nemajíc před očima žádné jiné vyhlídky nežli mlčení a podrobení se, aneb vyobcování z kněžství. V takové době nastala povinnost pro nás katolíky a nekněze, kteří jsme od hierarchie naší neodvislí, abychom otevřeli lidu oči strany toho, co jest opravdu učení Kristovo, a strany toho, co jest necírkevní pánovitost a zesvětačilost hierarchie. Čím rychleji a ostřeji vystupuje hierarchie sama se všemi svými již z dávných časů známými a vždy se opakujícími prostředky: tím ostřejší byl náš proti- i kazijed proti jejím snahám.

Jest-li někteří kněží, kterým jde více o úslužnost k biskupům a o jejich protekci, než o pravé katolické náboženství, na nás se proto horší, nám všelijak vyhrožují, nezmění to nikterak naši cestu. Kněz vzdělaný zná dobře dějiny církve katolické, a ví tedy dobře, jestli pravdu mluvíme, čili nic: kněz takový uzná dobře, že se lhostejně na to dívati nemůžeme, aby hierarchie, jsouc služebníci dobře povědomých reakcionářských kast, poznenáhla zatáhla sítě temnosti nad našim lidem, aby z kněžstva učinila rozkazy svými místo učitele zatemňovatele lidu, aby, jsouc až posud jen ochotnou služebníci vlády, časem svým až se moc její (hierarchie) pevněji zakotví, jako vždy jindy, tvořila stát v státu, nechtěla se podrobovati zákonům a plodila ve jménu nebe různice na zemi o záležitosti zemské: kněz vzdělaný také uzná, že co praveno jest o špatných, neplatí o dobrých kněžích, a že jest jen prospěch řádného kněžstva, aby se čistota učení křesťanského od světských a zisťných přívěsků zachranila.

Proto myslíme - poněvadž jsme vůbec vždy o náboženství samém s největší šetrností se vyjádřili a jen vždy opravy ve věcech světských při církvi na zřeteli měli, že řádné kněžstvo nemůže neuznávati užitečný a dobrý směr našich protihierarchických článků, od kterého směru ostatně upustiti žádným způsobem nemůžeme, nechceme-li proti svědomí svému jednati.

Nemůžeme u sebe nikdy připustiti tu smutnou myšlénku, že by většina našeho duchovenstva náležela k té bezsrdečné hierarchické straně, které jest od jakživa náboženství jenom světským nástrojem: nýbrž věříme posud, že většina našeho kněžstva ve svém srdci toho pravidla v písmě se drží: Více poslouchati Boha nežli lidí! Myslíme také, že se reakcionářská strana velice mýlí, jest-li očekává od větší části našeho českého kněžstva tak protinárodní smýšlení, aby se, opustivše všeohno liberální smýšlení, dalo potřebovati za pouhý nástroj reakce proti svobodám lidu.

Povinnosti k Bohu a povinnosti k člověčenstvu a národu nemohou býti od sebe odděleny, a kdo praví o sobě, že Bohu slouží, lidu však škoditi chce, tenť lže, církve není na světě k vůli sobě, nýbrž k vůli lidstvu: tyto zásady, myslím, že musejí být pravidlem života pro každého liberálního kněze.

Myslím tedy, že ti velice se mýlí, kteří se obávají, že by celé kněžstvo naše mohlo na stranu hierarchie přistoupiti, a snažení liberálně-národní opustiti, ba ještě naopak ve spolku s hierarchií, která nikdy nebyla ani svobody ani žádného národu přítel, proti nám působiti, s použitím toho vlivu, kterého kněžstvo u národu má. Pravý vliv u rozumného a vzdělanějšího

národu má jenom řádný a liberální kněz - vliv zajisté, který jezovitská strana na staré panny a na podobné obecnstvo skrze rozličné růžencové a jiné spolky má, ani počítati nemůžeme, poněvadž od takových nic důležitého ve světě veřejném a politickém nevyjde - jsme ale ubezpečeni, že by řádný vliv u rozumného obecnstva každý kněz hned ztratiti musil, jakmile by se stal nástrojem a sluhou známých snah hierarchie a ultramontanismu. Jest-li Čechové již před 400 lety se nedali zaplésti do sítí hierarchických, neučiní to jistě ani v 19. století, a každý, kdo by k něčemu podobnému pomáhal, s hanbou jen propadne.

Liberální část našeho kněžstva má tedy jenom volbu mezi dvěma, buď s námi ve soolku pomáhati k tomu, aby nevyhnutelné dle potřeb času reformy v ústrojí církve katolické v naši vlasti zavedeny a tím úcta k církvi samé a k náboženství obnovena a upevněna byla, aneb ve spolku se zaslepenou hierarchii starý způsob věcí udržovat a všeliké ostatní snahy její podporovat a tedy napomáhat k tomu, aby církev a náboženství vždy více vážnosti trátila před vzdělanějšími. Volba není těžka pro poctivého člověka, který ví, co to znamená, když vyšší a vzdělanější stavy jenom tak povrchně jakousi šetrnost k církvi chovají, jinak ale jen s jakýmsi politujícím úsměškem na sprostý věřící lid a na kněze jako na nějakého augura hledí. Takové postavení se nemůže líbiti žádnému řádnému knězi, tak daleko to ale jistě přivede u nás v krátkém čase hierarchie, bude-li pokračovati tak, jako započala.

Dáváme tedy na uváženu každému rozumnému, jest-li ten větší jest přítel církve a náboženství, kdo proti převráceným cestám hierarchie horlí, nebo ten, kdo ji v jejich snaženích podporuje a zastává.

Ovšem, že i hierarchie sama uznávajíc všeobecné přání oprav, nějaké opravy a reformy sama také slibuje: jestli však tyto missie, exercicie a dětské semináře budou tyto reformy a snad ještě nějaké nové veršičky v litaních, a nanejvýš snad jakési synody pro jméno, jejichžto radu pan biskup, jestli jeho otcovská mysl za dobré uzná, přijme, nebude toho zajisté o nic víc a nic lepšího. Že hierarchie sama pravé a potřebné reformy zavést nemůže a nechce, pochopí se snadno již z věci samé. Nebude hierarchie sama sebe zničovati, a bez zrušení nynější hierarchie žádná reforma.

Absolutismus musí tak dobře v církvi pominout, jako v státu, to musí být snažení každého liberálního člověka.

Proto také nemůže nikdy liberálně-národní strana, nechce-li první a hlavní své pravidlo opustiti, nikdy býti přítelkyní a spojencem hierarchie, a nemůže toho nikdy litovati, opustí-li ji mužové hierarchicky smýšlející. Také nás, jakožto časopis liberálně-národní, nemůže žádný ohled, buďsi jakýkoli zdržovati, abychom tak jako absolutismus v státu nebořili hierarchii¹ v církvi. My beztoho co nejdříve ohlásíme ty reformy a opravy, které dle našeho mínění potřebné jsou v nynějších dobách v ústroji církevním; pak bude mít každý příležitost, poznati z nich, jestli jsme na půdě katolické čili nic, a jsou-li ta ustanovení, která změnit chceme, i dle učení církve božského čili lidského původu.

Až do té doby ale zůstaneme věrni vždy svým zásadám, ať si strana protivná ještě s větším vztekem proti nám zuby cení aneb ještě horšími jmény nás častuje. Vědomí, že dobrý úmysl máme a druhé vědomí, že moc strany hierarchické nikdy mocná není své vyhrůžky proti nám ve skutek uvést, posilňuje nás v tomto boji.

My sice známe i z historie i z života jedovatost té strany, proti které zde stojíme, přece však chceme věrně pokusiti se o to, jestli jest možná, aby zdravý rozum a pravé čisté učení v našich časích zvítězily nad syny temnosti.

Přátelům však našeho smýšlení se strany nekněží tuto ještě připojiti musíme žádost, aby nezapomínali na těžké okolnosti, ve kterých žije nyní od času nových církevních ordonancí naše liberální kněžstvo, jsouc dokonce na milost a nemilost odevzdáno do rukou biskupů, aby tedy nežádali od kněžstva věcí nemožných, aby hned neodsuzovali na první pohled. Liberální smýšlení má mezi naším kněžstvem mnoho přátel, ačkoli se snad nyní leckterý tajiti musí. Pročež není radno všechny jak říkáme do jedné mísy házeti, a tím ještě straně hierarchické oběti téměř do rukou nadháněti. Pokrok ve věcech náboženských musí nyní vycházeti od nás nekněží, jest-li se nám poštěstí jen dosti malou samostatnost nižšímu duchovenstvu vymoci a od libovůle hierarchie je osvoboditi: přesvědčíme se zajisté, že veliký počet z nich jest přítel svobody a pravé osvěty, a že se tedy srovnávají také s našimi zásadami.

Poznámky

1 Stává se často, že někteří lidé naschvál rozuměti nechtějí; musíme podotknout, že vždy slovo hierarchie béřeme ve smyslu absolutní libovlády církevní, a že nám při tom nikdy nenapadá mysliti, že by církev beze všech představených, beze vší vlády býti měla neb mohla.

Pozorovatel politický

- My jsme snad nejpilnější čtenářové „Reichszeitungu“ v celém Rakousku. Proto také tak mnoho poučlivého vždycky vybíráme V čísle 187 čteme opět dopis z Paříže a v něm také následující slova: „V Bruselu se pozorovala dlouhá konference krále bavorského s knížetem Mettrnichem: Tento patriarcha evropské diplomacie, jenž jest ještě posud jejím nejskvělejším údem, se všech stran dopisy a návštěvami jest obsypán. - Škoda přece jenom těch časů, když ještě onen patriarcha žil mezi námi! - myslí si asi „Reichszeitug.“ Také my pravíme, škoda je těch časů! - neboť jsme tenkrát věděli, na čem jsme! A vždy jest lépe míti Mettrnicha a těšiti se až ho nebude - nežli nemíti ho a báti se ustavičně, že brzy zas přijde.

Opět prý byla porada v ministerstvě strany vyzdvižení obleženosti, a skončila se jako obyčejně tak, že p. Schmerling chtěl vyzdvižení a p. Bach obležení, a že p. Bach se svým náhledem zvítězil. - Zdá se nám toto úmyslné rozšiřování pověstí o brzkém vyzdvižení obležení, které se ve vládních listech dalo, býti jakousi zvláštní taktikou, aby jen každý pořád na ono vyzdvižení čekal, a všechno až na tuto dobu odkládal. Proto myslíme, že zapotřebí bude, jestli vláda až do polovice září obležení nevyzdvihne, tak se chovati, jako by již obležení nikdy vyzdviženo nebylo, to jest, zaříditi si politickou činnost s ohledem na obležení, což jest u nás tím snadnější, poněvadž jen v Praze obležení máme, v celé ostatní zemi však ústava úplně platí. Zapotřebí jest tedy decentralisovat naše snažení, nechat pány ministry oblehat Prahu jak se jim líbí, až do sytosti a ve venkovských našich městech započít novou politickou činnost. -

- Vládní noviny nám podávají zprávu, že prý hned po zřízení obcí místních se přikročí ke zřizování obcí vyššího druhu a jmenovitě obcí okresních. Návrh k tomu, který se k obecnímu řádu připojí, jest prý již pohotově. - Odevzdávali jsme se již tomu sladkému mínění, že dávno již zapomenuto jest na ty rozličné nekonečné řady representac, s kterými nás pod jménem Gaugemeinde, Bezirksgemeinde, Kreisgemeinde, Landesgemeinde, a snad také ještě Reichsgemeinde a Bundesgemeinde hned r. 1848 postrašili. Přiznáváme se, že si ani pomyslití nemůžeme možnost nějakého rozumného řízení říše při takovýchto nekonečných sněmech, sněmíkách a radách, které nebudou pro nic jiného na světě, než aby ustavičně vedly hádky o kompetenci. Či snad právě to jest ten účel vyšší, pro který zřízeny býti mají? To se týká celého kraje, řekne krajský sněmík; to se týká jen našeho okresu, řekne zas okresní sněmík; nic tak, jen naší obce se to týká a vám potom nic není, řekne zase obec. Zvláště ale krajské sněmíkové budou vždy jen v hádkách se sněmem zemským, krajské sněmíkové budou tahat

všechno do svého oboru a zemský sněm nápodobně, nebo určitě napřed, co se jen jistého kraje a co se celé země týká, jest zhoľa nemožné. A tu jsme vlastně u pravé příčiny, pro kterou vymyšlené jsou tyto přepodivné a nekonečné sněmíky: zemské sněmy mají se jimi seslabit a roztrhat ve prospěch centralisace! A konstituční život vůbec má se jimi jako per absurdum do nemožnosti přivést, aby již všechny omrzelo to ustavičné radění a sněmování. A skutečně kdyby se to všechno provedlo, pak musí všichni dospělí nechat všeho ostatního a jen ustavičně po radách, sněmích a sněmíkách chodit. Tu bude výbor obecní s radou, pak výbor Gauový(!), pak okresní sněmík, pak krajský, pak zemský, pak říšský, kde se tu naběře sněmovníků, kde se tu dostane času! Věřu nešťastná hodina, ve které mohla některému ministru rakouskému napadnout takova satyra na sněmování!

- Ve „Wandereru“ vídeňském čteme nyní „Prager Briefe“ - míchaninu to strakatou pravdy a nepravdy, skutečnosti a německé fantasie V jednom stojí: „Budoucí sněm říšský nám ukáže živý obraz rozmanitosti našich slovanských kmenů, a podá nám v ostrých rozdílech jejich uspokojující vědomí o nemožnosti panslavistického snažení!“ - Dobrý tedy a měkký polštář pro znepokojené svědomí! Dále se vypravuje v onom dopisu ne bez libosti, kterak Čechové a Poláci jsou vždy proti sobě, poněvadž Poláci jsou aristokratický a Čechové demokratický živel mezi Slovany. Samo sebou se rozumí, že se při této příležitosti Čechům musel nějaký sochůrek pod nohy hoditi, stojí tam tedy, „že se nám Čechům jedná o panování nad ostatními méně vzdělanými kmeny slovanskými, že se cítíme býti jejich učitelem, Čech za ně bojuje, Čech za ně mluví, intrikuje za ně, krvácí pro ně, - ale chce také býti jich mistrem, chce býti od nich ctěn a vážen - on je chce spojit a posilnit, jest pravým demokratickým živlem mezi nimi, který jim pomáhá, aby také sám pak mohl provést své účele. Jeho (Čecha) přání jest, mocnářství tak foederačně zaříditi, aby se Slované všude odtrhli od Maďarů a Němců, což prý se nám ale nepovede, míní onen dopisovatel, neboť prý musí být hlavním pravidlem v Rakousích: „Nejsilnější spojení s právem pokud možná stejným!“ Aj, aj, pokud možná! Tu si vzpomínáme na onoho Skácela, presidenta německého demokratického spolku v Brně, jenž volal nadšeně: „Rovnoprávnost všech jazyků, s předností německého a s pevným střediskem ve Frankfurtu!“ Tedy již nyní jen pokud možná! Tu si zase vzpomínáme na onen obraz malíře Düsseldorfského, jenž vypodobňuje onoho Rusa, který se byl chlubil před Němcem, že u nich jsou včely jako ovce veliké. Toť musí být ale nesmírné ouly! - pravil Němec. Nic větší než zde! - pravil Rus. Kterak ale může včela tak veliká prolézt tak malou dírou? - pravil Němec. Co, kterak může? Ona musí! (Der Bien muss!) - pravil Rus a vymalován jest vedle oule s velikým knutem vhaněje ony veliké včely skrze malé dírky do oulu.

Toť ovšem vymyšleno na potupu Rusů, my přece ale držeti se chceme toho příkladu. My se neptáme, je li rovnoprávnost možná a pokud je možná: ona musí být, a kdyby to šlo ještě tíž, než těm včelám ruským do onoho oulu. „Der Bien muss!“ budeme tak dlouho křičet na náš Gleichberechtigung, až to půjde!

Dále pak čteme v onom dopisu, že pražské vysoké školy nikdy nemohou ze sebe setřít charakter německý, chtějí li zůstat stát na výši času (! jako by nikdo jiný v celém světě nebyl na výšce časů!) „Jest to prý požadavek pokračující kultury, aby Čechové nakrmeni na prsou německé vědy ostatní hluboko pod nimi stojící slovanské bratry k sobě na horu táhli (!!) a tak se stali prostředníky německé kultury i těch slovanských kmenů, kteří ještě slovanský typus čistý a neušlechtěný zachovali.“ Ne, dále nestačíme překládat, kdo si chce tuto chloubu vlastní celou přechíst, ať nahledne do „Wandereru“ od 6. srpna. Tu se musí věru říci: Počkej, až tě budou chválit jiní, a nechval se jen ustavičně sám! Ať si jest málo neb mnoho té kultury, kterou jsme od Němců získali, ale jisto jest, že přece dávno nestojí za všechno to vyčítání, a že by se nám byla musela od ustavičného vyčítání již dávno, jak se říká, zvednout! Na to se musí věru odpovědět kategoricky: Jestli my Čechové přece máme nějakou kulturu, nesmí se nikdy říci, že ji máme od Němců, nýbrž říci se musí, že ji máme navzdor Němců. Neboť pokud jen historie pamatuje, byli vždy Němci na odpor všelikému našemu vzdělání a jsou ještě až do té doby, oni nám překáželi ve všem a co jsme si posud získali, bylo proto trojnásobně těžko k dobývání. Musili jsme vždy jako židé u Jerusálema jednou rukou stavěti a druhou se brániti proti těm, kteří bořili naši stavbu, nedadouce nám stavěti vlastní dům, nýbrž chtějíce, abychom zůstali jejich podruhové! - Z této strany se musí tyto věci považovat, jestli máme přece nějakou kulturu, nemáme za to nikomu co děkovat, než sami sobě. Či máme vám za to povděční být, že jste nám nemohli přece při všem namáhání zabránit tu kulturu?

- Naše německé noviny od prvních až do posledních podávají nám nyní nejkrásnější poučení za příčinou Holštýnsko-Šlesvíka. Nyní je čtete a učte se z nich národní patriotitmus, když mluví o „německých bratřích ve Šlesvíku“, ne však když nam dávají ponaučení, kterak máme napřed pečovati o svobodu, pak o národnost. Nyní na všech pozorujeme, kterak sbírají příspěvky pro Šlesvičany, pozorujeme však zároveň, alespoň ve výkazech příspěvků v „Ost-Deutsche Post“, že každý dává ještě delší „Motto“ nežli příspěvek, v čem se opět jeví národní slabost německá, totiž více mluvení než jednání. Mezi přispívajícími pozorujeme mnoho slovanských jmen, nepochybně však to z rodin již dávno ve Vidni poněmčilých, ačkoli by to ani divu nebylo, kdyby mnozí Slované při své politické nedospělosti pomáhali a přispívali

sami proti sobě. Někteří Maďarové ovšem z upomínky na starou nevydařenou alianci o rozdělení Rakouska, též přispívali, a to s maďarskými přířisy. „Ost-Deutsche Post“ velmi chlubně na vytknutém místě a velkými literanii přinaší zprávu, že prý maďarským důstojníkům, kteří do služby Holštýnské přijati nebyli, Dánové učinili návrh, aby do dánské služby šli, který návrh prý jim ale oni pod nohy nazpět vrhli. Ovšem, že bude toto místo jenom tropicky míněno, avšak jest dosti významné pro samobilost „Ost-Deutsche Postu.“

- Vojenský úřad v Praze vydal redaktorům tamějších novin následující rozkaz:

„Dle přípisu c. k. vojenského velitelství v Čechách od 6. srpna t. r. čís. 99 lit. B. se již vícekrát pozorovalo, že některé zde v Praze vycházející časopisy dílem patisknuté, dílem původní články přinášejí, jež útoky proti náboženství, proti církvi a jejím orgánům obsahují. Poněvadž ale rozšiřování tiskem takovýchto jenom na zlehčování církve směřujících, k podkopávání náboženství a mravnosti schopných článků za nevhodné se považuje, se redakce následkem noty c. k. zemsk. vojensk. velitelství co nejurčitěji pobádá, aby se po čas obležení varovala přijímati takovéto články, sic musí očekávati následky proklamace od 24. května 1849 a uvědomění redakcím dne 21. července t. r. učiněného. Obdržení tohoto poukázání necht' odpovědný pan redaktor vlastnoručně potvrdí.

V Praze, 10. srpna 1850.

Weber.

Beztoho jest celému světu známá pobožnost každého vojáka, která již pod příslovím: „Svatý voják“ do všeobecného povědomí vešla. Proto se také nikdo diviti nebude tomuto novějšímu nařízení vojenských úřadů v Praze, a všichni liguriáni budou ještě povděční tomu, že se o ně neozbrojené bojovníky jakožto orgány církve tak horlivě ujali ozbrojení bojovníci, a že nyní již redaktorům Pražských časopisů dovoleno nebude, liguriánské missie a skrze ně i víru Kristovu podkopávati. Jediné, co se nám na tomto rozkazu nelíbí, jest špatně a jak myslíme nekatolicky volený terminus: podkopávati. Každý ví, aneb alespoň věděti má, že církev pravá na skále založena jest: že se však skála podkopávati nedá, tomu rozumí každý, třeba nebyl ani kameníkem. - Než vedle žertu zapotřebí jest i mnohem vážnější poznamenání k tomuto novému nařízení přiložiti. Co by tak asi byl řekl Ježíš Kristus tehdejšímu vojenskému komandantu římskému v Jerusalémě Pontiovi Pilátovi, kdyby se mu byl tento nabídnul, že mu asi kompagnii vojska svého k tomu dá, aby každého potlouci, neb uvězniti neb jinak násilně stíhati mohl, který by v učení jeho uvěřiti nechtěl? Odpovězte na to vy všelící fariseové

našeho století? - Podle všeho, co o Ježíši víme, byl by asi řekl: Milý Piláte! království mé není z tohoto světa. Učení mé mocnější jest, než tvoje legiony. Amen, pravím ti, že tvoje vojsko pomine, ale pravda učení mého bude trvati věčně. - Tak tedy pravda nikdy nepotřebuje násilí ke svému potvrzení a rozšíření, a kdo své učení jiným násilně vštípit chce, sám o jeho pravdivosti špatné svědectví dává. Čili není Bůh mocnější než všichni vojenští komandanti? Špatnou důvěru máte v Boha a v jeho pravdy, bojíte-li se, že by některý ubohý redaktor v stavu byl podkopati pravdy boží, špatnou důvěru máte v Boha, voláte-li jemu vojenské k pomoci komandanty, a nejšpatnější důvěru máte sami v sebe, netroufáte-li si sami hájiti pravdy ty, kterých pěstování jediným má býti vaším úkolem! - Podivuhodný úvodní článek má čís. 192 „Österr. Reichszeitung.“ Tušíme, že jsme již jednou řekli, že by vládě naší se velká křivda děla, kdybychom ji posuzovati chtěli z jejich novin. My málo kdy chváliti můžeme nynější vládu, ale za tak špatnou ji přece ani držeti nemůžeme, jaká by býti musela, kdyby smýšlela tak, jak často piší její noviny. V dotčeném článku totiž „Reichszeitung“ píše o vládě Sardinské, že prý jest protikatolická, že brojí proti církvi, že vláda sardinská jest potlačovatelka a mučitelkyně církve. - Co všechno znamenají tyto řeči? V Sardinsku přijat jest nový zákon, že totiž kněží podrobeni jsou zákonům zemským tak jako všickni občané vůbec, zákon to, který i v Rakousích vždy platil! To jest veškeré protikatolictví, všechno to potlačování a mučení církve, kterého se dopustila vláda sardinská! „Reichszeitung“ velmi za zlé běře vládě sardinské, že do vězení dává biskupy: tak jako by rakouská vláda každého biskupa co svátost ctíla. A jak je tomu dávno, co rakouská vláda dávala katolické biskupy uherské veřejně v novinách k šibenici odsuzovat, kteří ještě posud ve vězení jsou? A proč? protože tito uherští katol. biskupové se proti vládě rakouské toho samého přestupku, totiž odporu dopustili, kterého sardinští se dopustili proti své! Zdá se tedy přece, že tyto neobmezené úcty vlad světských k biskupům mají své hranice, totiž zdá se, jakoby vlády jen tak dlouho biskupy ctily, pokud jsou volnými nástroji jejich. Že však vlády obyčejně biskupy a církev, náboženství a hierarchii dohromady míchají, jak to právě zrovna potřebují, jest též trochu již známo, a brzy svět ještě zřetelnější důkazy toho nabude. Neboť se snad již brzy dočkáme těch časů, kdežto vystrčí reakce v celé Evropě nábožnou korouhev na čelo svého procesí, a vypůjčí si s nebe larvu, aby ukryla svou nehezkou pravou tvář. Pak se budou všichni přátelé svobody za neznabohy vyhlašovat - ale bude to tuším přece málo platno. -

- V Brně založili spolek pod jménem: Panenský ctnostní spolek. Což pak již jsou tak zlé časy, že každá panna pro sebe nedovede být ctnostná a že se jich vždy k tomu mnoho spojití musí, aby mezi nimi byla nějaká ctnost?

- Do „Reichszeitungu“ píše jeden z Paříže: „Dne 10. srpna. Píše tento den, pohnut jsem myšlénkou, že tento prokletý den byl počátkem revoluce, která po 60 letech ještě konce svého nedosáhla“ - Kdybychom jen věděli také my ten prokletý den, který byl zase počátkem despotie! -

Že francouzská revoluce trvá již 60 let, to se často opakuje: ale zapomíná se přidati, jak mnoho z těchto 60 let pohltila reakce. Reakce Napoleonovská trvala od roku 1809 až do 1815(vlastnějiž dříve, to ale odpouštíme ještě) tedy 6 let, nastala brzy Burbonská reakce a ta trvala 12 let až do 1830, pak nastala 1832 reakce Orleanská pod Ludvíkem Filipem a ta trvala 16 let až do 1848; a nyní trvá již zase republikánská reakce skoro dvě leta, a tedy při mírném počtu z těchto 60 let 36 let pohltila reakce. Kolik set milionů ale celá Evropa na to vynaložiti musela, aby se ve Francouzích pravá svoboda udržeti nemohla, bylo by asi těžko vypočítati, protože ti, kteří je k tomu vynaložili, sotva nám to povědí.

- Ke všeobecnému podivení vypadly volby do městského výboru v hlavním městě Tyrolském, v Insbruku, zcela liberálně, to jest ultramontáni docela propadli. To asi bude lamento v Israeli! to bude křiku o nevěře, o neznabozích, o kacířích a t. d.

- Proti výroku nižšího soudu apelloval jistý občan z Podolí na vrchní zemský soud moravský do Brna Na svou, v moravské řeči vyhotovenou apellaci dostal od zemsk. vrchn. soudu německý nález, kterýžto ale on nazpět poslal, aby mu takový vydán byl v řeči jeho moravské. Od tohoto však našeho soudu poslán jest ten samý německý nález zpět do Podolí s tím doložením, též německým, že ho přijmouti musí, a pakli by nechtěl, že mu má být na vrata přibit. Tolik jest slov tohoto svatosvatého zaručování národní rovnoprávnosti. V Brně 3. srpna 1850.

Vládní sklíčko

H. B. Jest známo, že člověk v opilství aneb v radosti upřímnější bývá než obyčejně, a z toho ohledu bude leckomu užitečno dovědět se, kterak vládní noviny vyjadřují svou radost nad vítězstvím při obecních volbách v Praze. Dlouho jsme čekali, až o tom přinese „Reichszeitung“ nějaký úvodní článek, až konečně č. 209. upokojilo naši touhu. Spěcháme

tedy svému čtenářstvu sdělit tento pamětihodný článek „Reichszeitungu“, sice ne celý, avšak v dosti obširných výňatcích.

„Reichszeitung“ píše z Prahy dne 31. srpna¹: *Předevčírem tedy byla důležitá volební bitva, ve které se síla každé jednotlivé národnosti a rozličného politického smýšlení ukázati musela*“ Ejhle tedy, alespoň z vládního pramene víme (což ostatně v Praze není žádné tajemství), k jaké národnosti se Mittelpartaj počítá, pravíci, že nic nedbá na národnost. „*Navzdor strašlivé agitaci české strany (besedy), která také, ač několik placených emisařů měla, jenžto po domech s volebními listinami chodili, a také na volebních místnostech od komisarů vícekrátě k pořádku napomínáni býti museli, poněvadž někteří z nich voličům lístky brali, čtli a trhali, když našli jiné než svoje a pak jim tyto vnucovali, dosáhla přec Mittelpartaj tak skvělého vítězství, že se tomu sama diviti musela, .51 zástupců vyšlo z Mittelpartaje, 27 z české strany*“ . Nepotřebujeme ani doložit, že tento zde udaný počet pouhá a holá lež jest, jak každý, kdo návrhy kandidátů obou stran a jména vyvolených při ruce má, beztoho věděti musí, ale což jest vládním novinám o jednu lež. Druhá rovněž taková lež jest o placených emisařích (!!)

naší strany, neboť naše strana kromě tištěných kandidátních listin a ohlášení na rozích ani krejcaru na volby nevydala, kdežto naopak Mittelpartaj nejlépe bude vědět, jak mnoho asi její vítězství na penězích stalo. Nepravíme to zde o naší straně snad proto, jako bychom ji tím chváliti chtěli, naopak máme ji za zlé, že skutečně takové placené agenty a emisaře, o jakých se zde zdá něco „Reichszeitungu,“ sobě nezřídila, což jest úplně dovolená a chvalitebná agitace. Že ostatně několik dorážlivých emisařů Mittelpartaje z rozličných volebních místností odstraněno a vyhnáno bylo, jest v Praze každému povědomo, o některém našinci ale žádný nic podobného neví.

„*Jest to veliké a významné vítězství pro tu stranu, která jde s vládou ruku v ruce a která chce pokoj, pořádek a bohatství na proti protivně v Unionu;*“ to jest jinými slovy řečeno, že naše strana chce nepokoj, nepořádek a chudobu! Jestli jest podlízavost pokoj, obležení pořádek, a jestli v papírových roztrhaných desitníkách a šestáčkách a ve 100 milionech ročních státních dluhů bohatství, pak ovšem naše strana chce nepokoj, nepořádek a chudobu, to jest, my nechceme a nechválíme proto vládu, nejdeme ruku v ruce s vládou, za které se již nyní v úplném pokoji taková správa vede.

„*Kdo vezme listu vyvolených do ruky, vidí hned, že jmění a intelligence volili s Mittelpartají, poněvadž všichni vyvolení prvního a druhého volebního sboru naskrze z Mittelpartaje ² v třetím sboru ale naskrze z kandidátů besedy vyšli. Jest známá věc, že beseda s proletáři a s*

měšťanstvem nižších tříd koketuje a mezi nimi hledá své přívržence. “ Děkujeme zde předně ve jménu všech pražských voličů třetí třídy, platících od 8 až do 20 zl. stř. direktní (to jest nejvíc živnostní) daně za titul proletářů ve jménu „otcovské vlády“ jim udělený, a nepochybujeme, že se takovýmto způsobem náklonnost jejich k nynější vládě jenom tužiti musí. Tážeme se jenom „Reichszeitungu,“ jestli by se titul proletářů, má-li se již takových slov užívati, mnohem lépe nehodil na jistý druh voličů z druhé třídy, kteří dle komanda pro Mittelpartaj hlasovali, kteří se jen z daní dotčené třetí třídy živí, a kteří by bez svých nynějších prebend ani sebe ani své děti uměním svým uživiti nemohli.

Ostatně musíme upamatovati vládní noviny, že v prvních třídách na Novém a Starém městě, jakož i v druhé Novoměstské³ všude se na první volbu nedosáhlo absolutní většiny, poněvadž naše strana skoro stejně byla silná s Mittelpartají, a že pak Mittelpartaj jen s malou většinou proti nám prorazila, z čehož vysvítá, že my mohovitost v Praze tak dobře na své straně máme, jako Mittelpartaj. Co se ale intelligence týče, nestojí, pokud nám vědomo, intelligence Mittelpartaje posud v žádné pověsti, a z jednání nově volené rady ukáže se, která strana v ní má více intelligence! Mittelpartaj má sice vlastnosti, s kterými se my rovnat nemůžeme, jmenovitě dětinskou důvěru a poslušnost ke každé vládě a ke každé autoritě ku př. také ke Svornosti r. 1848: co se ale intelligence týče, pustíme se s ní v každé době do zápasu.

Dále podává „Reichszeitung“ Mittelpartaji naučení, aby, majíc ve výboru většinu hlasů, jenom „*erprobe a gesinnungstüchtige*“ muže do rady vyvolila, rozumí se nikoho z našinců.

Tuto radu s velikým vděkem přijímáme, a slyšeli jsme beztoho již v Praze, že z naší strany ani nikdo vyvolení do rady nepřijme, poněvadž mnohem lépe jest vyvolené Mittelpartajské většině celé řízení v rukou nechati, aby ukázala svou horlivost, intelligenci a národní a politickou nestrannost, a aby vůbec měla příležitost recomandovati se skutky svými pro budoucnost.

Dále píše Reichszeitung: „*Třetí sbor malostranský vyvolil zase Dr. Pinkasa a juris kandidáta(?) Trojana, první a druhý sbor prý chce ve jménu obyvatelstva Malé strany proti této volbě protest podat.*“ Totiž tedy první a druhý volební sbor malostranský chce bezpochyby ve jménu toho obyvatelstva, které naše kandidáty vyvolilo, podati proti nim protest! Neboť naši kandidáti měli v třetím sboru více hlasů, než kandidáti Mittelpartaje v obou prvních sborech dohromady! Z toho pozorujeme, že by snad, kdybychom my dostali všude většinu, také bylo oněch pověstných sedmašedesát rytířů ve jménu obyvatelstva

pražského proti volbě podalo protest! Z toho se tak již jeví celá povaha Mittelpartajská. - Nyní ale přijde nejkrásnější místo:

„Hluboká zarmoucenost panuje v táboru radikální strany, neboť mnohé z jejích nejmilejších plánů, ku př. drahá stavba zbytečného českého divadla, Trojanova sinecura (on měl, tuším jediný jakožto odměnu svých velikých zásluh 800 zl. stří. platu a byt v domě obci náležícím) odpadnou nyní, poněvadž „gesinnungstüchtige“ mužové žezlo do ruky vezmou a zesláblým městským důchodům místo obtěžování, raději nadlehčovati budou“ Vidíme vládu rovnoprávnosti milovnou, která všechny své národy otcovsky a mateřsky stejně miluje! České divadlo jest tedy nepotřebné, a kdo chce míti české divadlo, jest radikalista! A Trojanova sinecura! Pan Trojan totiž co oud zemského výboru zastupující Prahu, běře za tento úřad plat obyčejný, který brali všichni jeho předchůdcové, za byt svůj ale platí obci činži, tak jako všichni ostatní nájemníci v obecních domech! A jaké tu krásné spojení českého divadla s důchody pražskými. Každé malé dítě ví, že se divadlo české nebude stavěti na útraty pražské, a jenom sedmašedesátnická intelligence může něco podobného ve své hlavě splésti. O té hluboké zarmoucenosti v táboru našem čili radikalistů (přijímáme od „Reichszeitungu“ s vděčností tento titul, neboť věříme jistě, že se takové státní hospodářství jako máme nyní, až do kořene změnití musí), sice mnoho nevíme, nebo nač bychom se rmoutili my, kteří jsme se přesvědčili volbami, že nesmírná většina obyvatelů pražských jest s námi stejného smýšlení, že třikrát tolik voličů pražských s nami hlasovalo než s Mittelpartají. Ať se rmoutí raději ti, kteří své vítězství jenom volebnímu zákonu co děkovati mají, a kteří se patrně přesvědčili volbami, že skoro všecken lid jest s námi spojen proti nim. Naše přirozená většina přečká snad ještě mnoho nepřirozených volebních zákonů, a to právo, dle kterého neváží hlasy našich 3 voličů, ani tolik co hlas jednoho z Mittelpartaje nebude trvati věčně. Pročež má vždy více příčiny k zármutku ten, jehož naděje všechny zakládají se jen na provisorním zákonu nynější vlády, než ten, kdo má svůj základ ve skutečnosti samé a ve smýšlení národu.

„Před volebním místem u Plateisa shromáždilo se několik žen z nejnižších tříd, a volaly na voliče. aby nevolili zase jako dříve, nýbrž muže, kteří jim mohou dát práci a výdělek. Poněvadž tento křik byl k obtíži, vložila se do toho policie.“ Toto místo v „Reichszeitungu“ jest sice jen holá lež a všichni staroměstí páni voličové jsou svědkové, jestli něco podobného se tam přihodilo. Ale kdyby to opravdu bylo pravda, do jaké nesnáze by „Reichszeitung“ s touto svou nemotornou fantasií přišla, ani sama neví. Dříve se chlubil, že jen mohovitý a intelligentní lid drží s Mittelpartají, a že na naší straně jest proletariat, a hned na to nechá

vystoupit hokyně před Plateisem jakožto volební agitatory slavné Mittelpartaje, a přiznává se (z pošetilosti jen), že tedy Mittelpartaj, v osobách hokyň representovaná, tak veliký nepořadek způsobila, až se policie do toho vložit musela. Tak daleko přijde člověk se lží. Ostatně ale každý čipernější již z toho nejlépe pozná pravý stav věci, jak ráda by totiž Mittelpartaj v lidu samém měla nějaký souhlas. Jak to ale vypadá s tím dáváním prací a výdělků není těžko pochopiti: v Mittelpartaji jsou nejvíce lidé cizí, do Prahy bez groše přišli, kteří zde u nás časem svým jmění si vydobyli. Není těžko rozhodnout, přišli-li oni do Prahy živiti nás, aneb přišli-li živiti sebe mezi námi a z nás!

Jako ale konec bývá všude nejlepší, tak i zde, „Reichszeitung“ praví: *„Dvanáct měšťanů vídeňských bylo zde, aby si povšimli způsobu a výsledku voleb. Mezi přítomnými, kteří velmi účinně pro vládní stranu a k poučení mnohých zaslepených měšťanů působili, pozorovali jsme také nynějšího archiváře říšského sněmu pana Jelena jehožto zde (v Praze) známá popularita se ještě zvýšila. Jakožto důkaz, jak oblíben jest zde, budiž řečeno, že jej měšťanský ostrostřelecký sbor za čestného setníka vyvolil a že mu spolek mistrovský čestný stříbrný pokál podá. - Je zde ve službě přítomen k obohacení říšského sněmovního archivu a jeho knihovny a pozdrzí se zde k tomu účelu ještě několik dní.“* Kdyby naše čtenářstvo mohlo viděti rukopis těchto předešlých řádků, muselo by pozorovat, že se spisovateli několikrát smíchem ruka třásla! Pan Jelen, náš pan Jelínek přijel do Prahy obohatiti archiv říšského sněmu a jeho bibliotéku, a zrovna k volbám! Když tentýž p. Jelen archivář říšského sněmu za přítomnosti p. Bacha v Praze komornické služby konal a dvěře do pokoje p. Bacha přichozím, mezi nimi i spisovateli těchto slov, otvíral, nepochybně též obohacoval archiv říšského sněmu a jeho bibliotéku. Starostlivý p. Jelen. A jak jest oblíben v Praze, a mrzíme se skutečně na „Reichszeitung“, že píše, kterak se jeho popularita ještě zvýšila. Jelenova popularita v Praze se již ani zvýšiti nemůže, proto že již na nejvyšším stupni stojí. On jest otec vlasti a přede vším dobrý muzikant, jenž dovede hráti do každého tonu. Jestli pak má ještě pan Jelen tu svornostskou čepici, kterou si před volbami do českého sněmu od p. bar. V. vypůjčil, když co komisař národního výboru po Čechách jezdil? Ať si ji pečlivě schová, nemůže vědět, k čemu se taková věc ještě časem svým přihodí. I svornostská čepice bude míti snad ještě jednu svou dobu!

Poznámky

1 Pro ušetření opětého uvádění pravíme už napřed, že všechno ležatým písmem tištěné jsou slova „Reichzeitung“.

2 Tato lež jest jako naschvál v „Reichszeitungu“ výraznějším písmem tištěná.

3 Úřednictvo náleží v Praze do druhé třídy.

Spor náš s „Vídeňským Denníkem“

V čísle 36. „Vídeňského Denníka“ byla dlouhá odpověď na náš článek v 3. srpnovém svazku, ve které „Vídeňský Denník“ sice o hlavní věci se ani nezmiňuje, nýbrž několika dosti těžkými žertovnými skoky tuto hlavní věc jaksi zabarviti chce. Sami jsme, radující se vždycky s maličkými, měli z toho radost, kterak „Víd. Denník“ s rozveselenou jako o posvícení tváří se ze svých vtipů raduje a asi desetkrát každý opakuje, aby si jen obecnost toho povšimlo, a sobě v nich konečně tak libovalo jako celá veřejná a tajná redakce „V. D.“! Když jsme se konečně z Vídně dověděli, že tohoto čísla, ve své neskončené spokojenosti a radosti 1000 vytisknouti dali, kdežto jindy se jen 500 tiskne (nerozesílá se ale ani posud 400) jen aby prý tyto výtisky všude rozslati a tak radostný den, kterého porodili všichni dohromady přece několik vtipů, po celé vlasti zvěčniti a oslaviti mohli: tu jsme opět pocítili srdečné potěšení asi tak, jako když vidíme děti pouštěti draka.

Jest vůbec ještě veliká otázka, jestli by páni redaktoři „V. D.“ nebyli lépe učinili, kdyby celý tisíc svých výtisků byli slepili na velikého draka, a jej pak se Štěpánské věže byli pustili na ukázkou všem národům rakouským jakožto centralisační korouhev, kterážto konstituční vyraženičko by jim byl p. Velden snad dovolil rovněž tak milostivě, jako „Víd. Den.“ vůbec; účinek tuším byl by ten samý.

Hlavní základ a komora všech jejich vtipů jest ale jedna chyba tisku v našem článku, z které proti naší prý kutnohorské matematice se srdečným vyražením harcují, kdežto nám nikdy nenapadlo z jejich chyb tisku (ku př. multatis mutandis, zrovna v tom čísle 36) proti jejich filologii meč tasiti.

„Víd. Den.“ praví, že by nám těmi samými důvody, kterými jsme my jej za vládní noviny prohlásili, též dokázati mohl, že prý „Slovan“ od pařížské propagandy peněžitou podporu dostává. Ovšem tak málo by nám mohl dokázati, jestli jakou podporu od ní dostáváme, jako my jemu, jestli dostává jakou od vlády, s tím nepatrným rozdílem, že by nám nemohl

dokázati, že někteří úředníci pařížské propagandy jsou redaktorové „Slovana“, dále ještě s tím velikým nepatrným rozdílem, že by „Víd. Denníku“ takovou věc o „Slovanu“ nikdo nevěřil, kdežto naopak velmi mnozí ještě dříve, než jsme my to pravili, již věděli, že „Víd. Den.“ jest časopis vládní, a že také ostatní neodvislé časopisy naší strany se „Slovanem“ to samé mínění o „Víd Den „ mají a prohlásili.

„Víd Den.“ myslí, že prý by p. Havlíček všechno dokázati dovedl, praví, že prý si ani netroufá vyzvati nás k dokázání:

1. „Že „Vlastimil“ byl předchůdce „Víd. Denníka“. - Že osoby, vzavší akcie na „Víd. Den.“, jsou nejvíce bývalí vydavatelé a podporovatelé „Vlastimila“ - Aby tedy „Víd. Den.“ viděl, že nedovedeme všechno dokázati, přijímáme tato dvě dogmata jen na svůj kredit, to jest, chce-li je totiž kdo jen na naše slovo uvěřiti, a čekati zatím, až se za několik neděl pravda z „Víd. Den.“ sama ukáže.

3. „Aby prý jsme dokázali, že Dr. Beck jest úředníkem u p. Bacha,“ o tom budeme jednat později a 4. „že jest něco jiného sloužiti státu a něco jiného sloužiti ministerstvu“, což dokážeme hned per absurdum, tážíce se jen slav. redakce „Víd. Den „, jestli ona myslí, že člověk, který některému ministru ku př. boty čistí a tedy mu slouží, také tím slouží státu? -

Zcela charakteristické pro „Víd. Den.“ jest to, kdež praví, že on proto není vládní časopis, proto že prý si on („Víd Den.“) troufá proti nám vystupovati, kdežto prý jsme pravili, že vláda si netroufá obstáti proti naší opozici! Že prý si tedy onen „Denník“ troufá více než vláda! -

A ještě krásnější jest důkaz ve „Víd. Den.“, že náš nemá vliv žádný, proto prý, poněvadž by byli museli v Praze nového arcibiskupa, kardinála Schwarzenberga, se sykotem a pískotem přijmout, podle toho, co my v epištolách kutnohorských proti biskupům píšeme, kdež byl přece skvěle a srdečně přivítán. Tento důkaz jest zrovna jako onen známý nůž Lichtenbergův, totiž nůž bez želízka, na kterém chybí střenka. Předně „Slovan“ aní do Prahy nejde, za druhé jest již od té doby v Praze zapovězen, co epištoly vycházejí, za třetí jsme se o kardinálu Schwarzenbergovi ještě brzy před vjezdem pochvalně zmínili, za čtvrté nebyla od jakživa naše tendence někoho namlouvat k uličnickým demonstracím, za páté ale vědí v Praze nejlépe, kterak byl přivítán. Onen „vtip“, ale ve „Víd. Den.“, „že pan Havlíček od učedníků svých na oslici někde v Hloupětíně vypůjčené s halleluja a hosanna do Prahy uveden bude“,

jest sice od redakce „Víd. Den.“ dost dobrý, pro všeobecnou potřebu ale přece osel a Hloupětín se zdají být trochu silné ingredience do jednoho vtipu.

Ostatně můžeme „Víd. Den.“ ubezpečit, že redaktor „Slovana“ k tomu, aby od svých přátel srdečně přivítán byl, žádných komedií zapotřebí nemá, a že nemusí ke dráždění pozornosti rozličná nevídaná zvířata z celého světa svolati, jako toho některá jiná strana nedávno potřebu uznala.

To jest všechno, co na dlouhý článek „Víd. Den.“ odpověditi za potřebu uznáváme. Redaktoři jeho neměli však na tom článku dosti, nýbrž zaslali nám téhož dne s jednou poštou dvě odpovědi, s tím vyzváním, abychom je na základu § 17. tiskového zákona do „Slovana“ přijali¹. Nemáme žádnou příčinu vyhýbat se tomu, a pročež zde stojí oba dopisy od slova k slovu. Nikdo se ovšem diviti nebude, že to samé právo, které p. Dru. Beckovi a p. Jirečkovi ve svém časopise dáváme, i sobě sami osobujeme, totiž že jejich objasnění též my objasníme.

Zde tedy je přípis Dra. A. Becka.

Velectěný Pane Redaktore!

Na odpor vlastnímu slovu, že nedůvěřujíc v žádný program, jen podle skutku chcete souditi, dotýkáte se v stálém zlehčování „Vídeňského Denníku“ místo obsahu jeho výhradně jen osobností dílem ani u veřejnost nevystoupivších. Mezi osobami, jichž se ve „Slovanu“ nešetrným způsobem dotýkáte, nalézám také jméno své, vidím se tedy donucena, žádati Vás za přijetí následujícího vyjádření do příštího svazku Vašeho časopisu.

Nazýváte mne příručním úředníkem ministra Bacha a spolupracovníkem „Denníka,“ později sekretářem téhož ininistra, hlavním redaktorem a řiditelem smýšlení tohoto listu; mají se snad i některá urážlivá místa v „Slovanu“ také na mne vztahovati: avšak ubezpečen jsa dobrým vědomím, že smýšlení národní a politické, dle něhož se od mládí svého spravuji, žádná posud případnost nezměnila a bohdá i budoucně nezmění, tuším nemám potřeby ohražovati se proti nařčení, jež na sebe nikterak vztahovati nemohu.

Jelikož ale osobu mou uvádíte u veřejnost, připisujíc jí vlastnosti, jimiž chcete dokázati, že „Denník Vídeňský“ jest orgánem vládním, ze státní pokladnice uplaceným, pokládám sobě za povinnost, opravití liché jištění Vaše, týkající se mé osoby a ukázati, nemáte-li pevnějších důvodů, velmi sypkou půdu, na které zakládáte své nařčení „Denníka.“ - Já nejsem ani

příruční úředník ani sekretář ministra Bacha, nýbrž sloužím státu jakožto redaktor českého textu při zákonníku říšském a sekretář v ministerium p. Schmerlinga, byv jen na krátký čas potřebou okamžitou povolán do ministerium vnitra, a vrátiv se odtud již opět k původnímu zaměstnání svému. Jakož nejsem ani příručním úředníkem ani sekretářem p. Bachovým, ani náhončím kteréhokoli ministra, taktéž nejsem ani hlavním redaktorem ani jakýmsi řiditelem smýšlení „Denníka“, nýbrž jen za své peníze spoluzakladatelem a prostým spolupracovníkem. Kdyby účastenství některého úředníka v novinách již byla příčinou a důkazem, že noviny ty jsou proto vládní, ze státní pokladnice uplacené, byly by musily „Národní Noviny“ mnohem více vládními a uplacenými býti, nežli jest nyní „Denník“. Uvedením do veřejného života českého takového způsobu, bojovati proti soupeři, totiž kydati na něj hanu, kde není zřejmých důkazů, otvírá se tuším široká brána bezpečnému prznění dobrého jména, jen kdyby utrhač při tom šetřil jisté opatrnosti. Důvěřuji v přímou Vašeho charakteru, že nechcete býti původcem tohoto způsobu v literatuře a politice české. Ač se nemohu od Vás nadíti větší důvěry, nežli jiný poctivý člověk, nemáte tuším také žádné příčiny, slovu mému méně důvěřovati nežli slovu kteréhokoli zachovalého muže. Co člověk takový a co věrný syn národu svého od mnohých let vůbec známý, ubezpečuji Vás a беру to na čest svou, že vláda k vydávání „Vídeňského Denníka“ ani penězi ani jakýmkoli způsobem nepřispívá. Jestli jste posud liché pověsti o uplacení „Denníka“ rozšiřoval ze skutečného přesvědčení, máte tuším dosti příčin, upustiti od křivého nařčení; jestli ale jistě Vaše jest pouhá taktika novinářská proti nebezpečnému soupeři, k jehož zničení se každé zbraně užívá, pak zůstanete pevně na svém a učiníte si k tomu podle obyčeje - ze mne jen smích. -

Nicméně doufám upřímně v nepodjatost a soudnost větší části obecnstva a v zdravý smysl i vlastního čtenářstva Vašeho, že prostá obrana tato dojde u něho alespoň tolik víry, jako prosté nařknutí Vaše.

Ve Vídni, dne 18. srpna 1850.

Dr. Antonín Beck.

Naše odpověď na to. Rozumí se samo sebou, že p. Dr. Beck nic z našeho článku na sebe vztahovati nemusí a také nemá, než to, co o jeho osobě bylo zřejmě řečeno, a jmenovitě se předhůzka politického přeběhlictví nevztahovala nikterak na p. Dr. Becka, jenž byl vždy při ministerní straně, ačkoli při tom, pokud to v jeho moci bylo, vždy příznivec byl Slovanů. Vyznáváme také, že nám velmi nemilé jest, že jsme jeho osobu v obor těchto vysvětlení

potahovati musili: stalo se to však jen na bujně vyzvání „Víd. Den.“ Při vší šetrnosti ale, kterou jsme k p. Dru. Beckovi co privátní osobě vždy chovali, nedovoluje nám přece postavení naše veřejné mlčením přejíti některé okolnosti, které schopny jsou podati obecenstvu nějaké světlo strany poměrů, o které se hádáme. Dr Beck praví sice sám, že jest jen prostým spolupracovníkem „Víd. Den.“ a dodává že spolupracovníctví úředníků při novinách není ještě příčinou a důkazem, že jsou noviny vládní, sice že by „Nár. Nov.“ také byly by musely být vládní. Z těchto slov vyrozumíváme, že p. Dr. Beck účastenství své ve „Víd. Den „ poněkud jinak naznačuje než skutečně jest. Zdá se totiž p. Dr. B. slovo spolupracovník zde v tom smyslu bráti jakoby znamenalo dávatí někdy některý svůj článek do oněch novin - což z přirovnání s „Nár. Nov.“ vyrozumíváme, poněvadž sice v „Nár. Nov.“ bývaly vytištěny články od mnohých úředníků i s jejich jmény, přece však žádný úředník nikdy nebyl údem redakce (v bureau) „Nár. Nov.“) Jestli tedy p Dr. B. sebe prostým jen spolupracovníkem „Víd Den.“ nazývá, nemá to onen svrchu řečený smysl, že totiž Dr. B jen někdy své články do „Víd. Den.“ dává, nýbrž chceme-li nechat slovo spolupracovník platiti, musíme doložit, že p. Dr. Beck podle našich zcela neklamných vědomostí při „Víd Den.“ takový spolupracovník jest, který pravidelně s bureau „Víd. Den.“ ve spojení určuje jaké články se přijímati mají neb nemají. My jsme to nazvali hlavní redaktorství a říditelství smýšlení, pan Dr. B. to nazývá spolupracovníctví, - na jménu nezáleží. Pan Dr. Beck zaujímá při „Víd. Den.“ to samé místo, které dříve při „Osterr. Correspondentu“ v Olomouci, a později při „Sloven. Nov.“ ve Vídni zaujímal, a snad posud při těchto posledních zaujímá.

To samé nedorozumění asi panuje mezi námi strany poměrů p. Dr. Becka k ministerstvím vnitřních a právních záležitostí. Víme sice dobře, že p. Dr. Beck officialně ve statutu vždy byl veden v ministerství práv, a sice v oddělení říšského zákonníka, že však českou translaci pp. Rybička a prof. Šembera skutečně vedli, jest faktum nepochybné, jakož jest rovněž nepochybné faktum, že p. Dr. B. zaujímal v ministerství p. Bacha ne místo obyčejného kancelářského úředníka, nýbrž důležitější věci na starosti měl. Tak jmenovitě záležitosti novinářské, a p Dr. Beck zajisté upírati nebude, že ku př. v čas přítomnosti p. Bacha s J. M. C. v Praze též tam spolu byl a strany vládních novin tam u pana Haase vyjednával, při které příležitosti též mé osobě učiněn byl skrze jednoho prostředníka, kterého jmenovati nechci, ve jménu p. Dra. Becka návrh. nechtěl-li bych jisté společnosti (pravilo se tuším Lloyd) „Národní Noviny“ prodati s nabídnutím za ně 4000 zl. stř. Onen návrh jsem ovšem přijmouti nemohl. Že p. Dr Beck ale ve zřizování rozličných slovanských vládních novin účastenství měl, a že jmenovitě „Slovenské Noviny,“ které přec vládní jsou, řídil, jest jisto, a že takové

věci nenáleží do oboru ministerstva p. Schmerlingova, nýbrž p. Bachova, jest nepochybné. Poněvadž mi vůbec také z mnoha jiných záležitostí znám byl poměr p. Dra. Becka k vládě vůbec a k p. Bachovi zvláště, nazval jsem jej příručním úředníkem a sekretářem jeho, nebera to ve smyslu officialním, nýbrž jen dle skutečnosti. Uvedená fakta, za jejichž pravdivost svou ctí ručím, podají obecnstvu příležitost, vybrati si ze všeho pravý stav věci.

Slova p. Dra. Becka, že vláda k vydávání „Víd. Den.“ ani penězi ani jakýmkoli způsobem nepřispívá, v celém našem sporu nic neznamenaají, poněvadž při vší pravdivosti své pouštějí vždy účastenství jednotlivých ministrů, a tak že i vedle těchto slov naše tvrzení. „že „Denník“ není časopis neodvislý, nýbrž vládní“, může zůstat státi. Vzpomínáme si zde na maličkou sice ale významnou okolnost. Když „Víd. Den.“ vycházeti počal a ještě své zvláštní obálky vytištěny neměl, rozesílal se pod obrácenými obálkami „Slovenských Novin“, na jejichž prázdné druhé straně byla psána adresa. My sami dostávali jsme „Víd. Den „ na počátku takto. „Slovenské Noviny“ jsou ale vládní, a tedy jejich tištěné obálky též od vlády zaplacený. Čím to jest, že orgán neodvislý žádný jiný papír na obálky pohotově neměl, aneb co asi dali vydavatelé „Víd. Den.“, vládě za ty staré obálky? Vsadili bychom se o mnoho, že mezi vydáním „Víd. Den.“ až po tuto dobu, kdež toto píšem, nestojí žádná rubrika: Za staré obálky „Slov. Novin“ tolik a tolik ...

Odevzdávaje tedy moje i p. Dra. Becka vyjádření zdravému smyslu a soudnosti obecnstva, neměl bych již nic k podotknutí, než strany „nebezpečného soupeře“. „Slovan“ ve své nynější formě nemůže být soupeř „Víd. Den „, kterým by býti mohli jenom „Nár. Nov.“ Ostatně ale i „Unie“ i „Več. List“ podobným způsobem jako my o „Víd. Den.“ smýšlejí, o kterých se též nemůže říci že jsou soupeřové jeho.

Přejdeme tedy k dopisu p. Jos. Jirečka, jenž zní:

Panu redaktorovi časopisu „Slovana“, Karlu Havlíčkovi.

Pane redaktore!

Vy jste ve 3. srpnovém svazku Vašeho časopisu, mluvě o „Vídeňském Denníku „, dotknul se mne způsobem, který mne, ačkoli jsem osobě své žádné velké důležitosti přikládati neuvykl, donucuje, abych se ozval Já jsem člověk mladý, na dějiště veřejného života sotva vkročující, a nemohl bych toho zodpovídati před svým svědomím, kdybych čest svou od kohokoli przniti mlčky dopouštěl. Žádám Vás tedy, odvolávaje se na §. 17. zákona o tisku od 13. března,

abyste toto mé osvědčení celým obsahem a beze vší proměny do nejbližšího příštího svazku Vašeho časopisu vytisknul.

Vy mne viníte z politického přeběhlictví od Vaší strany, která prý mne vychovala, a z té hanebnosti, že jsem Vás - své vychovatele - v těžkých dobách opustil a k výnosnější korouhvi do služby proti Vám se hnál.

Několik slov postačí k mé obraně. S uznalostí přijímám každé poučení, nech přichází odkudkoli. Ze spisovatelstva českého však, které jedině Vaší stranou míniti můžete, nevím nikoho, komu bych za podstatnou pomoc u vzdělání svém měl příčinu děkovati, leč dva muže, jichž laskavost ke mně vždy s vděčností budu vzpomínati, o kterých ale zároveň jsem bezpečen, že by se bez rozmyšlení proti tomu opřeli, kdyby je kdo chtěl vyhlášovati za přívržence Vaše neb Vaší strany, jsou to pp. Šafařík a Tomek. Přiučil-li jsem se čemu od Vás - čeho že mnoho býti nemůže, sám nejlépe víte, -však jsem se Vám dosti za to odsloužil, pracovav na Vašich novinářských podnětích od léta r. 1846 až do konce května 1848, nejednou až do svého onemocnění, ačkoli žádným bohatstvím neoplýváje, bezmála zadarmo.

Co se týče přesvědčení mého politického, bude na tom dosti, abych Vám zkrátka uvedl k paměti poměr svůj k Vaším novinám od dubna 1848. Když jste se na počátku tohoto měsíce vydal na cesty, odevzdal jste „Národní Noviny“ docela mé správě, i vedl jsem je až do návratu Vašeho ku konci května 1848, kdežto jsem odešel proto, že jste s mým ozváním, kterýmž jsem pod vlastním svým jménem proti záhubnému vídeňskému pražským studentů vystoupil, netajenou nespokojenost na jevo dal. Na to jsem něco později začal pracovati s p. Tomkem na „Pokroku“ a v červenci přijal jsem redakci „Praž. Novin.“ kteréž jsem zákonních let nemaje, pod odpovědností p. Erbena až do konce zaří vedl. Tehdá jste mne Vy bez mého k tomu přičinění vybídnul skrze Dra Gablera, abych se za Vašeho pobytu na říšském sněmu spolu s Drem. Gablerem v redakci „Nár. Novin“ uvázal. Vida, že „Pražskými Novinami“ při největším namáhání mnoho prospěšného nesvedu a maje v mírném mně povědomém smýšlení p. Dra Gablera a v rozvážlivějším toho času jednání Vašem dostatečné rukojemství, že nic nepodstupuji, co by bylo proti mému přesvědčení, přijal jsem, ačkoliv větší a jistější příjmy opouštěje, vybídnutí Vaše. Vjakém duchu „Nár. Noviny“ tehdá byly psány, ví každý, kdo běh jejich zná. Když jste pak po odchodu ze sněmu, a jmenovitě po rozpuštění sněmu kroměřížského uhodil na směr, s kterým jsem souhlasiti, docela souhlasiti nemohl, obmezil jsem činnost svou v redakci na překládání a vysvětlování zákonů, až jsem posléze, nechtěje déle ani prostředně účasten býti toho, čehož jsem schvalovati nemohl, v červenci 1849 Vám

dal výhost. Že jsem smýšlení svého, co jsem byl v redakci Vaší nesmlčoval, toho nejlepším svědectvím jest Vaše o mně mínění, kteréž jste mně do očí i přátelům Vaším jako věc obyčejnou vyslovoval, že náležím k nejkrajnější pravici.

Po odstupu od „Nár. Novin“ žil jsem v soukromí svým studiím. Teprve v únoru r. 1850 přijal jsem podanou mi na čas příležitost k praktickému vycvičení u řízení úředním v ministerium vyučování. Ve Vídni seznámil jsem se s p. Drem. Beckem a chutě přistoupil jsem k návrhu jeho, abychom hleděli založiti mírné české noviny ve Vídni. Účastenství v tomto podniknutí jsem nikde netajil, aniž mi toho bohdá jest zapotřebí, jakož jsem Vam samému v Praze, tuším že 15. června v přítomnosti p. Dra. Šebka celý náš úmysl vyložil a tím sám první opatřil Vám důkazy, s kterými nyní proti „Denníku“ vystupujete s takovým hlukem.

Co se týče hraběte Leona Thuna, vyznávám jako jsem to vždy činil, že ho ctím co muže šlechetného, o kterém jsem pevně přesvědčen, že mu blaho národu našeho opravdu na srdci leží, a že ho ctím ne teprve od těch časů, kde se stal ministrem. Jestliže úslužnost k muži šlechetnému, jehož zásady veřejně vyslovené národu považují za prospěšné, jmenujete faktorstvím, milerád to přijímám.

Z toho všeho račtež posouditi, zdali jsem kdy od Vaší strany přeběhl anebo šel-li jsem spíše vždy tou cestou, na kterou mne přesvědčení mé vedlo. Co jsem při „Nár. Novinách“ pracoval, nemám příčiny zapírati, i jsem hotov každý článek svůj tehdejší i nyní podepsati.

Druhou výčitku na mne vrženou, jakobych, co dělám, dělal z nějakého zisku neb úplatku, prohlašuji zhola za mrzkou klevetu, vyzýváje Vás samého úsilně, abyste, znaje mne osobně z tak dlouhého obcování, vytknul mně jedinou špatnost, která dobrou mou pověst v životě soukromém neb veřejném mohla pokaliti.

Ve Vídni, dne 20 srpna 1850.

Josef Jireček.

Odpověď na to: Neuznáváje zde ani potřebu příliš obšírně odpovídati na tu velmi obratně sestavenou autobiografii mladého sice, ale jak pozoruji dosti chytrého muže, podám jen, abych obecnostvím osobními a dosti špinavými věcmi mnoho nenudil, následující krátké vysvětlení: Bezmála zadarmo znamená zde tolik, že dostával p. Jos. Jireček jsa toho času student na měsíc 40 zl. stf. a později 50 zl. stf. Nejednou až do svého onemocnění zaznamená

zase, že ten celý čas nikdy ani nemocen nebyl, a že kromě svých studií právnických a poslušání jiných neobligatních předmětů, a zaměstnává se ještě jinými pracemi několik hodin denně v redakci mechanické věci pracoval. Odjížděje na počátku května (a ne dubnu) na tři neděle za příčinou Slovanského sjezdu na cesty, odevzdal jsem p. Jos. Jirečkovi vedení mechanické části redakce, řízení sněmu ale přijali jiní mužové z naší strany, jak to z pohledu na „N. N. „ toho měsíce každému je patrné. V září 1848 odevzdal jsem Dru Gablerovi redakci „N. N.“ Pan Jireček odešel proto k redakci „Pokroku“, vládních novin hr. Thuna, že k tomu vybídnut byl a ne proto, že jsem mu svou nelibost najevo dal, nýbrž naopak proti mé radě. Pravda jest, že jsem ku konci září 1848 p. Jir. vybídnul, aby zase vládní noviny opustil, a zase k „N. N.“ přešel, což také učinil, že ostatně příchody a odstupy p. J. od opposice k vládě a naopak v dobrém jsou spojeny s během událostí a jmenovitě s osudy hr. L. Thuna, pozná každý bez našeho výkladu; že je však obecnstvo na „N. N.“ nikdy nepozorovalo, v tom nám každý přisvědčí, že však p. J. Jir o hraběti L Thunovi tak nemluvil, jako nyní, jest mi nejlépe povědomo, že bych se byl od p. Jos. Jir., poprvé o „Víd. Den „ byl dověděl, není pravda.

Jestli jest tedy p. J. Jireček politický přeběhlík, neb není, vidí každý z těchto fakt. Jestli ale šetrně jedná, potahuje bez potřeby jméno p. Šafaříka, jenž nechtěje se do politiky míchat, jen svým vědeckým pracím žije a především pokoj míti chce, a proto na vzdor všem nabízením žádný úřad od vlády přijmout nechtěl - to zanecháváme soudu obecnstva.

Konečně prosím jen p. Jos. Jir, aby nikdy neříkal, že by se byl ode mne něčemu naučil, - poněvadž bych si to dle mého subjektivního náhledu nikdy za čest pokládati nemohl.

K. Havlíček.

Poznámky

1 Tento § 17. velí odpovědi od privátních osob pokud obsahují jiná vylíčení události do časopisu přijmouti.

Pozorovatel politický

- Opakovati, jak přenešení nejvyššího dvoru z Verony do Vídně od orgánů rakouské foederace přijato bylo, bylo by věru více než zbytečné. Italiani, jichž tento krok pro nyníšek nejbliže se dotknul, nazývají jej nešťastným - desastroso - a dokazují, že mezi všemi provisoriemi rakouské vlády bude nejprovisornějším. V dobrý smysl pronesla se o něm také „Unie“, která mimo to i přání projevila, aby provisorní stavba centrální již co nejdříve dokonána byla, by potom také dělníci říšských komor se své strany ku práci míti že mohly“ Že dotčené uzavření vídeňského kabinetu v orgánech rakouských s takovými úsudky se potkalo, nebude a nemůže nikoho překvapiti, kdo politický směr prvního rakouského sněmu ve Vídni a v Kroměříži byl poznal a se přesvědčil, že různorodým živilům říše rakouské jen na dráze systému foederačního jediná spása kyne. Více musejí nás překvapiti takové úsudky, plynou-li z per publicistů německých, kteří až posud přísnou jednotu Rakouska, čili vlastně poněmčení všech neněmeckých národů rakouských za největší zisk říše německé považují a v orgánech svých k tomu pracují, aby se práce vídeňských centralistů pokud jen možná jest, upevnila a rozšířila.

V ohledu tomto přinášejí německé noviny „Kölnische Zeitung“, jeden z orgánů strany Gothaské, z Vídně nenezajímají dopis, z něhož vysvítá, že zdravější náhledy o záležitostech a potřebách národů rakouských i v Němcích cestu klestiti si začínají. Zmiňující se o onom paragrafu organisačního patentu dotčeného soudního dvoru, dle kteréhož řeč německá řečí úřední býti tam má, píše takto: „S jediným paragrafem tímto jest Pandořina pokladnice národního rozbroje otevřena, jazýček u váhy bohyně spravedlnosti stal se dýkou, jejíž ostří proti národům čelí. Zástupci velkoněmecké politiky mohou s chválou svou trochu posečkat, neb na poněmčování tomto lpi krev tisíců. Rakouské ministerstvo kojí se snad nadějí, že národy frásí rovnoprávnosti uspalo; národové ale procitnou opět, tak jako Čechové po dvěstěletém a Halič po staletém panování německých úředníků procitly. Kosy a palcaty vyskytly se nenadále a proti německým utlačovatelům ozývaly se povětrím krvežíznivé národní nápěvy. Vše to vrátí se zas, hůře, hrozněji, strašněji! Veškeré provincie budou proti tomuto poněmčování v choru zpívati a kdo ví, zdali se těch 500000 bodáků z čista jasna k řečím svým hlásiti a spolu zpívati nebude? A tento Babylon přinášíte ubohému Německu za věno a myslíte snad, že si tím vydobudete díky a spokojenost? Ze Záhřebu a z Prahy, z Pešti a z Milána, z Benátek a ze Lvova, z Nového Sadu a z Krakova, z Brna a z Černovic z Bozenu a Kološe, ode všad, kde národ přes hrubé násilí pro mateřskou řeč svou povstane, budou zníti

prosby a stížnosti proti potlačování rovnoprávnosti Rakouský sněm byl v ohledu tom opatrnější! on neustanovil žádnou řeč za úřední, uznal pouze faktickou potřebu. Mluvílo se německy a Polák a Italian to často činili dost žertovně; každý se ale chránil formálně druhého nutiti a němčině převahu dávat. Vláda ale považuje říši za dost silnou, aby takový převrat celou stavbou nezatřásl. -

V neněmeckém Rakousku jiskra tato zapaluje, v německém Rakousku se ale apathicky dívají do požáru.

- Vladní noviny naše mají ve veliké míře tu vlastnost, kterou ve sprostém životě jmenujeme dobrý žaludek. Ať si vypadnou věci tak neb onak, vždy jsou spokojeny, vždy si to libují. Tak ku př. vypadly volby obecní v hlavním městě Štýrském ve Hradci zcela liberálně a opposičně. Dopisovatel do „Reichszeitungu“ si to ale velice chválí a jmenuje to „uspokojující“, zrovna jakoby ještě vláda tomu povděčna byla a sama si toho byla přála. „Horlivost příliš loyálních škodí prý vládě.“ Toto vyznání slyšíme na tomto místě ponejprv. V Praze naopak jsou právě ti „příliš loyální mužové“, kteří by celou konstituci za jeden řád, za jeden zlatý neb stříbrný peníz na prsou zadali, jedna ruka s nejvyššími civilními i vojenskými úřady. Onen dopisovatel nezapomněl též doložit, že v Dolním Štýrsku, kdež, jak prý známo, Slovinci bydlí, trvá opposice proti zřizování obcí, tak jako prý v Krajině, a táže se, není-li to prý ta národní opposice? - Ovšem jest to ta národní opposice, která dobře cítí, k čemu by vedlo nynější obecní zřízení, to jest spojování mnoha vesnic; jest to ta slovanská opposice, která zvyklá jest odjakživa na svobodu obecní a která si jí příliš váží, než aby si ji dala odkouzlit a la Bosco.

- Jeden dopis do „Südsl. Ztg“ podává nám světlosti, kterak se mezi Slovinci rovnoprávnost národní lehce běře. Píše se tam totiž z Terstu, že si lidé dávají vysvědčení, že jejich otcové sedláci a tedy Slované byli, a že následovně i oni Slované jsou, a když prý pak na takové vysvědčení dosáhnou nějaký úřad, pak vlašsky říkají: „A co mi po Slovanech, ja chci být jen živ!“ - Co jsou proti takovým věcem ustavičná slova vlády naší o rovnoprávnosti!

- V Praze prý - jak píše „Ost-Deutsche Post“ - učinili někteří konservativní návrh, aby JMC. Ferdinand za pulmistra a kníže Rohan za jeho nástupce vyvoleni byli. Ostatně jest již skoro jisto co jsme předpovídali, totiž, že se německá strana v Praze spojí s Mittelpartají, neboť v Praze nejsou skoro žádní liberální Němci. Co jest liberálního v Praze, jest také jistě Čech.

- Pan hrabě Vilím Wurmbrand oznamuje pod rubrikou zasláno ve „Vídeňském Denníku“, že on bude báňský čili hornický desátek z uhelných dolů, ve kterých uhlí dobývá na Plasku, Křivoklátsku a Radnicku dotčeným statkům tak jako dříve odvádět, ačkoli vyzdvižen jest, a to prý proto, poněvadž jeho (pana hraběte) svědomí nedovoluje, aby se smlouvy od českých králů vždy reversy a přísahami stvrzené rušily atd. Proč asi pan hrabě tuto věc novinami oznamuje? Nebylo dosti, jednoduše dle požadavku svého útlocitného svědomí tento úmysl dotčeným plaským, křivoklátským a radnickým správám ohlásiti a spolu hned uhlí zasílati? Nač tuto svou útlocitnost svědomí sám v novinách ohlašovati? Či snad má pan hrabě zase mnoho jiných na svém statku pod sebou, kterým dobrý příklad dávati chce, aby i oni panu hraběti Wurmbrandovi zase desátek odváděli?

- V jednom dopisu „Südsl. Zeitg.“ žádá kdosi, aby jihoslovanský jazyk na vysokých školách ve Vídni dosáhnul rovného práva s kytajštinou (čínským), kterému se tam vyučuje.

Pan hrabě Lev Thun povolal již mnoho cizých professorů z Německa do Rakous a nešetřil jim platů, ale co posud pro Slovanstvo ve školách vůbec učinil, jest buď nic, buď velmi málo, aby se to mohlo nazývati rovnoprávností. Pan hrabě má ovšem strany nás tu chvalitebnou zásadu, abychom si sami pomáhali, ale kdyby se jí jen alespoň také s ohledem na jiné přísně držel!

- Rakouský vyslanec prý podal sboru kardinálskému v Římě ostrý přípis toho obsahu, aby se v papežském nynějším systému konec učinil, aby se zavedla pravidelná konstituční vláda, aby dali amnestii atd. Tak praví telegrafická zpráva v „Reichszeitungu.“ - Kdybych byl zase vyslancem papežským ve Vídni, podal bych též vládě rakouské ostrý přípis toho obsahu, aby ona metla před vlastními dveřmi, aby ona zavedla pravidelnou konstituční vládu, aby učinila konec nynějšmu systému obleženosti a papírových desetníků, aby opravdu zachovávala slíbenou rovnoprávnost atd. atd. atd.

- Rozumí se samo sebou, že i v Chorvatsku tak jako u nás a všude jinde se ustavičně pokoušejí o poznenáhlé uvádění němčiny, V tom ohledu zůstane vždy veliká důslednost; chtějí nás ustavičným dorážením, ustavičnými pokusy konečně unaviti a promrzeti. Ale jak se zdá, nedají se sebou Chorvaté v této věci žertovat, aniž se dají obelstít: a jediné co takovým jednáním vláda získá, bude jen tím větší urputnost všech neněmeckých národů, a tím větší řevnivost a horlení pro svůj jazyk. Půjde-li vláda dosavadní svou cestou uvidí, že na budoucím říšském sněmu nikdo již kromě Němců ani nebude chtít německy mluvíti.

- Píše se, že hrabě Frant. Thun stane se neb stal se již ministerním radou v ministerstvě osvěty (u svého bratra). Jak krásná ta analogie mezi p. hr. Thunem a p. Bachem. Pan Bach již udělal dříve svého bratra ministerským radou ve svém ministerstvě, a p. hr. Thun nyní následuje tento velikomyslný příklad.

- V „Soldatenfreundu“, časopisu ve Vídni pro záležitosti vojenské vycházejícím, horlí se velice na to, že prý se byrokrat opovážil vojáka k odložení zbraně napomenout, že nikdo ozbrojený nesmí být soudu přítomen. Za příčinou toho nařiká velmi „Soldantenfreund“, že již ze světa vymizel všecken bývalý respekt, a že dle rovnosti před zákonem přestaly již všeliké rozdíly stavů, kdežto dříve kněžstvo co služebníci boží byli první, šlechta a vojsko druhý a úředníci teprva třetí atd. Nu, což škodí, podle ústavy se totiž myslí, že my všichni jsme aneb alespoň máme býti služebníci boží, a proto patříme od té doby do prvního stavu, a koinu se to nelíbí, může vždy jako dříve do druhého náležeti, jestli totiž není služebník boží.

- „Presse“ píše, že p. náměstek solnohradský tamější městské radě dal na srozuměnou, že si může dát na čas s vyplněním ministerského nařízení strany voleb porotců. Z toho pozorujeme, že se jaksi systematicky děje odkládání všech konstitučních práv, a že se národy zatím jen sliby nasycují.

- Představení obcí dostali vybídnutí, aby oznamovali na podkrajství všechno z jejich obcí, co by pro vládu věděti zapotřebí bylo. - Doufáme, že zdravý smysl našich nově vyvolených obecních představených ve vyplnění tohoto rozkazu chrániti se bude všelikého zbytečného policajství.

- Finančnímu ministru - praví „Reichszeitung“ - učiněn jest návrh, aby se zařídily od státu spořitelny. K spořitelnám jest ale hlavně potřebná důvěra - jestli ale dosavadní správa našich financí, jmenovitě nadržováním zisknosti banku posud takovou důvěru si získala -???

- Zase nová potřebná reforma: - všichni vojáci budou prý mít stejné výložky a jen dle čísel na knoflíkách budou se pluky rozeznávat! Tím se zajisté nejen naše finance zdvihnou, nýbrž i duch vojska zjinačí. - Jak mnoho již zbytečného se stalo, a jak málo potřebného. Kdyby naše ministerstvo jen částku té pozornosti, s kterou pěstuje každý knoflík a každý výložek, bylo obrátilo na školy!

- Ministr práv dal vysvětlení, že svědectví žandarmů jen v přestupcích a menších proviněních se u soudů co úplně platící přijímá, že však, kde se o zločiny jedná, žandarm tak jako každý jiný svědek přísahati musí.

- V Pešti při slavení císařského dne v národním maďarském divadle přihodil se nemilý pád, že někteří na galerii, když se hymna hrát počala, syčeli a pískali. Původcové toho hned od vojska schytáni a v kasárně žandarmské beze všeho vyšetření holí bití jsou. Za to prý má být galerie zcela zavřena, a praví se, že nyní každodenně hymna v onom divadle hrána bude, a jestli se nejmenší výtržnost stane, divadlo docela se zavře. - Zdá se tedy, že tu s jedné strany neméně pochybeno, než s druhé. Bez soudu a bez vyšetření se v žádném pořádném státu netresce (o praní holí nechceme se ještě zvlášť zmiňovat, leda bychom řekli, že dle všeobecně známých pravidel láska se nedá do nikoho holí veprat), že tedy mezi zbitými snad i některý zcela nevinný býti může: dále že zavřením galerie a snad i dokonce divadla trestán jest ředitel divadla za ty, kteří syčeli, tedy nevinný za vinné. Zdali konečně každodenní hraní hymny v divadle jest moudrý a paedagogický prostředek v tomto pádu, posouzení toho zanecháváme moudrým a povážlivým lidem.

- „Reichszeitung“ se v dopisu z Paříže velice z toho těší, jak tam nový tiskový zákon prý dobře působí. Až posud prý již 37 červených žurnálů pomínulo. (Sluší podotknout, že jistá strana často každého liberálního již červeným jmenuje.) V Paříži prý noviny „Peuple“ místo 50.000 nyní jen 4.000 tisknou atd. Musíme podotknout, že způsob potlačování myšlenky skrze peníze, ještě málo nesl dobrého ovoce. Ovšem, že skrze veliké zdražení novin pro štemple, kauce atd. mnohý chudý nyní s to není časopis čísti a si držeti: jestli se ale tím chudší lid s bohatým smíří - jest veliká otázka. K tomu dle našeho mínění zcela jinými a rozumnějšími cestami jíti se musí.

Kdo platí největší daně?

H. B. Mnohý platí daně, a neví proč. Mnohý platí daně, a neví nač. Mnohý platí daně, a neví komu. Postavíme zde tedy článek o daních, o kterém doufáme, že jej snad i mnohý s pozorností přečte, který třeba ví proč, nač a komu daně platí.

Veliký rozdíl především jest mezi daní v zemích konstitučních od sněmu povolenou a dobře zúčtovanou, a mezi daní v zemích absolutních od vlády libovolně uloženou a rovněž tak libovolně spotřebovanou bez skládání účtů. V článku svém o komunismu rovnali jsme, tuším spravedlivě, takové libovolně uložené a libovolně spotřebované daně komunismu, t. j. svévolnému sahání do cizího jmění.

Daně tedy v rozumném a užitečném smyslu, jsou příplatky jednotlivých občanů na veřejné a potřebné výlohy státu. Potřebné výlohy státu nemohou však býti jiné, než bez kterých by občanům buď škoda povstala, neb z kterých patrný užitek mají. Z toho zde právě řečeného vysvítá, že malé daně nejsou vždy štěstí pro občany a že velké daně nejsou vždy neštěstí. Přijde vždy jen na to, kterak se jich užívá. Zvláštní světlo podá zde příklad ze života privátního. Kdo lacinou věc koupí, ale buď špatnou neb nepotřebnou, vydal více a uškodil si více než ten, kdo koupil za větší cenu věc dobrou a potřebnou. Jestli se tedy daně, byť i sebe menší byly, vydávají na věci pro občany nepotřebné, aneb dokonce jim škodlivé, jsou i tyto malé daně vyhozený peníz a vláda jest špatná: naopak zase milerád každý občan třeba dosti velké daně zaplatí, když vidí a přesvědčí se, že je nevydal nadarmo, nýbrž že tyto vydané daně jen jemu samému k prospěchu jsou a na jiné cestě k němu se vrací. Vláda, která upřímně a schopně k tomu pracuje, aby se živnosti občanů vždy zvelebovaly, jinak ale účty své před nikým netají, nemá nikdy zapotřebí obávat se, že by si občané na velké daně ztěžovali. Tak jako každý milerád vydá za dva korce dobré půdy jednou tolik peněz, než za jeden špatný: tak také občan pro dobrou vládu nebude litovati daní, přesvedčí-li se, že je nadarmo nedává, nýbrž že z nich zase on sám užitek míti musí.

V každém ohledu jest ale nejhůř platiti za špatnou vládu veliké daně, tak jako jest nejhůř koupiti draze jankovitého koně!

Při daních se tedy hlavně na to hleděti musí, k čemu jsou a kterak se jich užívá: avšak též i druhá věc nesmí se opomenout, totiž kterak se tyto potřebné daně vybírají. Ku př. vláda potřebuje na jistou věc tři miliony zl. stř. a nikdo neupírá, že by jich zapotřebí bylo a že věc, která se jimi zařídí, pro národ skutečně užitečná bude. Jedná se tedy o to, kterak tyto 3 miliony vybrati. Dejme tomu, že by vláda přišla na způsob takový, kdežto by se zas asi dva miliony výloh způsobilo, než by ty tři pohromadě byly, to jest, že by útrata za vybírání těch 3 mil. (čili výběrné) dělala 2 miliony! Kdož tedy tyto dva miliony výběrného zaplatí? Zase národ, a místo 3 potřebných milionů musí dáti 5 milionů daně. Z toho tedy vysvítá, že se při

daních hlavně na to hleděti musí, aby výbémé (to jest útrata za vybírání) bylo co možná nejmenší.

S ohledem na způsob rozvržení a vybírání dělí se obyčejně daně na direktní (přímé) a indirektní (nepřímé). U nás v Rakousích počítají se k přímým daním: daň gruntovní, domovní, daň živnostní (Erwerbsteuer) atd., nyní též nově zavedená daň z příjmů. Vůbec se nazývají přímými čili direktními daněmi ty, které odvádí zrovna bezprostředně ten, kdo je státu platí; kdežto naopak indirektní čili nepřímou odvádí někdo jiný za jiné osoby, které vlastně tuto daň státu platí. K indirektním daním se v Rakousích počítají akcis, clo, solní a tabáční regal, kolky, taxy, lotto, poštovní výnos, mýta atd. Ku příkladu sládek, jenž z každého sudu piva státu určenou daň odvádí, neplatí tuto daň sám, nýbrž platí ji ti, kteří pivo pijí, proto že sládek daň k ostatním výlohám svým připočte a to pivo své draž prodává.

K nynějšímu našemu rozbírání, ve kterém dle zásad demokratických zvrhnouti chceme jistý, za našich časů a zvláště v Rakousích velmi obyčejný nezpůsob, vyměřovati totiž občanům práva dle míry od nich placených direktních daní, hlavně nam na tom záležitosti bude, abychom všeliké druhy daní direktních a indirektních probrali s ohledem na to, jestli tyto daně dává státu skutečně ten, kdo je odvádí, neb někdo jiný. Dychtění aristokratické připadlo totiž za našich časů, kdežto již přednosti rodu před světlem věku novějšího ustoupiti musily, zase na jiný dosti chytrácký způsob k udržení aristokratických předností, totiž na různění občanů dle velikosti direktní daně. Zdálo by se ovšem na první pohled velmi spravedlivé a slušné, aby ten, kdo více k útratám státu přispívá, také většího vlivu na vedení státních záležitostí měl, a aby tedy hlas jeho více platil než hlasy jiných. Na tomto základě utvořila nám hned naše nynější vláda novou kastu tak nazvaných nejvyšších daň platících čili 500 zlatových voličů, která sedati má v hořejší sněmovně říšské, a která má třetinu hlasů na zemském sněmu: bídny to surrogat za bývalé šlechtické privilegie! Na těch samých zásadách utvořila nám vláda dvě neb tři třídy voličů obecních, užívající velmi nestejná práva.

Všechny tyto přednosti jednotlivých občanů zakládají se na jich direktní dani: dokážeme však nade všechnu pochybnost, že direktní daň u nás v Rakousku není žádné spravedlivé měřítko důstojnosti, zásluh a tedy práv občanů.

Kdybychom skutečně chteli nechat platit pravidlo, že se občanům v té samé míře politické práva vyměřovati mají, v jaké ku všeobecným výlohám přispívají a že tedy ten, jenžto 500 zl. stř. ročně na státní útraty platí, také několikerých práv zasluhuje, musili bychom především

vyšetřiti, jestli ten, kdo nyní v Rakousích 500 zl. stř. direktní daně platí, skutečně přispívá ze svého jmění na státní výlohy 500 zl. stř., aneb jestli vůbec on platí větší daň, než ku př. jiný, kdo jen 10 zl. stř. ročně dává.

Projděme tedy všeliké druhy našich daní a pátrejme při tom, kdo je vlastně platí, to jest, kdo škodu těchto daní nese, činíce všude slušný rozdíl mezi osobou daň odvádějící a daň platící.

Vezměme za příklad sládko, jenž ročně asi 2000 zl. stř. akcisu z piva odvádí, a gruntovníka, jenž 2000 zl. stř. odvádí kontribuce. Jaký jest mezi nimi rozdíl? Ani onen sládek, ani onen gruntovník nepřispívají ze svého ročně na výlohy státní po 2000 zl., nýbrž oba oni odvádějí jen státní daň, kterou ne oni sami, nýbrž ti platí, kteří pivo pijí a obilí snědí. Tak dobře jako si sládek akcis přirazí na pivo, tak dobře si gruntovník přirazí kontribuci na obilí. Kdyby sládek pivo nevařil, nebude platit daň, a kdyby gruntovník kus pole odprodal, nebude již on z něho platit, nýbrž jiný, důkaz to, že ne on, nýbrž pole daň odvádí. Kontribuce rozvrhne se tak dobře na každý korec obilí, jako na každý sud piva. Kdyby nebylo kontribuce, bylo by obilí zrovna tak lacinější (při ostatně stejných okolnostech), jako by pivo lacinější bylo bez akcisu. Gruntovník tedy jenom tolik z gruntovní daně sám opravdu platí, kolik obilí sám spotřebuje, ostatek ale jenom za jiné odvádí, to jest gruntovníku, který 2000 zl. stř. příjmů, poněvadž by, kdyby této daně nebylo, zase tak mnoho za obilí neutřil, zkrátka on neplatí 2000 zl. stř. daní, nýbrž odvádí je jen z větší části za jiné, totiž za konsumenty.

Ačkoli tedy není žádný rozíl mezi sládkem odvádějícím ročně 2000 zl. stř. akcisu a mezi gruntovníkem, odvádějícím ročně 2000 zl. stř. kontribuce, přece patří gruntovník do třídy největší daň platící a sládek nepatří, ačkoli nepřináší gruntovník státu větší obět, nežli sládek¹.

Ještě patrněji jeví se to při dani domovní. Jest jisto, že neplatí daň domovní ten, čí dům jest, nýbrž ten, kdo v něm bydlí, a domácí pán neplatí domovní daň sám, nýbrž odvádí jen daň z obydlí od nájemníků placenou, on sám zde jen tolik daně domovní platí, kolik místností sám obývá. Zkrátka, daň domovní obsačena jest v činži nájemníků a zcela nespravedlivé jest připisovati majetníku domu zásluhy, které vlastně nesou nájemníci.

Daň živnostní (Erwerbsteuer) platí ale skutečně ten, který ji odvádí, neboť jeho daň jest stejná, má-li více nebo méně výdělku, on podává tento příspěvek ze svého čistého výnosu. Při kupcích můžeme nejlépe pozorovat co to jest platiti sám daň a odváděti daň za jiné. Kupec platí sám daň z živnosti, a odvádí pod jménem cla daně za jiné, kteří jeho zboží spotřebují.

Clo kupec též odvádí státu, ale přírážky tak jako jiné útraty ku př. dovozní k ceně jeho zboží, tak jako se kontribuce přírází k ceně obilí. Ale živnostní svou daň kupec nepřirází k ceně zboží, tu on sám platí ze svého čistého výnosu.

Daň z příjmu nově nyní uvedená jest též taková, kterou skutečně platí ten, kdo ji odvádí, to jest on odstupuje jistou část svého čistého příjmu státu na jeho výlohy a platícimu ubude na příjmech, čímž tedy má opravdu zásluhu o stát takovou, jak mnoho platí.

Vidíme tedy, že z tak nazvaných direktních daní, jenom daně z živností a z příjmů skutečně také platí ten, kdo je odvádí, a že tedy jen vlastně z těch jemu náleží celá zásluha, kdežto naopak daň gruntovní a domovní, ten kdo ji odvádí, platí jen z malé části za sebe, ale z větší části ji odvádí jen za jiné, totiž za ty, kteří jeho obilí ztráví a v domě jeho obývají, to jest jinými slovy, že jemu spravedlivě nemá se počítati celá suma za zásluhu.

Při daních, které se pod jménem indirektních zahrnují, jest ovšem mnohem patrnější, že je neplatí vždy ten, kdo je odvádí, nýbrž obyčejně ten, kdo věc daní obloženou spotřebuje.

Při dani potravní a nápojní patrně ten, kdo věci daní obtížené buď robí, neb na prodej přivází, odvádí z nich daň ne za sebe, nýbrž jen za ty, kteří tyto potraviny a nápoje spotřebují, a tito konsumenty jsou skuteční platitelé této daně, kteroužto daň již dříve odvedenou jim prodavač k ceně přírází.

Při clech rovněž tak kupec jen odvádí daň za konsumenty svého zboží a přírází jim daň k ceně jeho.

Něco jinak jest to v takzvaných monopolech, jako jsou u nás sůl, tabák, v Rusích také pálenka. Stát, aby lehkým a jaksí pro lid příjemným a nepozorovaným způsobem vybral hodnou část daní, prohlásí jisté zboží za monopol, to jest, že nikdo jiný kromě státu toto zboží robiti a prodávati nesmí. Všechna sůl, která se ku př. ročně u nás spotřebuje, může se asi za 3 mil. zl. stě. útrat dobytí. Stát ale nedovoluje nikomu sůl dobývat, nýbrž dobývá ji jen sám na vlastní útraty a prodá pak tu sůl kterou nákladem asi 3 mil. zl. dobyl, asi za 16 mil. zl., čímž tedy stát ročně asi 13 mil. zl. stě. vydělá, a toho výdělku k zapravení jiných státních útrat užije, na které by jinak jiné daně uložiti musil. Patrně tedy, že kdo ku př. za 10 kr soli spotřebuje, platí při tom vždy 8 kr. daní, neboť by si, kdyby nebylo toho monopolu, právě tolik soli za 2 kr. opatřiti mohl.

To samé jest s tabákem. Tabáční monopol vynáší státu ročně asi 11 mil. a útraty při tom obnášejí asi 6 mil., patrnó tedy, že kdo za 3 kr. tabáku spotřebuje, vždy tím 2 kr. daní platí, což ostatně jen tak na okrouhlo jest řečeno, poněvadž čím sprostší tabák jest, tím větší daň, protože útraty za připravení jsou mnohem menší. Žadný by to ani neřekl, že některý chudás ročně jen 8 zl. stř. daně platí, jest-li totiž, jsa silný kuřák, denně paklíček sprostého tabáku vykouří.

Ostatní indirektní daně jako kolky, taxy, lotto atd. nejsou dle výnosu svého příliš patrné.

Nyní učiníme nasledující uvážení²: Všechny příjmy očekávané na r. 1849 dělaly asi 101 mil. zl. stř. Tak nazvané indirektní daně ale dělaly v této sumě jen samy asi 60 mil. zl. stř. a jmenovitě potravní daň, clo, tabák a sůl z těchto 60 milionů zase asi 50 mil. zl. stř, z čehož vidíme, že jen tyto čtyry rubriky polovičku veškeré daně vynašejí. Veškerá direktní daň ale dělala dohromady jen asi 27 mil. zl. stř. Vidíme tedy, že celá direktní daň dělá jenom asi čtvrtou část veškerých příjmů.

Jaká jest v tom tedy spravedlnost, když se jenom na tuto čtvrtinu při vyměřování politických práv ohled bere? Kdyby kontribuenti skutečně sami ze svých čistých příjmů tolik na výlohy státní přispívali, kolik jejich kontribuce vynáší (o čem jsme však svrchu ukázali, že to pravda není), přece by teprva celá ta suma dělala jen čtvrtinu všech příjmů, a má tedy jenom tato čtvrtina uživati přednosti?

Chceme-li vůbec praktická práva vyměřovati podle příspěvků na výlohy státní (podle daní), musili bychom zcela jinak počítati. Nejvíce daní platí ten, který v poměru ke svým čistým příjmům nejvíce na stát přispívá. Tu se ale obrátí váha zcela na jinou stranu, a jsem přesvedčen, že větší části našeho čtenářstva ani nenapadlo nikdy vypočítati si, kolik asi platí chudý člověk daně. Vezměme na př. obyčejného ženatého řemeslníka, asi tak tesaře, neb zedníka. Dejme tomu, (ani pravda není), že by ročně 150 zl. stř., denně 30 kr. vydělal.

Tento člověk potřebuje pro svou rodinu ročně asi půl centu soli (libru na týden, ještě málo počítáno) platí tedy jen solní daně asi ..... 3 zl. 20 kr. stř.

Kdyby potřeboval ročně jen sud piva, to jest denně jen asi půl pinty, platí daně asi... 3 zl. - kr. stř.

Dejme tomu, že by, jak u lidí toho druhu obyčej jest, denně vypil jen čtvrtku páleného, platí ročně asi 1 zl. 30 kr stř.

Kdyby byl jen slabý kuřák neb šňupák, platí asi 4zl. stř.

Z cla a z potravní daně, které dohromady asi 25 milionů zl. stř. vynášejí a tedy na 18 mil. duší, (jen v zastoupených na sněmě zemích, vyjmouc uherské země a Vlachy) asi stejnou měrou se rozvrhnouti musí, počítejme tedy na jeho rodinu jenom asi (dost málo) 3 zl. - kr. stř.

Z gruntovní daně, která 19 mil. zl. obnáší, a která jak svrchu pověděno na konsumenty a sice právě na konsumenty sprostší stravy nejvíc se rozvrhne, počítejme též na jeho rodinu jen ..... 3 zl. - kr. stř.

K tomu domovní neb bytní daň. - - 40 kr. stř.

Pročež platí tento člověk ročně asi 18 zl. 30 kr. stř. daní, to jest tolik ze svých příjmů (150 zl.) odvádí ročně na potřeby státní, on platí osmou část celých svých příjmů daní. - Každý, kdo tento náš počet rozvážlivě projde, uznati musí, že jsme všude jen nejnižší sumy udali, a že kdyby ku př. svrchu dotčený dělník několikrát do loterie vsadil, neb v tabáku, páleném a v pivě něco více spotřeboval, již tato suma bude hned znamenitě vyšší.

A takový člověk, který osmou část svého čistého příjmu obětovati musí státu, nemá ani nejmenšího politického práva, nejen že nevolí na žádný sněm, ale ani toho hlasu v třetí třídě v obci nemá, leč kdyby platil 1 zl. takové daně, která se jmenuje direktní! Chud'as, měl by sice, poněvadž 18 zl platí, právo i na říšský sněm voliti, ale poněvadž jednu jeho daň vybírá a odvádí obchodník solní, druhou trafikant, třetí vinopal, čtvrtou sládek, pátou kupec, šestou gruntovník atd.. proto nemá hlasu ani v třetí třídě ve své vesnici!

O kterém ale z těch, jimž právo 500 zlatových voličů do hořejší sněmovny říšské dáno jest, kteří též na zemském sněmu třetinu všech hlasu mají, a v obcích též rovného vlivu mají, o kterém z nich může se říci, že by osmou část svých příjmů platil daní?

Proč trafikant, jenž také odvádí ještě více než 500 zl. daně, tak jako jiný 500 zlatový volič odvádí daň gruntovní za ty, kteří jeho obilí spotřebují, proč také docela stejným právem tento trafikant tedy nevolí do hořejší sněmovny? Ať se nikomu nezdá toto přirovnání jen ironické,

myslíme to zcela opravdu a není mezi oběma žádný rozdíl, oni oba jsou jen nástroje (orgány), skrze které konsumentí svůj příspěvek na státní výlohy odvádějí.

Kdyby se chtělo vědět, kolik opravdu mnohý nyní tak nazvaný nejvyšší daň platící na státní výlohy přispívá, bychom při něm ten samý počet učinili, který jsme učinili s dělníkem, a shledali bychom, že rozdíl mezi oběma není v sumě tak příliš rozdílný, že ale na každý pád v poměru k příjmům svým tolik neplatí, co nižší a prostřední třída.

Největší suma daní jistě přichází do státních pokladnic od tak nazvané prostřední třídy, jak každý, kdo jen hlavní prameny státních příjmů s životem porovná, lehce vyrozumí. Skoro všechna daň rozvrhne se naposledy na konsumenty sprostších a obyčejnějších potrav a nápojů, a tu jistě nejvíce daně trefí prostřední i nižší třídu, a každý měšťan neb venkovan může si dle daných svrchu příkladů vypočítati sám, jak mnoho on ke státním výlohám přispívá. Kontribuci ovšem ať nepočítá celou na sebe, ať z ní počítá jen tu část na sebe, kterou část plodin svých sám pro dům spotřebuje, ať ale pak přirazí domovní daň (nemá-li nájemníky žádné), pak tabák, sůl, pivo, horké nápoje, jak mnoho čeho spotřebuje, ať pak počítá cla a potravní daně na každou osobu svého domu asi 1 zl. stf., k tomu ještě živnostní daň, platí-li jakou, pak loterii³, kolky, taxy, poštu⁴, mýta, kterýchžto věcí jistě prostřední třída více spotřebuje: a vypočte si každý snadno, co ze svých příjmů dává ročně na výlohy státní. Přesvedčí se, tuším, že tato suma ještě mnohem větší jest, než jeho kontribuce.

Při těch ale, kteří velikou kontribuci platí, jmenovitě při tak zvaných 500 zlatových voličích vypadne věc zcela naopak, ukáže se totiž, že ta daň, kterou skutečně platí, není tak veliká jako suma kontribuce, kterou odvádějí. Po něvadž totiž jen malou část svých plodin sami spotřebují, ostatek ale prodají, odpadne jim (direktní) gruntovní daň ze všeho co prodali, a indirektní jim nepřibude tolik, kolik jim ubylo direktní. V příkladu gruntovník, platící asi 1000 zl. gruntovní daně, nestráví ani desátou část svých plodin sám v domě, pročež na něho padá jen 100 a 900 na ty, kteří jeho obilí stráví. Ta indirektní daň, kterou on co konsument ze svrchu uvedených věcí platí, nemůže ale nikdy obnášeti 900 zl.

Zkrátka, když se práva politická dle direktní daně určují, jsou tím všichni z prostřední a nižší třídy zkráceni, protože veliký gruntovník neplatí skutečně sám tak mnoho, jak mnoho odvádí, a protože prostřední a nižší třída platí skutečně o mnoho více daně, než odvádí sama pod jménem direktní.

Tím tedy dosažen jest účel našeho článku, dokázali jsme totiž, že direktní daň jest docela špatná a nespravedlivé měřítko na politická práva.

Poznámky

1 Mohl by někdo namítati, že se zde na majetnost hledí. Avšak gruntovníku platícímu 2000 zl. stří. nemusí, jak toho příklady máme, ani šindel na střeše náležeti a přece se tak dlouho, pokud v knihách stojím za 500 zlatového voliče první třídy považuje. Dále by mohl někdo namítnout, že gruntovník daň platí bez ohledu na úrodu a že má tedy větší risico než ku př. sládek. Avšak úroda neb neúroda vyrovná se zase obyčejně cenou obilí, a sládek zas ze své strany též znamenitou obětí akcisu přináší, anť by jistě, kdyby se akcisé pivo nezdražilo, mnohem více se spotřebovalo a on tedy mnohem více by vydělal.

2 Všechna zde uvedená data čerpáme z účtů státních, úředně ohlášených r 1849 a sumy zde uvedené týkají se jenom zemí tenkrát na říšském sněmu zastoupených.

3 Při sázení do loterie dává každý vždy z groše, který vsadí asi krejcar daně.

4 Při platech poštovních (portách) jest asi pětina daně.

Pozorovatel politický

H. B. V Neapoli tedy již mají vyhráno - vláda zavedla censuru. J. M. K. absolutní král ráčil vydati nový zákon, ve kterém stojí, že nikdo ani knihu ani noviny bez povolení vydati nesmí. - Ať si o této Neapolské vládě mluví kdo chce co chce: nám se zdá velmi poctivá. Ne proto, že by snad své slovo držela: své slovo ona nedrží tak jako mnohé jiné vlády, ale za to se alespoň dlouho nepřetvařuje, neudrží dlouho provisoria, nýbrž řekne zrovna co chce, aby své, z Boží Milosti darované poddané dlouho nemožila marnými nadějemi. Nemůžeme se udržeti, abychom tuto nepřidali kratké rozjímání o slibech vládních. Jest to s nimi něco zvláštního. Když jest vláda, (nemluvíme zde o jiných vládách, než o těch, kterých se to týče) v nějakých úzkostech, to jest, když jest v některém okamžení ona tak v rukou národů, jako bývá obyčejně národ v rukou jejich: tu všechno slíbí. Když zas nastanou příznivější časy, nespěchá se obyčejně s plněním těchto slibů, neboť přípravy k vykonání jejich jsou tak veliké

a tak dlouho se protahují, až by se nahodil pohodlný čas, kdežto by se zase staré věci obnoviti daly. Kdyby se v této době příprav a provisorii někdo osmělil poukázati na to, že vláda své sliby neplní, řekne se mu: „Což, zlomyslný človeče, kazíš důvěru vlády, proč nečekáš, až budeme hotovi se všemi přípravami?“ - A když konečně vyjde jako v Neapoli nyní nový zákon o zavedení censury a absolutnosti krále - ať se pak již opováží někdo proti tomu něco namítati, a staré sliby připomínati! -

- Při exerciciích kněžských v Kral. Hradci jednáno prý jest - jak praví „Const. Blatt“ - také o zřízení semináře pro chlapce, který prý co nejdříve tam do života vstoupí. Smutný jest věru náš věk, jestli opravdu tak málo pravého křesťanského smýšlení jest v lidu, že se ti, kteří kněžmi bý i mají, již od svého dětinství zavírají a od ostatních lidí odlučovati musí, jen aby se mezi nimi zakořenilo pravé náboženství. Smutné jest také vysvědčení, které páni biskupové tímto zřizováním seminářů pro chlapce sami sobě a svému kněžstvu dávají. Po tak dlouhý čas neměli nic na starosti, než pečovati o upevnění a rozšíření křesťanství mezi námi, a nyní musejí od nás jako od nakažených morovou ranou oddělovati ty chlapce, kteří se mají v pravé víře vychovati!! Čemu nás tedy naučili za všechen ten čas! Jak špatně si nás vychovali!

- „Reichszeitung“ přináší v čísle 202. velmi zajímavý úvodní článek o Pražské Mittelpartaji, kterou prohlašuje za svého milého syna, v němžto se jí zalíbilo. „Vyznáváme s potěšením - píše „Reichszeitung“ - že způsob, s jakým se posud Mittelpartaj při obecních volbách v Praze chovala, nás těší a uspokojuje.“ (Tedy inclusive známé řeči pana Ondřeje Haase) „Reichszeitung“ těší se z toho velice, že z Pražské Mittelpartaje povstane strana politická vůbec; ačkoli ovšem jak sama praví na politické a národní smýšlení žádný ohled neběře!? Nu, což z toho, „Reichszeitung“ potřebuje právě nejvíc takové lidi, kteří žádné smýšlení vůbec nemají, jen když jsou poslušni. Proto také praví, že sice Mittelpartaj až posud nic neprojevila, která se v důležitých otázkách chovati chce, že prý to ale již jména poněkud naznačují. - Ovšem, jest těchto jmen nyní již víc než 67 a proto z nich mnoho již viděti jest. - Konečně ale se „Reichszeitung“ v libování si Pražské Mittelpartaje tak daleko prohloubila, že jim radí, aby zhola ve všem byli vždy stejného mínění s vládou. Neboť prý tak nazvané mírné opposice nejvíce zlomily moc vlády a otevřely cestu anarchii. V jakém smyslu se zde běře slovo anarchie a slovo pořádek, ví snad každý bez našeho vysvětlení. Pořádek jest, když jsou všechny úřady a soudy tak spleteny, že nikdo neví, kam co patří; pořádek jest, když bank Vídeňský každoročně vydělá na občanech hodných milionů, které občané tratí na bankovkách téhož banku; pořádek jest, když místo ústavy panuje obležení. Anarchie jest ale, když jistí

rýpalové pořád vládu napomínají, aby držela své slovo. - Smutné jest pro každého, komu na Rakousku opravdu něco záleží, podívání, jak nynější vláda místo co by měla srdce národů rozličných pro společný stát získati, ustavičně je odcizuje. Myslili jsme, že skrze novou konstituční vládu oni národové, kteří dříve (nadarmo to upírat) nenáviděli Rakousko, nyní náklonnosti nabudou k onomu politickému spojení, které se pod jménem Rakouska až posud vždy za nevyhnutelnost v Evropě považovalo. Z toho však, jak nám popisují časopisy slavení narozenin JMC. v Miláně a v Benátkách, kdežto skoro nikdo na ulici se neukazoval a veliký počet zámožnějších raděj na tento den město opustil, musíme pozorovati, že tito národové nechť svou k Rakousku tak málo odložili jako před r. 1848. Musíme bohužel uznati, že dosavadní chování nynější vlády málo kde bylo schopno, získati si důvěru, leč, chceme-li za to považovati pochlebenství některých, na počet velmi nehojných osob. Vláda nynější málo na to dbá, co se jí upřímně se všech stran ukazuje, totiž, že její system není schopen udržeti konstituční Rakousko: ona myslí, neb dělá, jako by myslila, že všichni, kteří s jejím systemem nespokojeni jsou, nikoli z upřímnosti, nýbrž jen z tajného nepřátelství proti Rakousku tak činí. Ona se zdá zapomínati, že její dosavadní system nyní ovšem násilím se udržuje, že však každou dobu násilí její může se státi nedůstatečným, a že pak z toho ze všeho anarchie posud nikde ve světě snad nevídaná povstati musí, které se již při pouhém pomyšlení na ní zhroziti musí každý pravý přítel pokroku člověčenstva. Až posud vláda velmi zkrátka prohlásila každého, který ji opravdu odporoval, za anarchistu: Dejž Bože! aby se toto pojmenování časem svým zrovna naopak neobrátilo velmi spravedlivě právě na ty nejvíce, od kterých nyní toto slovo tak zhusta vychází.

- Podivné věci dějí se pod sluncem, nejpodivnější ale v té části pod sluncem, kterou nazýváme Rakousko. Dne 29. srpna odbyly se v Praze volby obecní ku prospěchu vlády. Mittelpartaj za vládní stranu prohlášená, od vlády všemožně podporovaná napnula při tom všechny své síly, aby opoziční strana nedostala majoritu ve městské radě. Toho dne si tedy patrně získala Mittelpartaj velikou zásluhu u vlády. Druhého dne na to zavřen jest p. Klučák, redaktor časopisu, jenž zastupuje smýšlení Mittelpartaje, od vojenského úřadu Pražského do vězení k profosovi, protože prý vládní ustanovení v opovržení uváděl a myslí pobuřovati chtěl. Ve stejném času tedy „Con. Blatt“ pobuřoval mysle, uváděl vládu v opovržení, a bojoval pro vládu. Kdo to dohromady srovná a v nějaký zdravý smysl přivede - dáme mu odměnu jakou si jen žádá! V Praze bylo uvěznění p. Klučáka na 8 dní hned 30ho známo, a tak to bylo všem divné, že mnozí celou věc jaksí za umluvenou považovali! Nyní však pan Klučák propuštěn třetího dne po uvěznění, ostatek vězení mu tedy byl prominut. On se ve svém časopisu hájí

proti obvinění a uvádí mezi jiným svědectví „Osterr. Corresp.“ organu ministerského, která se pochvalně zmínila o směru „Const. Blattu“.

Při celé této více komické než tragické události pozorovali jsme ponejprv, že přece vojenské úřady dělají nějaký rozdíl mezi redaktorem „dobře smýšlejícího“ časopisu a mezi redaktory „komunistických, ultračeských, anarchistických a pobuřujících časopisů“. V officialním ortelu p. Klučáka uveřejněném ve vládních novinách stálo totiž, že odsouzen jest pan Klučák, kdežto při jiných odsouzených smrtelnících nikdy ještě titulu pan se od sl. vojenských úřadů neužívalo. Mají tedy dobře smýšlející redaktori u sl. vojenských soudů před ostatními asi takovou přednost, jako polská sieračková šlechta, která sice též byla holí bita, avšak vždy při exekuci na koberec položena býti musila.

- Nedávno jsme měli rozsudek soudu okresního z Králova Městce (Königsstadt) u Bydžova v rukou, který českým občanům vesnickým v němčině vydán jest, a když jej přijmouti nechtěli, s vyhrůžkou, že jim na vrata se přibije. - My bychom se asi rádi dočkali jednoho pádu, kdežto by některý úředník od vlády za to potrestán byl, že nezachovával předpisy národní rovnoprávnosti. Jmenovali jsme naschvál onen soud, aby ministerstvo spravedlnosti mělo příležitost ukázati nám, platí-li nařízení rovnoprávnosti z ohledu češtiny jenom žertem, čili opravdu. - Napomínáme všechny své spoluobčany, kterým svoboda a rovnoprávnost na srdci leží a žádáme je co nejsnažněji, aby od žádného úřadu nic nepřijímali jinak, než po česku. Kde by ale byl takový pád, že by z nepřijmutí takového spisu nějaká škoda povstala, navrhuje, aby někdo ke všeobecnému prospěchu se o to pokusil, dotčený právo národu českého zanedbávající úřad žalovati na zapravení povstalé škody. Jeden takový pád se musí jednou u soudů provést, abychom věděli, dle čeho dále se spravovati a jmenovitě, abychom se z jednoho takového pádu naučili, má-li některý úředník neb úředníček právo, považovati bez trestu svatý slib císaře rakouského jen za nějaký žertík, anebo za lež. - Pádů podobných přihodí se nyní mnoho, kdo by tedy k podobnému pokusu příležitost měl a povolání v sobě cítil, toho žádáme, aby výsledek v časopisu našem obecnstvu oznámil.

- „Presse“ píše, že pan biskup brněnský, hrabě Schafgotsch ve zvláštní kurendě katolíkům na srdce klade, že jest hřích čísti svobodomyslné časopisy a kněžstvo napomíná, aby lid od takového čtení všemožně odvracovalo. Pan biskup Bměnský četl asi ve svém živobytí málo svobodomyslného, a ostatního snad také ne mnoho. Pan biskup Bmenský jistě nečetl ani bibli. sice by také bibli zakazovati musil, nebo ona jest jedna z nejsvobodomyslnějších knih. Ať si jen přečte p. biskup některé proroky ve Starém Zákonu, kterak oni nejen kněžím, úředníkům a

šlechtě, nýbrž i králům samým ostrou pravdu do očí mluvili, kdežto nyní ani nejsvobodomyšlnější časopisy králům pravdu pověditi nesmějí, nýbrž nanejvýš jen ministrům. O to jsme již tedy nyní ve svobodomyšlnosti pozadu za časy Starého Zákona A jak by pan biskup těmto prorokům Starého Zákona, kdyby je znal, říci musil, že jsou fanaticové, neboť za našich časů ani jeden tak ostře nepsal proti našim nepřátelům, jako psali proroci Starého Zákona, proti nepřátelům svého národu. Když ku př. Jeremiáš píše (Thren V.) „Pomni, o Pane! kterak nám jest, patř pohanění naše. Dědictví obrátilo se k cizím, domové naši poběhlíkům. Otrokové již vládnou nad námi, není, kdo by vytrhoval z ruky jejich. Spadla koruna s hlavy naší“ atd, co by tomu řekl pan biskup Brněnský, kdybychom my tak psali? Časem svým vytáhneme jednou ze Starého Zákona k prospěchu p. biskupa Brněnského několik míst, aby se přesvědčil, že mamě bojuje proti svobodomyšlnosti, a že by musil bibli první zapovědít, kdyby chtěl zamezit lidu čtení svobodomyšlných kněh.

- Dávno již přemýšleli mnozí o tom, kterak se ústav poroty srovnati dá s národní rovnoprávností. Někteří myslí, aby v krajinách smíšeného obyvatelstva nemohl nikdo býti porotcem, než znalec obou jazyků, jiní zase myslí, že se porotci dle národnosti řídití mají podle obžalovaného. Dle významu poroty samé, která vlastně jest soudem rovných dle stavu, byl by tento druhý návrh mnohem spravedlivější, poněvadž upírati nelze, že národní sympathie a antipathie zvláště při politických procesech velikou váhu míti bude. Jsme tedy žádostivi velice, jakou cestu asi ministerstvo v této věci nakročí. Dle našeho mínění nedá se tomu jinak vyhověti, než skrze provedení foederačních zásad, jakož vůbec rovnoprávnost v Rakousích bez foederace zůstane vždy jen klamem. Jen tenkrát, když by každá krajina svůj domácí panující jazyk měla, v němžto by se všechny veřejné věci dály, a vedle kterého ty ostatní jazykové dle potřeby jenom vedlejší místo zaujímal; jen tenkrát, pravíme, dalo by se i porotní soudnictví řádně uspořádat. - Jinak budou jen samé zmatky a nedůslednosti. Národní rovnoprávnost jest vůbec jen illuse, v tom smyslu, jak ji bere nynější ministerstvo, dvě rovně oprávněné národnosti nemohou podle sebe obstáti, vždy musí míti ta, neb ona přednost. Proto právě chceme foederaci, aby každá národnost mohla býti sama svým panem doma, čímž se jediné docílí opravdivá rovnoprávnost mezi všemi. - „Deutsche Zeitung“ Pražská nechá si z Vídně psát, že, jakmile dvoru našemu officialně od hlavy rodiny Orleanské zpráva o smrti Ludvíka Filipa podána bude, dvůr náš i s armádou 4 neděle smutek nositi budou. Co se týče smutku dvorního, neb ještě lépe řečeno rodinného, o tom nechceme a nemáme také čeho se zmíniti, každý nosí smutek za koho se mu líbí truchliti, neb truchlivost ukazovati. Co se ale smutku 4 nedělního celé armády týče, jest to již legitimistická demonstrace, za kterou

odpovědno jest ministerstvo. Jestli to jest pro Rakousko skutečně neštěstí a zármutek, že umřel muž, který byl králem francouzským, který však od toho samého národu, jenž jej králem učinil, zase vyhnán jest, poněvadž národ v pravém smyslu o ústavu a o svobodu ošidil, jestli pravím, toto jest zármutek pro Rakousko, proč nenosíme smutek všichni? Proč jen armáda? - Ostatně pozorujeme z této události, kterak legitimita poznenáhla vždy hlouběji v kursu padá. Když po revoluci červencové r. 1830 vyhnáni jsou Bourbonové z Francouz, kteří až posud co hosté blízko Vídně bydlí, nenáviděla naše vláda Ludvíka Filipa proto, že byl králem skrze revoluci, skrze vůli národu a ne podle dědičného práva, a naše vláda netajila nikdy přízeň svou k vyhnaným legitimním Bourbonům, a nenávisť k nelegitimnímu Ludvíku Filipovi. Když nyní skoro po 20letém špatném vladaření vyhnán jest i Ludvík Filip, ejhle! stal se v očích naší vlády zase i on legitimním. -

- „Reichszeitung“ uvádí prý nám na poučení výňatek z přátelského dopisu p. Jana Kolára, nyní profesora slov. archaeologie ve Vídni, který prý způsobí mezi ultračeskou stranou mnoho kontroversí, jmenovitě prý u těch, jenž tak rádi každého Němce za zrozeného nepřítele Slovanů a za usurpatora považují. Jak známo, byl p. Kolár povolán do Meklenburku prohlédnouti tam jisté slovanské bůžky a čtli jsme již od něho ve feuilletonu „Víd. Den.“ dopis jeden odtamtud, ve kterém mezi jiným praví p. Kolár, že Střelice Meklenburská, město, kde tyto figurky se nyní chovají, stane se prý pro Slovana tím, čím jest Mekka pro Mohamedány, tedy městem svatým, a že tedy nepochybně tam k „bohovóm spásám“ putovati budeme a modliti se s tváří k Meklenburské Střelici obrácenou. V tom se jeví na každý způsob mnoho fantasie! Ve výňatku však podaném od „Reichszeitungu“ (znamenitě v jakých orgánech musíme nyní čísti slova pěvce Slávy Dcery), dočítáme se v jistém ohledu ještě podivnějších věcí: Jest prý tam v museum Novo-Střelickém asi 200 kusů mužských a ženských bůžků, nádob k obětování a jiných starožitností, opatřených pamětihodnými nápisy. Jazyk těchto nápisů jest prý výborně tvořený a češtině nejbližší Pan Kolár již - jak praví - všechny ty bůžky přísně a kriticky zkoumal, a žádný moudrý zkoumatel o jejich přesnosti a nepodvrženosti pochybovati nemůže. Pan K. dělí všechny ty bohy na tři druhy podle času a oděvu: totiž na nahé, polonahé a zcela oblečené. První jsou prý nejstarší a předkové naši přinesli prý je z teplé Asie a Indie, kde ještě tyto bohové šatstva nepotřebovali, druzí jsou z časů, kdežto již Slované přicházeli do chladnějších zemí a tudy jak oni sami, tak i jejich bohové již alespoň nějaké šatstvo potřebovali. Třetí, zcela oblečený druh bohů a sice úplně v českoslovanském kroji, jest již nejnovější z těch dob totiž, kdy Slované obývali již chladné ponebí, a kdež tedy patrně i jim i jejich bohům bylo zima. A nyní přichází vlastně hlavní věc,

kteřouž z dopisu p. Kolára doslovně podáváme. „*Na některých bůžkách jsou dvojí nápisy, na jedné straně slovanský a na druhé německý, což jest nepodvratný důkaz, že oba národové Slované a Němci ve snášlivé lásce a svornosti mezi sebou žili, ba že společné chrámy a bohy měli a že nešťastné národní sočení teprva později nastalo uváděním křesťanstva.*“ To jest vlastně ono místo, na kterém „Reichszeitungu“ tak mnoho záleží.

Kdybychom chtěli uštěpačně psát, mohli bychom říci, že další důkazy toho všeho přátelství nacházíme v páně Kolárových Vysvětlivkách k Slávy Dceři a ve Slávy Dceře samé. Věřu, nikdo by z nás neřekl, že již za těch časů „za starých bohů, za boha Peruna“ panovala taková rovnoprávnost, jakou nyní pozorujeme ku př. nad vraty Pražské policie. Rádi bychom jen věděli, jestli se již tenkrát Slované hádali s Němci o to, který jazyk má být v nápisu na pravé straně! Věřu, kdyby p. Masch neb někdo jiný, kdo v podezření jest, že tyto domnělé bohy nedávno teprva na spekulaci ulil a dobře prodal za starožitnosti, který je zhotovil tak opatrně, že již na hřbetě má každý svůj signalement a Personsbeschreibung, věřu, kdyby někdo z těch ještě se toho byl dočkal, že tito bohové budou jednou důkazem pro starobylost c. k. rakouské rovnoprávnosti, a že ještě tyto bohové zuřivého pěvce Slávy Dcery přivedou na jiné smýšlení, věřu, že by se musil sám zasmát podařilosti svého díla.

Pokud p. Kolár, nechav se od své fantasie nad slušnost dále zavésti za hranice skutečnosti a empirie, nasazoval jen Slovany do celé Italie a až k moři do Francouzsko atd., nedovolili jsme si nikdy ze slušné úcty k jeho zásluhám veřejně se dotknout této jeho slabosti, a nanejvýš jsme soukromně mezi přáteli si někdy zažertovali z jeho veliké fantasie: nyní však, kdežto již začíná býti p. K. z apoštola slovanského prorokem „Reichszeitungu“, činíme jej ve jménu jeho pravých ctitelů pozorna, aby si dobře rozmyslil, než učiní krok, kterým zničí všechna bývalá snažení svého nejpěknějšího věku. Nic netrvá na světě věčně, všechna sláva polní tráva!

Proti centralisaci

H. B. Roznáší se zpráva - a nemáme příčin pochybovati o její pravdivosti, - že budoucí zřízení Haliče již ustanoveno jest v ministerské radě a že celá země rozdělena bude na tři kraje, jeden

polský, jeden rusínský a jeden míchaný, že dále se v Haliči ani žádné sněmy zemské držeti nebudou, nýbrž jen sněmíky krajské.

Kdybychom již ze všeho jiného nepozorovali, kam vlastně směřuje konečně nynější ministerstvo, musila by nám tato událost především oči otevřít. Zavedení skutečného departementálního systému s hrubou centralisací, komandování všech národů z Vídně skrze telegrafy a zničení všelikého čistě národního života ve všech tak nazvaných korunních zemích, poznenáhlé, ale jisté zavádění němčiny všude, kde se jen pod nějakou zdánlivou příčinu uvést dá - to jest účel celé správy, která se nyní vede ve Vídni. Cokoli se při tom národům mluví o rovnoprávnosti a samostatnosti jednotlivých zemí s potřebnou silnou střední vládou, o rozkvětu a zvelebování všech rovněoprávněných národností - jsou právě jen slova, proti kterých zjevnému smyslu vidíme noviny ministerské každodenně nejhrubším způsobem brojiti. Pořád se nám maluje rovnoprávnost, rozkvět naší národnosti, kdykoli ale něco chceme, čím bychom mohli opravdu rovnoprávnost docílit, neb národ svůj platně zvelebit, nikdy prý to není na čase, neb jest to Übergriff, radikálnost, ultračešství atd. Nás při všem tom jenom nejvíce bolí to, že si nás vládní strana představuje zrovna tak hloupé, abychom neprohlíželi celou tuto praktiku. Slovo rovnoprávnost přijde vůbec za nynější vlády v Rakousích jen k všeobecnému posměchu. Máme rovnoprávnost a přece ku př. jeden člověk má právo přehlasovati čtyry jiné rovně oprávněné v obci, a na sta jiných též rovně oprávněných ve sněmu.

Máme rovnoprávnost národní a přece - abychom se jen o maličkosti zmínili - celý úřední list zemských novin je takový skoro, jako byl před březnem r. 1848, veřejná ohlášení, která se na útraty českých stran, v české krajině úředně dějí, jsou skoro napořád německá, aniž si toho povšimnou vládní orgány, které přec velmi dobře vědí, kolik dní jistý český redaktor v Praze byl bez pasu a bez ohlášení, a nelenují si strany toho několik úředních spisů sem tam rozesílati. Když chceme vidět, vidíme i komára na střeše seděti, když nechceme, nevidíme ani velblouda, třeba do nás vrazil. Máme rovnoprávnost národní a přece se u soudů vyšších jenom německy jedná, čím strana česká zbavena jest všelikých výhod apellace, protože zase jen na pouhé milosti p. referenta závisí. O každé sousto té, beztoho jen hubené rovnoprávnosti, musíme se s největší částí nových úřadů svých v pravém smyslu hrdlovati, a otužiti se při tom proti všelikým ultra, přemrštěncům, fanatikům, rusomanům, proletářům atd., kteří se na nás za to sypají, že nechceme být Němci. Slabý člověk to beztoho ani nevydrží a trpí raději, než by takové nesnáze podstoupil; avšak i nejsilnější konečně se z toho omrzí a zatna zuby, trpí

všechno s resignací, čekaje na dobu, kde by se mohl za to alespoň pomstít. Takový asi jest nynější stav všech národností rakouských, vyjmouc Němce. Přece však vláda buď špatně zpravená, buď snad síly národů neněmeckých za příliš nepatrné považujíc, nevidí tak špatný stav smýšlení, zakořenující se vždy víc a více. Hlasy proti tomu se ozývající, považují se však již dle zakořeněného zlého obyčeje za přemrštěné, neb dokonce za tajné nepřátele Rakouska.

Když se však za našich zništěných, a ve zlém smyslu jen průmyslných časů přece ještě ukazuje nějaká vznešenější snaha, láska k národu, mysl, vážící sobě dědictví předků a chovající k němu nějakou zbožnou úctu: měla by si moudrá vláda takových šlechetnějších živlů jenom vážiti a kořistiti z nich opět v dobrém smyslu, nikoli však pronásledovati a hanobiti je. Kterak může potřebná důvěra národu k vládě povstati, když národové vidí jen samou neupřímnost, když pozorují, že je vláda jen za nějakou obtíž považuje, a že vědomě pracuje k cíli, aby všechny čilejší síly těchto národů časem svým se zničily, a jakási nešťastná jednotvárnost zavedena byla.

Vláda nynější praví, že účelem jejím jest vzbuditi u rozličných národů svých vědomí Rakouské, lásku tedy a snad i pýchu na jméno rakouských občanů. Ale cesta, kterou vláda jde, vede zrovna k opačnému cíli. Kterak může Čech, Slovan vůbec, Maďar, Italian atd., cítiti nějakou lásku k Rakousku, když patrně vidí, že všechno v Rakousku směřuje jenom k poznenáhlému seslabení jeho národů, když musí považovati Rakousko celé jen za nějaké vězení, ve kterém se chytře a násilně přeměňují všeliké národy poznenáhla v Němce? Rakousko, ve kterém povoleno jest novinám, o nichž každý ví, že na útraty vlády, tedy na útraty národů vycházejí, posmívati se hrubým, jen člověku v livereji slušícím způsobem všemu tomu, co svaté a milé jest těmto národům, osočovati, v podezření uváděti a tupiti všeliké národní snažení; takové Rakousko mohlo by býti těmto národům milou vlastí, ke které by se s pýchou hlásili před světem? Nikoli, pokud věci stojí tak, neuslyšíte od žádného řádného Slovana, Maďara, Vlacha atd. nazývati se Rakušanem!

Vláda naše ustavičně mluví o jediném silném a mocném Rakousku, ale zapomíná, že sice silné a kvetoucí Rakousko jest pěkná věc, která se bude líbiti leckomu, jen ne tomu, kdo se má nechat spotřebovat za mrvu a material tohoto kvetoucího Rakouska. Rakousko nemá a nebude také nikdy kvěsti na útraty národů jednotlivých, k němu náležejících: jenom kdyby tito národové sami kvetli, může býti též i Rakousko kvetoucí. V tom leží celý rozdíl mezi námi a nynější vládou.

Vláda hledá moc Rakouska v slabotě a v spotřebování jednotlivých národů a chce jich k tomu patrně jen co materialu užívat: my myslíme, že moc Rakouska jedině se hledati musí v moci a v květu jednotlivých národů. V podobenství dalo by se to asi následovně vysvětliti: Jeden praví, já jsem mocný, já mám deset služebníků, a ukazuje při tom na jeskyni temnou, ve které jeho deset služebníků se svázanýma rukama a nohama leží. Druhý praví, já jsem mocný, a za ním stojí deset svobodných, jeho milujících, šťastných přátel, hotových vždy k jeho pomoci. Který z těchto dvou jest mocnější? Kdo má oči k vidění, viz!

Mluvme bez pochlebenství a bez obyčejných formulí o oddanosti k Rakousku. Jakých má až posavad Slovan, Maďar, Vlach atd přirozených příčin milovati Rakousko? Co užil až posud v Rakousích dobrého? - Velmi málo, tak že každý mnohem pamětlivější jest nesnázi, pronásledování a útisků zažitých než dobrodiní. Buďto byli národové tito mocí zbraně proti své vůli ke služebnosti přivedeni, aneb moci absolutní též ve slepé poslušnosti udržováni. O nějaké tedy přirozené a dědičné náklonnosti a lásce ke státnímu spojení rakouskému nemůže tady býti žádná řeč, což beztoho zkušenost ukázala v r. 1848 a 1849. Kteří národové v těchto dobách podporovali Rakousko, činili to jen proto, že doufali na změny dobré a na lepší budoucnost. Z nějaké přirozené lásky k Rakousku nemohl to jistě žádný učiniti.

Vůbec dle našeho mínění - podporovaného ostatně zkušeností dějepisnou - láska nějaká občanů k jistému státu nikdy se nedá vyváděti z nějakých povinností naučených, nýbrž zakládá se vždy buď na přirozeném citu, jenž slove národnost, dle kterého člověk se svými rodáky milerád zlý i dobrý osud nese, aneb se zakládáti může na chladném rozumovém přesvědčení, že právě v tomto státu nejlépe jest žítí našemu národu, že státní spojení, ve kterém žijeme, nejvíce užítku a výhod nám poskytuje. Pochlebníci znají ještě mnoho jiných příčin oddanosti k státu které rozličnými jmény jmenují, na které však ani tito pochlebníci sami potají nevěří, tím méně tedy kdo jiný.

Kde tedy obě tyto příčiny: cit národnosti a přesvědčení o dobrotě státu spolu zároveň působí, tam zajisté náklonnost občanů k státu čili patriotismus velikého stupně a pevné vytrvalosti nabude. Zůstavujeme však pánům ministrům našim, aby si sami mezi dvěma očima každý pomyslili, jak dalece až posud v Rakousích mají místa a platnosti obě ty příčiny, vedoucí k patriotismu! Jakých užítků z toho má až posud rakouský občan, že jest rakouským občanem, o tom snad se nedá mnoho mluvit, a jisto jest, že nám naše rakouské občanství až posud nikdo nezáviděl, ne snad abychom myslili, jen nějaké občany anglické, francouzské, belgické, sardinské, americké - i strany většího počtu tureckých se v toni ohledu vsaditi vždy hotovi

jsme. Jestli nás ale cit národnosti až posud k Rakousku poutati mohl, k Rakousku, jehožto vláda své časopisy o našich národnostech bez slova ultra, fanatismu a podobných ani mluvíti nenechá, ačkoli jinak oficiálně vždy „rovnoprávnost“ se ještě trmácí - o tom má celý svět již davno hotový nezměnitelný úsudek.

Považujme jen tyto okolnosti výhradně z českého stanoviska. Nás Čechy se slovem a slibem rovnoprávnosti nikdo nepotěší a neupokojí, neboť jsme v tom ohledu již, jak říkáme, jednou zpraženi. Po bitvě na Bílé Hoře a po vítězství Ferdinanda II. a jezovitské strany nad českým povstáním, zaručena jest nám místo předešlé ústavy a panující naší české národnosti ve zřízení zemském a odpřísažnuta několikrát rovnoprávnost národní a také jistý způsob konstituce, totiž povolování daní. Jak daleko to ale s tím slibem došlo, víme všichni tuze dobře.

Nyní nám jest národnost a ústava opět zaručena: od té krátké doby však již vychází k této zaručené rovnoprávnosti jedna vysvětlivka po druhé, s kterými tato ubohá rovnoprávnost den ode dne více pelichá. Předně řeklo se, že mezi všemi českými úřady jest jednacím řeč německá. Dále řeklo se, že soudy vyšší též po německu jednají i v českých rozepřích, a apellaci Pražské, která byla již počala ve zvláštním českém senátu jak se sluší a patří věci českých stran projednávat, zamezilo se to. Kasační dvůr t.j. nejvyšší soud jest ve Vídni pro nás, a budeme při něm s českými přemi odevzdáni jako u všech vyšších soudů vůbec do milosti referenta, čím se pro nás všechny vyšší instance místo sborových soudů stanou soudy jednotlivých osob. Poněvadž se u vyšších soudů nebude česky jednati, budou brzy sedat v našich českých soudech mužové, jejichžto celá čeština bude záležitosti v nějakém vysvědčení¹.

Ve školách nebyl p. ministr Thun, bývalý český vlastenec, až posud nikdy v stavu, kromě některých hraček, zavést nějakou rovnoprávnost. Jak se při dříve navržené organizaci a centralisaci obcí zamýšlelo od ministerstva vnitřních záležitostí naší rovnoprávnosti posloužiti: toho se snad dovtipil každý z naší polemiky proti tomu. Cítíce od zdaleka nepřítel, doráželi jsme tak dlouho, až konečně pan ministr přece upustil prozatím od svého plánu. Že volební řád českého sněmu tak vědomě sestaven jest, abychom my Čechové, přirozená veliká většina, měli méně poslanců a hlasů na českém sněmu než Němci: to jsme dokázali hned v prvním svazku „Slovana“ až k nepochybnosti, a vládá pohnavši nás proto k soudu, upustila dobrovolně ode všeho, a vydala nam svazek zabavený na důkaz, že si netroufá obstáti proti našim pravdivým výčtkám před soudem. Zařízeno to tedy tak, abychom se ani na českém sněmu nemohli hájiti o svou národnost, jsouce tam v menšině, při čemž však ještě

naději míti musíme, že z vyvolených 130 Němců bude alespoň tolik spravedlivých k nám a liberálních, abychom alespoň ve spojení s nimi mohli hájiti své právo.

Z toho všeho jest ale patrno, že u nynější vlády není naše rovnoprávnost v dobrých rukou, a že jestli se již nyní z počátku takové pokusy dějí, dále ještě smělejší se podniknou.

Podle rozdělení Haliče v tři kraje s vyloučením sněmu zemského, podle německé kolonisace Uher od vlády horlivě zamýšlené, podle zřízení vojvodiny srbské atd. atd. atd., vidíme ze všeho, že vláda předně všechny národnosti co možná rozkouskovati a seslabiti, za druhé je všude Němci jak náleží proložiti a prosypati zamýšlí, aby se pak pod firmou rovnoprávnosti němčina všude vedle jiných jazyků uvésti mohla k dalším lepším potřebám. Ku příkladu bude vycházeti (risum teneatis) úřední list pro Těšínský kraj ve třech jazycích vedle sebe tištěných, německy, polsky, česky a to ještě prý česky s vyhýbáním se prý co možná nově tvořeným našim českým terminům (tedy novou nějakou a obzvláštní češtinou): divno tu je, že v Dolních Rakousích, kde jistě v poměru mnohem více bydlí Čechů než v Těšínsku Němců, nevychází nic českého úředně!?! - Avšak tomu všemu všichni dobře rozumíme.

Praví se, že i Uhersko má býti zřízeno s pominutím zemského sněmu a rozděleno jen na několik krajů: tím by bylo ovšem zřízení Rakouska dokonáno - na papíře.

Poznámky

1 V Praze ku př. stal se jeden pád, že kovaný Němec, úředník, jinému kovanému Němci, nižšímu úředníku, dal platné vysvědčení, že umí česky.

Pozorovatel politický

H. B. Očekávaná zostření proti tisku a jmenovitě proti časopisům vylézají poznenáhla z ministerských tobolek jedno po druhém, a zdá se, že páni ministři mezi sebou dobře role rozdělili; finanční a obchodní ministrové již vypálili své rány, očekáváme tedy ještě p. ministra vnitřních záležitostí, jenž bezpochyby vystřelí nějakou nejhlavnější pumu. Co se až posud stalo, to ještě nezničí svobodu tisku, pan finanční ministr zdražil jen inseráty (teprv od listopadu), pan ministr obchodu zdražil porto (teprv od 1. ledna 1851) a ačkoli tím časopisy

zvláště lacinější utrpěti musí, což se zdá být ostatně také hlavním účelem ministerstva, aby totiž lid obyčejný mnoho nečetl a svou zděděnou nevědomost zachoval i na potomky: přece při tom všem svoboda tisku, první svoboda občanská, stojí ještě. Vydavatelé časopisů tendenčních, jejichžto časopisy nejsou jen nějaká obchodní a výdělková spekulace, a politické strany, které časopisy ve svém smyslu psané vydávají, najdou si zajisté prostředků proti takovým nepřátelským útokům ministerstva. Pokud jest ještě možno mínění své pronést bez jiného odpovídání, než před soudem porotním - stojí vždy ještě svoboda tisku. Kdyby jednou nynější ministerstvo na svých cestách a pokusech protijinak smýšlejícím překročilo i tuto hranici zaručené svobody tisku, kdyby, jak se praví, již vydávání časopisů záviseti mělo od povolení vlády aneb něco podobného, pak teprva zahalivše hlavy, pomyslíme si: Finis Austriae! Do té doby však nesluší ještě od vytrvanlivosti upouštěti, nýbrž snášeti a řídit se dle okolností. - Nejpěknější ponětí o výbomosti obecního řadu pro město Prahu podává nám vyvolení známého pana Ondřeje Haase (nyní přeses nazvaného) od první třídy na Hradčanech. Celá Hradčanská první třída má jen 10 voličů, z těch volilo 8, a z těch dostal pan Haase, kterého tam Mlttelpartaj ve vší tichosti za kandidáta postavila, 4 hlasy, a druhý kandidát též čtyry. Což dělat: jeden volič nebyl v Praze, honem tedy slavná Mlttelpartaj poslala ve fiakru pro toho devátého voliče, jenž také za tu čest tak dobrotiv a laskav byl, že svůj hlas p. Ondřeji popřál a tím jej šťastným údem městského výboru učinil. Pan Haase bude tedy ve městském výboru co skutečný representant 4 mužů z Hradčan a toho pátého ve fiakru přivezeného, a co morální representant dvou velikých kulturních faktorů Pražských, které svoje sídlo na Hradčanech mají, totiž vojenského soudu a kapitoly kanovnické!

- Aby žandarmerie v žádném spojení s ostatním občanstvem nestála, budou prý míti žandarmové také své zvláštní kněze, tak jako by žandarmové pobožnost svou s ostatními občany konati nemohli. Radíme p. ministru Bachovi, aby též zavedl ještě zvláštní hudební sbory pro žandarmerii. Tuto radu nedáváme bez důležité příčiny. Známo totiž, že říšský sněm „pro veliké přípravné práce“ na žádný způsob ještě tak brzy svolán býti nemůže, a jestli, jak nedávno psaly vládní noviny, ministerstvo nemíní svolati sněm říšský dřív, pokud naše finance v lepším stavu nebudou, troufáme si tvrditi, že nebude říšský sněm náš svolán ani v tomto století 19tém. Co si ale v tak dlouhých vakacích počne náš poctivý a národu vždy věrný vlastenec a muzikant pan Jelen, archivář říšského sněmu in partibus infidelium? On zajisté až dokončí své nynější zaměstnání, totiž obohacení archivu a bibliotéky říšského sněmu, k vůli kterému nyní v čas voleb v Praze sedí, bude se musit zase z dlouhé chvíle navrátiti ke svému oblíbenému chytání ryb a raků a naplní ještě do konce archiv říšského sněmu samými raky!

Pročež myslíme, že by pro tohoto velmi činného muže nebylo na ten čas žádného příslušnějšího místa, nežli aby se stal kapelním mistrem u žandarmerie. Ó jak by mu krásně slušely ty fangšňůry! Jedinou výminku by si snad udělal p. Jelen, kterou by p. Bach svému miláčku, jakožto kapelnímu mistru povolil, totiž nositi místo pruské pikelhauby svornostskou čepici. Pan Jelen totiž chová, jak z dobrých pramenů víme, jakousi zbožnou úctu ke svornostské čepici. Svornostské čepici - říkává on prý - děkuji já celé své štěstí. Bez ní bych byl odkvetl někde v koutku gubernialního archivu v Praze; kdybych byl neměl na hlavě svornostsku, nebyli by mne vyvolili za poslance na říšský sněm, nebyl bych se stal z nedůstatku jiných potřebných vlastností - „Ordner des Hauses“, to jest dohlížitelem nad hospodským, nad kuchyní a služebnictvem sněmu v Rakousích! Svornostskou čepici, a ne Jelena, vyvolili do sněmu, proto ctí Jelen svornostku, a nosí ji vždy na prsou pod kabátem! - Při této příležitosti musíme - abychom p. Jelenovi ještě i pro budoucnost zachovali místečko na sněmu - podotknout, že mnozí jen z nedorozumění říkají, jako by p. Jelen byl odpadl od strany liberálně národní. To ale není dokonce pravda. Naopak p. Jelen náleží k nejperfidnější opozici, ale hraje roli Wallenroda. Známa jest anekdota, kdežto bratr jistého apoštola mírnosti jsa na mol opilý, pravil, že i on jako bratr jeho náleží ke spolku mírnosti. „Bratr káže proti opilství - pravil - já ale dávám na sobě výstrahu!“ Tak i p. Jelen ukazuje na sobě, jaké jest ministerstvo, které takových nástrojů a přátel jako on jest, užívá. -

- „Všechna moc vychází od Boha, a kdo má moc, má ji od Boha. Kdo se protiví vrchnostenským orgánům této moci, jest rebelant proti Bohu!“ Tak kázal prý -jak „Presse“ píše - jeden misionář v Linci, a dodal prý ještě proti novinám jistého smýšlení, „že prý by jim nechal oči od havranů vyklovat.“ Štěstí tedy ještě pro nás, že havrani jsou moudřejší a lidumilovnější než misionáři liguriánského cechu. To by tak ovšem bylo posvácení pro jisté „muže Boží“, kdybychom byli všichni slepí, kdyby nám mohli nechat od havranů vyklubat oči a od kolčavic vyhrýzti mozky! Všechna moc pochází od Boha, tedy i moc loupežníka, jenž co na silnici chytne, porazí, zmrzačí a obeře, i tato moc pochází od Boha, a hříšník každý, kdo se protiví. O Bože! odpusť jim, neb nevědí co mluví.

- „Wanderer“ Vídeňský horší se velice, že se má státi staroměstské gymnasium v Praze českým, a mluví ve své horlivosti již něco „o podkopání hlavních kořenů Němectva v Čechách.“ Tak mluví i ti Němci, kteří se pořád za nestranné vydávají ! - Věru, vidouce toto okolo sebe se díti, musíme již vyřknouti, že nám v Čechách jiné pomoci nebude, než budeme-li zrovna tak nestydatí jako nasi protivníci! S poctivostí zdá se již, že daleko nedojdeme.

Každému jest beztoho povědomo, že celé vyučování vyšší až posud navzdor rovnoprávnosti bylo skoro zcela německé, nyní se má jedno gymnasium státi českým (ještě k tomu asi jen z polovice, neb se bude jen některým předmětům česky vyučovati, a větší část přece ještě v němčině) a ejhle! jaký hluk již tropí naši nepřátelé, jako by se jim křivda dala. Tato taktika není věru tak špatná, a proto snad nebude škodit, když i my se tomu od těchto pánů přiučíme, a proti nim to obrátíme.

- „Wanderer“ chce vědět, že prý 40 velkých a nejvíc vysokošlechtických statkářů českých zadalo žádost k vládě o brzké svolání zemského sněmu českého. V této žádosti prý se protestuje proti zrušení desátku horního, který prý nikdo jiný právo nemá rušiti než sněm. Vidíme tedy, že se pan hr. Wurmbrand jako červená nitka táhne ve všem tomto jednání. Snad ještě nezapomnělo čtenářstvo na jeho inserát ve „Víd. Den.“, kdežto se nabízí jeho svědomí, dávati dobrovolně tento horní desátek!

- „Reichszeitung“ má telegrafickou zprávu ze Zadru v Dalmatsku, která co telegrafická zpráva tak směšná jest, že ji musíme doslovně podati. „V Zadru dne 15. září. Zřízení c. k. rakouského konsulatu v Bosně velmi zvýšilo důvěru k Rakousku a vidíme zde rakouské bankovky obíhati. Omer paša vystavil na jednom pahorku u Sarajeva 148 kanonů.“ Nemůžeme si jinak mysliti, než že toto zvýšení důvěry proto jen honem rychle telegrafováno jest, aby zatím, než by pošta odešla zase neuchladlo. Jak nemotorně ale směšně jest telegrafovati, že někde obíhají bankovky rakouské, to pocítí ještě každý, kdo má v sobě jen jiskru humoru! Škoda, že pan telegrafista zapomněl dodati, jestli paša těch 148 kanonů vystavil proti těm bankovkám neb proti jinému nepříteli. Tedy důvěra k Rakousku roste v turecké říši: špatné to znamení, kdyby raději rostla důvěra k Rakousku a jeho co písek mořský nesčíslným bankonotám někde jinde, tam kde musíme na ně 15-20 procent ažia platit, pak by si to mohla nechat „Reichszeitung“ telegrafovat!

- Arcibiskup Cagliarský (v Sardinsku) dal - jak opět telegrafuje „Reichszeitung“ - vykonavatele sequestrace v jeho paláci do klatby církevní! - Inu můj Bože! vždyť i každé to zvířátko brání se svou zbraní proti nepřátelům, proč by tedy i arcibiskup Cagliarský neužil své přirozené zbraně totiž proklínání a vyloučení z církve. Kdyby mu kuchař přesolil polivku, vydá naň kletbu a exkomunikaci, kdyby mu soused vypásl kus obilí, vyloučí jej z počtu věřících, a když mu přijdou od úřadu se sequestrací, prokleje je, aby spasení věčného nedosáhli! -

- Ta samá „Reichszeitung“ píše zcela chladnokrevně z Hradce Štýrského, že prý tam byl večer od silné vojenské patroly zatknut nápopěda divadelní, poněvadž prý vedl demokratické řeči. - V Hradci Štýrském přece není obležení - pokud nám známo - a vedení demokratických řečí není v žádném paragrafu zákonů co přestupek zapovězeno, kromě toho však vojenská patrola není žádný orgán soudů atd. Kdo nám vysvětlí jak máme tuto zprávu „Reichszeitungu“ zastrčit do ústavy od 4. března?

- Rakousko jest nyní nejfoederativnější stát na celém světě; v každém koutě, v každém městě panují jiné zákony a jiná správa, a rozdíl mezi nynějškem a mezi opravdivou foederací jest jenom ten, že nynější řízení není národům přiměřené, milé a od nich samých ustanovené, jako to my foederalisté chceme. Považujme ku př. obležení. V Praze zapověděli vojenští úřadové časopisům psát proti hierarchii, slyšme nyní jak o tom píše jeden časopis pod protekcí Vídeňského obležení vycházející: „Musíme vyznati, že ukazuje náš vojenský guvernér p. Welden veliký státnický takt u porovnání s Pražskými vojenskými úřady. Nikdy se nedal p. Welden zneužívat co nástroj a omámenec hierarchie, jako Pražští vojenští velitelé. Pod řízením p. Weldena nebylo časopisům nikdy zabráněno, proti přechvatům klerikálním se opírat.“ Jaké podivné věci dějí se pod křídly orla rakouského!

- Ač koli jinak nedržíme mnoho na podávání místních zpráv, nemůžeme se tentokrát nezmíniti o tom, že v neděli tuto navštívil Kutnou Horu pan ministr Schmerling. Že byl od zdejších všelikých autorit uctivě přivítán, rozumí se samo sebou, že též i neodvislí údové zdejší městské rady chválili nenucené a vlídné chování p. ministra, musíme doložiti. Ostatně však při známé již náklonnosti p. ministra Schmerlinga k cestování zatajiti nemůžeme následující uvážení. Pan ministr přijel do Kutné Hory mezi 12 a 1 hodinou s poledne a odjel asi v 6 hodin večer téhož dne. Odpočteme-li čas pouhého formálního představení, obědu atd., vidíme patrně, že p. ministru příliš málo času zbylo k něčemu jinému. Má-li však cestování ministrů nějaký užitek vydati, zapotřebí jest, aby se na místě samém o úřadování přesvědčili, aby měli příležitost osobní rozmluvou potvrditi úřednictvo v pravém konstitučním chování. K tomu účelu by bylo ovšem nejlépe, kdyby p. ministr přijel bez ohlášení, bez uniformy a bez hvězdy a nemluvil pouze oficiálně, nýbrž také privátně s jinými než oficiálními lidmi. - Ostatně musíme zde zvláště doložiti, že toto nebylo od nás praveno snad z ohledu zdejších soudů, o kterých se nemůžeme jinak, než pochvalně vysloviti. Jsou však mnohá jiná suchá a trnovitá místa na stromě našeho soudnictví, na kterých by tak jednou neškodilo z čista jasna nějaké ministerské hromobítí pro očistění vzduchu soudního kanceláře.

- Že není každý katolický biskup takový, jako někteří, které zde ani jmenovati nepotřebujeme, o tom nedávno dal důkaz pan arcibiskup Pařížský Sibour. Tamnější ultramontánský časopis „Univers“ již dlouhý čas sobě počíná způsobem, jaký nyní vůbec zas přišel do módy mezi našimi červenými nebešťany. Chválí španělskou inquisici, pálení kacířů, věří v kroucení očí obrazu Riminského a podobným nejnovějším zázrakům. Pan arcibiskup Pařížský dal ale najednou do „Journal des Débats“ vytisknouti pastýřský list, ve kterém se řeči Universu o inquisici co neznabožství vyhlašují a ve jménu kněžstva francouzského protestuje proti domněnce, že by zázraky Riminské za takové drželi. Arcibiskup napomíná Univers, aby obrátil, a hrozí mu, jestli od svého nekřesťanského směru neupustí, nejpřísnějším vykonáním církevních trestů. Vydavatelé tohoto časopisu (hr. Montalembert a Veuillot, nekněží, kteří církve katolické za nástroj reakce politické užívati chtějí), slibují sice, že se podrobí nyní, ale že budou hledati další právo v Římě. Tím se tedy rozdělili katolíci francouzští na dvě strany, na pravou křesťanskou, která drží s arcibiskupem, a na jezovitskou Universu, a může to být velmi důležité, protože také větší část biskupů zdá se býti stejného mínění s p. arcibiskupem Pařížským. Není nemožné, že temná strana, panující nyní v Římě, chování toto arcibiskupa Pařížského za kacířství prohlásí.

- Jako z čista jasna překvapila nás telegrafická zpráva z Londýna velmi krátká sice, ale jadmá. London, 5. Sept. F. Z. M. Haynau ward vom Pöbel arg miszahandelt, zněla tato zpráva v „Reichszeitungu“. Jinde zase to zní: Haynau wurde vom Volke fürchterlich miszhandelt. - Česky se nedají tato slova dobře přeložiti, neboť slovo miszhandeln, znamená vždy tolik, co výprask, musíme tedy této telegrafické zprávě rozuměti asi tak, že p. Haynaua v Londýně anglický lid nerázně zbil. „Reichszeitung“ píše o tom, že prý nakloněna jest ještě pochybovati o této zprávě, že prý se mysliti nemůže, že by hostinského práva tak hanebně se zneužívalo v Anglicku, a že by vláda anglická byla zameškala p. Haynaua náležitě ochrániti. - Takové řeči „Reichszeitungu“ jsou ovšem více slova, bez ohledu mají-li jaký smysl. Nemajíce sice ještě obšírnějších zpráv, nemůžeme ovšem věděti, jak a kterak se celá věc přihodila, ačkoli v pravdivost této zprávy velmi věříme, znajíce dobře smýšlení lidu anglického o p. Haynauovi a jeho divoké zuřivosti. Kterak ale vláda anglická může zameziti, aby lid anglický někde na ulici Londýnské p. Haynauovi nevybil, to bychom věru rádi slyšeli od „Reichszeitungu“. Snad měla s p. Haynauem pořád nějaká setnina vojska táhnout po ulicích, aneb měla jej vláda anglická lidu ukazovat jen v železné kleci, aby přístupu neměl? - My se také ani nedivíme této události, a ačkoli nejsme nikdy přátelé násilí, přece se z ní radujeme, a hned povíme „Reichszeitungu“ proč. Protože touto událostí krásně zase prakticky ukázalo se ponaučení: Co

nechceš sám, nečiň jinému! Víme, že v nejnovějších časech mnozí rakouští generálové nechali jiné občany holí prát, a že se této hrubosti „Reichszeitung“ nikdy nedivila. Poněvadž v zákonech našich nyní nic o holi nestojí, musí každý viděti, že jenom dle práva mocnějšího takové tlučení se provozovalo¹, což tedy, když luza Londýnská s p. Haynauem též dle práva pěstního, dle práva mocnějšího nakládá, jest to něco jiného? Či žádá „Reichszeitung“ od luzy anglické více, než od .....? Víme sice, že tímto článkem leckdo z těch, koho se to týká, uražen bude, avšak jest zapotřebí, považovati všecko dle stejné míry, zatracovati hrubé násilí všude, a držeti se zákonitosti všude, ne ale sám dělati co se líbí, a od nikoho pak nechťit to samé trpět.

Poznámky

1 Nedělo se to však jen v obležení a od vyšších vojenských mocností: ku př. nedávno v Kolíně, kde přece žádné obležení není, hr. Wallis, tuším poručík neb nadporučík pěchoty, nechal jednoho asi 16tiletého výrůstka chytiti veřejně na ulici, do kasáren jej zavléci a tam mu dal asi tolik ran holí vysadíti, kolik let mu bylo. Daly by se vůbec o tomto kolínském panu důstojníku, který již někam jinam přesazen jest, obšírné kroniky psáti, jak tam vládnul.

Mistr Jan Hus

H B. Obyčejně pozorujeme u všech potlačených národů, že velmi málo znají své vlastní dějiny a ony muže, kteří ve věcích minulých se svatou horlivostí hájili práva své vlasti a přičiňovali se o vznik svého lidu. Jest to skoro již přirozená vlastnost veškeré činnosti politické, že se téměř jenom podle zdaru považuje: ten samý čin, to samé snažení, které svět, jestli se podaří za největší ctnost a slávu prohlašuje, odměňujíc je největšími dary a hodnostmi, ten samý čin, to samé snažení jest zase největším zločinem, jestli se nepodaří, a vede v tom pádu třeba až k šibenici. Na rovině tam stojí proti sobě dvě vojska, jedno volá „ať žije král!“ druhé volá „ať žije republika!“, obě vojska volají Boha na pomoc pro svou spravedlivou věc. Bitva se skončí, poražená strana opustila bojiště a rozprchla se, vítězná strana zasedla již na soudnou stolicí a počala hned do žalářů a na šibenice odsuzovati muže ze strany poražené co „úhlavní zrádce a buřiče“, kteřížto úhlavní zrádce a buřičové, kdyby

sami byli vyhráli, by rovněž zas seděli na soudních stolicích a odsuzovali by své nynější soudce též co úhlavní zrádce a buřiče do žalářů a k šibenicím.

Tuto úvahu musili jsme předeslat slovům některým, ježto chceme věnovat muži, kterého pokládáme - dle našeho mínění - za jednu z prvních hvězd na obzoru českého národa, kterého alespoň, pokud nám popřáno bylo, okem od předsudků protřelejších hleděti na dějiny naše, přede všemi ostatními nejvíce milujeme. Známo jest, že až posud strana jezovitská v církvi všelikým způsobem hleděla pokaliti u našeho lidu jméno a památku muže toho, a podařilo se jí skutečně tak dalece, že mistr Jan Hus, jenž umřel pro svůj národ a pro svobodu, a kterého ctí vzdělaní mužové všech národů, právě u svého vlastního lidu, pro který tak mnoho učinil a přetrpěl v neváznosti byl, že se jméno jeho od nevědomé sprostoty jen s jakousi ošklivostí vyslovovalo. Tak daleko byl zakořeněn onen chytře rozšířený předsudek, že si až posud málo kdo troufal s úctou příslušící zasluhám a obětím tohoto mučedníka o něm mluvíti, boje se staré nepřítelkyně jeho, až posud panující hierarchie.

Není účel tohoto našeho článku, podati životopis mistra Jana Husa, dokonce by se také mýlil ten, jenžto by očekával, že budeme veškeré církevní učení Husovo zastávati, a snad dokazovati, že se od katolické dogmatiky v ničem neuchýlil, a že se zde pouštěti budeme v rozbírání otázky, zasloužil-li právem jméno kacíře, čili nezasloužil: samé to věci, na které my z našeho stanoviska ani zřetel nemáme, spokojující se strany toho jen neomylnou pravdou, že jest v každém ohledu menší vina uchýliti se v něčem od dogmatiky katolické, nežli páliť a mučiti svého, byť i chybujiícího v učení bližního!

Zdá se nám však, že až posud mistr Jan Hus příliš obmezeně a jednostranně považován byl jen se stanoviska katolicko-dogmatického a že se zanedbávalo považovati jej se stanoviska národního, politického, literárního, na kterémžto stanovisku se hlavně my nyní postavíme. Až posud byl obyčej náš při vyslovení jména Hus jenom mysliti na rozepře církevní, na půtky hierarchické: my však chceme ukázati, že pro nás Čechy byl Jan Hus důležitější ještě v jiných ohledech, než právě v církevním, a že jeho zásluhy o vlast v národním, politickém a literárním ohledu, jsou v každém ohledu veliké a zasluhující především naší veliké úcty a vděčnosti. Mýlil by se ostatně velice, kdo by myslil, že osud Husův a jeho ohavné usnircení pocházelo hlavně z příčin náboženských, přesvědčíme se, že mnohem více tu jiné a jmenovitě národní a politické příčiny působily.

Čas, ve kterém se vyskytl v národě našem tento znamenitý muž, dal by se asi v krátkosti takto popsat. Za císaře Karla IV., krále našeho, velmi pečlivého o zvelebení národa českého, nabyla vlast naše zvláště veliké váhy naproti jiným zemím. Karel IV. hleděl se všech stran vábiti do země užitečné vědomosti, tím a zvláště založením vysokých škol v Praze, stala se Praha střediskem jakýmsi nejen Čech, nýbrž i ostatních okolních zemí. Právě ale tím počal se v zemi české a zvláště v Praze zmáhati velice vliv cizinců, zvláště ale Němců, již dříve do země hojnými privilegii vábených, kteří počali velmi na újmu býti vlastním slovanským obyvatelům země naší. Vysoké školy Pražské podávaly zvláště mnohým Němcům příležitost vtírati se do úřadů, církevních prebend atd. v království Českém, a vytisknouti z nich domácí rozence. To, co až posud vidíme v Čechách, totiž utiskování lidu slovanského skrze německý, nadsazování Němců nad Čechy, dalo se již mnohem dříve v Čechách a jmenovitě po Karlu IV. ve velmi hojné míře. Na vysokých školách zvláště vedli cizinci, hlavně Němci, veliké panování, což domácím tím nemilejší býti musilo, že byli jako odstrčeni sami ve svém domově.

Z druhé strany však způsob tehdejších škol byl takový, že si nejvíce v jakýchsi učených a neužitečných hračkách a marných o slova hádkách libovaly, málo sáhajíc do života skutečného, že jmenovitě tyto školy pranic si poučení a povznesení lidu nehleděly, jsouc jenom výhradně pro jisté stavy, tak že lid sám při všech takových školách vždy stejně nevědomý zůstal.

U nás v Čechách ale již dříve před Husem povstali jednotliví mužové, kteří neužitečnost podobných školních hraček uznávali a o pravé vzdělání lidu pečovali. V osobě Husa ale dosáhlo toto snažení teprva pravé určitosti, v mistru Janu Husovi spojil se odpor proti neslušnému vlivu Němců, touha po vzdělání a zvelebení českého lidu, osvobození jeho od útisků zhejralé a nevzdělané hierarchie v jeden určitý a sebevědomý celek, jakož vůbec tenkrát ani jedno bez druhého obstáti nemohlo.

Nic není nového pod sluncem a věci se ustavičně opakují: tak vidíme v mistru Janu Husovi bojovníka pro liberální a národní věc za jeho časů, a skoro ve stejných okolnostech, jako i my nyní zase bojujeme. Mistr Jan byl hlavní původce toho, že Čechové dostali převahu na vysokých školách v Praze, on přivedl lid k vědomí své národní důstojnosti, mistr Jan Hus jest jeden z hlavních zakladatelů literatury české, on jest ten, jenž porazil v Čechách moc hierarchie a uvedl lid k pravému rozumění křesťanského učení ve hlavních věcech¹, on jest hlavní bojovník pro svobodu slova a učení, ovšem ne v nynějších formách, poněvadž tenkrát

ani tisk vynalezen nebyl, nýbrž ústním rozšiřováním pravd co vůdce na vysokých školách, co kazatel Pražský a cestující kazatel po rozličných krajích země a konečně i co dopisovatel. Pružnost, kterou za těchto časů projevil národ český, a duševní síla, kterou vynikl jako jedním rázem nade všechny ostatní okolní národy, ukazují nám nejlépe velikého ducha mistra Jana Husa, jehož musíme patrně uznat a považovat za původce všech těchto pokroků.

To co nyní až posud pozorujeme v Praze, totiž že Čechové jak v náboženských tak i politických věcech liberální strana jsou. Němci naopak vždy z větší části reakce se drží, to bylo zrovna tak za času Husova. Tak na vysokých školách byli všichni tři cizí národové proti reformám Husovým, a spolu s jejich odejitím z Prahy, zvítězila hned na vysokých školách liberální myšlenka strany Husovy, a proto žalovali již tenkrát nepřátelé jeho zrovna jako až posud proti nám žalují, že prý totiž svým kázáním plodí nenávist mezi Čechy a Němci. Tedy ta taktika, s kterou se Němci v držení nadvlády a nadprávi svého udržeti chtějí, jest již velmi stará. A když strana Husova se rázně opřela proti nekřesťanskému vyluzování peněz za odpustky, a někteří mladí lidé dále než slušno se ve své horlivosti pustili, dal tři české mladíky odpravit tehdejší staroměstský obecní výbor, který byl toho času německý. Hus sám se vyjadřuje o jedné schůzce toho času na radnici staroměstské proti němu držané, kterou přirovnává dle bible ke shromáždění kněží a mistrů, faryzeů a zákonníků a starších lidu, „že lehko tu bylo Pálči vésti svou při s hrůzou zbraní a pomocí všech prelátů a všech Němců, protivných pravdě Kristově.“ A po odchodu německých profesorů a studentů z Prahy, když totiž Čechové na vysokých školách tři hlasy již obdrželi, kázal Hus lidu ve svém chrámě Betlémském: „Dítky, pochválen buď Bůh všemohoucí, žeť jsme zapudili Němce a máme oč jsme se zasadili, a jsme vítězi, a zvláště děkujte panu Mikuláši Lobkovickému, poněvadž jest to vymohl ku prosbám našim u krále.“ Že však to nemluvil Hus jen co slepý nějaký nepřítel Němců, nýbrž proto, že tím poražena jest moc utiskující národ český a nedadoucí vznikat liberálnější myšlence, to vidíme patrně z odpovědi, jakou dal Hus na předhůzky svého sočení proti Němcům: Nenávist mezi Čechy a Němci jsem nikdy nepopouzel, neboť zajisté jest mi dobrý Němec milejší, než špatný Čech a byť by ten byl vlastní bratr můj.

Že se ostatně celá zášť Němců pro horlivé usilování mistra Jana Husa o zvelebení Čechů a pro jeho liberálnost proti jeho osobě obrátila, vidíme z toho, že si ani netroufal do Říma jíti, aby nebyl někde na cestě od nich přepaden, že též, když r. 1412 na Husa vydána byla hrozná exkomunikace papežova s nařízením, aby jej věřící jali a spálili, aby též chrám Betlémský, jakožto hlavní středisko liberálního kněžstva zbořili, když pak Hus nicméně přece v Praze byl

a kázal, jenom Němci chtěli vykonat toto papežské nařízení. V hist. univer. Pražské, vydané od W. W. Tomka, z které tato data vyjímáme stojí o tom:

„Němci Pražští chtěli dle rozkazu bully sáhnouti také na Husovu osobu, i sebrali se svolením konšelů hlučně o samém posvícení (2. října) všichni v odění a s meči, samostřely, sudlicemi i jinou zbraní. Tož sběhli se k Betlému, když právě Hus kázal a chtěli jej jmoti; než lid na kázání shromážděný, ač bezbranný, s takovou prudkostí se jim opřel, že se zahanbením spěšně musili ustoupiti. Tedy shromáždili se brzy na to v radnici a uzavřeli bulle zadost učiniti, co se týkalo rozboření kaple Betlémské, česká obec však obořila se a přivoliti nechtěla, načež oni o své vůli toho učiniti nedůvěřovali se.“ Z toho si nejlépe může vybrati každý pravý stav věcí, a jestli nynější němečtí spisovatelé pravdu mají, když praví, že Němci u nás byli rozšiřovatelé kultury. Musíme totiž vědět, že právě strana Husova vždy hlavně dbala o poučení lidu, že též Hus hlavně si zakládal na kázání, kdežto toho času u katolíků více na jiné ceremonie se drželo a kázání se zanedbávalo; jeví se tedy samo, kdo byl rozšiřovatel a kdo utlačovatel vzdělání.

Že však Hus konečně na sněmu Kostnickém upálen jest navzdor císařskému bezpečnost jeho zaručujícímu slovu, toho byli, jak se v tom všeliká svědectví srovnávají, opět hlavní příčina jeho národní nepřátelé, kteří se ze všech stran na sněm sjeli a proti Husovi tam z veliké části falešně svědčili, mezi jiným i tak lživě a nemotorně, že sebe vydával Hus za čtvrtou osobu božskou!!

Již z těchto několika okolností vidí každý, jak velikou roli hrála při náboženských rozepřích těchto národní zášť a každý nepředpojatý a dále hledící vidí v tom pořadí se opakující boj našich předků o svou národní bytnost a samostatnost. Jak dalece byl ale Hus zastavatelem a bojovníkem pro svůj národ, jeví se nejlépe z toho, že jsa brzy před udělením Čechům tří hlasů na universitě těžce nemocen, své tehdejší přátele u něho shromážděné prosil, aby, kdyby on umřel, věrně stáli o spravedlivost a osvobození svého národa. Že to nebyla jen pouhá slova, dokázal pak později při smrti své, že ještě vždy jen na svou vlast myslil až do poslední své hodinky, jak se to ukazuje z jeho psaní, z kterýchž tuto některé výjimky podáme. Píšeť mistr Jan Hus k pánu českému Janu Chlumu, jenž s ním do Kostnice byl táhl:

„Nejmilejší příteli a přízní můj nejvěrnější Jene, za tvou upřímnou službu já ti dosti děkovati nemohu, ale Bůh ti to hojně odplatí; prosím tě neodcházej, až má pře skončena bude. Mě bude těšiti, když mne sami na hranici jíti uvidíte, nežli abyste měli slyšet, že jsem podvodně a lstivě

pravdu zapřel. - Pozdravuju všechny mé přátele v Čechách, a vyřídím ode mne, aby se za mne modlili k Bohu, jenž by mně síly dodal k přetrpělivému snášení všech obtížností žaláře, abych také bez reptání mou hořkou smrt očekával. Mimo to také všechny učitele a společníky přátelsky žádám, aby v poznané pravdě stáli setrvali.“

Pak jiné psaní ke všem krajanům: „Jan Hus, učitel písma a v naději služebník Boží, touží, aby všickni věřící v Čechách, jenž Boha z celého srdce milují, ustavičně v milosti Boží přebývajíce v ní život svůj skončili, a po smrti věčného blahoslavenství dosáhli. Staň se! V Bohu nejmilejší věřící! nejen vás, kteří jiným přikazujete a nad nimi vládnete, ale také vás, kteří jim poslušností povinni jste, bohatí i chudí, vás všechny prosím a napomínám, abyste nejvyššímu Hospodinu poslušni byli, slova jeho v uctivosti měli, je rádi slyšeli, a s živobytím bez ouhony pilně zachovávali. Prosím vás, nespust'ťež se pravdy slova Božího, kterou jsem vám podle psaného zákona jeho a výkladu Otců nejen ústně kázal, ale také písemně vykládal. Prosím vás, ctěte a milujte kněží, jenž mají mravy bez ouhony a šlechetný život vedou; zvláště ale ty, kteří na vinici Páně hodně pracujíce, čisté slovo Boží zvěstují. Ale varujte se lstivých lidí, nejvíce nešlechetných a necnostných kněží, o kterých sám Spasitel praví: že zevnitř mají oděv ovčí, vnitř pak jsou draví vlci. Vrchnosti a pány prosím, aby s svými ubohými poddanými milostivě nakládali, spravedlivě s nimi jednajíce. Měšťany prosím, aby povinnosti svého stavu svědomitě plnili. Řemeslníky prosím, aby jsouce v bázni boží živi, pilně svůj obchod vedli. Čeládku žádám, aby svým pánům věrně sloužila. - Především ale nejvíce prosím učitele a kazatele, aby nejprve sami počestně a šlechetně živi byli, pak tím příkladem svým učedníky své k cnosti vedli. Jim přísluší učedníky vyučovat, jak se mají umění oddat, ne pro lakomství a marné důstojenství, nýbrž ke cti a chvále Boží, k užitku obce a svému vlastnímu blahoslavenství; v nich všítipit mají bázeň boží, kteráž jest základ moudrosti. Všecky studenty při vyšších školách, i také všechny jiné školáky napomínám, aby svým mistrům ve všech šlechetných věcech poslušni byli a jejich příkladu následovali; oni se mají pilně v umění cvičit, kterým by po čase čest boží rozmnožili, sobě a svému bližnímu prospěšnou službu prokazovati mohli. - Při tom vás také všechny žádám, abyste vysoce urozenému pánu z Dubé, Janovi z Chlumu, Jindřichovi z Plumlova, Vilémovi Zajeci, Mikulášovi a jiným zemanům českým, moravským a polským, zvláště ale oněm dvěma prvním vděčni byli, že tak snažně o mé vysvobození pracovali, pravdu boží zmužile zastávali, a kolikrát také celému shromáždění tomuto na odpor se stavili. Jim všecko můžete věřit, co vám budou vypravovat; oni jsou očití svědkové všeho! Oni při každém vyslýchání přítomni byvše slyšeli, co jsem nepřátelům mým na články mně přičtené odpovídal. Oni dobře ví a

budou vám nepochybně vypravovat, kteří z Čech byli moji žalobníci a jak bezbožné lži proti mně přednášeli. Od nich se dovíte, s jakým povykem celé shromáždění na mne pokřikovalo; co a jak jsem na otázky mně dané odpovídal. Jen se ptejte těch svědků, oni vám ještě více věci vypravovat budou. - Konečně vás prosím, abyste se za římského a za vašeho krále (Václava IV., jenž byl vždy jeho podporovatel), jakož i za jeho manželku, královnu vaši, horlivě k Bohu modlili, aby ten milosrdný Bůh s vámi a s nimi na věky věkův přebýval. Amen. Toto psaní jsem psal v žalaři na rukou a nohou poutami sklíčený, očekavaje po třech dnech ortel smrti, jež sněm na mně vynese. Věřte, že se té tak ukrutné sentence nestrachuji, mámť k Bohu důvěrnost, že mne neopustí, aniž dopustí, abych pravdu slova zapřel, nebo bludy mně falešně přičtené odvolal. Jak milostivě Pán Bůh se mnou nehodným služebníkem svým nakládá, a mne v nejnebezpečnějším pokušení pomáhá, někdy zřetelně poznáte, až se po smrti ve věčném blahoslavenství sejdem. - O doktoru Jeronýmovi, mém milém a věrném tovaryši nic jiného neslyším, nežli, že také v bídném žalaři leží, očekavaje ortel smrti jako já, a to pro čistou víru, kterou vám Čechům náležitě vykládal. Nicméně ale, někteří Češi byli naši nejhorší nepřátelé, jenž nás do rukou nepřátel vydali a do okovů vrhli. Vy pak ale modlete se za ně, aby jim Otec nebeský odpustil. - O to vás také, zvláště Pražané žádám, abyste se o kapli nebo kostel Betlehem bedlivě starali, by v něm, jak dlouho se Bohu líbiti bude, slovo boží se kázalo. Satanáš se nejvíce na to místo rozhněval, znamenav, že v něm panství a moc jeho největší škodu trpělo; proto také všechny jiné faráře a kanovníky proti tomu místu popudil. Já ale doufám, že Bůh ten svatý dům svůj zachová podle své nám nezpytatelné vůle, a také udělí, aby v něm budoucně svaté slovo jeho ještě více užitku skrze jiné přineslo, nežli se s mým slabého člověka přičiněním stalo. Tato pak jest má poslední žádost k vám: milujte se ve spolek, pravdu žádnému nezamezujte, pečující, aby nábožní a nevinní násilně utiskáni nebyli. Psáno v pondělí v noci před sv. Vítem, t. j. 10. června a věrnému příteli dáno.“

A psaní ke svému příteli Jindřichu končí těmito slovy: „Nejmilejší Čechové! budiž s vámi i se mnou Bůh, pro jehožto zákon nyní trpí tvůj nejmilejší Jindřichu, opravdový přítel, Jan Hus.“

Již místo ono v dopisu mistra Jana, aby vděční byli i polským pánům, kteří se ho na sněmu Kostnickém ujímali, upomíná nás na jednu vážnou, až posud málo vytknutou okolnost, že totiž liberálně národní strana česká, jejížto hlavou byl Hus, již toho času měla vědomí slovanské a že též se této myšlénky již tenkrát prakticky uchopila.

Jisto jest ku př., že studenti polští a uherští (a jak se zdá uhersko-slovanští), kteří byli částí cizích národů na vysokých školách, v Praze zůstali i po odtažení německých, že tedy s tím

spokojeni byli, že Čechové na vysokých školách v Praze vládli a že se s nimi dobře srovnávali. Že se ostatně v Praze zakládaly litevské a polské bursy, jest povědomo.

Také již ze žaloby, kterou zpátečnická strana kněží, vidouc, že král Václav IV. opravám nadrůže, že též lid a velká část liberálnějšího kněžstva s Husem drží, podala v Římě u papeže, a kdežto praví, že Hus své škodlivé zámysly rozšiřuje po rozličných krajinách království českého, polského a uherského, též markrabství moravského, vidíme patrný důkaz o praktickém již spojení slovanských kmenů. Do Němec se nic z toho nerozšířilo.

Mistr Jeroným dokonce cestoval po slovanských zemích, jmenovitě v Polsku a na Litvě mezi Rusíny, kdežto kázal a disputoval o opravách a přátelsky se choval k církevním řádům řecko-slovanským.

Z Vídně konečně dávali výstrahu biskupu a kapitole Záhřebské před českými mistry a studenty, z čehož patrně vysvítá, že buď naši měli úmysl působiti i na Jihoslovany, aneb že již to dokonce učinili, ačkoli nám o tom známé dějiny nic nepraví.

Nejzřejmější svědectví ale jest dopis jeden university Pražské k hejtmanu země moravské, panu Lackovi z Kravař, příznivci Husitů, ve kterém žalovali na Němce Holomoucké, kteří r. 1415 jednoho úda university, Jana, pro víru upálili. Jmenují to ve svém dopisu křivdu sobě a všemu národu českému a moravskému, ano i slovanskému učiněnou. Patrné to tedy vědomí Slovanstva.

Abychom působení Husovo se stanoviska liberálního náležitě mohli objasniti, musíme již zasáhnouti na půdu církevní, ačkoli ani tu nebudeme se dotýkati dogmat samých, nýbrž jen hierarchie a disciplíny. Nechceme vůbec i tvrditi, že by se Hus v ničem nebyl uchýlil od učení církve katolické: to však jest jisto, že v hlavních věcech na kterých Husovi a jeho straně právě nejvíce záleželo, docela čistě a dobře katolicky učil a že jeho tehdejší protivníci, kteří tenkrát za přísné a pravé katolíky považováni byli, právě byli kacíři podle nynějšího učení všech moudrých katolíků. Tak ku př. definici církve katolické, kterou tenkrát Husovi protivníci postavili, totiž „církev katolická, jejížto hlava jest papež a tělo sbor kardinálů,“ nebude nyní žádný moudrý katolík za pravou uznávati. Musíme ku př. vědět, že dlouhý čas panovalo mezi největší částí katolíků to hrubé kacířství, že papež neomylný jest, což si nyní jenom ještě někteří ultrahierarchové a ultramontáni a to jen s obalem učiti troufají; v oněch Časech ale by byl mnohý nevěřící v neomylnost papežovu za kacíře platil.

Rovněž tak asi jest to s neomylností církve katolické, která vlastně pranic neznamená, protože není nikdy na jisto a zcela srozumitelně určeno, co jest církev a kdo jest církev. Zvláště kdy tato neomylnost církve má se do nějaké souhlasnosti uvést s hierarchickou autoritou. Jest ku př. jisto, že tehdejší papež Jan XXIII. byl v každém ohledu špatnější katolík než Jan Hus. Od té doby, co církev katolická ve správním ohledu despoticko-monarchického řízení se drží, jest patrně možná, že na poručení hierarchie právě kacířství za pravověrnost držáno býti musí, a že nejpravověrnější katolík, kdyby tomu představení církve chtěli, za kacíře se vyhlásí. Všechno to vidíme nejjasněji na mistru Janu Husovi.

Hlavní věc, která zavdala příčinu k všelikým těm událostem smutným, byly odpustky vydané toho času od papeže na vojnu proti králi neapolitánskému. Zkažení papežové tehdejších časů zneužívali vůbec moci církevní k věcem světským a jmenovitě vymýšleli všelikých prostředků na sehnání peněz, k čemuž zvláště jim dobře sloužilo tehdejší prodávání odpustků za peníze. Tehdejší papež tedy, jsa s králem neapolitánským, s jehož zeměmi papežské hraničí, ve sporu, exkomunikaci (kletbu) naň prohlásil, vyzval proti němu křížácké tažení, a dal každému odpustky, kdo by proti neapolitánskému králi táhl neb penězi na tu vojnu přispěl. To jest tedy asi tak, jako kdyby nyní nějaký farář, maje hádku se sousedem svým o zahradu, tohoto souseda nechtěl do kostela pustiti, jemu svátostmi posluhovati, kdyby kázal, aby se ostatní jeho ovčičky na onoho souseda sběhly, jemu vybily, čímž hříchů svých odpuštění dojdou. Jestli pak by který katolík (ani liguriány nevyjímám), nyní za našich časů jednání takové některého faráře schvalovati se opovážil? To samé ale učinil tehdejší papež (byl to však tehdá všeobecný způsob celé hierarchie, zneužívat moci církevní ke svým privátním neb vůbec světským účelům), náš mistr Hus se ale proti tomu co nejrázněji opřel, a učil zřejmě, že věřící nejsou povinni poslouchati rozkazů papežských, pokud se nesrovnávají s učením Kristovým. Hlavní věci, které mistr Jan Hus namítal proti této bulle papeže Jana proti králi neapolitánskému a proti papeži Řehořovi, byly dle Tomkovy hist. univ. praž. následující:

Předně, že jmenuje papež Ladislava a Řehoře kacíře spravedlivým soudem božím zatracené; kde že jest důkaz, že je zatratil Bůh? Za druhé, že je zatracuje papež i s potomky jejich až do čtvrtého kolena, tedy i lidi ještě nenarozené. Dále, že povzbouzí papež k boji proti křesťanům, což nesrovnává se s mírným evangelium Kristovým. Že uděluje bulla odpuštění hříchů, nečiníc rozdílu, jsou-li ti toho hodni, kteří se odpustků činí účastny, ježto v tom způsobu žádný s jistotou věděti nemůže, jsou-li jemu co platny. Že žádné modlitby, žádné milosrdné skutky, ani kázání slova božího, ani čtení mší místa v této bulle nenalezají, než jedině peníze

za odpustky. Že kdo nic nedá, byťby jakkoliv byl dobrý, neobdrží těch odpustků; avšak prý to velmi dobře; neb že pravým vnuknutím božím spravedliví se vynímají z těchto Iživých odměn. Mimo to, že všichni, kdož co dají, stejnou mají odměnu, totiž úplné zbavení pokuty a viny. Že bulla plat vysazuje za odpuštění hříchů, proti rozkazu Kristovu: darmo jste vzali, darmo dávejte. Že není žádná zmínka, aby se lidé vystříhali hříchů aneb živi byli dobře, nýbrž že znějí odpustky pouze: všem, kteří své hříchy vyznají a jich litují, což k odpuštění hříchů není dostatečné. Také že touto bullou ruší papež všechny předešlé odpustky, mezi kteréž patří ku př. odpustky od papeže Alexandra V., teprv nedávno na pět let, posud neprošlých, udělené; což jaký nesmysl, aby jedno odpuštění hříchů mělo druhému překážeti na tom samém člověku. Konečně ani obyčejná závěrka papežských bull neušla posměšnému vtipu Husovu: „Protož žádnému člověku nebud' dovoleno, tento náš list rušiti, aneb skutkem opovážlivým jemu na odpor se postaviti. Kdož by pak zkusiti toho se opovážil, ve spravedlivý hněv Boha všemohoucího a svatých Petra a Pavla apoštolů, věz, že upadne!“ Což kdyby Kristus, pravý Člověk, aneb některý svatý s nebe sstoupil, a těchto takových věcí v bulle obsažených všech neschválil, zdali též upadne ve spravedlivý hněv boží a svatých dvou apoštolů? Naproti tomu bulla předešlého papeže Alexandra o odpustcích, že rovněž zavírala se oněmi slovy, a tento člověk, papež, zrušiti ji novým svým listem, že se neostýchal!

Hus ostatně napomínal i v kázáních často lid, aby za tyto odpustky peníze nedávali. Který katolík by za našich časů nedal ve všem tom úplně za pravdu Husovi proti papeži, přece však byl za to do strašlivé klatby dán a sice „aby všichni věřící od řečeného mistra Jana Husa v jídle, pití, mluvení, koupi a prodeji, obcování, do příbytku přijímání, ohně neb vody poskytování u všech jiných milosrdných skutcích veřejně i soukromě se vystříhali, a nejen jeho, nýbrž i domácích čili čeledi jeho, aby k službám božím nepřipouštěli, pod trestem též klatby na každého, kdož by jináče učinil. Když by Jan Hus aneb tovaryši jeho dvacet dní v tomto okresu setrvali a se neobrátili, má tato kletba ode všech správců kostelních znova býti ztížena oznámením v kostelích každou neděli a svátek, svíčky rozsvítit a na zemi uvrhnouc. Také když by se pak Hus neb tovaryši jeho zdržovali v tom městě, městečku, vsi, hradě, mají tak dlouho, pokud by tam byl, i také ještě den po jeho odjítí služby boží býti zastaveny. Když by k novému napomenutí i pak ve 12 dnech se neobrátil, má taková záповěď služeb božích ještě jednou býti obnovena, tak aby pod odjítí jeho z místa ještě tři dni trvala, v kterýžto čas nemá svátostmi býti posluhováno krom večere Páně nemocným, a služby boží při zavřených dveřích býti držány, vyobcování pak býti od nich vzdáleni. Když by Hus v té klatbě zemřel, nemá míti církevního pohřbu; pakli by byl pohřben, aby zase byl vyhrabán, aby Husovi žádný

v kacířství jeho nenadržoval ani jeho podporoval, nýbrž aby jej věřící jali a k soudu odevzdali arcibiskupovi Litomyšlskému, aneb aby jej sami soudili a upálili; dále aby pak kaple Betlémská zbořena byla a se zemí srovnána, by v ní kacíři své doupe mítí nemohli, poněvadž v ní škodlivé učení se rozsávalo a odtud velké množství věřících zprzněno kacířstvím.“

Kdo vůbec porovná tuto strašlivou a nelidskou klatbu s nařízením Pána Ježíše, abychom milovali i své nepřátele a jim dobře činili, má jistě pěkný obrázek o křesťanském smýšlení a řádění hierarchie!

O sprostnosti tehdejšího smýšlení mezi katolíky i kněží samými podává nám důstatečnou světlost to, že Hus opřítí se musil proti kněžím vychloubajícím se, že oni každodenně dělají Boha, kromě toho vytýkal jim Hus ve svém spisu o šesti bludech, že chtějí v Pannu Marii neb v jiné svaté neb papeže tak věřití jako v Boha, že myslí, jako by měli starších svých biskupů, pánů a jiných vladařů duchovních i světských ve všem poslouchati, cožkoli přikáže buď si to dobré neb zlé, což se ale s vůlí boží ne-srovnává, kterou musíme a máme více poslouchati všechny lidi z celého světa, dále že hříchy neodpouští kněz, nýbrž Bůh, a kněz že jest jen toho ohlašovatel.

Při každé příležitosti snažil se též Hus papeže jen co člověka představití, neb skutečně toho času se papeži nějaká skoro božská úcta proukazovala. Vůbec má celé snažení Husovo ten ráz, že chtěl zničití slepé poslušensství k hierarchii, kterého tato jen ke svému světskému zisku z otupení lidu zneužívala, nepovažujíc toho času náboženství za nic jiného než za svou dojhov krávu. Proto také byl Hus u celé hierarchie v takové nenavisti a to jest jediná příčina jeho ohavného usmrcení a mučednictví.

Právě proto musí mistr Jan Hus v očích každého liberálního a poctivého člověka tím větší úcty nabýti, jakožto zastavatel liberálního smýšlení a osvěty lidu. Despotie jest jen jedna na celém světě ať si má roucho náboženské neb vojenské, neb byrokratické aneb aristokratické: účel její jest vždy jenom ten samý, totiž zneužívati lidstvo jen za nástroj své libovůle a svého špinavého prospěchu. Despotie ale v rouchu náboženském jest ze všech nejhorší a nejnebezpečnější, neboť zneužívajíc rouhavým způsobem jména Božího, ukrývá lidomorný jed svůj do svatyně a zaslepuje nevzdělaný lid. Proto vidíme, že despotie světská vždy považuje despotii náboženskou za nejprospěšnějšího spojence svého, vidíme, že vždy, když počne se v lidu ujímati nějaké liberálnější smýšlení, hned despotie světská vyše jezovity a liguriány na honbu proti takovým světlejším zásadám, aby zase poznenáhla zastřeli všechno

svým černým rouchem. Považme jen pozorným okem časy naše, tyto na všech stranách se vyskytující misionáře, tyto nové zázraky; vraťme se něco nazpět v naší české historii, která po porážce Čechů přišli hned jezovité, sbírali knihy, drželi missionářská kázání a hleděli všelikou upomínku na předešlou svobodu utopit svým kejklářstvím: ejhle! všechno jest pořád stejné, všude ten samý úmysl a všude ty samé prostředky. Despotie církevní jest vždy sestra despotie světské, jedna bez druhé neobstojí a jedna také klesá s druhou.

Proto také obě tyto despotie tak velice nenávidí Husa a snažili se jméno jeho u našeho nevzdělaného a v historii nesečteného lidu co nějakého zlosyna zohyzditi, myslíce, že s osobou jeho porazí též i blahonosné myšlenky od něho do národu vštípené. Nám ale, kteří se snažíme o spravedlivost a svobodu jak duchovní, tak i světskou, kteří chceme pravé a čisté, člověka ušlechťující náboženství a poctivou dle vůle lidu a k blahu lidu zařízenou vládu, nám velice na tom záležitosti musí, aby se lidu strany tohoto velikého muže, kterého nám všichni vzdělaní a již svobodní národové závidí, oči otevřeli, aby náš celý národ v mistru Janu Husovi poznal zase svého nejvěrnějšího přítele a otce, jenž lásku svou k národu českému a k pravdě největší lidskou cenou svým životem ochotně zaplatil. Jako takového, ctíli jej naši předkové přes 200 let, a jen zase dvoustoletá duchovní a světská despotie mohla tuto zakořeněnou a zaslouženou úctu zničit. S časem svobody navrátiť se zase stará úcta. Obraz mistra Jana neměl by v žádném obydlí pravého Čecha chyběti, a každý představiť jej mládeži, co příklad nejhodnější k následování, co pravého ctitele Boha a přítele lidu. Nehleďte mnoho na zlostné řeči zaslepených a zaslepenců, kteří vám snad budou Husa dle obyčeje z absolutních časů malovati co kacíře: Bůh jest svědek, že by to jinak stálo s katolickou vírou, kdyby byl každý tak hodný katolík, jako byl Jan Hus! On sice učil, že se má kněžstvo odřici zbytečných statků, kázal proti jejich hrdosti, ctižádosti, lakomství, urputnosti, obžerství atd., prohlásil vybírání platů za udělování svátostí za kacířství, učil, že máme poslouchati více Boha, než lidi - a zaplatil toto své nebezpečné učení smrtí. Kdo jej proto tupiti chce, budiž tak, tuším ale, že nás bude více, kteří jej budeme za to ctíti.

Poznámky

1 Nemyslíme zde snad jednotlivé malicherné odchylky, jako ku př. přijímání pod obojí způsobou atd., které vastně ani Hus nezačal, a které také byly více jen známkou než pouhou podstatou české reformace.

Pozorovatel politický

H. B. Nejzajímavější událost tenkrát je opětné odsouzení redaktora „Const. Blattu“ v Praze p. Klučáka vojenským soudem. Bavilo nás již předešlé jeho odsouzení, které se stalo zrovna v den voleb Pražských, zrovna chvíli po tom, co Mittelpartaj a její orgán „Const. Blatt“ pod redakcí p. Klučáka vládě nejhrošlivější službu při volbách prokázali. Tenkrát, jak se praví, p. Ondřej Haase („Const. Blatt“ vychází jak známo nákladem pp. bratrů Haasovců) učinil ve Vídni velmi energické kroky pro osvobození p. Klučáka, který též hned propuštěn byl a na důkaz, že pod nějakou vyšší ochranou stojí, ještě jakýsi protest proti Hradčanskému vojenskému soudu ve svém listě uveřejnil. Nyní odsouzen jest opět a sice na 4 neděle (praví se s ostřením, že jej nikdo navštívit nesmí, aniž jemu po čas trestu do časopisu psati dovoleno) a jak v ortelu stojí „pro článek vládu nestydatě (frech) tupící a jenom na rozpálení myslí vyměřený s obtěžujícími okolnostmi.“ Že „Const. Blatt“ takové články nikdy nemívá, známo jest jistě každému, nezbyvá nám tedy jen dvojí výklad na tuto jiste neobyčejnou událost: Buďto vojenský soud chtěl tímto novým odsouzením projevit p. Klučákovi nechuť svou za odvolání se do Vídně při předešlém odsouzení, a v tom pádu musíme od ministerstva očekávat, že se p. Klučáka opět ujme a že ortel vojenského soudu zruší. Jestli se ale to nestane, musíme naprosto mysliti, že toto odsouzení p. Klučáka jest pouhá demonstrace ve prospěch Mittelpartaje, aby se i totiž ona zdála býti liberální a že p. Klučák jenom jest oběť k tomu účeli. Neboť si nemůžeme vládu tak podivnou představovati, aby dala redaktory časopisů jí zcela oddaných jako za odměnu ještě zavírali, kdežto přece jsou v Praze jiné časopisy dosti zřejmě a ostře opposiční! My sice nehledáme u nynější vlády tolik důslednosti, ale tolik přece.

- Při té příležitosti musíme zase jednou upomenout, že tento slavný vojenský soud na Hradčanech v Praze nyní již 17, pravím sedmnáct měsíců, tedy již skoro půl druhého roku vyšetřuje ještě mladíky, z kterých to dva již smrtí zaplatili a ostatní též snad zdraví svého pozbudou. Každý ví, že jsme s mnohými osobami v onom vyšetřování postavenými nebyli stejného smýšlení, a časté rozepře jak v časopisech tak ve „Slov. Lípě“ Pražské jsou toho důvodem, že naše a jejich politické smýšlení v mnohých důležitých věcech se nesrovnávají. Pročež nemluvíme pro domo sua. Ale co je mnoho, je mnoho. Nechceme zde ani mluvit o tom, jsou-li čeho vinni neb nejsou, ale to jest jisto, že by jejich vyšetřování a kdyby snad byli svět rozbořiti chtěli, již dávno musilo býti ukončeno. Sedmnáct měsíců býti ve vězení ve vyšetřování, to snad nemá v žádném politickém procesu až posud příkladu: za 17 měsíců

troufám si celý svět vyšetřiti. Napřed se říkalo, že to proto tak dlouho trvá, poněvadž to s Drážďanskými událostmi spojeno jest: ale Drážďanské události již jsou dávno vyšetřeny a ukončeny. Což pak p. ministr Schmerling již dokonce zapomněl, že se nazývá ministrem práv? Praví se, že jenom jeden z vyšetřujících pánů auditorů toho prodlužování příčinou jest, kdežto ostatní již dávno chtěli věc ukončiti: což se tedy nedá nikterak kontrolovati takové vyšetřování? Praví se, že některé osoby po kolik měsíců nepřicházejí ani k výsledku. Jak se to všechno srovnává s konstitučními zásadami? Buď si v Praze obležení, ale lidskost a spravedlnost snad přece není v obležení. Již mnohé časopisy zmínily se o tom i mnohé ministerialní, přece ale posud nevidíme žádnou čáku na nějaké ukončení. Spravedlnost jest svatá věc, nesmí se ale v očích občanů pokaliti slepou vášní a nezatajenou pomstychtivostí.

- „Wanderer“ Vídeňský s velikou libostí vypravuje, kterak Poláci, jediný ze slovanských kmenů, jsou vždy spojenci Německa, a zmiňuje se jmenovitě o tom, „kterak prý se polská intelligence na říšském sněmu spojila s německou stranou v nebezpečí uvedené od slovanské Pravice, a doufá, že toto spojení Poláků bude míti i pro budoucnost stálosti. - To znamená ovšem, že budou Poláci časem svým tvrzí Německa proti Rusku, o čem se Němci již nyní s libostí zmiňují, jsouce tak opatrní, že by až jednou snad přijde pomsta od východu za všechno dosavadní nadávání a zlehčování německé, rádi nastrčili záda polská. Případá nám to přátelství Poláků s Němci jako ona známá v bájce alliance mezi oslem a lvem (comparatio claudicat) když šli na honbu: Němci pracují na tom, aby Poláky z celého Pruska poznenáhla vytlačili, nedávno již per decretum na sněmě (tedy se nemohou vymlouvat na vlády) vzali dobrou polovici Poznaňska, a přece jsou dobří přátelé. Věru, nic není tak podivuhodné jako polská politika: také se ale vyplácí podle toho, již nyní 70 let pozorujeme! -

- Jakožto podivný, ale zcela přiměřený úkaz našich časů a známku bezděčné foederace musíme zde připomenout, že „Slovenské Noviny“ vycházející ve Vídni na útraty a pod dohledem vlády podávají výstrahu proti jednomu úředníku (!!), který prý klade těmto novinám všemožné překážky, a také proti poštmistru v Košťanech v Turčanské stolicy, který nechce na ně předplacení přijímati. Pěkná zpráva! - Při této příležitosti musí si i redakce „Slovana“ postěžovati, že se nyní mnohá čísla na cestě trátí od té doby, co svazkový časopis vydáváme.

- F. Z. M. baron Haynau dostal od nynějšího obecního výboru ve Vídni čestné měšťanství. V přípisu prý děje se zmínka o Londýnských příhodách. Z toho pozorujeme velikou nešikovnost

obecní rady Vídeňské; jistě že p. F. Z. M. Haynauovi nejzdvořilejší službu prokáže ten, kdo se o Londýně ani nezmíní.

- Zase přinášejí noviny z Tyrolska zprávu, že se na upevnění hory Brenneru a Mülbašského průsmyku 400.000 zl. stř. povolilo - z čehož zase vidíme, že naše finance jsou v dobrém stavu. Na školy se ale prece nemůže pro špatný stav financí ničeho obrátiti.

- Jak známo vytištěna jest nedávno ve Vídni jaksi tajným způsobem německá absolutistická brožurka pod názvem „Vyznání vojákovu,“ avšak jen v málo výtiscích, tak že obsah její není znám obecnstvu. Nyní podaly Augs. noviny krátký výtah z této brožurky. Motto její jsou čtyry německé verše následujícího obsahu:

„Prvním králem byl šťastný voják,
Posledního krále shodí proletáři:
Pak nastane anarchie a sežere vlastní děti,
Načež po posledním králi zase přijde první.“

Spisovatel velmi nabízí, aby se slova reakce nikdo nelekal, nýbrž přivykal mu a něco potěšitelného si pod ním myslil. Zřejmě žádá se opětné zavedení absolutní vlády a na konec brožury mluví se o „dobrém“ (t. j. absolutistickém) smýšlení vojska, které prý ale pomine, bude li se ještě dlouho na dosavadní cestě kračeti. - Jaká by to ale byla oddanost vojska k císaři, kdyby vojsko jen v tom pádu chtělo být císaři věrno, když by císař vojsko poslouchal? Vojsko snad musí - není li svět obrácený - poslouchat císaře, buď si on absolutní neb konstituční.

- Vídeňská „Reichszeitung“ dle známé své poctivosti píše: Že prý ve „Slovanu“ byl proti ní článek strany p. Haynaua „Pan Havlíček - plše doslovně „Reichszeitung“ v č. 224 - považuje tento atentát (proti p. Haynauovi) za dobrý a chvalitebný (recht und löblich) a mluví o právu mocnějšího - zdá se, že tento národní fanatik, jehožto druhé slovo jest svoboda, docela drží na pěstní právo, když se to týká protivníka.“ Kdyby nám něco na tom záleželo, co o nás soudí čtenářstvo „Reichszeitungu“ (má-li jaké), měli bychom právo přinutiti „Reichszeitung“ dle § 17. tisk. zák. k přijmutí překladu našeho článku ve svazku 3. t. m. v polit. pozorov. str. 1042, který znám jest našemu čtenářstvu, a z kterého by se lež „Reichszeitungu“ nejlépe ukázala. Žádáme tedy naše čtenářstvo, aby si dotčený náš článek ještě jednou přečtlo a poznalo z toho, jak nepoctivé zbraně užívá vládní časopis „Reichszeitung.“ Ještě ale lépe poznati lze ducha

ubohým „Reichszeitungem“ lomcujícího, když dále píše: „Posádka Kutnohorská jest prý pro tento článek nesmírně rozhořčena a učinila prý již proti tomu kroky.“ Patrně, že zde jen „Reichszeitung“ chce dávatí zdejší posádce dobré ponaučení, neboť nám nic podobného k vědomosti nepřišlo. Ostatně ale padlo toto ponaučení na skálu a do trní, neboť kromě redaktora „Slovana“ nechte tuším nikdo v Kutné Hoře „Reichszeitung“. Když ale „Reichszeitung“ zdejší Kutnohorskou posádku proti „Slovanu“ popuditi chce, musíme upomenout „Reichszeitung“, že ona sama p. Haynaua mnohem dříve urazila, než Londýnská chasa. Či zapomněla již „Reichszeitung.“ co musila psát proti p. Haynauovi, když byl od ministerstva sesazen z gubernérství Uherského? Zapomněla „Reichszeitung“, že ji twnkrát p. Haynau v prchlivosti nazval časopisem deniagogickým?

- Nejsměšnější věc, která se nám v posledním čase přihodila, jest několik řádků též v „Reichszeitungu“, kdežto vytýká kandidátům, navrženým od „Ost-Deutsche Post“ do obecní rady Vídeňské - jakožto špatnou vlastnost, že prý mnozí seděli ve sněmu Frankfurtském! - Kdvž si tak člověk vzpomene, kterak nás Čechy ta samá vláda do Frankfurtu honila, musí se věru od srdce zasmát - neb za zlost to nestojí. -

-V tom samém čísle chválí v článku, psaném 21. září „Reichszeitung“, vládní noviny, nesmírně pana Klučáka, že prý jest jeho časopis tuze schopně veden, že učinil vlasti dobré a důležité služby, že rozšiřuje pokojné smýšlení - a ejhle! zrovna toho samého dne, totiž 21 září byl tentýž pan Klučák zavřen od vojenské vlády v Praze „co nestydatý hanobitel vlády a popuzovatel a bouřitel myslí“. To je pravda, že není přes pořádnou vládu, které jde všechno jako na šňůrce.

- Ejhle! již prý v Praze nařízeno jest připravovati co nejrychleji místnosti k zemskému sněmu, krásná to prý naděje. - tak píší všechny tamější noviny. Kdyby raději psaly, že nařízeno jest vykliditi všechny místnosti obležení i s obležením! Netěšme se na ten český sněm, volebním řádem dali sněmu našemu smrtelnou ránu ještě před narozením. Budemeť míti ze svého českého sněmu asi malou radost - dokonce, bude li se volit do něho v obležení a bude-li sněmovna také ještě v obležení, což jest možné.

- Na ukázkou, co nám asi budou platny sněmy, přečtème si, co píše „Oesterr. Corresp.“ časopis vládní, za příčinou Kasselských záležitostí. „Anglický soud prý by bez ohledu na práva sněmovní každého poslance odsoudil, který by daně nepovolil!“ Rozumí se samo sebou, že jest to nesmírná lež, avšak ukazuje nám alespoň, jak si nynější vláda představuje

moc sněmu. Sněmy mají právo povolovati daně, bez povolení sněmu nemá se žádná daň vybírati - tak stojí v ústavě, kdyby ale sněm daně povoliti nechtěl, jsou poslanci buřičové a vláda má právo vybírati si přec daně! Takto mluvíti jest zřejmá nestoudnost, která majíc sochor v ruce, neštítí se tomu, kdo na okamžení slabší jest, dokazovati, že je černé bílé. Proč pak jiné sady v konstituci mají jinou platnost? Berou-li se práva na sněmu jen snad žertem, nemají práva JMC žádné pevnější půdy! Ovšem, před březnem totéž tak chodilo. Český sněm mel též právo povolovati daně, když ale jednou toho práva užití chtěl, hrozeno mu od vlády Vídeňské největší nemilostí a daň se vypsala bez povolení. Tak snad chce „Oest Corresp.“ začít zase staré hospodařství? Po několikaletém obležení snad přijdou sněmy nějaké pro parádu, jejichžto dekretů si ani žádný auskultant nevšimne? Ó, to již tuším nepůjde, a když „Oesterr. Corresp.“ vyřknuv zároveň tu jezovitskou zásadu, že se zákon, kde by škodné bylo, obejítí (nezachovati) musí,“ totiž jinými slovy, že pro vládu žádné zákony nejsou, že ona je zachovávatí může jen když chce, ať se varuje „Oest. Corresp.“, aby nenašel příliš mnoho čiperných uředníků, kteří by jeho vyznání víry někam jinam prakticky neobrátili. U nás se zákon, když škodlivý jest, pravidelní a ústavní cestou zrušiti musí, ale nezachovávatí zákony pod záminkou, že škodné jsou, nemá nikdo právo. Či chce býti „Oest. Cor.“ vítaným orgánem zlodějů? Ti mohou též říci, že pro ně zákon, aby nekradli, škodlivý jest, a že jej tedy zachovávatí nebudou a při soudu by se pak mohli na dobrou radu „Oesterr. Corresp.“ odvolati.

Ostatně jest to stará taktika absolutistů, že každého, kdo upřímně obmezenou zákony monarchii t. j. konstituci chce, za tajného republikána prohlašují. Tak i „Oesterr. Corresp.“ činí v Kasselsku. Ubezpečujeme ale „Oest Corr.“ že pan kurfirst Kasselský a vůbec každý, kdo konstitučně vládnout nechce, větší republikán jest, než ti Kasselští, kteří na poctivém zachovávaní ústavy pevně stojí. Zajisté, že se počet republikánů v Evropě tím více zvětší, čím více se lidé přesvědčí, že dané a čestným slovem ba i přísahou potvrzené konstituce se jen za hračku považují, a že jménem monarchie každé nepoctivé slova neodržení se ukrývá, jak to nyní právě „Oest. Corr.“ a „Reichszeitung“ v Kasselsku učinili. Tak ku př. nazvala „Reichszeitung“ nynější nekonstituční kroky Kasselské vlády „Wiederherstellung der Monarchie,“ t. j. obnovení monarchie! Nemůže tedy monarchie obstát vedle zákonů, nemůže být monarchie obmezená zákony, opravdu konstituční, musí být jen vždy libovolná a despotická? Absolutní monarchie v Evropě jest již nyní na dlouhý čas nemožná, kdo tedy nechce poctivou konstituční monarchii, pomáhá jen republice na nohy. Toto ponaučení by si měl „Oest. Corr.“ a jeho sestra „Reichszeitung“ dobře zaznamenati.“

- Z Paříže přichází prý zcela jistá zpráva, že prý se maďarská starokonservativní strana obrátila do Paříže k výboru tamějších maďarských vystěhovalců s návrhem, aby emigrace maďarská nyní ve všem se držela politiky starokonservativních. Emigrace prý návrh tento skoro jednohlasně přijala. Z toho vidíme předně, jak veliká jest síla národní příbuzenosti, když zde muže jako oheň a voda ve smýšlení rozdílné, totiž republikánské emigranty a starokonservativce maďarské, spojuje péče o zachování maďarského národu. Dále se z toho ale učíme, že jest přece blíž od starokonservativního Maďara k republikánskému Maďaru - emigrantu v Paříži, než od téhož starokonservativního k německé centralisaci. Mravné naučení ale k tomu podává již nepochybně č. 113. „Slovenských Novin,“ kdežto čteme doslovně: „V krátce budeme mít příležitost, zmíniti se o věcech, které nás o dobrém smýšlení vlády s námi přesvědčí, a nás ku věčné vděčnosti ku ní zavážú.“ Věčná vděčnost jest mnoho řečeno, musí mít tedy vláda úmysl tentokrát na Slováky veliký nějaký měch své milosti vysypat. Byl by ale již čas. Že by se to ale pouze z dobrého smýšlení nedálo, nýbrž také trochu ze strachu před Maďary, nyní svorně jednajícími (o čemž vláda již jistě vědomost má), to nám dokazují až dosavadní ustavičné nářky Slováků. Na každý způsob ale musíme čekati na tyto veliké dary, kterými vláda zamýšlí „věčnou“ vděčnost Slováků na sebe upoutati. Snad jim dokonce zařídí nějakou provisorní vyšší realku, a dovolí jim sbíratí na Slovenské divadlo?

- Hessenkasselsko má nyní dva mocné lékaře: z jedné strany Rakousko s Bundestagem, z druhé strany Prusko s Uníí německou. Zdá se nám, že Rakousko a Prusko bude tak dlouho hráti na nepřátele, haštěříce se o vliv v Německu, až konečně z toho bude opravdivé nepřátelství s vojnou.

- Říkávali jsme vždy, že všechny neněmecké národnosti v Rakousích spojí se časem svým proti nynějšímu němčování a centralisování. Slované a Rumuni již nyní jsou srozuměni, a měli jsme v Praze příležitost nedávno mluvíti s několika vůdci rumunskými strany budoucnosti, kteří dokonce schvalovali naši politiku a slíbili tou samou cestou, jakou my kráčíme, též pokračovati. Strany Italiánů, mocného to národu v Rakousku, obávali jsme se, že snad nedorozumění jejich s Jihoslovany v Dalmatsku a v Pomoří, kdežto Italiáni až posud mnohých předností nad Slovany užívali, překážeti bude svornému působení Italiánů s námi. S velikým potešením ale přesvědčujeme se nyní, že naše obávání bylo jen marné, a že naopak právě Dalmatinští Italiáni velmi dobře pochopili nynější okolnosti a svorně se Slovany jednati zamýšlejí. „Gazetta di Zara“, liberální noviny vlašské pro Dalmatsko vystupují zřejmě pro ochranu slovanské národnosti a proti nepotřebnému rozšiřování němčiny. Nařikají si velice na

to, že vláda, na vzdor slibu v ústavě oktrojované danému, přece nezavedla porotní soudy v Dalmatsku, že tím Dalmatince prohlašuje jako lidi beze cti a bez rozumu (více že beztoho k porotnímu soudu zapotřebí není). A jaké tedy budeme míti soudce? - táže se dále „Gazetta di Zara“. Nepochybně dosavadní úředníky! Pak smiluj se nad námi ó Bože! Budeme pak všichni přinuceni následovati příklad Kotorčanů, kteří mají ve svých sporech více důvěry k soudci Krivočanskému neb Černohorskému ¹ nežli k úředníkům, a kdežto porotní soudové již davno skutečně v obyčeji byli, než se odjinud na ně naděje míti mohla.

Kdo nemá rozum, kdo nic neumí, kdo nerozumí ilirsky, kdo ilirsky nemluví, ten nemůže, nesmí býti u nás soudcem!

Tak praví italiánské noviny. A za příčinou toho, že bylo vypsáno v úředních novinách místo apellačního rady v Dalmatsku, kdežto se od kandidátů žádala známost vlašského jazyka, těm, kteří by německy uměli, zvláštní ohled se sliboval, o zemském ilyrském jazyku ale ani zmínka se neučinila, praví dále „Gazetta di Zara“: „Nemusí nevyhnutelně apellační rada Dalmatinský ilyrsky umět, a musí naopak rozumět německy? Vždyť rozumíme slovům byrokratickým, zvláštní ohled znamená zde tolik, co nevyhnutelnost. K čemu ale takové nadsazování němčiny, když dle ústavy všechny jazyky stejná práva mají? K čemu jest u nás němčiny zapotřebí, když všechny texty říšského zákonníka prohlášeny jsou za stejně platné? Jak se ale může ospravedlnit zanedbání jazyka, kterým mluví mnohem větší počet Dalmatinců? Jak bude moci apellační rada souditi, když rozumí sice německy, ale nic ilyrsky? Ze 100 vyšetřovanců bude jich asi 90 rozumět jenom ilyrsky: jak to pak půjde při veřejném soudu, kdežto adjutanti nic neprospívají? Časy již minuly, kdežto nevědomost soudcova ukrývati se mohla za mlčenlivé zdi vyšetřovacího pokoje. Teď se musíte ilyrsky učit, honem a dobře, ne ale německy, neboť před obecnstvem mluvíti musíte, a s tím nelze žertovati, ono žádá svůj jazyk, pojištěný mu ústavou od 4. března. Tento konkurs (pro apellační radovství) musí se co omyl odvolati a známost vlašského a ilyrského jazyka jako nevyhnutelná vlastnost ustanoviti. Němčina jest postranní věc². Tak to žádá rozum, spravedlnost, konstituce a císař, který ji dal.“ Zajisté, že mnohého z našinců potěší tato rázná a spolu vřelá slova, kterými se italiánské noviny o Slovany ujímají. Spojenými silami! budiž tedy naše heslo. -

- Papež prý již potvrdil zřízení nového pátého biskupství v Čechách a sice v Plzni. Nevím, co asi získáme touto novou reformou; dle našeho mínění by bylo lépe, kdyby se naše stará biskupství všechna obnovila podle ducha.

Poznámky

1 Mají totiž slovanští obyvatelé tamější, nemajíce žádné důvěry a lásky k cizonárodním úředníkům domácím, ve svých sporech obyčej, dáti je k rozhodnutí některým váženým občanům ze sousední samostatné slovanské republiky Černohorské, jejichžto výrokům se dobrovolně podrobují.

2 V Dalmatsku nejsou krom úředníků žádní Němci.

Strany politické

H. B. Ačkoli jsme již jednou v Národ. Novinách -tuším - o tom samém předměť jednali, nezdá se nám přece, zbytečné ještě jednou zvláště v nynějších okolnostech obrátiti pozornost našeho obecnstva na věc, které se právě nyní z jistých stran velmi zneužívá, totiž na jména rozličných politických stran. V zemích konstitučních¹ jsou totiž všichni občané dle smýšlení svého rozděleni na jisté politické strany, které buďto v každé zemi zvláštní svá jména mají jako Whigs, Tories, Locoforos atd. aneb jistými, již v celém světě zdomácněnými názvy, jako jsou: konservativní, liberální, aristokraté, demokraté, absolutisté, republikáni, konstituční, radikální atd. se poznamenávají. Takové utvoření stran jest nevyhnutelné, protože při tak velikém počtu obyvatelstva dokonce ani možná není, aby každý občan osobně svoje mínění a svou vůli o každé záležitosti projevil, pročež tedy vždy větší počet stejně, aneb alespoň podobně smýšlejících občanů dohromady za jednu stranu se považuje, čímž se celá věc zjednoduší tak, že místo mnoho milionů jednotlivých osob jen několik rozličných stran proti sobě stojí, z nichžto každá se všemožně přičiňuje, aby větší počet občanů přivedla ke svému mínění a tím pak, aby se stalo mínění její zákonem pro veškerý národ. Každá taková strana politická představuje jako jednu osobu a celý národ tím představen jest jako v několika osobách, z nichžto každá jisté od ostatních rozdílné mínění její představuje a zastupuje proti ostatním.

Kdyby byli všichni občané náležitě vzdělaní a rozuměli všichni dokonale všemu, co se týká veřejných záležitostí, bylo by všechno strannictví politické mnohem jednodušší, neboť by přestalo všeliké podvádění občanů. Nyní však, kdežto veliký počet občanů buď velmi málo neb docela nic nerozumí záležitostem politickým, nabývají mnohé politické strany tím

příležitost šiditi mnohé občany a proti jejich vlastnímu prospěchu vábiti je k sobě. To se ovšem jinak dít nemůže, než že takové strany udávají před veřejností zcela jiný úmysl, než jakého skutečně jsou, a užívají vůbec mnohých chytrostí, čímž mnohé občany tak daleko přivedou, že pomáhají sami sobě škoditi a teprva velmi pozdě, když již pomoci není, blud svůj pozorují.

Zvláštní příležitost k podobnému matení a zavádění občanů, podávají již jména jistých politických stran, slova totiž, za která nepřátelé pokroku a svobody obyčejně ukrývají pravý svůj úmysl. Ačkoli se dobře ví, že jistá strana pracuje na tom, aby zase stará libovláda čili despotie, totiž komandování celého národu skrze úřednictvo nazpět uvedena byla, aby všechny r. 1849 vymožené svobody poznenáhla zase zničeny byly: nepozorujeme přece žádnou stranu, která by podobný úmysl zřejmě vyslovovala. Příčina toho jest velmi jednoduchá. Ti, kteří onen hanebný a lidozrádný úmysl mají, dobře vědí totiž, že jich jest velmi málo proti celému národu, jenž si svobodu a libovládu přeje, a že by tedy úmysl svůj, kdyby jej zřejmě vyslovili, nikdy provést nemohli, poněvadž by se celý národ ve všem a všemožně tomu protivil. Zahalují tedy obyčejně úmysl svůj do rozličných na pohled hezkých a lidu příjemných plaštů. Brzy říkají: my chceme pokoj a pořádek: pokoj a pořádek jsou věci každému poctivému člověku milé, což divu tedy, že mnohý sprostičký na duchu občan za jejich korouhví běží a pod jménem starosti o pokoj a pořádek pomáhá plesti karabáč a pouta na své vlastní údy, neznamenaje totiž, že u těch znamená pokoj a pořádek tolik jako: buď z ticha, nech mně, co jsem ti vzal, nedělej různice, nechtěj nazpět co ti náleží. Brzy zase říkají: *my jsme mírní, my jdeme prostřední cestou, my nechceme nic náhlého a překvapeného, my víme, že jistá strana chce zavést absolutii a jistá strana zase chce všechno překotit, my tedy chceme mezi nimi býti prostředníky!* Samé věci, které nejsou špatné, myslí zase mnohý sprostičký na duchu občan a běží za jejich korouhví; všeho moc škodí, s mírností nejdál dojdeš, in medio virtus atd. jak jsou všechna ta přísloví, která si opakuje táhna za korouhví střední strany, Ale nic nepozoruje, že tato střední strana jde vlastně tam, kam absolutisté, jenom že ne docela zpříma, nýbrž oklikami, a že dokonce není prostřednicí mezi dvěma výstřednostmi (excentricitami), nýbrž tajná přítelkyně despotie a nepřítelkyně svobody a rovnoprávnosti. Brzy se praví: my jsme konservativní, slovo to, mající v sobě jakousi taktickou usazenost a proto milo mnohému dobrému člověku, jenž se hned ke korouhvičce té přitovaryší. Ale konservativní znamená: zachovávající, ten tedy, kdo sebe konservativním jmenuje, dává na srozuměnou, že chce zachovati to co jest. Jestli tedy to, co jest, dobré jest, tedy i konservativním býti a to dobré zachovávati a brániti, jest dobré a chvalitebné: jestli ale

to co jest, špatné jest, pak i konservativním býti, totiž toto špatné zastávati a lepšímu brániti, špatné a nechvalitébné jest. Vezmeme na příklad Rakousko. Kdo se osmělí tvrditi, že nynější náš stav, vezměme to v jakémkoli ohledu, dobrý a užitečný jest? Což tedy souditi máme o tom, jenž se nazývá nyní konservativním?

Jiní zase na jiný způsob chytře pracují na zmatení a mámení svých spoluobčanů. Jsouce sami tajní přívrženci a služebníci libovlády, hledí všechny ty strany, které se o pravou konstituční čili právní vládu, o samosprávu národní, rovnoprávnost politickou i národní přičiňují, zohyditi a nezkušenému lidu před nimi jakousi bázeň vštípati. Nejobyčejnější způsob jest vydávati všechny liberální za jakési přemrštěnce, výstředníky, křiklouny, nespokojence, nepřátelé jmění, komunisty atd. Na to obracíme zvláště u nás pozornost obecnstva, a síce, aby to tím pochopitelnější bylo, ve příkladu každému našemu čtenáři známém. Kdo totiž čte vládní noviny, zvláště v novějším čase „Vid. Den.“ mohl pozorovati nejednou, že naši stranu a naše noviny tam nyní nazývají výstřední, radikální, přepjatou atd. Každý ale ví že naše strana hned od března r. 1848. jak nastala svoboda tisku až do nynějška vždy těch samých zásad se drží, a každý zajisté dobře o tom ví, že ještě za námi jest jedna jinak než my smýšlející strana, která nyní zcela umkla, které jsme ale právě my sami dříve, když ještě panovala úplná svoboda tisku a asociace, mnohdykrát vytýkali přílišnost a výstřednost; každý také ví, že ještě nynější vláda nam vytýkala, že této straně neumíme dosti mužně se opírat, na důkaz, že nas tenkrat tato nynější vláda za přemrštěnce nepovažovala. My jsme přece své zásady od těch dob v ničem nezměnili, čím to tedy jest, že nás nyní vláda jiným jmenem jmenuje než dříve? - Tím to jest, že dříve, pokud ještě se necítila tak mocnou, nesměla dát na sobě pozorovatí, jako by zásady naše za pravé a dovolené nepovažovala, nyní však, když akcie libovlády vystupují v celé Evropě, dává nás vyhlašovati za přemrštěnce a za výstředníky. Jest v tom celém velmi patrný postup: napřed se jmenovali přemrštěnci ti, kteří skutečně žádali věci nemožné aneb vůbec nelegálním způsobem chtěli pokračovati. Nyní se jmenují přemrštěnci všichni liberální, kteří tlačí na svolání sněmu, na ukončení obleženosti, na skutečné provedení konstituce v životě, na zmenšení výloh - jmenovitě vojska, na ukončení ordonanční vlády, na poctivé provedení slíbené rovnoprávnosti a na držení slibu vůbec. Každého, kdo to chce, nechá nynější vláda již vyhlásit za radikalistu a výstředníka. A kdyby se jim vedlo ještě líp, kdybychom se ku př. i my v přílišné mrzutosti dali svésti k nějakému nezákonnému kroku a tím zavdali příčinu vítanou, aby nejčinnější z nás někam zavřeni neb vyhnáni ze země, nebo jinak na onen svět připraveni byli: pak by šli ještě o krok dale a vyhlásili by ku př. Pražskou Mittelpartaj (pokud v ní totiž nejsou sami lidé ke všemu

přisvědčující), tak za radikální a přemrštěnou jako to nyní nám činí. Vždyť pak také ku př. považoval kníže Windischgratz hraběte Stadionu za radikalistu a demokrata, a p. Haynau nedávno dal našim ministrům dosti zřetelně na srozuměnou, že jsou demagogové.

Pročež nedej se nikdo, komu opravdu na dobrém a pořádném stavu vlasti něco záleží, (k jiným beztoho ani nemluvíme) svaděti podobnými praktikami. Jmenovitě také služebníci nynějšího ministerstva velmi často používají k prospěchu jeho to, že jistá hrubá absolutní strana (ku př. v „Kreutzzeitung“ Berlínském proti nynějšímu ministerstvu brojí, vytýkajíc mu přílišnou svobodomyslnost, z čehož pak tito služebníci ministerstva vyvozují, jako by nynější ministerstvo zrovna tak svobodomyslné bylo jak náleží: poněvadž prý s druhé strany my mu vytýkame, že nepřitelem jest svobody. Také tím nedej se nikdo mýlití. Dejme tomu, že by skutečně to, co „Kreutzzeitung“ proti našemu ministerstvu píše, opravdu tak míněno bylo, co z toho následuje? Že jest mezi nekonstitučně smýšlejícími také jedna strana, která svou překvapeností jim škodí, poněvadž jejich úmysly před časem vyhlašuje. To přec každý nahlíží, že strana, která svou absolutistickou choutku zcela na hlas vytrubuje, a jako se střech hlásá, méně nebezpečná jest svobodě a konstituci, než ta strana, která sice ustavičně slovy za konstitučně smýšlející se vydává, skutky ale ustavičně libovolně vládne a všude v jiných zemích ke zničení konstituc nápomocna jest, a poznenáhla doma jednu podporu svobody po druhé kácí a zničuje.

Probravše některé podskoky, kterých obyčejně strany nepříznivé svobodě a rovnoprávnosti občanské užívají k omámení méně vzdělaných občanů, aby je totiž proti jejich vlastnímu prospěchu k sobě přivábily: budeme nyní prohlížeti jména a významy rozličných politických stan.

Především musme zde opětovati svou již dříve několikrát vyslovenou hlavní zásadu, že totiž vlastně jsou jen dvě politické strany: jedna totiž poctivá a spravedlivá, žádostivá svobody, rovnoprávnosti, veřejnosti, pevného práva, druhá zase milovnice nadpráví, despotie, libovolnosti a tajnosti. Ona první strana svobody drží se pravidla: co nechceš sám trpěti, nečiň jinému; druhá strana despotická drží se pravidla: ber jiným a hrab pro sebe.

Dle povahy věci samé jest patrné, že strana despotická jest na počet mnohem slabší, nežli strana svobody: neboť jisto jest, že musí býti více ovcí než vlků, více ryb než rybářů, více holubů než ostřížů. Avšak z porovnání tohoto nesud' snad někdo, jako bychom stranu svobody

milovnou rovnali ve všem bezbranným ovcim, rovnáme ji zajisté jen v tom, že jest utiskována a šizena, ne ale v tom, že by se nemohla ubrániti.

Jděte jeden dům od domu a ptejte se jednotlivých občanů: Chceš ty, aby od tebe mohli vybírat daní, kolik se jim líbí, kdy se jim líbí, aby s těmito daněmi mohli hospodařiti, jak se jim líbí, aby je mohli vyházeti, nač se jim líbí, chceš, aby mohli dělati na celou zem dluhů, co se jim líbí? Chceš ty, aby tě mohli chytit a zavřít, kdy se jim zlíbí, aby tě mohli soudit potají, jak se jim líbí? Chceš ty, aby ti dávali nařízení v jazyku tobě nepovědomém? Chceš ty, aby mohlo několik ministrů dělat s celou zemí a s celým národem, co se jim líbí, aby všechno řídili potají, bys nikdy nevěděl na čem jsi, aby mohli vést vojny pro každou maličkost, aby mohli vybírat vojáků, jak mnoho se jim líbí? Chceš ty, aby několik ministrů a jejich úředníků mohli vydati každý den jiná nařízení a sotva že jsi se o nich dověděl, již je zase zrušiti a jiná vydati, tak že ani nevíš, co dělati dovoleno a co zapovězeno? Jděte, pravím, dům od domu a ptejte se jednotlivých občanů takovým způsobem, a počítejte je pak, kolik jich řekne, že to chtějí, a kolik řekne, že nechtějí.

Jděte ale po druhé a ptejte se jich jinak, ptejte se: Chceš, abys ty sám právo měl s ostatními spoluobčany dohromady voliti si muže řádné, cvičené, ve které se důvěřuješ, aby tito vyvolení mužové ve sněmu shromáždění ustanovili, jak velké daně platiti máš, nač se mají tyto sebrané daně nakládati? Chceš, aby bez povolení tohoto sněmu nesměla vláda dluhy dělati, daně vybírat a výlohy dělati? Chceš, aby všechny zákony, dle kterých se spravovati musíš, sestavovali jen ti od tebe vyvolení mužové na sněmu, a aby bez jejich svolení vláda žádný zákon nový vydati nesměla? Chceš, abys jen veřejně mohl býti souzen od poctivého, neodvislého soudu a abys bez vyřknutí soudu nemohl býti od žádného úředníka neb vojáka týrán a pronásledován? Chceš, aby s tebou úřadové vždy jednali a dopisovali v jazyku tvém přirozeném? Chceš, aby mohli býti ministři jen takoví mužové, kteří mají důvěru od sněmu, a aby nesměl nikdo míti v rukou vládu země, kdo od sněmu za schopného k tomu a za poctivého se nepovažuje? - Sčítejte dohromady všechny ty, kteří na tyto otázky řeknou: ano, chci! a uvidíte, že nesmírné množství, kteří to tak chtějí - a ti všichni náležejí ke straně svobody.

Čím to ale jest, že strana svobody, ačkoli dozajista nesmírně četná, přece obyčejně jak to okolo sebe vidíme, přemožena jest od strany svobodě protivné, kdežto by se přece na první pohled zdáti muselo, že potřebuje tato nesmírně četná strana jen slovo promluvití, jen chtítí, a že hned do všech čtyř úhlů světa se rozpraší protivníci svobody a práva? - Příčiny toho jsou

rozmanitě. Dílem, že strana absolutistická, ačkoli na počet slabší, dovoluje si užívatí proti straně svobody všelikých i nepoctivých prostředků, kdežto strana svobody jen zpříma ke svému cíli kráčí; dílem že veliká, ba největší část poctivého lidu, který ani sám utiskovati ani utiskován býti nechce, ani za mák se o veřejné záležitosti nestará, nýbrž jako pravá ovce v tichosti se od každého, kdo právě nůžky v rukou drží, střihati nechá, oni by sice všichni rádi měli dobrou vládu, malé daně, spravedlivost, veřejnost, dobré hospodářství se zemským jměním, ale ani palcem k dosažení všeho toho hnouti nechtějí; dílem zas, že veliká část z těchto, kteří, když jim věc srozumitelně vysvětlíte, všichni svobodu a právo chtějí, z nevzdělanosti a politické krátkozrakosti ošizeni, omámeni a zastrašeni od nepřátelů svobody na rozličné strany dle smýšlení se dělíce, často dosti z malicherných příčin proti sobě brojí, sobě vespolek překážejí a tím protivníkům svobody vítězství ulehčují.

Spravedlivost, svoboda, právo, veřejnost zajisté jest jen jedna, ale cesty k dosažení a provedení toho mohou býti a jsou rozličné. Jeden chce dvě komory ve sněmu, druhý jednu, jeden takovou ústavu, jiný jinou, jeden se jmenuje radikalistou, druhý liberálním, třetí mírným, čtvrtý konservativně-liberálním, jeden praví, že mu jde svoboda nad národnost, druhý, že národnost důležitější jest atd. a dle toho se dělí všichni přátelé svobody na rozmanité strany, a víme ze zkušenosti, že mnohdykrátě některá z těchto svobodomyšlných stran zarytě ji brojí proti jiné, též svobodomyšlné, nežli proti protivníkům celé svobody.

Buďsi ale kolikkoliv stran svobodomyšlných, a ať si mají jména jakákoli, přece se všechny srovnávají v jednom hlavním účeli, jenž jest svoboda, právo a vláda dle vůle většiny, a rozdílnosti mezi nimi povstávají z rozdílnosti prostředků a cest, kterými každá strana docíliti chce onoho hlavního účele. Již tedy zdravý smysl toho žádá, aby všechny svobody milovné strany tak dlouho dohromady spojeně jednaly, až pojistí úplnou porážku všech absolutistů a nepřátel svobody, až pojistí možnost, aby dle vůle většiny národu řízeny byly všechny záležitosti: pak teprve jest čas, aby každá z těchto svobodomyšlných stran hleděla poraziti to, co za dobré uznává, jestli totiž dovede ke svému mínění nakloniti většinu občanstva. Zvláště za našich časů a v nynějších okolnostech bylo by takového svorného působení všech milovníků svobody a práva nanejvýš zapotřebí, aby nikdo nikoho pro jeho osobní náhledy nekaceřoval, jakmile jen jisto jest, že upřímně chce právo a svobodu, a ukazuje se také skutečně, že nyní již jen dvě strany proti sobě stojí, strana despotická a strana konstituční.

Prohlídněme tedy z jakých živlů jest každá tato strana sestavena. Co se despotické strany týče, nedá se lépe rozdělití než za zjevné a tajné absolutisty. Zjevní absolutisté jsou mnohem méně

nebezpeční než tajní, a také by, kde již jednou lid svobodu okusil, nikdy nedovedli zavést nazpět starou libovládu bez pomoci oněch tajných absolutistů. K straně zjevných absolutistů náleží u nás duchovní hierarchie, jedna část vyššího vojenského důstojenstva, jedna část byrokratů a větší díl šlechty. Smýšlení lidí těchto poznali jsme opět nedávno ze spisku p. Babarczyho. Tato strana, jak již praveno, nikdy by sama neprovedla úmysl svůj, neboť má k tomu - abychom se zkrátka vyjadřili - málo rozumu, a proto jest při vši své zlé vůli svobodě málo nebezpečná.

Skutečně nebezpeční svobodě jsou jenom tajní absolutisté a proto budeme o nich obšírněji jednati. Znamenati sluší, že svoboda a konstituční vláda, kde již jednou zavedeny byly, nedají se nikdy tak snadno jedním rázem zničiti a odstraniti, a proto také mají tajní absolutisté tím více příležitosti ukrývati se se svými pravými úmysly. Tajní absolutisté vždy mluví a slibují, že budou zaváděti ústavu, ale poznenáhla podtínají jí jednu žílu po druhé a čekají vždy jen na dobrou příležitost, aby konečně mohli říci: Neení ústavy! a aby se již nikdo tomu protiviti nemohl. Pokavad jen připravují poznenáhla tento svůj konečný úmysl, odbudou každého, kdo tento jejich úmysl prohlédnul a lid naň pozorna činí výčitkou, že je uvádí jen zlomyslně v podezření, když ale již pak mohou promluvíti své poslední slovo, jest ovšem pozdě jim to vytýkati, neboť již učinili nemožné každé slovo proti sobě.

Tajní absolutisté mluví vždy tak, jak jsme již v předešlém článku podotknuli, ale krok za krokem přibližují se k absolutismu. Oni poznenáhla v menších věcech přivykají lid k slepé poslušnosti, vmlouvají se při tom ustavičně, že ještě okolnosti nedovolují zavésti ústavu do života, čas po čase, když již je lid příliš netrpělivý, hodí se mu zase nějaká naděje, a tak jde pořád stejným dobře rozmyšleným během tato konstituční komedie, která není nic než přestrojený absolutismus. Hlavní známka těchto tajných absolutistů jest také chování jejich ke stranám svobodomyšlným. Z počátku ujišťují, že oni tak jsou pro svobodu jako kdo jiný, ale že jenom srozumění býti nemohou s některými radikalisty. Když tito radikalisté jsou přemoženi a odstraněni, dají se pak tajní absolutisté do liberálních a vytýkají zase těm, že jsou přepjatí, a kdyby i ty odbyli a porazili, budou rovnež tak i liberálně-konservativní muže a všechny vůbec, kteří nechtějí pouhý absolutismus, zase tak pronásledovati jako radikalisty. Takovým jednáním rozdělí si tajní absolutisté chytře nebezpečné protivníky své na více dílů a každý díl o sobě snadněji přemohou. Tito tajní absolutisté ukrývají se pod rozličnými jmény jako ku př. konservativní, mírní, pravý prostředek (juste-millieu), strana pořádku, aneb i

dokonce liberálně-konzervativní, liberální a konstituční, ba i národní, která však slova v tomto pádu pranic neznamenají.

Strany konstituční, svobodu a právo milující rozlinými jmény se též od sebe dělí a nejobyčejnější z nich jsou nyní liberální, národní, radikální, demokratové, socialní demokratové, republikáni, konstituční, mírní liberalisté, liberálně-konzervativní atd. Již z pouhého vyčtení těchto jmen viděti jest, že mnohá jména stejná jsou při straně svobody se stranou tajných absolutistů, což se však zcela jasně vykládá tím, že tajní absolutisté, chtějíce mnohé nezkušené a nevzdělané občany podvésti a na svou stranu přivábiti, zneužívají k tomu co lákadlo rozličných jmen obyčejných při liberální straně, kdežto zatím jejich úmysly se nikterak s pravým významem těchto jmen nesrovnávají. Ostatně se vůbec upříti nedá, že tato rozmanitá jména jsou vlastně veliké, ačkoli nevyhnutelné neštěstí celé svobody, neboť se s nimi jenom nedorozumění a zmatky plodí. Kdo jen poněkud zná záležitosti politické, musí věděti, že skoro v každé zemi tato jména něco jiného znamenají, a že strany jmenované v rozličných zemích tím samým jmenem ku př. demokrat, radikální, liberální, nikterak nemají stejné politické smýšlení, nýbrž často se velmi podstatně od sebe dělí. Považujeme ku př. jen jména konzervativní a revoluční: tato jména mohou znamenati buď nejlepšího přítele svobody aneb nejlepšího despotu a utiskovatele.

Konzervovati znamená zachovati nynější stav a brániti se proti změnám; revoluční znamená toužebného po změnách s obyčejným příznakem násilných prostředků. Dejme tomu, že by měla jistá zem nejpěknější ústavu a svobodu, ale že by tato svoboda nebyla po chuti jistým lidem, kteří rádi své bližní utiskují a z nich nezasloužený užitek mají, a že by si tito lidé umínili skrze spiknutí a násilí ústavu zrušiti a despotii zavésti. Všichni přátelé svobody v této zemi budou ještě chtít svou dobrou ústavu zachovati, budou tedy konzervativní: všichni absolutisté ale budou revoluční, a čest a zásluha bude v této zemi býti konzervativním, nečest a zločin býti revolučním. Dejme tomu ale, že by zas v jiné zemi panovala despotie aneb špatná, jen k šizení občanů směřující nespravedlivá ústava: budou ještě chtít všichni nepřátelé svobody tento stav zachovati, budou konzervativní, kdežto naopak všichni přátelé svobody budou chtít tento stav věci zrušiti, budou revoluční. V tomto pádu tedy jest zase naopak nečest býti konzervativním a chloubu býti revolučním, a tak vidíme, že slovo konzervativní vlastně samo v sobě žádného smyslu nemá, nýbrž teprva dle okolností buď zlého neb dobrého smyslu nabývá. Kde vládá a stav věci jest špatný, tam znamená slovo konzervativní nepřítel svobody;

kde dobrá jest vláda a stav občanů šťastný, tam jest chlouba pro přítele svobody nazývati se konservativním.

To samé platí též méně neb více o jmenech, jimiž se obyčejně strany svobodě náchylné poznamenávají, a žádné z nich není tak určité, aby již naznačovalo jasně směr a úmysly strany té, aneb, aby dokonce nepřipouštělo i špatný smysl. Probereme tato jména po pořádku. Liberální pochází od latinského slova liber (svobodný) a užívá se obyčejně pro krátkost co pojmenování všech, kteří jsou pro dobrý pokrok a pro politickou svobodu. Avšak jaké rozmanité stupně jsou tu možny, které se tedy všechny napořád jedním jménem zahrnují? Za knížete Mettrnicha jmenoval se leckdo liberálním, který nyní největším jest reakcionářem, a snad považovala římská vláda za Řehoře a neapolitanská knížete Metternicha ještě za přílišného liberalistu. Práví se, že si hrabě Khevenhüller, bývalý komandant v Praze, na nynějšího ministra Schwarzenberga ztěžoval co na demokrata a jisto jest, že Haynau vyhlásil nynější ministry za demagogy atd. Ostatně se však neobyčejněji se slovem liberální spojuje smysl rozumných a povážlivých přátel pokroku a svobody. Přijde ale zas všechno na to, co kdo považuje za pokrok a svobodu, za rozumné a povážlivé!

Národní jmenuje se obyčejně ta strana, která tomu chce, aby se řeči přirozené jejího národu dostalo místa ve všelikém veřejném a soukromém jednání: také tu ale může býti (a jest jak vidíme) mnohý spokojen s dosti málem, jiný zase více žádá. Když ku př. my si jméno národní strana přikládáme, znamená to u nás tolik, že pokládáme rozkvět, štěstí a slávu národu našeho vyhledávati, za nejprvnější a nejdůležitější povinnost svou a starost. Někdo zas počítaje se též k straně národní, jest již spokojen, když některý úřad k některému německy neumějícímu se sníží a česky s ním jedná atd. -

Radikální pochází od slova radix (kořen) a dle svého slovního významu naznačuje jako kořenový, od kořene, z kořene. Dle obyčejného však smyslu běře se toto slovo k naznačení nejodhodlanějších liberalistů a jmenovitě takových, kteří velmi nedočkaví jsou a hned by rádi všechno od kořene předělali: Avšak se tohoto slova spolu užívá k poznamenání krátkozrakých politických práčů, kteří vždy hotovi jsou zbraně se chopiti a povstání způsobiti bez ohledu, jestli jest nějaká naděje a vyhlídka na vítězství.

Demokrati jmenují se nyní ti, kteří chtějí rovnost všech občanů před zákonem, vlastně dle původu znamená toto slovo v řečtině lidovládu, kdežto slovo aristokratie vládu jen několika nad ostatními vyznačuje. Poznenáhla se ale počalo slovo demokrat užívati k pojmenování

těch, kteří chtěli zrušit nadprávi a privilegie šlechty a přáli sobě rovnost všech občanů před zákonem. Tu však zas všechno záleží na tom, v jakém smyslu se běře slovo rovnost: někdo názývá již to rovností všech před zákonem, když jeden občan ani do obce nevolí, jiný zas má výhradní právo voliti do hořejší sněmovny, ba mnozí se nestydí nazývati i to rovnoprávností, když občané jako nějaké zboží na tři sorty: extrafein, fein, ordinar rozděleni jsou. Tak tedy ani slovo demokrat nemá zcela určitého smyslu.

Socialní demokrati jsou ti, kteří chtějí zlepšiti stav chudšího pracujícího lidu, avšak i tu je neurčitost nesmírná, neb se tímto jménem zároveň naznačují mužové přepjatí, kteří by nemožnou věc, jakousi rajskou rovnost ve jmění a ve štěstí zaváděti chtěli, jako též i mužové moudří, kteří uznávají, že nespravedlivé jest, aby několik kapitalistů vyssálo celý národ.

Republikáni, jsou ti, kteří nechťejí míti v zemi žádného dědičného panovníka, nýbrž jen na čas voleného přednostu, vycházejíce od té zásady, že mocnář a jeho dvůr vždy jen proti svobodě lidu pracují a k tomu zemi k veliké obtíži jsou.

Konstituční, kteří nechťejí republiku, nýbrž jen monarchickou, ale zákony obmezenou vládu.

Mírní liberáni jsou ti, kteří by si přáli, aby opravy potřebné v dobrotě a beze všech zmatků se staly. Ostatně ale tohoto jména velmi často zneužívají tajní absolutisté, aby se za ním ukryli, a sluší tedy dobrý rozdíl činiti mezi opravdovými mírnými sice ale poctivě svobodomyšlnými muži a mezi těmi, kteří v srdci svém protivníci svobody jsou a jen se za toto pro ně příhodné slovo schovávají.

Slovo liberálně-konservativní jest již dokonce taková brloha tajných reakcionářů, ačkoli samo v sobě připouští velmi dobrý smysl, totiž naznačujíc ty, kteří sice svobodě a pokroku jsou zcela oddaní, při tom ale všechno co dobré jest, zachovati chťejí.

Z neurčitosti tedy těchto zde uvedených slov viděli jsme, že velmi snadno jest másti jimi jenom občany méně vzdělané a prodávati jim pod krásnými slovy špatné věci. Podle jména nelze nikdy poznati, která strana jest opravdu svobodomyšlná, a které bychom se přidržeti měli: chceme-li to poznati, musíme hleděti vždy k tomu, co která strana chce, jaké zřízení uváděti a jakému se protiviti úmysl má.

Pročež budeme v budoucím článku pátrati po jistých nějakých a neklamných znameních, dle kterých bezpečně možná jest poznati přátele svobody a práva od absolutistů.

Poznámky

1 Rozumějme totiž takové země, kde konstituční vláda již po dlouhý čas trvá a ve smýšlení národu jest upevněna.

Pozorovatel politický

H. B. Volby obecní Vídeňské vypadnou asi tak podlízavě a servilně, že se za ně vláda sama bude stydět. Neb již nyní počínají vládní noviny ku př. „Gratzer Zeitung“ vystupovat proti přílišné horlivosti Vídeňských dobře smýšlejících, pravice, že jestli každá liberálnější volba se zamezí, konečně bude nový obecní výbor nějaký mudín k posměchu lidu. - Vídeň je vůbec žaloudek celé říše, ale hlavou at' se nedělá nikdy. Když již sama vláda musí Vídeňáky napomínat k větší liberálnosti, Vídeňáky, kteří roku 1848 ani nevěděli, jak vysoko napnout svou radikálnost: pak dobrou noc všemu smýšlení Vídně, at' žijí smažená kuřata!

- Pražské staroměstské gymnásium, které, jak známo se bude v české měniti, jest již žáky přeplněno. Podáváme v domácích zprávách tohoto svazku dlouhý přípis pana ministra Thuna stran českého vyučování, který si tedy může každý, kdo jest milovník dlouhých řečí, pokojně přečíst. Může se o tomto přípisu vším právem říci: dlouhé kazání, krátký oběd! Jakého dlouhého rozmýšlení, jakých exhort a rozjímání to potřebuje, než konečně se ze všeho vyloupne jedno vzorné české gymnásium pro celý rovnoprávněný národ česko-slovanský. Když se zaváděla na naše školy němčina, nepotřebovalo se vzoru, šlo to zčerstva a najednou, ale když se má zase čeština vrátit do svých starých práv, jak důkladně, jak vážně, jak opatrně a především pomalu se tu musí pokračovat a jak vzorně ještě k tomu! Kdyby p. ministru Thunovi skutečně tak mnoho záleželo na rovnoprávnosti, mohl to všechno zapravit velmi krátkým asi následujícím nařízením před feriem: „Po letošních prázdninách bude se na následujících gymnasiích v Čechách na Moravě a na Slovensku (vypočtení jmen) všechno jen v česko-slovanské řeči přednášeti, vyjmouc německý jazyk a literaturu Který p. professor, jsa rodilý Čechoslovan po prázdninách schopen nebude to, co dříve přednášel německy, přednášeti česky, bude bez pense propuštěn. Thun m. p., ministr osvěty.“ Nač velkých orací, takovéto krátké ale jadrné nařízeníčko postačilo by až nazbyt. Přesadilo by se jen snad ještě

několik německých profesorů z českých gymnasií na německá a několik Čechů z německých na česká, a tím by bylo všechno odbyto.

- Pan Klučák sedí ještě posud, co toto píšeme, u profosa v Praze, a má při tom nanejvýš tu útěchu, že se ho ujímají (slovy) ministerské časopisy. Že Pražská Mittelpartaj na vzdor zavření p. Klučáka přece vyvolila pana Vaňku za purkmistra, to nám podává nejlepší světlo o této straně. Musí se vědět, že oni sami nemají žádnou vážnost a lásku k p. Vaňkovi, a že ho volili jedině z úslužnosti k vládě, jako totiž za odměnu slepé oddanosti p. Vaňkovy k ministerstvu. Každá jiná politická strana, kdyby jí vláda něco podobného, jako jest zavření p. Klučáka učinila, udělala by alespoň za to nějakou demonstraci. ale Pražská Mittelpartaj jest tak neodvislá ve svém přesvědčení, že ji ani nejhorší nakládání v ponižené oddanosti mýliti nemůže.

- Nejvyšší nařízení od 7. září zapovídá všem c. k. důstojníkům vojenským: 1. aby nebyli redaktory politických časopisů, 2. aby nepsali žádné politické články do časopisů, 3. aby vůbec nedávali do veřejnosti články, ve kterých se jedná o disciplině a řízení vojenském. - Viděti z toho opět snažení, aby vojsko vůbec od všech ostatních občanů se dělilo a jakousi zvláštní kastu tvořilo - k jakému účelu, porozumí každý i bez našeho výkladu.

- Pan ministr Thun nařídil, aby každý vstupující gymnasista platil 2 zl. stříbrného na opatření prý potřebností učebních. - Jest to sice jen nepatrné, avšak významné dosti, když vláda sice na zbytečné upevňování a vůbec na vojsko vždy má dost milionů pohotově, na školy ale i tu nepatrnou výlohu teprve od žáků sbíratí nechává. Není skoro ani jedno číslo Vídeňských časopisů, ve kterém bychom nečtli o nějaké nastávající s výlohami spojené, a obyčejně jen libůstkařské zcela nepotřebné změně ve vojsku, ale na vzdělání lidu musí se teprve sbírky činiti. Tak prý budou zavedeny při pěchotě kromě tamborů i píšťalkáři tak jako v Rusích. Věřu, že bychom bez píšťalek snadněji obstáli, než bez říšského sněmu, a že školy venkovské reformovat jest trošku potřebnější než pískání při pěchotě zavádět. -

- „Deutsche Zeitung“ Pražská píše, že prý se ve Vídni za spisovatele známé brošurky absolutistické „Vyznání vojákovo“ skoro všeobecně prohlašuje Babarcy, jenž úřaduje v kabinetě generálního adjutanta císařova hraběte Grünne. Jestli tato zpráva pravdivá, můžeme si pomyslíti, jací lidé jsou v nejbližším okolí našeho konstitučního císaře.

- Můžeme prý očekávat zase jednu důležitou reformu, totiž zřízení nového policejního ministerstva!

- V okolí Říma káží prý mnichové a kněží ustavičně proti liberálním, proti všem konstitucím, proti Sardinsku a Anglicku. Skoro v celém Papežsku jsou předepsány veřejné modlitby, „aby prý Bůh ráčil Sardinsko osvobodit od tyranství!“ Sardinsko ale jak známo jest jediná vlášská země, kde konstituce panuje.

- „Reichszeitung“ píše článek o nejnovějším manifestě hraběte Chambrodského, praetendenta na úprázdňný trůn republiky francouzské, ve kterémžto mluví „Reichszeitung“ „o tak zvaném prý národním právu“ a „o nynějším republikánském provisorium“ ve Francouzích. Také prý musí zcela schvalovati z jeho stanoviska zásadu pana hraběte Chambrodského, že totiž své právo na trůn francouzský jen z Boží Milosti odvozuje. -Jest to skutečně něco podivného s tou Boží Milostí; dobře se přece ví, že ani jedna z těch rodin mocnářských, které nyní své právo na trůn z Boží Milosti odvozují, od Boha nebyla na trůn usazena, nýbrž buď vyvoleny jsou neb jinak násilím zbraně trůnu se zmocnily. Jak se za našich časů lehkovážně zneužívá jména Božího, vidíme ku př. nejjasněji na straně ultramontánské a hierarchické. Ta vždy říká, že všechna moc vrchností světských pochází od Boha, když ale někdy některá tato světská vrchnost něco nařídí, co se hierarchii nelíbí, jaká tu hned neposlušnost, tupení, ba exkomunikace, což právě v Sardinsku nejlépe pozorujeme. Vy pokrytci! jestli všechna vrchnost pochází od Boha a každý, kdo se jí protiví, Bohu se protiví (což učíte): zajisté tedy i moc sněmu, krále i ministerstva sardinského od Boha pocházeti musí. Proč se jí tedy protivíte? -Ostatně jest ale „Reichszeitung“ ve velikém bludu, jestli považuje republiku francouzskou za provisorium: nemotorností legitimistů a bonapartistů se zajisté nyní silně potvrdila.

- V Němcích a v Itálii již tedy počíná stará hra s konstitucemi jako po porážce Naopoleona r. 1815. Jedna konstituce klesá po druhé, v Neapoli, v Římě a také v Toskánsku již pominuly ústavní vlády, nemluvíc o Parmě a Modeně. Nesmíme zapomínat, že v těchto všude vládne vliv Rakouska. V Němcích zas rozpouštějí sněm za sněmem, jakmile jen nechce se chovat dle rozkazů vlády. Nesmíme opět zapomenout, že též i v těch zemích německých, kde se to děje, převládá vliv rakouské vlády. -Moudrému napověz, hloupému dolož - říkávame. -

- Dne 23. září vyšla v jednom domě v Linci z nepovědomých příčin rána. Hned byl dům od c. k. vojska obsazen a prohledán. V Linci není obležení, platí tam tedy ústava, a dle § 10.

základních práv není prohledávání domů dovoleno než v zákonitým způsobu. Rada městská zadala žalobu proti takovému rušení ústavy, jsme žádostivi na výsledek.

- Roznáší se zpráva, že prý vyslo v Čechách od podkrajských úřadů nařízení k obecním představeným, aby udali počet národní obrany, kolik z toho uniformovaných a ozbrojených jest, a jmenovitě, kdo prý a jakým způsobem má politický vliv v jednotlivých místech. Jestli tato zpráva jest pravdivá - o čem až posud zvláště z ohledu na poslední punkt pochybovati musíme, - prozrazovali by jistě naši úřadové špatnou úctu k nově vyvoleným představeným obecním, když by jich chtěli za nějaké tajné udavače spoluobčanů používati. - Při této příležitosti dodáváme ještě žádost, aby páni představení obcí, kdyby jim takový neb ně-jaký vůbec neobyčejný rozkaz od podkrajských úřadů přišel, laskavě nám jej sdělili k uveřejnění, neboť cokoli vláda činí, má býti všeobecně známo, potají nic není činiti zapotřebí. - „Vídeňský Denník“, který již vůbec ve mnohých věcech vyšel s pravou svou barvou na světlo, a jmenovitě se také radoval z vítězství německo-sedmašedesátnické strany při volbách obecních v Praze, vytýká nyní, aby přece věc tak příliš nápadná nebyla, Mittelpartaji, že stranu besední docela z užší rady vyloučila. „Vídeňský Denník“ mluví při této příležitosti jako postní kazatel, a jaksi úzkostlivě připomíná na historii Prahy, nepochybně totiž vyhazování s oken reakcionářských městských rad, které se v Praze již několikrátě přihodilo. Ať se ale nestrachuje „Vídeňský Denník“ ani jeho věrní milí: časy jsou již nyní civilisovanější, nosíme glase rukavičky, a ty při takových experimentech mohly by prasknout. A k tomu panuje nyní všeobecný pokoj a pořádek, jak by se mohlo něco podobného přihoditi? Protestujeme však ve jménu odstouplé rady Pražské a ve jménu pravdy proti tomu chytráckému tvrzení „Víd. Denníka“, jako by v předešlé radě nebyly bývaly zastoupeny mohovitější třídy měšťanstva, a jako by byla neměla důvěru u tříd mohovitějších. Větší počet bývalé rady náležel mezi velmi zámožné, a ani třetina jich nebylo z nynější třetí třídy. Ale byli to liberální mužové: to je ten celý zármutek. Nynější stav obce Pražské jest vůbec pamětihodný a podivný: strana, která zvítězila hrozí se nyní jaksi sama ze svého vítězství, ona vidí totiž a přesvědčila se sama z voleb, že jest přirozeně velmi slabá, a že jen volební zákon ji pomohl k vítězství. Naproti tomu strana poražená velmi vesele svou porážku nese, přesvědčivši se volbou o své veliké přirozené síle mezi obyvatelstvem Pražským.

- „Südslavische Zeitung“ nám vypravuje velmi zábavně o veřejném řízení u c. k. krajského soudu v Celovci. (Klagenfurtu). Tam totiž vtělila se zaručená všem národům takovým neobyčejným způsobem, že se skrze tlumočnický před soudem vyjednává se Slovaný! O tomto

zcela z brusu novému způsobu rovnoprávnosti přece nebyla žádná zmínka posud ani v ústavě ani v žádném zákonu! Tedy tam vlastně pan tlumočník jest jediný soudce všech obžalovaných Slovanů ve všech instancích! Nač tedy apellace a nač vůbec soudy? Jisto jest, že soud jenom dle toho souditi musí, co pan tlumočník přeloží a ne dle toho co obviněný řekne! Škoda, že nám nepochybně žádné ministerské noviny neobjasní, na kterém paragrafu ústavy se zakládá takové jednání s rovněoprávněnými Slovany před c. k. rakouskými soudy!

- V Sardinsku připravují se na poli církevním veliké věci. Již počínají provincionalní výbory žadati o zrušení klášterů a odebrání církevního jmění. (To jest: aby církevní jmění přišlo pod správu státu). Nedá se nyní již upřít, že nerozvážlivé chování vyšší hierarchie sardinské může mít veliké následky pro celou římskou hierarchii vůbec. Neboť neudrží-li ve Vlaších své světské panování, pak i v ostatním katolickém světě nevyhne se velikým potřebným reformám.

- Z Králové Hradce podávají Jičínskému „Věstníku“ potěšitelnou zprávu, že prý o záповědi „Slovana“ u biskupství v Hradci ani jednáno nebylo. Tomu rozumíme v ten smysl, že vys. důst. konsistoř a p. biskup Hradecký se „Slovanem“ zcela stejného smýšlení jsou, což nás velice těší. Kdybychom jen mohli ještě Brněnského p. biskupa obrátit, než pomine svět, který prý dle knížky vydané od jednoho kněze francouzského, již jen 60 let státi má.

- Nič to pre to, prendě zima, budě leto! - říkají Slováci. Post nubila Phoebus! říkávali Římané. V Sedmihradsku a v Uhřích jest nyní požehnaná úroda na řády a rozličné záslužné peníze a kříže, jako déšť hojný nasypali je páni ministři na rozbouranou vojny půdu Magyarorszagu! - Všeho mnoho škodí! Kde konečně vystačí prsa zasloužilého Rakušana pro všechny ty kříže a peníze, bude-li se jimi tak štědře sypati!

- „Reichszeitung“ projevuje nyní již z přílišné klerikální horlivosti zřejmé kacířské smýšlení. Praví totiž v jednom článku o Sardinsku, že svědomí jest první instance a římský papež druhá. Takového přece posud nic se nenašlo ani v bibli, kdežto vůbec Pán Ježíš o papeži nic nemluví, ani v tradici katolické.

Faryzeové rovnoprávnosti národní

H. B. Nedávno jsme četli ve „Vídeňském Denníku“ (č. 69) článek o rovnoprávnosti národní, který velice stojí za objasnění z naší strany. „Vídeňský Denník“ má již jaksi zakořeněný obyčej užívati proti nám zbraně velmi laciné, že prý totiž vtipy jenom zakrýváme nedůstatek důkazů, že místo přesvědčení, jen v posměch uvádíváme protivníky své. Obecenstvo naše sice dobře ví, že neužíváme zbraně satyry proti pravdě, nýbrž že obyčejně jí jen co pepře nasypáme do ran dobrými důvody na nepříteli nasekaných, a již dávno jest ostatně známa světu ona bajka o lišce, která hrozny dosáhnouti nemohouc, pravila, že prý jsou beztoho kyselá a že o ně nestojí.

Tentokrát ale chceme „Víd. Denníku“ to zvláštní potěšení učiniti, že jeho dotčený článek o rovnoprávnosti zcela prosaicky beze všeho stylistického okrášení vystavíme na odiv obecnstva, aby z toho poznalo, co znamenají slova v ohlášení tohoto časopisu umístěná, že prý chce národnost slovanskou zastávati.

„Vídeňský Denník“ začíná od všeobecné sady: že prý jedna z největších vad našeho života jest nedostatek důvěry v sebe a ve své právo. Dej Bože, aby to byla pravda a aby nedůstatek důvěry v sebe a ve své právo byl největší naší vadou! Než na tom mnoho nezáleží. „Víd. Den.“ po takovém vyřknutém sice, ale nedokázaném moudrém výroku přichází na naše „opposiční časopisectvo“ (kdyby náhodou „Slovan“ nevycházel navzdor všemožným nesházím, vztahoval by se tento šumný titul „opposiční časopisectvo“ již jenom na „Večerní Lístek“ a musilo by se mluvit in numero singulari „naš opposiční časopis“, kdežto nyní vládní strana má čtvero velkých novin českých) toto „naše opposiční časopisectvo“ tedy, kterému se ještě, aby titul byl větší, přidává název radikálního, ustavičně prý nařiká na to, že vláda rovnoprávnosti nepřeje atd. „Víd. Denník“ sice prý nic proti tomu nemá, když se lid k ostražitosti na své právo pobádá: přece prý se velice pochybuje, jestli to jest přiměřené a k cíli vedoucí!! „Kdo prý práva svého jest sobě povědom, kdo ví, že k tomu, neb onomu má právo nepopíratelné, že každé snažení na ně cizou rukou poháněti může k pokutě a k napravení, tomu prý jistě dobré vědomí nedá, aby právo své nářkem o ně uvedl před světem v pochybnost. - Když prý veřejně budeme nařikati, kdo ví prý zdali se nám našeho práva dostane, kdo ví, zdali nám ho nepřítelví naši neuprou; jest to tolik, jako bychom prohlásili, že nevíme zdali naše právo dosti jest pevné, aby samo se udrželo, že zachování jeho záleží na vůli někoho jiného nežli naší, a jestliže tento nebude chtít, aby se nám dostalo, že o ně můžeme přijíti. Není-liž to veřejné prohlašování sebe za nedospělé, za osoby, kterým zákon k

vůli opatření jich práva dává poručníka, není-liž to největší rouhání se síle mravní národu našeho! Může-li se nám větší hana učiniti, než kdyby nám někdo do očí řekl: vyť jste takoví slabochové, že ani přirozené své právo neumíte před světem opatřit, vydávajíce jistotu jeho každou chvíli v pochybenství? Hle tolik jest rozumu v ustavičném nařikání o rovnoprávnosti. Toto jmenují pobádání národu k ostražitosti o své právo! Kdyby vláda rovnoprávnosti nepřála, věru nemusila by daleko choditi ptát se, zdali jest doba příhodná, jedním rázem ji zrušiti. Křiky tyto mohly by jí sloužiti za nejvýmluvnější důkaz, jak právo své za slabé ceníme, a že bez okolků může mu udělati konec.“

Tak právnicky ostrovtipně rozjímá „Denník“ a dělá se při tom jako by nevěděl, co jest právo a násilí. Než poslechněme ještě větší jeho moudrosti, neboť takto nadšeně ukončuje svůj článek: *„Právo národnosti naší jest svaté. Provedení jeho nezáleží na vládě ani na kom jiném, nýbrž jedině na nás samých. Jednejme jen my všude podle práva svého, ovšem vždy se slušnou šetrností k právu jiných národovců, neužívejme ve svých shromážděních cizího jazyka, obcujme mezi sebou v soukromí pomoci svého jazyka, úřadům nepodávejme spisů jiných nežli českých, zastupujme záležitosti své všude a ve všech potřebách přirozeným svým jazykem, snažme se, abychom měli dosti českých učitelů způsobilých na gymnasia a na university a úředníků českých vzdělaných do úřadů nejvyšších, a jistě s pomocí Boží právo své provedeme bez křiku a nářku, jak na muže sluší i kdyby se proti němu stavěly brány pekelné.“*

Br! silný výraz, člověk hned pozoruje, že slyší mluvit utrženého hrdinu, jehožto mužné přesvědčení nezvrátilo a nezvrátí ani auskultantství u hraběte Thuna ani brány pekelné. Jak okřeje ubohý člověk, moha svou již politickým mrazem křehnoucí duši ohřátí na takovém čistě vlasteneckém ohněm planoucím „Vídeňsko-denníkovém“ Spartanu! Ne, dobře máš bratře „Vídeňský Denníku“, ty poslední sloupe rovnoprávnosti a konstituce rakouské, nepopustíme, bratře! i kdyby se brány pekelné stavěly proti nám, ba ani kdyby nám přislíbovali 2000 zl. stř. na rok! Nepopustíme!

A utužení takovým vznešeným příkladem „Vídeň. Denníka“ jděme ještě o krok dále a obraťme celý důkaz „Víd. Den.“ také ještě na konstituci vůbec. Někteří „slabochové“ lidé to „rouhající se hanebně mravní síle našeho národu“ bojí se také a nestydí se vyjeviti svou bázeň, že naše konstituce a svoboda vůbec poznenáhla se dusiti bude, poněvadž pozorují, že ministerstvo svobodný tisk ustavičně více obmezuje všelikými prostředky, poněvadž pozorují, že obležení ve všech důležitých místech Rakouska, odkud vychází nějaký vyšší život, beze vši příčiny zamezuje slíbenou svobodu, sněmy svolati nechtějí atd. atd. atd. K takovým

„slabochům“ voláme ale slovy „Víd. Denníka“: „Právo konstituce jest svaté. Provedení jeho nezáleží na vládě, nýbrž jedině na nás samých. Jednejme jen my všude konstitučně, snažme se, aby naše učitelstvo a professorstvo konstitučně smýšlelo, jakož i všechno úřednictvo vyšší i nižší, a s pomocí Boží konstituci svou provedeme bez křiku a nářku jak na muže sluší i kdyby se proti naší konstituci stavěly brány pekelné!“ Vláda sice jako posud bude držet obležení, bude ustanovovati za učitele a professory a za úředníky jen lidi „dobře smýšlející“ nesvolá sněm říšský atd: ale poněvadž naše konstituce jest svaté právo, jehož provedení jen na nás a ne na vládě záleží atd. atd. atd.

Než „Víd. Denník“ mohl by dle obyčeje svého říci, že jenom zas šprýmovně s ním jednáme, musíme tedy zcela mathematicky pokračovat, a ten krásný ministerialní ořech o rovnoprávnosti, který nám „Víd. Den „ k sv. Václavu daroval, před celým P. T. obecnstvem rozloupnout, a podívati se veřejně na jeho jádro.

Tedy provedení národní rovnoprávnosti nezáleží na vládě, nýbrž jedině na nás samých - praví „Denník“, a udává nám také ještě způsob a prostředky k provedení svého práva totiž, *„abychom vždy dle něho jednali, ve svých shromážděních, soukromě jiného než svého jazyka neužívali, úřadům jen české spisy podávali, své záležitosti všude a vždy jen česky zastupovali, abychom měli dosti českých učitelů způsobilých na gymnasia a university, a úředníků česky vzdělaných do úřadů nejvyšších.“* Nuže tedy! bratře Čechu, rovnoprávněný občane šťastného Rakouska, vezmi si toto ponaučení „Víd. Den.“ do kapsy, podej mi ruku, a půjdeme spolu „s pomocí Boží bez křiku a nářku jak na mužesluší i kdyby se proti němu stavěly brány pekelné“, prováděti dle toho receptu naši rovnoprávnost, jejíž provedení „jedině na nás samých záleží.“ Kam chceš napřed, jest to všechno jedno. Půjdeme tedy na c. k. poštu v Čechách neb na Moravě a ponese tam psaní s nápisem českým (neb musíme všechny záležitosti své zastupovat svým jazykem) do Brna. Poštovní expeditoř Němec kovaný zabručí na nás a řekne nám po německu, že to jsou bláznovské nápady a zvláštnůstky dávat na psaní české adresy atd. My stojíme na svém, on přijme psaní a pošle je - do Bernu ve Švýcařích. (Factum!) Odtamtud' sice přece pošlou konečně psaní do Brna (neboť ve Švýcařích česká národnost má více práva než doma, a přece tam někdo ví, kde leží Brno), ale již je pozdě, tys obchodník a přišel jsi opozděním tím k veliké ztrátě.¹ Nic si z toho ale nedělej, nepopušť, i kdybys na mizinu přišel, neboť provedení rovnoprávnosti jedině na tobě záleží. Větší díl sice krajanů tvých, aby se uhnul škodě, bude raději adresovat psaní německy, z čeho pak hned soudit budou, že lid český sám nechce české adresy a tedy nepotřebujeme české úředníky na

poštách: ty ale bratře nepopust', nech se vysmát, týrat, za svornostu a přepjatého Němcožrouta vyhlašovat, a opakuj si vždy, když nějaké tvoje psaní s českou adresou nepřijde v čas na místo, že provedení rovnoprávnosti jediné na tobě záleží a dokonce ne na vládě. Když ale již dokonce ti přejde trpělivost, nepiš přece německé adresy „nekřič a nenaříkej, ale jak na muže sluší“ dones si raději sám svoje české psaní kam chceš. -

Nu, kam chceš nyní jít provádět rovnoprávnost? Na c. k. poštu, vím, již nemáš chuť, ale Einmal ist keinmal, pojďme tam ještě jednou, vždyť se nám to snad po druhé lépe podaří. Aneb nemáš-li chuť, podíváme se na tamhle tu babičku českou, která nese pro svého syna vojáka ve Vlaších několik zlatých na poštu. Vrací se a má v ruce německý recepis, a nerozumí ani jednomu slovu, které na něm stojí. Nač jsou recepisy? Pojištění písemná, že se to na c. k. poštu odevzdalo. Pojištění ale tuším musí být hlavně srozumitelné tomu, kdo je dostane, jinak není k ničemu. Na žádné c. k. poště v Čechách a na Moravě a ve Slovensku není ale ani jediný český recepis. Ale „Víd. Den.“ praví, že na vládě nezáleží provedení rovnoprávnosti, nýbrž jediné na nás samých - proč si nenosíme na c. k. poštu sami české recepisy. -

Pojď tedy, bratře, na železnici, pojedeme do Mohelnice. Okénko je otevřeno, žádejme po česku (nesmíme nikdy jinak než česky dle rady „Víd. Den.“) o lístky, a ptejme se, co se platí. Wohin? křikne na tě skrze okénko pán se žlutými výložky. „Do Mohelnice.“ odpovíš skromně, „Nach Biechowitz?“ táže se zamračeně žlutý výložek. „Ne, do Mohelnice!“ odpovíš. „Ist kein Station nicht!“ zavrčí žlutý výložek. Nastane tedy hádka, z přítomných neví nikdo jak se jmenuje Mohelnice na německy, ja síce vím, že Muglitz, ale učinil jsem dle rady „Víd. Den.“ slib, že nepopustím od výhradního užívání češtiny před úřady a proto ti nepovím. Zatím minulo několik minut, vlak zapíská, zatroubí a odjede, ty sedíš se svou oprávněnou češtinou na suchu a opakuješ si po tichu vznešenou pravdu „Víd. Den.“, „že provedení rovnoprávnosti nezáleží na vládě, nýbrž jen na nás samých.“ Nepopust' ale příteli, jak na muže sluší, nýbrž namaž si botv a běž pěšky za lokomotivu, abys den nepromeškal, a přičiň se budoucně, aby všichni úředníci byli česky vzděláni, to záleží také jediné na tobě samém - praví „Víd. Denník.“ Běžme tedy; však což platno, se vši „pomocí Boží“ slíbenou nám od „Víd. Denníka“, (jenž jest přece dobře známý s panem biskupem Brněnským) k provedení svého práva, nedohoníme již přece jak pozoruji lokomotivy pěšky, zůstaňme tedy na nejbližším stanovisku, počkejme na budoucí vlak, a zkusme svého štěstí. Hr! na ně z konopí! - naši vyhráli, „Vídeňský Denník“ má přec jen pravdu, provedení rovnoprávnosti nezáleží na vládě, nýbrž jediné na nás samých. Tu máme nejlepší důkazy; na tomto stanovisku jest

úředník Čech, hodný pan, byl také u svornosti, on ví kde leží Mohelnice, i o Břeclavi ví, také o Ustí, všechno ví, nosí pod uniformou vestu šňůrou, a když není ve službě, slovanský černý kabát se šňůrami, on jest zakladatel Matice a bývalý starosta jedné již také zkacené Slovanské Lípy na venkově. Dal nam hned lístek, též nám vydal bez hrubostí několik krejcarů drobných nazpátek, a jeli jsme vesele, rozjímající po cestě o veliké netečnosti a pošetilosti českého národu, že totiž neumí dle rady „Víd. Den.“ s pomocí boží prováděti své právo bez křiků a nářků jak na muže sluší. Zde na této štaci jest úředník česky vzdělaný, proč tedy o tom nevědí všichni Čechové a Moravané, aby jen vždy z této štace odjížděli: neboť právo národnosti naší jest svaté - praví „Víd. Denník“ a raduje se z toho, když němečtí sedmašedesátníci v Praze při volbach vyhrají. -

Po cestě tedy šlo to vesele, na každé štaci přišel pan konduktor do vozu a vždy německy volal ku př.: „Wildenschvert 4 Minuten Aufenthalt!“ na každé štaci bylo to samé na tabulce německy napsáno - neboť právo národnosti naší jest svaté - praví „Víd. Denník“ - až jsme konečně přijeli na jednu, kde stálo Müglitz a konduktor pravil „4 Minuten.“ Já ovšem zas věděl, že jsme již v Mohelnici, ale poněvadž jsem si již jednou dle rady „Víd. Denníka“ umínil nepopustiti, důvěřoval jsem, že ani „brány pekelné“ nezamezí, aby se můj krajan německy nerozumějící nedověděl za své oprávněné peníze officialně, že jest již na konci své cesty. Neřekl jsem tedy nic, zapískali, zatroubili a jeli jsme dále ještě několik štací, až se můj společník sám, nevím jakou náhodou dopátral, že jsme již dávno Mohelnici přejeli. Musili jsme tedy dle pravidla doplatit ještě ten kus cesty, a pak pěšky zas nazpět do Mohelnice klusati s tím pevným přesvědčením, že provedení rovnoprávnosti nezáleží pranic na vládě, nýbrž pouze na nás samých. Sto jiných Čechů by se po takových trampotach odřeklo na vždy užívání řeči své na železnici: ale krajan a spolucestovník, tvrdá to česká hlava, pravil, že se přece na vzdor všemu německy učití nebude, a kdyby si ho zavezli třeba na Spielberg místo do Českého Brodu, - neboť právo národnosti naší jest svaté a všude musíme své záležitosti jen česky zastupovat.

Než, nač pošty a železnice pro takový sprostý lid jako jsou Čechové, ať si svá psaní sami donesou, neumějí-li německou adresu napsat, a ať chodí pěšky, nevědí-li, jak se jmenují všechny štace na železnici po německu. Ale kdyby tě ku př. odvedli na vojnu, což se přece nejvíce sprostému člověku přihodí, jak daleko bys asi tam přišel s radou „Víd. Den.“, dle které „ve všech potřebách jen přirozeného svého jazyka užívati máme, poněvadž provedení rovnoprávnosti nezáleží na vládě, nýbrž jedině na nás samých“ Křiknou tam na tebe: „Halb

rechts, halb links!“ ty jako by nic, co tobě je potom, ty jsi jednou c. k. rovnoprávněný Čech, a provedení rovnoprávnosti záleží jedině na tobě samém. Dostaneš tedy kulaté a podlouhlé napomenutí. Volají: „Hahn in Arm!“ ty zase nic a čekáš na rovnoprávnost, ale dostaneš „s pomocí Boží a bez křiku a nářku 25, jak se na muže sluší“ a pan kaprál nesleví ani jednu „i kdyby se proti němu stavěly brány pekelné“. Tedy patrně nezáleží provedení rovnoprávnosti na vládě, nýbrž leží jedině na tobě samém a sice pod zády. - Že ostatně tebe co rovnoprávněného Čecha neudělají, kdybys měl Napoleona v kapse, ani kaprálem, když neumíš německy, ale Němce, který ani slova česky neumí, udělají nad tebou třeba generálem, to víš dávno ze zkušenosti, nezáleží to ale - jak praví „Víd. Den.“ - na vládě, nýbrž jen na tobě samém, neboť máš poslechnout radu „Víd. Den.“ a snažit se, abychom měli česky vzdělaných generálů! -

Ve vojsku se nám tedy trochu nepodařilo provádění rovnoprávnosti, vraťme se zase do civilu, a sice do škol. Ačkoli sice provedení rovnoprávnosti pranic nezáleží na vládě, nýbrž jedině na nás, a ačkoli tedy bychom si sami mohli všechna gymnasia v česká proměnit, přece - jak přísloví praví - ani dobré silnici kolomaže neškodí, a tato kolomaž jest v tomto pádu příznivost zvláštní našeho vys. ministerstva osvěty, která nám do nynějška jedno české gymnasium zřídila. Ty tedy bydlíš na Slovensku někde u Košic, máš do Prahy asi 100 mil cesty, přece však svého syna nechceš dáti na jiné než české gymnasium, a vydáš se na cesty. Poněvadž ale pranic provedení rovnoprávnosti nezáleží na vládě, nýbrž všechno jen na nás samých, nařizeno jest, že se na žádné Pražské gymnasium, tedy i na Staroměstské, více než 80 žáků do jednoho roku přijmouti nesmí. To záleží zase jen na nás samotných, aby se všichni studující Slované z Čech, z Moravy a ze Slovenska na toto gymnasium vešli. Dejme tomu (quod est demonstrandum), že bychom tak šikovní byli, abychom všechny své studující syny do počtu oněch 80 ročně směstnati dovedli, což pak až vystudují, když ve všech úřadech jest jednacím řeč německá, které se oni sice též učili, přece však v ní tak sběhlí býti nemohou, jako jini, kteří celé gymnasium jen německy studovali? To zas všechno záleží jen na nás samých, všichni Češi (žádný o tom nepochybuje, a ministerstvo to jistě očekává) budou tak obětovní, že své syny raději v úřadech odstrčit nechají, než by je dali na německé gymnasium!

Co se ale vysokých škol týče, starejme se jen, abychom mezi sebou měli způsobilé české professory, vláda sice nemůže žádnému svornostovi svěřit vedení mládeže na vysokých školách, a bude tedy většího dílu jen takovým dávat professury, o kterých se ví napřed, že česky přednáseti nebudou; ale poněvadž provedení rovnoprávnosti nezáleží pranic na vládě,

nýbrž jedině na nás samých, buďme ubezpečeni, že „s pomocí Boží právo své provedeme bez křiků a nářků atd.“

Ve školách tedy to půjde jak pozorujeme samo sebou; podívejme se tedy do úřadů. Poněvadž jak známo a kolikrátejiž opakováno, provedení rovnoprávnosti nezáleží pranic na vládě, nýbrž jedině na nás samých, jisto jest, že všichni úředníci umějí dobře česky mluvit a psát, ačkoli se o to vláda při obsazování nic nestarala, nýbrž ještě i takové úředníky, kteří sami do německých krajin žádali a svou neschopnost k českému úřadování uznávali, přece dala na česká místa. Tím se ku př. také stalo, že manipulační úředníci a kopisté (opisovači) obyčejně neumějí český pravopis a i dobře sepsané úřední spisy při opisování pro obecnost tak zohyždí, že nejsou ani k světu podobné, neboť při obsazování měl každý mladý člověk, který česky dobře umí, jakožto svornosta a obyčejně i spoluúd některé Slovanské Lípy tak nebezpečné pro stát smýšlení, že se nemohl státi ani kopistou u některého soudu, kdo totiž může takovým lidem věřit, jestli by při opisování nějakého spisu nějak státu a snolečnosti lidské nebezpečnou formu písmen nezavedli? Dle zásady „Víd. Denníka“ tedy vláda vědouc, že provedení rovnoprávnosti nezáleží na ní, nýbrž jedině na nás, byla též přesvědčena, že ačkoli ona ustanoví za úředníky a kopisty z většího dílu jenom lidi nemající ani ponětí o české gramatice a pravopisu, a kromě toho i některé Němce, přece my, poněvadž provedení rovnoprávnosti jen na nás záleží, nějak zázračně těmto vyvolencům vlejeme do hlav nedostávající se jim vědomosti a dobrou vůli. Proto také dostávají až po dnes lidé čeští od úřadů politických ba i od soudů německé přípisy, které se jim, kdyby je nepřijali, také dle § 5. říšské ústavy na dvěře přibijí aneb alespoň s přibitím se hrozí. Rozumí se samo sebou, že ne úřadové, nýbrž zas jenom tito lidé jsou sami vinni, že tyto německé přípisy dostávají, proč se narodili v Rakousích, kde je rovnoprávnost slavně slíbena a zaručena!

Avšak „Víd. Den.“ o tom nic neříká, že nemáme od úřadů jiné spisy než české přijímati, bezpochyby zapomněl jenom, neboť když se ve svém zmužilém zastávání národnosti slovanské nebojí ani „bran pekelných“, snad by se nebál slavných c. k. úřadů, a snad by tyto nedržel za horší a nebezpečnější než brány pekelné. Nu, ať jest tomu již tak neb jinak, ale jisto jest, že „Víd. Den.“ jenom radí abychom my sami nepodávali k úřadům nic jinak, než po česku. Chvála Bohu, že nám ještě p. Bach neb jiný ministr nenařídil, že máme jen německé spisy podávat, ačkoli by to - dle theorie „Víd. Den.“ - naší rovnoprávnosti také nic škoditi nemohlo, protože nezáleží provedení její na vládě, nýbrž jen na nás samých. Přece však ku př. kdo politickému úřadu nějaký spis podává, obyčejně něco žádá, a záleží mu na tom, aby se

jeho žádost příznivě neb alespoň brzy vyplnila. To však jest více v moci sl. podkrajského úřadu než v moci Boží, a na mnohé věci zadané hned při zřízení podkrajských úřadů ještě podnes občané s nadějí odpověď čekají. Dejme tomu, že by ku př. pan podkrajský neb komisař na spis český, který beztoho mnohý s mrzutostí do ruky běře, obyčejně nedal asi několik měsíců odpověď, ale na německý velmi brzy, což docela závisí od jeho svobodné vůle: kdož by o tom pochyboval, že všickni občané jakmile to zpozorují, hned budou všechny spisy podávati jenom po česku! Z čehož opět vidíme, že na vládě pranic nezáleží provedení rovnoprávnosti.

K soudům, ale bude též každý Čech jen české spisy podávati, zvláště od té doby, co víme, že se u všech soudů vyšších jen německy jedná. Mám ku př. soud o několik tisíc a vím, že písemnosti mé české jenom pan referent čísti bude, a že tedy kdyby jim také pan referent dobře rozuměl², přece jen budu odevzdán do jeho milosti, že by však, kdyby písemnosti mé německé byly, celé kolegium soudců je slyšet a nade mnou rozhodovati by mohlo. „Vídeňský Denník“ nepochybně myslí, že všichni občané jsou tak nezištní a obětovní pro národ a vlast jako on sám, že též všichni občané jsou vždy hotovi obětovati jmění, život ba i více svému přesvědčení jako mužové „Víd. Denníka“ učinili a každodenně činí: a proto od nás žádá tak velikou obětavost, abychom raději prohrání procesů svých snesli, než bychom německé spisy k soudům podávali. My však, ačkoli velikou úctu máme k obecnstvu, nepředstavujeme si přece tolik národní a občanské ctnosti u každého Čecha, jako ctnostný „Vídeňský Denník“, a bojíme se, že v tomto pádu skutečně mnozí raději jednou právo své národnosti zadají, než 100 korců polí. Bude to ovšem jen jejich vlastní vina a vláda muže jako Pontius Pilatus umyti své ruce v nevinosti, neb na ní v tom ohledu pranic nezáleží.

Ačkoli tedy, jak ze všeho toho patrno, leckde svou vlastní vinou a při úplné nevinosti vlády mnohou škodu své národnosti utrpíme, přece nám zbývá ještě nejvýdatnější prostředek k provedení rovnoprávnosti, totiž život soukromý. Se svou milou ženou, se svými nadějnými dítky, se svými věrnými přáteli a vůbec s každým, kdo nás bude chtít neb musit poslouchati, můžeme mluvit jen česky! Ó přece jest dobře žítí na tom světě, krásné jest naše obcování pod sluncem! Díky za to především naší milostivé, všem národům stejně přející vládě, díky za to po druhé tobě vznešený obře vlasti „Vídeňský Denníku“, jenž jsi nám tento věčně prýštící pramen živý naší rovnoprávnosti první vynalezl a nás naň opatrně pozorný učinil! „Zaplať ti to, o neohrožený hrdino a patrone všech Slovanů! nebe dlouhým panováním a po šťastné smrti, (které jsme všichni podrobili), budiž za to shromážděn mezi družinou sv. Václavskou,

jež čeká v Blaníku na vysvobození vlasti! Užívejme tedy směle a srdnatě svého práva svatého, mluvm se ženou a s dětmi jen česky „ale bez křiků a nářků jak na muže sluší“ se slušným ohledem na žandarmerii, a ani brány pekelné naší národnosti neuškodí. Kdyby však časem svým, poněvadž dnové naši jsou spočtění v knize života, a tudy nepochybně i „Vídeňský Denník“ jednoho dne shromážděn bude k otcům svým v Pánu zesnulým „Vlastimilu“ a „Pokroku“ (pomodleme se za pokoj duší jejich třikrát Grundrechtly a jednou proklamaci p. Khevenhullerovou od loňského máje!) čímž tedy ztratíme silného orodovníka za národnost naši ve Vídni; kdyby tedy potom vláda po ztrátě našeho mocného orodovníka chtěla nám třeba i zakazovat se ženou a s dětmi česky mluvíti, a kdyby nám dokonce p. ministr Kraus na žádost p. Bachovu každému zlatým a stříbrným zámekem (všechno jest možné) naše rovnoprávněná ústa zavřítí dal: věrme přece v naději slovům „Víd. Den.“, že ani to provedení naší rovnoprávnosti škoditi nemůže, poněvadž nezáleží pranic na vládě, nýbrž jedině na nás samotných! -

Když jsme tedy již všechno, co „Víd. Den.“ praví, tak nevyvratnými důkazy ztvrdili, dovoleno nám budiž pro slabší čtenářstvo, které důkazům mathematickým dobře nerozumí, připojiti jedno velmi srozumitelné podobenství.

Dva mužové, jeden jménem Vašek, druhý Michl, usnesli se, že spolu poběhnou o závod. Nestranný soudce, jménem Jidáš, kterého si zvolili a který je oba stejně miluje, v ustanovený k běhu den takto oba opatřil: Michla posadil do kočáru a zapřahl mu silné a mrštné čtyry koně a postavil ho na dobrou silnici. Vaškovi svázal nohy, přivázal ho k silnému kůlu a narovnal na něho asi půl sáhu štěpinek. Nyní dal znamení k běhu. Michl jede až se kouří, Vašiček ale v zuřivosti se sebe strásá polena, trhá sebou, bručí a kleje, leží však pořád vedle kůlu. Nestranný soudce a přítel stojí u něho se sladkým úsměvem a volá na něho: „Vašičku, běž honem, jen na tobě samém to záleží, abys doběhl k cíli, já ti v tom nemohu pomoci, na mně pranic nezáleží; vždyť přece já sám nemohu za tebe běžet!“

Mravné naučení: Právo národnosti naší jest svaté. Provedení jeho nezáleží na vládě, nýbrž jedině na nás samých. Jedna jest pravda a zvěstovatel její jest „Vídeňský Denník!“

Poznámky

1 Nedávno jsme viděli jedno psaní z Prahy poslané s adresou: Pan N. N. malíř v K. H. Pod tím stálo jinou rukou. „In Malin kein N. N. zu finden.- a tak šlo psaní nazpět. Tam ale se

připsalo teprva: „Kein Malin, aber malíř heisst Mahler.“ Nyní konečně došlo psaní do rukou adresáta. - My sami jsme ku př. přinuceni byli potřebou při rozesílání „Nár. Nov.“ poštu vždy německy napsati, nechtěli-li jsme, aby noviny Bůh ví kudy chodily a snad teprva za několik dní adresátovi do rukou přišly.

2 Zkušenost ale vypravuje nám leckteré pády, ve kterých pro špatné rozumění spisů soud byl prohrán s velikou škodou.

Pozorovatel politický

H. B. „Ost-Deutsche Post,“ jak známo, stojí ve spojení s maďarskými praetendenty v Uhřích a neopomine ani příležitosti, kde by tak mohla Slovanům něco nemilého zavěsit. Tak ku př. praví o Slovácích při jedné příležitosti: Hurban a jeho přátelé jsou jenom stoupenci mužů „Slovana“, a kam tito směřují, ukázal nám program jejich v prosinci m. r. vydaný. (Známý článek p. Palackého v „Nár. Nov.“, pro který byly vlastně v Praze zapovězeny.) Rovnoprávnost jest vznešený, šlechtný a skutečně demokratický princip, ale v té rozsáhlosti, ve které jí žádají Palacký a jeho soudruhové, rovná se principu Fourierovu a Okenovu, které též zrnko pravdy v sobě obsahují“. Totiž jinak vyřknuto, rovnoprávnost měla by sice býti, poněvadž by ale Němcům a Maďarům škodila, jest nepraktická. S jakou mrzutostí ostatně pan Kuranda a jemu podobní rabínové na každé slovanské pohnutí hledí, viděli jsme nedávno při známých pistolích Kničaninových, kdežto se již nemohl p. Kuranda zdržeti, aby svému vtipu uzdu pustil a podotknul, že jest na nich prý vyobrazen Žižka a Petr Fastr. My zajisté dobře víme, co vypodobnutí sluší na pistole pro Kničanina, a zanecháváme p. Kurandovi, aby až jednou Vídeňští pošlou panu generalovi Willisenovi do Holštýna nějaké pistole, vypodobnil na jednu Herrmanna a na druhou scénu z p. Kurandovy známé svatby v Kolíně.

- Upozorňujeme pana biskupa Brněnského, že uprázdněna jsou dvě arcibiskupství v Sardinsku, totiž Turinské a Cagliarské, poněvadž se dotčení dva arcibiskupové na cesty vydali.

- Emigrace maďarská rozdělila prý se ve Francouzích již na dvě strany, na aristokratickou a demokratickou, zrovna tedy jako Poláci, jakož vůbec mezi Poláky a Maďary ve všem jsou největší podobnosti. „Reichszeitung“ při této příležitosti silně si zademokratila; praví totiž: „Z

toho vidíme v maličkém účel uherské revoluce: použití demokracie k provedení neodvislosti maďarské a pak aristokratický absolutismus - kdo má oči k vidění, viz.“ -Ovšem jest to pravda, co praví „Reichszeitung“, ale řekla by to, kdyby právě nyní vláda naše nebyla rozmrzena s maďarskou aristokracií?

- První ministr, kníže Schwarzenberg jel za JMC. do Tyrolska. Bude prý tam nějaké rokování s králi německými, spojenými s Rakouskem proti Prusku. Snad by mohla míti tato cesta JMC. ještě přece všeevropské následky. Ostatně při tom při všem neveríme ještě na vojnu s Pruskem, neboť jest jen jedna jistá známka, dle které s jistotou na vojnu s Pruskem budeme moci souditi, totiž až zas počne ministerstvo nám Slovanům a zvláště Čechům příznivější tvář ukazovat. Tak jako z pučení fíků se v písmě soudí na brzké jaro, tak i z rozšíření ministerského srdce k nám souditi můžeme na brzkou vojnu s Pruskem. Pak zase budeme hodní a milovaní synáčkové - s tím rozdílem jenom, že jsme již zatím trochu povyrostli a zmoudřeli.

- Hlavní schůzka všech katolických jednot v Linci uzavřela také prý, že se budoucně chtějí sestřediti buď ve Fultě neb v Praze. Všimněme si toho, že se od r. 1848 z této strany jaksi ve zvláštní pozornosti mají Čechy a Praha. To jistě není nadarmo.

- Úřadové v Sedmihradsku dostali nařízení, aby všechnu úřední korespondenci nevedli jinak než v německé řeči, poněvadž prý nemůže být než jeden úřední jazyk a poněvadž se prý nyní na to tlačiti musí, aby se každý úředník němčině jakožto úřednímu a vládnímu jazyku, bez kterého žádný rakouský úředník býti nemůže, co nejdříve naučil. - To jest tedy již zcela zřejmé, že nebude v Rakousích rovnoprávnost, nýbrž že chtějí ministři udělati němčinu panujícím nad ostatním jazykem. Kdyby se to ale jen tak snadně dalo vyvést jako naříditi! Osm milionů proti 28 milionům, to přec je trochu těžko prorazit, a kdyby se i celé ministerstvo na váhu k těm 8 milionům přiložilo, pochybujeme přec, že by nás převážili. - Litujeme jen p. ministra Bacha, že již tak zřejmě se osměluje rušiti naši ústavu. Kdežto si nyní Prusko počíná v Němcích dělati přátele, uráží naše vláda všechny své národy k prospěchu několika milionů Němců - přece však nikdy proto nebude ve vlastním Německu oblíbenější než Prusko!

- Jak se naše vláda chápe všemožných postranních prostředků, jimiž by novinám sobě oddaným mohla opatřiti nějaké čtenářstvo, objevil nám nedávno „Wanderer“ strany telegrafických depeší. Vláda totiž nechává skrze p. Tuvoru, známého bývalého redaktora

zuřivého časopisu „Freimüthiger“ a „Const. Zeitung“ (p. Medaua, zapovězených v Praze), kterýžto p. Tuvora nyní se stal poníženým služebním p. Bacha a spisovatelem známé „Osterr. Corr.“ všechny telegrafické depeše opatřovati a je pak svým novinám sdělovati. Rozumí se samo sebou, že neodvislé noviny, kdyby i sobě chtěly za veliké peníze opatřiti ty samé zprávy na telegrafické cestě vždy čekati musejí až telegraf pro vládní noviny službu odbude a obyčejně teprve pozdě v noci nějaké krátké zprávy dostávají. Tím ovšem noviny vládní, totiž „Reichszeitung“, „Lloyd“, „Vídeňský Denník“ mají důležité zprávy mnohem rychleji než neodvislé časopisy. Est modus in rebus.

- Budeme tedy míti i v Čechách loďstvo vojenské a vyplní se přece slova Shakespearova, že leží Čechy u moře. Vláda prý zařídí parní vojenskou loď na Labi k pojištění komunikace mezi Děčínem, Litomeřicemi a Terezínem. Dočkáme se snad ještě veliké bitvy mořské mezi Angličany a Rakušany někde u Libně. To je pokrok! Zároveň máme potěšitelnou zprávu, že vláda vynaloží na lepší upevnění Terezína zase několik milionů. Vláda se nepochybně přesvědčila, jak dobrou službu jí dělaly pevnosti uherské v čas vojny, a proto nyní tolik peněz na ně obětuje. Či snad myslí p. Kraus, že se času tohoto, kde tak špatné peníze máme, nejlépe k stavbě použití má, abychom za ty papíry měli alespoň hodné pevnosti, které pak mohou časem svým státu hodně vynášeti?

Praetoriani rakouští

H. B. Již dříve zmínili jsme se o jistém spisu vydaném tajnostlivým způsobem ve Vídni pod jménem „Vyznání vojákovo“ a vtištěném jenom v nepatrném počtu výtisků, jenž na sebe obrátil velice pozornost všech myslících občanů hlavně proto, že v tomto spisu vyřknuto jest beze všeho obalu to, o čem dávno víme, že jest to sladká naděje rozličných patriarchálních potentátů, za druhé ale proto, že za spisovatele všeobecně se udává major Babarczy, uherský šlechtic, jenž jest spoluúdem nynější vojenské kanceláře a tudy v nejbližším okolí císaře. Zle by byly opatřeny naše konstituční svobody - myslí si tedy mnohý - jestli p. major Babarczy se chtěl takovým spisem ve vysokých sborech zavdečiti!

Ačkoli tedy onen spis jen v nepatrném počtu výtisků byl vydán, přece se dostal do rukou redakce „Presse“ a vydán jest v jejím feuilletonu. Spis celý, který nyní před rukama máme,

nestojí ovšem za to, abychom jej předkládali, ale zajímavé a poučné bude mnohému dovědět se alespoň nějaké výňatky z něho a poznati odtud smýšlení šavlí břinčící aristokracie.

Hned na počátku vyzradil nám (nepochybně jen z překvapení) p. spisovatel, který jsa v nejbližším obcování se dvorem, asi dobře zná všechny podrobnosti, velmi zajímavou okolnost z prvních počátků naší konstituce, totiž že prý JCV. arcikněžna Žofie, matka nynějšího císaře a JCM. manželka císaře Ferdinanda radily k přísnosti, že ale císař Ferdinand přece nechtěl nechat na lid střílet. Pan major má císaři Ferdinandovi tuto dobrotu velmi za zlé, my však jsme ovšem zcela jiného mínění. Také o arciknížeti Albrechtovi mluví pan major tak, že to není schopno, učiniti jej příliš populárním.

Že ostatně p. Babarczy o revoluci r. 1848 jen s největší hořkostí a s opovržením mluví, s druhé strany ale osobě JMC až příliš zřejmě a podle pochlebuj, (jmenuje ku př. JMC perlou atd.), to charakterisuje zcela neobyčejného dvořana, špekulujícího na vyšší místo, a ne vojáka, neb věrný voják pochlebovat a plazit se neumí.

Celý spis ukazuje nám, jak z výňatků z něho poznáme, p. spisovatele jakožto úda šlechty a sice šlechty dvorské a služebné; tato strana mluví všude stejně.

„Pohledněme do Francouz - praví - které si tak rádi za příklad béřeme: byli jednou svomí, mocní a šťastní, od té doby co zakusili toho jedovatého ovoce, nazvaného omylem svobodou, která se nerodí na božském stromu poznání, nýbrž na zkrváceném stromu vzbouření¹ od té doby co se napili z ošklivé číše panování luzy: od té doby nemohou přijíti ku pokoji.“ Francouzové byli totiž tak šťastni, neboť měli tak bujnou šlechtu a tak bujnou monarchii absolutní, že nemohouce již to veliké štěstí vydržet, všechno to ze země vyhnali. Poněvadž se ale toto jejich štěstí pořád ještě zase k nim mermomocí vratiti chce, oni ale již na své nynější konstituční a republikánské neštěstí tuze zvykli a si v něm zalíbili, a proto se proti onomu dotčenému štěstí nohama i rukama brání a opírají: proto panuje ve Francouzích ustavičný nepokoj. Musejí ale být i Francouzové velicí milovníci takového neštěstí, neboť již dvakrát se jejich bývalé štěstí k nim docela vrátilo: jednou pomocí rusko-prusko rakouských bodáků a jednou liščí chytrostí Ludvíka Filipa, přece však byli tak zatvrzelí a zaslepení, že to štěstí brzy zas ze země vyhnali a raději se zase k onomu jedovatému ovoci navrátili. Následujícím způsobem jeví p. spisovatel svou aristokraticko-foederativní politiku: „Národové rakouští si opět podají přátelsky ruce k pevnému spolku, nebudou co jeden národ, ale budou co národové jednoho srdce a jedné mysli pokojně vedle sebe bydlet, své upomínky zachovávajíce

neporušené, a jejich přání se setkávají u trůnu milovaného a mocného mocnáře.“ Známo totiž, že jest v Rakousích také jedna strana foederativní, jejížto foederace se ale od naší foederace nesmírně dělí a kterou bychom nazvali nejlépe aristokratickou neb stavovskou foederací, která totiž tak jako my se opírá proti byrokratické centralisaci nynějšího ministerstva, ale docela z jiných příčin než my, a také něco zcela jiného žádá než my, žádá totiž, aby jednotlivé země asi podobné stavovské ústavy dostaly jako před r. 1848, neb aby se zavedla anglická aristokratická hořejší sněmovna; abychom zkrátka se vyslovili: tito foederalisté žádají, aby se jim za ochranu národnosti zachovala aristokratická privilegia. Jak pozorujeme ze spisu p. Babarczyho, musí býti také toto starošlechtické smýšlení znamenitě rozšířeno ve vyšších vrstvách vojenských, nebo ještě zřetelněji se vyslovuje, mluvě velmi ostře proti odpovědnosti ministerské, kterou pouhým mámidlem nazývá a praví: „Chce ministr i to zodpovídati, když chtěje říši přiformovati do rámce své fantazie, dotýká se nešetrně dějin národů, práv stavů a jmění rodin?“ Kdož zde nepozoruje, kterak šlechtická bolestně ztracená práva a „patriarchální poddanost a robota“ eskortována jsou od citu národního, aby společně s ním vklouznula zase někam do života! -

Starý Maďar však se jeví v panu spisovateli patrně tam, kde mluví „o nově utvořených národnostech,“ které nazývá „nespokojená plemena“. A poslechněme také moudré slovo o sněmu: „Jak smutné jest mysliti si sbor mužů, zvolených nejrozmanitějšími prostředky přemlouvání, omámení a uplácení! (v Rakousích tuším ještě žádný poslanec na sněm nedosáhl této hodnosti z uplacení) jakožto zástupce oněch národů shromážděný, jejichžto potřeby tak rozmanité dokonce neznají.“ Pan spisovatel modlí se tedy z toho ohledu takto: „Bože, jenž si nám dal tak šlechetného mocnáře, učiň lej zas naším jediným mocným panovníkem!“ Vidíme z toho jak nerozumným sobě ještě představují podobní pánové lid, aby si neco podobného od nich namluviti dal, jako jest to, že by poslancové od lidu volení neznali lépe potřeby tohoto lidu, než je znají lidé jako jest spisovatel této brošurky, obcující obyčejně více s koňmi a se psy než s člověčenstvem!

Rozumí se, že p. Babarczy, jakožto zvláštní prostředek proti všemu konstitučnímu zlému udává jenom vojsko, které dle jeho popisu jest tak anjelské, že se zrovna domýšleti musíme, jako by ani pocházeti nemohlo z té samé krve, z které pochází ostatní zkažená civilní čeleď, kteroužto p. Babarczy při každém setkání poznamená nějakým přihanlivým slovíčkem. Na žádný způsob nepočítá vojáky mezi národ, neb praví:

„Voják podá přemoženému nepříteli přátelsky ruku: v prsou národu tlí ještě posud oheň nenávisti. Národové a stavové vedou spolu vojny; panovníci ale a vojska spojují se vždy úžeji páskou obdivování a lásky! Všechna vojska jsou ozbrojena pro jeden princip, pro princip pořádku, a armády nadchnuté stejným duchem rytířství, discipliny a cti nejsou k tomu, aby svou již často dokázanou zmužilost proti sobě měřily, nýbrž k tomu jsou, aby mravnost člověčenstva na špicích bodáků zachovali pro lepší budoucnost... Každý boj, který dva zastavatelé pořádku, dvě armády spolu bojují, jest již napřed vítězství strany převratné, která se radostně na to dívati bude, když budou ochrancové trůnu krváceti.“

To jest přece velmi srozumitelná řeč, totiž: vojáci nejsou proti nepříteli cizímu, nýbrž jen proti konstituci a k tomu účelu jsou všichni mocnářové a všechna vojska spojena! Divíme se jen, odkud má p. B. plnomocenství takto mluvit!

Zajímavé jest, kterak p. Babarczy po takovém vychvalování a nadsazování vojska vzpomíná si na povstání uherské, a na to, kterak největší část vojska maďarského přeběhla k povstalcům a bojovala proti JMC. Pan major to však - rozumí se - připisuje slabotě tehdejší vlády a nikoli nevěrnosti vojska, přece však sám praví na jiném místě: „Před několika lety se vojsko nestaralo o provincialní záležitosti, o přání jednotlivých národností. Jinak jest nyní. Rakouští národové dělí se nyní na vítěze a na přemožené, na kmeny povstávající a hynoucí: nechť kloní se voják, jenž s mečem i zášť zastrčil do pochvy, k onomu národu, v jehožto středu stála jeho kolébka; všímáť si srdečně, ačkoli mlčky osudů své země a nejen říše: jeho síla, rámě, zbraň, jeho rozum patří neobmezeně vládě, ale srdce - to se kloní k národu! A bití srdce vojákova stane se konečně ozvěnou nářků jeho národu! Upomínka na vzbouření, hospodářství bujných rytířů, té neb oné dietní klasy (narážka na nenáviděné úřednictvo) pohled na zločince nepotrestané, zneužívání ústavy (!!posud jsme ji ani neužívali!) zdemoralisují konečně v lethargii pokoje paže vojska zvyklé na čin.“ Ještě ale zřetelněji mluví pan major Babarczy dále, kde praví: „Pokud zastavatelé absolutní vlády krášlí řady vojska, zachovají v něm ducha, jenž učí zticha trpět, zticha vítězit, ducha poslušnosti; ale nechme přejít několik let, a vojsko bude záležeti z vojáků, kteří užili nebezpečných svobod obecních ², kteří to drží za svou povinnost býti přísnou kontrolou svých představených. Tato materialní část vojska (zcela nově vynalezené pojmenování sprostých vojáků) bude skrze upomínku na spoluvládnoucí měšťanstvo zavedena k porovnáním, která je při přísných pravidlech a nedůstatcích nového svého stavu naplní mrzutostí. Vyšší stupně vojska budou také z části zajímati ony držící se za „vzdělané“ oficíry, kteří již v predešlých letech z části byli zachváćeni „od ducha času.“

Z těchto od p. Babarczyho neopatrně pronešených slov pozorujeme, že přece jsou ve vojsku muozí důstojníci, kteří na konstituci drží a nepochybně myslí, že JMC. slovo své národům dané držeti bude, a kteří také nepovažují nepochybně vojsko jen za nástroj k provedení rozličných aristokratických choutek, nýbrž za obrance zákonů a vlasti, za obrance císařského trůnu, rovněž tak jak za obrance konstituce a štěstí národů. Rozumí se, že takoví důstojníci nejsou po chuti p. Babarczymu a jeho soudruhům, doufáme však, že jich jest přece dosti znamenitý počet, a že umějí náležitý rozdíl činiti mezi nesmyslnými buřiči a mezi zastavateli rozumné konstituční a právní vlády, takové vlády, jak vzdělanější národové již dávno užívají, jsouce při tom šťastní i se svými panujícími rodinami.

Dále ještě vyslovuje p. spisovatel v krátkosti své obávání: „Pomysleme si - praví - tuto naši armádu od „lidumilovného sněmu“ na 4 roky služby uvedenou³ - k „spokojení myslí“ na ústavu přísahavši, v pokoji skrze mocnou „pro ukrácení úřední cesty“ od vojenské moci oddělenou žandarmerii nahraženou, při povstání skrze dobře ozbrojené „ve svaté službě vlasti“ dobře placené hromady lidu (myslí národní obranu) odstrčenou, vojenské soudnictvo „k vůli přiblížení“ s civilními soudy spojené; pak se musíme s obáváním dívatí na našeho císaře -mladíka. Jehož trůn jindy na starošedé skále samovlády stál, a který se nyní svěřil zrádným vlnám lásky lidu - choutky lidu atd.“ O konstituci praví p. B.: že prý chce patriarchální stav mezi císařem a lidem, mezi majitelem a poddaným (šlechtou a sedlákem) zrušiti a že chce upomínky rodinné (t. j. šlechtické), zděděná a dobytá práva stavů dle vzdělání a rozumu⁴ se různících vymazati, a tím upírati stupňování tvorů, které v celé přírodě pozorujeme.⁵ „S rozkvašením - praví p. B. dále - pozná vojsko, v němž rytířský duch ještě žije, že se šlechta, jejížto diplomy nejvíce na bojišti krví zpečetěny jsou⁶ za potrestaného zločince považuje atd. s pravým křesťanstvím, které nás učí, že jsme všichni bratři a synové jednoho praotce.

Pochybujeme ostatně také, že by vojsko s rozkvašením nepozorovalo, kterak vyšší důstojnosti vojenské jenom obyčejně se pro šlechtu schovávají, kdežto ostatní buď jen sprostými zůstati neb nižšími místy při všech schopnostech a zásluhách se spokojiti musí: co by se ale tuším p. B tuze nelíbilo. Že ostatně i pan Babarczy vidí v celém liberálním snažení jen komunismus, není nic nového, v tom jemu nezadá pranic celá jeho strana, která již dávno zvyklá jest touto lacinou zbraní proti svobodě a právu bojovati. Pro zábavu konečně uvéstí musíme ještě jedno místo: „Odpust'te vojákovi, když na poli zápasu politického rozvážlivě napomíná nazpátek, kdežto hajitelé „svobody“ tak odhodlaně ku předu ženou; na poli cti, na bojišti, kdežto

„žoldněř“ ku předu se žene, vidíme ony oblažovatele lidu „odhodlaně do zadu“ táhnout. Život jest přece tak pěkný!“ Historie povstání maďarského nestvrzuje příliš slova p. Babarczyho, leč bychom chtěli od Kapolny k Prešpurku jmenovati „ku předu.“ Než nechme takových mrzutých upomínek. Jisto jest, že více hrdinské myslí a více pravé zmužilosti jest zapotřebí k tomu, abychom mínění své, jsouce zcela bez zbraně, zastávali proti ozbrojencům podobně smýšlejícím jako p. Babarczy, než k tomu jest hrdinství zapotřebí, když někdo kanony bombarduje ze zdaleka město, neb s regulovaným cvičeným, dobře ozbrojeným vojskem a s kanony poráží špatně ozbrojené, nepořádné, bezkanonové zástupy lidu. Či snad nepochází vojsko z té samé krve, z které my, z nás samých, nejsou oni bývalí hrdinové opět mezi námi, a nejsou oni budoucí hrdinové též mezi námi, či vězí snad teprva ve výložku ono hrdinství?

Jest to ovšem stará taktika té strany, ku které náleží p. Babarczy, oddělovati vojáka zcela od ostatních občanů a drážditi ho proti nim: tuším, že ale již nejsou časy tak daleké, kdy nebude v stavu červený neb zelený výložek děliti bratry od bratrů a syny od otců, zvláště až přijdou všichni k poznání, že rozumná konstituční vláda jest jejich všeobecný stejný prospěch. -

Důležitější jest ale spis p. majora Babarczyho z následků svých než sám v sobě. Že jest jedna strana v Rakousích, která ke hrubému absolutismu nazpět vesluje a ráda by dynastii strhla s sebou na vzdor četným slibům daným a na vzdor vlastnímu prospěchu dynastie, že tato strana má zvláště přívržence své mezi tak zvanou služebnou dvorní šlechtou atd., věděli jsme již dávno, a slyšeli jsme všechnu moudrost, kterou obsahuje spisek p. B. již dříve vykládati.

Důležité ale jest, že p. Babarczy, c.k. major, je spoluoud c.k. nejvyšší vojenské kanceláře, po boku p. hraběte Grünne a tedy v nejbližším okolí JMC., důležité jest, že takový muž vydal tiskem něco podobného, a ještě důležitější jest, že se to neupírá, nýbrž že všechny noviny pana majora Babarczyho spisovatelem této knížky jmenují, ýe sama „Reichszeitung“ též to bez obalu činí; to všechno má pro člověka znajícího vojenskou disciplinu, znajícího diplomatickou tajnostlivost, velikou významnost a váhu do sebe. Ještě více ale nabývá to všechno váhy, když víme, že v tom samém čísle „Reichszeitungu“, ve kterém stojí článek proti této brožurce a sice článek ostrý, z kterého hned vyňatky podáme, že, pravím, v tom samém čísle „Reichszeitungu“ čteme vzadu doslovně tuto zprávu, nepochybně ze „Soldatenfreundu“: „V časopisech koluje zpráva, že v nejvyšším centrálním kanceláři komandovaný major Emerich v. Babarczy, spisovatel „Vyznání vojáková“, kterýžto spis se jistě straně ovšem nelíbí, dle nejvyššího rozkazu ke svému pluku (E. H. Max cheveauxlegers)

odeslán jest. Jsme splnomocněni vysloviti, že tato zpráva zcela nepravdivá jest, a že naopak major Babarczy v komonství JMC. na cestě v Tyrolsku se nachází.“

Známo ostatně, že s JMC. jen malé komonstvo, jen několik osob na cestu se odpravilo, viděti, tedy že p. major Babarczy jest v okolí JMC příliš obyčejná a potřebná osoba.

Memůžeme se tedy uvarovati myšlénce, že se uveřejnění spisu toho nestalo bez plánu naší despotické strany a snad jmenovitě z toho ohledu, aby se tak veřejné mínění zkoumalo a snad na budoucí plány této strany připravovalo. Doufati musíme ovšem, že JMC. náš konstituční císař, který dobrovolně trůn již konstituční nastoupil, dříve ještě než dle posloupnosti řada na něm byla, a který také ústavní vládu a sice ve formě oktrojové ústavy od 4. března též dobrovolně nám potvrdil a zaručil, nedá se nikdy od známé této po tmě chodící strany despotické ve svých slibech mýliti a na jiné cesty přiváděti.

Slyšme ostatně, kterak „Reichszeitung“ píše o tomto spisku p. Babarczyho: „Náhled p. spisovatele, že ke šťastné vládě postačitelný prostředek jest, míti velikou armádu, jest až tuze jednoduchý: Machiavelli sám nejša přec doktrinářem, uznával přece držení samovlády za větší a těžší úkol. Rakousko ještě nezasloužilo přece tolik ostudy, kolik mu dělá p. spisovatel této brošury. Hnutí březnové nebylo přece, ať si mluví kdo chce, pouhým obyčejným vzbouřením na ulici: byl to výbuch dávno chovaných a utlačených snažení a přání. Kníže Metternich sám něco podobného očekával, ačkoli si to nemyslil tak blízko. K absolutní vládě v Rakousích bylo by zapotřebí soustavy aspoň takové, jaká jest v Rusích; ale taková soustava vlády jest spojena s nevyhnutelnými překážkami; jsme v srdci Evropy, duch západu tlačí se k nám všemi cestami, a utvořil mocnost, která se v Evropě šestou velikou mocností jmenovati může, míníme veřejné mínění. Kdo chce nad zemí i nad myslmi vládnout, musí míti ohled na veřejné mínění. Veřejné mínění žádá, aby mělo občanstvo podíl v zákonodárství, a to jest onen duch svobody, kterého nezabijí ani brošury ani bodáky. Censur menší, ty neb ony přednosti, o to se nejedná, moc budou míti v rukou vždy nejmoudřejší⁷, ale jisto jest, že jest to myšlénka skoro bláznovská, chtěti se jen na pouhé násilí spoléhati.

„Což myslí pan spisovatel, že stav Evropy jest takový, aby mohly býti armády pouhou žandarmerií doma? Byli bychom žádostivi zvěděti, jak si myslí p. spisovatel zřízení vojska, které by docela nemělo načichnouti duchem času? Viděli jsme i ruské vojsko tímto duchem nadechnuté, a sotva mohl sultan turecký vzdáliti janičáry od ducha času. Rakouská armáda jest zvyklá na poslušnost ve vojně i v pokoji, ale nejtěžší zkouška, a myslíme, že se ještě

nikde nepovedla. byla by udržeti vojsko neustále v protivenství s občanstvem, z něhožto povstává, a také konečně vždy ze sebe tvoří živly moci. Pan spisovatel obrací se ve svém malém spisku velmi často k osobě JMC. samé; líto nám, že se toho dotknouti musíme, ale jeho slova ruší často povinnou úctu. Rakousko vidělo s pýchou svého mladého panovníka hrdinsky na bojišti, ono očekává od jeho vlády velikou vznešenost, všelikou ctnost, a poněvadž Jeho vznešené jméno již se jmenovalo, budiž nám dovoleno použití zde jednoho místa, které pravil Cicero k Juliovi Caesaru: „Ze všech tvých ctností, Caesare! jest pravdivost nejpěknější, smrtelníci se skrze ní stanou rovni bohům. Ve tvé vznešenosti není nic vyššího, než že můžeš býti pravdomluvným, a v tvé přirozenosti není nic šlechetnějšího, než tvá vůle, že jím chceš býti.“

Takto píše skutečně „Reichszeitung“ v čísle 238, ve které jistě by nikdo podobné řeči nehledal. Jestli pak mnohému z našich čtenářů čtoucímu toto nezdálo se jako by četl z hrobu vstalé zapovězené „Národní Noviny“?

Ovšem ministerstvo musilo nás nechat strany příliš upřímného spisku p. Babarczyho upokojiti, k tomu ještě dává p. Babarczy příliš zjevně nechut' svou k nynějším některým „demokraticko-plebejským“ ministrům a vůbec ke všemu úřednictvu na jevo, které od té doby, co uniformy a kordy nosí a veliké platy dostává, není ve velké lásce u mnohých „ochranců vlasti a pořádku“: a proto musila „Reichszeitung“ vypáliti svůj liberální článek proti p. Babarczymu ve jménu ministerstva.

My však musíme se ve svém srdci tázati, jaký jest vlastně rozdíl mezi p. Babarczym a nynějším ministerstvem? Pan Babarczy praví zjevně, aby se zavedla absolutní vojenská vláda, ale aby se jednotlivým zemím ponechaly jejich zvláštnosti. - Naše ministerstvo mluví sice o budoucí konstituci, skutečně ale vede posud vždy absolutní vojenskou vládu bez vyhlídky, kdy by asi přestati měla, a k tomu ještě celou říši bez ohledu centralisuje a všechny národy proti sobě popouzí.

A jaký jest mezi oběma stranami rozdíl v moci? S panem Babarczym drží alespoň upřímně část důstojnictva vojenského, šlechty a vyššího kněžstva a vyššího úřednictva: s nynějším ministerstvem nedrží jen jistý druh lidí, který s každou vládou drží a proto se nepočítá upřímně ale nikdo. Tak stojí věci - co bude dál, jen Bůh sám věděti může.

Poznámky

1 Pan spisovatel, který se jinak dle módy celé jeho strany dělá nábožným, říznul se zde znamenitě se svým porovnáním, stavě totiž strom poznání jakožto něco dobrého naproti stromu vzbouření, co zlé věci. Jak známo byl strom poznání v ráji (dle učení křesťanského) příčinou všeho zlého na světě, neboť bez něho byli by Adam a Eva nehřešili, my bychom byli jak anjelé a tudy bychom snad také nedělali žádné revoluce a snad bychom ani nechtěli žádnou konstituci.

2 Tím, že p. Bach vyloučil všechny 1 z.. stř. direktní daně neplatící z hlasování v obcích, zamezil to, čeho se p. Babarczy obává: vojáci budou se bráti jen z těch tříd, kteří nezakusili svobodu obce.

3 Aby vojáci jen 4 leta sloužili, čehož se p. B. proto tak obává. poněvadž by pak nemožné bylo vstúpiti do vojska onoho ducha, který je od veškerého jiného občanstva odděluje.

4 Tu slyšíme ponejprv, že mají bývalé vrchnosti také napořád více rozumu než my obyčejní plebejové - věc to která až posud v celém světě na dobrý důkaz čeká.

5 Ne dosti na tom, tedy šlechta jest dle učení p. B dokonce jiný stupeň tvorů než my ostatní, z čehož pozorujeme, jak upřímně to ona strana. která na nás nyní posílá liguriánské misionáře, myslí

6 Ku př. Lola Montez, hraběnka Lansfeldská.

7 Pamatujte si to tedy, a zřizujte školy, abyste byli moudří!

Pozorovatel politický

H. B. Pan farář Boskovský v Čechách Šalk, známý to duchovní avanturník, jenž za onoho času v Praze liguriánským svým kázáním znamenitý povyk způsobil, dostal, jak noviny vládní oznamují, za odevzdání své pro c. k. rakouskou armádu německy sepsané modlitební knížky od císaře ruského velkou čestnou medailii (21 a půl dukátu těžkou) se stužkou bíle-zeleno-červenou. Jest to věc povšimnutí hodna a ukazuje nám vnitřní cenu mužů této liguriánské strany. Car ruský jest přece nekatolík i šismatik, přece však p. Šalk ultramontán katolický nezamítnul odevzdati jemu katolickou svou modlitební knížku a uloví si za to nějakou

odměnku. Ovšem: Alle Macht kummt von Oben! Ať si je Turek, Pohan neb kdokoli, jen když dá zlatou medailii! Ostatně máme s panem farářem Boskovským ještě něco důležitého co mluvíti, což však ponecháme na budoucí číslo, ve kterém mu bude věnována zvláštní jedna Epištola Kutnohorská.

- „Reichszeitung“ vymyslíla zcela podivnou a novou příčinu známé hrubé urážky p. Haynaua v Londýně. Angličané prý si dělali naději, že budou vésti dobrý obchod s Uhry, jestli se odtrhnou od Rakouska, Haynau ale to zamezil, a proto na něho měli zlost. Tot' by však musili Angličané mnohem více vybit panu Paskeviči Erivanskému, veliteli ruské armády, kterýž vlastně byl hlavní původce porážky Maďarů!? Přece však se vsadíme s „Reichszeitungem“ oč chce, že by se knížeti Paskeviči, kdyby do Londýna přišel, ani nejmenší urážka nepřihodila. - Čim to jest?

- V Petrovardinské krajině (vojenského pomezí) vyzdvihl prý známý plukovník Puffer celou rovnoprávnost následujícími krátkými, ale jasnými slovy promluvenými u přítomnosti všech setníků: „Nechci, aby se již po srbsku úřadovalo. Řeč tato jest ještě hrubá a musí se teprva ve školách, které se budoucně zřídí, vzdělati!“ Škoda, že takových Puffrů jest tak málo!

- „Wanderer“ Vídeňský přinesl nedávno zprávu, že dostal z Berlína dopisy, které ovšem nemohl prý vytisknouti, ve kterých prý ale se oznamovalo, že v Berlíně mluveno jest od dobře prý zpravených osob, že brzy prý bude zrušena ústava naše od 4. března, rozumí se ovšem ve smyslu absolutistickém. Zpráva tato ve spojení se známými událostmi brošurky p. Babarczyho atd. znepokojila znamenitě obecnost ve Vídni. - Nás neznepokojila příliš, neboť jsme přesvědčeni, že již žádná moc nemůže to co r. 1848, 1849 a 1850 změnily ve smýšlení lidu, zase nazpět vrátiti - ovšem s jakýmsi delším trváním. Okamžité překoty arci jsou možné, ale udržeti v Rakousích na delší čas zase absolutní vládu jest docela nemožné.

- „Reichszeitung“ dává dosti zřetelně na srozuměnou, že by se měla Rěka (Fiume) ve smyslu tamější italské strany od Chorvatska odtrhnouti, aby prý mohla zase svou bývalou činnost ve smyslu a k podpoře svých s německorakouskými živly zase spojených zájmů započítati.“ Tomu přece každý rozumí?!

- Dle nejnovějších zpráv tedy vymyslílo prý ministerstvo nějaký zcela nový způsob na obmezení tisku časopiseckého, poněvadž prý kauce a (nepochybně nynější ostrý tiskový zákon?) nejsou postačitelny. Budou prý se od redaktorů a vydavatelů časopisů žádati jisté

mravní vědecké a občanské vlastnosti. To by tak na první pohled se snad leckomu nezdálo nic zlého, neb vším právem žádati by se mohlo, aby redaktoři časopisů byli mravní a občansky zachovalí mužové, a aby něco uměli. Přijde všechno jen na to, co se zde rozumí slovem mravný a zachovalý muž a kdo by toto vysvědčení dával, a kdo vůbec by budoucí redaktory zkoušeti a jim takové vysvědčení dávatí právo měl. Zdá se nám ostatně, že by i toto obmezení málo pomohlo k obmezení tisku: snad by vláda leckterého jí nepohodlného redaktora vyloučila pod tou neb jinou záminkou z práva vydávati na svoje jméno časopis, ale aby schopností svých (má-li jaké) neužíval přece zas jen dle svého přesvědčení pod jinou firmou proti té samé vládě: to přece vláda nezamezí. Zkrátka proti svobodě tisku se ten, kdo ji nemiluje, jinak než censurou uchrániti nemůže, a jestli ministerstvo nemůže a nedovede skutečně se svobodou tisku vládnout: nepomohou přece všeliké metody, vyjmouc ono specificum.

- „Vídeňský Denník“ se - jak pochopitelno - velice na nás mrzeti musil, že jsme nedávno panu kraběti Thunovi poradili tak krátký recept k provedení rovnoprávnosti v našich gymnasiích. Za to nazval „Víd. Denník“ redaktora „Slovana“ tureckým „bašou trojbončuzným.“ Děkuji „Vídeňskému Denníku“, že mne povýšil na hodnost tureckého bašy, a neopomenu se snad již co nejdříve do sveho nového pašalíku stěhovati, neb mne již zde všechno to konstituční obležení promrzelo, a připovídám spolu „Vídeňskému Denníku“, že se žádný jiný než on nestane mým vládním orgánem až počnu své bašovství. A jak lacino jsem si získal své bašovství, laciněji jistě než Bém, jedině proto, že jsem myslil, že by český gymnasiální professor, který ještě nyní, to jest po zkušenostech r. 1848, 1849 a 1850 po feriích by v stavu nebyl česky přednáseti, zasloužil bez penze propuštěn býti! Pan ministr Thun prý není žádný turecký baša, aby muže se ženami a dětmi bez chleba vyhazoval na ulici, - praví lidumilový „Víd. Den.“ - myslí totiž ty české professory, kteří by nemohli nebo nechtěli po feriích ve škole česky mluvíti, místo dosavadní němčiny. Aj! aj! jak jsou někdy lidé dobrotiví! Pan ministr Bach není také dojjista žádný takový turecký baša (jako redaktor „Slovana“), aby snad některého úředníka se ženou a dětmi bez chleba na ulici vyhnal proto, že nechce neb neumí česky psáti neb úřadovati, o takové nelidskosti ministrů jistě nikdy nic neuslyšíme. Že ale větší část našeho učitelstva skoro hladem a skoro bez chleba jest, o tom nepochybně p. hr. Thun ani nic neví, sice by to jistě jeho citlivé srdce tak dlouho netrpělo, tím více, že již sám baša trojbončuznový, známý ukrutník Karel Havlíček častokráte nad touto bídou nižšího učitelstva hořekoval! Podivná věc! Praelat Strahovský, když byl ještě direktorem

filosofických studií, říkával: „Wer will, der kann! Já ale až nastoupím bašovství své zvolím si za heslo své: „Kdo nechce, říká, že nemůže!

- Časopisy zas již píší, že prý se budoucím sněmům zemským předloží návrh stran „foršpanů¹“, pak stran ubytování a šetření vojska. Jaká to zbytečná starost. Jen ať se svolají sněmy, však oni pak budou dobře vědět o čem mají jednat!

- Zase zázrak! Moravské noviny píší: Opět nový podvod stal se i ve Velké Řetové, nedaleko Č. Třebové v podk. Landskrounském. - Velká Retová leží totiž na blízku Sloupnice, kdež obraz sv. Filomeny se k nejsvětější účtě vystavuje, a poněvadž na oltáři Retovského chrámu Páně se nalezá obraz Panny Marie, a tento obrazu sv. Filomeny ustoupiti měl, počal obraz P. Marie, resp. dítě Ježíšek, nad touto urážkou, která se jeho Božské matce státi měla, krvavé slze plakati!

Jaké nesmysle od pošetilého lidu o zázraku tomto se rozšiřovaly, může každý z následujícího posouditi. Obraz onen zázračný, na plátně malovaný, jest za sklem, a přece mnohá babička se vši jistotou tvrdila, že cítila a viděla (!). jak jí až na její stěvíce slzy ony ukápely! atd. Náš pan podkrajský, jemuž každý moudrý za to jen chválu vzdáti musí, vyslal do Velké Retové muže, aby zázračný obraz prohledl, bedlivě ohledal a vyšetřil, a tento muž našel, nastojte! žeť to jsou slze namalované! Lid totiž okolní věděl a též si to mezi sebou vypravoval, že ten a onen a ještě třetí obraz sundali, do sakristie šli, a tam bezpochyby slze namalovali, totiž červenou barvou v klovatině arabské rozpuštěnou. To aspoň onen muž vyšetřil. Pan podkrajský nařídil, aby podvod tento byl zastaven, ano hrozil, avšak z jiné strany snad se to schválilo, a jest prý ještě jak bylo.

Avšak nejenom laikům, i moudřejším, jimž na pravém rozkvětu náboženství záleženo jest, toto počínání proti mysli bylo, anobrž zvláště duchovenstvo nad takovýmto zlomyslným klamáním lidu se pozastavilo, za kteroužto příčinou se odebrali naši pp. kaplani ještě s několika mladíky, by též ten obraz ohledali. Jeden pan kaplan mohl obzvláště v této věci rozhodný hlas vydati, poněvadž znaje se v malbě posouditi mohl, zdaliž jsou slze pravé anebo jen malované, a v skutku našel jen to poslední. A jakožto knězi byla ta okolnost takměř hanebnou satyrou, že malíř ve své nejpomoci udělal dítěti Božskému kapku slzavou u nosu, což prý velmi neslušně vypadlo. Urážka tak rozhorlila kněze toho, o němž směle říci se může, že jest velmi horlivý katolík a nikoliv Husita, jak se od některých českým kněžím spílá, že shromážděnému lidu bez obalu řekl, že pocení toto krvavé jest pouhý, trestuhodný klam, aby

tedy nectil co žádné cti hodno není. Potom chtěl p. lokalistovi své mínění říci, ten ale doma nebyl.“

A co my máme o tom říci? Myslíme tolik: jest to smutný úkaz našeho nynějšího věku, že takové kejkle na ujmu pravého náboženství se provozují, a vzpomeneme-li na podobné kejkle ve Mcelích a jinde, jenž na potupu našeho osvětleného kněžstva se provozují, tuť musíme bezděky v tom ve všem spatřiti daleko široko rozvětvené spiknutí proti zdravému lidskému rozumu, a spolu i pokus, jak hloupý ještě lid sprostý jest, jak dalece tedy naň spoléhati lze. Dále myslíme, že takovýto kejklíř musí za sebou viděti záštitu, na nížto se spoléhaje, vzdoruje rozkazům úřadu. Kýž by vys. páni biskupové učinili přítrž takovému se rouhání. Od světských úřadů není v tom pomoc dostatečná.

- Větší část dosavadních theologických fakult bude nepochybně zrušena, poněvadž všude budou diecesální ústavy theologické stojící zcela pod mocí biskupskou. To jest, srozumitelněji řečeno, stát odevzdá docela vychovávání nastávajícího kněžstva jen biskupům. Proč také neodevzdá stát zase medicínskou fakultu jenom lékařům, proč se jen při theologických vzdává všeho vlivu? Či nemají býti nastávající kněží rovněž tak občané jako údové církve?

- Vydavatel „Včely“ v Praze zaslal nám několik výtisků nové přílohy k ní „Žihadla“, abychom vycházení její oznámili obecnstvu. Druhý den na to dověděli jsme se, že je již „Včela“ i se „Žihadlem“ zapovězena. Dočkalo se tedy „Žihadlo“ jenom dvou čísel. V prvním byla jako úvod báseň o rozličných zvířatech s vypočtením, mezi nimi i jelen a zajíc se štábským (plukovníckým) kloboukem (zajíc se jmenuje německy Haase). Při jelenu byl veršík: Jelen, jenž po tučných pastvách touží, velkým pánům k vyrazení slouží atd., verše o zajíci končily se: Hned se s Vaňkem poradi. Vzadu byla karikatura na centralisaci. Ostatně neobsahovalo „Žihadlo“ pranic, co by skutečně proti zákonu býti neb tak slušně vykládati se mohlo. Z toho viděti, že již v Praze není radno časopisům vycházeti. Čím dál tím hůř!

- Očekáváme, že co nejdříve nejen vojenský úřad Vídeňský, nýbrž i státní zastupitelstvo začne pronásledovat zákonně p. majora Babarczyho pro jeho „Vyznání vojákovo“. Kdykoli se až posud v obležení pronásledoval časopis, vždy se mu hlavně předhazovalo, že buď pobuřuje mysl, neb že brojí proti ústavě. Že ale spis p. Babarczyho jistě myslí pobouřil, a že proti ústavě brojil, to jest jistě nepochybné. Žádostivi jsme tedy velice na důslednost naší vlády. Či snad ruší ústavu více ten, kdo chce ji míti liberálnější, než onen, kdo nechce žádnou? Jisto jest, že alespoň jedna část ministerstva jest toho úmyslu, nenechati věc bez následků, jisto ale

také jest, že nachází mínění těchto ministrů nějaké nesnáze, snad od jistých neodpovědných osob. Zdá se nám vůbec, že si ministerstvo, ačkoli se jinak často chlubí svou silou, přece netroufá jaksí na p. Babarczyho.

Poznámky

1 Někteří budou se snad mrzeti, že nevíme o slovu „přípřež“ ale nám se foršpon co předmět na sněmích velice líbí.

Emancipace židů

Tyto dni dostali jsme následující přípis ze Soutic: „Napomínáme vás, abyste, když máte hudbu neb muziku, nepřipouštěli mezi sebe žádného žida. Musím vám říci, že se tomu velice divím, že se nynějšího času děvčata nestydí se židem tancovati. Za mých časů bylo to jináče, to si pokládala holka za velikou nečest, když jí vzal žid k tanci, a není to také slušné. Pročež vám z tohoto posvátného místa oznamuji svou žádost. Přijde-li žid do hospody, když máte muziku, zeptejte se ho: „co tu chceš? muzika je pro nás“, a netrpte ho v hospodě. Naproti tomu vám může žid to samé říci, když je židovská muzika a vy se mezi ně vtíráte: co tu chceš? muzika je naše. Nechtějž mi nikdo namítati, že jsou rovnoprávní; něco jiného jest, když pozvete žida na veselost, aneb když jest někdo z vas pozván na židovskou svatbu; tenkrát jest hostem a hostinství se má ctíti.“

V ten asi smysl mluvil soutický p. farář s kazatelny na den sv. Václava letošního roku. To jsou slova dobrého pastýře, sluhy božího, jenž má rozsívati sítě snášenlivosti, svornosti a lásky. Pisatel těchto řádků, jsa právě přítomen, nevěděl v prvním okamžení, sní-li někde v blanickém vrchu se zavřenými tam rytíři, aneb žije v některém zaprášeném století bujně hierarchie a rezatých předsudků; zotaviv se však a vida, že mnohý z posluchačů nad tím jadrným napomenutím jaksí hlavou kroučí, žasnul nad ostrovtipem p. farářovým, jakýmž posluchačům svým vykládal patent o rovnoprávnosti israelitů a očekával, že horlivý kazatel prohodí také ještě něco o košerování masa a o barchesu, smí-li poctivý římsko-katolický křesťan takových židovských jídel požívati čili ne. Tak daleko to tedy přivedli chud'asové židé v soutické kolatuře, že si ode dne sv. Václava letošního roku nebudou moci proskočiti s našimi veleslavnými dívkami, neboť že pan farář vlastně jenom na židy měl zaměřino, leží na

biledni, poněvadž ví, že tito nejvíce dvakrát, třikráte do roka mívají svůj taneční ples, jmenovitě o posvícení a o masopustě, anto pravověřící Soutické obyvatelstvo bezmála každou neděli tančí, obzvláště letos. Bylo by věru záslužno, aby zdejší divky podaly p. faráři poděkovací adresu, že se o ně tak pečlivě stará, a nenechá je v náruč lecjakémus židovi klesnouti, k čemuž ovšem tanec nejlepší podává příležitost.

Z tohoto zákazu páně farářova lze čerpati následující uvážení: Zákonem obdržel žid rovnoprávnost, to jest, on má těch výhod požívati, kterých my dle práva požíváme, a má také ty břemena nésti, kterými jsme poděleni, naše občanské poměry jsou tedy stejné. Žid s námi žije, on vede obchod s námi, on je příčinnivý, a dává výdělek chudým našincům, je li jen trochu zámožnější, - a hledí li na svůj zisk, když zapůjčí tomu neb onomu v nouzi postavenému nějaký pakatýlek, inu každý má sám sebe nejradši, a správný dlužník netrpí také žádnou škodu. Vězíť arci ještě mnohému starý předsudek v tvrdé palici a za časté ještě slýchati bohužel neslušných názvisek, jichž sprostnost neb svévolnost tak ráda udílí ubohému hausírníku, avšak ještě nikomu nenapadlo, aby když sam se veselí po denních trampotách, vyloučil žida ze své společnosti, jak to kázal Soutický pan farář. Myslí li pan farář, že tím trpí dobrý mrav sveřených jemu oveček, mýlí se velice, neboť amen pravím jemu: že jistější dívka tancující se židem v hospodě, než v rukou křesťanského chasníka za hospodou.

Téhož dne byla na vybidnutí pana faráře držána tak nazvaná ofěra ve prospěch stávajícího v Souticích Marianského bratrstva, a že naděleníčko musilo býti hojné, lze posouditi z toho, že slavná Marianská jednota usjednotivši se v bázni boží a pro rozšíření osvěty do čtyr hodin do rána bumbati ráčila. Bůh ji posilniž.

Suum cuique. Všechnu chválu zasluhuje Soutický p. učitel, mladý, nadějný to muž, který nejen že ve škole povinnostem učitelským zadosti činí i požadavkům nynějšího času a národnosti naší, nybrž i také s velikou oblibou a pilností církevní hudbě se oddává, tak že by již nyní se svými mladými cvičenci zahanbil mnohého ze svých kolegů, třeba i z města.

W. W. T.

Přípis tento zavdává nám příležitost v krátkosti zde o této jistě u nás dosti důležité věci mínění svoje pronésti, o kterémž doufáme, že nebude nadarmo pronešené.

My nechceme náležeti do počtu oněch, kteří se varují obecnstvu něco nemilého, byť i pravdivé bylo, do očí pověditi, a kteří se jistým zakořeněným a oblíbeným předsudkům vždy

vyhýbají, obávající se, aby snad okamžitou náklonnost něčí neztratil. Dle našeho mínění jest největší politika a spolu největší chytrost, držeti se vždy dle svého dobrého přesvědčení, a neohlížeti se nic na to, jestli někdo časem svým s tím nespokojen jest a byť by si i časem někdo zažehral: konečně pravá pravda zůstane vždy na vrchu.

Tak to jest i s emancipací židovskou. Jisto jest a upíratí to nebudeme, že veliká většina našeho lidu proti této emancipaci židů jest, a že jenom s nelibostí nesla stejná práva, která židé skrze oktrojovanou ústavu od 4. března obdrželi: dodati můžeme i to, že se ještě i posud mnohé obce všemožně brání, aby se mezi nimi usaditi nemohl navzdor nabyté rovnoprávnosti žid. Ba připouštíme ještě více, a řekneme, že ani takovým obcím za zlé pokládati nemůžeme jejich bránění se proti židům, když totiž považíme činnost obyčejnou židů jednotlivých (výminky jsou ovšem i zde) usazených mezi křesťany. Jak známo, považuje žid dle svých náboženských předsudků každého jinověrce za nepřítel svého¹ a dovoluje si proti němu všeličehož v obchodu, čehož si proti stejnověrci nedovolí. Obchod a živnosti židovské na takovémto základu vedené. ovšem musí býti na škodu celé obce, ve které se žid usadí a známé jsou již v tom ohledu stesky, že žid všemožně lid na dluh pítí neb kupovati láká, aby k lichvě příležitosti nabyt, že všechno kupuje bez ohledu a tudy zkaženému služebnému lidu ba i manželům lehkomyšlným příležitost podává doma věci odnášeti a do židovny za špatnou cenu prodávati atd., dále že žid nikdy skoro živnost neprovozuje, při které by silně pracovati musil, že se vždy jen čachrování atd. drží. Jest to v celku všechno pravda, ale přece po dobrém, rozumném a poctivém rozvážení celé věci nemůžeme být jakož liberální a o rovnoprávnost bojující lidé proti židům.

Když bez všelikých předsudků a trochu protřelejším okem ze známosti totiž dějin člověčenstva nynější stav židů povážíme, shledáme hned, že právě poroba jejich bývalá a nedůstatek stejného s námi práva přivedl je na nynější stupeň jejich obyčejů a způsobů a že oni sami buď jen málo buď docela nic vinni nejsou své nynější pokaženosti. Vlády staré obyčejně dřely židy v pravém smyslu toho slova, žádaly na nich daně tak veliké, že skutečně na poctivý způsob nebylo lze tolik vytěžiti, neboť tyto vlády považovaly židy jako nějaké živé stříbrné a zlaté doly, z kterých se ustavičně těžiti dá; kromě toho byl žid dle nekřesťanských a pravému duchu Kristovu zcela protivných tehdejších předsudků z nejhlavnějších lidských práv vyloučen, nesměl kupovati statky a pozemky, nesměl provozovati jisté živnosti, ba i právo k ženění musil koupiti za nesmírnou peněžitou cenu, a při tom zakoušeli největší potupy a odstrkování v životě. Jest divu, že při tom neměl žid žádné lásky ku křesťanům takto

nekřesťansky s ním jednajícím? Jest divu, že užíval, jsa slabý a utiskovaný všelikých tajných cest k ubližování svých nepřátelů a že držel proti nim všechno i nejhorší za dovolené? Jest divu, že nemaje žádného práva, žádné cti ve veřejném životě, hrabal jen dovozeným a nedovozeným způsobem peníze, aby za ně mohl alespoň pokoutně uplácením dosáhnouti něčeho lepšího pro sebe? - Ba není to všechno nic divného, a strany židů může se říci vším právem: Jak jste si je udělali, tak je máte. -

Nelze však pochybovati, že židé dosáhnou stejného práva s námi časem svým velikou částí nečestností svých odloží, poněvadž tyto nečestnosti neleží snad v povaze kmene israelského, (každý národ zajisté jest stejně ctnostný a nečestný), nýbrž jen v okolnostech, tak jako každý světem prošlý a zkušený člověk o tom ví, že ty samé způsoby, které mají židé u nás² nalzáme též ku př. u Armenů a Řeků v Turecku a vůbec v menší neb větší míře u všech utlačených národů, kteří mezi utlačiteli svými bydlí.

Ovšem, že očekávati nelze, aby snad po pouhém prohlášení rovnoprávnosti hned jak by uříznul, všichni židé svého starého Adama by svlekli a všemi ctnostmi svobodných a rovnoprávněných občanů svítily: co tolik věků zplodilo v charakteru tohoto kmene, to jeden rok neb jen jeden den nepromění, ale co čas zkazil, zase čas napraví. Přispívejme jen i my sami k této reformě židovstva, chovejme se také skutečně i v životě ke svým israelitským spoluobčanům tak jako k rovnoprávněným, netupme jich, nesnižujme je, nesuzujme je žádným způsobem, a zůstaly-li na nich lpěti ještě mnohé známé obyčeje z předešlého času snášeje je zatím, jsouce pamětlivi příčin jejich. Ostatně mají to křesťané vždy jen ve vlastní moci, aby se proti všemu tomu, co se obyčejně nechvalitebného židům připisuje, ubránili. Nedej se ošiditi, nedělej lehkomyšlně dluhy, buď opatrný: to jsou skoro všechna pravidla, s kterými se ubráníme, a proto považujeme všechny řeči, jako by emancipace židů mohla všem ostatním tak velice uškoditi, za marné a přepjaté. Jestli jsme skutečně tak bídný a ničemný národ, aby nás několik tisíc židů ve všech obchodech atd. přehnal a předělalo: věru nestojíme ani za politování!

Avšak není tomu tak a přesvědčíme se brzy, že emancipace židů v celku nám ani dost málo neuškodila, nýbrž prospěla ještě, jakož musí prospěti každá spravedlivá věc. A ať si mluví kdo chce co chce, nespravedlivé jest každé politické utiskování.

Že ostatně též i židé ze své strany podle toho co rovnoprávnění občané se chovají mají, užívajíce opatrně svých nově nabytých práv, a nedráždíce nikde lid proti sobě, rozumí se samo

sebou: zvláště však by větší náklonnosti k zemi té míti měli, která jest jejich otčina, a nechovali se k ní vždy co pouzí cizinci, což by jim zajisté dopomohlo ještě dříve k uznání u ostatních spoluobčanů.

H. B.

Poznámky

1 V čem ostatně se již naši katoličtí ultramontáni také židům rovnají, tak že by divu nebylo, kdyby proti kacířům do pole vytáhli a je potlouci chtěli jako v starém zákonu židé Filištinských.

2 Rozumí se samo sebou, že nikdy nemyslíme všechny židy, nýbrž jen větší část, poněvadž každý jistě ze své zkušenosti též israelity zná, na kterých obyčejně nectnosti utlačenců zcela nepozorujeme žádné, a kteří též všeobecnou vážnost požívají.

Pozorovatel politický

H. B. Jest již skoro jisto, jakož ovšem napřed viděti bylo, že z toho mračna, které se mezi rakouským a pruským ministerstvem nadmulo, nebude žádný déšť. Vyhnali jen agio ze stříbra přes 20 procent, srazili metaliky asi o pět procent a vojna nebude žádná. Když tak povážíme rozumně chování rakouského a pruského ministerstva proti sobě již od r. 1848, musíme se věru diviti té nesmírné komedii, kterou již tak dávno tyto dvě vlády před očima celé Evropy provozují. A kdyby tato komedie byla aspoň zadarmo, ba kdyby jen byla trochu lacinejší, ještě bychom se mohli na ni s větším rovnoduším dívatí. Ale vypočítejme si jen co peněz stojí ku př. dvě armády naše jedna na saských hranicích, druhá ve Vorarlbergu, a na druhé straně v Prusích zas podobná vojska, přiražme k tomu, co se národům na obou stranách nadělá výloh a nepohodlí s ubytováním a ustavičným postrkováním vojska s místa na místo, co toto vojsko samo se v nepřiležitě již době roční utýrá nadarmo: a poznáme hned, že to jest příliš drahá komedie! Co by tu bylo škol, co by tu bylo platů lepších pro učitele, na které rakouské finance snad nikdy nebudou postačovati? A nač se to všechno děje? Prusko a Rakousko hádají se o přednost v Němcích, a v Němcích tuším nestojí ani o jednoho ani o druhého příliš mnoho! -

- Österr. „Reichszeitung“ zase nám již opakuje, že se v Hessenkasselsku nejedná o nic jiného nežli o hájení autority monarchické. Pravda, že takové vládní noviny všechno umí náležitě vyjádřit. Jiný člověk by řekl, že se tam jedná o zrušení konstituce, „Reichszeitung“ ale to řekne mnohem slušněji, že se jedná o hájení monarchie. Konstituce právě hlavně v tom záleží, aby monarcha nesměl a nemohl dělati jen co by chtěl, v Kasselu ale chce monarcha jen dle své hlavy jednat, a pomáhati mu k tomu, to jmenuje „Reichszeitung“ hájením monarchické autority! -

- Náš přítel redaktor „Unie“ v Praze již zase tedy jest u profosa na Hradčanech. Přidal totiž k ohlášení o milosti jemu udělené, že on o žádnou milost nežádal, a že považuje odpuštění části svého vězení jen za odvolání ortele. Následek toho byl, že pan Gabler tedy znova zavřen jest a vojenský soud zase ve vládních novinách obšírně tuto věc obecnstvu rozkládá. - Přiznáváme se, že i my, kdyby se nám na vyvolenou dalo na Hradčanech v jedné neb druhé vlastnosti seděti, vždy bychom raději seděli u profosa, než v radě vojenského soudu. - Zajisté jest to menší útěcha býti oudem soudu, který již půl druhého leta lidi vyšetřováním mučí a sobě před celým vzdělaným světem vysvědčení soudcovské neschopnosti dává, než býti odsouzcenem takového soudu! Kdyby již nic na světě nesvědčilo o pravém duchu našeho ministerstva, tento Pražský vojenský soud, toto půldruhaleté posud neukončené vyšetřování, toto neskončené týrání lidu pod firmou spravedlnosti: to všechno jest svědectví do nebe volající! Na jedné straně nařizují úředníkům choditi každou neděli do kostela, a na druhé straně - - - či jest to možná, aby ten věřil ve spravedlnost Boží, kdo maje moc v rukou půl druhého leta se lhostejně na něco podobného!! v konstituční zemi!! dívati může jako jest Pražské vyšetřování? -

- Teprva nyní čteme v novinách, že jistý strážmistr od husarů dostal stříbrnou medailii za odměnu hrdinství v Praze dne 12. června 1848 projeveného. Což přišlo teprva nyní toto hrdinství na jevo?

- Vídeňská vyšetřující komise pokračuje dále ve svém přátelském a otcovském kárání vládních a dobře smýšlejících novin. Nedávno uveřejnila ostré napomenutí „Reichszeitungu“, „Österr. Correspondentu“ a „Corriere italiano“, že prý si dovolují o cizích panujících hlavách neslušně mluvíti. „Reichszeitung“ totiž o zamilovaných avanturách krále Belgického, „Correspondent“ zas asi o vévodovi Hesenkasselském a „Corriere italiano“ o králi Neapolitanském (nazýváje jej králem bombardujícím) neslušně prý mluvili. Kromě toho, že „Corriere italiano“ v Řece (Fiume) popuzoval proti Chorvatům, z čehož viděti, že přece ještě

mají starou protekci a známost u vojenských vladařů. Vyšetřující komise hrozi těmto časopisům, že budou, jestli se něco podobného ještě přihodí, zapovězeny. - To by bylo veliké neštěstí pro svobodný tisk! Pisatel tohoto se přiznává, že by již nyní bez „Reichszeitungu“ ani živ býti nemohl, když ráno pročtu své číslo „Reichszeitungu“ přijde mi vždy krev do malého, příjemného proudu, jako bych vypil sklenici starého vína. Doktoři praví, že to jest zdraví mému nesmírně prospěšné. A o toto mé jediné konstituční vyrazení chtěl by mne vídeňský vojenský soud připraviti? - V Aradě se prý civilní úředníci opět musí podrobiti nové purifikaci. Jsou při tom 4 rubriky s těmito jmény: čistý, nečistý, podezřelý, trestuhodný. Rádi bychom skutečně věděli, jakým způsobem se nečistí, podezřelí a trestuhodní od sebe rozeznávají?

Nynější postavení české šlechty

H. B. V nejnovějším čísle „Unie“ čtli jsme - musíme říci velice překvapeni - dlouhý příspěvek k redaktoru od jednoho (nejmenovaného) českého šlechtice, jenž jest v obsahu svém znamenitě rozdílný ode všeho toho, co se až posud všeobecně za smýšlení české šlechty bohužel! považovati musilo.

Nežli se čímkoli o tomto příspěvku a o směru jisté strany české šlechty zmíníme, považujeme za nevyhnutelné podati zde u výtahu tento příspěvek, jehož patrný a také vyslovený účel jest stranu liberálně-národní srozuměti s jistou liberální stranou české šlechty.

Hned na počátku vyslovuje přesvědčení, že redakce „Unie“ a celá strana nepovažuje šlechtu za nevyhnutelnou překážku všelikého užitečného pokroku, a odvolává se na liberálnost předbřeznových stavovských sněmů, kterým však nedala vzniku byrokracie s tím doložením, že by na této cestě reformy v Rakousku snadněji provedeny byly bývaly než na zmatených cestách r. 1848-1850. Že prý se stavové čeští v březnu č. 1848 jakožto korporace nepřipojili k žádosti měšťanstva Pražského, nepochází prý ze smýšlení jejích, nýbrž jest vina představenstva, za to ale že všichni tenkrát v Praze přítomní šlechticové tuto žádost osobně podepsali „a ještě po dnes při všech utrpených porážkách jest značný počet šlechticů v Čechách, kteří pochopujíce nutné potřeby času, uznávají práva českého národu a vždy budou hotovi brániti je. Tato strana musí se oddělovati od frakce šlechtické, která ještě posud nic

slyšeti nechce o společných záležitostech šlechty s ostatními stavy, poněvadž ještě nikdy neviděla a nepoznala svět v pravé podobě, nýbrž se vždy jen oddělovala a se šlechtou ostatních zemí se za zvláštní, dohromady sloučený druh lidstva považuje.“ Dále se připomíná, která česká šlechta před bitvou na Bílé Hoře v čele národu ne pro sebe, nýbrž pro národ, pro vlast a pro víru bojovala, trpěla a krvácela, od kata odpravena, jmění svého zbavena a vyhnána jest z vlasti od vítěze císaře Rakouského. „Ano, milý pane: upomínám Vás na tyto oběti, které právě šlechta česká vlasti přinesla, připomínám Vám, že právě tyto mezery, utvořené vypovězením a statků zbavením, cizinci vyplněny jsou, mezi těmito nanejvýš najdete onu stranu nepřiznivou národnímu snažení a konstitučnímu pokroku a nakloněnou absolutní vládě a její restauraci, sebe však a mnohé stejně smýšlející spolustavy ohražují proti podezření jako bychom se i my drželi takových hříšných a nesmyslných směrů, jako bychom my neuznávali, že by se právě na této cestě to připravovalo, čemu chceme zabrániti.“ Dále projevuje pan spisovatel, že sice i on znamenitých škod utrpěl zrušením poddanstva, že však nevyhnutelnost toho uznává, jakož i potřebu rychlým způsobem do skutku uvést vyvazení gruntů třeba to i jednotlivcům škodilo, a že proto neschvaluje, když jistá strana šlechty právě proto vystupuje proti nynějšímu ministerstvu. „Loyalní šlechta česká bude držeti za povinnost svou, státi při národu, nechte jí ale za to právo, aby ctíla upomínky na své předky, jejichžto jména vyznačují se v dějinách vlasti, nechte jí právo poukazovati na to, že to samé jméno ještě podnes toho se drží, čeho se před sta lety slavně drželo, nechte jí za to krásnou přednost, aby mohla větších obětí přinést pro dobro země a tak připravovati krásnou budoucnost naší krásné vlasti. V čem se zakládá vaše spravedlivá a svatá horlivost pro národnost, nezakládá se především v uvědomění, v upomínce na rod? Co sami v celku bráníte, nechte nám též v menším rozměru, také my jsme pyšni, že máme jméno a rod, který povstal z onoho národu, kterému nyní pomáháte a pomůžete k spravedlivému uznání, a který budeme my s vámi brániti a zastavati. Pročež nezoufejte již napřed nad šlechtou českou, spojení jest zvláště u nás lehce možné a pro celek zajisté vítané: ovšem jest k tomu vzájemné přiblížení se hnutelné. Kým by to byl dobrý duch vlasti popřál, abychom všichni společně k ideálu lepší budoucnosti přibližovati se mohli, a aby šlechta česká jako ve starých slavných časích, opět stála na predu českého národu!“

Nikdo nebude upírati, že jsou to moudrá slova, která zasluhují v nynější době též moudrého uvažení, rovněž tak vzdaleného od předsudků proti šlechtě jako pro šlechtu. My jsme se již dávno před tím o něco podobného pokusili v článku „Česká šlechta“ nadepsaném, a poněvadž tedy také ze šlechtické strany nyní se ozval hlas, povážení velice hodný, vracíme se ještě

jednou k tomu samému předmětu. Očekáváme jen, aby čtenářstvo naše mínění s rovnou nestranností přijalo s jakou vysloveno jest.

Jistá pravda, kterou nikdo ani šlechta sama upíratí nebude, jest to, že celé novější snažení naše o zvelebení národu československého od šlechticů samých nejen nebylo podporováno¹, ba že naopak nám spíše překáželi, nejen u veřejnosti nýbrž i celým životem soukromým. Jak se může povznést národ, jehožto nejvyšší stavové kterým přirozeně pěstování vyššího duševního života a pokroku náleží, kteří nemají nižší stavy utlačovati, nýbrž jim pomáhati, je zvelebovati, když pravím tito vyšší stavové se chovají jako cizinci? Jak se mohl povznést rychle český jazyk, když vyšší stavové jeho mezi sebou neužívali, nic česky nenapsali ani nečtli, když pěstovatele národní literatury za blázny a přepjatce považovali a vyhlašovali? Takové ale bylo chování české šlechty, a tím se ona sama vzdala hlavního práva šlechticů, totiž vůdcovství národu. Šlechta sama vyloučila se z českého národu, kterak mohla očekávati, aby národ jí ctil, s ní držel? Po ten celý čas, co se pracuje na vzkříšení našeho národu, byly poměry zcela jinaké, čestnou povinnost, které se šlechta sama odřekla, čestnou povinnost pravím bez odměny pracovati pro národ a vésti jej k lepší a slavnější budoucnosti, tuto čestnou povinnost převzali u nás místo šlechty vlastenci rodu nešlechtického, k nim obrátila se za to důvěra národu. Žeť ovšem při skrovném sociálním postavení těchto vlastenců, z kterýchžto mnozí dosti trpce o své živobyčí se starati musili a při tom větší díl síly a času svého, národu obětovali, nemohlo se tak rychle pokračovati pro nedůstatek prostředků patrně jest, že bychom již dávno dále byly pokročili, kdyby byla naše šlechta dle čestné povinnosti své hojným jměním a vlivem svým spravedlivé snažení naše horlivě podporovala, rovněž tak jest nepochybné: avšak též jisto jest a nyní již nikdo upíratí nemůže, že jsme při všem obmezení a při vší skrovnosti svých materiálních sil a prostředků přece již v celku cíle svého dosáhli, a že již nyní další trvání a pokračování národu našeho pojištěno jest, a že bychom nyní i bez pomoci šlechty a třeba i navzdor jejímu překážení vždy dále pokračovali.

Na druhé straně ovšem také pravda jest, že šlechta česká k tomuto bídnému stavu nepřišla docela svou vinou, nýbrž že despotie tak dobře zničila ji a její ducha, jako zničila vůbec celý český národ. Pan spisovatel onoho přípisu k redaktoru „Unie“ právem se odvolává na slávu české šlechty před bitvou na Bílé Hoře, kdežto ona hájila svobodu země české a za to pak těžce trpěla. Dopis onen, který většina českých i moravských šlechticů za příčinou nespravedlivého upálení mistra Jana Husa ke koncilium Kostnickému učinila (uveřejněný též v „Slovanu“), ukazuje nám statečnost české šlechty, která nemá tak snadno příkladu v

dějínách jiného národu. Že byl také Žižka šlechtic známo jest, a ačkoli vždy byly mezi českou šlechtou dvě strany jako v každém stavu, přece z většího dílu bylo více liberálních.

Nelze tedy mysliti, že by potomstvo tak slavných předků tak náhle se bylo zvrhlo bez příčin důležitých, a tyto příčiny jsou vyhnání ze země velikého počtu nejráznějších šlechticů, pobránání statků jejich, usazení v Čechách velikého počtu nájemnických cizích šlechticů, machiavellistické přivyknání šlechty české k dvorní služebnosti, a odcizování od vlastního národu. Z těchto příčin nyní českou šlechtu v tom stavu, který se velice rovná nedobité mrtvole. Jméno, podoba jest ještě, ale duch a pravá bytnost již zmizela.

Pan spisovatel onoho přípisu zdá se nám býti na omylu, myslí-li, jako by příčinou nynějšího postavení české šlechty bylo jakési nepřátelství a sočení proti šlechtickému stavu vůbec, a myslí-li vůbec, že by nějaké pouhé přiblížení strany liberálně-národní ke šlechtické již mohlo vyrovnati dosavadní mezeru mezi šlechtou českou a českým národem. Nám se zdá, že jen šlechta sama může okolnosti tyto změnit a že od ní musí vyjít nějaká iniciativa. Když se změní česká šlechta, změní se i okolnosti tyto, a jestli jmenovitě ta strana šlechty, která podobně smýšlí jako p. spisovatel onoho přípisu, bude se tak jako část českého národu chovati, nestavíc sebe nad národ neb vedle národu, nýbrž považujíc sebe za syny jednoho kmene se všemi námi: pak jistě se smýšlení obecné k jejímu prospěchu změnití musí.

Jestli jsme slovům p. spisovatele, ač dosti diplomaticky pronešeným dobře rozuměli, praví k nám: Považujte nás za českou šlechtu, nechte nám upomínky na naše předky, dopřejte nám jakožto synům vznešených rodů českých čestná místa na čele národů, a my zajisté budeme horlivě pěstovati dobro a slávu českého národu! - Na to ale pravíme zase my k této české šlechtě: Postavte se jen sami v čelo všelikého dobrého počínání pro vlast a národ, chovejte se jak sluší na potomky tak slavných Čechů, jsouce neodvislí a opatřeni hojnými statky, nebuďte služebníci nýbrž svobodní mužové a zastavatelé svého i našeho práva, své i naší svobody: a uvidíte, že národ s vděčností vaše vůdcovství přijme a ctíti vás bude tak, jak ctil vaše předky!

V tom leží asi celý rozdíl mezi námi a p. spisovatelem přípisu k redaktoru „Unie“: on myslí, aby národ šlechtu uznal co šlechtu a přál jí nějaké přednosti (ač ne škodné národu) a že pak i šlechta bude ujímati se národu; my myslíme, aby od šlechty vyšel počátek, aby ona se ujímala národu, aby ukázala, že jí na svobodě a na konstituci, na zvelebení národnosti slovanské tak jako nám záleží, a že pak jistě národ rád jí popřeje mnohé z těch předností, na které jest zvyklá a která jiným na škodu nejsou.

Pomysleme si ku př. jiný vývin našich domácích záležitostí, dejme tomu, že by byla šlechta naše od bitvy Bělohorské, kdežto přestala v Čechách konstituční vláda, až do nynějška vždy zůstala při národu, že by byla společně s námi bojovala o lepší práva a o navrácení naší národní samostatnosti: komu by nyní, když bychom byli došli svého cíle, bylo napadlo nepřátelsky se chovati proti šlechtě?

Známo jest, že liberální strana české šlechty sice pevně ústavní vlády se drží a proti všelikému nazpět uvedení absolutní vlády se opírá, že též vzbuzení národnosti československé všemožně podporovati hodlá, že však chce, aby při revisi ústavy zavedeno bylo místo voličů 500 zlatových dědičné panstvo.² Zdá se tedy jako by tato strana šlechty s ostatními liberalními spojití a smluviti se chtěla k tomu účelu, aby tito jí ono panství (lordství) pojistili a přiznali a za to aby ona společně s námi pomáhala konstituční body a slovanskou národnost hájiti.

Vyslovíme o tom zde své vlastní osobní mínění. My sice čistě demokratickou ústavu a reprezentaci nade všechno jiné klademe a nepochybujeme, že i v této možná jest každému nynějšímu šlechtici vyznačiti se a toho dosáhnouti, čeho v lordství dědičném hledají, totiž vážnosti a vyznamenání u národu. Každý národ zajisté váží sobě služeb jemu prokázaných, a mužové mohovití, které starost o výživu neobtěžuje, mají nejen vzdělání a času, nýbrž prostředků k tomu, aby mohli prokázati národu a vlasti mnohé užitečné služby.

K nahlédnutí toho račiž každý s námi učiniti následující uvážení. Nespoléhajíce se strany dalšího vyvinutí (aneb vlastně i uskutečnění) našich ústavních svobod na žádné náhody neb na nějaké s nebe spadlé pomoci, které jsou sice při nynějším stavu politických záležitostí evropských vždy možné, na které ale moudrý a činný člověk jakožto na věci nejisté veliký ohled míti nemůže: považme jak stojí naše věci, kdyby se skutečně ústava od 4. března se všemi k ní náležejícími organickými zákony do života uvedla. -

Zemské sněmy jsou od nynějšiho ministerstva tak zřízeny, že si od nich nemůžeme pranic slibovat. S jak chytře vypočteným plánem se k tomu účelu pracuje, vidíme nejlépe z porovnání volebního řádu jednotlivých zemí. V Haliči, kde šlechta jest liberální a foederalistická, a kde lid venkovský ještě velmi málo jest vzdělaný, a kde ještě naděje jest zneužívati slepých vášní tohoto lidu proti šlechtě k dušení slovanské národnosti: tam všude jest na sněmu více deputovaných z lidu než ze šlechty a z měst dohromady.³ V Tyrolsku, kde též obecný lid jest ještě příliš zaslepen od ultramontánů, rovněž mají venkovské obce převahu na sněmu. V jiných korunních zemích, kde lid již jest vzdělanější, zase obyčejně každý stav

asi třetinu hlasů má. V Čechách, kde obzvláště již lid český rozumí svému prospěchu, zase tak zřízen jest volební řád, abychom nemohli míti většinu na sněmě, nýbrž abychom byli přehlasováni od Němců. Kromě toho jest také census ještě dosti veliký, a i ten nam ubéře několik hlasů. Z toho ze všeho viděti, že od sněmů zemských nic očekávati nesmíme. Avšak co horšího jest, následkem toho ani od sněmu říšského mnoho očekávati nemůžeme. Sněm říšský jest dvoukomorní: dolejší sněmovna ačkoli jest census jistě vysoký, přece snad ještě, půjde li všechno šťastně, může míti liberální a proticentralistickou většinu, avšak což nám platno bude i to, když bez svolení hořejší komory nebude moci žádné uzavření dolejší vejíti do života. Hořejší sněmovnu ale budou volit právě zas zemské sněmy, a když tedy bude většina zemských sněmů servilní a centralistická, nemůže z ní pojíti jiná než také taková hořejší komora říšského sněmu.

Z toho tedy vidíme nesmírné obtíže, ba skoro nemožnosti, abychom proti centralisaci nynejšího ministerstva a ve smyslu opravdu liberálním vůbec legalní cestou na sněmích něco provésti mohli, jedině z té příčiny, že toto volební zákony oktrojující ministerstvo umělo všude udělati ze skutečné menšiny většinu na sněmě.

Aby se tedy nyníšší oktrojované ústavy jak zemské tak i říšské ve smyslu liberálnějším a proticentralistickém změnilo na zákonní cestě, bylo by kromě většiny na sněmích též i císařského svolení (sankce) zapotřebí. Ačkoli jak již podotknuto skoro k nemožnostem náleží proraziti na sněmích takovou většinou: zdá se nám ještě nemožnější dosáhnouti císařské sankce. Nelze totiž upírati, že šlechta až posud příliš velikého vlivu u dvora má, a tam jakýsi způsob smýšlení udržuje. Kdyby se tedy podařilo tohoto vlivu šlechty pro liberálnější a národům přiměřenější ústavy použiti, to jest kdyby liberálnější šlechta opřena na silné politické strany a od nich podporována působila u dvora proti neliberální a absolutisticko-byrokratické šlechtě, nelze příliš pochybovati, že by i při dvoře, který jinak smýšlení lidu nepřístupen jest, mnohem liberálnější zásady se vkořenily. Dle našeho mínění nemá totiž dynastie naše ani dost málo příčiny brojiti proti liberálním a foederalistickým zásadám, ba zrovna naopak soudíme, že tyto zásady dynastii ještě velice prospěšné jsou: a jestli se tedy z mnohých kroků domýšleti musíme, že dvůr jenom s jakousi nechutí se k novějším konstitučním ústavům chová, musíme to připisovati jedině té neliberální šlechtické straně, která majíc v rukou dvorní služby, všelikému lepšímu poznání okolností v cestě stojí, a jen ke svému vlastnímu prospěchu a k nebezpečí dynastie u dvora jistě neliberální smýšlení udržuje.

Dle našeho mínění by v nynějších okolnostech nebylo naší věci na škodu pod jistými výminkami (avšak ne jinak) spojití se s onou liberalní stranou šlechtickou. Výminky, pod kterými bychom mohli svoliti k dědičnému pairství (lordství) byly by asi tyto: Předně, aby zůstala na sněmu zemském jen jedna komora, ve které by seděla asi čtvrtina (nanejvýš!) dědičných pánů a tři čtvrtiny volených poslanců. Aby však voličové nebyli již rozděleni na žádné třídy, nýbrž aby při velmi zmenšeném censusu (tak asi, aby každý samostatný nějakou daň direktní platící občan voličem byl), celá zem jen dle počtu duší na stejné volební okresy rozdělena byla. Tak ku př. kdyby celý sněm český měl 200 údů, bylo by mezi nimi 50 dědičných pánů a 150 volených poslanců, mezi kterými by dle počtu duší nevyhnutelně musilo býti asi 95 Čechův a 55 Němců. Při zřizování dědičných pairství musil by se ovšem ten samý poměr českých a německých rodin zachovati, totiž asi dvě třetiny českých a asi třetina německých.

Aby jen tolik nedělitelných majorátů zůstalo v zemi, kolik jest dědičných pairství, a ostatní jmění šlechty aby se proměnilo ve svobodné dělitelné statky jako jiné obyčejné Aby též dle způsobů anglických kromě pairů nebylo již zcela žádných privilegovaných občanů, a aby tedy mladší synové pairů tak vstupovali do ostatního obyčejného občanstva, jako to jest v Angličanech.

Každý nahlíží, že by při takových okolnostech, kdyby totiž výminky tyto se zachovaly, opravdivá rovnoprávnost jen získala. Dědiční pairové by ovšem užívali znamenité přednosti před jinými občany, za to ale by byli kromě těch 50 pairů všickni ostatní občané sobě rovni, a sněm takto sestavený byl by mnohem liberálnější, než podle nynějšího volebního zákona. Dle mého nevyvratného přesvědčení desetkrát raději vidím na sněmu dědičné pairy než zastupitele 500 zl voličů. Dědičný pair musí na každý pád pamatovati také při všem, co činí, na čest své rodiny, on vždy se ctí své rodiny ručiti musí před veřejností za všechno co na sněmu činí, kromě toho maje veliké důchody vždy pojištěny, nepodá se jistě k lečjakým špinavým špekulacím na újmu země: kdežto naopak voličové 500 zlatoví po vyvolení svého poslance před veřejností se ukryjí a vždy dosti lidí za poslance najdou, kteří se nebudou stydět za nic, co ve jménu svých voličů na sněmě mluviti a jednati budou, zastupující ve všem více svůj vlastní měšec než dobro země.

O dalších změnách, které by pak následkem zřízení pairů v celé ústavě jak říšské tak i zemské následovati musily, bylo by zde nyní příliš obsírně vypisovati. Rozumí se však samo sebou, že by pak ona liberalní strana šlechty podporování dědičného pairství z naší strany zase tím

samým způsobem podporovati musila náš boj proti centralisaci vůbec, v kterémžto pádu by skoro nepochybné bylo naše vítězství. Že by pak liberální strana české šlechty přilnouti musila docela k dosavadní slovansko-rakouské politice, kterou jsme až posud my zastupovali, rozumí se samo sebou, a jest vůbec jen k podivení, že naše šlechta vidouc před sebou příklady maďarské a polské šlechty (čelící ovšem proti Rakousku) tak dávno zůstati mohla zcela nečinnou a bezbarevnou.

Že ostatně velice, ba všechno na tom záleží, kdo jsou oni šlechticové, ve jménu kterých se ozval hlas v „Unii“, abychom dle toho viděti mohli, jak dalece upřímně jest myšlena jejich konstitučnost a jejich slovanství: to se rozumí samo sebou, a přáti si musíme, aby brzy vystoupili do veřejnosti. Že za nynějších časů pak opravdivé konstituční smýšlení bez všelikých tajných a neupřímných úmyslů nějakou jistou vyhlídku má do budoucnosti, jest rovněž tak nepochybné, a že každé pairství, které se nezakládá na svolení lidu a na veřejném smýšlení, málo platné ba jen uživatelům samým nebezpečné jest, byť by i desetkrát bylo oktrojováno, nemusíme tuším také dokládati, pročez nepotřebujeme dodávati, že šlechta naše jen opravdivě liberálním a národním duchem může sobě získati zase ztracené místo v národu.

Tímto jsme tedy pronesli o důležité věci své osobní mínění, a přejeme si, aby každý ovšem bez předsudků rozvážil sobe, jak dalece by nam za pravdu dáti mohl, při čem ovšem povážiti sluší, že jsme mnoho (zvláště strany dynastie) nemohli tak bez obalů napsati jak si to mysliti musíme. Velmi nám bude vítáno, když nám strany této věci každý, kdo by povolání cítil, v tom neb onom smyslu své smýšlení vysloví, které s vděčností přijmeme, byť se i s naším nesrovnávalo, poněvadž nám upřímně záleží jen na prospěchu naší dobré věci.

Poznámky

1 Nechtěj nám nikdo namítati jednotlivá jména šlechticů, známých nejen nám, nýbrž celému národu pro svou podporu všeho národního a dílem i liberálního smýšlení: ale v celku když si vzpomeneme na maďarskou, na polskou, na vlašskou šlechtu, musíme uznati, že Čechové až posud od Bělohorské bitvy žádné šlechty neměli, neb naše šlechta - byli Němci.

2 Panstvo zde béréme ve smyslu českém historickém, kde znamenalo tolik co anglické *lord* a francouzské *pair* - totiž vyšší šlechtu k rozdílu od nižší. V Čechách, jak známo titule kníže, hrabě atd. teprva mnohem později z ciziny zavedeny jsou, a dříve jen titule *Pán český* se užívalo.

3 Co obzvláště nám ukazuje pravý úmysl vlády nynější stran rovnoprávnosti, jeden § v zemské ústavě Haličské, kdežto stojí, že národnost polská i rusínská jakožto i ostatní v zemi obývající národnosti jsou rovně oprávněny, to jest jinými slovy, že Němčina má v Haliči tolik práva co polština a ruština, ačkoli Němci jen co kolonisté a co úředníci jsou v Haliči roztroušeni. Jiných národností v Haliči není, k uvarování však onoho slova „němčiny“ musí zde „ostatní národnosti“ bez jména státi. Ó jak chytře! Což nezasluhovaly tyto „ostatní“ národnosti tedy ani té cti od ministerstva, aby zejména vypočteny byly? Aneb snad ani p. Bach tak daleko posud to nepřivedl ve známosti Haliče, aby jména těchto „ostatních národností“ věděl. - Činíme ostatně již napřed obecenstvo pozornost na obraty, k jakým nepochybně se užívati bude židů haličských: jsme totiž přesvědčeni, že se jich kde jen možná užívati bude za surrogat místo Němců, poněvadž obyčejně trochu německy umívají, a to jen proto, aby se pod tou záminkou v Haliči němčina zaváděti mohla.

Pozorovatel politický

H. B. Čtete zprávu, že naše vláda uchází se v srbském Bělehradě u tamější knížecí vlády o to, aby latinští katolíci tam bydlící (nejvíce z Rakouska příšlí) dosáhli rovného práva a svobodného vykonávání svého náboženství a jmenovitě, aby si mohli zvláštní veřejný kostel vystavěti. - Z tohoto kroku, jestli totiž rakouská vláda (o čem nepochybujeme), věci této horlivě se ujme, pozorovali bychom patrně, že ještě až podnes neodložila starou neschopnost svou zjednatí si vliv a přichylnost v turecko-slovanských zemích. Musíme totiž věděti, že proti Rakousku dosavadní nechuť těchto Slovanů, kteří nejvíce k slovanskořeckému katolictví se přiznávají a velmi horliví jsou pro svou víru, hlavně odtud pocházela, poněvadž viděli v Rakouské vládě tajného protivníka své víry a poněvadž sobě tedy vliv Rakouska u sebe jinak pomysliti nemohli, než spojený s propagandou římsko-latinského katolictví. Proto byli tito kmenové tak velice nakloněni Rusku, poněvadž v něm viděli přirozeného obhájce slovanskořeckého katolictví. Každý tedy viděti musí, že to jest od Rakouska špatný začátek k oblíbenosti u těchto slovanských kmenů, když hned začíná s nenáviděnými tam věcmi. Srbové si nemyslí, že tento chrám jen pro cizince latinsko-katolické jest určen, oni v něm vidí začátek propagandy proti své vlastní církvi, neboť vědí, že římská hierarchie ještě posud od myšlenky neupustila (ba nyní mnohem živěji ji pěstuje) přivéstí východní církev pod své poslušnosti. Proto bychom nemohli schvalovati takový krok naší vlády se stanoviska čistě

politického, tím více, poněvadž ani nevyhnutelně potřebný není, neboť až posud mohli latinští katolíci v Bělehradě bytující pobožnost svou vykonávati v domácí kapli rakouského konsulatu.

- Co nejdříve bude nepochybně zřízena ve Vídni nejvyšší říšská rada; tato zpráva alespoň proskakuje již ve veřejnosti, a z jednoho článku ve „Víd. Den.“ čís. 88 nabyli jsme o brzkém zřízení všelike jistoty. Každý totiž zná již staré obyčeje a zvyklosti vládních novin, že totiž asi několik dní před tím, než vláda něco učiní, tak jako sami ze sebe počnou o tom rozvažovati, jak by to hezké a dobré, spasitelné a potřebné bylo, kdyby vláda to a to, tak a tak způsobila. Zatím všechno již je hotovo, a obecnstvo pak, když věc do veřejnosti přijde, vidí jak vláda se drží dle veřejného mínění, pronešeného v novinách! - „Vídeňský Denník“ tedy v dotčeném čísle hned v prvním článku nám vykládá, kterak prý mnozí oktrojované ústavě předpovídali špatné přijetí, kterak prý ale „nikde nebyla přijata s takovou nechtí.¹ My, praví „Víd. Den.“ dále - nepovažovali jsme to ani tenkrát za tak velikou nehodu.“ Znamenité by bylo vypsati cenu mezi gramatiky na to, co zde znamená to slovíčko my? Tenkrát přece „Víd. Denník“ ani na světě nebyl, ani počat nebyl v hlavě p. Wurmbranda. a hrdinové jeho pomáhali nám tenkrát ještě hořkovati nad rozpuštěním říšského sněmu: kterak tedy pravíš, žes viděl Abrahama? Ale nechme těch maličností, kdo má úmysl držeti vždy s okamžitým vítězem, ten nepotřebuje nic považovati za velikou nehodu; kdo nechce zmoknout, musí vždy odejít odtud, kde prší tam, kde slunce svítí. „Vídeňský Denník“ dále pozoruje, že velmi povážlivým krokem vždy postupujeme² a že se blížíme k cíli. Někdo prý by mohl proti tomu namítati obleženost ve Vídni a v Praze, to prý ale jest jen hráz³ a nebude trvati déle než do ukončení státní stavby. Jak dlouho ale nebude tato stavba ukončena, o tom zapomněl „Víd. Den.“ podotknouti. „Víd. Den.“ prý sice sam nenahlíží příčiny prodloužení obleženosti zvláště v Praze, ale myslí si, že čím déle bude trvati obležení, tím trvanlivější bude naše konstituce! To je pravda, když bude konstituce bez užívání schovaná, nemůže se ošoupati a zůstane pořád jako nová! „Víd. Den.“ se také domnívá, že prý by po zřízení obcí místních, okresních a krajských (ještě nejsou ani místní zřízeny všudy) svolati se mohli sněmovné zemští, z čehož vidíme, že se „Víd. Den.“ těchto sněmů nebojí, majíť zajisté volební řády zcela podle toho, aby se v nich nemohla ozvati skutečná většina obyvatelů zemských. „Víd. Den.“ odůvodňuje smělou žádost svou tím, „že prý sněm svolaný v čas nastávajícího nebezpečí nikdy není zdárný“, to věřím že takový sněm časem jest nezdvorný! Hlavní ale věc, o které jedná tento článek „Víd. Den.“ jest brzké zřízení říšské rady. „Víd. Den.“ nevidí ničeho, co by zřízení jejímu již nyní překáželo, potřeba jejíž se mu býti veliká, výhody znamenité“! Musejí prý ale v ní seděti mužové zkušené,

trůnu i vlasti oddaní, povahy neodvislé a pevné, a dle smýšlení a národnosti náležeti k různým stranám a „Víd. Den.“ důvěřuje ve vládu, že „prý si tuto mocnou podporu brzy opatří a nám tím nový důkaz podá, že chce upřímně vykonati ústavu od 4. března“. Nebojíme se ani za mák, že vláda tuto žádost „Víd. Den.“ co nejdříve vyplní, ba myslíme, že ji snad již dříve vyplnila než vyřknuta jest, a jsme jen velice žádostivi na jména těchto zkušených, pevných, vlasti oddaných, neodvislých mužů, kteří v nynějších okolnostech od vlády do říšské rady vyvoleni budou a vyvolení toho přijmou! Podle jednoduchého rozumu zdá se nám, že by si mnohý neodvislý a pevný muž, kdyby jej nyní do říšské rady volali, pomysliti mohl: „Když jste nepotřebovali naší rady až do nynějška, a přece jste již nejdůležitější věci odbyli, nač ji nyní potřebujete? Aneb má snad býti tato říšská rada surrogat za říšský sněm, který ještě dlouho, tuze, tuze dlouho „okolnosti nedovolí“ svolati? Jest takovato říšská rada, jejížto hlas se slyšeti i oslyšeti může dle libosti, a která se beztoho již tak vybere, aby se většině vždy líbilo všechno co chce vláda, jest taková říšská rada nesmírné pohodlí pro všechny ministry, kterým zlé svědomí nedovoluje slyšeti hlas sněmů a proto ji také zavedli nedávno v Římě a v Toskáně místo sněmu - na radu tuším rakouského ministerstva! - Naše vládní noviny počínají od nějakých dnů velmi liberálně mluvit: to jest špatné znamení, po kterém dle mého mínění něco velmi neliberálního následovati bude.

- Známo, že se u vlády ve Vídni jedná o zavedení tak nazvaného civilního manželství. Civilní manželství jest ústav, který nadlehčuje znamenitě manželské sňatky mezi osobami rozličných náboženství, proto že smlouva svatební před úřadem stvrzená již všechnu zákonnou platnost svazku manželskému uděluje, a teprva po ní každý dle víry své předepsaný církevní obřad vykoná. Zavedením civilního manželství, které ostatně ve svobodných zemích již dávno s prospěchem platí, učinil by se především u nás konec všelikým týráním, která dle rozkazů hierarchie katolické každý občan trpěti musí, když s nekatolíkem do svazku manželského vstoupiti chce. - Katolický spolek Vídeňský vybízí tedy všechny, aby mu pojednání proti civilnímu sňatku psaná zaslali, a slibuje za podařená 10 až 25 zl stě. odměny. „Musíme podotknouti - píše o tom „Presse“ - že tato pro zastavatele nerozumu jakožto čestný žold ustanovená suma 10 - 25 zl. s ohledem na takový nestydatý požadavek příliš malá jest a více zpropitnému než honoráru se rovná.“

- C. k. okresní soud Mostecký (Brüx) v Čechách odsoudil prý před jistým časem občana, jenž pravil: „že daň z příjmů není zákonitá, poněvadž není od sněmu povolena, a že v ústavě od 4. března sněm říšský sice slíben byl ale tento slib držen nebyl“, na 14 dní do žaláře. Proti tomu

učinil odvolání k tamějšímu krajiniskému soudu, a ten uznal jej za nevinného. Nepochybně přijde prý tato záležitost ještě k vyššímu soudu.

- V Praze prý se nyní jedná mezi spisovateli o jakýsi protest neb rekurs proti tomu, že p Gábler, redaktor „Unie“ byl odsouzen k dvojímu trestu a jmenovitě k pokutě 100 zl. st. stř. Tento spis má být podepsán od spisovatelů všech politických stran, avšak jest spolu velmi možné, že pro nepředvídané překážky (mnozí totiž pro své postavení k vládě nechť se podepsati) ani ve skutek uveden nebude.

Ostatně jsou prý pp. Gábler, Kračmer a Moser všichni v jednom vězení (in necessariis unitas) a Gáblerovi povoleno jest redakci dále vésti i z vězení, z čehož vysvítá přece ještě jistá nezrušitelná jovialnost vojenských mocností na Hradčanech.

- C. k. žandarmerie dostane dle nařízení vlády píšťaly mosazné (na ozvání) a prozatím jich je 15.000 kusů objednáno. Pan ministr vnitřních záležitostí nepomyslel si zajisté, když na tu důležitou reformu přišel, že jest v ní tak mnoho humoru. Roku 1848 platily píšťaly mnoho, poněvadž se jich tuze mnoho potřebovalo na rozličné kočičiny; r. 1850 zase budou mnoho platit píšťaly.

- Vládní noviny píší, že prý jest vojenský aerar s obcí Štyrskohradeckou ve vyjednávání, aby prý tamější zámek (on leží na výšině a kanony by mohly z něho zasáhnouti celé město), buď vojenskému aeraru docela postoupila aneb jej na své vlastní útraty upevnila. - Zdravý rozum dá, že tento zámek jako vůbec všechna podobná upevňování ve všech hlavních městech celého Rakouska nemohou býti proti cizímu nepříteli, nýbrž jen proti městům samým, a nynější vláda ačkoli při každé příležitosti říká, že má lid na své straně, prozrazuje přece špatnou důvěru k sobě a k tomuto lidu, když si jen takovými prostředky poslušnost pojistiti chce. Nejpodivnější jest ale již ze všeho, žádati od občanů Štyrskohradeckých, aby si na vlastní útraty vystavěli nástroj na rozbourání svých domů.

- Pro zvelebení prý vyučování zřízeny budou ve všech městech a městysích celé říše již v budoucím školním roce tři klassy. Kdybych dle matematických pravidel nic zmultiplikoval s jakoukoliv cifrou, přece nebude z něho nic jiného než nic. Dvě neb tři neb čtyry klassy to nám všechno nepomůže, ale dobré platy učitelů, dobré knihy školní, dobrá osvícená dohlídka, zcela jiný plán atd.

Poznámky

1 Nejlepší officialní důkaz na to jest známý proces redaktora „Nár. Novin“, kterého porota v Praze (vox populi) přece za nevinného uznala, ačkoli by se nemohlo říci, že tuto ústavu příliš chválil. Tento proces jest i proto poněkud pamětihodný, že toho času ještě mužové „Víd. D.“ jsouce „zaslepeni radikalismem“, pilně sepisovali na žurnalistické lavici celé jednání a ne bez potěšení.

2 Ba velmi nepovážlivým krokem postupujeme v dluzích.

3 Hráz je vždycky z bláta, proto zas nedávno nechali v Praze u vojenského soudu jednoho sladovnického holí bít.

Návrh nového spolku nepolitického

H. B. Všeobecná jest stížnost, že obležením v Praze celý pokrok náš v literárním i národním ohledu zastaven a přetržen jest. Čekáme ustavičně na zrušení obleženosti; čekáme již půl druhého leta a budeme snad ještě déle čekati, - všechno nadarmo. Zatím ale ve všem půjdeme nazpátek, nejen v tom, co se od r. 1848 teprva rozvíjeti začalo, nýbrž i v tom, na čem jsme již dávno ještě za absolutní vlády pracovali. Jisto jest, že každý, kdo nepokračuje, jde nazpět, neboť nečinně se chovati, jest již nazpět jíti, protože nevyhnutelně pozadu zůstatí musíme, když jíní ku předu kráčejí.

Změnami nastalými od rozpuštění sněmu říšského, to jest, abychom se zřejmě vyslovili, reakcí jak politickou tak národní stalo se také, že strana naše, která r. 1848 jako řeka povodní se po celé zemi rozšířila, opět obmezena jest skoro jen na počet těch vlastenců, kteří jimi byli již před r. 1848. Co slabého, neupřímného se mezi nás zatím přimísilo, odklidilo se opět, a jen v lidu samém nabyli jsme patrné podpory.

Chceme-li však účelu svého, totiž zvelebení národu slovanského vůbec a česko-slovanského zvláště docílití, chceme-li udržeti a zvětšovati vliv svůj v Rakousích, nevyhnutelné jest, abychom všemožně hleděli rozmnožovati intelligenci, duševní schopnosti a vědomosti mezi sebou, neboť rozum a převaha duševní musí konečně všude zvítěziti. Dále zapotřebí jest, abychom síly své spojili, společně dle jednoho plánu a pořádně působili, neboť činnost jednotlivců rozkouskovaná a nepořádná nikdy neprovede tolik, co spořádaná. K tomu účelu

by ovšem nevyhnutelně zapotřebí bylo nějakého spolku politického, by od národu uznán za vůdce, řídil všelikou naši politicko-národní činnost. Avšak okolnosti nynější nejsou podle toho, aby takový spolek založen a s prospěchem veden býti mohl; obležení v Praze činí jej nemožným.

Jestli však jedno nelze, nepomíjme také všeho ostatního, nýbrž řídme se dle okolností a dělejme co možná. Jestli tedy nelze nyní síly spojit, možná jest přece rozmnožovati je a připravovati pro budoucnost.

Že nám nechybí schopných hlav, jest i od cizozemců uznáno, že ale mnohý, jenž by národu našemu k dobrému prospěchu a časem svým i ke cti sloužiti mohl, pro nepříznivé okolnosti zakrní neb přinucen jest těžkými starostmi o chléb další vzdělání své zanedbat, že mnoho dobré vůle jest mezi mladíky našimi, ale obyčejně málo prostředků k provedení: toť jistě každý již mnohdykráte sám žalostně pozoroval. Kolik našich schopných mladíků moří se proti vlastní vůli v seminářích, a volí si jen z nedostatku prostředků stav, ve kterém na polo ztraceni jsou pro národ a nespokojeni na celý život; kolik bychom získali tím kdyby mnohému, jenž v bídných okolnostech velmi nevýnosnými kondicemi se živil a tím větší díl času ztratiti musí, příležitost se poskytla, aby mohl sám sebe dle libosti vzdělávati; jak by se rozmnožil počet naší intelligence, kdyby leckterému mladému muži opatřila se příležitost viděti cizí, dále pokročilé země, jak by prakticky vzrůstala slovanská jednota a vzájemnost, kdybychom opatřili našim mladíkům příležitost, žíti nějaký čas mezi jinými Slovany, a jinოსlovanským mladíkům zase žíti u nás v Praze? Osud nevděcky spojil se schopnostmi a s dobrou vůlí také prostředky, a proto zapotřebí jest napomáhati tam, kde jsou schopnosti spojené s dobrou vůlí.

U jiných národů, kdežto i nejzámožnější sebe s chloubou počítají k národu, lehkou jest mladíkům schopným najíti podpory, ba kdekoli se tam jen vyskytne schopný a po něčem vyšším toužící mladík, hned se vyskytá i více takových, kteří za chloubu si pokládají přispěti podporováním jeho k rozmnožení intelligence národní. Vzpomeňme si jen na maďarskou šlechtu, jak ona velikolepě podporovala všeliké umělce a učence národa svého a dopomáhala jim ku větší výtečnosti na nastoupené cestě.

U nás, kdežto chybí živel zamožných a obětivých národovců, dalo by se přece to samé a snad i mnohem lépe a prospěšněji docíliti skrze spolek, a již dávno choval jsem v mysli své návrh ke spolku, jenž by podporoval takové mladíky, o kterýchž naděje jest, že by časem svým národu k prospěchu a ke cti posloužiti mohli.

Nyní tedy vystupuji se svým návrhem před veřejnost a doufám, že najde účastenství u všech těch, kterým opravdu na lepší budoucnosti něco záleží. Abych snad nebyl chybně rozuměn, musím hned napřed podotknouti, že se zde nejedná snad jen o nějaké podporování ohudých studentů: to ještě děje se i tak, a nemáme u nás nikterak nouzi o studenty.

Účel spolku, který zde navrhuji, jest takový, aby se mladíkům, o kterých jistá naděje jest, že by časem mohli v tom neb onom (buď uměleckém, neb průmyslném, neb vědeckém) oboru něco výtečného provésti, podala příležitost k lepšímu zdokonalení. Příležitost a podpora tato mohou býti dle okolnosti rozmanité: časem není více zapotřebí pro mladíka než seznámiti se s muži, jejichžto rada a příklad za krátký čas jej dále přivede, než mnoho let osamotnělé pilnosti, časem jen zapotřebí zjednati mu příležitost ku čtení knih, opatřiti místo v nějakém větším domě buď zde neb v cizině, aby seznal jiné poměry života, časem zapotřebí jest arci naprosto také peněžité podpory.

Dle nynějších našich okolností dala by se činnost takového spolku rozdělit na tři hlavní oddělení, totiž: 1. Domácí podporování výtečných mladíků. 2. Opatření našim mladíkům příležitosti k poznání osobně jinoslovanských krajů a jinoslovanskvm ku poznání našeho. 3. Podporování našich mladíků výtečných a již dále pokročilých, aby mohli poznati cestováním cizí země.

Organisace (vnitřní zřízení) spolku mohla by býti asi následující: Celý spolek by spravovalo říditelstvo, sestavené nejméně z jednoho hlavního ředitele a z tří řiditelů (každý pro jedno oddělení) a dle potřeby i více osob. Dále má spolek všude, kde zapotřebí jest, své jednatele, kteří jsou ovšem tak jako řiditelové jen neplacení údové spolku; konečně jsou údové, totiž mužové takoví, kteří se zavazují k provedení účelu spolkového ročně jistou část peněz buď sami ze svého dáti neb jinak sebrati aneb jinak účel spolku činně a obětovně podporovati. Bližší zřízení a stanovy spolku ovšem by se musily podrobněji a určitěji sestavit, jakož již k tomu návrh mám, a jenom na mínění ostatních krajanů čekám, abych dle toho svůj návrh, kde by zapotřebí bylo, opravit a zjinačiti mohl. Jsem totiž ubezpečen, že tak jako já i velmi mnozí jiní důležitost a velikou prospěšnost takového spolku, jaký navrhuji, uznávají a ke zřízení a udržení hotoví jsou spolu působiti. Já alespoň pevné předsevzetí mám spolek takový buď v menším neb ve větším rozměru (dle sil spolupůsobících) stůj co stůj provésti, a ohlásil jsem návrh tento jen k tomu účelu, aby mi každý komu na věci záleží, své mínění, svůj návrh a svou radu o tom laskavě sdělil (neb více očí více vidí, a více hlav má více smyslu), abych dle

toho svůj návrh zdokonaliti a pak již ukončený k provedení obecnstvu našemu předložiti mohl.

K lepšímu vyrozumění účele mého přidávám ještě některá objasnění o jednotlivých odděleních spolku a o spoluúdech.

První (domáci) oddělení bylo by ovšem nejdůležitější a jako základ všeho ostatního. Do jeho oboru by náleželo všimati si všude mladíků, ukazujících na sobě nevšední schopnosti, opatřiti takovým, kteří by pro chudobu svou jinak nemohli na cestě svého vzdělání dále postupovat, prostředky a příležitost k tomu. Jiným, kteří sice prostředky i dobrou vůli mají, kteří by ale bez povšimnutí a bez přátelské rady snad zakrněli ve všednosti aneb nepravou cestu nastoupili, musilo by se tím způsobem na pomoc přijíti. Rozumí se samo sebou, že pole činnosti pro toto oddělení bylo by neskončené, a že se ani všeliké způsoby a cesty k tomu zde v krátkosti vypsati nedají. K tomu účelu by musil míti spolek v každém našem místě, kde se nějaké vyšší učiliště (jako gymnasium, realka atd.) nachází, zvláštního jednatele, jenž by tam dílem dle vlastního náhledu, dílem dle poukázání řiditelstva účely spolku zastupoval, to jest schopným mladíkům, kde možná radou a také skutkem na místě pomáhal, a kde místní prostředky nestačí, u řiditelstva o pomoc spolkovou návrh učinil, aby vůbec spolku a řiditelstvu mladíky podpory hodné a nadané pro budoucnost oznamoval a navrhoval. Blahodějná činnost jednatelů, kteří by ovšem byli duše spolku, nedá se ani vypsati, oni by byli jako dohlížitelé, aby se žádná schopná hlava pro národ neztratila, nýbrž ještě zavčas zachovala a zdokonalila. Vezměme pro příklad jen jednu stránku této činnosti: jak známo, nehledí rodičové u nás pranic na to, kam svého syna na studie dají, gymnasium jest jim jako gymnasium, a tak se stane, že mnohý ztráví mnoho let na ústavě, která léta patrně jako by byl ztratil. Proběhne školy, dostane klassy a málo se naučí. Jak by se posloužilo mnohé dobré hlavě, kdyby ještě v čas přišel na jiné dokonalejší gymnasium, oč dále by to přivésti mohl, kdyby hned prvních let studií svých náležitě použil pod dobrým vedením!

Rovněž tak musili by zase v druhém oddělení býti jednatelové ve hlavnějších městech jinoslovanských¹, kteří by rovněž tak bděli nad účelem spolku v tomto oddělení, jako svrchu dotčení jednatelové v domácím oboru. Jeden z velmi snadných prostředků byla by zde *záměna* (posud u nás jen mezi českými a německými rodiči v obyčeji) totiž aby jinoslovanští rodičové dávali své studující syny na rok, na dvě léta atd. k nám, a za to přijímali zase naše synky k sobě, což by jednatelové tito velmi lehce sprostředkovati mohli. - Kromě toho by mohli tito jednatelové našim dospělejším mladíkům opatřovati u znamenitějších rodů

jinოსlovanských místa vychovatelská, ku kterým by ovšem takový spolek nejschopnější lidi vždy pohotově měl, a nejen těmto mladíkům, nýbrž i oněm jinოსlovanským rodinám dobře se zavděčiti mohl. Kromě toho by zase musili jednatelové navrhovat spolku schopné jinოსlovanské mladíky, kteří by chuť měli náš národ poznati a v Praze se vzdělávati, a kterým by spolek k tomu účelu dle potřeby nápomocen byl.

Kdyby síly spolku k tomu postačily, bylo by ovšem hlavní věcí, aby v Praze zjednal našincům příležitost naučiti se prakticky jihოსlovansky a rusínsky, což by se snadno docílit dalo, kdyby se vzdělanější a k tomu schopný mladý některý Jihოსlovan a Rusín v Praze nějakým obстоjným platem od spolku nadali, kterážto místo by v Praze jistě mnohý rád na čas přijal.

Co se třetího oddělení týče, nahlíží každý důležitost cestování pro mladého člověka, a my pokládáme to za nejplatnější prostředek k poznenáhlé emancipaci naší od němectva, když se hodně mnoho našinců dokonale seznámí zvláště s Francouzskem, Anglickem, se sev. Amerikou atd.

Co se údů spolkových týče, rozumí se samo sebou, že by každý z nich musil ve svém oboru, kde by se příležitost naskytla, celý účel spolku na zřeteli míti a jemu dle sil svých napomáhati, ostatně doufám, že by při tak chvalitebném účelu snadno bylo pro spolek dosti příspěvků sesbírati.

Ke cti našeho proslulého paedagoga Amosa Komenského, který též již před 200 lety jedině ve všeobecném vzdělání národa viděl pro nás nějakou lepší budoucnost, avšak bohužel! nenašel tenkrát možnosti k reformě našich škol, navrhuji ještě, aby spolek ten přijal jméno Jednoty Komenského neb Spolek Komenský.

Poznámky

1 Kdyby spolek již větších sil nabyl, nesmělo by se ani knížectví Srbské ani vůbec tureckoslovanské země vylučovati z jeho činnosti, ovšem ale tím důležitější by bylo zprostředkovati vychovávání více tamějších mladíků v Praze, a nepochybujeme, že by i vláda srbská nápomocna v tom byla spolku, jakož doufáme, že by naše vláda nepřekážela. -

Pozorovatel politický

H. B. Z nového uspořádání gymnasií v Haliči pozorovati jsme musili opět zbytečné nastrkování němčiny, které se vymlouvá nedostatečností prý Rusínů, tak stran knih jako strany profesorů. Jistá pravda, že nemají Rusíni ani knih gymnasiálních, ani profesorů důstatek: ale že by se prozatím polštině beztoho až posud mezi všemi vzdělanějšími obyčejné místo popřáti nemohlo, tomu se velice divíme. Proč pak tedy i mezi Poláky, kde přec by ještě o profesory nouze nebyla a také knihy velmi snadně se našly: proč i tam se němčině dostal lví podíl? -“>

- Brněnské „Presse“, jak jsme při známé její centralistické barvě ani jinak očekávati nemohli, velice se líbí nová ústava pro Halič, neboť „Presse“ již dávno před tím prohlásila se zřejmě pro departementální centralisaci. Znamenité jest jenom to, s jakou horlivostí „Presse“ v tomto ministrům dává dispens na zrušení ústavy od 4. března. V té totiž Halič uvedena jest co jedna korunní zem, nyní ale ministerstvo z ní skutečně tři země udělalo, z kterých každá svůj zvláštní sněm míti bude; při tom však varovali se to výslovně říci, nýbrž *zdánlivě* nechali přece alespoň některé upomínky na jednotu. „Presse“ tedy se táže, nač prý v tomto pádu tak úzkostlivě se drželi slov (ducha bez toho vymítili), oktrojované ústavy od 4. března?

- Komu Pán Bůh, tomu všichni svatí! Toto přísloví stvrzuje se opět na nynější městské radě. V nejbližším sezení výboru bude se již jednati „o *bezplatné aerární půjčce 45.000 zl. stř. pro obec Pražskou*“, kterou již jistě od vlády slíbenou mají. Známo však, že proti předešlé liberální radě zcela jinak jednala v tomto pádu vláda: co měla obec za vládou, nevyplácelo se, co měla vláda za obcí (ačkoli toho mnohem méně bylo), dala sequestrovat, půjčku nechtěla vláda obci povolit, rovněž tak žádnou daň na obec vypsati a tak chtěla pro nedůstatek peněz, když se již ani úředníkům platiti nemohlo, donutit liberální radu k dobrovolnému odstoupení. Nyní, když strana vládní do rady se dostala, hned jsou finance státní v tak dobrém stavu, že se může obci 45.000 zl. půjčiti. Jest to zrovna jako známá anekdota o dvou přátelích, když si jeden od druhého peníze vypůjčiti chtěl a ten odpověděl: „Peníze nemám, ale zůstanu za tebe dlužen!“

- Kdo oči má, viděti musí, že poznenáhla přicházíme zase do té doby, jako po pádu Napoleona a po červencové franc. revoluci r. 1830, totiž do doby kongresů. Korunované hlavy mluví jen o vojácích a chovají se jen jako vojáci. Augsp. všeobecné noviny přinesly telegrafickou zprávu, že v Bregenci uzavřeno jest, aby vojsko spojených jihoněmeckých panovníků vtrhlo

do Hessen-Kasselska, a ve vládních novinách bavorských čteme k tomu ještě i ten poloúřední výklad, že prý se tam nejedná o to neb ono ministerstvo, nýbrž o konstituční neb legitimní suverenitu panovnickou. Čteme nyní zprávy našich vládních novin o kongresu Varšavském; car ruský přijede prý našemu císaři až na hranice naproti ; po boku J. M. Císařské nachází se zase pan Grünne, hrabě Vrbna a p. O'Donell, z ministrů kníže Schwarzenberg. J. M. C navrátí se teprva na počátku budoucího měsíce listopadu a navštíví nepochybně prý také ruský vojenský tábor.

Předpeklí politické

H. B. Nevím jestli všichni naši čtenáři, slýchající často v katechismu mluviti o předpeklí, náležité ponětí sobě utvořili o tomto strašlivém slovu. Co jest peklo, co jest nebe, ví zajisté každý, a třeba si někdo představoval nebe ve způsobu jedění samých pečení a peklo ve způsobu smažení duší ve veliké peci, ve které je ďábel hroznými vidlemi obrací, přece v celku má každý o obou místech pro svou osobu dosti dobré ponětí. Co jest očistec, ví alespoň každý katolík, věří totiž, že tam na čas duše v jistém způsobu jsou v karantýnu a v očistění, než mají přístupu k radostem nebeským. Dobře jest tomu, kdo jest v nebi, dobře jest tomu, kdo jest v očistci, neb ví, že po čase mu přece nebe neujde, a v jistém způsobu jest (dle mého mínění, já totiž pravím, a ne Pán, jak říkává sv. Pavel) i dobře tomu, kdo jest v pekle, neboť alespoň ví, na čem jest, a nedělá si daremné naděje, a člověk konečně všemu přivykne. Ale ze všech nejhůř jest tomu, kdo jest v předpeklí - a proč? proto že neví, přijde-li do pekla nebo do nebe.

Nemysliž ale nikdo, že se strany toho s našimi učenými pány dogmatiky do nějakých hádek pouštěti míním: jáť si zbytečně podobnými věcmi hlavu nelámu, a věřím jednoduše, že Bůh, který mně již v tomto životě na příslušné místo postavil, zase bude nejlépe vědět, kam se po smrti nejlépe hodím, a poněvadž vím, že Bůh zcela konstitučně vládne,¹ jsem pevně přesvědčen, že se mi křivda a nespravedlivost státi nemůže.

Chci ale tentokrát jednati jenom o předpeklí politickém, o kterém sice veřejně posud nic mluveno ani tištěno nebylo, které však zakoušíme nyní v Rakousích již skoro po dvě léta. Politické nebe jest spravedlivá konstituční vláda, kde se nic libovolného, nic proti vůli většiny, nic proti právu neděje; peklo politické jest absolutismus, kdežto celý národ jest

odevzdán do milosti a libosti několika lidí, kteří s jeho jménem a životem dle vlastní hlavy hospodaří; očištěc politický přestáli jsme si roku 1848, kdežto jsme všechny zmatky, všeliká nepohodlí radostně trpěli v naději, že brzy již nastane opravdivá konstituční vláda; v předpekli politickém jsme ale nyní, a jak dlouho v něm ještě posedíme, nevíme posud.

Že stav, ve kterém nyní bez naděje na spasitelné změny žijeme, horší jest než absolutismus, pochopí snadno každý z následujícího uvážení. Stav náš má totiž všechny zlé vlastnosti absolutismu, ale chybí mu zase právě jediná dobrá vlastnost absolutismu, totiž zřejmost.

Proti zřejmému, netajenému absolutismu prohlásí se každý, kdo má cit pro právo, a proto by takový zřejmě vyslovený absolutismus neměl za nynějších časů dlouhého trvání. Nyní však mají to páni ministři tak dobře zařizeno, že v každém způsobu vládou dle své libosti; když něco chtějí, hned si na to vydají zákon, a když se jim zas něco nelíbí, vydají nový jiný zákon, neb nějaké „objasnění a doplnění“ k předešlému zákonu. Takovým způsobem mohou páni ministři jednat vždy dle zákonů, ať si dělají cokoli, a jestli přece nyní časem svým nezachovají se někdy dle některého svého vlastního zákona, děje se to jen z přespřílišné pohodlnosti, že si totiž někdy ani tu malou práci vzítí nechtějí, aby ještě před tím ten zákon dle potřeby své změnili.

K tomu má ještě nynější stav pro pány ministry to pohodlí, že mohou velmi dobře odbýt každého, kdo jim vytýká nekonstitučnost. Počkejte jen - praví - až bude všechno v pořádku, až vydáme všechny organické zákony, až upokojíme a uspořádáme všechny země, které jsou ještě rozkvašeny od revoluce, počkejte, až také se srovnáme s ostatními evropskými mocnostmi, až bude zase v celé Evropě normální, pokojný život: pak povoláme sněmy a začneme vládnout konstitučně! -

Dokažme ale potom pánům ministrům, že nemají úmysl sněm říšský opravdu povolati; - toť dokázati není nikdo v stavu, a kdyby okolo sebe viděl sebe více patrných příprav k upevnění staré vlády, přece musí věřit, že to všechno nic neznamená, sice ještě se vydá na nebezpečí jakožto rozšiřovatel nedůvěry býti potrestánu. Vidíme sice patrně, že kral Neapolitánský již nyní po druhé zcela zrušil ústavu, kterou slavně slíbil a zaručil, vidíme, že to samé učinila vláda papežská a toskánská, víme, že naše vláda s těmito vládami v nejlepším jest přátelství a že stojí tyto vlády pod velikým vlivem, ano takřka pod poručnictvím naší vlády; přece však musíme a máme věřiti, že naše vláda upřímně konstituční jest. Vidíme, že v Hessensku podporuje naše vláda zřejmé rušení ústavy, vidíme, že pod svou ochranu vzala Hassenpfluga,

vidíme, že se pod plášť rakouský chtějí skrývati všechny ty vlády německé, které by se rády zbavily konstituce: přece však máme a musíme věřiti, že naše vláda dle jiných pravidel se řídí doma a dle jiných za hranicemi! Vidíme, kterak vládní noviny, orgány ministerstva slovo konstituce sice v ústech mají, avšak všechno co opravdu a ve skutku konstituční jest, jen zlehčují, přechvaty, demagogií, buřictvím atd. nazývají, že držení se konstituce jmenují v Hessensku rušením monarchického principu a v Sardínsku zase neznabožstvím, vidíme, že *suvrenitu lidu, komunismus, anarchii, atheismus a materialismus* co stejné vedle sebe staví, jako to nedávno učinil Víd. Den. č. 99²: to všechno vidíme a přece máme věřiti na upřímnou konstitučnost!

Z těchto příčin jest patrné, že nejen lidé demagogického směru, kteří proti každé vládě vždycky brojiti obyčej mají, nýbrž i všichni vůbec, kterým na správné konstituční vládě něco záleží, jenom s nepokojnou a starostlivou myslí hleděti musí na jednání nynější vlády, jsouce vždy v tom neblahém zřízení ducha, kterým je naplňuje nejistá budoucnost.

Tento trapný stav, ve kterém vždy jen před sebou vidíme ústavní vládu, ale jako Tantalus nemůžeme ji nikdy dosáhnouti, tento stav nazvali jsme předpeklím politickým. Tento stav, tato nesmírná nejistota jest také hlavní příčinou všeho zlého, které Rakousko nyní zakouší, žádný neví jak budou stát záležitosti naše za rok, za měsíc, ba ani za druhý den skoro předvídati nemůžeme, jak bude s námi. Proto hynou obchody, není smělosti k žádným průmyslným podniknutím, všechno jest jako na váhách, všechno žije jen od dneška na zejtrék. Každý, kdo by něco podniknul, musí se obávati, aby se zatím okolnosti nezměnily, a aby tím podniknutí jeho, založené na nynějšku, nevzalo zkázu. Země naše chudnou, cizina kořistí z našeho neštěstí: a přece na žádné straně neprokrmitá ještě světlo nějaké určitosti a jistoty. Jak dlouho ještě budeme kvíleti a rmoutiti se v tomto předpeklí?

Poznámky

1 Těm, kteří ještě na podobnou myšlénku nepřišli a rádi by vládu na onom světě nějak absolutní a libovolnou představovali, aby pak dle toho příkladu i na zemi co náměstníci Boží absolutně a libovolně se chovati mohli, připomínáme, že i nejmenší katechismus nám praví, že Bůh není neobmezeným mocnářem, poněvadž jedna vlastnost druhou obmezuje ku př. všemohoucnost obmezena jest spravedlností a dobrotou, spravedlnost dobrotou, dobrota spravedlností atd.

2 Známo totiž, že suverenita v konstituční zemi mezi mocnáře a lid rozdělena jest, tak že ani mocnář ani národ sám pro sebe suverenitu nemá. Red.

Pozorovatel politický

H. B. Slyšíme, že se již na venkově počínají sbíratí příspěvky na tak zvaný *konstituční pomník* v Praze, jenž má býti veliké stavení, obsahující v sobě i sněmovnu zemskou atd. Příčina a první počátek toho zavdaly se tím, že jistý muž počal sbíratí na konstituční jakýsi pomník, který se postaviti měl na Bílé Hoře u Prahy. Později se toho ale zmocnila jistá strana dobře v Praze známá, na jejímžto čele stál hrabě Fr. Thun. Věc nabyla jiného směru a prvotní účel proměnil se podstatně. Nyní, jak slyšíme, počíná již spolek, k tomu účelu zvláště v Praze zřízený, po celých Čechách sbíratí. Aby se tedy mnozí z našinců slovem *konstituční pomník, sněmovna* atd. nedali přivéstí na tu myšlénku, že by snad spolek a účel jeho nynější od liberální strany vycházel a že by jmenovitě také našinci v něm účastenství měli, musíme podotknouti, že tomu dokonce tak není, nýbrž naopak, že my a všichni s námi stejně smýšlející za nepotřebnou a neslušnou věc to držíme, aby se jmenovitě sněmovna zemská z nějakých vyprošených sbírek vystaviti měla, kdežto podobný dům nevyhnutelně na útraty zemské z řadných důchodů zemských stavěn býti musí. Nepotřebné zdá se nám obtěžovati lid sbírkami na věc, která beztoho nádherně vystavena býti musí z důchodů zemských, kdežto mnoho jiných věcí, užitečných nám a potřebných, bohužel nikdy se nepodnikne z důchodů zemských, pročež sluší pro takové dobrovolnou obětovnost si zachovati, ne však ji ustavičnými a zvláště tak nepotřebnými sbírkami unavovati a pro jiné, jinak neprůvodné věci ztenčovati.

- Velmi znepokojující zprávy, které v posledních dnech děsily země nastávající vojnu, ukázaly se nyní jakožto příliš kvapné. Již se pravilo, že Haynau jest jmenován velitelem armády v Čechách na 200.000 mužů zvětšené, již nařízeno bylo nemocnice vojenské zřizovati, pevnosti naše zaopatřovaly se zásobami, ba již prý i Rusové obsadili zase Sedmihrady a Uhry. - Nejnovější zprávy telegrafické z Berlína od 4. listopadu ale upokojily zase celý ten válečný hluk: Prusko se podalo, Radowitz je propuštěn z ministerstva, car ruský zprostředkoval ve Varšavě záležitosti Německa a Prusko se nyní podrobilo jeho výroku. V Německu zůstane tedy všechno asi tak jako před r. 1848 s tím rozdílem, že nyní celé

Rakousko (tedy také vlaské, uherské a haličské země) přistoupí do německého Bundu. - Samé neobyčejné noviny. My sice jsme se nebáli vojny s Pruskem, ale obávali jsme se, že pod záminkou této vojny celé Čechy a snad i Morava dány budou do obležení a že se tak stav Prahy rozšíří na celé Čechy, že budeme „na čas“ zbaveni svobody tisku atd. Nyní se zdá, že to již od nás jest odvráceno.

- Noviny nám přinášejí zprávy, že ministerstvo osvěty nechce prý povoliti ve Vídni a v okolí missie. Zdálo by se to na první pohled něco hezkého, ale kdo pováží, že se ve všech končinách Rakouska missie patrně s vědomím a alespoň s mlčenlivým svolením pana ministra provozují se vši středověkou okázalostí, ten zajisté porozumí, že se ve Vídni jen proto nepovolují, poněvadž ještě není na čase, ne z přesvědčení o jich škodlivosti, nýbrž proto, že ještě okolnosti nejsou podle toho.

- Wanderer Vídeňský, jenž také posud neví, jaké politiky se skutečně přidržeti by měl, přinesl zase nedávno velmi podivný článek z Prahy o Německu a Slovanstvu. Mezi jiným praví se v něm také: Pevné připojení k Německu znamená: utvrzení Německa co velmoci; spojení celní, stejnost práv a zákonů, normální kulturu, a skrze všechno to, kdož by upíral v pádu potřeby pevnou obranu a zbraň proti hrozícímu východu (rozuměj: Slovanstvu). Není pravda, že jenom Rakušanství a Slovanství zůstalo na bojišti (v Rakousích). Německví v Čechách jest vždy ještě tak uvědoměno a mocno, ačkoliv méně pohyblivo a vychloubavo, jako Slovanství.“ Tato slova, vyňata z velmi dlouhého, stejně dýchajícího článku, zasluhují jen několik dodatků z naší strany. Mocnost Německva v Praze ukázala se při posledních volbach, kdežto se ani netroufali kandidaty své postavit, nýbrž jen ukrytě pod firmou sedmašedesátnického hesla i s patrným zapřením svého německví a tedy podskokem několik svých kandidátů prorazili, s kterými se teď chlubí. Když se roku 1848 v Praze vypsala od hr. Thuna volba do Frankfurtu, jenom tři přišli z celé Prahy volit, z čehož by se dalo soudit, že jsou v Praze buď jen tři Němci, buď že ostatní své německví tenkrát zapřeli. Zcela přiměřené ale Němcovi jest, když praví, že není vypínavý a mluví při tom o Německu jako jediném privilegovaném skladu vši kultury pro celý svět a zvláště pro nás. Když si k tomu přimyslím, že zrovna v tu dobu, kde se tato německá vlastní chvála do Wandereru psala, car ruský spořádal ve Varšavě záležitosti Německa: kdo by se nezasmal, ačkoli to jest z druhé strany k pláči?!!

Spisovní jazyk na Slovensku

I.

H B. Mnozí se domýšlejí, že spor před rokem 1848 o spisovní jazyk na Slovensku již ukončen jest a sice ve prospěch našeho spisovního nářečí, a že totiž tak zvaní Novoslováci přestali již uváděti místní nářečí za spisovní jazyk na Slovensku. Zdá se to alespoň z mnohých okolností dosti zřejmě vysvítati! Slováci uherští užívají s námi společný jeden jazyk v zákonníku říšském; vládní noviny, které ve Vídni zvláště pro Slovensko vycházejí, též užívají našeho společného jazyka, v nářečí onom, které přátelé pana Štúra za spisovní jazyk byli přijali, nevychází žádný časopis,¹ a nevíme ani o knihách, které by v tomto nářečí vycházely; kromě toho víme s jistotou o velikém počtu bývalých mladých Novoslováků a mezi nimi o velmi horlivých ctihodných mužích, kteří nyní zřejmě od bývalého nářečí pro literaturu ustoupili a společný s Moravou a s Čechy jazyk spisovní za nejprospěšnější nástroj k pozdvižení budoucnosti Slovenska uznávají. Víme také, že nově ustanovená gymnasia slovenská v Praze o školní naše knihy se ucházela, a více podobných úkazů.

Nicméně zdá se nám ještě přece býti trochu překvapený soud těch, kteří z navracení se Slováků k společnému spisovnímu jazyku se radují: tu i tam ozývají se přece ještě hlasy nepřátelů společného spisovního jazyka, slyšeli jsme, že p. Štúr zamýšlí vydávati noviny opět v nářečí a z mnohých zpráv ze Slovenska nás došlých souditi musíme, že ani p. Hurban ani p. Štúr posud ještě se nenaklonili k staré spisovní jednotě celého kmene českoslovanského. Pokud mužové jako p. Hurban a Štúr upřímně nenahlízejí potřebu této literární jednoty s námi, nemůže se ještě považovati tato pro celý narod, ano pro všechny Slovany veledůležitá věc za ukončenou a pravě důležitost její nutí nás, abychom zde ještě jednou dohromady sebrali všechny své důvody, kterými jednotu literární mezi Čechy, Moravany a Slováky podporovati můžeme. Hojnější účastenství, kterého nyní náš „Slovan“ na Slovensku nalezá, podává nám naději, že slova naše všem upřímným vlastencům pod Tatrami podají příležitost tuto životní otázku jak pro Slovensko tak i pro Čechy a pro Moravu v myslích svých opět poznovu rozbíratí a ve smýšlení svém buď se utvrditi buď po upřímném přesvědčení jiný směr nastoupiti.

S opominutím všech obyčejných a generalních důvodů jako jsou concordia res parvae crescunt atd. budeme jednati jenom o nynějších poměrech. Zajímavé jest zajisté povážení těch čtyř zemí, ve kterých narod náš českoslovanský bydlí, totiž Čech, Moravy, Slovenska a

Slezka. Ve všech čtyřech jsme v boji s jinou nás utiskující národností, v žádné nebydlí národ náš sám v plné čistotě, bez pomíchání. Pohled na mapu ukazuje nám podivuhodnou událost, že právě v té naší zemi, míníme Slezsko, která se nejvíc krytá zdá proti Němcům, jsou skoro ze všech stran obstavěna slovanskými krajinami, že právě v této zemi nejméně se vyvinul duch slovanský a že tam nejspíše klesl národ náš a již skoro vyhuben jest, postoupiv místa svá vítězným nepřátelům. Příčina toho jest, že ve Slezsku vždy panovala politická rozdrobenost na více malých knížectví, dále pak že největší část přišla (za Marie Theresie) do rukou tak energické německé vlády, jako jest pruská, která nyní jsou již s poněmčením skoro celého svého Slezska hotova, s tím samým úmyslem vrhla se na Poláky.

Zrovna naopak v Čechách, v kterýchžto náš českoslovanský kraj napřed a nejvíce jest vystaven návalu německému, který nyní již skoro kolkolem (vyjmouc na moravské straně linii asi 15 mil) od Němců jest obklíčen, přece se nejvíce vyvinul národní život a posud také stojí v největší platnosti. Nelze upírati, že Čechy navzdor všemu toinu ustavičnému boji, navzdor všelikému, pokud jen pamatuje historie nesmírnému utrpení a útisku, přece jsou nyní nejpokročilejší krajina nejen mezi Čechoslovany, nýbrž i mezi Slovany vůbec. Jediná okolnost, že v Čechách již téměř celý lid slovanský běře účastenství v literárních, politických a náboženských záležitostech, svědčí již o tom, kdežto v jiných slovanských zemích buď jen tak zvaná intelligence aneb jen nepatrná část lidu samého v literárních a vůbec ve vyšších pohybech života podíl má.² Za to ovšem setřel se již z lidu českého usatvičnými těmi návaly cizího živlu starobylý ráz slovanský ve mnohých ohledech a ustoupil uniformitě všeevropské.

Morava, jako jest v zeměpisném ohledu prostředkem celého kmene, tak i v duševním ohledu jakýsi ráz prostředku na sobě nese, není sice v duševním slovanském životě posud daleko pokročilá, pomalu se také vůbec pohybuje, za to ale zachovala v sobě dosti prvotních a základních vlastností.

Zcela obzvláštní poměry panují nyní na Slovensku. Kdežto v ostatních tří našich krajinách jen živel německý pokouší se jen o utlačení našeho slovanského života, nachází se Slovensko zároveň v boji se dvěma nepřátelskými živly, s němčinou a maďarštinou, kteréžto nepříznivé postavení ale naproti tomu zmírněno jest zase tou příznivou okolností, že na Slovensku ani Němci ani Maďaři posud nezískali a neopanovali tolik půdy jako ku př. v Čechách a na Moravě, kdežto nyní již skoro třetina jsou domácích obyvatelů, čím již pro všechnu budoucnost nabyli práv občanských a stali se věčným sokem slovanského života. Na Slovensku ale jest to zcela jinak, tam vyjmouc nepatrné kolonie Němců ve Spíži pak po

městech vůbec a vyjmouc zmaďarilou šlechtu a honoraci, která se ovšem z módy neb z politiky maďarštiny uchopila, avšak přece ještě slovenčinu nezapomněla, neusadil se ještě nepřítel uvnitř ve vlastním srdci, nýbrž posud jen odjinud z venkova své útoky činí. Ovšem že Slovensko na ten čas v uvědomění slovanské národnosti a co do samostatnosti domácího života ba konečně v čilosti veřejného života (ne šlechty nýbrž národu), daleko jest nejen za Čechy, nýbrž i za Moravou³ ovšem že na ten čas maďarština a němčina na Slovensku v držení jsou téměř celého veřejného a vyššího duševního života, majíce na své straně skoro celou šlechtu, ba skoro celé měšťanstvo: přece při tom všem má Slovensko větší a lepší naději pro budoucnost než Čechy a Morava, ba při všech těch nyní tak nepříznivých okolnostech stalo by se přece Slovensko časem svým první zemí československou, odtamtud by vyšlo znovuzrození Čech a Moravy, odtamtud vůdcovství a síla celého kmene československého!

Toť jest velmi snadně pochopitelné z následujícího uvážení. Ať si se v Čechách a na Moravě sebe více snažíme, ať si dobudeme sebe více svých přirozených práv nazpět, přece se nikdy již nemůžeme dopracovati k úplné výši jiných samostatných národů: ta třetina Němců v zemi bude věčným závažím, které nás strhne s každého vyššího národního vzletu, největší část všech našich veřejných a národních záležitostí musíme přece jenom vésti privátně sami a veřejná representace zemská buď si na sněmích, buď si v nejvyšších úřadech, buď si v čemkoli, nebude nikdy jen naše, nýbrž vždy jen na polovic, ve všem, co se ve jménu země dítí bude, na věčné časy jsme již odsouzeni býti rozdvojeni, býti netopýři. Tuším, že bez obšírnějšího provedení a bez uvádění příkladů každý, kdo o veřejných našich poměrech přemýšlel, uzná tuto již nyní nevyhnutelnou rozštěpenost našeho veřejného života v Čechách a na Moravě.

Na Slovensku jest to ale zcela jinak. Až se tam jen podaří živlu slovanskému zpět si vydobyti svá přirozená a nyní i na papíře pojištěná práva, bude tam nevyhnutelně také panovati, bude tam sám ve svém domově. Do té doby nepodaří se již na Slovensku při nynějších okolnostech usaditi větší počet Němců a Maďarů, aby se zkrze ně mohl na věčné časy zploditi takový žalostný, na celé budoucnosti národu jako červ hlodající dualismus, jako v Čechách a na Moravě se podařilo po porážce Bělohorské: nepatrný počet ve Spíži a jinde usazených Němců utonouti musí v proudu bujarého života slovanského, a nikdy si osobiti nesmějí stejná práva, nýbrž spokojiti se musí s pouhými výhodami dobrovolně přijatých a obyčejům zemským se podrobujících kolonistů. - Že ostatně Slovensko ve svých horách prvotní, starý a čistý ráz našeho kmene československého nejvíce zachovalo a že tedy jen odtud cizotou načichlé

Čechy a Morava zase rovně životní síly do sebe vsátí a tak v jistém způsobu omládnouti mohou: jest věc již vícekrát opakovaná a žádného důkazu nepotřebující.

Dle zřízení přírody jest již Slovensko země veliké budoucnosti, oplývající vším, co může národ učiniti výtečným, všeliké látky k průmyslu položila příroda v hojném přerozmanitém množství do lůna země pod Tatrami, hojnými úrodami a pěkným podnebím žehnány jsou krajiny pod patami hor, a tam, kde mezi prudkými horami neposkytuje země na površí svém tuto hojnost, zdá se, jako by tím sama pohyblivého a čiperného obyvatele jen byla chtěla donutiti k průmyslu, dadouc mu k tomu dobré příležitosti a hojných látek. Jestli Slovensko až posud nestalo se ve srovnalosti s tímto naznačením přírody krajinou aspoň v té míře průmyslnou jako ku př. Čechy, nese toho jedinou vinu nepořádná, polofeudální vláda maďarská, jakož i utištění všelikého ducha slovanského na prospěch Maďarstva.

Hlavní ale faktor, který by dle našeho mínění Slovensku brzy získati musil přednost mezi ostatními kmeny českoslovanskými a učiniti Slovensko brzy vůdcem celého národa českoslovanského v politických i literárních i vůbec veřejných záležitostech, jest jeden zvláštní živel, který nám v Čechách a na Moravě schází buď docela neb z větší části, - jest to nižší šlechta slovenská čili zemanstvo. Patrně jest již z okolností samých a zkušenost také to ukazuje, že v zemích, jako Polsko a Uhry, kdežto jest velmi hojna nižší šlechta, opatřená statky pozemními, ne příliš rozsáhlými, avšak přece postačujícími k tomu, aby majiteli bezstarostnost o výživu poskytovaly, že, pravím, v těchto zemích jest nižší šlechta stavem sestředujícím v sobě všeliký národní i politický a literární život národů. Zvláště nyní, když pominuly již všeliké nespravedlivé, ještě ze zatemnělých časů pocházející, závazky poddanstva, které musely udržeti jistou nedůvěru a sočení mezi obecným lidem a mezi šlechtou (nižší i vyšší), musí se ještě rozmnožiti bývalý duševní vliv této nižší šlechty.

V Uhřích a v Polsku kromě toho zastupovala tato nižší šlechta spolu místo zámožnějšího a vzdělanějšího měšťanstva a považována byla v krajinách těchto vždy více dle staroslovanského obyčeje jenom co zámožnější zemanstvo (statkářstvo), ne však co jakýsi privilegovaný stav jako u nás, pročez také zvláštní poznamenání von, rytíř atd. jako u nás nenacházíme při nižší šlechtě v Uhřích a v Polsku, nýbrž jenom prosté jméno: Dvernicki, Košut, Revaj atd.

Takováto třída občanů, nejsouc obtížena žádnými starostmi o svou výživu, může se obíratí a obírá se také věcmi veřejnými a literárními, majíc obyčejně dobré vychování, jsouc

seznámena s dějinami země a národu a při tom dosti zámožná, aby leckterých obětí pro všeobecnost přinéstí mohla, při tom nepovznášejíc se tak jako vyšší šlechta příliš nad ostatní národ, jsouc ale přece skrz statky své neodvislá, hodí se nižší šlechta výborně za oživující živel národu a to tím více, že nemohouc jako vyšší šlechta jen po velkých městech neb dokonce za hranicemi život trávití, rozsetá jest po celé zemi a tudy schopna na každé straně vésti lid a opatrovati svobodu a dobro země. Ať jen si vzpomene každý na obětovnost a vznešenou vlasteneckou mysl nižší šlechty polské, která se žádným protivenstvím, žádným neštěstím neda odstrašiti od hájení svobody, národnosti a samostatnosti polské: a jistě nám za pravdu dá, že podobný živel schází nám bohužel v Čechách i na Moravě.

Naše šlechta nižší zcela poněmčilá a zeslužebničelá jest a nenese na sobě skoro již nižádného rázu samostatných, vlastimilových a obětových statkářů (zemanů), kteří v Čechách a na Moravě až do Bělohorské bitvy ve všech chvalitebných pokrocích stáli na čele národu a rozmnožovali a hájili slávu jména českého. Tento stav jest již pro nás v Čechách a na Moravě ztracen na vždy! Vyšší šlechta ale, z které se ovšem něco zachovalo, jest již zcela něco jiného a nemůže nikdy nahraditi místo ony nižší šlechty. Zámožnější měšťanstvo, které u nás jediné nahraňuje poněkud tuto nám scházející třídu, nepostačuje též úplně, poněvadž se při něm obyčejně (nemluvíce o výminkách), nenachází tolik obětovnosti pro všeobecnost, neboť jsouc obyčejně vázano ke svému obchodu a jsouc odkázáno k vydělávání, nemá všeobecně ani tolik času, ani tolik prostředků ani konečně tolik vůle, aby mohlo v celku života národního zastupovati místo oněch neodvislých a zámožných statkářů a zemanů, kteří majíce již pokojný a příjemný život pojištěný, obyčejně si na rozmnožení statku svého ani nemyslí a tudy síly a schopnosti své duševnímu životu a pokroku věnovati mohou.

Na Slovensku sice v této době ještě největší část těchto nižších slovenských zemanů jest smýšlení maďaronského, jakož vůbec celý pokrok Maďarstva a všechna ta síla liberálního a národního snažení maďarského, kterou v poslední době s podivením viděl svět, skoro veskrze jenom působením takového zemanstva,⁴ jsou provedeny (Košut sám jest též z nižší slovenské šlechty): avšak stav tento není ještě od své původní a vlastní národnosti tak odcizený, aby se k ní zpět vrátiti nemohl, neboť pomadžření netrvá ještě tak dlouho, aby se již bylo usadilo pevně a vyhubilo všechny zárodky slovanské, nýbrž zůstalo obyčejně jenom co barva na površí nalepená. Velká část nižší šlechty (nemluvíme zde také o šlechtě tak zvané bačkorové čili záhonkové, jak ji Poláci nazývají), ještě posud dokonale po maďarsku neumí. Tito přidávali se k Maďarům nejvíce proto, že v nich viděli representanty liberálního smýšlení a

pokroku vůbec, poněvadž byli též zaslepeni slávou budoucího velikého mocného Maďarstva. Proč by nepodporovali alespoň rovněž tak horlivě své, jako podporovali cizé, kdyby jenom nějaký veřejný a národní život na Slovensku začal? Či nemá kmen českoslovanský alespoň takovou váhu již nyní a takovou budoucnost jako Maďaři? Není konečně mnohem vděčnější a radostnější úlohou pracovati na vznikajícím nyní pokroku Slovanstva, kterému určeno jest snad časem rozhodovati osudy světa, nežli namáhati se marně o udržení nespravedlivé a v budoucnosti nemožné nadvlády cizího a osamělého národu maďarského nad národy mnohem schopnějšími? - Nepochybujeme nikterak, že slovenské zemanstvo, až jen se po strašlivých událostech roku 1848 a 1849 zpatuje a po nynějších okolnostech dobře ohlídne, jistě s úplnou horlivostí přilne k národu svému, neboť zemanstvo toto chová v sobě ještě životních síl a způsobilosti, hoditi se do tohoto věku.

II.

H. B Slovensko nyní jako onen mladý Herakles stojí na rozhodném rozcestí a posud se neodhodlalo s určitostí, kterou cestu nastoupit chce. Rozcestí toto jest přijetí definitivní a neodvolatelné spisovního jazyka. Nikdo zajisté nebude tak krátkozraký, aby považoval věc tuto jen snad za nějakou formálnost, na které mnoho nezáleží, za nějakou hádku o literky: my alespoň upřímně vyznáváme, že krok tento držíme za nesmírně důležitý, za životní otázku nejen pro Slovensko samé, nýbrž i pro Čechy a Moravu. Celou budoucnost, nejen Slovenska, nýbrž také Čech a Moravy mají nyní v moci své ti, od kterých to závisí, jestli na Slovensku skutečně bude přijat jeden a společný spisovní jazyk s námi ostatními Čechoslovany, aneb bude-li dále ještě trvati rozkouskovanost a polovičatost, uvedená tam snažením o uvedení vlastního krajového nářečí do literatury a odtržení se od bývalé s námi literární jednoty. Neminím tím ovšem tolik, jako by snad Čechy a Morava po odtržení se Slovenska a vystoupení jeho z literární jednoty naší již snad zahynuly, ale strany toho se přece nikterak šáliti nemůžeme, že na Moravě a v Čechách bez Slovenska nikdy nemůže se již rozvíti tak bujný a čilý slovanský život, nýbrž že bychom snad na věčné časy byli odsouzeni k jakémusi trpenému, prostřednímu živoření, nepodobnému ani životu ani smrti, které se nejlépe slovem nynější rovnoprávnosti naznačiti dá.

Ti, kteří až posud samostatnou a zvláštní literaturu se zvláštním spisovním jazykem na Slovensku uváděti chtěli neb ještě posud chtějí, odvolávají se při tom hlavně na tyto důvody. Předně praví, že nářečí lidu slovenského znamenitě se od našeho spisovního jazyka odchyluje a že tedy lid slovenský našemu spisovnímu jazyku málo rozumí. Za druhé, že již celé

Slovensko skrze tak dávné politické oddělení od Moravy a Čech, jsouc živo v docela jiných okolnostech, přijalo také na sebe ráz zvláštní, od nás ostatních Čechoslovanů znamenitě se odchylojící, za třetí, že jen vlastní nářečí za spisovní jazyk přijaté, schopno jest povznést lid slovenský k čilejšímu a vyššímu duševnímu životu a vytrhnouti jej z nebezpečí zmaďaření, a že by náš spisovní jazyk již jakožto něco cizího a nesvého považovaný tolik nepůsobil. Konečně snad i to platilo u mnohých za důvod, že nářečí slovenské blahozvučnější jest a více praslovanského rázu v sobě zachovalo nežli spisovní biblický jazyk českoslovanský.

Žádný z těchto důvodů nezdá se nám ale míti tolik přesvědčitelnosti v sobě, abychom jej za platný uznali. Známo jest z historie, že Slováci s Čechy a Moravany vždy jeden kmen tvořili, vždy ve starých časích za jedno se považovali, známo jest, že až posud vždy užívali Slováci jenom našeho spisovního jazyka. Katolický lid na Slovensku jistě málo čítal a protestanti, kteří již mají nevyhnutelnou potřebu literatury, užívali vždy našeho společného spisovního jazyka a nikdy jej nepovažovali za cizí, za nesrozumitelný. Že ostatně spisovní jazyk a byť by byl ten neb onen, přece vždy od mluvy obyčejné rozdílný býti musí, toť jistě patrno z toho, že literaturní jazyk nevyhnutelně v sobě obsahovati musí mnoho pojmů vyšších, nepotřebných ve prostém každodenním životě, kterýmžto pojmům se přece zase lid naučiti musí, chce-li spisům rozuměti. Odtud ku př. přichazejí nářky na tu vysokou, nesrozumitelnou češtinu od lidí, kteří chtějí se slovy v kuchyni a na mlatě postačitelnými porozuměti každému spisu, pojednávajícímu o nejvznešenějších záležitostech člověčenstva. Tak ku př. jistě obyčejný slovenský venkovan, který od té doby, co se čísti a slabikovati naučil, ještě ničeho nečetl, jistě bez návodu rozuměl novinám od p. Štúra před r. 1848 vydávaným tak málo, jako by byl rozuměl novinám redigovaným tenkrát ode mne.

Dále ačkoli Slovensko skutečně ve mnohých ohledech zvláštní od Čechů a Moravanů dosti rozdílný ráz během času na sebe přijalo, nedá se přece tvrditi, že by se nějak podstatně od nás dělilo, ovšem ale již na první pohled každý ve Slováčích a Valaších na jižní a východní Moravě bydlících poznati musí přechod a sice přirozený, poznenáhly přechod k rázu Slováků uherských, kterýžto se jeví i v řeči i v kroji i v obyčejích a povaze. A právě mluvě těchto Slováků moravských jest nejbližší to nářečí, kterého nyní v Čechách a na Moravě co spisovního užíváme, tak že se tedy vlastně tito moravští Slováci jakožto právě středisko celého národu česko-slovanského považovati musí. Jest-li ostatně jest mezi Čechem někde z hor a Hanákem menší rozdíl nežli mezi Čechem odkudkoli a uherským Slovákem též odkudkoli; to zanecháváme k nestrannému rozsouzení každému, kdo všechny tyto ratolesti našeho kmene

dokonale zná a tuším, že nikdo většího rozdílu nenajde. Když tedy mohou tito společně mít jeden spisovný jazyk, proč ne i onino?

Strany blahozvučnosti ovšem si netroufáme nikoho přesvědčovat, jest to věc dle vkusu a chuti a každý má jiný vkus. De gustibus non est disputandum. Vždyť přece známo, že to, co jeden národ za okrasu drží, jiný za největší ošklivost považuje. Ostatně i ovšem já sám v mnohých ohledech místní nářečí slovenská za blahozvučnější držím a také za čistější než náš spisovný jazyk: což ale brání nám během času poznenáhla toto do spisovního jazyka uváděti, což se beztoho přirozeným způsobem státi musí, čím více rozdílných Slováků přistoupí mezi spisovatelstvo naše.

Hlavní důvod zůstane vždy jen to, co se praví strany působení slovenčiny aneb bibličiny na Slovensku, proč se při něm něco více pozdržíme. Za předešlých časů maďarské nadvlády mohli ovšem pěstovatelé místního nářečí uváděti pro sebe platný důvod, že se slovenčinou více působiti dá, totiž v tom smyslu, že vládnoucí toho času Maďaři spíše trpěli místní dialekt na Slovensku, poněvadž jim Slováci sami o sobě nemohli být nikdy tak nebezpečni, jako ve spojení a v jednotě s Moravou a Čechy co mocný a počtem Maďary převyšující národ. V takovém pádu mohli vždy Slováci duševní bojiště své položit v pádu potřeby do Čech, do Moravy na místa maďarskému vlivu zcela nepřístupná, kdežto co pěstovatelé svého místního nářečí se vši mocí svou byli v rukou a v milosti maďarské. Maďaři se z těch samých příčin protivili jednotě jihoslovanského nářečí, poněvadž jim proti jednotlivým Srbům, Šokcům, Slavoncům, Chorvatům atd. ovšem snadnější bylo vítězství než proti spojenému velkému jihoslovanskému kmenu. Podpora, kterou jednotliví v literatuře své oddělení kmenové slovanští vespolek si činiti mohou, nemůže jistě býti tak vydatná, jako jest vzájemná podpora jednotlivých, v jeden spisovný jazyk, v jeden kmen spojených slovanských ratolestí. Slyšeli jsme sice nejednou výčitku o jakémsi sobectví Čechů a Moravanů, jestli prý totiž Slováky od nich oddělené a samostatný kmen se svým vlastním spisovným jazykem tvořící, nechť v té míře a tak horlivě podporovati, jako by je podporovali, kdyby s nimi jeden spisovný jazyk měli: avšak každý praktický muž vidí na první pohled překvapenosti a marnost takové výčitky. Můžeme ku př. my Čechové literaturu nářečí slovanského pěstovati, knihy jim psáti? Když jsme v jeden spisovný jazyk spojení, jest každý duševní plod buď si vyjda na Slovensku, na Moravě nebo v Čechách jměním všech, každý krok ku předu v tom neb onom, který se učiní ku př. na Moravě, jest již učiněn spolu pro Čechy a pro Slovensko a naopak, nic nemůžeme žádný z nás činiti, aby to spolu nebylo k prospěchu i ostatním oběma.

Kdyby bezpečnost národního života našeho byla nade všechnu pochybnost, kdybychom neměli žádných nepřátel bojujících s námi o bytí i nebytí, usilujících o to, aby nás z počtu národů vymazali a sami jakožto materialu k rozmnožení své vlastní moci použili; kdyby, pravím, všechno to nebylo, pak by arci nebyla věc příliš důležitá, máme-li o jeden spisovní jazyk víc, nýbrž ještě by snad větší rozmanitost všeslovanská jistým způsobem více se ceniti mohla než veliká jednotvárnost. Ale tak, jak nyní věci stojí zvláště pro Čechy, Moravany a Slováky, kdežto se pořád ještě jedná o život a o smrt, v takovém pádu jest každé drobení nepotřebné vraždou, a nejen vraždou, nýbrž také samovraždou.

Dejme tomu, že by ku př. ta strana na Slovensku, která místním nářečím psáti chce, zvítězila, a že by se tedy stalo Slovensko zvláštním, nejvíce na sebe sama odkázaným slovanským kmenem. Budou moci odporovat platně Maďarům a Němcům? Ovšem že odpoví někdo, že rovnoprávnost máme pojištěnou a že tedy ani pochybnosti býti nemůže o panování slovenčiny na Slovensku! To jest arci odpověď idealisty, který nezná svět a který tedy neví, že máme ovšem rovnoprávnost pojištěnou, ale jen pod tou (nevyslovenou sice, ale potají míněnou) výminkou, kolik si totiž této své rovnoprávnosti sami vlastními silami dobudeme. Všimněte si jenom rozličných národů rakouských s ohledem na platnost jejich národnosti a řeči a uvidíte brzy, že stupeň platnosti jejich vždy se rovná síle a nikdy nezávisí od pouhého práva. Na papíře a v konstituci jsou všichni národové a jazyky rakouské sobě rovni, ve skutečnosti ale každý dobře vidí, jak veliký rozdíl jest mezi právem němčiny, maďarštiny, vlaštiny a ku př. češtiny; ano ani mezi slovanskými nářečemi není rovnost, pozorujme jen Rusíny a Čechy, Čechy a Chorváty atd.

Jestli tedy vlastní síla každého jest zase měřítkem jeho platnosti a práv, tuť snad rozumní Slováci nebudou tuším považovati za urážku, řeknu-li, že jejich nynější síly v kterémkoli ohledu nedávají jim hrubě naděje, aby zvítěziti mohli sami co zvláštní nářečí proti vlivu maďarštiny a němčiny ve svých krajinách. Nynější zkušenosti mohli jistě o tom každého Slováka dobře přesvědčiti, který neklade tvrdohlavost a neústupnost od předešlého jednání výše než skutečný prospěch svého národu: ovšem že by pro nářečí slovenské těžko bylo shledati tolik potřebných jak literárních tak socialních a politických pomůcek, kolik jich nevyhnutelně samostatnost vyhledává. Vždyť pak přece my v Čechách, kdežto již jinak stojíme, sotva jsme v stavu udržeti svou rovnoprávnost v platnosti a opatřiti slovanštině průchod: kterak mohou i nejsanquiničtější stoupenci zvláštního nářečí na Slovensku očekávati ve svých okolnostech šťastnějších aneb aspoň stejných výsledků?

Něco zcela jiného ale bude, když Slovák s Moravanem a Čechem v jednotě literární užívatí budou ve všem společně každé síly a silky, která se vyskytne u jednoho u druhého nebo u třetího; když každý mohutnější duch urozený na Slovensku, rozmnožovati bude síly české, tak jako každý český síly slovenské! - Nechceme toto ve všech podrobnostech dale prováděti, jsouce přesvědčení, že každý praktický politický duch tuze dobře si umí představiti a vypočítati všechny společné výhody této jednoty a všechny obojstranné škody rozdělení.

Cokoli ale většina Slováků platně pro budoucnost ustanoví v tomto ohledu: to však nevyhnutelné jest, aby se již konečně platně a jisté rozhodnutí stalo a aby všichni Slováci na jednom se ustanovili a toho pak již pevně a neodvolatelně se drželi; neboť nejzáhubnější pro ně jest, když své beztoho nyní slabé síly ještě na dvě dělí. O skvělé budoucnosti Slovenska není žádné pochybnosti, jestli se jim podaří jen nyní v rozhodné době uhájiti se maďarčině a němčině, a to dle našeho mínění jest nejjistější úplným ale upřímným také spojením s námi v jeden spisovný jazyk. Již to jak zuřivě Maďaři tomuto spojení odpírali, mohlo by Slováky skoro přesvědčiti, jak užitečné by pro ně takové spojení býti musilo: Maďaři jiste nahlízejí, kterak by jim snadněji bylo odolati osamotnělému kmenu slovenskému nežli spojené moci celého československého národu!

Voláme tedy z hloubí duši své ke všem Slovákům, kteří povoláni jsou vésti svůj lid k lepším právům a ke šťastnější budoucnosti, aby, zanechavše již nerozhodnost svou, uchopili se všemožně, energicky té cesty, kterou většina jejich jíti se ustanoví. A jestli se podaří, aby i ti, kteří posud nespustili se myšlenky zvláštního nařečí, se s námi bratrsky spojili: pak teprva budeme moci zvolati všichni v důvěře: Kdo proti nám spojeným?!

Poznámky

1 Jestli totiž v Pešti vycházející „Zoru prohospodarou“ nechceme považovati za časopis slovenský, která se velmi podobá jakémusi maďarskému podniknutí.

2 Jisto jest a nikdo upírati nemůže, že obecný lid německý v Čechách daleko pozadu jest za slovanským ve vzdělanosti občanské. Kdežto český venkovan z větší části rozumí nynějším politickým převratům a čítáním knih a časopisův se obírá, pozorujeme to samé jen po řídku mezi lidem německým, na který důležité otázky našeho věku málo neb nic nepůsobí.

3 Faktum toto, které upírati nelze, poučuje nás opět o tom, jak marná jest svoboda bez národnosti a jak marná byla vůbec bývalá uherská ústava. Ačkoli Slovensko spolu s ostatním

Uherskem po ten celý čas, co jsme my ostatní podrobeni byli absolutní vládě, žilo v konstituci a ačkoli v celých Uhřích čilý veřejný život panoval: přece z toho neměli Slováci žádného ani materialního ani duševního zisku, proto že všechna dobrodiní této svobody zůstala malému počtu maďaronů, jsouc obmezena jen na maďarský jazyk.

4 Rozumí se samo sebou, že, opakující tuto často slova šlechta, nemáme zde na zřeteli stav šlechty co takový co privilegovaný, nýbrž při všem řečeném záleží nám, jak beztoho patrně, jen na majitelích větších statků (po staročesku zemané nazvaných), kteří jen co takoví mohou mítí vlastnosti od nás svrchu vypočtené, jsou-li při tom šlechticové čili nic, na tom zde dokonce nic nezáleží.

Pozorovatel politický

H. B. Záležitosti německé vypadly až posud dosti uspokojitelně. Náhled pruského ministra Manteuffla zvítězil, totiž že Prusko proti Rakousku nemá mocí vojenskou a násilně vystupovati, nýbrž že si má Prusko hledět liberálním jednáním svým získati přízeň v Německu a tím oslabiti vliv Rakouska. Prusko tedy nenásledovalo drahého příkladu Rakouska, neozbrojovalo se, nepovolalo obrany zemské, nýbrž na všechny vojenské výhrůžky rakouské odpovědělo - svoláním svého sněmu! - Když se v pruském ministerství jednalo o to, má-li se k vojně zbrojiti, namítnulo se proti tomu, že prý by takové přípravy k vojně asi 17 milionů tolarů stály. Prusko tedy, ačkoliv jest v daleko lepším peněžitém stavu než Rakousko, ačkoli tam není žádné ažio, přece se ostýchalo na Bůh zdař miliony vyhazovat.

- Jak daleko centralisační manie nynějších ministrů sahá, vidíme zase z toho, že p. Bach ani ty dosavadní zemské schematismy sněsti nemůže, nýbrž nařídil vydati zvláštní schematismus při svém ministerství, jenž zahrnouti má v sobě také všeliké úřady a ústavy všech korunních zemí. Tedy se žádný prostředek neopomene, kterým by se osobnosti korunních zeiní šetřiti daly.

- V Reichszeitungu nacházíme: Přehled politický na říjen 1850, z kterého vyjímáme na ukázkou to, co praví o Württembersku, kdežto sněm liberálně si počíná: „V jižním Německu má nyní jedině sněm Württemberský truchlivou úlohu representovati revoluci. Protestoval proti vkročení Bundestagu v Kasselsku a proti nazpět uvedení Bundestagu vůbec. Avšak cesta krále

Württembergského do Bregence jest postačitelná, aby zrušila všeliké obávání z této strany. To přece jest srozumitelno - a tak píší noviny vlády, ujišťující nás o svém upřímném konstitučním smýšlení!

- V Uhřích jest jak známo od 1. zaveden kolek. Dopisovatel Peštský do Reichszeitungu píše: že prý poslouchal potají přátelskou rozmluvu dvou venkovanů, kteří byli s touto novou daní docela spokojeni. - Kdyby to bylo pravda, jevílo by se, do jaké sorty lidu náleží dopisovatelé Reichszeitungu, totiž do té, která potají rozmluvy lidu poslouchá, alias špicl. Jestli není tedy tato zpráva jenom ve prospěch ministerstva vymyšlena, prosili bychom velice onoho dopisovatele, aby nám jména těch dvou mužů udal, neboť jest jistě znamenitá věc, věděti jména těch dvou jediných mužů, kteří v Uhřích s vládou spokojeni jsou.

- Jak slyšíme, neví si již zase p. ministr osvěty žádné rady stran nového zřízení škol a povolá prý zpět k tomu účelu naše pány biskupy do Vídně. Radili bychom panu ministrovi, aby to nečinil: čas jest nyní nepřiležitý, podziměk již příliš daleko pokročilý, jak snadno by některý z těch starých pánů, zvyklých beztoho na pohodlný život, na cestě do Vídně se zastuditi a nějakou nemoc, dokonce snad i cholera, si přitáhnouti mohl! Jaké tu nebezpečí církvi! A to všechno pro nic, za nic! Nač potřebuje pan ministr svolati všechny pány biskupy na poradu strany škol? Což pak si p. ministr již sám napřed dovtípiti nemůže, co mu páni biskupové řeknou, co chtějí budou? Nač je tedy obtěžovat dlouhými, nepohodlnými cestami? Vydati jako Caesar kraťounké nařízení: Es bleibt alles beim Alten! - a všichni páni biskupové budou spokojeni. -

- Rozumí se samo sebou, že vojsko bavorské a rakouské, které nyní vtrhlo do Hessen-Kasselska zrušiti onu konstituci, proti které se ctihodné vojsko Kasselské nechtělo dát potřebovat, nemohlo jinak přitáhnout než s nějakou proklamací pana kurfirsta. Stála by tato proklamace skutečně za přeložení, neboť jest to znamenitý formulář na rušení konstituce. Rozumí se samo sebou, že p. kurfirst mluví o svých milovaných poddaných, o jejich věrnosti (kýž by jen sám byl také věrný!) jmenuje to, co učinil, jen nevyhnutelnými, výmínečnými prostředky k zahájení bezpečnosti státu (zatím ale stát kasselský nemá nyní větších a nebezpečnějších nepřítel než právě pana kurfirsta a pana Hassenpfluga, jeho ministra), ústavu prý on chce zachovati (arci s obležením) a jen odpor úřadů a poblouzení prý velkého počtu jeho oficírů přinutily ho k požádání pomoci od Bundu. (Musí to být asi poctivá a pomilování hodná vláda, proti které se i policie, i všechny úřady i samo vojsko opře!) Pan kurfirst praví dale: *Nevěrným bych se stal svým od Boha obdržným mocnářským povinností, kdybych*

trpěl, aby libovolně ustanovené náhledy mých státních služebníků chod mé vlády určoval, a kdyby se vedle nebo nad mocí mou zděděnou, dle ústavy mně příslušící a od Boha mi svěřenou nějaká jiná ve služebnících státních ležící moc ve zdánlivě zákonnitěm způsobu jeviti směla. Škoda jen, že již ty listiny nějak ke ztracení přijíti musely, ve kterých Pán Bůh kurfirstovi Hessenkasselskému jeho moc svěřil a udělil, jak on praví! To co zde praví pan kurfirst Hessenský, hodilo by se asi nejlépe za poslední paragraf každé konstituce a znělo by to v krátkosti a srozumitelně řečeno: *Ostatně ale může mocnář předce dělati co chce a všechny předešlé paragrafy jsou jen zdánlivé.* Zdá se nám, že se nyní o uvedení tohoto posledního paragrafu do všech ústav jedná a že se vlastně k tomu dějí ty veliké přípravy.

- Co nejdříve vyjde prý nařízení strany erbu nové naší korunní zeině, vévodství Bukovinského. Viděti z toho že mají páni ministři velmi mnoho zbytečného času, jestli se mohou také takovými hračkami zabývati. Bez erbu bychom snad přece spíše obstáli nežli bez sněmů; ale sněmy nemohou se svolat pro veliké přípravné práce, ku kterým náleží mezi jiným také vymalování nového erbu pro Bukovinu! *Difficile est satyram non scribere!*

- Budeme tedy již brzy míti místo starého Metternicha mladého. Syn bývalého ministra Richard vstoupí prý do rakouské služby a sice v diplomatickém oddělení při vyslanectví v Paříži. Toť tedy brzy budou moci zpívati starohusitskou:

Naděje se vyplnily,
Vrátily se staré časy!

- V minulém jaře vyšel v knihtiskárně Herolda ve Vídni německý pasquil pod názvem. „Pletichy Hurbana a kompanie a Palackovská stejnoprávnost“ na světlo, pln nejsprostějších nadávek rakouským Slovanům a Slovákům zvláště. Jakožto spisovatel toho pasquilu byl jakýsi Karel Paltauf“ dříve trestanec (Zuchthausstrafling) potom poštovní expeditor a hostinský v Novém Městě na Váhu, nyní redaktor časopisu „Der Kolonist“ ve Vídni, vypátrán a od Hurbana k soudu pohnán. Soudní jednání bylo tyto dny v Trenčíně odbýváno, i dokázána byla jednak úplná nevina Hurbanova na zločinech jemu přiřknutých, a jinak úplná podlost pasquilanta Paltaufa, jak to již slovenské a moravské noviny a tyto dny i „Presburger Zeitung“ oznamovaly. Slováci ustáli od dalšího soudního pronáledování tohoto bídніка, domnívajíce se, že on, vědom jsa sobě svého předešlého hanebného života, od dalšího psaní pasquilů ustane. Ale k našemu největšímu obdivu čteme v nejnovějším čísle „Kolonista“ (říjnový svazek, strana 119) ohlášení nového pasquilu pod názvem:

„Hurban et Kompanie wollen sich von den Beschuldigungen der Untriebe reinigen, kommen aber vom Ršgen in die Traufe „, Vom deutschen Michl.¹

A tento trestanec jest tak drzým, že ze své redakce ve Vídni tento pasquil veřejně k prodeji nabízí!

To jest příliš mnoho! Necht' tedy vídeňská žurnalistika zví, jaký to oud do jejich řad se vedral, necht' vídeňská policie zví, jaký to člověk v sídelním městě své neplechly tropí; necht' každý poctivý Rakušan zví, s jakými zločinci se nepřátelé Slovanů spolčují k tropení skandálu a k pohanění onoho národa, jenž byl tolik krve pro Rakousko obětoval: my jim takových spojenců nezávidíme!

Karel Paltauf dopustil se v Pešti na směnkáři Janu Hulfovi brannou rukou loupeže 23.550 zl. a poranil při tom 2 osoby, jež byli směnkáři Hulfovi v jeho komtoaru napadnutému ku pomoci přispěly, začož byl od magistrátu pešťského k tříletému vězení v trestnici odsouzen, kterýžto trest také v Segedině přestál. Po svém na svobodu propuštění provozoval své zlodějské řemeslo tím drzeji dále; i byl mnohdykrát, dle tehdejšího způsobu, bitím holí potrestán, konečně však po opětném vloupání se do domu pana Deutsche v Budíně a ukradení 7682 zl. stř. jakožto „nenapravitelný loupežník“ k smrti provazem odsouzen, kterýžto ortel ale následkem rekursu na trest vězení opět zmírněn byl.

A nyní se tážeme: Jak se může takovýto známý zločinec ve Vídni trpět? Jak může počestná tiskárna, jako jest Geroldova, pasquily takového hanebníka tisknout?

My žádáme tímto veškerou vídeňskou žurnalistiku, povšimnouti si tohoto našeho sdělení, hlasu svého pro počestnost tisku pozdvihnouti a toho déle netrpěti, aby víc jen jedna řádka ve smyslu prozatímního tiskového zákona § 8. od známého sprostého zločince vídeňskému obecnstvu podána byla. My jsme přesvědčeni, že u dotyčných úřadů hlasy vídeňského tisku nebudou hlasům volajícího na poušti!

O pravdivosti našeho udání obsahují městské protokoly v Pešti a Budíně nezvratné důkazy.

Tyto zajímavé a paměti hodné zprávy zaslány jsou ze Slovenska do Unie. Nám zde ale záleží na něčem jiném čeho si snad Unie „pro obležení“ povšimnouti nesměla. Tento Paltauf vydává totiž od nedávna (snad ani ne měsíc) ve Vídni časopis „Kolonist“, jehožto účelem jest zprostředkovati usazení Němců v Uhřích. Zákon tiskový práví, že redaktor musí být člověk

zachovalý, nedopustivši se žádného zločinu aniž přestupku mravného neb zjištěného a v tom způsobu se také musejí redaktoři vysvědčením úředním vykazovat: ale pan Paltaufek vydává časopis ve smyslu vlády, která nyní chce Uhry poněmčit jako Čechy po bitvě Bělohorské, a pro tuto „užitečnou“ tendenci jeho časopisu zamhouřilo se oko na to že pan redaktor jest zloděj a loupežník od řemesla, jen když podporuje „dobrou věc“. Když redaktor Slovana v lednu 1850 byl u p. guvernéra vídeňského Weldena žádati o povolení, aby Nár. Nov. ve Vídni vydávati směl, pravilo se mu, že již žádný časopis ve Vídni nedostane povolení, že prý jich je dost; ale pro pana Paltaufa přece se ještě našlo místočko! Nedá se zapřít, že naše vláda není vybíravá ve prostředcích.

Poznámky

1 Hurban et kompagnie chtějí se od obvinění pletich očistiti, ale přicházejí z deště pod okap. Od německého Michla.

Neznabohové

Článek sepsaný místo obrany proti Vídeňskému Denníku, který mne nazval v č. 102 atheistou, pantheistou a materialistou, vytýkáje mi spolu české Lucianství.

Motto: Ve jménu nejmilosrdnějšího Boha. Rci: O vy nevěřící, já nectím to, co vy ctíte a vy nectíte to, co já ctím a také nebudu nikdy ctít to, co vy ctíte, a vy nebudete nikdy ctít to, co já ctím. Vy máte své náboženství a já své.

Alkoran 109. sura.

H. B. O Luciane Samosatský! ty bičí boží, seslaný na filosofické komedianty tohoto světa, kdyžs spisoval znamenitý článek. „O nájemnících ve službě u velkých pánů“ jistě jsi tím nenarážel ještě toho času na Vídeňský Denník. Krásná a pravdivá slova tvoje: „Strany ostatní čeledi, ku př. těch nevědomých pochlebníků a malých od přirozenosti duševních chud'asů, nestojí to věru za práci, zrazovati je z takového živobyčí, poněvadž bez toho neposlechnou, jsouce již k tomu stvoření a takového života docela hodni. A co by také počítí měli, kdyby se toho (pochlebnictví) spustili: bylit'by zajisté, kdyby tohoto řemesla zanechali, okamžitě bez

všelikého zaměstnání, marná a potřebná tíže země“, pravdivá dím a krásná tato slova tvá nemá jistě redakce Vídeňského Denníku právo na sebe potahovat, neb jsi již umřel skoro před 1700 lety. A přece se obávám, že je drží snad za nějakou špičku na sebe, neboť jinak nepochopuji, proč by ještě, znepokojujíc tě v hrobě, tupila tebe před svými nesmrtelnými abonenty? Nepochopuji, proč by tě jinak byla denunciovala co kacíře a nepřítele křesťanství před pány biskupy a uvalovala tím na tebe nebezpečí exkomunikace, kdyby totiž některý (což velmi možně) myslil, že ještě živ a zdrav jsi a nějakým tajným spolupracovníkem Slovana?

A ty Voltaire! „hlasateli a podporovateli úpadku národního ve Francouzích“, který jsi se již nedočkal těch dob, kdežto národ francouzský porazil celou Evropu, kdežto Napoleon na čele jeho shazoval a usazoval krále, který jsi se také nedočkal našich časů, kdežto se ještě posud třesou potentáti před tvým francouzským národem, čím jsi ty uvalil na sebe nemilost p. Votky, hlasatele a podporovatele vzrůstu a slávy národů slovanských?

Avšak vy oba nemáte toho zapotřebí, abych vás proti Vídeňskému Denníku zastával, nejste zajisté oba v takové pověsti na světě, že byste neuměli sami za sebe promluvit; pročez jest-li tam v pekle také Vídeňský Denník čítáte (jakož jistě nepochybuji, že to k ostatním vašim mukám připojiti páni biskupové neopominuli), můžete si sami zaslat nějaké rázné „Osvědčení“, které Vám dle § 17. rakouského zákona Vídeňský Denník zdarma přijmouti musí. Pakli byste se ale styděli do Víd. Den. něco psát aneb se obávali, že by Vás pak ku konci roku následkem těchto obran mezi svými spolupracovníky jmenoval: stojí vám ze zvláštní šetrnosti k vašemu vtipu třeba celý Slovan gratis k dispozici s tím doložením, že jestli tam v pekle taková přísná rovnoprávnost jako zde u nás posud uvedena není, tyto vaše zaslané články také v jiných jazycích přijaty a do češtiny též gratis přeloženy budou. Více pro vás učiniti nemohu, a dovolte tedy, abych již k hájení své vlastní osoby přikročil.

Vídeňský Denník mi dává velmi zřetelně na srozuměnou, že jsem buď atheista, pantheista, a materialista zároveň, aneb alespoň na nejmiň něco z toho. Aby tedy mnohý, jenž není pevný v cizích slovech, mysliti nemohl, že snad atheista, pantheista, materialista jsou nějakého způsobu řemesla a obchody jako ku př. pozamentýr, nebude snad na škodu vyložiti smysl těchto slov po česku. Atheista jest tedy ten, kdo nevěří v žádného Boha, pantheista zas, kdo věří, že celý svět a všechno co na něm jest dohromady, je Bůh, materialista konečně, kdo nevěří na žádné duše. Slavné obecenstvo uvidí brzy jaká to pro mně bude hračka dokázati, že nejsem ani jedno, ani druhé, ani třetí.

I. Že nejsem ateista, dokážu na dvojí způsob a sice předně z bible a za druhé z Vídeňského Denníka:

a) V bibli samotné a sice ve starém zákonu zřejmě stojí, že já ateista nejsem, neboť tam psáno jest: „Pravil pošetilý v srdci svém: Není Bůh!“ Pozorujme dobře: *pošetilý*, tam stojí, což považuji za patrnou a jasnou narážku na Vídeňský Denník, tak že by se vlastně z toho textu dle Kutnohorské matematiky ještě dokázati dalo, že právě Víd. Den. musí být ateista.

b) Důkaz pravě uvedený svědčí pro mne tak jasně jako slunce. Poněvadž však na bibli starého zákona věří jen židé a křesťané, mně ale na tom zaleží, aby mne ani Mohamedáni, Konfucejisté, Lamaisté, Buddhisté a ostatní pohané a kacíři za ateistu nedrželi, uvádím zde ještě druhý důkaz a sice z Vídeňského Denníka samého, jmenovitě pak právě z toho článku č. 102 který jest vytištěn na obálce, Tam totiž stojí: „U nás (v Čechách) se až posud v Boha věří, lid náš má až posud úctu k náboženství“ atd. Z toho místa jeví se ale patrně, že já také věřím v Boha a jeví se to následujícím způsobem: Nechci se chlubit ale to pravím, že já smýšlím jako český lid a že český lid smýšlí tak jako já. Jest-li Víd. Den. myslí, že tomu není tak, ať to vymůže na panu Schwarzenbergovi, by z Čech odstranil obležení, vojsko a kanony a pak uvidíme. Když tedy Víd. Den. sám se přiznává, že lid český v Boha věří, přiznal se tím nechtíc, že i já věřím a tedy ateista býti nemohu. - Ale na neštěstí jeví se z tohoto místa ještě víc, jeví se totiž zase, že Víd. Den. jest sám ateista; a to sice dle Kutnohorské matematiky takto. Dokázaná věc jest, že lid český zcela naopak smýšlí než Víd. Den. a že Víd. Den, zcela naopak smýšlí než český lid, když se tedy Víd. Den. sám přiznává, že lid český věří v Boha, dokázal tím, že on Víd. Den. v Boha věřiti nemůže a tedy ateista jest. Quod erat demonstrandum!

II. Nejsnadnější věc jest mi ale dokázati, že nejsem pantheista a to sice opět z Víd. Den. Kdybych totiž jím býti měl, musel bych věřiti, že celý svět a všechno co na něm jest, je dohromady Bůh, Vídeňský Denník jest ale také na světě (aspoň snad do nového roku 1851 na světě bude), musel bych tedy jakožto pantheista také věřiti, že Víd. Den. jest část' Boha!!! Kdo však prosím v Čechách, také na Moravě, na Slovensku i v Slezsku, avšak vůbec v celém světě, našel by se tak nestydatý, aby si jen tu myšlenku potají připustiti, neřkuli zřejmě vysloviti, nadtož tvrditi opovážil, že bych já H. B. mohl držeti Vídeňský Denník za část' Boha? Boho! A také tebe samého Vídeňský Denníku, vyzývám, aby jsi se po dobrém rozvážení věcí přiznal, držíš li to sám za možné, že bych tebe, pravím tebe, za částku, za tu

nejmenší částičičičičičku Boha držeti a tedy pantheistou býti mohl?? Nu vidíš, sám to tedy teď nahlížíš!

III. Co se týče třetího obvinění mého z materialismu, jako bych totiž na žádné duše nevěřil, nezapírám, že by snadno bylo do tohoto bludu padnouti, kdyby byli na světě jen samí lidé a la Vídeňský Denník; jak snadný by tu byl omyl, přehlídnouti dokonce jejich malé duše a držeti je za nic. Kdo ale na svou duši přece ještě něco drží, na ní si zakládá a proto také svou duši, své přesvědčení jinému zaprodati jako zboží schopen není: tomu zajisté bylo by příliš těžko věřiti, že žádnou duši nemá, býti materialistou, neboť by se tím odřící musel svého nejlepšího ba svého jediného na tomto světě. Jakožto upřímný člověk musím se tedy ovšem přiznati, že z tohoto třetího obvinění materialismu tak důkladně a úplně se očistiti nemohu, jako z obou předešlých, vyznávám, že za možné držím, že jistí lidé (které zde pro krátkost jmenovati nechci), buď žádných duší nemají, buď tak špatných, které horší jsou ještě než žádné, a v tom ohledu tedy nejsem docela prost obvinění z materialismu: za to ale tím více věřím na duše ostatních poctivých a liberálních lidí a již jediné spisy ku př. Luciana Samosatského svědčí mi nevyvratně proti materialismu, neboť něco takového bez duše sepsati nelze.

Tak tedy jsem i atheismus i pantheismus i materialismus šťastně s beder svých setřásl a zbývá mi ještě přece sil brániti se proti ostatním menším vyčítkám Víd. Den. On totiž myslí, že bych se rád českým Lucianem stal (což soudí z mých Kutnohorských Epištol), dodává ale, že prý mi k tomu schází vědomosti. Strany prvního mohu ale Víd. Den. zcela upokojiti tím ujištěním, že ačkoli si Luciana velice vážím, přece bych sobě za žádnou velikou část nekladl jeho neb kohokoli nápodobňovati, jakož také žádný moudrý člověk, který spisy Lucianovy zná, nemůže podobnost jejich s Kutnohorskými Epištolami žádnou najíti. Co se mých vědomostí týče, nesluší mně samému nikterak svědectví o sobě vydávati: za to ale mohu dát Víd. Den. tu přátelskou radu, aby po druhé, když bude chtít někomu nevědomost vytýkati, alespoň sám při takové příležitosti svou nevědomost tak příliš na jevo nedával. Vídeňský Denník nazývá Luciana *prostopášným satyrikem římským, který se s učením křesťanským jen za tou příčinou seznámil, aby proti němu psáti a si z něho šprýmy dělati mohl*. V toni ale vězí tolik nevědomosti, kolik slov; kdo tak o Lucianovi píše, dává na jevo, že ani ponětí nemá o tomto spisovateli a dle toho souditi musím, že všechny vědomosti Víd. Den. o Lucianu pocházejí jen odtud, když jsem jednou nynějšímu panu redaktoru Víd. Den. jeden svazek svého Luciana ku čtení schválil a půjčil a že ještě p. Votka ani tento svazek nepřečetl. Hlavní ráz Luciana zajisté jest, že se posmívá velmi vtipně a přesvědčitelně bohům pohanským,

ctěným za jeho času, jakož i rozličným filosofickým sektám a ačkoli se na několika místech (tuším na dvou neb na tří) také o křesťanství zmiňuje, ukazuje se právě z těchto míst, že ani ponětí neměl o křesťanství. Jak by se asi Lucian smáti musel, kdyby slyšel, co o něm Víd. Den. mluví, a kterak jej nazývá také *římským* satyrikem. Epitheton *prostopášný* též docela jest vynález Víd. Den. neboť Lucian zajisté sám kárá velmi ostře všelikou prostopášnost.

Ostatně smýšlel Lucian o pohanských bozích zrovna tak, jak o nich ku př. smýšlí pan biskup brněnský a celý rozdíl mezi oběma v tomto pádu jest (vyjmouc Lucianův vtip a rozum) jedině ten, že si Lucian dovolil tak smýšlet a psát hned tenkrát, když lid ještě všechny ty báchorky věřil, kterým se ovšem již nyní všichni jen smějeme, divíce se velice, kterak mohli míti lidé za těch časů takové náboženství. Poněvadž ostatně Víd. Den. o Lucianu již zmínku učinil, přivedl mně jen na tu myšlénku, abych příležitostně některé výborné vyňatky z jeho spisu na ukázkou podal a na důkaz, že ještě mnoho v nich až po dnes jest velice poučné pro nás, jako ku př. jeho články Alexander podvodník, Zalíbení v zázračných lžích, pak mnohé rozmluvy pohanských bohů a filosofů.

Avšak má článek tento Víd. Den. kromě komické stránky také ještě velmi smutnou. Nemůže nám ovšem ani napadnouti, bychom smýšlení mužů, jako jsou Lucian a Voltaire, v celku a v každé jednotlivosti zastávali a za pravé držeti chtěli. To však jest jisto a od celého vzdělaného světa uznáno, že Voltaire má vedle svých mnohých vad tu nesmírnou a všechny jeho chyby víc než nahražující zásluhu, že porazil neodolatelným vtipem svým duševní hierarchickou despotii a tak učinil možný přístup pravdě a svobodě. Kdyby to již nevysvítalo z věci samé, učila by nás zkušenost našich nynějších dob, že jest despotie a obskuranství duchovní hlavní a nevyhnutelný základ politické absolutistické libovlády: či nevidíme sami, kterak nepřátelé poctivé, právní a ústavní vlády spojují se s liguriany a hierarchií podporující je všemožně, aby pak jedna ruka myla druhou? Hinc illae lacrymae! to jest ten uzel nenávisti Víd. Den. proti Voltairovi, onomu hlasateli a podporovateli úpadku všeliké despotie ve Francouzích, kterého ale Víd. Den. šikovně nazývá zcela jinak. Ubohý koníku, zapřažený do těžké káry obskurantů! jdi do Francouz a zeptej se tam na Voltaira, jestli ho tam drží za hlasatele a podporovatele úpadku národního: vyjmouc několik z tuku země nabobtnalých „burggravů“, bratránků tvých podle ducha, nenajdeš asi mnoho souhlasu. - A co se Luciana týče, nahlíží nyní ovšem každý nemotornost všech těch bájek, které za časů jeho mezi pohany za náboženství se držely a ctily: kdyby ale byl vycházel Víd. Den. za časů Luciana, byl by asi zrovna tak srdnatě a horlivě zastával svatost Jupitera, mysterie podobného kalibru, jako když

tento bůh v býka proměněný unesl pannu na ostrov, aby s ní tam tělesně obcoval, když rozliční bohové kradli, prali se, šidili se, ožírali se, když rozliční despoti po smrti aneb i dokonce za živobytí co bozi od zatmělého lidu ctí se nechali: to všechno by byl Víd. Den. asi tak horlivě co nepochopitelnou pravdu zastával a s těmi samými důkazy, s jakými ku př. nyní zastává absolutní moc biskupů, nucený coelibat kněží atd. atd., aneb by byl, nemoha již zastávati, alespoň asi tak mlčel, jako nyní mlčí o falešných, lid v tuposti potvrzujících, zřetelnosti hovících zázracích.

Vždy mne to pobouzí k jakémusi bolestnému smichu, když vidím, kterak lidé podobní jako Víd. Den. ujímají se proti mně Boha, víry, Krista, církve! Můj Bože! pomysleme si jen tak pro příklad ten pád, že by již za živobytí pána Ježíše byly Slovan a Vídeňský Denník v Jerusalémě vycházely. Kdo jen trochu ducha obou časopisů zná, ani na okamžení pochybovati nemůže, že by věci stály zrovna tak jako dnes: Víd. Den. byl by zase organem vlády, organem Piláta, Herodesa, Anáše a Kajfáše, organem světské a duchovní libovlády, a Slovan ujímal by se jistě, jsa v opposici, nového učení Pána Ježíše a jeho spasitelných reform, čelících proti spráchnivělé židovsko-farizejské hierarchii. Jako bych již viděl ten úvodní článek, který by po ukřižování Pána Ježíše stál ve Víd. Denníku, *kterak totiž vláda trpěti nemůže, aby se přemrštěným učením podkopávala autorita církve a státu, aby se rozšiřovaly ultrazásady, které by po uvolnění rozumu nevyhnutelně vésti musely k anarchii, suvrenitě národu a komunismu na poli státním, k atheismu, pantheismu a materialismu na poli vědeckém (viz Víd. Den. č. 99),* *kterak tedy vláda pečlivá o pokoj a pořádek v zemi a o pravou svobodu musila dáti výstrahu podobným přepjatcům, nechtějícím se podrobiti autoritě biskupů atd. a sedmašedesátníci Jeruzalemští přisvědčovali by velmi spokojeně těmto slovům: a Slovan ten by zas po ukřižování byl napsal v rozpálení nad touto nespravedlností nějaký hodně prudký článek proti Herodesovi, Pilátovi, biskupům a faryseům, sedmašedesátníci by byli šli prosit k vojenskému komandantu Pilátovi o obležení, Slovan by byl zapovězen pro Jerusalema a okolí a musil by vycházet někde na hoře Garvcim neb Libanoně.*

Tážete se ale, čím to jest, že nyní právě absolutní vlády a vládní mužové tak horlivě se ujímají křesťanství, které dříve vlády kolik set let zuřivě pronásledovaly, v žalářích a na popravištích mučily, usmrtivše potupnou smrtí zakladatele křesťanství co zločince? Snad by se byly vlády od těch dob tak polepšily? Nikoli, vlády jsou takové, jako byly tenkrát, ale křesťanství je jiné. Jádro jeho odstranili obratným způsobem.

Jest to podivná věc, s jakou pečlivostí jistá strana o Pána Boha pečuje a pozor dává, aby mu ublíženo nebylo. Což pak Bůh dosti mocen není, aby sám o sebe pečoval, což pak on potřebuje vás, o pokrytcové! abyste jej hájili, aneb vás ustanovil zde na zemi za sekretáře a plnomocníky své? Horlivost vaše pro Boha a pro náboženství není zajisté oheň čistý, nýbrž jen sami o sebe a o své pány pečujete, poněvadž jen proto tak innoho mluvíte o Bohu a o náboženství, aby tím skvělejší bylo to náměstnictví boží, které sobě vy a pánové vaši zde na tomto světě místo Boha vlastníte! Či myslíte, že ještě jsme neprohlédli taktiku vaši? Dnes vytrubujete slávu a moc boží a velebíte víru, abyste zejtra ve jménu této víry místo: *my chceme* - říci mohli: *Bůh to poroučí!* O svatouškové! kdo Boha věru a upřímně ctí, ten jej ctí nezištně a skrytě, plně vůli jeho ale nechlubí se před světem se svou pobožností a pravou věrností, nedělá též z náboženství nějakou výnosnou živnost, aby ji mohl svým tvorům propachtovati! Chcete-li opravdivě Boha ctít a pravověrnost svou světu ukázat, bojte se Boha, bojte se, že Bůh každého, kdo své spolubratry na tomto světě šidí a utiskuje, šiditi a utiskovati pomáhá, trestati bude, držte své slovo a své sliby, hospodařte dobře a ne lehkomyšlně se jméním bratří svých, netýrejte je zbytečně a libovolně! Když vy chcete celému světu ve jménu Boha a místo Boha předpisovati, co činiti má, když ale při tom svět vidí vás dělati, co jen sami chcete: kterak uvěří, že vaše nábožnost upřímná jest? Aneb myslíte, že není již svět nyní tak daleko, aby věděl, že náboženství pravé nevězí ve vašich ligurianech, missiích, růžencích, v latině, aneb v kasárnickém coelibátu od vás tak vychvalovaném atd.?

Pročež nesud'te, abyste nebyli souzeni! a amen pravím vám, nestarejte se pranic o moje spasení, které já sám na starosti mám, tak že vy za mne ani v nebi ani v pekle nebudete. Či ustanoveni jste za prostředníky, mezi mnou a Bohem mým? Kde máte na to od Boha creditivy a plnomocenství? Aneb myslíte, že Bůh potřebuje na tomto světě nějakou policii, a cítíte k tomu tak silné povolání?

Vězte, že vás nikdy za hodny neuznám, abych před vámi skládal své úplné vyznání víry, mohu-li vám ale kratičkou formulí posloužiti, věztež: *že věřím všechno, co pravda jest, miluji všechny poctivé lidi a nenávidím všechny šibaly, a doufám, že poctiví lidé dojdou odměny a že šibalové byt' by byli sebe mocnější, neujdou zaslouženému trestu!*

Pozorovatel politický

- Pražské vládní noviny podávají nám zprávu, kterak prý pan kardinál arcibiskup Pražsky vydal na kněžstvo své diecése oběžní list, aby všemožně sbírali příspěvky na chrám, který katolická jednota Pražská v Karlíně z dobrovolných příspěvků vystavěti chce. - *Radíme každému, kdo na naše slovo něco drží, aby k tomuto účelu ani prací, ani peníze nepřispíval.* - To bude zase křik v Izraeli. Vidíte neznabohy, tajné nepřátele boží, jak vám radí, abyste k tak chvalitebnému účelu jako jest stavění chrámu katolického, nic nedávali! Musíme tedy horlivost takovou následujícím ochladiti. Jak známo, sluší na tom místě, kde nyní Karlín stojí, řádu křižovnickému v Praze patronát a jest to dosti hanba, že tento řád, který, jak povědomo, nesmírné peníze získal z Karlína, ani tolik nábožnosti, nýbrž jen uzalosti v sobě neměl, aby, když tak nesmírně výnosných užíval vrchnostenských práv, také si drobet vzpomněl na povinnosti a nenechal své nově vystavené město tolik let již bez kostela; jest to dost hanba pro tento duchovní řád, že se nyní na ten kostel, který on vším právem vystavěti měl, teprv v celé zemi žebrati má a i také slovanského lákadla používati musí, totiž zasvěcení chrámu na jména sv. Cyrila a Methoda. - To právě ale jest nejvíc na duchovních patronátech: víme ku př. že bývalý p. arcibiskup Pražský, když na jeho panství v městečku Rychnově (na Moravských hranicích) chrám vyhořel, asi po 5 let tam žádných varhan nedal a zahanbiti se nechal od jednoho sousedního patrona hraběte Blankensteina v Batelově na Moravě, který právě toho času ve svém katolickém kostele místo starých varhan skvostné a veliké nové koupil. Tento hrabě ale byl protestant a oficír od husarů a můžeme si pomyslit, jak pěkné dělal lid přirovnání mezi tímto a mezi p. arcibiskupem, jenž od církve ročně asi 30000 zl. platu dostává! To však již jest starý obyčej v katolické církvi: nesmírného jmění, které již má, užívá se nejvíce k necírkevním účelům a když něčeho opravdu zapotřebí jest, sbírá se zase na to mezi věřícími.

- V české král. učené společnosti zřízen prý bude nový český odbor pro filosofii a matematiku v jazyku českém. Král. učená společnost v Praze, která za času Dobrovského a jiných filosofických a historických zkoumatelů nabyla velikého života, za našich časů skoro ani není hrubě známa obecnstvu a živoří více formálními schůzkami a periodickým volením oudů nežli skutečným a vydatným podporováním věd. Příčinou toho byl v poslednějších dobách nedůstatek jistého popudu zevnějšího, bez kterého se, jak zkušenost učí, ani vědy ani umění nedaří. Dětila se na čtyry odbory, z kterýchžto dva filologický a historický, v nichžto našiinci převládali, na sobě nesly ráz slovansko-český a ve svých schůzkách také po česku jednaly.

Nyní tedy následuje i třetí odbor. - Byl ovšem plan velmi dobrý a živný, spojení tuto učenou společnost, která dosti patrně jmění a privilegie má, s Museum, nepodařil se ale odporem několika starých a mladých pedantů. Na to se chtěla česká věda při Museum v jistých zvláštních odborech soustřediti, nepřišlo to ale posud dále než k archeologickému a ani ten nemá pořádnou čilou duši. Tak není tu mnoho a tam je také málo!

- Pražská Unie si vzala v posledním čísle nevděčnou a marnou práci upomínati nyní pana ministra Schwarzenberka na jeho program, který tak slavně četl v černém fraku z tribuny říšského sněmu v Kroměříži a sice jmenovitě na to místo, kde praví:

„Teprva tenkrát, až omlazené Rakousko a omlazené Německo nového a stálého zřízení nabudou, bude možná jejich vzájemné poměry státnicky ustanoviti. Až do té doby bude Rakousko své spolkové povinnosti konati.“ To ovšem neznamena obnoviti starý Bundestag a vnutiti se s celým Rakouském do starého Bundu. Unie také připomíná pana Schwarzenberka na § 17. naší říšské, přece od něho samého dělané ústavy, *že se žádné smlouvy, které by říši naší nějaké povinnosti ukládaly, bez svolení říšského sněmu státi nemohou.*“ Smlouvy Bregenzské a Varšavské ovšem ukládají nám nesmírné povinnosti, neboť postaviti takové armády není jistě laciná věc: sprostý rozum by se tedy mohl domnívati, že by takové smlouvy bez svolení říšského sněmu platné býti neměly. - Ale sliby jsou chyby! a diplomatové, jak se zdá, drží své sliby jen tenkrát, když musí!

- Oesterr. Correspondenc, známý ministerský časopis, mluví nyní zase velmi liberálně, schvaluje pořád reformy a opravy a slibuje hory doly. Když již nyní tak mluví, kdy ještě ani vojna nepočala, což bude teprva slibovat, jestli vojna opravdu počne. A které lidské péro by bylo vstavu vypsati to slibování, které by z této ctihodné a pravdomluvné Correspondence prýštilo, kdyby se tak vojna nedařila?!

- Ministr obchodu nařídil ředitelstvu správní statistiky, aby se sestavily národopisné zprávy rakouské s národopisnou mapou. *Tandem aliquando, sed sero nimis!* Až posud alespoň snad žádný rakouský ministr nevěděl, kolik duší od kterého kmenu a národu pod jeho vládou v Rakousku bydlí!

- Brněnský pan biskup dal prý sup. professoru dějepisu na lyceum Jihlavském jisté navedení, jak prý má mluvit o jistých dobách, zvláště když se jedná o náboženské nedorozumění a oznámil mu spolu, že prof. náboženství nad ním v tomto ohledu kontrolu povede. - Jest

pravda, že mnohá věc, která se na světě stala, jest hrozně mrzutá, zvláště někdy pro pány biskupy a že by za to kolikrát dali nevím co, jen kdyby se to, nějak zapomenouti neb zabarviti dalo. Historie ale mluví to co se stalo a ne to, co chtějí nechat mluvit páni biskupové a všichni páni biskupové z celého světa nejsou s to, aby historii zacpali pravdomluvná ústa.

- Z Hustopeče dopisuje někdo do jistých českých vládních novin pod znamením brejlí. Nedávno upekl tedy tento Hustopečský dopisovatel hustý článek o civilním manželství a rozumí se samo sebou, že zcela jest mínění pana hraběte Thuna a zavrhuje civilní sňatek také se strany vědy, mravnosti a politiky! Jak hustá jest ale věda tohoto pana Hustopečana, vidíme nejlépe z toho, když praví ve svém dopisu: že svazek manželský jest cele nutným, nevybavitelným ano *předurčeným!!* když poměr manželský vykláda dle polárnosti a dodává, *že prý pro každého muže jest na světě jen jedna žena a pro každou ženu jen jediný muž, kteří prý jsou mezi sebou v pravdivé předurčené harmonii!*

Ačkoli každá statistika ukazuje libovolnost tohoto posledního udání a ačkoli každý, kdo zná více manželství, kolikrát již byl svědkem té „předurčené hamonie“, chceme přece chopiti pana dopisovatele z jiné strany. On jest nade všechnu pochybnost katolický kněz a náleží k té straně, kteráž s tou samou horlivostí zastává „na základě vědy, mravnosti a politiky“ coelibat čili bezženství kněží, s kterou brojí proti civilnímu sňatku. Tu ale pan Hustopečský dopisovatel ve své husté vědeckosti zapomněl, že sbíraje nucené důvody proti nenáviděnému civilnímu sňatku, dokázal vlastně neslušnost coelibatu. Neboť kam přijde při kněžském coelibatu se svou polarností, se svou předurčeností, se svým tvrzením, že pro každého muže jest jen jedna žena na světě a pro každou ženu jen jeden muž? Co si tedy mají počít ty ženy, které dle zákonu polárnosti mají právě adtrakci ke katol. kněžím, které jsou jim předurčeny, když katol. kněžstvo nuceno jest od hierarchie k bezženství? Poněvadž pro tyto ženy již se tedy mužů nedostává, nuceny jsou též buď k coelibatu, buď k hříchům - Zašmodrchanost myšlének, kterou vůbec při té straně, ku které p. dopisovatel Hustopečský náleží, často pozorujeme, jeví se také tam, kde praví proti civilnímu manželství: Dá prý se toto vnitřní usjednocení na základě obapolného souhlasu teprva nějakou úmluvou vynutiti? Ovšem že nedá tak jako se nedá vynutiti svázáním štolou; ale snad již toto usjednocení a ten souhlas napřed býti musí a pak teprva má následovati úmluva neb štola, aby ten vnitřní srdeční svazek nabyt též občanské a církevní platnosti. Či ne tak? Civilní manželství jest ústav nevyhnutelně spojený se svobodou církve, jest to prostředek proti libovolnosti hierarchie nevyhnutelný. Ať pan dopisovatel nemluví ani o vědě ani o mravnosti ani o politice: jeho polarnost a

předurčenost ve vědě jest více k smíchu, než pro vyvrácení. Co se mravnosti týče, nemusí býti s civilním manželstvím spojena jeho libovolná rozlučitelnost (proti které i my jsme, neboť manželství libovolně rozlučitelné jest pouhý konkubinat), ačkoli přece v mimořádných a důležitých pádech přece úplnou rozlučitelnost manželství i u katolíků připouštíme ¹ Co se ale politiky týče, jest jistě záslužno, aby se pyšné hierarchii vzal z rukou prostředek, týrati bez potřeby jinověrce vynucováním reversů, zdržováním atd. Že ostatně v prvních a právě v nejlepších dobách křesťanské církve sňatky křesťanů s pohany a se židy v obyčeji a dovoleny byly, víme z historie a také v samém Novém Zákoně nacházíme toho potvrzení.

Poznámky

1 Pan dopisovatel nepochybně by nám vyčetl, že se v tom uchylujeme od katolického učení, jakožto assekurací proti tomu připomínáme, že můžeme vypočísti množství pádů, ve kterých římsko katolická hierarchie buď za peníze buď z jiných také světských a výnosných ohledů velmožům katolickým dovolovala manželství zrušiti a jiné platně uzavřiti.

Hlas ze Slovenska o centralisaci a foederaci

H B. Tyto dni byl vytištěn ve Víd. Den. článek velmi obšírný pod tímto nazvem bez všelikého udání jména spisovatele. Redakce Víd. Den. nazývá ten článek „důležitý dokument k poznání obecného smýšlení na Slovensku“ a praví, že jest psan od „jednoho z nejpřednějších obranců národnosti slovenské.“ Důležitým dokumentem nazývá red. Víd. Den. tento článek nepochybně jen proto, že vlastně neobsahuje v sobě mnoho jiného než samé nadávky na redaktora Slovan, a zajisté nese článek již na sobě patrně ráz pouhé osobní zášti a žluče, neboť se tam jméno Havlíček asi 110! opakuje, a totiž asi 90 celé vypsané, tak že na první pohled se to zdá být nějaký rodokmen rodiny Havlíčkovské. Co se obecného smýšlení na Slovensku týče, nemáme ovšem žádný barometr neb thermometer, poněvadž ale Slovan dle bezpečných statistických vědomostí asi desetkrát tolik odběratelů na Slovensku má než Víd. Den., zdálo by se podle toho, že Slovan více a lépe může mluvit o obecném smýšlení na Slovensku než Víd. Den.

Z celého článku čpí vlastně jenom jedovatá nechuť proti jednomu společnému spisovnickému jazyku na Slovensku a charakteristické jest pro Víd. Den., že tento článek přece přijal, ačkoli

také Víd. Den. jest pro společný spisovní jazyk a že tedy v tomto ohledu raději svou tendenci za oběť přinesl, jen když za to mohl jméno H. hodně smradlavou horáckou bryndzou nechat poházeti.

Pan spisovatel hází sice ve svém článku tak ustavičně krví prolitou atd. že si jej čtenář jinak představit nemůže než nosícího na pasu samé skalpy a lebky potlučených Maďarů, spícího na matraci vycpané jenom kníry vlastnoručně zaškrcených Košutů a písícího jen na kožich vlastnoručně zastřelených maďarských generálů; divno tedy nanejvýš, že takový hrdina alespoň tolik zmužilosti nemá, aby se pod to, co napíše, nebál neb nestyděl také jméno své postavit. Pochopujeme sice, že na tom pranic nezáleží, která osoba sepsala myšlenky vědecké neb zábavné, ale nepochopujeme, kterak pořádný člověk potají jinému všeliké hanebnosti připisovati a vlastniti může. Neboť viním-li koho; musím se mu co muž naproti postaviti, a poněvadž spisovatel tohoto Hlasu ze Slovenska nevede se mnou pouze politickou hádku, nýbrž také osobě mé všelikých nectných vlastností připisuje, pročez jej vyzývám, aby veřejně své jméno udal. Potom budu jistě vstavu na celý jeho článek dokonale mu odpovědít, a zvláště v tom pádu, jestli spisovatelem jeho jest skutečně ten, o kterém se s velikou jistotou toho domýšlím.

Na ten čas vyvrátíme zde jen zcela v krátkosti hlavní sady jeho článku, který se, jak se dovídáme, ve zvláštních otiscích má na Slovensku rozšiřovati.

Již brzy na počátku stojí tato pamětihodná slova: „Pan Havlíček hází milostným okem po Slovensku a na Slovensku všelikdo jest, kdo svůj interes v tom pohledu vidí: odtud to atd.“ Kdyby byl p. H. nějakým velemocným cárem nebo Rothšildem, aby si mohl na Slovensku neb kdekoli uplatiti svou stranu, byla by snad slova tato na svém místě; takto ale nemůže p. H. na ten čas nikomu na Slovensku něčím jiným leč svými myšlenkami posloužiti, více tedy než směšné jest, mluvit o tom, že by někdo na Slovensku v milostném! pohledu p. H. svůj užitek viděti mohl, a jestli kdy může se v tomto pádu říci, že kdo s námi na Slovensku neb kdekoli jinde ve smýšlení sympathisuje, jistě to jenom pro věc známou a beze všelikých ohledů činí, neboť nemáme moci bychom jej dohodili za úředníka, za profesora atd. jako se to s pěstovateli jiných časopisů stává, kteřížto časopisové přece proto jen souchotinářský život vedou.

Celé umění nejmenovaného pána jest eskamotáže slov foederace a maďarství, která u něho synonyma jsou. Napřed si sám udělá ze slova foederace takového hastroše a strašáka, jak se

mu líbí (ku př. praví, že foederace musí býti zosnovaná na historických právech jednotlivých zemí a korun!!) a potom straší s tímto vlastním produktem - politické děti! Třetí slovo jeho jest vždycky, že p. H. s Maďary sympathisoval v roku 1849, že radil Slovákům, aby drželi s Maďary (totiž raději s Maďary než s Němci, když jiné pomoci není,) že nazval Maďary šlechtným národem! tak že by věru někdo, který Národní Noviny a Slovana nikdy nečetl, ještě mysliti mohl, že p. H. jest jen nějaký za svornostu přestrojený Maďar neb z Kiutahie vyslaný tajný špehoun neb agent. A celá věc jest, že p. H. nikdy není tak dalece zaslepený vztekem na Maďary neb Němce, aby proto nepozoroval ruku, sáhající pomalounku na naši svobodu a konstituci.

Jestli jest někdo, jenž ani Maďarům ani Němcům, ani vůbec kterému jinému národu nad svým národem žádné nadprávi nikdy nepřizná, jsem to zajisté já a verše královského rukopisu: „Mrzkost jest poroba Hospodinu, hřích v porobu samochtíc dát šiju“ byly vždy a jsou ještě posud hlavním pravidlem mým.

Avšak každá politika, ačkoli vždy směřuje ke svému pravému účelu, vždy se také řídití musí dle okamžitých okolností. K okamžitým okolnostem náleží nyní na Slovensku, že vláda centrální pod pláštěm rovnoprávnosti chce germanisovat, t. j. vytrhnout Slováky z vlivu maďarisace a hoditi do proudu německví, který již přes 200 let důsledně ale pomalu jiné národy v Rakousích podemílá. Nedejme se povrchností šálit, nahlížejme, že vlastně teprva nyní po porážce mocných Maďarů, o kterou se vláda již několikrát nadarmo pokusila, otevřena jest pravá brána germanisace. Vladě nyní především na tom záležitosti musí, seslabiti Maďary: že se na Slovensku a také u jiných národů v Uhřích usazují maďaroni za úředníky a vůbec maďarstvu jakoby nadřazuje, děje se dílem proto, aby se títo národové ze vzteku a strachu před zmaďařením nadháněli tím jistěji na žádoucí poněmčení (viz Rusíny!) Dílem však také skutečně sem tam staré maďarství dovede centrální vládu obelstítí a tu i tam sobě kus starého pole zachovati. Kdyžby ale Slováci, rozumějíce této taktice, co liška nad lišku dělali sem tam demonstraci, že raději chtějí pomadřaření než poněmčení: tu předce jest patrné, že by vláda desetkrát raději nechala Slovákům Slovanství jejich, než by dopustila zmaďaření a skrze to posilnění Maďarů, a tím patrnou nemožnost germanisace v budoucnosti.

Jest to sice smutná věc, když musí člověk svou politiku po lopatě podávat a tím vlastně účinek její sám pokazit: avšak za to alespoň neznámý pán vidí, proč my každého Maďara na potkaní nekamenujeme.

Všechno marné lání neznámého pána proti foederaci zacpeme tím jediným vyřknutím, že foederace žádá pokud možná největší samostatnost každého ve svém domově; a jeho špinavé řeči o naší česko-korunní kmenové pýše a zistnosti porazíme zase tím jediným vyřknutím, že jakožto praví foederalisté a ctitelé každé vlastní vůle nic proti tomu nemáme, ba toho si žádáme, aby Slovensko bylo zcela samostatnou korunní zemí a foederativní jednotkou, tak jako bychoin i Moravě dle našeho individualního přesvědčení to samé právo rádi uznali: neboť jedině na té cestě můžeme míti pevnou naději, že se časem svým ve všech těchto tři zemích národu česko-slovanského tím vřelejší touha po spojení ukáže, což se stane tenkrat, až pomine sesláblý již beztoho vliv jistých agitatorů, kterým se více líbí, aby oni sami hráli v malém role jistých mohikánských kaciků, nežli aby jejich národ sám se stal mohutným a opravdivě neodvislým. Výčitka neznámého pána, že jsem tupil Slovensko a Slovenské muže, že jsem jejich zásluhy zmenšoval atd., jest mi právě velmi vhod, neboť dokazuje, že jsem Slovákům nepochleboval, nýbrž upřímně s nimi jednal a jim třeba i nepříjemnou pravdu pověditi se neostýchal, jakož jsem vždy podstatnými důvody své mínění opíral. Ostatně ví beztoho každý, co na věci jest; neznámý pán považuje nepochybně sebe a několik svých kamarádů za slovenský národ: mně alespoň nikdy nenapadlo vytýkati někomu, když mne tupil, že tupí český národ.

Že naše foederace ještě nikdy života nezakusila a neviděla, jak praví neznámý pán, jest poněkud svatá pravda, jen že se ta námitka může dělati každému novému pokroku, pokavad ještě do života nevstoupil. Vidíme ve svobodných státech mnoho let strany politické bojovati duševně o jisté nové zřízení, až se konečně provede. Neznámý pán zdá se býti tedy nějaký quietista, jehož zásada jest nechati svět běžeti jak běží, sice by nemohl tvrditi, že to, co ještě života nezakusilo, také nikdy života nezakusí. Kdybych věděl, jak on stár jest, mohl bych i jemu udati tu dobu, ve které on ještě života nezakusil a to přec upírati nebude, že nyní žije!!

Takové řeči, jako že nikoli theorie, nýbrž jen meč mohl navrátiti Slovensku právo, jsou pouhý vítr: meč není bez theorie nic než kus železa, Napoleon a Žižka nepřemáhali nepřátele mečem, nýbrž teorií, svým rozumem, jenž uměl meče jak náleželo a kdy náleželo použítí.

Tvrzení časté neznámého pána, že já Slovensko neznám, bylo by snad více na svém místě, kdyby Slovensko leželo někde na měsíci: aneb snad myslí on, že žádný jiný Slovensko znáti nemůže, nežli kdo tam jest v některé vesnici evang. farářem? Má snad jen sám neznámý pán monopol známosti Slovenska?

Pro tu část obecnstva, která nemá příležitost přečísti si tento Hlas ve Víd. Den., dodáváme jen pro charakteristiku neznámého p. spisovatele, že se bojí, jestli prý národ na Slovensku ke konstitučnosti jak náleží připraven jest a nazývá naše zásady velmi opovržlivě nezralými francouzskoněmeckými teoriemi. Ej! milý haranguisto studentstva Pražského v červnu 1848! tak hluboko již spadl termometr tvého liberalismu? -

Na ostatní tedy odpovíme až neznámý pán udá veřejně své jméno, kterému se jistě všichni velice podívá. Prozatím napovíme obecnstvu, že jméno toto obsahuje šest písmen.

Pozorovatel politický

H. B. Dne 12. t m. zapovězeno jest od vojenských mocností v Praze vycházení našich novin „Union“: „Vojenské velitelství prý - jak v krátkém a lakonickém rozkazu ve vládních novinách stojí - shledalo vycházející zde od pana Dra. Gáblera redigovaný časopis „Union“ pro jeho v nejnovějším čase přinešené vášnivé, na vládu sočivé, úvodní články na čas obleženosti zapověděti“. Punktum, písek na to! Nadarmo bys hledal, milý čtenáři, tyto vášnivé články v Unii, ale což z toho, něco se musí přece říci, když se chce nepohodlnému, liberálnímu, proticentralistickému, a k tomu ještě slovansky smýšlejícímu časopisu žila zatnout! Krátký to a pohodlný důkaz, že Unie nemá pravdu! Nač se hádat, raději zacpat ústa! O není nad svobodu tisku, kde se vydaří! A není nad úpřímně konstituční vládu, která slovy hladí, ale skutky škrabe! Někdo by myslil, že vojenský soud jen tak maně, jak mu napadne aneb jak se rozlobí, zakáže nějaké noviny: ale zatím jest v tom ve všem dobrý plán a vojenský soud hraje při tom jenom roli kleští absolutních, kterými konstituční kovářové ve Vídni „upevňují a kalí svobodu“, aby se sami nespálili. Oni tam ve Vídni zůstanou čistě konstituční jako sklo a jen vojenský soud na jejich pokynutí zaškrtní pokaždé ty noviny, kterých hlas právě nepříjemný jest „dobrým a pravým pastýřům ovec!“ A jak dlouho nechali Unii se třepetati ve svých spárech; viděli hned na počátku celý její směr, od kterého se nikdy ani v obsahu ani ve formě neuchýlila, ale čekali až se trochu vzdmůže, až to bude stát za to, aby ji dorazili! My Slované a zvláště žurnalisté v Rakousích konáme práci velmi podobnou známému Sysiphovi, namáháme se a kulíme do kopce kámen, nechají nás vždy o několik kroků přijíti ku předu a pak nás vždy zase nazpět dolů srazí. Jak bychom za to neměli býti povděční?!

Teď již tedy padl náš poslední časopis v Praze a kromě Večerního Listu, který však jen populární jest, nemáme tam ani jednoho zastavatele ve veřejném mínění. Tak se poznenáhla jedno oko po druhém připlítá k veliké síti a ruka ptáčnickova poznenáhla zatahuje vždy víc a více, až konečně síť sklapne a ptáci budou chyceni. Na jak dlouho, to se ovšem později zase ukáže. Pamětihodné jest, že Deutsche Zeitung v Praze, která zastupuje záležitosti Němců v Čechách, ačkoli byla vždy ze všech Pražských po čas obležení nejradikálnější, přece ještě ani toho nejmenšího protivenství nezakusila od vojenského soudu. To má dvě příčiny: předně, že tato Deutsche Zeitung při vši své radikálnosti jest přece - kdo by to uvěřil! - vydávaná od pražských sedmašedesátníků, kteří se všemi vojenskými i civilními autoritami dobře známi jsou, za druhé ale považuje jistě vláda Deutsche Zeitung za výborný prostředek k našemu zeslabení. A abychom všechno, co na srdci máme, zkrátka vyslovili: Máme německou vládu!

- Moravské noviny píší: Hurban tedy jest opět v právě svém, ve fáře své a potěšena církev chválami zvelebuje moc hospodinovu a spravedlivost vlády císařské atd. Tak jen pochlebujte, jen se plazte, chvalte již proto, že vás nevinně nemrskají. Dost smutné, že Hurban, který pro vládu rakouskou ve vojně uherské kolikráte život nasadil, místo odměny ještě byl vyšetřován! Čekali jsme pořád, že vláda aspoň něčím svou vděčnost jemu prokáže, ale teď rozumíme, že k tomuto poděkování a k té odměně přišla velmi lacino. Vyzdvihla totiž p. Hurbana z jeho fary, přijala od toho nejmizernějšího člověka žaloby proti p. Hurbanovi a když jej nyní, jak ovšem každý napřed věděl, za nevinného uznali a faru mu zase vrátili, najdou se přece hned s málem spokojení pochlebníci, kteří velebí dobrotu vlády!

- Místo dosavadních banknotových pěttek a desítek vyjdou prý brzo nové, menší, snad asi v té velikosti jako nynější dvojky a jednotky. Což ale na plat, oblékati je do jiného roucha, a kdybyste jim dali každý rok nové uniformy třeba i s hvězdičkami, přece je nikdo nebude držet za zlato a stříbro.

- Pan Ebersberg, známý to vydavatel bídně reakcionářského časopisu „Zuschauer“ ve Vídni, který již nabyl jisté smutné pověsti, praví v jednom svém posledním čísle až nepochopitelně upřímně o šlechtě takto: „Co jest šlechta? Šlechta jest prostředníkem mezi panovníkem a národem, tak asi jako pes mezi myslivcem a zajícem“. Děkujeme tedy srdečně p. Ebersbergovi za toto ponaučení.

- Tak dlouho se chodí se džbánkem pro vodu, až ucho upadne! Toto přísloví vyplnilo se právě škaredým způsobem nyní na ubohém Oesterr. Correspondentu. Ve vládních Wiener Zeitung

stál najednou jako z čista jasna článček asi tohoto smyslu: „Kterak prý obecnstvo až posud v znamenitém jest omylu strany poměrů Oesterr. Correspondenta, pročez se tedy vyjadřuje, že vláda dokonce ani nejmenšího vlivu nemá na tento časopis a že také dokonce se ohrazuje proti všeliké i morální odpovědnosti za to, co Correspondent píše.“ - Tak se děje starému věrnému bosákovi, když vyslouží, oslepne a ohluchne, vyvedou ho za vrata a dají mu štěpinkou ránu přes nos a jeho životní běh je dokonán! Ubohý Correspondente! ty můžeš o sobě říci, že jsi padl co oběť své cnosti, své upřímnosti! - Ale příteli, což nevíš, že svět nyní žádnou upřímnost nesnese? Neměl jsi tedy také celé své reakcionářské srdce tak do kořán otvírat, neměl jsi tak bez obalu říkat, co ti poručili prováděti tvoji pánové, neměl jsi tak zcela zpřímá a tak cvalem páditi k vykázanému cíli, nýbrž měl jsi jíti oklikami pozorně. Ta přílišná upřímnost byla jediné tvoje neštěstí, proto se tě muselo odřici raději ministerstvo, ačkoli na tebe platí, neboť kdož by jinak ještě věřiti mohl na konstitučnost vlády. Přijmi tedy, milý brachu! od redakce liberálního časopisu toto kollegialní ponaučení: Reakce a libovláda se nedá bezpečně zavésti najednou, nýbrž jen poznenahla a ten, který ji zavádí, musí si vždy alespoň jednu uzouňku branku otevřenou nechat, aby se mohl v pádu potřeby, kdyby totiž náhodou přišla povodeň, zase ke konstituci vrátit. - O tomto zlatém pravidlu pro všechny reakcionáře jsi posud jak se zdá nevěděl, a proto jsi se musel dočkat té ostudy, že se tě pánové tvoji veřejně před světem odřekli. -

- Známo, že Maďaři nejen proti Slovanům, nýbrž i proti Rumunům nejhanebnější užívají zbraně, jen aby je mohli udržeti ve své poddanosti. Žadné osočování, žadné falešné udávání a hyzdění ve veřejném mínění nezdá se jim býti špatným prostředkem, jen když se ukazuje, že by tím něčeho docíliti mohli. Jakožto nový důkaz čteme v Reichszeitungu mezi inseraty následující, nepochybně zákonnými kroky vynucené vyjádření od redakce reakcionářského časopisu Vídeňského der Volksbothe: „Vyjádření strany vůdce Rumunského Janku. Vyznávám tuto, že jsem se od jednoho osobně mi neznámého dopisovatele ošiditi dal, onen nectný článek ve Volksbotu č. 25 od 29. ledna 1850 str. 99 proti panu Janku, muži zachovalému a ctnému, uveřejniti. Prohlašuji celý ten článek jak jest, za lež a spisovatele jeho hraběte Bethlena Lajoše, kterého jsem vyzval, když věc k soudu přišla, aby svůj článek dokázal, a který to učiniti nemohl, za zlomyslného na cti utrhače a dávám tímto panu Janku veřejné napravení.

Ve Vídni dne 2. listopadu 1850.

Volksbote.

Kdo se ještě pamatuje na p. Paltaufu, též takového osočovatele Slováků: on jistě posud v pokoji svého Kolonistu ve Vídeňském obležení vydává, ale Unie, která jej před světem odkryla, již zapovězena jest.

- V posledním čísle Reichszeitungu dovidáme se to, co náš pan dopisovatel ze Slovenska ve svém kázání nevěděl, totiž kam se poděli nyní na zimu liguriani. Odpočívají totiž mezi jiným také v Čechách u Maria Schnee (v Litoměřické diecesi) a tam prý se pilně česky učí. Vidíme, kdo se má učit česky a o kom by jsme si toho žádali, ten se neučí: ale liguriani, kterým bychom srdečně přáli, kdyby ani jeden jazyk neuměli, ti se česky učí. Musíme tedy očekávat, že brzy s většími silami počnou pracovat na obracování Čechů.

- V tom samém čísle projevuje Reichszeitung velikou chuť na nějaké obležení v Kutné Hoře. Mluvíc totiž, že nepravdivý byl jeden dopis z Prahy v Grenzbotech o špatném nakládání s Bakuninem se strany vojenského soudu Hradčanského a že se naopak s panem Bakuninem velmi laskavě prý zachází, praví pak Reichszeitung dále: „Neméně horlí pan Havlíček ve svém ještě pořád v Kutné Hoře vycházejícím Slovanu proti tomuto soudu (vojenskému na Hradčanech) a používá odsouzení jisté (paní) Blumentrittové k pobuřujícím a uštěpačným řečem „ To asi nejvíc mrzí Reichszeitung, že v Kutné Hoře to tak snadno nejde „uznati, že se další vycházení Slovana pro jeho pobuřující a proti vládě čelící směr zapovídá“, nýbrž že by se zde v Kutné Hoře, jak alespoň až posud věci stojí, teprva dříve před soudem Slovanovi dokázati musilo, že něco proti zákonům učil a že by ani potom nemohl být zapovězen, nýbrž jen potrestán vyměřenými tresty. Zapovězení Unie v Praze a toto bolestné „ještě pořád“ v Reichszeitungu přivedlo nás ovšem také na hrobové myšlénky: což je těm pánům ve Vídni, myslili jsme si - o ten nějaký kousek obležení, aneb o něco tomu podobného? Pročež jako člověk opatrný, jenžto neví, za kterým křem na něho náhlá smrt čeká, sestavuji tuto ještě pokud možná svou poslední vůli: „Pokavad mně neb někomu jinému z našich věrných přátel, které jste nyní v roce 1849 a 1850 dobře poznali, možno bude uchytili se jen té nejmenší nitky, toho posledního konečku svobody a konstituce, budeme se jí držeti všelikými možnými silami. Svobody tisku budeme používati v nejširším mezech, ve kterých bude možná, a kdyby utichl všechen veřejný hlas, máte alespoň mezi sebou spisy a časopisy vydané od nás od r. 1848. Ty rozšiřujte mezi sebou a nedejte myšlénce české, myšlénce svobodné uhasnouti. Po vítězství reakce v Čechách, po bitvě na Bílé Hoře chodili po zemi Jezovité, brali lidem svobonomyslné knihy a vůbec knihy české a pálili neb hubili je. To si pamatujte, kdo ví k čemu se to hodí, když to budete na paměti mít. Pro školy a pro vzdělání mládeže číňte, co

možná, nešetřte výloh, nelitujte toho, co dáváte učitelům. Poučujte se vespolek. Buďte opatrní a nevěřte každému křiklounovi, kterého neznáte, neboť přijdou snad mnozí najatí pokušitelové, aby vás zavedli k nějaké nerozvážlivosti a přivedli pak k tím většímu pádu. Jakožto řádný křesťan nemohu tuto svou poslední vůli ukončiti jinak než vyznáním, že věřím na slavné vzkříšení a z mrtvých vstání.“

Čím dál, tím hůř

H. B. Formule, kterými zapovídají vojenští velitelové noviny, jsou již den ode dne kratší - špatné to znamená! Již se dělá pramálo ceremonií při zakroucení krku některého z orgánů svobody tisku. Dne 3. prosince četli jsme v Pražských vládních novinách následující lakonické ohlášení: „C. k. presidium zemského vojenského velitelství shledalo vycházející v Praze od pana Dra. Makovičky redigované noviny „Deutsche Zeitung“ zapověditi a od dneška tisknutí jejich na čas obleženosti zakázati. V Praze 2. prosince 1850.“

Říká se obyčejně, že hrob všechny nesrovnalosti vyrovná, nyní spuštěna tedy byla brzy za Unií také Deutsche Zeitung do hrobu, a tento hrob politické svobody vyrovná nepochybně všechny rozepře mezi poctivými Čechy a Němci. Tak tedy již stojí v Praze „Constitutionelles Blatt aus Böhmen“, orgán to pánů Haasů sám na poli, to jest nyní representant svobody tisku v Praze. Večerní List proto zde ani počítati nemůžeme, že po takovýchto událostech jako zákaz Unie a Deutsche Zeitungu vycházení jeho vždy jen na vlase visí, a poněvadž není (co se nakladatelů a vlastníků jeho týče) v rukou takových, na které bychom se v každém pádu spoléhati mohli, a poněvadž tedy každou chvíli buď zákaz jeho buď změnu tendence (ne ze strany redakce, nýbrž ze strany vydavatelů) očekávati musíme.

Tak tedy již jest tisk časopisový v Praze skoro zas do starých kolejů přiveden jak byl před r. 1848, formule „na čas obleženosti“ znamená jako ad graecas calendas to již víme. Naše ministerstvo zdá se dobře věděti, že svobodný tisk nejmocnější pákou jest konstituční svobody, sice by s tak promyšlenou a důslednou železnou rukou nesáhalo na časopisy. Počet samostatných časopisů v Rakousku direkte a indirekte od vlády neodvislých, dal by se již nyní na prsty spočítati a den ode dne klesá jeden po druhém do hrobu.

Každý se bude pamatovati, že dle ohlášení vládních novin brzy za sebou mají vyjít řád divadelní, zákon o národní obraně a doplňky a vysvětlivky k zákonu o tisku. Divadelní řád již vyšel, musíme tedy ještě před novým rokem očekávat též i ony vysvětlivky a doplňky. Jaké budou, to nám již ukazuje zákon divadelní: my se nepřipravujeme na nic lepšího, než na podlouhý zpět uvedení censury (asi na ten způsob, že se budou muset časopisy o něco dříve předkládati úřadům než vyjdou), pak na potřebné dovolení k vydávání časopisů. To se alespoň dle nynějšího stavu věcí zdá býti celá naše naděje.

Celý směr nynější vlády není jiný, než zavést místo pevných zákonných norem všude jen libovolnost - směr to absolutistický.

Jest tedy nepochybné, že v nynějších okolnostech ministerstvo nenajde žádných mocných překážek na cestě k uvedení úplné libovlády menším neb větším konstitučním rouchem zahalené: ale jiná otázka jest, jak dlouho vydrží tento stav věcí pro budoucnost. Každý nepředpojatý vidí zřejmě před sebou, že naše vláda buď upřímně konstitučních zásad se držeti aneb poznenáhla do úplného poručnictví sousední vlády ruské padnouti musí, poněvadž při tajném odporu všech svých národů nebude moci časem svým jinak nežli hrozbou intervence ruské udržeti takovou libovolnost. Ať si nynější vláda skrze své služebné orgány nechá každého konstitučně smýšlejícího za radikalistu, za přepjatce, za komunistu a Bůh ví za co ještě vyhlásiti, neudusí tím přece samostatné smýšlení většiny, které v Rakousku již dávno rozhodnuto jest pro právní vládu, řídící se dle vyřknutého smýšlení sněmů a zastoupených tam národů. Co docílí nynější vláda svým systemem, jest jediné tuhé spojení všech liberálních v jednu kompaktní stranu, a všemi svými policejními mezemi nezabrání přece srdečnou nechť všech těch, kteří poznavše v sobě již důstojnost člověčí, nehodlají se nechat řídit jako nevolnické stado. Naše nynější vláda může na čas do spánku položiti všechnu konstitučnost: na vždy ale to nemůže provésti již žádná moc světská.

Ať si ale vláda se uchopí prostředků jakýchkoli, ať si nám zabráni direkte neb indirekte svobodný tisk i s ostatními svobodami konstitučními: nemá přece nikdy tolik moci, aby nám mohla zameziti další vyvinování našich národních sil a skrze ně v budoucnosti pevnou vyhlídku na konečné vítězství zásad rovnoprávnosti i svobody. Privátní působení nemůže nikdy žádná vláda zabrániti, a kdyby jen každý z nás, který již dospěl k povědomosti potřeb našeho národu, který má pevnou vůli opatřiti národům slovanským rovnou důstojnost s ostatními svobodnými národy, kdyby, pravím, každý takový ve svém oboru, ve svém okolí přičiňoval se o rozšíření smýšlení svého mezi ostatními, dojdeme brzy na ta místa, kdežto i ve

veřejném životě nám nebudou moci tato práva ubírat. Čím více nás tedy obmezuje ve veřejném životě vláda nepříznivá našim zásadám, tím více povinnosti má každý z nás v privatním životě zásady naše rozšiřovati a stranu naši získáním jiných rozmnožovati. Jen nikdy, a ať se vede sebe hůř, netratiti naději v budoucnost, nikdy z mrzutosti nad nynějšími nehodami, neházeti vším a zanedbati sám povinnost svou k budoucnosti. Poučování lidu, otvírání očí jeho, přivykání ke čtení atd., nenese sice hned veliké následky do očí bijící: ale ve skutečnosti jest to přece jen jediná jistá a bezpečná cesta k budoucí svobodě a rovnoprávnosti. Pročež budiž každý, kdo již k poznání přišel, učitelem těch, kteří ještě v temnosti vězí a to nám nikdy nemůže vláda zameziti.

Pozorovatel politický

H B. Uznalo se za dobré v jistých českých vládních novinách (Víd. Den.) vypočítati nám všechny nehody, které by z toho pro rakouské Slovaný povstaly, kdyby Prusko opanovalo přednostensví ve spojeném Německu: straší nás také zvláště že prý by toto Německo sáhlo pak mocnou rukou i po národech slovanských, kteří někdy bývali spojeni s říší německou (rozuměj hlavně Čechy a Moravu) a kdož prý bude moci odolati sjednocené moci 40 milionů? A jaký prý by Slovaný očekával osud pod dynastií nekatolickou? Hin! jak krátkou mají paměť takové vládní noviny! jaký byl náš osud od r. 1620 až do 1848 či jsme nebyli pod vládou katolickou? Že naše nynější vláda právě naopak zas Němcům dělá vyhlídku, že opanují časem celé Rakousko, jestli podají rakouské vládě přednostensví v Němcích, nám zas by mohli ještě slibovat, že my opanujeme celé Německo!! Dobrá věc jest na dvou mlýnech mlíti - pokud voda nevyschne! - Jak pozorujeme, nechtí ani Němci ani Slované na tyto sliby se mnoho spoléhati.

- Chorvatským poštám povoleno prý jest užívati chorvátsko německých receptisů a též úředních pečeti v obou jazycích. Co tedy v Chorvatsku vláda za spravedlivé uznává, neplatí to samé i v Čechách i všude? Vidíme ty rozmanité stupně rakouské rovnoprávnosti!

Kardinal Wiseman, nově ustanovený od papeže biskup Londýnský, vypovězen jest od vlády anglické ze země a sice na základě starého zákona, který ovšem dle zdravého smyslu emancipací katolíků vyzdvižen jest, formálně však arci ještě mezi zákony zapsán stojí. V

Angličanech způsobil poslední krok papeže, že totiž Anglicko opět na katolické diecése rozdělil, veliké rozhořčení v lidu anglickém proti katolíkům a to jest vlastně příčina vypovězení nového kardinála. Se zásadami svobody nedá se tento krok vlády anglické nikterak srovnati, neboť násilím nebojuje se proti žádné víře a jestli zemská církev anglická platně chce katolictví odporovati, není k tomu jiné slušné cesty, než aby se snažila lepší ovoce nésti. Známo jest vůbec, že anglikánská církev, odtrhnouc se od římské, zachovala přece v sobě všeliké neduhy hierarchické, které jsou posud u nás, ba že v mnohých ohledech hierarchie anglická daleko předčila ve špatných vlastnostech římskou. Proto se ozývají také již v Anglicku hlasy o reformu této anglikánské církve.

- Ministerstvo práv nařídilo, aby soudové v těch pádech, kde by katolický kněz pro zločin neb přestupek odsouzen byl, biskupu vydali k nahlédnutí všechna acta. Toto ustanovení náleží do těch samých privilegií, dle kterých všichni studenti jsou odvodu na vojnu podrobeni, vyjmouc studenty theologie (katolické snad jenom); v právním státu ale pro žádný stav, buď si on takový nebo onaký, žádných předností u ouřadů býti nesmí! „Presse“ Brněnská o tom sice praví, že prý by tím samým právem cechmistrů každého čestného cechu mohli žádati vydání akt, když by někdo z nich odsouzen býti měl a dle spravedlivé zásady, že musí býti před soudem občan jako občan, má pravdu. My však s ohledem na výmluvu, kterou by vládní strana tuto uvést mohla, že totiž biskupovi na znání kněží svých záležitosti musí atd., tážeme se zase: Proč pak tedy to samé privilegium neudělujete ostatním rovnoprávněným virám? Tím jediná slušná výmluva vyvrácena jest, a patrně již, z jakých vlastně ohledů se katolickým pánům biskupům jedno privilegium po druhém uděluje.

- Starý revisorní úřad na knihy ve Vídni již jest uveden tak do života jako před r. 1848. Baliky z ciziny a z Uher!!! (jednota říše) zaslaných kněh prohlížejí se nyní tak přísně jako dříve. Tak se k nám navrací jedna vlašťovka po druhé.

- Italským časopisům zapovězeno jest psáti o tak zvané dobrovolné (nucené) půjčce ve Vlaších a ve Vídeňské obleženosti zapovězeny jsou nyní troje noviny sardinské „Opinione“, „Concordia“ a „Corriere mercantile“, které již byly v Lombardsko-Benátsku zapovězeny, Nulla dies sine linea!

- O podivném poměru vlády rakouské s pruskou svědčí nám také následující okolnost. Král pruský daroval Praze skrze obchodnický dům Zdekauerský na pomník maršála Radeckého 1000 zl. stř. Hned druhého dne na to byla tato zpráva v Reichszeitungu Vídeňském tištěna,

kamžto buď telegrafována neb zvláště vezena býti musila. Pokoje milovná forma, ve které naše vládní noviny tuto zprávu podaly, svědčí nám s ostatními okolnostmi pro to, že si vlastně ani pruská ani rakouská vláda vojny nepřeje, nýbrž že jenom jedna druhou vojenskými přípravami zastrašiti chce, aby ustoupila a druhé přednost ponechala. Nyní ale s vyhrůžkami již přišly obě tak daleko, že bez vojny jedna neb druhá jenom s velikou hanbou ustoupiti musí.

- Že představení obcí ve Štyrsku na způsob náš v r. 1849 podali (ovšem ne tak četné) žádosti o svolání svého zemského sněmu k vládě, jest čtenářstvu našemu již známo. Vládní noviny odbývají je zase tím vtípem, kterého užili při Praze, že prý totiž představenstvo obce nemá práva zastupovati obec ve vyšších politických záležitostech. Této ovšem marné, ale přece již předvídané výčitce vyhnuli se ale ve Štyrsku tím, že představení nepodepsali žádost ve jménu obce, nýbrž jen ve svém jménu. - Nyní se jedná o podobnou žádost v Korutanech. Avšak nač tyto žádosti? Vláda beztoho sama velmi dobře ví, že si všude přejí zemské sněmy a přece se vymlouvá brzy na to, brzy na ono. Jednu z hlavních výmluv podobných, totiž nebezpečí vojny, pokazilo jí nyní nejlépe Prusko, které právě proto povolalo svůj říšský sněm, že vojna hrozí. Neboť konstituční vláda má právě v nejdůležitějších věcech mínění národu skrze sněm hledět vyzvědět a dle něho se pak řídit.

- V dobách důležitých vyskytuje se právě nejvíce nepravdivých zpráv. Do tohoto druhu zdají se náležeti zprávy o útěku Košuta z Kiutahie, pak o otrávení sultana tureckého, kterážto poslední rozšířena jest od vládních novin Záhřebských.

- V ministerstvech našich jest opět připraveno neb připravuje se několik nových důležitých (kž bychom také říci mohli: dobrých!) zákonů a sice zákon divadelní neb jinými slovy divadelní censura, ku kterému účelu bude prý politickému úřadu, rozhodujícímu strany připuštění jednotlivých kusů, připojena rada znalců - šetrněji řečeno místo: censorů! Zároveň mají vyjít také známé vysvětlivky a doplňky tiskového zákona, po kterých se asi naše tištěné spisy tak jako paseky vysvětlí a trampoty redaktorů až po kraj doplní. Pak bude následovat zákon o národní obraně, který má jméno své odtud, že pečuje o to, aby se národ brániti nemohl. Zákon o manželství jest také prý hotov a civilní sňatek z něho vyloučen, poněvadž v naší ústavě od 4 března úplná svoboda víry pojištěna a tudy možno jest, že by některý občan k nějaké jiné víře, nežli posud v Rakousích zavedeny jsou, se přiznaval, jest otázka, jakým způsobem pak takový do stavu manželského vstoupiti může?

- Nedávno vyšel a údům Matice české se rozdá nový díl Dějin národu českého od p. Palackého a sice díl nejdůležitější, obsahující v sobě děje české za času nejslavnějších mužů našich Husa a Žižky. Pan Palacký omlouvá se ve předmluvě, proč tento díl vydal napřed český, kdežto dříve co historiograf od stavův českých ustanovený vydával z nařízení jejich dějepis náš v jazyku německém. Pan P. praví, že uznaná, chvála Bohu! rovnoprávnost nedopouští mu na újmu svého rodu dávat přednost jinému, a že kromě toho hanou, jakou nasypalo naň skoro celé německé spisovatelstvo od r. 1848, pozbyl práva býti spisovatelem německým. - Jakož napřed věděti možná bylo, vyjely sobě zase časopisy německé za touto příčinou proti p. Palackému a jmenovitě Brněnská Presse, která vedle svého politického liberalismu příliš zřejmě jeví svou centralisticko-německou tendenci, zvláště horlivě káže proti němu. Obyčejná, proti nám všem již upotřebovaná výčitka, že dráždíme Čechy proti Němcům, opakuje se zde - rozumí se - zase, kromě toho praví Presse: „že prý p. Palacký všechno neštěstí, které Čechy potkalo, s neukrotitelnou záští připisuje Němcům (veliká otázka, jestli by to jaká mýlka byla!) že prý již po mnoha let p. Palacký káže křížácké tažení proti Němcům, (že o tom arci posud nikdo z nás nic neslyšel, že ale Němci již několikrát proti nám Čechům skutečně křížácké tažení učinili a dle rozkazu papeže římského a císaře německého nás jako zvěř vyhubiti chtěli, to je každému dítěti povědomo) a že prý p. Palacký ze všech nyní žijících Slovanů nejvíce Němce nenávidí.“ Nu, to přece jest jisto, že p. Palacký ani stý díl nenapsal, co oni proti němu, a vůbec proti každému, kdo jejich služebníkem býti nechce.

- Znamenitou taktiku můžeme nyní pozorovat od dynastie pruské. Již dávno se pozorovalo, že obyčejně o následovníku trůnu jdou pověsti, že on zcela jinak smýšlí než panující mocnář: jest to assekurace pro možné pády. V Prusích tedy, jak známo, jest národ pro vojnu a král proti vojně; za to ale následník jeho Princ Pruský tak starostlivě nechává rozšiřovati pověšť o své chuti k vojně s Rakouskem, že i vytištěno bylo jedno psaní jeho paní manželky tohoto smyslu v Koln. Zeitg. Kdo zná etiketu dvorní, nemůže jistě mysliti, že něco podobného dítí by se mohlo bez vědomí a bez vůle jak krále tak i prince pruského.

- Text zvláštního prozatímního zákona, kterým se zakazuje novinám podávati zprávy o postupech etc. vojska v našich zemích, jest následující:

1. Všelike podávání zpráv ve veřejných listech (novinách, časopisech) a jiných tištěných písmech o pohybování vojsk v Našich státech, o jejich síle a místech, kde jsou rozpostaveny, o přepravě (převážení neb přenášení) potřeb vojenských a o místech kde se schovávají a

vůbec všeliké podobné podávání zpráv, z kterých by se poznati mohl plán i záměr operací vojenských, jest až do dalšího ustanovení naprosto zakázáno. Z tohoto zákazu vyjaty jsou jen ty zprávy, které se úředními zemskými novinami podávají u veřejnost.

2. Každé přestoupení této záповědi budiž od soudního úřadu, který o přestupkách vůbec rozhoduje, potrestáno peněžitou pokutou až na pět set zlatých.

3. Dopustí-li se které noviny po druhé toho přestupku, budiž od politického úřadu, nezávisle od stihání soudového, zapovězeno další vycházení těch novin na čas, pokud trvají ty okoličnosti, které jsou původem nynějšího zákazu.

Tento zákon, který ovšem zachovati musíme, nese již na sobě patrné známky, že není vhodný k tomu účelu, ku kterému by se vydán býti zdál. Nepřítel zajisté kdyby k vojně přišlo, nemá zapotřebí z našich novin se dovídati, kde naše vojska stojí: onť se jistě postará o jiné a jistější prameny. To by byl asi tak poslední generál, který by se ve svých operacích řídil dle novinařských zpráv a na ně se spoléhal! My redaktoři víme nejlépe, jak často i při nejlepší vůli v novinách nepravdivostem uvarovati se nelze, poněvadž při rychlosti nelze se vždy o pravdivosti každé pověsti přesvědčiti. Největší část zpráv do novin přichází z hlavních měst a kolik tam vždy koluje falešných zpráv! A dle toho by chtěl nějaký rozumný generál řídit své operace, nemluvic ani o tom, že by se naschvál k jeho zmýlení nepravdivé zprávy u nás do novin dáti mohly. Při počínání každé vojny jest hlavní pravidlo, nedělati si o nepříteli příliš špatné mínění, nýbrž opatrnost velí představovati si ho raději moudřejšího a mocnějšího než skutečně jest. Zdá se tedy, že naše vláda dle tohoto pravidla se nezachovala, vydavši takové nařízení. Aneb snad má toto nařízení nějaký jiný, zde výslovně nevyřknutý oučel?

- Král Neapolitánský vede nyní křížovou válku s celou literaturou. Krom všech knih obsažených mezi zapovězenými v papežském Index. libror. prohibit., kde se již beztoho málo vynechá, zapověděla ještě slavná censura J. M. K. v království neapolitánském čtení ku př. Humboldtova Kosmosa, Goethova Fausta, Schillerových Loupežníků a Tella, Shakespeara, Moliéra, Lamartinovy Girondisty, Victora Hugo, G. Sanda, Thiersa, Dumasa, Heerenovy Ideen, Sismondi hospod. pol. všeliké filosofické spisy a ze starých klasiků Ovida, Luciana, Lucrece, Sofoklésa, Suetona atd. To je pravý muž, ten král Neapolitánský: v jedné věci ale chybil přece - měl všechny knihy zapovědít, sic mu to přece nebude nic platno!

Za příčinou, že se vláda odřekla nedávno Oesterr. Correspondenta osvědčuje se jeho sestřička Oesterr. Correspondence, že prý ona jest zcela jiný časopis a nestojí v žádném vnitřním spojení s tímto nešťastným Correspondentem, aby se tedy zvláště nikdo nemýlil a nemyslíl, že ona to jest, které se vláda tak nelítostně odřekla! Tak jest tento svět, když má někdo neštěstí, ani nejbližší přátelé se nad ním neslitují!

- Presse podává - nevíme na jakém základě -zprávu, že prý jest vyšetřování Pražských, tak nazvaných májových zatčenců, již ukončeno a že akta jeho již leží u Vídeňského vojenského appelačního soudu. Asi prý dvacet z nich jest pro velezrádu, šest pro pokus její na více let do žaláře odsouzeno. - Tato zpráva tím tratí víry hodnost, že nedávno vyšlo ještě vyzvání od téhož soudu Pražského ke třem osobám, aby se v 60ti dnech k němu dostavily pod vyhrůžkou odsouzení v nepřítomnosti. Avšak se již tolik nabájilo o těchto vězňech, že těžko něčemu uvěřiti. - Při této příležitosti ohražujeme se proti jisté plané výčitce Víd. Den., že prý jsme v máji r. 1849 se docela jinak o těchto vězňích vyslovovali než nyní. Co jsme tenkrát v Nár. Nov. psali, může si každý přečísti, vytýkali jsme nesmyslnost těm, kteří vládě podali vítanou záminku dáti Prahu do obležení, nač se již beztoho dávno páslo. Tak jsme mohli psáti a přece můžeme se zatčených ujímati, můžeme říci, že nás srdce bolí při upomínce na to, že rakouský konstituční občan buď si jakéhokoli politického mínění a třeba naš protivník, že pravím, rakouský konstituční občan, může býti od počátku máje 1849 až do konce listopadu 1850 v tajném politickém vyšetřování u nenáležitého soudu! Tu se jedná o věc, o princip a přestávají všeliké strany!

.- Cár ruský udělil Rumunům v rakouském Sedmihradsku mnoho řádů a vyznamenání za boj proti Maďarům. Car ruský nečiní nic bez příčiny!

- Pražský Večer. List pustil se Bůh ví z jaké potřeby a příčiny do české spisovatelky paní Zapové pro článek její o Huculech uveřejněný v Koledě, za to, že paní Zapová vytýká jisté věci českým vesnicím, a jak Več. List myslí, příliš nadsazuje Huculy (Rusíny horáky). Večerní List za to příliš nerytířsky nazývá paní Zapovu: „tato ženština“ atd. Paní Zapová jest rodilá Polka, provdaná za českého spisovatele a osvědčila již několikrát horlivost svou pro náš národní pokrok tím, že se sama česky psáti naučila, (což na sta tisíců našich rozených krajanek neumí) dokázala upřímnou vůli k nám a takové paničce musí dle všeho práva dovoleno býti pohaněti nám to v naší domácnosti, co se jí dle jejich polských náhledů nelíbí. My jako moudří mužové vyslechneme co praví, a když to za pravdu uznáme, poděkujeme jí za radu, jestli to za pravdu uznati nemůžeme, poděkujeme jí za dobré mínění. Nikdy ale co

dobře vychovaní lidé nebudeme ji takovým surovým způsobem tupiti, aby se nezdálo, že tak naduti jsme, že všechno české již za dokonalé a za nejlepší považujeme. - Tolik ve všem přátelství.

Machiavellův: Panovník

H. B. Naše československá literatura jest velmi chudá, ne proto, že bychom měli málo kněh, ale proto, že mezi našimi knihami není náležitý výbor. Musíme se vyznati, že by při stavu nynějším naší literatury ještě nikdo u nás bez známosti cizích jazyků jen pouze v češtině a pomoci česky psaných knih ke znamenitějšímu vzdělání přijíti nemohl. Nemluvíme zde o knihách původních, nýbrž o kninách vůbec i přeložených, a každý, kdo zásobu našich kněh, maje při tom známosti literatur cizích, přehlíží, želeti toho musí že se u nás až posud zcela bez plánu a na zdař Bůh literatura pěstovala. Co jest tu znamenitých spisův u rozličných národů, z kterých by se národ náš velice vzdělati mohl, kdyby mu v českém jazyku podány byly a posud se nenašlo těch hlav, které by je byly vyhledavše přeložily! Příčina toho jsou dílem jistá nechvalitebná marnost mnohých lépe nadanějších spisovatelů, kteří za větší čest si pokládají prostřední spisy původně spisovati, nežli cizí výborné překládati, tak že se potom překladatelství uchopí jen spisovatelé posledních schopností, kterým zas obyčejně všechna známost cizích literatur chybí, aby si mohli dobré a důležité spisy k překládání vybrati, dilem však také to, že u nás se posud neutvořil žádný spisovatelský spolek, žádná spisovatelská škola, jako to u jiných národů v čilých dobách jejich literatury pozorujeme, kterýžto literární spolek by dle jistého plánu a pořádku do známosti českého obecnstva uváděl všeliké výborné spisy u jiných národů v rozmanitých dobách sepsané.

Na myšlénky tyto přivedl mne znamenitý a v literatuře posud zcela nepovědomý spis, kterýžto sepsal Italian Mikuláš Machiavelli ve vlašském jazyku pod názvem : Panovník (Principe). Machiavelli (vyslovuje se Makiaveli), znamenitý státník, žil mezi 1469 - 1527 a věnoval tento svůj spis Lorencovi Mediči, knížeti Florentinskému. Tiskem vyšel teprva po smrti spisovatele r. 1532. Jest jistě málo spisů na světě, které by tak veliký vliv měly na osudy lidstva jako tento: když bychom arci mohli říci, že vliv jeho byl dobrý!

Spis tento, jenž přivedl jméno spisovatele svého k jisté smutné a ošklivé znamenitosti, jest poučení pro panovníka absolutního, jakými prostředky by mohl své neobmezené panování nad lidem udržeti a rozmnožiti a sepsán jest s jistou d'ábelskou schopností, která bez ohledu na dobré a zlé, na spravedlivost a na zlosynství jenom se železnou důsledností k dosažení svého účele hledí a která ani nejhanebnějších prostředků se neštítí, jen když jimi úmysl svůj provede. Může se říci, že po 300 let sloužil již tento spis špatným a nesvědomitým panovníkům za pravidlo, podle kterého hleděli svou neobmezenou vůli nad lidstvem provozovat. Proto uznal jsem za prospěšné nejznamenitější místa tohoto ne příliš obšírného spisu zde v překladu věrném ve známost uvést našemu obecnstvu, aby poznalo všelikou hnusnost absolutní vlády a naučilo si tím více vážiti vlády právní, vlády konstituční, která nám slíbena a zaručena jest. Budou tu čtenářové zajisté slyšeti hanebná a d'ábelská poučení a ty, kteří znají historii posledních tří století, činím na to pozorny, aby čtouce rady a poučení, které zde dával Machiavelli již před 300 lety panovníkům absolutním, vzpomínali si, jak dalece kde bylo těchto rad a tohoto poučení použito od vlády a jak dalece snad ještě posud některé vlády jich používají.

Knížka sama rozvržena jest na 26 kapitol a jest psána s takovou schopností, s takovou zkušeností, které jen přáti jest, aby se jí bylo k nějakému poctivějšímu účelu použito.

První velmi krátká kapitola jedná o rozličných způsobech vlády (které dělí Machiavelli jen na republiky a na mocnářství) a pak o rozličných cestách, jimiž se k panování přijíti může.

Kap. 2. o dědičných panovnicích též jest velmi krátká, radí se jim jen, aby žádných změn a novot nikdy neuváděli, chtějí li se vždy na trůnu udržeti.

Kap. 3. nadepsaná „O smíšených mocnářstvích“ jedná hlavně o tom, jakými prostředky se má udržeti panovník nově nabyté země a jest zvláště důležitá, když povážíme jak staré již ty rady jsou. Pro nás jest zvláště důležitá ta část této kapitoly, ve které radí Machiavelli, jakými prostředky se udržeti má panování v nově nabyté zemi, jejíž to obyvatelé jsou jiné národnosti. První pravidlo jest, aby sám panovník sídlo své přeložil do nově dobyté země; druhé pravidlo jest, usaditi v nově nabyté zemi kolonie svého lidu a sice na důležitějších místech. To prý jest lepší než veliká vojenská posádka „Neboť - praví Machiavelli - bez výloh obsadí, a panovník jen urazí ty, které vyhnal z jejich statků, aby učinili místo novým obyvatelům. Těch však vždy jest jenom menšina. Tito uražení žijí rozstříkaně a jsou chudí, (když se jim totiž statky již odebrali) a proto nemohou škoditi panovníkovi; ostatní ale upokojí se brzy, aby se jim nestalo

jako oněm, kdyby se hnuli. Znamenati sluší, že lidi buď k pokojnosti po dobrém ukonejšiti aneb zničiti musí. Neboť pro malé křivdy se mstí, pro velké se mstíti nemohou. Každá křivda se tedy musí učiniti tak, aby se pomsty obávati nemusilo. Velkou posádkou ale se všichni rozhoří, protože každý cítí obtíž ubytování a vydržování vojska.“

Kap. 4. jedná o tom, proč nově dobytá Dariusova říše po smrti Alexandra Velkého proti jeho následovníkům nečinila povstání, a dokazuje, že říše zřízené na způsob turecké t. j. kde nejsou dědičné důstojnosti, nýbrž všichni jsou jen jako služebníci mocnářovi, těžce jsou k dobytí, za to ale tím lehčeji pak k opanování, poněvadž celá říše, zvyklá na neobmezené panování, ani žádného rozdílu necítí při změně panovníků. Za to ale říše, ve kterých veliké hodnosti jsou dědičné a kromě nejvyššího panovníka ještě více jest poloneodvislých alespoň neobmezeně jemu poddaných pánů, lehce se dobývají, protože snadno jest některého takového nespokojeného vasala na svou stranu dostatí a pomocí jeho do říše vniknouti, za to ale jen velmi těžko jest dobyté panování v nich udržeti.

Kap. 5. Jak se má jednati s městy a knížectvími, které měly před dobytím svou vlastní ústavu. Machiavelli udává tři prostředky, buď předně je dokonce zničit, buď v nich své sídlo postavit aneb konečně ústavu jim nechat, s malou daní se spokojit a vládu v nich svěřit více osobám. Při této příležitosti praví Machiavelli, za jehožto časů byla právě Itálie rozdělena na množství malých republik a knížectví a kdežto panoval ustavičný boj mezi republikou a absolutismem: „Kdo opanuje nějaké (republikánské) město, které zvyklo jest ve svobodě žíti a nezničí je docela, ten ať jen očekává, že sám od nich zničen bude. Neboť v republikách jest více zášti, více mstivosti a upomínka na starou svobodu nedá jim pokoje.“

Kap. 6. jedná o mocnářstvích nově dobytých zbraní a srdnatostí a znamenité jest, co praví zde Machiavelli o zakladatelích nových říší pomocí nového náboženství aneb vůbec pomocí nějakého nového systému. Machiavelli dí: „Všichni ozbrojení prorokové zvítězili, všichni neozbrojení přišli v nic a to za příčinou vrtkavosti lidu, jenž se sice dá snadno k něčemu přemluvíti, ale jen s tíží v tom setrvá. Proto musí být plán tak zaveden, aby, kdyby přestali věřiti, mocí a násilou k tomu mohli býti přidrženi.“

Kap. 7. jedná o mocnářstvích nabytých cizí pomocí a štěstím a neobsahuje pro nás mnoho zajímavého, poněvadž se týká jen současných okolností.

Kap. 8. O těch, kteří se skrze své zločiny stali panovníky. Již samo se rozumí, že jest až ošklivo tuto kapitulu čísti, mezi jinými radí: „Znamenej, že kdo se panování násilně zmocnití chce, všechny ukrutnosti najednou vykonati musí, aby se na ně mnoho nemyslilo a mnoho o nich nemluvílo, a aby se tak těžce nenesli. Dobrodiní musí ale dělati poznenáhla jedno za druhým, aby lidé o nich ustavičně mluvili.“

Kap. 9. O panování od lidu samého svěřeném, Machiavelli praví: takové panování nedobývá se pouze schopnostmi neb štěstím, nýbrž jenom štěstím a chytrou šikovností. Přijde se k tomu buď nakloností lidu neb šlechtou. Neboť v každé říši jsou dvojího druhu snažení, totiž lid nechce panování a utiskování šlechtou trpět, šlechta ale chce lid opanovat a utiskovat. Ze zápasu tohoto mohou tři věci povstati, buď libovláda, buď svoboda, buď bezuzdá nezákonnost. Libovládu zavede buď lid neb šlechta, podle toho, jaké k tomu má která strana příčiny. Neboť když šlechta vidí, že nemůže lidu odporovat, hledí jednomu ze sebe udělati veliké jméno a učiniti jej panovníkem, aby pod ochranou jeho mohla lid utiskovat. Též tak i lid, když vidí, že šlechtě nemůže odolat, udělá některého vznešeného panovníkem, aby chránil lid proti šlechtě.

Koho šlechta učinila panovníkem, tomu se jest tíž udržeti, než kdo od lidu učiněn jest. Neboť jsou okolo něho mnozí, kteří sebe za stejné považují a s kterými nemůže dle své vůle jednat a jim poroučet. Ale kdo se stal nakloností lidu vladařem, stojí sám tak vysoko a jest s malými výminkami samými lidmi obklopen, kteří hotovi jsou poslouchati jej. Kromě toho jest nemožno zachovati se šlechtě bez ublížení jiným, ovšem ale lidu, neboť žádosti lidu jsou mnohem spravedlivější a slušnější než žádosti šlechtou. Tato chce utiskovat: lid ale jest již spokojen, když jen sám utištěn není. Kromě toho nemůže panovník před nepříznivým lidem se uhájiti, poněvadž jich jest příliš mnoho: ovšem ale před šlechtou, která není četná. Kdo se stal skrze lid panovníkem, musí hledět, aby mu lid zůstal nakloněn, což snadno jest, poněvadž spokojen jest, jen když se neutiskuje. Kdo se ale proti vůli lidu skrze šlechtu panovníkem stal, musí především hledět lid si získati, což velmi lehké jest, jen když lid do ochrany vezme. A poněvadž lidé dobrodincovi, od něhož jen zlé očekávali, tím vděčnější jsou: bude mu lid ještě více podroben, než kdyby si jej sám byl vyvolil. Ať mi nikdo nenamítá staré přísloví: že kdo se na lid spolehá, na písku staví. To jest jen tenkrát pravda, když některý občan lid proti útiskům vlády neb jiných nepřátel do zbrani volá. Panovník ale, který umí poroučet a srdnatý jest, ať jen v neštěstí neupouští a jistě lid při něm setrvá.“!!

Kap. 10. učí posuzovat moc jednotlivých mocnářství.

Kap. 11. jedná o duchovních panovnících (papež, suvrénní biskupi) a jest velmi chatrná.

Kap. 12. 13. O rozličných způsobech vojska a o kondotěřích (najatých). „Hlavní moc všech států jest dobré zákonnictví a silné vojsko.“

Kap. 14. Kterak se má panovník zachovati strany vojska a tuto kapitolu počíná Machiavelli takto: „Panovník nemá na nic jiného dbáti, na nicjiného mysliti, ničim jiným se obírat nežli vojskem a jeho zřízením: neboť to jest jediná vlastní věc toho, kdo poroučeti chce.“ „Nerozumné jest očekávati, aby ozbrojený poslouchal neozbrojeného a aby neozbrojený jist byl mezi svými ozbrojenými služebníky.“ „Své mužstvo musí panovník vždy v pořádku a v cvičení držeti, kromě toho tělo své honbou tužiti.“ Že tato rada až podnes se zachovává, vidíme všichni.

Kap. 15. Čím si lidé a zvláště panovníci chválu neb hanu způsobí. Machiavelli praví: „Kdo by vždy jen morálně a dobře jednati chtěl, musí zahynouti mezi takovými, kteří se toho nedrží. Proto musí panovník, chce-li se udržeti, také vědět, kdy příležitostně něco zlého učiniti má, a činiti neb nechat to, jak potřeba káže.

Kap. 16 Štědrost a lakomství. Snad bude dost k poznání obsahu této kapitoly, když uvedeme jenom následující slova: „Cizí jmění rozmrhat, to nedělá špatné jméno, nýbrž naopak. Jenom rozmrhání vlastního jmění škodí.“

Kap. 17. O ukrutnosti a dobrotě a je-li lépe, aby lidé panovníka milovali aneb se ho báli: „Panovník nesmí se báti platit za ukrutného, chce-li zachovati poddané v poslušnosti a v jednotě. Neboť se všeobecně o lidech říci může, že jsou nevděční, nestálí, podvodní, bázlívi v nebezpečství a žádostiví zisku: pokavad jim dobře činiš, jsou ti zcela oddáni, chtějí za tebe dáti krev a statek a život obětovat, jest-li jest nebezpečí ještě daleko; přijde-li ale nebezpečství blíže, opustí tě Lidé si z toho méně dělají uraziti toho, kdo dobrotiv jest, než toho, koho se bojí: neboť náklonnost lidu spočívá na vděčnosti, která dle špatnosti lidské pomine, když by při tom vlastní zisk utrpěl; ale strach před trestem trvá vždycky.“

Kap. 18. Jak dalece panovník sliby své držeti musí. Tato kapitola jest nejdůležitější ze všech a zasluhuje pilného uvážení. „Každý ví - počíná Machiavelli - jak chvalitebné jest, když panovník slovo své drží a poctivý jest, beze všelikého úskoku. Přece však vidíme ze zkušenosti, že právě ti panovníci, kteří si z poctivosti a držení slova pranic nedělali a úskokem lidi podejítí uměli, nejvíce provedli a konečně přemohli ty, kteří se ve všem poctivě zachovali.

Vězmež tedy, že jest dvojí způsob boje: jeden dle zákonů a druhý násilím - první jest lidský, druhý zvířecí. Často však první nepostačuje a musí se druhého použít. Panovník tedy musí se i co člověk i co dravé zvíře chovati. Pročež musí brzy býti lvem brzy liškou: neboť lev neujde síti a liška zase se neubrání vlkům. Liščiny jest tedy zapotřebí k poznání osidel a lviny k zahrnutí vlků. Opatrný panovník nesmí tedy a nemůže slovo své držeti, kdyby držení jeho proti jemu samému se obrátilo, aneb když příčiny, pro které slovo dal, již přestaly. Kdyby byli všichni lidé hodní, nestála by tato rada za mnoho. Poněvadž ale za mnoho nestojí a slovo své tobě nedrží, nemusíš jim tedy také držeti; a panovníkovi nikdy nemůže chybiti záminka nějaká, proč své slovo nedrží. Avšak zapotřebí jest rozuměti tomu, kterak se to zabarví a musí míti umění ukrývati se přetvařovati. Lidé jsou tak sprostní a tak závislí od mženi, že každý, kdo je ošiditi chce, vždy najde dosti takových, kteří mu věří. Jediný příklad uvedu. Papež Alexandr VI. nic jiného neprovozoval než šizení a na nic jiného nemyslíl a přece vždy našel lidi, kteří se mu dali ošidit. Panovník tedy nemusí míti žádné cnosti, ale jenom dělati se, jakoby je měl. Osměluji se říci, že jest velmi škodlivé býti vždy poctivým: ale zdáti se pobožným, věrným, lidským, bohabojným a poctivým jest vždy užitečné. Panovník a zvláště nový panovník nesmí se vždy řídit dle toho, co jiní lidé za dobré uznávají: on musí často, aby se udržel, věrnost, poctivost, lásku k bližnímu a náboženství zanedbati. Musí tedy míti srdce schopné stavěti se tak jak toho právě vítr a měnivé okolnosti žádají a nesmí sice rovnou cestu vždy opustiti, když k tomu příležitost je, ovšem ale na křivou cestu vždy se dáti, když toho jest zapotřebí. Každý panovník se tedy musí varovati, aby nikdy nevyšlo z úst jeho slovo, které by nebylo naplněno následujícími cnostmi: citlivostí, věrností, lidskostí, poctivostí, nábožností. Nejpotřebnější ale jest zdáti se pobožným, neboť lidé soudí v celku více dle očí nežli dle citu. Oči má každý otevřené: málo jich ale má schopný cit. Každý vidí, co se býti zdáš: málo jich ale pozoruje, jaký jsi skutečně a tito se ještě zřídka opováží opírat se proti mínění prostého lidu, kterému vždy lesk veliké důstojnosti zaslepuje oči až k podivení. Při jednání lidí a zvláště panovníků, kteří žádný soud nad sebou nemají, hledí se vždy jenom na účel. Ať tedy jenom panovník život svůj a moc si pojistí: prostředky k tomu budou se vždy považovat za čestné a každý je pochválí, neboť obyčejný lid hledí vždy jen na zevnějšek a drží s tím, kdo vyhraje. Celý svět jest naplněn luzou a těch několik moudrých přijde jen ke slovu, když oněm, nemajícím v sobě žádné síly, schází podpora. Mnohý panovník naší doby, jehož jest nejlépe nejmenovat, (zdá se však, že myslil Ferdinanda Arragonského), nemluví o ničem než o pokoji a o věrnosti, a byl by přec byl přišel o svou moc a důstojnost, kdyby se dle řeči svých byl zachoval.“

Z této ošklivé kapitoly, kterou jsme skoro celou přeložili, pozná čtenář nejlépe, jak nebezpečný jest zemi a národu neobmezený panovník, který se dle této rady Machiavelské řídí a vidíme skutečně z historie, že našel dosti poslušných učedníků!! Proto také jest tak výborná pravá ústavní vláda, kde mocnár bez odpovědného ministra a tento zas bez vůle sněmu a národu nic důležitého učiniti nemůže, a při které všechny tyto zloprověštné rady marné jsou.

Kap. 19. Opovržení a nenávisti má se vystříhati (panovník). Tu radí Machiavelli, aby panovníci jmění a žen poddaných se nedotýkali. „Pokavad se nedotkneme - praví - jmění a cti poddaných, jsou zticha a jenom se ctižádostí několika jest co bojovati, kteří se mohou všelikým způsobem na uzdě držeti. Do opovržení padne panovník, který se považuje za vrtkavého, lehkomyšlného, zženštilého, malomyšlného a nerozhodného; toho se musí jako úskalí varovati panovník a snažiti se, aby ve svém jednaní ukazoval jistou velikost, srdnatost, vážnost a sílu. Ve všelikém jednaní s poddanými musí o sobě hledět vzbuditi myšlénku, že jeho rozhodnutí jsou neodvolatelná a v takové vážnosti se držeti, aby se nikdo neopovážil podváděti jej.“

„Nejsilnější moc proti spiknutí - praví Machiavelli - jest varovati se všeobecné nenávisti a opovržení lidu.“ Dále radí: aby panovník všelike nepříjemné věci od jiných provésti nechal a jen milosti sobě sám zanechal.“ „Znamenati sluší, že se nenávist tak dobrými skutky vzbuditi může jako zlými. Panovník tedy, jenž se na trůnu udržeti chce, nesmí často, jak již podotknuto, dobře jednat; neboť když většina jeho lidu neb vojska aneb šlechta, kterých potřebuje k udržení svému, zkaženi jsou, musí se řídit dle jejich smyslu aneb upokojiti je, k čemu se často poctivost nehodí.“

Kap. 20. (jedná o pevnostech atd.) „Když panovník novou zem nabude, která se s jeho starými zeměmi spojití má, zapotřebí jest tuto provincii odzbrojiti, s výminkami jen těch, kteří se při dobývání na jeho stranu dali. A také ty jest radno časem svým a při dobré příležitosti oslabiti a tak si to zaříditi, aby všichni vojáci byli jen ze starých zemí.“

Kap. 21. Jak se má panovník zachovati, aby si zjednal velkou slávu. Hlavní smysl celé té kap. jest asi, aby panovník nějakými neobyčejnými skutky, o kterých se hodně mluví, obracel na se pozornost, aby nezůstával nikdy neutrálním, ku konci ale nachází se skutečně převýborná rada. „On musí poddané své povzbuzovat, aby se jak náleží ve svých živnostech přičinili buď si to v obchodu, v orbě nebo v jiném řemesle; aby se nemuseli obávat, že neužijí ovoce své

příčinnosti, aby nezanedbávali usedlosti své z bázně, že o ně přijdou, aby nenechali obchodů pro veliké daně. Musí ukazovati vážnost a náklonnost k znamenitým schopnostem“ atd. Zde vidíme, že naši nynější páni ministři, kteří jistě tento spis Machiavellův dobře znají, velmi špatně si pamatovali tuto dobrou radu strany jistoty obchodů atd.: zajisté u nás nyní pro nesmírnou nejistotu peněžitých záležitostí všechny skoro obchody hynouti musí!

Kap. 22. O ministřích. Machiavelli dělí zde duchy lidské na tři druhy: První, jenž všemu sám od sebe rozumí, druhý, jenž rozumí, když mu jiní věc vysvětlí a třetí, když nerozumí nic ani sám od sebe ani pomocí jiných. Panovník má alespoň náležitě dle rozumu svého do druhé této třídy, aby totiž mohl posouditi jestli jeho služebníci a ministři dobře vládou a jeho nešidí.

Kap. 23. Pochlebníkům se varuj! Tuto davá M. velmi chytrou radu panovníkům: „Neníť jiného prostředku proti pochlebenství, nežli ukázati, že se nám pravda říci může bez urážky: kdyby ti ale zas každý pravdu říci směl, bylo by to proti slušné úctě. Chytrý panovník musí se tedy jiné cesty uchopiti; ať si vybere rozumné lidi a dovolí jim pravdu mluvit ale jen o věcech, na které se jich zeptá: musí se jich ale na všechno ptáti, jejich mínění vyslyšeti a pak se sám na něčem ustanoviti. S těmito rádci musí ale tak zacházet, aby každý věděl, že jest tím váženější, čím upřímněji mluví. Kromě těch ale na žádného nic dáti nesmí. Jest ostatně jistá věc, že panovník nemající žádný rozum, také nemůže přijmout dobrou radu, vyjmouc ten náhodný pád, kdyby jím samotným vládnul zcela nějaký rozumný muž.“

Kap. 24. jedná o tom, kterak panovníci v Italii přišli o vládu svou.

Kap. 25. Jak mnoho vlivu má štěstí (náhoda) na osudy lidské a kterak se proti tomu jednati může. Machiavelli vychází zde od té zásady, že obyčejně asi polovička osudu člověka záleží od vlastního jeho přičinění, druhá polovička od náhody.

Kap. 26. s nadpisem: Provolání strany osvobození Italie od panování cizinců, ukazuje nejen veliké schopnosti Machiavellovy v řečnictví, nýbrž také velikou zášť jeho proti cizincům a lásku k vlasti své Italii.

Takový tedy jest obsah spisku nevelikého, který však po 300 let již znamenitého hluku způsobil ve světě. O pravém účeli, který měl spisovatel, panují až posud mnohé hádky a platí až posud rozličná mínění. Někteří myslí, že Machiavelli co horlivý republikán a nepřítel všech panovníků nese-psal svého „Panovníka“ co radu, dle které by se řídit měl, nýbrž jen co popis způsobů, dle kterých se panovníci obyčejně řídí, aby tak uvedl monarchickou vládu do

ošklivosti. Jini zase myslí, že jen z lásky k Itálii a z nenávisti k cizincům sepsal svůj spis Machiavelli, vida na této cestě jedinou možnost, aby se Itálie rozdrobená na množství malých republik a knížectví spojila celá a tudy teprva se od panování cizinců vysvoboditi mohla. Poněvadž tedy myslil, že nejinak nežli skrze silnou absolutní vládu možno jest toto spojení celé Itálie provésti, že sepsal pro nadějného pána z rodiny znamenité Medici tuto svou radu. Jini dokonce myslí, že Machiavelli jen pouze z pochlebenství k dotčenému knížeti z rodu Medici tento spis sepsal, aby pak skrze toho došel k vysokým důstojnostem a tohoto posledního náhledu zdáli se býti i krajané Machiavellovi, Florentinští, kteří osvobodivše se šťastnou revolucí a zarazivše zase na čas svobodnou republiku, Machiavella na vzdor všemu usilování a při všech jeho nesmírných schopnostech a zkušenostech přece do žádného úřadu v nové republice přijmouti nechtěli, majíce jej v ošklivosti co známého spisovatele této knihy.

Pozorovatel politický

I.

H. B. Největší nejistota všeho a hlavně práva nemůže jinak než zhoubně působiti na veškerý život. Není toho ducha, který by nyní jen na několik dní budoucnost předvídati mohl. Že především stav náš jakožto časopisu slovanského tím trapnější jest v této nejistotě, kdežto ani na den nejsme jisti násilí vojenského, při ustavičných pověstech o prohlášení obleženosti na celé Čechy a na Moravu, toť nahlídne každý. Ale staň se cokoli, doufáme, že naše obecnstvo, majíc již po kolik let a v nejrozmanitějších osudech jistých důkazů nejen z našich slov, nýbrž i z činů, tolik důvěry k nám zachová, že v každých okolnostech zachováme se jak jen možno bude věrně svým zásadám. Co se materialní stránky týče, může býti obecnstvo ubezpečeno, že pakli by běh našeho časopisu udalostmi v naší moci nepostavenými přetržen byl, všelikých možných prostředků se uchopíme k uspokojení svých předplatitelů. Uznáváme na každý pád nevyhnutelnost, aby již co nejdříve zase vycházely nějaké větší každodenní noviny našeho směru a vynaložíme všechno, abychom jejich brzké vycházení ve spojení s přáteli svými způsobili. Slovan v tomto pádu bude vycházeti dále, avšak co populární laciný týdeník. Než člověk míní a pán Bůh mění.

- Ažio vystoupilo 26. listopadu (1850) na burse Vídeňské až přes 50 na stříbro, to jest stříbrný dvacetník platil víc než 30 kr. stř. v papírech a že pětka banknotová platila asi 3 zl. v pravém stříbře. Na to dne 27. nepodána jest nikde zpráva o stříbře, na burse byla vládní dohlídka a Ost-Deutsche-Post praví obaleně ale dosti zřejmě, že vláda dělala ohromné přípravy na snížení ažia. Když ale již před vojnu papírové peníze naše tak padají, což teprva až jestli vojna opravdu nastane, k čemu se všechno chýlí?

- V státní tiskárně bylo prý opět několik dělníků zavřeno a soudí se z toho, že vyjdou brzy proklamace nějaké. V Reichszeitungu čteme nápadným písmem vytištěnou zprávu, že p. ministr Schwarzenberg odjel dne 27. večer do Holomouce, aby se tam sjel s pruským ministrem Manteufflem. V Drážďanech ale již stěhují drahocennosti královské na pevnost Königsteinskou, nepochybně ze strachu před Prušáky. Praví se, že Rusko slíbilo pomoc naší vládě, ale zase naproti tomu anglická vláda vyslovila se zřejmě proti každému jiných mocností pomáhání jedné neb druhé straně. Chování vlády francouzské jest prý nejpodivnější, anť se všem stranám co přítel staví.

Bavorsko a Hanoversko dávají nyní ve svých vládních novinách na srozuměnou, že by při střední moci německé také sněm býti musil, který naše vláda jak známo míti nechce: my nesoudíme z toho na nějakou náchylnost těchto vlád k sněmům a ke konstitučnosti vůbec, nýbrž zdá se, že jenom národy své upokojiti chtějí těšínskými jablky v této rozhodné době, neboť vědí, že sobě všichni Němci centrální říšský sněm míti přejí.

- V ústavě říšské oktrojované dobrovolně od J. M. C. a podepsané od nynějšího ministerstva zní ů 118: „Přísaha vojska na ústavu říšskou připojí se k přísaze korouhevní.“ Dne 20. listopadu ale vyšlo od p. Čoriče, ministra vojenství, nařízení, že tato přísaha na ústavu vyloučena býti, a že stará přísaha korouhevní beze všeliké zmínky o ústavě zpět uvedena býti má. Jak se jmenuje v obyčejném životě takové jednání? Co pak mohou všechny vládní noviny vyříditi se vším svým roztrušováním důvěry proti takovým činům? Mohou nám ještě vyčítati, že jen ze špatných ohledů děláme opposici a že šíříme zlomyslně nedůvěru proti vládě, která upřímně smýšlí s konstitucí?

- Pan major Babarczy, známý spisovatel protikonstitučního spisku, opět již navrátíl se do starého úřadu v adjutantuře císařské a bydlí zase v císařském hradu. K tomu se nemusí ani slova doložiti, aby každý rozuměl, co to znamená.

- Nový zákon divadelní již vyšel, okrášlen jménem p. Bacha! Jak se časy mění! Byl by byl mohl p. Bach jméno své r. 1848 neb 1849 podepsati na něco podobného té instrukci k divadelnímu řádu? V budoucím čísle podáme úplný překlad tohoto také pro venkovská divadla důležitého zákonu; nyní jen dodáme tolik, že Mettrnich nemohl jiný vydati.

- Ost-Deutsche Post praví za příčinou tohoto nového zákonu: „Německé divadlo jest důležitý propagandista v Rakousích, když se zeslabí a k dlouhochválnosti odsoudí, hřeší se tím nejen proti duchu nýbrž i proti politice!“ Ost-Deutsche Post jest přece upřímná, že nám aspoň tak zřetelně poví své a vládní plány strany germanisace.

- Ve Vídni se nyní zřizuje v místnostech říšského sněmu adjutantura maršála Radeckého, jenž prý bude jmenován generalissimusem. Mezi rozličnými odděleními této adjutantury jest i jedno bureau: pro vojenský tisk. Tomu arci jest těžko rozuměti, neboť jak známo, vojsko není veliký pěstovatel literatury. Zdá se tedy, že snad slovo vojenský zbytečné jest a jenom pro tisk vůbec to jest tisk od zákonu „osvobozený“ a pod vojenskou vládu postavený, se tu rozuměti musí. Ti tedy, kteří si myslí, že vojenské přípravy po usrozmění s Pruskem zase přestanou, zdají se býti ve velikém omylu. Ze všeho se zdá, že všeobecná evropejská vojna dá se sice na čas odložití, ale nikoli zcela zameziti a kdo ví, jak velikých věcí se ještě my žitelé této doby dočkáme. Rok 1852, kdežto volba nového presidenta republiky francouzské nastati má, považuje se ne bez příčiny za nejbližší příležitost k rozhodnému boji mezi svobodou a despotií v Evropě.

Kuranda a český stavovský výbor

H. B. Ost-Deutsche Post má v posledním svém čísle dopis z Prahy od nějakého až posud v ní neobyčejného dopisovatele (alespoň znamená jeho jest zcela nové), kterýžto dopis zasluhuje v úplné míře, abychom pozornost našinců naň obrátili. Sloužit' zajisté k úplnému přesvědčení, že jistá strana a řekněme zrovna bez obalu jistí Němci, nezhojitelní jsou ve své slepé zášti proti Slovanům a že jim žádný ani nejšpatnější prostředek, žádná lež dosti špinavá není, když jim jenom poslouží k tomu, aby nám uškoditi neb některého z našinců hyzdití mohli. Dopis tento jedná o posledním dílu dějepisu p. Palackého a obsahuje doslovně následující věci: „Mezi dějepiscem Palackým a naším (rozuměj: českým) stavovským výborem povstala

nedávno rozeprě, o které udati nelze, kterak se skončí. Kdežto Palacký předešlé díly svého dějepisu v německé řeči sepsal, a po německém vydání teprva český překlad vydal, sestavil nejnovější díl v češtině a způsobil jen skrze třetí osobu, prof. Wenziga, překlad německý. Český original předložil stavům, kteří převzali vydání jeho dějepisu na útraty domestikálního fondu a odvolal se při tom jednoduše na německý překlad prof Wenziga.“ Nyní vypravuje p. dopisovatel, že se prý ve stavovském výboru ozvali nespokojení hlasové, dílem proto, že p. Palacký proti dosavadnímu zvyku podal český original místo německého, dílem pro to, že si p. Palacký ani tu práci nevzal, aby sám svůj spis do němčiny přeložil, dílem pro to, že prý překlad prof. Wenziga jest nad míru špatný „až vlasy vzhůru vstávají“, jak praví p. dopisovatel. Až posud prý se stavovský výbor na ničem neustavil a další jednání o tom odloženo jest. Nyní píše dále: Nějaký jistý důvod, kterým by p. Palacký nucen býti mohl německý original předložit, nenachází se nikde v úmluvě mezi ním a stavy, kterou mu asi před 20 lety sepsání českého dějepisu proti ustanovenému ročnímu platu odevzdáno bylo. Poněvadž tenkrát ještě hádka jazyková nevypukla (!!!) a v tomto ohledu žilo se ještě v dobách nevinnosti (rozuměj němectví), nemyslilo se ani na to, aby strany jazyku něco ustanoveno bylo, ve kterém dějepis sepsán býti má. Okolnost, že Palacký první díly německy sepsal a je stavům předložil, jest zřejmý důkaz, že se němčina jakožto prostředek pro vyšší duševní vzdělanost v Čechách již sama sebou rozuměla.“ Dopisovatel tedy myslí, „že stavovský výbor právo ma nutiti p. Palackého k předložení německého originalu k vydání od českých stavů, načež by pak p. Palackému jen svobodno bylo, český překlad neb přepracování na vlastní útraty vydati. Kdybychom prý se ale postavili na stanovišť rovnoprávnosti, utvořené roku 1848 a připsali jí pravo nazpět působiti na úmluvu mezi p. Palackým a českými stavy, vyplývala by z toho pro něho jen povinnost dva originaly, německý a český předložit. Jiná otázka by ale byla, jestli by stavové útraty obou vydání na sebe vzíti povinni byli, což prý jest velmi pochybné. Tolik ale jest na každý pád jisto, že se stavové s pouhým německým překladem spokojiti nemusí. Výnosnější v peněžitém ohledu pro p. Palackého to ovšem jest, nechati český spis od stavů vydati a německý sám sobě podržeti. Ale rozumí se, že peněžitý zisk p. Palackého zde nemůže rozhodovati.“

Zvláště tato poslední slova ukazují nám nejpěkněji nevědomou slepou zášť nějakého Němčika, který svou národní zášť provozuje se zavázanýma očima. Každý chlapec již skoro o tom ví, že onen nový český díl dějepisu pana Palaokého již dávno vyšel (nákladem Tempského a pomocí Matice) a se zdarma rozdává údům naši Matice, ano co ještě nejzábavnější jest, že i v samé Ost-Deutsche-Post nedávno se do p. Palackého dali pro jeho

předmluvu k tomuto českému dílu a nyní vytýkají zase p. Palackému jakoby tento český, již od jiného vydaný díl byl předložil stavům k vydání, aby sobě německý překlad jakožto výnosnější sám ponechat mohl. Pravý stav věci jest ale ten, že p. Palacký odevzdal již po vydání svého českého originalu stavovskému výboru německý překlad k vydání skrze výbor. Ubohý p. dopisovatel jest svým německým a čechožroutstvím tak zaslepen a myslí, že snad by Palackého český dějepis nějakého dobrodince potřeboval, aby jej vydal na svůj náklad!! a žije tedy ještě se svou německou fantasií v blažených dobách asi před 30 lety, kde již jistí dobrodinci myslili, že naše stará čeština od nich doražená jen v chlivech a na pastvách se ještě nějaký čas potácti bude. Zatím jsme ale po ten čas tak statečně k z mrtvých vstání zvonili, že již opět sedí ta naše milá mateřština v uniformě u nejvyšších soudů a na katedrách nejvyšších škol a nehodláme popustiti, až se zas všude tam vrátí, odkud ji zrádně vytlačili. Již dávno pominuly ty časy, kde by dobrý český spis žebrati musel o vydání a ubezpečujeme p. dopisovatele, že by vydání českého dějepisu Palackého jmenovitě na dlouhý čas zaopatřiti mohlo několik literárních nádenníků, kteří v Lipsku hlady umírají.

Co se při této věci našeho stavovského výboru týče, věříme ovšem, že to, co zde onen dopisovatel o něm praví, pravda jest. Vždyť ještě vime z nejnovějších časů o tom, s jakou ochotou se přičirioval tento výbor, aby p. Pinkasa a Trojana, kteří byli zastupitelé čtvrtého stavu, vytlačili z výboru a dostali místo nich opět dva stejně smýšlející, jakou jsou nynější vyvolenci městské rady p. Walther a Worovka, oba Němci. Nynější stavovský výbor (aby každý o tom věděl, kdo vlastně jest nyní zastupitelem české země) jest sestaven z přednosta nyní hraběte Mitrovského, presidenta nejvyššího zemského soudu, osmi osob, totiž: dva zastupitelé stavu kněžského (prelatského) nyní Scholasticus Rauch a pan velmistr řádu křížovnického Beer, oba Němci, dva zastupitelé stavu panského: nyní jen hr. Albert Nostiz (Němec), druhý, kníže Auersperg Wlašimský vystoupil a místo jeho není obsazeno; dva zastupitelé stavu rytířského nyní pp. Bergenthal a Bohuš; dva zastupitelové stavu městského a nyní vlastně celé ostatní země, Walther a Worovka, oba Němci To jest tak zvaný užší výbor, který vlastně celou správu zemských záležitostí vede až do svolání českého sněmu (ad calendas graecas).

V celém výboru není nyní ani jeden odhodlaný obhájce Čechů a jenom o třech (totiž předseda a páni rytíř. Bergenthal a Bohuš) může se říci, že jsou úplně nestranní. Tento výbor tedy zastupuje záležitosti země naší, ve které jsme my veliká většina.

Že by teprva od r. 1848 „utvořena byla rovnoprávnost“ to sice může mluvíti takový dopisovatel do Kurandovy Ost Deutsche Post, jakého tuto před rukama máme : ale zemský výbor království Českého, v jehožto od Ferdinanda II. vydaném zřízení rovnoprávnost již pojištěna byla, zemský výbor, který měl býti obhájcem přirozeným tohoto našeho zřízení, nemůže ovšem tak mysliti, nechce-li tupiti sebe sám. Dost smutno, že mohly býti časy, ve kterých zemský výbor království Českého, od svého ustanoveného dějepisce žádal jen německy sepsaný dějepis vlasti, dost smutné, že od počátku vydávání tohoto díla až do nejnovějších dob na útraty celé země naší vycházel dějepis jen pro Němce: ale tohoť bohdá! nebude, aby se zemský výbor český ještě nyní odvážil hrdlovati se s dějepiscem, že druhou polovici dějepisu spisuje a vydává napřed česky, kdežto nikomu z nich nenapadlo žádati od něho neb svoliti jen k tomu, aby vycházel dějepis jeho také po česku! Tak smutně to s nami ještě přece nestojí, abychom takovou urážku snášeti museli. Ovšem že jistí vysokorodí pánové, kteří r. 1848 každého přívětivě na ulici chytali, ruce tiskli atd., znamenitě se již vyzdravili ze svého bohatýrského strachu a že se do nich poznenáhla zase počíná nazpět vraceti všechno to, co vymeteno jest r. 1848; ale můžeme jim přece proto velmi chladnokrevně zpívati:

„Všechno má svůj čas
A co jsme my jednou bývali
Budem přece zas.“

Nezdá se tedy moudré chystati si ze lva podešve pokud lev ještě po lese chodí. Okamžitý terrorismus zdá se, že příliš zaslepil jistým nenapravitelným kastám rozum, sice by přece nahlíželi, že rakouská vláda v čas potřeby snadněji se obejde bez „stavů“ nežli bez Slovanů, jakož se to r. 1848 nejlépe ukázalo a že tedy na každý způsob tím budoucnost Slovanů na „solidnějších“ základech leží nežli budoucnost „stavovská“. Rozdíl to znamenitý; stavové potřebují rakouskou vládu, ale na druhé straně musí se říci naopak, že rakouská vláda potřebuje Slovany. Přijde čas a hodina, kdy zase tato stará pravda lépe poleze do hlavy, až totiž zavěje zase nějaký velký vítr od západu.

To jsou tedy ty příčiny, pro které navzdor tomu, co se nyní s námi děje, přece tak chladnokrevně a důvěrně hledíme do budoucnosti.

Pozorovatel politický

H. B. Ze všech stran rozléhají se zprávy, že již pokoj s Pruskem jest pojištěn, ano jedny naše vládní noviny (Lloyd) ujišťovaly nás, že od nynějška rakouské i pruské vojsko znamenitě se zmenší, jediný to ovšem prostředek ke zlepšení financí. Avšak na druhé straně zase jsme čtli vybidnutí od vojenského ministerstva, aby se hlásili posluhovači a posluhovačky do vojenských nemocnic, prohlášené zrovna po návratu knížete Schwarzenberga z Holomouce. Dále též prohlášení mnohá stran nových odvodů, stran kupování koní pro vojsko atd. Pamatujeme se, že tomu ještě není tak příliš dávno, co naše vláda zbytečné a dosti draze nakoupené vojenské koně lacino prodávala. - Ze všeho tedy možná alespoň viděti, že vládě naší mnoho na penězích nezáleží, totiž na penězích zemských a že jí to vše jedno jest, vydá-li se jich víc nebo méně. Vždyť to zas nějaká nová daň všechno nahradí. Kdyby tak někdo vypočetl, co stála na penězích tato poslední vyhrůžka p. Schwarzenberga proti Prusku! A co docíleno jest? Nic zajisté, co by se od pruské vlády i před těmito vyhrůžkami nebylo vymohlo, jakožto ze všech výminek nové smlouvy jasně viděti jest.

- Magyar Hirlap podává zprávu, že v jistém městě uherském rozkaz žandarmský zapovídá pohromadě stání více nežli pěti osob pod trestem 50 ran holí! - Vše jen ku chvále atd.

- Vídeňský časopis Wanderer, který z předešlé nestrannosti své klesl již v úplnou službu maďarsko-německé pánovité strany, přináší v tomto ohledu velmi znamenité články zvláště z Uher. Lži roztroušené od nespravedlivých maďaronů na ujmu Slovanů nacházejí v něm vždy slavnou ozvěnu. Nedávno zase nařiká na konskripci v srbské vojvodině, že prý každý se jménem na ič a vič za Dalmatince neb Srba se zapisuje - tak že prý již jednou c. k. úřadující oficír civilnímu kommisaru dvěře ukázati chuť měl; tak - doslovně stojí v této zprávě Wanderera vážené z Pesti Napló. Dodatek tento ukazuje nám lidi podobného smýšlení v celé jejich ošklivosti: když se jedná o prospěch jejich maďarstva, nedělali by si z toho nic, kdyby se c. k. úřadové snad v kanceláři salva venia prali a jeden druhého ven vyhazovali! Byl by to asi smutný praerogativ c. k. důstojníků, aby směli nebo chtěli c. k. civilní úředníky z kancelářů vystrkovat!

- Zase jsme se jednou potěšili s Reichszeitungem: píšet' v dopisu z Paříže o Italii mezi jiným takto: „Svatý otec jest velmi zarmoucen a na duchu poražen pro klesání úcty v Italii jindy tak nábožné. Se slzami v očích obejmul nedávno přítele svého hraběte Borromea a pravil: Raději bych daleko odsud v samotě nějakého kláštera se octnul tak na Montecassino. Šťastní, kteří

již neobcují na tomto světě. Beati quia quiescunt.“ „Ministr Azeglio v Turině stojí pevněji než se myslí. Rýpalové ho šetří, mohouce ho dobře potřebovat. Což pak neuvedl pana Bianchi Giovivi do Turina zpět, toho prudkého a mohutného novináře? Bianchi Giovini ovšem byl na oko vypovězen, šel na hranice a psal tam do svých novin (Opinione) až jej zase Azeglio nazpět povolal.“ Takto hořekuje naše Reichszeitung nad nešťastným Sardinskem, které nechce moudrost politiky rakouské uznati a drží se upřímně konstituce a svobody. O to bezbožné Sardinsko! ono nechce trpět svým pánům biskupům, aby směli přestupovat zákony od sněmu dané, ono jest plno rýpalů začínajíc od krále až do posledního kaprála ve vojsku! Kam to může vésti? Co z toho může vypadnouti než patrná záhuba, vždyť se musí tato nevěřící a buřická země propadnout jako Sodoma! A ani žádnou Reichszeitung tam nemají!!

- Vojenský soud Vídeňský vynalezl zase jeden zcela nový přestupek, odsouzena totiž jest jedna paní v okolí Vídeňském „wegen gröblicher Missachtung des k. k. Militars“ pro velikou nevážnost k c. k. vojsku!!

- Některé Vídeňské časopisy rozšiřovaly tyto dni pověst', že prý někteří páni ministři velice se horší z rozkazu vydaného od vojenského ministra strany zrušení přísahy vojska na ústavu, jenž patrně čelí proti § 118 ústavy říšské - a že prý následkem toho i vystoupením z ministerstva hrozí. Jak se zdá, nechávají někteří páni ministři takové pověsti naschvál o sobě rozšiřovat, aby se jim zachovala alespoň pověst liberálnosti. Zatím však jsou jistě všichni velmi dobře nejen strany této jednotlivé věci, nýbrž i strany své celé politiky srozumění. Vlastně se může říci, že máme jen jednoho ministra a ten jest kníže Schwarzenberg.

- Praví se, že vláda ruská vydala nový úkaz, dle kterého všichni cizinci, již delší čas v Rusích bytující, jestli se dojisté lhůty novým pasem svých vlád nebudou moci vykázati, prohlášení budou za ruské poddané. Vyšel totiž tuším již 1843 úkaz, kterým se povoluje cizincům s řádným pasem do Rus příšlým a tam dobře zachovalým zůstati v Rusku i kdyby pas jejich již byl vypršel. -Obracíme tedy na tuto věc pozornost těch, jejichžto příbuzní v Rusích se snad zdržují bez opětování rakouského pasu, kteříž by dle tohoto nejnovějšího úkazu již se domů navrátiti nemohli, kdyby se jim ještě v čas rakouský pas neposlal.

- Jeden dopisovatel do Víd. Den., jenž se píše od Bezdězi, ačkoli jest vlastně ze Mšena, vzal na sebe nedávno kříž svůj, zavřel oči a pustil se s námi do boje. Věc, o kterou se jedná, jest kostel Karlínský. Především tedy myslí p. Mšenský Bezdězan, že prý ani nevíme, co je patronat. Věru, budu-li se s ultramontány moci ještě asi rok hádati, vyjde na jevo, že vlastně

pranic nevím. Tento pán tedy myslí, že jsem mluvil „holý nesmysl“, připisuje řádu Křížovnickému v Praze povinnost, aby chrám v Karlíně byli vystavěli. Tento „holý nesmysl“, zakládá se ale na následujících neupíratelných pravdách. Jest jisto, že předměstí Karlín vystaveno jest na půdě řádu Křížovnickému náležité, kteroužto půdu řád tento nejen co možná nejdraž zpeněžil (místa k stavení se snad přece ze vši půdy nejdraž prodávají) a k tomu ještě znamenitými poplatky co vrchnost také pro budoucnost veliké příjmy si pojistil, čeho by docela nebylo, kdyby bylo toto místo zůstalo polemi a zahradami jako dříve. Karlín již nyní stojí asi třicet let a po ten čas nechal duchovní katolický řád co vrchnost nové město své bez kostela. Že tam se znamenitými výlohami velikou hospodu na své útraty postavil, o tom víme. Dále víme také i bez poučení p. Bezdězana, že sice tento již často dotčený křížovnický řád ovšem žádnou zákonní povinnost neměl, chrám ve svém Karlíně vystavěti, a že tedy pro zanedbání toho trestán býti nemůže: ale co si o jeho katolické horlivosti každý po tom všem řečeném mysliti právo má, to nebude asi zapotřebí vykládati a zanechávám to soudu obecnstva, jestli jsem této věci dobře porozuměl, o čem p. dopisovatel zřejmě pochybuje. Z toho pak dále vyplývá, že si mohl p. dopisovatel ušetřiti všelikých obvinění proti mně, jako jsou: že nemám svědomí, běda tomu, kdo pohoršuje, že jsem potupil katolickou jednotu Pražskou, ano prý i kardinala arcibiskupa (mohl ještě přidati Boha i katolickou církev) aneb měl alespoň své jméno totiž Pater Kendík ze Mšena pod takový obviňující článek podepsati.

- Ve stejných okoličnostech jsem s panem Hustopečanem zase strany civilního manželství, který též vylil malé jezerko své rozvodnělé žluče nedávno do Víd. Den., jenž vůbec vypadá od nějaké doby co organ ligurianů. Pan Hustopečan po těch našich v 4. sv. listopadovém obsažených nevinných pochybnostech o jeho předurčenosti a polárnosti manželství tak dalece ztratil aequilibrium, že nám nadává nerud, nevyčvalenců a zpupných hrubiánů, urvalců a formanů! Než tedy k nějakému dalšímu jednání o civilním sňatku přistoupíme, musíme, upozorniti obecnstvo na tu žalostnou okolnost, že jak pan Hustopečan, tak p. od Hané, jakož i ostatní páni bratří velmi malou copiam verborum projevují a že by tedy těmto pánům znamenitě ulehčil jejich polemiku proti Slovanu ten dobrodinec, který by na sebe vzal sestavení úplného slovníčka všech československých nadávek. Avšak kdo ví, jestli páni liguriáni, kteří se beztoho nyní v Mariascheině v češtině cvičí, na podobnou myšlénku tam již také nepřišli, a kdo ví, nevyjde-li; již brzy na jaře nějaká: „Úplná česko-slovenská Mariánská zbrojníčka proti kacírům pro potřebu všech věrných křesťanů v abecední pořádek sestavená a na světlo vydaná. Cum licentia Superiorum. Abychom tedy již zase o coelibatu kněžském počali, ukázal p. Hustopečan nesmírnou obratnost, neboť důvodu od nás ze statistiky proti

jeho předurčené harmonii atd. vedeného použil hned zas proti nám anť praví, že prý právě z toho, že jest více ženských, následuje, že mohou býti k něčemu vyššímu povolány a že také mnoho ženských chudobou, nemocí a tělesnou chorobou zůstane svobodných! Musíme tedy ve smyslu p. Hustopečana a jeho předurčené harmonie velice děkovati prozřetelnosti, že právě na ty ženské ráčila seslati chudobu, chorobu neb nemoc, které by vlastně dle pravidla Hustopečské polárnosti a předurčené harmonie měly býti manželkami těch mužských, kteří vstupují do kat. theologie.

Co se reversů při smíšených manželstvích týče, které p. Hust. zastává, viděti opět z toho jeho pouze hierarchickou tendenci, které se jedna jen o počet duší, o počet poddaných bez ohledu jaké jsou tyto duše. Při smíšeném manželství musí býti zajisté jen rodičům ponechano, v jaké víře chtějí děti svoje vychovávat a reversem může se sice donutiti někdo, aby své děti mezi katolíky zapsal, nikoli se ale nedonutí dáti jim též katolické vychování.

O způsobu argumentace p. Hust. dostane každý nejvýbornější ponětí, když povíme, že z příkladu angl. krále Jindřicha VIII, kterému papež nechtěl povolit, aby si za živobytí své manželky jinou vzal, dokazuje předně, že prý církev vždycky nezvratně hájila nerozlučnost svazku manželského, za druhé ale že já prý o tomto pádu nic nevím. Kdybych tedy ku př. já měl jednou k obědu čočku, a nedal to do Slovana vytisknout, následovalo by z toho dle argumentace p. Hustop. předně, že mám vždy k obědu čočku a za druhé že ani nevím, co jsem měl k obědu! A takovými důkazy nás tito páni porážejí! Každý hošík již v syntaxi musí znát historii krále Jindřicha VIII. a p. Hust. nám ji teprva obšírně vykládá jako nějakou jen nejzasvěcenějším theologům povědomou moudrost. Jak mnoho si ale tito pánové troufají před čtenářstvem Víd. Den. tvrditi, ukazují nám nejlépe slova p. Hustopečana, jenž dí proč jsem se já studem nezarděl, píšíci že hierarchie katol. dovolovala velmožům manželství rušiti a jiné platné uzavříti a jmenuje toto moje tvrzení opovázlivým úsudkem a vytýká mi, proč jsem žádný takový pád nenaznačil. Načež odpovídám p. Hustopečanovi, že já povinen nejsem učiti ho historii, ale kdyby se mnou nějakou sázku peněžitou ve prospěch nějakého dobrého účele učiniti chtěl, zavazuji se několik takových pádů mu pověditi.

Rovněž tak falešné jako zbytečné tvrzení jest p. Hust., že prý jenom katol. církev uchovala našemu národu řeč v době nejsvrchovanější strasti, Risum teneatis amici! Pan Hust. snad chtěl říci, že mnozí katol. kněží mají zásluhu o pěstování českého jazyka a to jest pravda: katol. církev ale co taková ani za mák dobrého neučinila naší řeči a národnosti, nýbrž byla vždy skrze převrácenost své hierarchie obojímu na škodu.

- Právě nyní, píšíc tyto řádky, totiž v pátek dne 6. odpoledne, dostáváme místo Brněnské „Presse“ následující ohlášení od redakce:

Ve středu dne 4. prosince před polednem vyskytla se komisse od zdejšího podkrajského úřadu v tiskárně p. Kopřivy, v níž se málem rok tomu tiskne „Presse“, i osvědčila se s písemným výkazem, že má se strany podkrajského poručeno, aby za příčinou závad, které vznikly prý proti oprávněnosti p. tiskaře, jeho tiskárnu zavřela a zapečetila, což se bez překážky také stalo.

Tímto nenadálým nařízením, ačkoliv se nestalo právě proti „Presse“, jest nám na chvíli nemožno, svůj časopis vydávati, avšak máme naději, že tato pouze náhodná překážka již v nejbližší příchů dnech bude zamezena.

V Brně dne 4. prosince 1850.

Redakce „Presse.“

Tedy konečně našla vláda tu pravou cestu, na které by se snad dalo další vycházení nenáviděných od ní novin zameziti! Jak dlouho to trvalo. Tuším již skoro rok vychází Presse v této tiskárně a až do té doby nevěděla vláda nic o této překážce. V posledních dobách, kdežto jsme často slýchali o jezdění moravského p. náměstníka a ředitele brněnské policie do Vídně, mimovolně nám napadlo, že asi proti Presse něco v plánu jest. Nyní to tedy vyšlo na jevo. Musíme ovšem od redakce Presse očekávati, že dovede vyplésti se z tohoto uzle a že co nejdříve zase s tím posledním nám zbývajícím kusem zákona tisku v ruce vyseká se z milostného objetí vlády a počne opět vycházeti. Ostatně již asi před 14 dny byla v Praze rozšířena zpráva, že vycházení Presse jest zamezeno - zdá se tedy, že přece něco z tajné rady „starších lidu“ vyšlo před časem do veřejnosti.

Poturčenec horší než turek

aneb

klubičko Ariadnino vedoucí po tmavých katakombách Vídeňského Denníka.

H. B Aby se mohli čtenářové naši o svátcích trochu zasmát, (k zlosti zajisté již ani tyto věci nejsou) přivazujeme tuto k letošním jesličkám jednoho dopisovatele Víd. Den. ze Slovenska. Jest to ten skvostný exemplář, jenž tam dopisuje pod znamením mathematického kořínku, a proti kterému již dříve vystoupil náš dopisovatel, jenom že jsme teukrate, nemajíce zde v tiskárně ono znaménko, latinským V jej poznamenali. Doufáme, že nám vážené čtenářstvo naše učiní tu radost, aby si s pozorností přečtlo dopis onoho hrdiny, který umístěn jest po zákazu Slovana na Slovensku v č. 136. Víd. Den. a který tuto celý doslovně klademe. Zní takto:

„Ze Slovenska. Záповěď „Slovana“ na Slovensku považujeme my Slováci za nutnou potřebu nynějška a za důsledný účinek politického systemu naší vlády. Žádný toho tajiti nemůže, že zvláště v posledních časích „Slovan“ nejinak sobě počínal než jako známé radikální časopisy před říjnem 1848tým ve Vídni a maďarské a „slovácké“ noviny, před vypuknutím maďarského odboje. Netřeba nám ani čísti mezi řádky; neboť zjevně prohlašuje „Slovan“ nemožnost státního bytí Rakouska, každé hnutí vlády co reakci, mužům o udržení mocnářství zasloužilým se posmívá. Zjevné a nepoctivé revolucionáře poukazuje na cestu propasti. Důkaz to, kam vede vrhnutí se v náruč zásadám bořicím. Havlíčkovi se již nic nelíbí; každý, kdo nějaké moci požívá - zdá se mu býti nepřitelem svobody, odpůrcem Slovanstva, zrádcem principu liberálního. On vždy hlásá, že chce a zastává pravdu, jakoby mimo něho nestávalo již prazádné pravdy, nijakého práva a „Slovan“ jakoby novým měl se státi zákonem století devatenáctého! - I uvěřil by snad některý duchem slabý, že povstal apoštol nový na české půdě, kdyby náhledy „Slovana“ nebyly tak jednostranné, jeho výrazy mnohdy tak sprosté a cynické, jeho kritika co písek mělká a nade vše to, kdyby neprovíval všecky posud vyšlé svazky časopisu tohoto duch nadutosti a opravdové despotické libovolnosti. Při tom všem lichotí to p. Havlíčkovi, že se opírá vláda zásadám jeho klamným, k jakým se i Mazzini i LedruRollin i Košuth i všichni despotové noví přiznávali a posud přiznávají; - vidí v tom p. H. mučednictví, když jej ženou z města do města, by nepustilo símě jeho půdy v lidu, k větší vždy dokonalosti duchem času p. Havlíčkovi protivným pokračujícím. Ihned se odvolává na onen věk žití Kristova, na dobu prvního křesťanství, tak jakoby jeho výroky srovnávaly se s pravdou Kristovou, s pravdou apoštolskou. I vězte p. Havlíčku, že jest pravda starší než Vy a

Vaše brojení toliko podkopávání její! Za časů oněch, když křesťanství do života bylo uváděno, možné ano přirozené bylo pronásledování učitelů božských - tak jako za našich časů přirozené jest protivenství proti falešným prorokům a klamným hlasatelům pravdy. Neboť vyšinouc se člověčenstvo jedenkrát na dráhu osvěty a pravdy křesťanské, pokračuje a vyvinuje se v duchu tom i nemožno tedy, aby v nynější době stalo se protivníkem pravdy a její zastavatelů. Zoufati nesmíme na duchu křesťanstva -a všechny špamprnády, jakých již „Slovan“ na svět přivedl, nebudou v stavu, zdravou mysl národu českoslovanského opítí a sílu národní jeho zničiti. - Co se nás týče, nezapovídali bychom Slovana, poněvadž se sám poráží. Každý vyšlý svazek zabije předešlý. Co národu prakticky prospívá, to u něho nenalezá oblíby a jestli se p. H. vždy vychloubá, že se jeho „Slovan“ hojně odebírá a čte -může být ujištěn, že nepůsobí ani za mák, leda že v nedospělém politickém rozumu tu onde rozeseje nespokojenost a lehkovážnost; tak jako každá komedie více lidí přivábí, nežli každá jiná vážná a tichá demonstrace občanská.

My Slováci máme vážnější úlohu nežli hašteřit se o to, jestli jsou zákony našeho ministerstva podle formy staré čili nové. Jsouce pevně přesvědčeni, že chce zbudovati vláda mocnářství na základě ústavy a rovnoprávnosti, bez vsí pochybnosti k tomu přispíváme, aby úloha ta se podařila. Kdo že pro Bůh! by mohl mysliti, že jsou Hanrich, Attems, Kozáček, Hlaváč a j. zpátečníci, sloužící státu a národu podle nynějšího systému politického. Jsou naše školy národní a učeliště nově zřízené lží? Komu se smí ukřivdit od úřadů, jemuž by volno nestálo o své právo se ucházeti? Komu se klade překážka v pěstování řeči a národnosti své? - Necht' nám zodpovídá p. H. tyto otázky. My však nehledíce ani v pravo ani v levo, budeme pokračovati na přímé cestě, již uznáváme za nejlepší.“

Tolik jest tedy slov dopisovatele, který „kráčí na přímé cestě“ a vyzývá nás, abychom mu zodpovídali jeho otázky. Jsouce tedy tentokrát při zvláště dobré chuti, učiníme ještě více než co si žádá tento „na přímé cestě krácející“ hrdina, a zodpovídáme mu i to, nač se ani neptal. Řekněme mu tedy napřed, že on jest konceptní adjunkt u hr. Attemsa v Prešpurku, vysloužilý spoluoud známé nejkrajnější levice Slovanské Lípy v Praze. Chtěl-li by, abychom mu zodpovídali ještě jiné otázky, ku příkladu jak se jmenuje, neb strany jistého odjezdu z Prahy atd., atd., ať se nás jen zeptá. Na každý způsob ale jest on plnokrevný Čecháček, jenž se žlutým prýmekem za nadějí slouží.“ A jak mu to pěkně sluší „My Slováci“ sem, „My Slováci“ tam, jak se to hezky píše z pozastolíka v kanceláři Prešpurského komisariatu ve jménu celého Slovenska! To jsou „ty přímé cesty!“

Čtenaři čtouce v tomto dopisu tak z vysoka pronešené potupné úsudky o panu Havlíčkovi, sotva mi budou věřit, kdybych jim řekl, že pan Havlíček ještě r. 1849 tumuto vznešenému tupiteli svému dal na jeho žádost několik zlatých na cestu do Slovenska a přece je to pravda. Ale tak to chce tento svět a od jakých lidí se člověk časem svým musí nechat poučovat, vidíme nejlépe z toho, když tento dopisovatel na počátku svého dopisu praví: „my Slováci považujeme záповěď Slovana na Slovensku za nutnou potřebu“ a v prostředku zas téhož dopisu praví: „co se nás týče, nezapovídali bychom Slovana.“ Takový človíček potom, který, jak z toho viděti jest, posadí se na vysokou stolicí, hází okolo sebe falešnými proroky, vede politiku a vyčítá nám mělkost, jednostrannost atd. atd. Člověk neví věru, má-li se zlobit neb smát, zlobit nad nicotou povahy lidské a smát se, že strana vládní nenachází jiných rytířů.

Nový způsob mluvení, dle kterého dopisovatel onen nazývá Mazziniho, Ledru-Rollina a Košutha „novými despoty“, není posud ve světě obyčejný, až posud má ještě slovo despot jiný význam. Mne sice také nazývá despotem, poněvadž jsem ale posud žádnou ústavu nezrušil, žádného v obležení nedržím a také nikoho nutiti ani nemohu ani nemíním, aby moje smýšlení za pravé držel, myslím si snad, že slovo despot znamená ve Víd. Den. jen tolik, co demokrat. Když ale jeden svazek Slovana druhý poráží, když Slovan za mák nepůsobí, nač proti němu vlada tak starostlivě brojí? K čemu ty útraty?

Slováci prý mají vážnější úlohu nežli hašteřiti se, jsou-li zákony dle nové neb dle staré formy, aj. aj, maličkost - nepochybně tedy tato vážnější úloha Slováků jest, aby živilí takové praktikanty, jako jest p. spisovatel! Ostatně škoda věru slov proti takovým, kterým beztoho z každého slova jejich čpí přetvářka, poněvadž se nutí zastávati nyní zásady cizí. Smutné jest to podívání, když lidé, kteří r. 1848 nám škodili dětinským radikalismem beze všeho plánu, nyní zase se stali vojskem poslušným reakce. Zapotřebí jest ale odhalovati takovým rytířům visíry ještě v čas, a zameziti jim tak cestu, aby časem svým až se vítr obrátí, nemohli zase nazpět do řádu liberálního. Učinili jsme si proto pevně, že každého dopisovatele do Víd. Den., jehožto jméno vypátrati se nám poštěstí, jmenovati budeme časem svým veřejně: neboť lehce jest bez udání svého jména všelicos do světa pouštěti, ale zapotřebí jest v časech takových jako jsou naše, aby každý, za to co mluví, jménem svým se zaručil a aby si nikdo nemohl na obou stranách místečko pro sebe ohřívati.

Pozorovatel politický

H. B. Tyto dni dostali jsme od některého svého tajného dobrého přítele anonymní dopis, jehožto obsah jest jistě pamětihodný, zvláště proto, že nám ukazuje nesmírné schopnosti našeho veleslavného náměstnictví k tajné policii. Přípis úřední koluje totiž po naší milé vlasti, jehožto pro všechny potomky velmi zajímavý obsah jest asi následující:

„Laut einer herabgelangten konfidentiellen Mittheilung der k. k. Statthalterschaft in Prag, soll die vom Hawlíček in Kuttenberg redigirte Zeitschrift Slovan in einer Doppelausgabe erscheinen, welche wahrscheinlich in einer der českischen Städte Časlau oder Humpolec von einer Winkelpresse gedruckt wird, und worin die regierungsfeindlichen Tendenzen des Hawlíček noch mehr ans Licht treten.

Dieselben werden aufgefordert hierüber strenge zu wachen etc.

To jest, že prý dle důvěrné zprávy od c. k. náměstnictví v Praze, vychází Slovan náš v dvojím vydání, totiž snad že to jedno zcela krotké jen tak na oko zde v Kutné Hoře vydáváme a sl. c. k. náměstnictví předkládáme, zatím ale zcela jiné zuřivé tiskneme nepochybně prý buď někde v Čáslavi neb Humpolci v pokoutní tiskárně. Kdo něco podobného vys. sl. náměstnictví v Praze udal, projevuje arci ku podivu malé zkušenosti v umění tiskařském a v známosti maloměstských klepů. Zajisté by ani dva dni tajné nezůstalo, kdybychom v Humpolci neb Čáslavi pokoutně něco tiskli, již druhý den by všechny babičky in loco jedna druhé v největší důvěrnosti svěřila, že se tisknou tam a tam bankouoty atd. Že však vys. sl. c. k. náměstnictví podobným až příliš nechutným a fantastickým klepům, které by se jen v hlavě některého nejvýbornějšího, dobře smýšlejícího uroditi mohly, předce uvěřilo, tomu bychom nikdy bez patrných důkazů uvěřiti nemohli. Vys. sl. c. k. náměstnictví velice se v nás mýlí, jestli nás nyní drží za schopné nějaké protizakonní agitace: vždyť máme přísambůh! až příliš mnoho co brániti patrné zákony, které pro nás mluví a kterým se prakticky jiný smysl podkládá! Nač bychom se pouštěli na tak beznadějné pole protizakonnosti? Zdá se nám, že bychom mohli sl. náměstnictví nejlépe vysvětliti původ takových podivných zpráv: řekli jsme kdysi v žertu, že hodláme se u ministerstva ucházeti o povolení na kočující polní tiskárnu, abychom mohli, až všechna tiskárnami opatřená města do obležení přijdou, někde na čistém poli neb v lese noviny své tisknouti, snad tato pověst převzala na se poznenáhla roucho pokoutní nějaké podzemní neb povětrné tiskárny v Humpolci neb v Čáslavě? Fantasie lidská! jak mnoho žertů jsi již naplodila!

- Tedy se již proroctví naše - avšak lehce tu bylo prorokovat - vyplnilo a máme již ne-li říšskou radu, alespoň přednostu říšské rady. Přednostou jmenovan jest baron Kübek - nomen omen! zdá se tedy, že první otázka, kterou páni ministři nové říšské radě předloží, bude ta, kterak by se nejsnadnějším a nejčerstvějším způsobem docílití dalo, aby se naše bankovky ve stříbro a zlato proměnily!

- Zase nám již slibují svolání zemských sněmů, nevím již po kolikáté. Tentokráte kladou delší lhůtu totiž až do června. V červnu řeknou zase, že až v budoucím máji a tak dále.

- Co nejdříve prý vyjde nový zákon o právu vodním (užívání vody) zajisté již z mnohých stran toužebně očekávaný. Kdyby jen byl okolnostem našim jak náleží přiměřený.

- Tak tedy se již přece dočkal Víd. Den. té radostné chvíle, kdežto nám mohl podati tu zprávu, že Slovan pro Uhry zapovězen jest. Formule, kterou se to děje, jest velmi krátká a dle nejhovější mody bez udání všelikých příčin. „Vysoké velitelství vidělo se pohnuto.“ Ohlášení toto pro okres Prešpurský vytištěno jest dne 10. prosince v Prešpurských novinách a datováno jest od 4. prosince z Prešpurku, potřebovalo tedy na marš z kanceláře vojenského velitelství Prešpurského do redakce novin Prešpurských plných pět dní. Z toho již může obecnstvo pozorovati, jak mnoho asi času potřebovalo než přišlo z úst denunciantů přes Pešť až do Prešpurku, i není tedy divu, že došlo dříve do privatní vedomosti v Kutné Hoře, než dojde do oficiální známosti pp. poštmistrů uherských. Proto jsme tedy mezi tím časem již mohli zaslati na Slovensko všechno, čeho zapotřebí bylo ještě si před rozchodem pověditi. Jako každý pravý Čech, když si nohu zlomí, se raduje, že si nesrazil vaz, tak i my těšíme se při této smutné události tím, že Slovan touto záповědí v Uhřích ztratil více odběratelů než jich ma Vídeňský Denník na celém světě. Zákazem Slovana v Praze ztratili jsme sice skoro víc než jednou tolik odběratelů než v Uhřích, přece však jsme tento zákaz tak hořce nenesli jako zákaz v Uhřích, jmenovitě na Slovensku, kdežto se již počalo velmi dobře ujímati srozumění s námi a přesvědčení o potřebě jednoho spisovního jazyka, což se nám zdá býti nevyhnutelná výminka lepší budoucnosti jak pro Slováky tak i pro nás na Moravě a v Čechách.

Toto poznenáhlé zapovídání Slovana napřed v Praze, pak v Haliči, nyní v Uhřích (ve Vídni snad jen proto Slovana nemohou zapovědít, že by sice neměl Denník proti komu psát), připadá nám asi jako pouštění krve. Vláda by asi nerada zjevně zrušila zákon o tisku, a proto hledí Slovana usmrtiti jiným způsobem. Zákazem v Praze, v Haliči, v Uhřích ztratili jsme asi tisíc odběratelů, což dělá ročně asi 7000 zl. stř. Papír, který pro 1000 odběratelů ročně se

zpotřebuje, dělá asi 2000 zl. stř. Kdo věci rozumí, nahlídne, že ostatní výlohy při časopisu bez ohledu na větší neb menší počet odběratelů skoro stejné zůstanou, že tedy s odpadnutím 1000 odběratelů o mnoho víc ušetřiti nemůžeme při výlohách než ty 2000 zl. za papír. Patrně tedy, že při stejných skoro materialních výlohách oněch nám ubývajících ročních 5000 zl. stř. jinak než na honoráru ušetřiti nemůžeme.

Každý jistě nahlíží, že může býti časopis tím dokonalejší, čím více osob jemu svou celou činnost věnuje: to nám ale nemožno jest, když nám peněžitých prostředků k tomu chybí. To tedy jest jediný účel vlády při zapovídání časopisů v obleženosti, aby časopisy opoziční z nedostatku peněžitých sil chřádnouti neb zahynouti musely: nebo že nikoho v Uhřích nepobouříme, jako jsme posud ani v Praze ani ve Vídni pokoj a pořádek nezrušili, to přec nahlíží každý.

Jest nyní dvojí cesta před námi. Buď psáti tak, aby s námi vláda byla spokojena, toho ale při vši mírnosti nikdy nedocílíme, proto, že vláda nynější půjde vždy dál a dále, tak že i konečně ty, které nyní sedmašedesátníky jmenujeme, bude vláda časem svým vydávati za radikalisty až totiž s námi ostatními hotova bude, tak asi jako před r. 1848 hrabě Wurmbrad a hr. Fr. Thun považováni jsou od vlády za buriče. Druhá cesta jest neměnití svůj směr, směr, který máme již od počátku svobody tisku a chladnokrevně čekati až přijde poslední rána. My se držíme této druhé cesty a neupustíme od ní. Zákonitost byla vždy naším heslem a zůstane jí také, pokud bude možná. Na zákonní cestě nemůže vláda Slovana nikdy potlačiti: co se nám násilím neb obejitím zákonů státi může, víme sice dle nedávných příkladů na jiných, předce však máme úmysl raději tomu nejhoršímu se podrobiti, nežli pro strach lidský opustiti od svého přesvědčení. Sint ut sunt, aut non sint!

- Blahověst Pražský podává nám zprávu, že dříve ještě nežli zřízeno bude páté biskupství v Čechách, kardinál arcibiskup Schwarzenberg o to se postarati hodlá, aby zlepšeny byly platy kaplanů a sice v tom způsobu, aby každý měl nejméně asi 100 zl. stř. čistých, řádných důchodů. - Nyní tedy přece hierarchie nahlíží, že páni kaplani mají veliký vliv na lid a že jest zapotřebí nějakým způsobem tyto až posud velmi zanedbané dítky své sobě nakloniti. Jsme velmi žádostivi, odkud se asi ten znamenitý kapital opatří, který by k doplnění takové congruy kaplanské v Čechách potřebný byl, a zvláště vezme-li se také k tomu něco z těch 300000 zl. vid. č., které má arcibiskup Pražský ročních důchodů. Zdá se nám, že se asi nezmýlíme, řekneme-li, že největší část těchto peněz vzata bude z místních církevních důchodů.

Mnohý snad bude si mysliti, že snad zde bez příčiny kardinálu-arcibiskupu Pražskému za dobré zlým odměňujeme, pročť zapotřebí jest zde maličkého vysvětlení. Kardinál-arcibiskup Pražský byl na Vídeňském sjezdu biskupském (jak se nyní bezpečně ví) hlava té strany, které vůle se tam provedla. Z toho viděti jest vlastně směr pana kardinála. Cokoli také od svého nastoupení arcibiskupství Pražského učinil, z ničeho se ještě nejevila vůle k potřebným opravám, nýbrž všude jen bažení novými prostředky podporovati staré věci. Zlepšení toto platů kaplanských nemůže se tedy dle náhledu našeho považovati za počátek ostatních oprav, nýbrž za závoru proti nim. „Tu máte každý 100 zl. stř. na rok a buďte zticha, buďte s námi.“

- Pan Hurban obdržel od vlády 1000 zl. stř. pod jménem náhrady za dvě léta, po která od své fary vzdálen byl. - Znamenité jenom, že tato náhrada v hotovosti tak dlouho čekati musela, až vyšel ve Víd. Den. Hlas ze Slovenska -

- Také velmi dlouho na sebe dala čekati odpověď na výčitky od Slováků a od redakce Slovana p. Kollárovi učiněné. Teprva nyní objevila se ve Víd. Den. pod nápisem „Od Pešťanských Slováků“, z nichžto ale není nikdo podepsán, tak že souditi musíme, že tito „Pešťanští Slováci“ nejsou nikdo jiný nežli tamější pan učitel, o kterém nám již dopis od jednoho velmi řádného Slováka Pešťanského dne 25. listop. privátně zaslaný zprávu podává, že shání nějakou odpověď a vypůjčuje si noviny z r. 1848. Jest to arci šumnější titul „Od Pešťanských Slováků“ nežli od jednoho učitele v Pešti. - Poněvadž nevíme, budou-li naši páni dopisovatelé ze Slovenska i nyní po zákazu Slovana v Uhřích dále psáti, musíme sami tuto obranu páně Kollárovu objasniti. Že mi snad s nějakou libostí p. Kollára jsme nezlehčovali, důkazem toho jest již číslo 151. Národ. Nov. od 5. října 1848, kdežto celé ono osvědčení p. K. z Pešťanských novin vytištěno jest a od nás nic jiného nedodáno nežli „Přijde na to, není-li vynucené“ V tomto osvědčení praví p. K. „že on z lásky k vlasti (maďarské) se osvědčuje že nemá žádného účastenství v popuzování Slováků v hořejších stolicích, že drží toto vzbouření dle svého nejvroucnějšího přesvědčení za nezákonné a ošklivé (verwerflich), že již po více let se zaslepenými původci jeho ve spojení s p. superint. Szeberényim bojoval a lid před scestím varoval, na které jej svěsti chtěli.“ Ne bez příčiny užil p. Koll. také jména p. Szeberényiho, který zase nazývá povstalé své krajany „fremdes Gesindel“ (cizí holotou) a který vůbec u Maďarů hleděl se všemožně připochlebiti. Kollárovo osvědčení jest od 24. září; marné tedy jest zde všechno vykrucování, jako by p. K. byl nevěděl, co se na Slovensku děje, a byl věřil zprávám v Pešti roztroušeným, že rabují židy atd. Vždyť již 20. září stálo v Pešťských časopisech, že panslavisté z Vídně vtrhli do Slovenska, že ale panslavisté nepřišli proto, aby

rabovali židy, že také Hurban. Štúr, Hodža, o nichž p. Kollár (jak ze samého osvědčení je patrné) dobře věděl, že jsou na čele povstání, mají jiný účel než drancování: toho přec se p. K. domýšleti nemohl! Nade všechnu pochybnost jest tedy, že p. K. buď ze strachu neb z pochlebenství k vládě maďarské se svých krajanů odřekl veřejně. - My ale jsme o tom mlčeli s ohledem na staré zásluhy p. K. Když ale ve Vídni rovněž zase počal tak němčiti a centralistům pochlebovati, jako v Pešti maďaril, aniž jsme již viděti mohli jinou příčinu toho než pouhou svobodnou vůli p. Kollárovu: tuť se nám zdálo zapotřebí nemlčeti déle. V obraně p. K. stojí „že prý p. K. tolik jalové fanatiky nemá, aby se dal pro nic za nic jen tak pro parádu zabít“: toho ale od p. K. nikdo nežádal, my bychom již s tím hrdinstvím spokojeni byli, kdyby byl raději z Pešti utekl, nežli sepsal takové národu zrádné osvědčení. - Na hrubosti, kterými fabrikátor této obrany p. dopisovatele a redaktora Slovana častuje, bylo by škoda odpovědět: my zajisté oba zapotřebí nemáme vysvědčení svých schopností a tendencí si bráti od p. učitele Pešťanského, anť jsme již odjinud i z krasopisání i ze čtení i ze slabikování attestatum obdrželi. - Bylo by to sice v jiných okolnostech hezké, že se učitel o svého bývalého faráře ujímá: ale ta okolnost, že onen farář bývalý nyní ve Vídni sedí u zdroje rozličných lásek, zvláště ministerstva osvěty a duchovních záležitostí, tato okolnost, pravím, odjímá této rytířské službě mnoho lesku.

- Jugosl. Nov. vypravují nám zajímavou anekdotu o jistém úředníku, jenž pravil: „Bohužel! zde nahlížím potřebu slovanského jazyka zvláště při komisích.“ Slované v Záhřebě by zase mohli říci: Bohužel! vidíme nepotřebnost úředníků takových u nás, kteří jen s bolestí nahlížejí potřebu našeho jazyka!

- Tak nazvané prostřední vlády německé totiž Bavorsky, Wurtemberg, Sasy, Hanover mrzí prý se velice na to, že jenom Rakousko a Prusko sami o své hlavě rozhodli v Holomouci budoucí osud Německa, ani se jich netázavše. Učinily prý nyní mezi sebou úmluvu, aby si pojistily pro budoucnost také nějakého hlasu v záležitostech Německa. Podivné jest, když někdo mysliti může, že by se zapletené záležitosti německé daly na pokojné cestě pro všechnu budoucnost uspořádati!

- Od té doby, co se u nás vyskytla říšská rada, pozorujeme v Reichszeitungu nejopovrhlivější řeči o bývalých liberálních sněmích, které nenazývá Reichszeitung jinak než „politické blázince“, „sněm nerozumu“ atd.

- Strany kroků učiněných od vlády proti vycházení „Presse“, o kterých nepochybně časopisy pod obležením vycházející mlčeti budou, můžeme tuto sděliti z nejlepšího pramene následovně: Pan Kopřiva obžalován jest, že své osobní tiskařské právo jinému pachtoval a následkem toho nepochybně uzná krajská vláda Brněnská, že se panu Kopř. toto právo odejme. Tím způsobem tedy nebude moci Presse z nedostatku tiskárny v Brně vycházeti, neboť jak slyšíme, žádný jiný tiskař Brněnský z bázně nechce tisk těchto novin na sebe přijmouti.

Peníze

H. B. Peníze sobě již získaly nesmírný vliv na osudy lidské, a čím více se šíří vzdělanost ve světě, tím většího ještě nabudou. Zvláště nyní za našich dob vidíme, že se u nás dějí s penězi obzvláštní posud nevidané obraty. Ačkoli sice každý každodenně s penězi zachází, přece pochybuji, aby každý měl náležitého ponětí o tom, co jsou vlastně peníze, v jakém poměru stojí k sobě rozliční druhové peněz, jaké jsou výhody a jaká nebezpečí nynějšího způsobu užívání jich v občanském životě. Snad tedy nepochybíme, kladouce toto malé rozjímání o tomto předmětu.

Nikdo arci neočekávej tentokrát satyrický nějaký článek podle motto: „že peníze světem vládnou, staré přísloví“; nechceme zde hleděti na peníze co na jmění jednotlivců, nýbrž jen co na nástroj všeobecného obchodu.

Původ peněz jest patrně tento: Lidé mají toho nevyhnutelnou potřebu, aby si společné jmění své vyměňovali; jeden má jisté věci více než jí sám pro sebe potřebuje, za to ale nemá mnoho jiných věcí, které by potřeboval a kterých zase jiní více mají než jich pro sebe potřebují. Oběma stranám bude tedy výborně poslouženo, když sobě každý za své nepotřebné (t. j. jemu zbývající) věci od jiných vyměnití může takové, které potřebuje a které zase těmto zbytečné jsou. Tato výměna věcí zbývajících za potřebné jest obchod nejprvnější.

Aby však každý jednatel, kterému něco zbývá a který zase všelicos jiného potřebuje, sám osobně nemusel hledati ty, kterým právě tyto jemu potřebné věci zbývají, zaměstnávají se již od dávna jistí lidé tím, že tuto výměnu zbývajících věcí za potřebné mezi jednotlivci

prostředkují, přejímajíce totiž od každého to, co mu zbývá, a dávajíce mu za to zase to, co potřebuje. Ti se nazývají obchodníci.

Hlavní věc při obchodu jest ale následující: Petr ku př. má zbytečných koží, potřebuje ale sůl. Kdyby tedy sůl za své kože obdržeti chtěl, musel by především někoho hledati, který sůl zbytečnou má. Našel by takového, avšak ku př. Pavel, který tu sůl zbytečnou má, nepotřebuje také žádných koží, nýbrž potřebuje zezezo. Patrnó tedy, že svou zbytečnou sůl nedá za kože, nýbrž jen za železo, neboť kdyby jí za kože dal, musel by teprva zase někoho hledati, který právě železo zbytečné má a sůl neb kože potřebuje. Kdyby tedy obchodník náležitě chtěl výměnu mezi jinými prostředkovati, musel by všechny věci v zásobě míti, aby mohl každému za všechno dáti právě to, co onen potřebuje. Z toho ohledu by již bylo veliké ulehčení, kdyby byla nějaká věc, kterou každý často potřebuje a které by se tedy použití mohlo za výměnní prostředek, poněvadž by za ni každý rád své zbytečné věci vyměnil, vida dobře, že si pak opět snadně vyměnití může to, co sám potřebuje. Proto také víme, že v rozličných krajinách a v rozličných dobách se používalo rozličných věcí za takové výměnní prostředky ku př. koží malých, kovů rozličných i dobytka drobného a jiných. Takové upotřebení jistých věcí za všeobecný výměnní prostředek jest již první ovšem nedokonalý zárodek peněz.

Avšak tím ještě není všechno docíleno. Ne dosti na tom, aby se vynašlo jedno zboží, které by každý rád co výměnu za své zbývající věci přijímal, též zapotřebí jest, aby každý za svoje věci tolik dostal jiných, aby spokojen býti mohl s touto výměnou. Hlavní tedy vlastnost výměnného prostředku jest jeho dělitelnost, aby totiž možná bylo každému dle množství a dle užitečnosti jeho věci stejně platné množství tohoto výměnného prostředku odevzdati. Takový, dobře dělitelný, všeobecně potřebný a vážený prostředek k vyměňování rozličných věcí jmenujeme peníze.

Někteří sice vykládají smysl peněz jenom tak, že jsou to věci jinak na sobě bezcenné, kterým ale všeobecné usrozumění teprva cenu přidává, aby se jich mohlo použití k výměně rozličných věcí. Tomu ale naprosto odporujeme a pravíme, že peníze nikdy nemají býti známky bezcenné, nýbrž vždy věci mající svou vlastní vnitřní cenu.

Počátek užívání peněz sahá až do nejprvnějších časů člověčenstva, ačkoli se jich ovšem tehda neužívalo ještě tak jako nyní. Z počátku užívalo se zajisté peněz jenom v drobném místním obchodu, ve velikém mezinárodním obchodu velmi dlouho se ještě udržela pouhá výměna zboží za jiné.

Po tomto tedy všeobecném rozjímání budeme jednati o peněžích, jakých se užívá za našich časů. Kovy a jmenovitě tak nazvané drahé kovy, totiž zlato a stříbro, počaly se již velmi záhy co peníze užívat i a až na naše časy se také ve všeobecném užívání udržely. Drahé kovy mají ovšem mnohé přiměřené vlastnosti k tomu, aby za peníze sloužiti mohly, totiž cenu vnitřní, trvanlivost dosti velikou, neporušitelnost a pohodlnost na schování a přenášení. Při obchodu vzímající se velice, nemohly však kovové peníze přece dokonce postačiti, dílem proto, že přece při velikých sumách a častém obrácení jich nejsou dosti pohodlné, dílem proto, že by zásoba drahých kovů vedle jinakého používání jejich nepostačila na tolik peněz, kolik jich již nyní zapotřebí jest, dílem však a hlavně proto, že se peněz bitých z drahých kovů při častém užívání velmi mnoho opotřebuje, což by ovšem tím více škody obnášelo, kdyby všechny peníze byly jen z drahých kovů.

Z těchto příčin tedy přišly do užívání peníze jiného druhu, totiž papírové. Peníze papírové poskytují v obchodu všelike výhody, kterých se kovovým nedostává, totiž jsou nad míru pohodlné k chování a nošení i k počítání, při opotřebenosti jich se nic neztratí, (aspoň tak málo jako nic, totiž nepatrná výloha za fabrikaci jiných). Avšak mají zase papírové peníze na sobě dvě velmi nebezpečné vlastnosti, totiž předně možnost k padělání (falšování), k čemu jest ovšem veliké lákadlo, protože kromě mechanické zručnosti nic jiného k tomu zapotřebí není, za druhé ale a hlavně možnost bankovních a státních bankrotů neb klesání valuty, jako toho ku př. nyní všichni zarmoucení svědkové jsme. Kdyby nebylo těchto dvou nebezpečných vlastností, vyhověly by jistě papírové peníze nejlépe všem požadavkům prostředku výměnného a zasluhovaly by ve větším obchodu přednost i před kovovými. Mnohý snad vrstevník naší doby, jenž velmi mnoho již podlepoval našich nynějších šestáčkův a desetníků, bude nad tím nedůvěřivě hlavou vrtěti, že by papírové peníze zasluhovati mohly přednost i před kovovými. Ovšem, to co u nás nyní jmenujeme papírové peníze, toť ovšem nezasluhuje přednost před kovovými, jakož toho i agio skutečným důkazem jest. Hlavní vlastnost každých pravých papírových peněz musí býti jistota, neboť bez jistoty jest papírový peníz tolik co tumpachový neb mosazný dukát, totiž vlastně falešný, nic více než kus potištěného papíru. Ať nikdo nemyslí, že papírové peníze (banknoty) jenom známky jsou peněz, kterým se jen skrze všeobecné usrozumění cena připisuje: pravý papírový peníz nesmí býti nic jiného než úpis hodnověrný na jistou cenu s tou nevyhnutelnou výminkou, aby každý majitel tohoto papírového peníze v každou dobu mohl za onu cenu úplně obdržeti a vyměnit. Neboť jest jisto a každému patrné, že kus potištěného papíru nemůže míti sám v sobě takovou cenu, abych za něj několik dní pracoval neb své pracně nabyté zboží vyměnil: ovšem ale může míti

kus takového papíru pro každého velikou cenu, když jest na něm hodnověrně pojištěno, že majitel jeho každou chvíli tolik a tolik ku př. zlata neb stříbra neb jiného zboží zaň dostati může. Cena takových papírů ale klesati musí, čím více ona jistota odpadá, že za ně tolik zlata neb stříbra neb jiného zboží dostanu, co na nich sepsáno jest. Tuť jsme u příčiny agia (adzia), které za našich časů hraje tak velikou roli. Agio jest přídavek, který se dává při vyměňování jedněch peněz za druhé. Na bankovce ku př. stojí, že každý její majitel za ní dostane v nár. banku 15 dvacetníků stříbrných. Pokud panovala úplná toho jistota, měly jistě bankonoty ještě agio před stříbrem, to jest poněvadž bankonoty v obchodu mnohem byly užitečnější než stříbro, rád mohl dáti každý, kdo bankovky potřeboval, nějakou malou náhradu tomu, kdo mu je za jeho stříbro vyměnil. Skutečně také, zvláště místy, připlácelo se malé agio na bankonoty. Jakmile ale národní bank přestal vypláceti za bankonoty stříbro, hned se věci obrátily naopak a stříbro dostalo agio nad banknotami, kteréžto agio vstupovalo tím více, čím více se množila nejistota, a kdyby hospodářství nynější našeho ministerstva a banku déle trvalo, přišlo by to snad s našimi banknotami tak daleko jako s francouzskými assignaty v prvních letech republiky před Napoleonem.

Jakým způsobem ale může býti způsobena úplná jistota papírových peněz, tak aby zůstaly vždy hodnověrnými úpisy, strany toho se nesrovnávají státní a národní ekonomisté. Pohlédněme dříve na příčiny klesání valuty, z kterých se samo sebou ukáže příčina nejistoty a tudý prostředky k uvarování se jí.

Především vidíme, že vlády velmi nesvědomitě zneužívaly papírových peněz. Řekli jsme již dříve, že papírové peníze, nemají-li býti pouhý bezcenný papír, nevyhnutelně musí býti úpisy na jisté věci (buď zlato a stříbro neb jiné cenu mající zboží) Vláda tedy může na dva způsoby vydati dobré a jisté papírové peníze, buďto když sama se zaručuje za to, že niajitelům jejich tolik a tolik vyplatí, buďto když toto zaručení místo vlády přijímá někdo jiný, ku př. bank. V prvním pádu nejsou vlastně papírové peníze nic jiného, než dlužní úpisy vládní a mají tak dlouho cenu, dokud jest vláda v očích obecnstva jistým dlužníkem. V druhém pádu zase jsou papírové peníze dlužní úpisy těch, kterým vláda vydávání jich odevzdala a jistotu mají jen potud, pokud nepochybno jest, že vydavatelé vždy vstavu jsou za ty vydané papírové peníze vyměniti stříbro, zlato, neb jiné zboží. Nejobyčejněji děje se toto vydání peněz skrze banky, a sice tak, že jistá společnost složí jisté množství stříbra neb zlata a kromě toho jiného způsobu jmění do zástavy dá, a za to dostane od státu právo papírové peníze vydávati. Takového způsobu společnost jest také u nás Vídeňský c. k. priv. národní bank. Pokavad množství

vydaných papírových peněz v jistém přirozeném poměru jest k zásobě stříbra a zlata v sklepích banku ležící, potud udržeti se musí bankovky vždy v dobré ceně, protože banku možno jest každou chvíli na požádání za ně stříbro neb zlato odevzdati. U nás ale ku př. nyní suma vydaných bankovek daleko převýšila tyto přirozené hranice a náš Vídeňský bank vydal již mnohem více než desetkrát tolik papírových peněz než drahých kovů za ně v záloze má. Vlada totiž v dobách, když peníze potřebovala, opatřovala si je na nejlehčí ale i na nejlehkomyslnější způsob, nechala totiž v banku natisknout banknotek a platila jimi své potřeby. Tím ovšem přivedla vláda brzy bank na mizinu co se úvěry týče. Bank ovšem nevydal vládě jinak nové banknoty nežli na dlužní úpis: ale stalo se během krátkého času, že největší bohatství banku byly jen tyto dlužní úpisy vlády. V dobách ale, kdežto vláda naše byla v úzku, kdežto hrozilo časem i pominutí a rozpadnutí celé říše, což platily toho času úpisy vlády? Tak se tedy brzy rovnal náš bank dlužníku v konkursu postavenému a vláda nemohla jinak než násilím opatřiti banknotám jejich cenu, nařízením totiž, že se přijímají musejí místo stříbra. S ohledem ale na zahraniční obchod nastalo zase agio, protože nařízení vlády naší o nuceném přijímání bankovek za hranicemi ovšem nic neplatí.

Jiná příčina, pro kterou papírové peníze ve valutě klesly, jest též přirozená, neboť se jeví při všelikém jiném také. Jest to totiž nesmírné množství papírových peněz. Na každé věci to pozorovati můžeme, že v ceně klesnouti musí, kdykoli se nad potřebu rozmnoží. Dle obecního, vlastně všedního smýšlení arci se říká, „že čím víc peněz, tím líp“, ale to platí jen o jednotlivcích, pro všeobecnost, pro celek jest veliké, nad potřebu vzrostlé množství peněz papírových škodlivé a táhne za sebou vždy klesání valuty. Tyto dvě příčiny tedy, nedůvěra k dlužníkovi a nesmírné množství peněz papírových, dohromady spolu přivedly agio u nás na takovou výšku.

Ostatně není tento stav náš pro ty, kteří již přes padesát let žijí, nic neobvyčejného, za císaře Františka ve válkách francouzských byl stav rakouských papírových peněz ještě horší. Císař František¹ dal tenkrát natisknout tolik banknot, že si s nimi sedláci tabák zapalovali, nejlepší to důkaz jejich ceny. Účty státní se tenkrát veřejně nekladly a proto se ani neví, kam se podělo všechno to stříbro a zlato dílem z hor, dílem od nábožné vlády v kostelích pobrané, dílem všelijakými taktikami na privátnících vynucené.

Papírové peníze povazovaly vlády vždy za nejsnadnější prostředek k provedení všech svých účelů, neboť presy banknotové byly vždy v čas potřeby nevyvážitelný pramen surrogatních

příjmů. Abychom ale posouditi mohli co to znamená: bez hypoteky, bez jistoty papírové peníze tisknouti, musíme dříve pojem jmění uvážiti.

Již z historie to víme, že mnohé vlády, zvláště malé německé, takřka se živily děláním lehkých stříbrných a zlatých peněz. Známo totiž, že obyčejně zlatý a stříbrný peníz o něco málo méně ceny (t. j. stříbra a zlata) v sobě drží nežli zač platí. To jest dovolená a nevyhnutelná věc, dílem co náhrada za ražení, dílem však také co prostředek k zachování peněz, neboť jest jisto, že by se zhusta jako jiné zlato a stříbro rozlévaly a k jiným potřebám obracely, kdyby se toho nešetřilo. Při drobných peněžích jest tento rozdíl mezi pravou cenou a mezi platností ještě větší, avšak nikomu neškodí, protože drobné peníze více jen co známka nežli co jmění se považují a rychle z ruky do ruky jdou. Avšak mnohé špinavé vlády mívaly ten obyčej, že nechávaly dělati zlaté a zvláště stříbrné peníze vždy horší a horší, což se ovšem ve všeobecnosti tak snadně pozorovati nemohlo, poněvadž každý tak snadno prostředků a schopností nemá přesvědčiti se o pravé ceně peníze. Že se takovým způsobem lid šidí, jest patrné: neboť na počátku běže se takový lehký (vlastně falešný) peníz v plné ceně, časem svým ale, jak se jeho pravá cena zpozoruje, musí v bernosti klesati; a kdyby se i v zemi nucením vlády v nominalní ceně² udržel, neběže se přece za hranicemi v plné ceně, čímž patrně domácí proti cizozemcům utrpí a předešlé lepší peníze dostávají nevyhnutelně agio, totiž berou se raději a za větší cenu. Na každý způsob jsou tedy ti, kteří takové lehké peníze po prvé za své zboží obdrželi, zkráceni.

To všechno platí ve mnohém větší míře o papírových peněžích. Poctivé jmění nemůže povstati jinak, než buď skrze práci a výdělek, neb skrze dar od toho, který zas jmění poctivě nabyt. Z toho již ponekud vysvítá, zač se považovati musí papírové peníze, nadělané beze vší realní hypoteky. Papírové peníze s jistotou, že za ně každou chvíli možna vyměnití cenu na nich vyznačenou, jsou jmění tak dobře jako každé jiné. Dejme tomu, že ku př. v jisté zemi jest 100 milionů papírových peněz s úplnou jistotou, totiž že pojištěno jest každému majiteli některé takové papírové noty za rovnou cenu nějaké realní zboží jakéhokoli druhu. Každý tedy může s úplnou důvěrou za všechno své poctivě a pracně nabyté zboží na výměnu tyto papíry přijímati a není ošizen.

Nyní má ku př. vláda této země ročních příjmů z daní asi 150 milionů, stane se však, že vydání její za tento rok 200 milionů obnáší. Nedostává se jí tedy 50 milionů na ten rok. Jak se tedy má v tomto pádu zachovati poctivá vláda? Především musí se tázati národa, totiž zastupitele jeho, sněmu, chce-li takové výlohy nésti a uznává-li je za potřebné. Neuzná-li

sněm tyto výlohy za potřebné, musí se jíh vláda vystříhati a s obyčejnými příjmy vyjíti. Uzná-li sněm výlohy za potřebné, musí sněm buď vládě povoliti, aby daně občanů na ten rok o čtvrtinu zvýšila a tak oněch nedostávajících se 50 milionů nabyla, aneb musí sněm vládě povoliti, aby si ve jménu národu oněch 50 milionů vypůjčila. Takto jednati slušelo by se.

Jedná se ale obyčejně od vlád mnohem lehkomyšlněji. Nechá se vytlačiti za 50 milionů zrovna takových papírových peněz, jako jsou předešlé a zaplatí se jimi to, co se potřebuje. Avšak již tedy v zemi místo předešlých 100 mil. koluje 150 mil. papírových peněz a jistota jest jen na sto. Poněvadž ale na jednotlivých notách viděti nelze, která jest pojištěna a která není, kolují za stejnou cenu a kdyby se všechny vyměniti měli, obdrží se za každou jenom dvě třetiny předešlé ceny, protože se ta uložená jistina 100milionová nyní již na 150 mil. rozdělití musí. Tak by byl každý majitel nějaké noty, jemužto se jinak do rukou nedostala, než že za ní buď pracoval neb jiné jmění vyměnil, ošizen o třetinu. To se ovšem hned nestane, poněvadž k vyměňování papíru tak snadně nepřijde, nýbrž těchto 50 mil. zůstane co dluh vládní viseti: ale jestli předešlá suma peněz 100 mil. postačovala pro oběh v celé zemi, koluje již nyní o polovici více zbytečných a dle přirozeného pravidla klesnou papírové peníze o něco v ceně, tak jako každá věc, které jest víc v zásobě než se jí potřebuje, v ceně padá. Poněvadž však vždy se ještě jmenuje desítka desítkou a zlatka zlatkou, nepozoruje obyčejný člověk arci hned toto klesání ceny peněz a říká jen, že jest všechno dražší: tato všeobecná drahota není ale nic jiného, než klesání papírových peněz čili jinými slovy zkrácení všech těch, kteří již dříve papírové peníze v rukou měli, o jistou částku. Co oni dříve ku př. za pětku dali, museli by nyní za 6 neb 7 zl. koupiti a o to jsou již papírovými penězi zkráceni.

Kdyby však zůstalo jen při prvním kroku, nepovstalo by ještě tak veliké neštěstí, nýbrž mohla by se časem svým buď i za oněch 50 mil. nově vydaných papírů náležitá jistota opatřiti, aneb zase rovná suma papírových peněz sešlých se do vládních kas zničiti, čímž by věc byla vyrovnána. Vlady ale, klesající vždy více, vždy více přidělávají papírových peněz, tím se ale vždy více rozmnožuje drahota, (klesání ceny peněz)³ nejistota a zmatky v obchodu, chudnutí země k prospěchu cizozemských výdělků atd. Vlady ovšem, vidouce to a znajíce samy nejlépe příčiny toho, namáhají se arci všelijak, ale nadarmo proti tomu, zapovídají výkaz stříbra a zlata, nutí lid přijímati za půjčené stříbro papíry, vydávají zákony proti ažiotáži, vydávají bankovky ve všelíkých barvách a způsobech, jen aby se zalíbiti mohly - ale nadarmo, valuta peněz se nezlepší jinak, než dobrým hospodářstvím a svědomitým pojištěním každého do veřejnosti vydaného papíru.

Časem svým budeme dále a více do podrobnosti o peněžích jednati, o rozličných způsobech banků a kreditních (státních) papírů.

Poznámky

1 Tenkrát nebyli ještě odpovědní ministři, pročež absolutní císař sám se musí považovat za původce všeho zlého i dobrého, co se za jeho vlády stalo. [Red.]

2 Nominální cena od latin. slova nomen (jméno), totiž cena, která na penízi napsána jest.

3 Sluší zde rozdíl činiti mezi drahotou přirozenou, která povstane tím, když jistého zboží méně se vyrobí než ho jest zapotřebí, tato drahota bývá obyčejně jen částeční, totiž ono zboží bývá dražší, kterého se nedostává. Ovšem že i zde drahota jedné věci může za sebou táhnouti i drahotu jiných, jako ku př. neúrodný rok na obilí za sebou vleče ještě drahotu velmi mnohých prací a věcí; zároveň ale také částeční přirozená drahota zase při jiných věcích působí naopak a dělá je lacinější, což vše tuto příklady vysvětlovati bylo by obšírné a také nepotřebné, anť sobě jistě každý sám okolo sebe dosti takových příkladů najíti může. Všeobecná drahota všech věcí jest ale skoro vždy jen vlastně klesání ceny peněz.

Pozorovatel politický

H. B. Deutsche Zeitung opět vychází v Praze a máme již dnes nové její číslo v rukou. Bližší zprávy o její z mrtvých vstání dočtou se čtenářové v dopisu z Prahy ve dnešním našem čísle. Myslíme, že se asi obecnost naše samo dovtípí všeho toho, co by se v této udalosti z naší strany říci dalo. Unie naše toto povolení nedostala.

- Tabáční monopol zaveden jest již v Uhrách -aneb jinými slovy řečeno, Uhry zbaveny jsou opět jednoho pramene národní majetnosti a bohatosti. Neboť o tom ani dost malé pochybnosti není, že v krátkém čase pěstování tabáku v Uhrách zcela na mizinu přijde tímto monopolem. Majitelové tabáčních rolí budou dle nového nařízení odevzdáni zcela do milosti a pod poručnictví c. k. důchodkových úřadů, cena za jejich plodiny se jim každoročně od nich určí, jinému nesmějí plodiny své prodávati. Pro každého ve věci té zkušeného jest dosti na tom, aby již dle toho poznal úplné zničení tabáční produkce v Uhrách. - Myslílo se, že vláda přece

konečně tuto tabákovou otázku rozhodne v ten smysl, že upustí docela od tabáčního monopolu v celém mocnářství; myslelo se to proto, že by tato cesta nejpřiměřenější, nejpolitičtější byla. Takovým způsobem stal by se jistě tabák brzy velmi výnosným předmětem rakouského vývozu do cizozemsku a v prvních dobách nabyly by Uhry alespoň nějaké náhrady za mnohé nové daně, poněvadž by ještě v prvních létech, než by i v ostatních zemích rakouských tabák zdomácněl, veliké množství svého tabáku nám prodávaly. - Ale vláda naše rozhodla zcela naopak a zavedla již nyní tabáční monopol v Uhrách tak jako u nás. Jest nepochybně, že vláda tím veškeré obyvatelstvo v Uhrách více proti sobě popudila nežli vším předešlým dohroinady. V Reichszeitungu a v Oesterr. Corresp. snad se ovšem brzy dočteme, že v Uhřích veliká radost nad tímto novým zřízením panuje, jak to již jest obyčej takových časopisů! kdo ale hlubokou zahnížděnost volného užívání tabáku mezi všemi třídami uherských obyvatelů jen poněkud zná: tenť se jistě mýliti nemůže v tom úsudku, že jen ke všeobecnému popuzení všech myslí ustanovení toto směřuje. - Tabáku ubyde v Uhřích tímto novým nařízením, ale čeho tu znamenitě přibude, to jest nenávist proti vládě.

- Dostáváme z Brna zprávu, že prý p. Zang, vydavatel Presse, jest od p. Weldena zcela vypovězen z okresu obleženosti Vídeňské - totiž že do Vídně ani nesmí dojížděti. Tak oznámeno jest - z dobrých pramenů to víme, p. Zangovi, od úřadů Brněnských. Co ještě všechno z té obleženosti vykvete, bude-li několik let trvati! Dle základních práv jsou jen v pádu obleženosti vyzdviženy §§ 5-11, mezi kterými ale není žádný § jednající o svobodném ježdění rakouských občanů z místa na místo. Jsme tedy velice žádostivi, dle jakého posud neznámého § se toto vypovězení osoby p. Zanga z Vídně naříditi mohlo! Podle všeho toho se zdá míti obleženost celá jen jeden paragraf a ten zní: „V obleženosti může se s lidmi jako se zvířít a s věcmi zacházeti dle libosti.

- Obě vlády, rakouská i pruská, ohlašují tedy již na dobro, že máme pokoj a že tedy všechny ty přípravy vojenské, které asi 200 milionů zl. stály, byly jen - v žertu. Všechno tedy to tažení vojska od tureckých hranic až k saským, všechny ty výlohy občanů při ubytování, všechno ježdění na železnici, všechny přípreže, všechno to kupování koní a zásob atd. atd. atd., všechno to bylo jen v žertu!

- V Drážďanských novinách od 11. prosince (orgán to Saské vlády) čteme následující článek ze severních Čech:

„Do Teplice přirazil opět jeden prapor od pluku Haugvic. Tito lidé vyhlížejí vyzábílí, utrmácení a otrhaní, tak že u bot ani podešvů nemají. V tom samém stavu se vynacházejí také hraničáři po hranicích rozložení, kteří zcela otrhaní (zerlumpt) po pohraničních Lužických vesnicích žebrají.“ Že tato zpráva holá lež jest, nebude žádný pochybovat. Že ale si dovoluje vládní orgán o vojsku svého spojence, s kterým chce v Německu gesetzliche Ordnung zavést, tak urážlivým a snižujícím způsobem psát, jest nám nepochopitelné.

- Konference Drážďanské již se počaly. Od nich očekává se všeobecně nějaké konečné ustanovení strany všeho toho, co potud jest provisorního v celém Německu i Rakousku, neb snad již po těchto konferencích bude v sobě veliké jméno Německa zahrnovati i celé naše rovněoprávněné Rakousko. Dávno již vyslovený účel těchto konferencí není žádný jiný, nežli přivtěliti celé Rakousko k německému Bundu. Když se někdo hraničářů jihoslovanských, táhnoucích na pruské hranice, tázal, jaký jest účel jejich pochodu, odpověděli s jakousi patrnou chutí: „Jdeme střílet Němce!“ - O svatá sprostoto! myslili, že jdou střílet „Němce“ a zatím šli sami sebe připojovat k německému spolku! Nedá se upříti, že vláda naše vede velmi všestrannou politiku: hraničářům se řekne, že jdou proti Němcům, aby se použilo jejich dobře známé nechuti, zatím ale každý ví, že vlastně táhli proto proti Prusům, poněvadž pruská vláda nechtěla připustiti celé Rakousko k německému spolku. To jest ta všestranná politika!

Ze všeho toho, co již známo jest o účelu Drážďanských konferencí a co se o nich s jakousi jistotou již napřed domýšleti dá, nevyvede se tam mnoho jiného nežli starý Bundestag. Co se konstitučnosti týče, již z toho, že bude ústřední německá vláda bez všeho sněmu, tedy absolutní, viděti může každý, jak pevný základ budou míti jednatelé konstituce v zemích náležejících k Bundu. Také se to v nejhovějších časích všude jak v Hessensku tak v Sasích, tak i ve Württembersku ukazovalo a řada přijde nyní i na Prusko. Praví se již nyní, že bude pruský sněm na šest měsícův odročen! To jest jako na vždy: když ale víme, že tento pruský sněm již co jen možná nejreakcionářštější jest, vidíme z toho ze všeho, že se o nic jiného jednati nemůže než o holý absolutismus. - Nyní teprva, ač již pozdě, viděti mohou všichni ti nezkušení našinci, kteří se roku 1848 od Němců dali lákati jistým neurčitým bratrstvím všech národů, že se těmto sobcům nejednalo o svobodu přede vším, jak říkali, nýbrž jen o přednost a panování nad námi. Rakousko jest stát, obsahující mezi 38 miliony obyvatelstva jenom asi 8 milionů Němců. Nyní, když má přijít celý tento stát absolutní vůlí několika ministrů do Němec, rokují títo vyhlášení a radikální přátelé svobody velmi chladnokrevně o tom, že prý živel německý sice v politické svobodě ujmu utrpí, za to prý ale v národním ohledu nabude

přírůstek, totiž poznenáhly němčením Rakouska. Zištnost všude vládne, nejen u absolutních, nýbrž i u jistého feudálního národu. Ale trest sleduje v patách za zištností: právě pro zištnost, že jste nechtěli jiným přáti tu samou svobodu, kterou jste pro sebe žádali nedosáhli jste tak sami nic jako tito. Dosti jest to smutné a nečestné, když národ cítající sebe sám na 40 milionů, a vyhlašuje se všude za nejvzdělanější, ani tolik zmužilosti nemá, aby si opatřil řádnou a právní vládu, jak na rozumného tvora, na obraz Boží sluší, nýbrž ještě dále co patriarchální stádo libovolně řídit se musí nechat od absolutních pastýřů!

- Co prý jest nám platná svoboda, když nebudeme mít ti chleba! - pravil nedávno velkokupec p. J. B. Riedl (Němec) v městském výboru Pražském. Pan Riedl náleží jak známo k té straně sedmašedesátníků, kteří myslí neb alespoň se tak sprostní staví, jakoby myslili, že snad vláda národy živí, kdežto již nyní snad každý chalupník o tom ví, že národ živí vládu. Mohlo by se zase říci naproti panu Riedlovi: Což jest platno vydělávati a šetřiti, když vláda plným rukama naše pracně vydělané peníze zbytečně rozhazuje, když to, co lid po groších pracně vydělá, po milionech nadarmo utrácí! K tomu tedy jest milý pane J. B. Riedle! svoboda, aby vláda bez povolení národu nemohla zbytečně utráceti, dluhy dělati, pak buď daně až k nevydržení zvětšovati, buď bankotky pod kursem vydávati. To jest ten hlavní puntík každé svobody a musíme tedy říci, že svoboda k tomu právě jest platná, abychom chleba měli, tak jako mají skutečně Angličané, Belgičané, Sev. Američané, Švýcarové a jiní svobodní národové více chleba než my a ještě k tomu s pomazankou! - Co by tak ještě ti smutní rytířové namluvili světu! jako bychom snad všichni hladem umřeli, kdybychom měli pravou konstituční svobodu! Zkušenost historická nás učí, že každý národ, získavši si politickou svobodu, také velmi brzy zbohatnul, jakožto máme příklady v celém dějepisu: a kdekoli se zdá mluviti zkušenost proti tomu, vidíme hned pravou příčinu, to jest ustavičné pokusy a intriky bývalé absolutní vlády o zrušení této svobody, čímž povstaly zmatky ovšem musely býti na škodu blahobytu. Kde ale již jednou svoboda tak upevněna byla, že již všeliké pokusy proti ní byly marné, tam všude v krátkém čase počal národ i v materialním ohledu zkvétati a bohatnouti.

- Tímto svazkem končíme 1850. rok svého časopisu. Obecenstvo naše, majíc slušný ohled na rozmaité překážky, které se nám všude do cesty stavěly, promine nám cokoli nedostatečného. Změna, kterou na r. 1851 s časopisem svým učiníme, bude jen formální, Slovan bude vycházeti pod tím samým názvem jen jednou za týden, avšak ve větších svazcích. Směr jeho a způsob vnitřního zřízení zůstane ten samý jako r. 1850. Změna tato zdála se nám býti potřebná s ohledem na nynější okolnosti, jmenovitě proto, aby Slovan,

jemuž nyní v jednotlivých krajinách Rakouska zamezen jest přístup, levnější cenou našel v Čechách a na Moravě většího rozšíření. Doufámet' ovšem, že čím více se proti nám opírají nepřátelé našich zásad, tím více zase podporováni budeme od stejně smýšlejících.

Ještě jednu připomínku nemůžeme opominouti. Upozorňujeme totiž obecnstvo na vyňatky z historie české Pavla Skály, které jsme pod titulem „Před bitvou a po bitvě na Bílé Hoře“ ve Slovanu uveřejnili. Jsou to velmi důležité vědomosti z dějepisu vlasti naší v nejrozhodnější době a poněvadž spis sám pro svou velikou obsírnost sotva tak brzy celý vyjde, vybrali jsme prozatím z něho nejdůležitější místa. Upozorňujeme tedy proto na tyto články, aby snad někdo přílišnou délkou jejich odstrašiti se nedal od čtení, ubezpečující každého, že nebude litovati času jim věnovaného.

A tak tedy končíme nepříjemný rok 1850 s tím přáním, aby se v budoucím 1851 roce politické a národní naše záležitosti radostněji dařily, k čemuž přispívati budiž všeobecná naše snaha!

Na počátku roku 1851

H. B. „Mnohaja léta!“ jest obyčejný zpěv v církvi slovanské, jimžto se v krátkosti vyslovuje všeliké dobré přání. My však vzpomínající si na minulý právě rok 1850, nemůžeme sobě nikterak přát „mnohá léta“ taková, jako byl onen rok a nejhližší předchůdce jeho, rok 1849. Chraň nás, Bože! mnohých takových let! volá jistě každý z nás při upomínce na všeliké trpké doby, jakých nám množství přinesly s sebou minulé dva roky. Bude-li nastávající 1851 lepší než jeho předchůdcové? - táže se leckdo v srdci svém. O! nebude jistě, nýbrž horší a jestli nás rok 1849 a 1850 mrskaly biči, bude nás rok 1851 mrskati škorpiony! - mohli bychom říci slovy biblickými. -

Ani nejmenší příčiny nemáme očekavati od r. 1851 něco radostnějšího než od právě minulého, ba musí se říci, že teprva v tomto roce budeme jísti chléb z onoho koukolu, který v rocích 1849 a 1850 nepříznivou rukou naset byl do naší pšenice!

To je špatné přání k novému roku! pomyslí si leckdos, ale chceme-li v nastávajícím roce míti alespoň nějakých radostí, nezbyvá nám k tomu jiné cesty, nežli očekávati již napřed jen

všechno nejhorší, abychom pak ze všeho toho těšiti se mohli, co vypadne o něco lépe nežli jsme očekávali.

Mluvíme zde arci jenom o záležitostech politických a kdo naše úplné obávání nepovazuje za odůvodněné, viz jen okolo sebe a vzpomeň si na chod našich politických událostí od r. 1848 až do nynějška a jestli ještě potom nebudeš s námi stejného mínění, závidíme ti věru mysl důvěřivou!

Nejlepší měřítko pravých úmyslů vlády jest vždy svoboda tisku. Každému musí býti patrné, že vláda upřímně smýšlející s národy, žádných příčin nemá strachovati se veřejného mínění vysloveného svobodným tiskem. Co by bylo platno brojiti proti dobré vládě v časopisech, kdyby národ všude jen její dobré skutky na sobě zakoušel a s řízením jejím spokojen byl? Ve všeobecné opovržení by přijíti musely u národu časopisy a mužové, kteří by dobrou vládu zlehčovali a tupili, tak jako ve všeobecném opovržení jsou všude ti, kteří špatnou vládu vychvalují. Poněvadž tedy dobré vládě nikdy škoditi nemůže svoboda tisku, patrné jest naopak, že vláda, která potlačuje svobodu tisku, nemůže býti dobrá vláda. Co ale vidíme okolo sebe již skoro po dvě léta, nežli ustavičné obmezování tisku, nežli ustavičné zapovídání, zahrožování a zničování samostatných časopisů? Kolik zbylo ještě v Rakousích časopisů vyslovujících své samostatné smýšlení? Kde by mohli vycházeti, tam všude jest zkrze obležení svoboda tisku zrušena a libovolnost vojenská zavedena: a tam, kde není obležení, okolnosti místní zase obmezují svobodný tisk. A vychází li kde navzdor všelikým obtížnostem přece nějaký samostatný časopis, neprojde ani měsíc, aby se mu se strany vládní nějaká zjevná neb tajná, vždy ale libovolná příkoř nestala. Tak se poznenáhla bez zřejmého zrušení svobody tisku přece stalo užívání její skoro nemožné.

Sněmy se pořád sice slibují, ale jedna lhůta projde po druhé a jedna naděje po druhé zmizí. Tak daleko to přišlo, že každý opravdu konstitučně smýšlející člověk za jakéhosi buřiče se vyhlašuje, ačkoli konstitučnost na papíře vždy ještě stojí.

Na nás samých vidíme zřejmý příklad. Časopis náš - chatrný to zbytek velikých od vlády zničených novin - kterému se ještě ani jednou zrušení nějakého zákona vytknouti nemohlo a také nikdy nebude moci platně a právně vytýkati, tento časopis náš libovolně a bez udání příčin vypovězený z větší polovice Rakouska, považuje se v ostatní polovici od orgánů vládních jako věc polozapovězená a úředníci, kněží a jiné osoby od strany vládnoucí odvislé, bojí se i čísti a jen pod jinými jmény předpláceti se osmělují! Tak daleko dospěl již

terrorismus strany, která sebe nazývá stranou pokoje a pořádku! Redaktor Slovana není v mnohem příznivějších okolnostech živ, nežli zločinec zatykačem stíhaný! - To nazývají svobodu tisku!

V posledních dnech roku 1850 stal se od vlády také pokus zameziti vycházení Slovana asi podobným způsobem jako se to stalo nedávno „Presse“ v Brně: okolnosti naše ale jsou zcela jiné než bylo u Presse v Brně, a harpuna hozená po nás z vysoce slavného náměstnictví v Praze sklouzla po naší hladké a již mnohými vládními štulci utvrzené koži.

Kterak tedy přece zacpatí ústa nepříjemnému upomínateli? To závisí nyní jen od ostrovtipu vládních mužů, a s trpělivostí opozičního redaktora rakouského r. 1850 musíme očekávati osud svůj v roce 1851. Byli jsme sice již ku konci r. 1850 nedaleko toho, sami přestati a zaměstnávající se jinými literárními pracemi, čekati, až se udusí reakce ve svém vlastním tuku - nevyhnutelný to osud každé přehnanosti dle zásady „všeho moc škodí“ - jmenovitě nás poslední zákaz Slovana v Uhrách velmi ponoukal k prasknutí trpělivosti a k hození vším, poněvadž skutečně jsme viděli dobré símě jednoty literární Slovenska s námi vzdy více se ujímati a želeli jsme tedy velice zaražení tam činnosti své v nejlepšího toku: na druhé straně ale držíme přece za jakousi povinnost svou dodržeti až do posledka, a ustoupiti jenom násilí.

Přiznáváme se arci, že již s jakousi nechutí pokračujeme ve svém časopise a žádáme tedy v mnohých ohledech své obecnost za omluvenou: člověk by zajisté musel býti více nežli člověkem, aby rovnodušně viděti mohl všelikou tu převrácenost, která nyní se uhostila v našich veřejných záležitostech, a aby konečně po dlouhém beznadějném bojování a opírání se nepadl do jakési mrzuté apathie, podobné stavu člověka polozabitého a položijícího. Přiznáváme se, že zásoba naší vytrvalosti očividně se tratí, a že se již nyní k plnění povinnosti své, jindy radosti naší, skoro nutiti musíme, a že se nás velmi často zmáhá onen cit, který krátce nazýváme chuť utéci ze světa!

Proto přece ale - ze světa neutečeme! Ani tenkrát, kdyby to bylo možná. Tuto radost nesmíme na žádný způsob nepřítelům svým způsobiti! Pročež postěžovavše si jak sluší a patří svým čtenářům a ulehčivše sobě poněkud na duši, přistupujeme zase ke svému dílu a budeme dale ještě kouleti tu konstituční Sisyphovu skalu, až nás příznivější okolnosti k nějakému potěšitelnějšímu a nadějnějšímu dílu povolají.

Z Prahy

Z Prahy v novém roce 1851. Milý Slované! Raduj a vesel se v tomto novém roce, ne proto, že jest nový rok - neboť bude asi takový, jako ten starý - ale proto, že nejsi již v Praze. Praha se proměnila již v jakýsi způsob velké káznice; kdo není ještě zavřen, musí každou noc očekávati, že jej eskorta na Hrad odvede, a kdo se nebojí zavření, buď sám zas jiné zavírá neb alespoň k zavírání udává! Fieramus Pergama quondam! O caput regni! Nic jiného než Filiálka od Špielberku! Jdi od domu k domu, od kavárny do kavárny, od hostince do hostince, potkej na ulici koho chceš - o čem se mluví? O ničemž než o zavírání, o vyšetřování, o odsouzení, zkrátka život špinhauznický! Mnoho, ach! přemnoho z toho jest pravda, co se mluví, ale přece zas ještě desetkrát více přiděluje fantazie. Ráno, když slunce vyjde, počítají se vždy páni Pražáci mezi sebou, kolik jich ubylo, odstěhovaných mocnou rukou na Hradčana. Praha naše se nyní docela podobá známé republice žabí, kterou tak krásně popisuje ruský básník Krylov pod titulem „Žáby prosící o cára“ a sice v té periodě, když žáby, nevážice si svého dříve uděleného cára špalka, dostali od Peruna čápa, jehožto kralování takto vypisuje Krylov.¹

„Car étot ně čurban, sovsem inávo nráva,

Ně lubit balovát naróda svojevó,

On vinovatých jést': a na súdě jevo

Nět pravých nikavó.

Za to už u něvó

Čto zavtrak, čto oběd, čto užin, to rozpráva

V leguškách každýj deň veliký nedočót,

S utrá do večera Car ich po cárstvu chodit

I vsagavo kavo ni vstrétit on,

Totčas zasúdit i praglótit.“

To jest doslovně po česku: Cár tento není špalek, docela jiných mravů, nerad se mazlí se svým národem, on vinníky jí: a na soudě jeho nikdo není nevinen. Za to ale již u něho každá snídaně, každá večere nový ortel. Mezi žabami každý den veliký nedočet, od rána do večera cár jejich po cárství chodí a každého koho potká hned soudí a - polkne. -

Ortele odsouzenců z německého studentského spolku Markomanie, ohlášené k Sylvestru, zatřásly myslemi veškerého obyvatelstva. Něco podobného neočekával nikdo. Oprátky,

doživotné vězení podle práva - a dvacetileté, patnáctileté vězení dle milosti - Bože! chraň každého i před tou milostí i před tím právem! Jestli tito mladíkové, z kterých jistě mnohý ani pořádně nerozumí, co jsou ty přestupky, pro které odsouzen jest, zasloužili takový trest, muselo by skoro celé uherské a vlašské království k oprátcce odsouzeno a z milosti na 20 a 15 let do žaláře zavřeno býti! Vždyť pak přece Maďaři a Vlaši udělali skutečně to, oč prý se (jak nás vojenský soud ujišťuje) tito studenti pokusiti chtěli! Což jest rakouské císařství evropejská velemoc, již na tak slabých nohou, aby se několika studentů báti muselo, že je rozboří?

Praví se skutečně po městě, že prý vojenská apellace zmírnila v druhé stolici tyto ortele Pražského soudu tak dalece, že nejvyšší trest jen na dvě léta zněl; avšak což pomůže tato pověst proti skutečně ohlášeným ortelům?

Všimnuli jste si, že mezi odsouzenými na 15 let těžkého žaláře jest také jeden nyní 17letý, který tedy při zatknutí byl jen patnáct let stár, poněvadž vyšetřování již skoro 2 léta trvá. Tento hošík tedy za každý rok svého života musí zase odseděti jeden rok v těžkém žaláři a ona dvě léta vyšetřování jsou jako bolestný intercalar a přídavek! Nu všeho moc škodí a ve všem zapotřebí jest jisté míry.

Zajímavý jest také osud jednoho z nich, mladého Makovičky (bratr to tuším bývalého redaktora Deutsche Zeitungu), jenž pro nedůstatek důkazů nebyl sice odsouzen, přece ale musí ještě zaplatiti výlohy za své vězení a odveden jest zrovna ze žaláře k vojsku. Z Hradu vedli jej totiž na policii, z policie k assentování a odveden jest k jednomu pluku do pevnosti Terezína, s tím prý doložením, že vždy v této pevnosti zůstane i kdyby onen pluk jinam se přeložil.

Pravím Vám, že celá Praha byla z těchto ortelů jako ve vyjevení bez rozdílu politického smýšlení. Na hlavní věc zapomněli arci všichni, totiž na to, že vojenský soud ani právo neměl tyto lidi souditi, že se zde stala největší libovolnost. Vojenský soud sám cítil dobře tuto úhlavní vadu celé procedury, že totiž žádné nařízení nazpět působiti nemůže a tedy přestupky spáchané před prohlášením obleženosti od obyčejných soudů souzeny býti musí - je-li totiž konstituace a spravedlnost. Proto také vojenský soud ve své publikaci tak starostlivě dokládá, že ještě po prohlášení obleženosti děly se přípravy k povstání - ale dejme tomu quod est demonstrandum, přece ale sotva ti, kteří již hned v noci před prohlášením obleženosti (arci též nekonstitučně) zavřeni byli, nemohli takové přípravy konati a tedy tito dokonce nikterak

nepadají do právoinocnosti vojenského soudu! Při zřízení nových soudních úřadů velmi krásně nám líčili povolání státních zástupců, že prý oni totiž povinnost mají zákony a práva hájiti: ejhle! krásná tu příležitost pro naše Pražské zastupitelství ujmouti se této věci a přivést publikované již ortele soudu vojenského ke kasací. Žádný v celém Rakousku nemůže upírati, že tomu tak jest, jak pravíme, a pokud v zákonodárství platiti bude zásada, „že zákon žádný zpět nepůsobí“, nemohou býti tito souzeni od vojenského soudu.

Kde jsou ty časopisy vládní, které se tak často honosí se svou nestranností, říkajíce, že oni jen chválí, co chvály hodno, a že též i vady vytýkají, kde jest, pravím, jeden z nich, který by se osměliti mohl viděti tuto velikou vadu? Mlčí všichni a nanejvýš slibují milost vlády časem svým. Ale spravedlnost jde před milostí: a já dokonce nechci zastávati ony uvězněné, s kterými jsem nebyl nikdy stejného smýšlení, ale zastávati zákon držím vždy za povinnost svou bez ohledu na osoby.

Ortele české části májových uvězněnců, jmenovitě oudů studentského spolku Česko-moravského bratrstva, očekávají se co nejdříve, ana byla po městě rozšířena pověst, že brzy po Markomanii byly na Hradě publikovány. Myslí se, že ortele jejich nebudou zníti tak strašlivě. Ale podivíte se těm spolkovým jménům, kterých tito užívali a proti kterým jsou pseudonyma Markomanů pouhá pleva. Již tato směšná jména ukazují každému, že si jen hráli na rebelii a na republiku, tak jako si jindy hráli na rytíře nebo na velkého pasáka bičem - to asi jest pravé jméno, dětinství, hračka, mladičké přemrštěnství, ale nikoli velezrada. Vždyť snad přece při obvinění také na to něco přijde, má li obviněný možnost k provedení svého úmyslu? kdož bude ku př. berana neb kozla souditi za úmysl rozboření babylonských hradeb, třeba do nich skutečně trkal?

Stavovský výbor drží zase v obležení dějepis Palackého. Mermomocí chtějí tito staří pánové, aby jim vydal německý original své již česky vydané husitské doby. Z toho vidíte, že náš stavovský výbor jest více než radikalista: o radikalistech říkávají, že žádají nemožné věci, ale náš stavovský výbor žádá více než sám Pán Bůh učiniti může, žádá totiž, aby minulé věci stali se budoucími, aby po vyjití českého originalu vyšel přece zase original německý. Pan Palacký ale stojí na tom, že po originalu nemůže již nic jiného následovati než překlad. Mluví se již, že přestane býti zemským historiografem. Snad mi dovolíte vypraviti obecnstvu některé posud málo známé věci o tomto historiografství p. Palackého.

Sněm český uzavřel tuším r. 1829 ustanoviti v osobě p. Palackého zemského historiografa (dějepisce) českého s ročním stálým platem a s povinností, aby vyzkoumal a sepsal dějiny české. Jak pražská vláda tak i ministerstvo tehdejší zvláště hr. Kolovrat ujímali se velmi vřele tohoto návrhu, ale císař František, nemaje českou historii v lásce, dokonce tomu připustiti nechtěl a nepotvrdil toto uzavření sněmu českého, předstíraje, že prý tomu nedovolují příjmy zemské (totiž vydati ročně 1000 zl. stř.) Stavové čeští ale toho času trochu samostatnějšího mínění, obrátily věc jinak a návrh (tuším hr. Sternberka), že když vláda nechce povoliti stavům zřízení českého dějepisce, přece stavové právo mají nějaký spis sobě u některého spisovatele objednati a že tedy si chtějí stavové čeští u p. Palackého objednati sepsání českého dějepisu a že jemu za tuto práci budou platiti 1000 zl. stř. ročně - byl přijat a tak se stal pan Palacký skutečně českým historiografem, ačkoli bez titulu, kterýžto titul jemu ale později císař Ferdinand udělil. -

Že tehdá sněm český odevzdal tuto práci panu Palackému, jehožto smýšlení bylo známé, to ukazuje již, jaký účel měl sněm s tímto dějepisem. Že p. Palacký, ačkoli český spisovatel, tuto práci v německém jazyku vydával, příčina toho byla ta, že větší díl, ano skoro všichni tehdejší údové sněmu, objednatelové toho díla, jen německy čtli a rozuměli. Pan Palacký ale již tenkrát vyslovil před přáteli svými úmysl, že později vydá obšírnější dějepis v českém jazyku, který spis on považoval za hlavní úkol svého života. Jak známo, počal skutečně p. P. ještě před r. 1848 tento svůj úmysl vyváděti a vydal první díl svého dějepisu v českém jazyku. Nyní však po zákonnitě uvedené rovnoprávnosti umínil si p. P. pro rychlejší provedení svého díla další doby dějepisu spisovati zrovna česky, což mnohým snadnější jest pro něho a nechati pak tento svůj spis do němčiny přeložiti. Tak zajisté ušetří se mnoho času a práce a p. P. může mnohem rychleji pokračovati.

Avšak strana v stavovském vyboru zemském Čechům nepřiznivá, v osobě hr. Alberta Nostice, nanejvýš byla tímto krokem p. P. rozhořčena. Nemohouc ovšem zrovna bez obalu vysloviti svou nechuť nad tím, že p. P. napřed vydal po česku svůj dějepis, chopila se věci po straně. Především tupili předložený od p. Palackého německý překlad jakožto neněmecký a velmi chybný. Překlad tento ale ze zvláštní ochotnosti na sebe vzal p. prof. Wenzig, nynější školní rada nad realkami, rozený Němec a od samého stavovského výboru ustanovený professor německého jazyka!! a ubezpečuji Vás, že jest to dobrá práce. Stavovský výbor ale per majora na p. P. žádá, aby sám svůj dějepis do němčiny překladal, aneb vlastně, aby jej prý v dosavadním způsobu vydával. - Každý vidí ovšem, že věc, o kterou se jedná a kterou také

sněm zřizuje p. P. českým dějepiscem, na zřeteli měl, jest vydání českého dějepisu, totiž objasnění minulých dob českého národu. Že to není malé zdržování, když má p. P. kromě svého bádání ještě ve dvou jazycích celé dílo spisovati, že obecnstvu pramálo na tom záleží, čte-li překlad neb original českých dějin, jen když se o nich pravdy doví, že ale Češi alespoň tolik práva mají co Němci, dovědět se na zemské útraty neco ze svého dějepisu: toť jsou pravdy každému od zdaleka do očí bijící - jenom ne českému stavovskému výboru. - Nyní tedy dostane neb dostal již p. P. od výboru přípis, aby „svou historii jako posud dále vydával“, kteréžto uzavření výbor většinou hlasů uzavřel, proti kterému ale p. Trojan² votum separatum podal. Není ovšem pochybnosti, že leckterému údovi stavovského výboru celá historie Palackého není po chuti, poněvadž to není žádná stavovská historie, nýbrž dějiny českého národu a že se tedy každé příležitosti chápají, aby mohli pravdomluvného historika pomrzeti a že jim tím vítanější příležitost jest, když zároveň i všem Čechům, slovanským Čechům svou feudální nemilost ukázati mohou. Na štěstí ale tenkrát narazili na jednu z nejtvrděších českých hlav - a padnou do písku. Stavovský výbor pomine, ale dějiny české p. Palackého nepominou, nýbrž budou vždy vycházeti i po smrti stavovského výboru. -

Od stavovského výboru není teď v žádném ohledu daleko k městskému a nevede se nám tam o nic lépe. Sezení jsou nyní nejen užitečná pro vlast, nýbrž i zábavná pro přátele komičnosti. Tak ku př. nedávno v jednom sezení p. purkmistr se chtěl nasladiti tím, čeho až posud jen liberalisté užívali, totiž potleskem obecnstva. K tomu cíli ale museli se postarati o zvláštní obecnstvo, což se i mnohým namáháním podařilo. Plyn tedy hořel, rokovalo se, doraželo se na nešťastného doktora Vaňku a jako krupobití padaly na jeho potíci se hlavu argumenty liberální levice. On ale toužebným okem zíral na místo pro obecnstvo určené. Najednou se zajiskřil s veselým úsměvem zrak otce Prahy, anť pozoroval mezi obecnstvo vstupujícího p. komis. Th., jenž řídití měl mocnou rukou operace. Srdce vystoupilo z nížin zase do normální výšky a hlas p. purkmistra se ozval: „Ne k vám páni z výboru, k obecnstvu obracím se ve své věci!“ Bravo, bravo, bravo! plác, plác, plác, zavznělo s galerií a ruce všech vyvolených červenaly se již co raky. To byl šťastný den, červený svátek v životě purkmistra Pražského a uši jeho, nezvyklé takové hudbě, ještě dlouho doma po večeri chtěly opakování její.

Ale což jest dokonalého pod sluncem? Druhého dne měli rozmluvu mezi sebou p. V. a p. baron M...ry, co mluvili, Bůh jediný to ví, ale v nejbližším sezení výboru před počátkem rokování vystoupila nešťastná hlava hlavy České země, (caput regni) strašný to pohled: Vlasy ostříhané, na hlavě popel, v pytlí kajícím oděn: „Pánové -pravil - mea culpa, mea maxima

culpa: Chybil jsem, velice jsem chybil. Ale prosím Vás, neberte si ze mne příklad, mějte mne za výstrahu. Neodvolávejte se již nikdo, tak jako já jsem ve slabé chvíli z pokušení nějakého učinil k obecenstvu!“ Tak pravil a - zmizel. Rada byla jako u vyjevení. - To jest historie o hříchu a o pokání starosty Pražského: vezměte si z ní výstrahu.

Psal bych Vám ještě o mnohých věcech - ale nemohu, srdce to nesnese. Abyste jen poněkud posouditi mohl jak se nám zle vede, vězte, že jest jen jedna věc, proti které nikdo nereptá a ta věc jest .... nelekejte se - policie. Vy umíte posouditi, co to znamená, když člověk si musí libovati - policii. S Bohem!

Poznámky

1 Pane redaktore! abyste se nebál pro můj dopis nějakého obvinění z tajného republikánství, musím doložit, že tyto básně Krylovy tištěny jsou v Rusích a sice v Petrohradě 1840 s povolením censora A. Nikitenka, vytištěným na prvním listě.

2 Pan Trojan posud ještě faktickým oudem jest stavovského výboru, ač již od nové rady městské dva Němci, pp. Worovka a Walter co zástupcové celého českého národu vyvoleni jsou, poněvadž tito ještě nejsou od vlády potvrzeni.

Sněm království českého

H. B. Není věc nemožná, ano zdá se býti i pravdě podobno, že vláda zamýšlí v tomto roce skutečně svolati zemské sněmy mnohých korunních zemí a mezi jinými také český. Dle oktrojovaných ústav zemských nemohou beztoho tyto sněmy autokratii ministerské dokonce býti nebezpečné, ba naopak, zdá se, že vláda leckterou nepříjemnou věc (mezi jiným také dotaci škol atd.) mileráda svalí se sebe na bedra zemských sněmů. Praví se také, že prý se ve Vídni horem pádem pracují samé návrhy od vlády pro zemské sněmy, jen aby zavalení kupami takových prací ani k duchu přijiti a rok nic jiného mysliti nemohli. V Praze také již se roznášela pověst, že nově zvolení od nynějšího městského výboru zastupitelové měst v zemském výboru pp. Worovka a Walter od vlády potvrzení nebyli, proto prý, že co nejdříve beztoho svolán bude sněm zemský, který si pak zcela jiný výbor dle oktrojované ústavy vyvoliti musí. Kromě toho všeho měly úřední saské Lipské noviny tyto dni článek z Vídně,

zaslaný nepochybně z dobrého ministerského pramene, jenž praví: „Dekret na svolání zemských sněmů leží již k potvrzení u císaře. Slyšíme však, že se s tím prozatím počká tak dlouho, až nová říšská rada o tom vyřkne své mínění. Svolání mají býti sněmové: Horno- a Dolnorakouský, Solnohradský, Tyrolský, Korutanský, Krajinský, Pomorský, Štyrský, Moravský, Český a Slezský. Bylo také navrženo Sedmihradský a Haličský povolati, ale příliš důležité náhledy politické stavěly se naproti tomu. Strany Čech nechají se též mnohé a důležité těžkosti předvídati. Čechové vstoupili již před rokem do úplné opposice a zvláště odpor proti zásadě centralisační snad nebude nikde silnější než právě mezi nimi. Čechové jsou jistě duševně nejmocnější mezi Slovany a spojují s tím pilnost a činnost, za kterou jsou němečtí Rakušané (zde se myslí němečtí obyvatelé říše vůbec) daleko pozadu. První místa v státní službě obsazena jsou muži z čech (Böhmen) a hrabě Kolovrat (ministr bývalý) přivedl náklonností svou ke krajanům svým nejen nebezpečný živel do vlády, nýbrž podporoval i národní šmejdy (Umtriebe!!) panslavismu, které nyní nejkrajnější miru rovnoprávnosti překročiti usilují.“¹ -

Z takových řečí ministerské strany vidíme zase jen potvrzenou starou pravdu, totiž jak málo má nynější vláda pravdivých ponětí o smýšlení v jednotlivých zemích a v jednotlivých stranách. Vláda dělá špatnou čest politickému bystrozraku jmenovitě naší národně liberární a foederalistické strany, jestli opravdu myslí, že bychom tak bláhoví býti mohli, abychom ve svém nejbližším českém sněmu vystupovali s provedením svých anticentralistických zásad! Při sám Bůh! že jsme přece mnohem praktičtější, ačkoliv nás vždy vykřikují Němci a centralisté jen za fanatiky, za entusiasty a za blouznitele.

Vláda se sama, oktrojujíc dle jedné desky všechny tak nazvané ústavy zemské, dobře o to postarala, aby sněmové zemští neměli žádné moci a aby nebyli o mnoho víc než figuranté, vyjmuče leda přísně hospodářské a nepatrné zemské specialní záležitosti. Hrabě Fr. Stadion, bývalý ministr vnitřních záležitostí, úhlavní centralista, ale přece proto upřímnější konstitucionalista než nynější ministerstvo, podřekl se jednou, mluvě o náměstnicích a krajských vládách, asi v tento smysl: Krajské vlády musí býti tak zřízeny, aby se jimi dalo vésti všelike spojení jednotlivých krajín s ministerstvem a aby po zrušení náměstnictví sami mohli řídit země. Neboť náměstnictví nebudou déle trvati než zemské sněmy!“ To jest jinými slovy: My centralisté považujeme zemské sněmy jenom za nevyhnutelné zlé, kterému se ještě v tento čas vyhnouti nemůžeme. Postaráme se o to, aby co možná nejdříve přestaly i s náměstnickými úřady, které rovněž tak nenávidíme jako zemské sněmy. - Tu máme nejlepší

vodítko, abychom si představili, jak smýšlí nynější vláda o sněmích, která v ohledu centralisace úplně přijala starý plán Stadionův. Proto se mnohý divil, nač vlastně jsou krajské vlády, nač to dlouhé tažení instancí od svobodné obce k svobodnějšímu podkrajství, od svobodnějšího podkrajství k více svobodným krajským vládám, od těch k ještě více svobodným náměstnictvím a konečně až k nejsvobodnějšímu ministerstvu? Nač dale tu růžencovou řadu representac a sněmíků: obec, krajskou obec, zemskou obec, říšskou obec a ministerskou obec? Hle, tu máme k tomu výklad, mezi vším provisorním jsou náměstníci v Rakousích a s nimi i zemské sněmy nejprovisornější a centralisté čekají jen na příhodnou dobu, aby oběma mohli říci vale!

Za to ale rovněž tak nepřátelsky smýšlíme my foederalisté o krajských vládách a o krajských sněmích a přejeme jim co nejrychlejší smrt bez z mrtvých vstání, směřující vzdy jen k udržení a rozšíření moci sněmů zemských a náměstníků a k obmezení centrální vlády a časem svým i říšských sněmů. Pravím časem svým, poněvadž nyní, pokud konstituční vláda upevněna není, každý rozumný liberalista, buď si on národnosti kterékoli, musí hledět a pečovat o utvrzení a rozšíření moci sněmu říšského.

Každý známe nynější stav království Českého²; skoro všechny ostatní země rakouské měly r. 1848 své konstituční zemské sněmy, na kterých se alespon poněkud zařídily běžné záležitosti zemské. Jenom Čechy nešťastnou nehodou připraveny byly o ten sněm. Tak zůstaly všechny čistě zemské a administrativní záležitosti v tom stavu jako byly před rokem 1848 za absolutní vlády. Již jen když si vzpomeneme na ten náš nešťastný starý stavovský výbor, jenžto po ten celý čas jediným jest organem officialním království Českého, na ty dva preláty, dva pány, dva rytíře a dva zástupce měst - musí se v nás rozehráti největší touha po svolání říšského sněmu.

A komu by tak asi z nás, jestli konečně tento sněm bude svolán, napadnouti mohlo, mařiti na něm drahý, tak toužebně očekávaný čas nepatrnými deklamacemi o foederaci a centralisaci, o říšské moci, o ústavě, o odpovědnosti ministerské a tomu podobných věcech? Žádný z naší strany nebude tak nepraktický, nýbrž dle zásady, že všechno má svůj čas a své místo, budou všichni mluvit jenom o zemských důchodech, jejich moudrém užití k prospěchu země, o zřízení „foršpanů“ v rozumném a spravedlivém rozdělení této obtíže, jakož i ubytování vojska na pochodech mezi všechny kontribuenty celé země. Dále budeme mluvit o lepším zřízení chudých a dobročinných ústavů, o zamezení žebroty, o zvelebení orby a průmyslu, o moudrém zřízení obecních záležitostí v mezích ústavy dané, o zvelebení nižších škol atd. atd.

O všech těchto věcech budeme mluvit a navrhovat tak, aby se to Němcům našim neměně líbilo, než Čechům a aby vláda proti tomu ani nemohla něco namítat. Ve všem budeme vycházet od zásady, že jest jistější vrabec pečený na míse než bažant v povětrí lítající. Z našich řečí na sněmu zemském nesmí ani nikdo poznati, jací jsme v srdcích našich foederalisté, Slované a odporníci nynější vlády. Zvláště se musíme varovati všeho, čím by mohlo vzniknouti nějaké brojení poslanců německých měst a okresů proti nám a kdyby nás i některý prudký ultraněmecký poslanec (kterých jistě ve sněmu chyběti nebude) zrovna vybízeli, musíme se přece s neskončenou chladnokrevností sami vyhnouti a pomyslit si jen vždy, že takový zemský sněm, jak nám jej oktrojovalo nynější ministerstvo a zvláště první, dokonce není to místo, na kterém bychom zastávat mohli své národní záležitosti.

Vzpomeňte si jen na volební řád, o kterém zřetelně a obsírně pojednáno jest v prvním svazku Slovana roku 1850 tak zřetelně, že byl konfiskován a uvidíme hned největší příčinu takové taktiky. Považme jen, že na českém sněmu bude 220 poslanců a že my kdybychom se třeba více při volbách přičiňovali, sotva více než 90 hlasů na sněmu dostaneme, že tedy budeme (díky za to centralisticko-německé politice!) na sněmu v menšině 90 proti 130, ačkoli jsme v zemi většina dvou třetin proti jedné.

Co by nám tedy prospěti mohlo všeliké řečnění o rovnoprávnosti, o lepším zřízení celé říše a ostatních velikých věcech, když by nás 90 všude 130 hlasů přehlasovalo? Vysmáli by se jen naši slabosti a ta nepřirozená síla, kterou v zemi máme, nepomohla by v ničem naší oktrojované slabosti na sněmě. Již sama sebou nás tedy nutí tato naše nepřirozená menšina na sněmu zemském dělati jen praktické, abychom tak řekli hospodářské návrhy, abychom přinutili ostatní hlasovati s námi, a nemohouce již jinak prospěti našim vznešenějším záležitostem, alespoň nejmaterialnější směry prospěšně zaříditi pomohli. Pošetilost by byla na každý způsob co malomocná menšina bouřiti na sněmě, což se velmi podobá sápaní se medvěda v kleci zavřeného; nebylo by to nic jiného v nynějších okolnostech, než krásným sice, ale marným mluvením zdržovati jiné sice velmi prosaické, ale užitečné a také potřebné záležitosti. A kdybychom z takového chování na sněmě zemském žádný jiný užitek neměli, než že by si mnohý obyčejný a lhotejný šosák pomyslí: „Vidíme, ti Češi nejsou přece takoví blázni, jak jsem si myslel, co oni navrhují, není špatné, i na „foršponech“ ušetřím a žebráci na mne nebudou tolik dolízati a že chtějí, aby čeládka byla držena v lepší kázní, to se mi také líbí, však beztoho to již nebylo k vydržení“ atd. Takovým způsobem přijdeme velmi lehce do vážnosti u jedné třídy našich spoluobčanů, kterých jest bohužel! velmi mnoho pod sluncem a

kteří mají mezi jinými vlastnostmi také tu, že rádi mnoho myslí a rádi jako stádo za zvoncem běží, tak že získavše si jednou důvěru jejich slabých myslí, také snad časem svým dovedeme na nich tolik, že uznají potřebu také vyšších politických a národních oprav, bez kterých ony malé nemají pro občana žádné ceny.

Málo lidí umí vůbec v politických záležitostech stálost a nezvratnost smýšlení spojovati s moudrým použitím okolností. Jest to ovšem velmi nesebná věc. Tu vidíme chytráka, jenž pouští plášť svůj vždy dle právě vanoucího politického větru a nazývá to moudrým použitím okolností, oportunitou, což zatím ale u něho není nic jiného než chytrácké opuštění strany slabší a přidržení se vyhrávající. Tu zas vidíme krátkozrakého zuřivce, jenž mluví vždy o své stálosti a nezvratnosti smýšlení, zatím ale nerozumností svou bezohlednou nejen sám sobě škodí, nýbrž i stranu svou a věc svou do nesnází a do nebezpečností uvádí. Tak jako někteří spekulují v reakci, tak jsou také zrovna zas spekulanti na radikalismus, kterým na ničem jiném nezáleží, než aby oni sami měli pověst nejradikálnějších lidí, a kteří také raději svůj národ v šanc dají než pověst svého radikalismu. Pravý vlastenec a přítel svobody směřuje ovšem vždy k jednomu cíli, stále a nezvratně setrvává při svém národě a při svobodě, ale poněvadž mu skutečně na svobodě a na prospěchu všeobecném více záleží než na vlastní jalové slávě, vyhledává také vždy především jen prospěch všeobecný bez ohledu na to, jestli jej snad mnohý krátkozraký časem svým potupí. Ovšem že také reakcionáři a všelící zrádcové svobody a národu o sobě sami praví, že jen z mímosti tak jednají, že oni také vyhledávají skutečný prospěch dobré věci: ale mezi takovými a mezi muži, kteří jenom v jisté době v jistých okolnostech si sami ukládají mírnost a z potřebné opatrnosti nevyslovují po každé všechny své úmysly - mezi těmi jest veliký rozdíl, který přece na dlouho nemůže zůstat ani krátkozrakým tajný. Mužové skutečně a upřímně svobodomyšlní a vlastenečtí mohou časem svým s chladnou myslí snášeti potupu krátkozrakých, odsuzujících je pro některý krok ne podle okamžité mody učiněný: neboť mohou býti přesvědčeni, že budoucnost ukáže jejich pravý charakter a že budou míti ještě mnohokrát příležitost, osvědčiti skutky svou poctivost a zahanbiti nedečkavé tupiče.

Jest tedy naše úplné přesvědčení, že s ohledem na všechno právě řečené nikdo moudrý z našinců nebude žádati na našich poslancích prvního zemského sněmu, aby pro nějaké romantické řeči zanedbali příležitost ke spořádání mnohých sice velmi prosaických, ale nicméně velmi potřebných zemských záležitostí; a ještě více jsme přesvědčeni, že žádný náš

poslanec pro nějaký blesk své vlastní osobnosti nebude ubírat čas k spořádání věcí ne sice nejdůležitějších, ale přece v nynějších okolnostech jedině možných a jistě také prospěšných.

A kdo by ještě po všem řečeném jasně nenahlížel potřebu takového jednání na prvním sněmě našem, tomu ještě uvádíme následující nevývratné důvody. Dejme tomu, co pravda není a nebude, že by naše smýšlení a naše strana (národně-liberální a foederalistická) skutečně dosáhla většiny na sněmu zemském a prorazila návrhy o podstatné změně ústavy zemské, co by tím bylo docíleno? Nic jiného, než že by se vláda dověděla o našem mínění, které ale beztoho již velmi dobře zná z předešlých dob a z časopisů. Kdo by ale v nynějších okolnostech očekával nějaký větší následek takových výroků českého sněmu, jest velice na omylu. Předně jest naše exekutivní moc nyní tak pyšná a doufající v hmotnou sílu svou, že nevezme nikdy veliký ohled na sněmy vůbec a že tedy každé jí nemilé uzavření některého sněmu jen chladně zavrhne; za druhé nebudou svoláni sněmové chorvátský, uherský, haličský a vlašský, bez kterých přece nemůžeme my sami navrhovati nějakou hlavní reorganisaci ústavy; a za třetí kdyby všechno to nebylo, kdyby se vláda sebe konstitučněji chovala, má snadnou příležitost vymluviti se na říšský sněm, a odkázati nás se všelikými podobnými návrhy na tento. -

A tak bude všechno, cokoli bychom na svém prvním sněmě zemském rokovali o něčem jiném než o přísně hospodářských zemských záležitostech, jen ztráta času velice nám potřebného, pročez také nemůžeme jinak než vysloviti se již napřed proti všemu tomu.

Použijeme-li ale opatrně času k zařízení co možná největší části těch svých zemských, nyní skoro nesčíslných hospodářských záležitostí, dosahneme tím nejen všech prospěchů svrchu uvedených, nýbrž co ještě důležitějšího jest, s každou takovou nově spořádanou a opravenou hospodářskou záležitostí nabudeme také nových sil, nových zbraní k budoucímu důležitějšímu jednání v lepších okolnostech.

Poznámky

1 Tato neočekávaná pochvala Čechů z ministerské strany jistě není bez příčiny. Velmi zbytečná ale na každý způsob jest výčitka proti hraběti Kolovratovi, který ovšem byl za absolutních časů jediný ochránce Čechů ve Vídni, který ale přece proto nezpůsobil ani panslavismus ani vůbec to, co nyní v Čechách pozorujeme. Duch slovanský byl by na každý způsob v Čechách cestu prorazil na vzdor všelikému usilování vlády a my rakouští Irčané

vždy budeme cítiti bezpráví a přednosti, které mají na naši újmu rakouští Angličané - Němci. Co zde znamená „překročení nejkrajnější míry rovnoprávnosti“, tomu asi nerozumí nikdo bez výkladu, rovnoprávnost nemá zajisté žádnou míru než právě rovnoprávnost, že totiž každý národ musí míti právo na to všechno, co má některý jiný národ a že tedy následovně žádný národ v Rakousích nesmí míti žádných předností. Tu snad jest velmi snadno rozuměti, kdo rozuměti chce; kdo ale chce zavést panování němčiny a utištění všech jiných národností k prospěchu německé - ten arci bude pořád jen mluvit o mírách rovnoprávnosti a o jejich překročení. My víme velmi dobře, co chceme, ale vláda neví nikdy jak mnoho nám povolí, protože nemá vlastně žádný system, nýbrž jen jakýsi instinkt k němčení.

2 Znamka jedna, podle které se pozná foederalista a proticentralista, jest také ta, že vždy mluví jen o Českém království a nikdy korunní zem českou nevypustí z úst a kdo nechce podporovat republikánské smýšlení, tomu radíme vůbec, aby Čechy nejmenoval jinak, než královstvím. Korunní zem zní tak asi, jakoby se řeklo: panství, statek a tato myšlénka již mrzí každou pravo-českou mysl až na smrt. Proto myslíme, že také na veřejných tabulkách, které na útraty obcí se nyní psáti dávají, všude nahoře státi bude jako posud- Království České a nikde: Korunní zem Česká. Neboť Čechové mají ještě vlastní korunu, která se ještě neztratila tak, jako koruna uherská.

Činnost vojenského soudu v Praze

H. B. Dobrá práce potřebuje času - říkáváme, a po dvaceti měsících rodí se teprva plody sl. c. k. vyšetřující komise na Hradčanech, počaté v prvních májových dnech r, 1849. Za to se musí říci, že to přece zas hodně vydá. -

Ve vládních Pražských novinách počínají nyní býti stálými úvodními články takové vyhlášky vojenského soudu jednající o provazech a o žalářích.

Pamětihodná jest při tom rozmanitost forem, v jakých tento slavný soud odsuzuje a své soudy ohlašuje: „Rozsoudilo se dle stávajících civilních zákonů!!?“ „Poněvadž nyní právo trestu a milosti odevzdáno jest gen. majoru von Kleinbergovi atd.“, to jsou tak maličkosti, které jen sl. c. k. vojenský soud lakonicky ohlásí. Kdo četl ortele nad Markomanií ohlášené dne 31. pros. 1850, viděl tam, že její ortele šly skrze vys. c. k. vojenskou hrdelní apellaci a potvrzeny byly

od nejvyššího c. k. vojenského soudu. Za několik dní ale již se zase právo změnilo a pan general-major Kleinberg jest od té doby neobmezeným pánem nad životem a smrtí, nad štěstím a neštěstím v Praze!! Tu přece člověk vidí, co to jest libovolnost!

Nemysli ale nikdo, že se to děje bez příčiny, jen tak náhodou, má to svou velmi důležitou příčinu, která každému, kdo věcem rozumí, do očí bije, kterou ale na ten čas schválně neuvádíme.

Veřejné mínění o těchto ortelích vojenského soudu v Čechách jest všude stejné a nepotřebujeme ani říkati jaké. Nevíme věru, z jakých příčin tentokrát vojenský soud udává všude - proti obyčeji - také den narození každého odsouzence: tuším ale, že sám sobě a vládě na ujmu toto poznamenání učinil. Již v těchto matričních datech vidí každý, kterak se z komára dělá velbloud, ze studentského, lehkomyšlného spiknutí nebezpečná celému státu velezáda! Budeme nadarmo hledati v historii příklad nějakého podobného skutku některé vlády proti nerozváživým mladým lidem, u kterých by nějaký disciplinární trest přiměřen byl, ne pak provaz a 20letý těžký žalář.

Když dospělý muž s dobrou odvahou se odhodlá vyšinouti se nad zákony a silou jednati proti síle vládní, když si umíní na podaření převratu násilného dáti v šanc svůj život, pak ovšem, nevyvede-li svou věc, je-li přemožen neb časem prozrazen, ať složí hlavu svou pod ruku katovu neb odejde do věčného žaláře. Onť věděl, co jej očekává, věděl, ceho se odvažuje a musel jako muž předvídati i také ten následek svého činu a musí se také chladnokrevně podrobiti svému soudu, dle zásady oko za oko, zub za zub. Ale když fantastické mladické studentstvo pod vlivem roku nepokojů také revoluce a spiknutí a ještě k tomu, jak sám vojenský soud praví, zavedeno odjinud: tuť by přece neměla vláda vážná, vláda evropské velmoci písmenu zákona i na ty vztahovati a s nezkušenými mladíky jako s nejnebezpečnějšími velezrádci a agitatory nakládati! Vždyť pak s takovou přísností ani nezněly ortele v Uhrách na muže, na vůdce za skutečné zavedení republiky a za svedený boj s vládou, jako tuto v Praze zní ortele nad studenty, z kterých jistě nyní se mnohý sám tomu divit bude, jaký jest nebezpečný člověk a revolucionář? Co chce vláda docíliti s touto parodií exekuce po bitvě na Bílé Hoře?

Zdá se, jako by vláda naše v Čechách mermomocí chtěla také najíti tolik revolučnosti jako v Italii, v Uhrách a v Polsku, zdá se, jako by jí to samotné divno bylo, že by u nás též nepanovalo takové smýšlení jako v ostatních velikých královstvích v Rakousku!

Co si pomyslí asi za hranicemi o tomto podivném jednání vlády? Kdyby alespoň jenom několik osob z těch zatknutých, jakožto hlavní původcové k podobnému strašlivému trestu se bylo odsoudilo a s výstrahou propuštěni byli: nechalo by se to ještě srovnati s dosavadními způsoby v celém světě.

Ovšem se ví jistě a vládní noviny samy to slibují takřka, že bude dána amnestie, ale tím nepředělají se již okolnosti aniž se napraví následky, povstávající ve veřejném mínění doma i za hranicemi proti vládě.

Zdalo by se podle všeho - jestli totiž možná u vojenského soudu Pražského předpokládati obyčejnou proceduru - že již vyšetřování jest u konce, a že již tedy i ta poslední zdánlivá příčina neb záminka pominula k obleženosti Pražské. Ale právě naopak počínají se nejen v Praze, nýbrž i na venkově znova některé osoby zatýkati a na hrad Pražský přivážeti - dle jakého práva tito venkovští pod žádnou obleženost nenálezející, to Bůh sám jediný ráci vědět! - z čehož tedy musíme zas na nějaký nový začátek aneb na nekonečnost vyšetřování souditi. Lloyd dokonce mluví o novém vyšetřování červnových událostí r. 1848, na které ale, jak známo, dána byla amnestie, pročez nezdá se býti ani možná, aby snad jen tak z uměleckých, vědeckých a historických ohledů byly znovu vyšetřovány - kdyby nebylo nyní všechno možné.

Pročez musíme s resignací čekati na tu dobu, až se vojenský soud nabaží své krásné činnosti a těšiti se tím, že všechno, všechno na tomto světě má konec, kterýžto, aby co nejdříve již měla pražská obleženost a s ní vojenská vyšetřující komise na Hradčanech, každodenně si přáti nepřestáváme.

Zrušení ústavy od 4. března

H. B. Kdo zná již ze zkušenosti povolání vládních novin, totiž připravování cest k tomu, co vláda obmýšlí: tent' jistě nebude lhostejně čísti článek v Lloydů od 9. ledna. Podáváje zprávu o sjezdu Drážďanském, že totiž jednání jeho nezůstane bez vlivu na zřízení států tam zastoupených, rokuje Lloyd o ústavě od 4. března a sice mezi jiným takto:

Na otázku, může li se k tomu raditi, aby ústava od 4. března bez povolání sněmu říšského změněna byla, odpovídá Lloyd: „Ne,“ v pádu tom, když vláda za to má, že zemský sněm v Uhrách a v království lombardsko-benátském tak jako ostatní sněmy zemské a napotom rakouský říšský sněm v běhu dvou let ode dneška počítajíc, svolati může; má-li však vláda za to, že to učiniti nemůže, odpovídá Lloyd na dotčenou otázku „Ano“ a praví dále. „Kdyby ústava od 4. března ve všech svých dílech možná byla, byla by nám každá část její velice milá a příjemná. Je-li však v některých částech nemožná, tak nemožná, že se odvážiti nelze ji v skutek uvést; pak je nám milejší, když dnes změněna bude, než když se to za pět neb za deset let stane. My patříme opravdově ku straně konstituční, již proto, poněvadž za to máme, že se v Rakousku bez konstituce nedá vládnouti. Stejnou měrou věříme ale také v to, že se v Rakousku s nezměněnou ústavou od 4. března také nedá vládnouti.“

Dále odpovídá Lloyd na námitku, která by se mu snad činiti mohla, že totiž ústava od 4. března není dána pod vlivem revolučním, poněvadž ministerstvo Schwarzenbergovo, podporujíc se tenkrát na četná a chrabrá vojska z revoluce, bylo se již emancipovalo a se tedy zajisté ku žádným škodným a nepolitickým koncessím pohnouti nedalo. Odpověď jeho zní: *Ministerstvo Schwarzenbergovo udělalo se neodvislým od revoluce u mnohem větší míře než kterékoli ministerstvo, stávající za tehdejšího času ve střední Evropě. A proto se také mnohem větší část ústavy od 4. března zastávati dá než kterékoli jiné ústavy v dotčené době prohlášené. Ale bázeň, kterou žádnému muži a státníkovi za nečest pokládati nelze, bázeň před nebezpečenstvím, které státu hroziti mohlo, musela svůj vliv na vůdce naší vlády z počátku roku 1849 míti, poněvadž zevnitřní nepřítel na nás dorážel, poněvadž polovice mocnářství ve zbrani proti nám stála a poněvadž se hluboké pohnuti v korunních zemích, které u věrnosti byly vytrvaly, následkem rozpuštění sněmu předvídati musilo.“*

Vidíme, že si Lloyd alespoň umí dobře stavěti otázky: rozumí se již samo sebou, že si vláda na otázku, může-li se ve dvou letech od dneška svolati říšský sněm a před ním zemští snemové uherský a vlašský, odpoví, že nemůže a následovně se bez říšského sněmu změni ústava od 4. března. Vláda nynější musí nás věru jen za děti považovat, kterým se může vždy říci cokoli. Víme všichni, že ta samá vláda slibujíc to, tak málo rozuměla svým věcem, že slibovala věci nemožné a taková nezkušená vláda má odstoupiti; aneb to slíbila nemajíc úmysl držeti slovo a taková vláda zase z jiných příčin není hodna řídití záležitosti národů. Jiný výklad není možný a zanecháváme vládě, aby si vyvolila z obou co se jí líbí.

Dříve, když po oktrojování ústavy od 4. března všichni liberální odporovali jí, tu Lloyd si ji ani nevěděl jak vynachválit: nyní kdežto akcie liberární padly o mnoho níže, již Lloyd vidí, že s nezměněnou ústavou od 4. března nedá se vládnout v Rakousích, že jest nemožná atd. Ovšem že omastil tuto nezáživnou sadu svou ujistěním, že on patří ke straně opravdu konstituční a že se v Rakousích bez konstituce vládnout nedá: to však patrně jen abychom snadněji ztrávili zrušení ústavy od 4. března. Ostatně mluví Lloyd dost zřetelně, že by nám totiž ministerstvo mnohem horší ústavu bylo oktrojovalo, kdyby se nebylo tenkrát ještě bálo „hlubokého pohnutí v korunních zemích, které až posud u věrnosti byly vytrvaly!“ Nyní se ale ministerstvo již ničeho nebojí a proto se - myslí Lloyd - dá zase jiná ústava. Na této cestě lehký jest přijít až do Rus - besonnen aber entschieden!

Co ostatně konstitučnost, ta pravá konstitučnost Lloydů znamená, tu poznáme zase nejlépe z jeho vlastních slov, totiž kde mluví o příčinách rozpuštění sněmu říšského, kteréžto místo spolu zůstane pro nás Čechy na věky velmi poučné:

Když se údové české Právce počátkem r 1849 k Levici přidávati a pro zásadu suverenity národa nadšení býti počali, povstala nutně u ministrů první myšlénka oktrojování ústavy. Každý ministr byl by zajisté s radostí své portefeuille, které tenkrát žádnému nemohlo býti břímě vítané, složil a údům většiny sněmovní svého místa postoupil, kdyby to možná bylo bývalo. Pánům Riegrovi, Schuselkovi, Pinkasovi, Strobachovi, Borroschovi, Goldmarkovi a Fustrovi ustoupiti, bylo ale věci nemožnou. Stát nemohl býti dán za oběť doktrínám konstituční soustavy. A co tenkrát věci nemožnou bylo, je jí dosavad. Ministrové nemohou a nesmějí i nyní tak jako na začátku r. 1849 před každou opoziční většinou sněmovní svůj úřad složiti. Oni nemohou ustoupiti většině sněmovní, která sjednoceného Rakouska nechce, která by suverenitu národa prohlásila atd. V tom záleží rozdíl mezi Rakouskem a Anglickem. V této poslední zemi může, a poněvadž může, ustoupí také ministerstvo každé opoziční většině parlamentu sestává. My ale, již francouzský konstitucionalismus přijmouti nesmíme neb nechceme, nejsme posud ani s to přijmouti anglickou soustavu konstituční v celé její čistotě.

Ještě jiné vládní noviny nazvaly zas anglickou ústavu „ukrytým republikánstvím“, jakou tedy konstituci chce Lloyd: Patrně takovou, kde vláda vyžene a vyhodí každý sněm, který nechce ve všem udělati jí po vůli, kdežto vláda nedrží sněm za nic jiného, než za nástroj k placení dluhů od ní bez potřeby nadělaných. To jest ta konstituce, ta pravá konstituce, kterou si přeje Lloyd. Jestli by chtěl Lloyd věděti naše mínění v této věci, musíme se vyznati, že by pro

svobodu mnohem užitečnější bylo, kdyby nynější vláda již docela zřejmě zrušila všelikou ústavu. Tak by alespoň ve všech zemích zůstaly jen dvě strany konstituční a absolutní a ukázalo by se brzy, která jest mocnější. Tak ale, jak to nyní jest, kdežto se beztoho absolutně vládne a ústava jen na papíře stojí co věčná naděje, mnohý ještě zaslepený myslí, že máme ústavu, a strana liberální rozkouskovaná jest na mnoho frakcí. Cesta od žádné ústavy k opravdivé zdá se nám snadnější a kratší, než cesta od nynějšího způsobu vlády ku právní a ústavní vládě.

Ono sestavení jmen Strobach a Füster, Pinkas a Goldmark, Rieger a Schuselka jest dle našeho mínění věc, která nemůže nésti dobrého ovoce, poněvadž dává každému poučení pro budoucnost, jaké vděčnosti se nadíti může od vlády, které pomohl - z bláta! Strobach a Füster - to bude časem svým heslo, až zase osud světem vládnoucí postaví vládu jednou do těch zkroušených okolností, kdežto bude muset apelovat k oddanosti národů slovanských! v sestavení těchto dvou jmen leží mnohem více, než-li si snad Lloyd myslil, když je lehkovážně a uštěpačně sestavil. Jest-li si vláda české poslance proto, že v nejtěžších okolnostech s největším zapřením se zastávali Rakouska, a bez ohledu na útržky, na potupy, přičiňovali se o zachování státu, již držela za servilní lid, jenžto zapře z pochlebenství důstojnost člověčí a národy prohlásí za do libovůle vlád od Boha odevzdané - pak se ovšem velice mýlila vláda v českých poslancích. Proto přece ale zůstane suverenita na té straně, kam přirozeně dle zdravého rozumu patří, a zdravý rozum přece si časem prorazí cestu do života.

Uzavření revoluce

H. B. S jakýmsi bolestným úsměchem četl jsem články v našich vládních novinách o sjezdu Drážďanském, a jmenovitě jejich spokojené tvrzení „že prý kníže Schwarzenberg uzavřel v Drážďanech revoluci.“ Chtějí tím tyto úslužné vládní časopisy tolik říci, jako že od této doby zase všechno do předešlých pokojných kolejí navraceno jest, že mocnosti otrásající celou Evropou r. 1848, již dokonce pokořeny a jako ze světa vymazány jsou od knížete Schwarzenberga na sjezdu Drážďanském!? Mimovolně si při tom vzpomínáme na jeden obrázek v Šotku, kdežto již napřed na počátku r. 1849 podle přírody vyobrazeno jest toto uzavírání revoluce od knížete Schwarzenberga.

A jak tam v Šotku vypočteno, takové jest také na vlas ve skutečnosti. Zavřeli revoluci tak, jako se zavírá pára do kotle, jako se zavírá prach do pušky - aby s mocí neodolatelnou vyrazil a všechno okolo sebe bezohledně roztřískal. V Paříži zavřeli také spojení mocnářové revoluci po přemožení Napoleona, usadili tam bývalého krále a zavedli reakci, přece za 15 let vybuchla znovu a vystoupila zase s předešlými žádostmi. Na to ji chytrý král Ludvík Filip I. uzavřel ve Francouzích a spojené s ním dle smýšlení vlády uzavřely ji také, ale r. 1848 zase si otevřela dokořán brány v celé Evropě, vyjmouc svobodné a poctivě spravované země.

Pamětihodno jest při tom, že při každém novém vypuknutí a utlačení revoluce vždy něco získá a samovláda vždy něco ztratí, aneb jinými slovy, že byťby i vlády a dynastie svobodu národů všelikými možnými prostředky nazpět tlačili, přece nikdy nemohou celý předrevoluční stav zase nazpět navrátiti, nýbrž při každé nově vypuklé revoluci něco od svých starých moci národům odevzdati musí. Zkrátka řečeno, pozorujeme v Evropě v celku poznenáhle a ustavičné klesání absolutismu a ustavičné posloupné pokračování k svobodě, navzdor všemu úsilí absolutistů. Pročež také přítel pokroku, přítel lidskosti s jakýmsi utešeným vědomím snáší trpkou reakci absolutistů, dobře věda, že navzdor tomu přece dobrá věc pokročila a pokračuje, ne sice tak rychle a tak pohodlně, jak bychom si toho byli přáli, ale přece jistě. Tak ku př. jest přece patrné, že jsme při vši reakci, kterou ministerstvo naše již dvě léta vede, přece o mnoho dál, než před rokem a že při vši reakci, která se ještě u nás povede, možno není starý stav věcí před rokem 1848 úplně vrátiti.

Když nyní čteme nestydaté články v Lloydu, že prý vláda experiment svolání říšského sněmu ani neučiní, když v těchto vládních novinách ustavičně se vládě radí, aby místo nynější ústavy, zaručené slavným slibem císařovým, jiná méně svobodomyšlná se oktrojovala, když čteme zprávy, že co nevidět vyjde zase nový tiskový zákon, kterým by svoboda tisku zřejmě nám odňata byla skrze ustanovení, že se žádný časopis bez povolení vlády vydávati nesmí: musíme ovšem želeť smutné převrácenosti těch, kteří jak francouzské přísloví praví „ničemu neodvykli a ničemu se nepříučili.“ To nás ovšem rmoutiti musí, přece ale nikdo v běžích dějin zkušený toho se obávati nemůže, že by starý stav se úplně vrátil a svoboda pro dlouhou budoucnost zničena mohla. Stará pravda jest, že slabý proti silnému bojuje lští, jednají-li tedy vlády lstně, samy svou slabost naproti národům objevují. Druhá pravda jest, že proti lsti konečně vždy přikročí se k násilí, což zvláště v poměrech národů a vlád platí.

Žádný moudrý a povážlivý nebyl by vládě rakouské za zlé pokládal, kdyby byla bezuzdnou svobodu r. 1848 později, přijdouc k moci, obmezila a třeba více obmezila než zapotřebí jest.

Neboť vláda musela vždy na to dbáti, aby říši rakouskou pohromadě udržela, což by při veliké svobodě a při známé nechuti některých národů proti Rakousku skoro nemožné bylo. Dle našeho mínění byly ale k tomu všemu oktrojované zákony, vydané po rozpuštění sněmu říšského velmi postačitelny, které vládě jistě tolik moci ponechávaly, co jí proti všelikým říšebomým snahám potřebovala. Brzy jsme ale bohužel! pozorovati museli, že se vládě při oktrojování těchto zákonů nejednalo o potřebné obmezení snah celosti říše a pořádku nebezpečných, nýbrž že se jednalo jen o zrušení právní a ústavní vlády vůbec a o posloupné upevnění libovlády. Kdokoli tedy jsa přítel svobody, jen s bolestí uznával takovou potřebu obmezení, tenť zajisté hořce nesl neupřímnost, když vláda po porážce Maďarů, jistou se cítíc, i tyto dobrovolně oktrojované ústavní zákony rozličnými taktikami a lstnými kličkami, jako jsou nepotřebné obležení atd. z platnosti vyváděla, přibližujíc se den ode dne více k úplné libovládě, ke stavu bezprávi, kde vláda zákony jak chce předělává, co chce zapovídá a dovoluje, neuznávajíc vedle sebe žádné moci národu. Nyní stojí věci tak, že se sice nemůže říci, jak dalece bude vláda šetřiti konstituční zevnějšek, formy a jak dalece je nechá státi a platiti aspoň na papíře, ale že přece nade všechnu pochybnost jisto jest, že tato vláda dobrovolně již nenechá do života vstoupiti opravdivou konstitučnost kteréhokoli způsobu. Opravdivou konstitučností nazýváme zde totiž ten stav, kde sněmové mají moc zákonodárnou a vláda jen výkonnou.

Jiná otázka jest, jaké ovoce takové jednání vlády ponese časem svým vládě a snad i celé říši a především dynastii. Každý ví, že v Angličanech, kdežto právo nejpevněji stojí a libovláda zcela nemožná jest, přece spolu nejpevněji a nejjistěji stojí trůn královský. Z toho již vysvítá, že obmezování práva a uvadění libovlády není prostředek k upevňování říši a trůnu. Což pak by byla vláda naše tak krátkozraká, aby nenahlížela, že při nynější spokojenosti všech zemí, při tak usnadněném a rychlém sdělování myšlének ani již možno není duchu lidskému jakýchsi hmotných hrází nastavěti? Což pak by mohla vláda mysliti, že rok 1848 a 1849 tak zcela bez vlivu zůstal na smýšlení lidské, že zásady v těchto rocích volně, zjevně a všeobecně hlásané docela utonuly v zapomenutí? Mohla by se vláda domnívati, že tyto zásady, byť i v tichosti, jako lavina se rozšiřovati nebudou mezi lidem na vzdor všelikému obmezování ze strany vlády? A když jednou zase dříve neb později přijde ta doba, ve které nová revoluce buď ve Francouzích neb Němcích s neodolatelnou -nocí překročí meze a hráze od vlád nakladené, myslí snad důvěřuje se vláda naše, že jí zamezí cestu do Rakous? - Smutná to ale bláhová důvěra. Známo jest, alespoň se všeobecně myslí, že kníže Schwarzenberg, nynější první ministr, velice obdivuje státnické moudrosti a schopnosti knížete Mettricha: ale

uznává-li jej za svého mistra, proč nepovází, že všechny ty cesty knížete Mettrnicha vedly jen k roku 1848! Ejhle, příklad a spolu výstraha. Kníže Mettrnich měl zavedený takový „pokoj a pořádek“ v říši, že si takřka ani myš bez jeho dovolení zapištět nemohla a přece nezamezil bouře r. 1848, nýbrž uprchnuv do cizích zemí, zanechat musel loď říše rakouské ve vlnách co pouhý divák na její nebezpečné potáčení. Kníže Mettrnich byl ale jistě vzor a mistr všech těch, kteří mají na korouhvi své napsaná, jinak ale míněná slova: „Pokoj a pořádek!“

Co tedy mistr nedovedl, kterak uředníci dovedou? -

Zavřítí, ukončítí revoluci! - pěkně řečeno a dobrá věc, kdyby se jen revoluce dala zavřít jako drůbež do kurníka. Revoluce se nezavírá lstí, násilím, reakcí, libovládou; tím se jen revoluce zarazí, jako voda hrází, aby se jí tam tím více za hrází nashromáždilo. Revoluce se platně uzavírá jen moudrou a právní vládou, poctivým vyplněním spravedlivých a rozumných žádostí většiny. Když vypukla revoluce francouzská na počátku r. 1848 a vyhnán jest francouzský král Ludvík Filip ze své říše, když se odtud jako moře rozpustila revoluce po Evropě, co učinil král Belgičanů? Nabral snad vojska, rozpustil sněm, prohlásil obležení, aby se uhájil na trůnu? Nikoli, on co vladař svobodného národu, pravil k národu svému: Chcete li, abych jako posud byl vaším králem, zůstanu: myslíte-li ale, že by vám prospěšnější byla republika, hotov jsem složití korunu! A Belgičané odpověděli: Zůstaň jen jako posud naším králem, nám jest takové konstituční a právní králování jako tvoje milejší než republika. A revoluce, bouříc skoro po celé Evropě, znepokojujíc dynastie i národy, nedotekla se ani Belgie, beze všeho vojska, beze všeho obležení panoval tam takový pokoj a pořádek, ale též i taková svoboda jako jindy. Tak se uzavírají revoluce!

Takové ale uzavírání revoluc, jakým se vychloubají naše vládní noviny, musí jen každého citlivého člověka hrůzou naplniti, když totiž již napřed pomyslí na ty strašné následky podobného krátkozrakého jednání.

Nynější vláda dovedla to již tak daleko, že my všichni, kteří jsme tenkrát, když nejhůř bylo s říší, dokazovali loyálnost a péči o udržení Rakouska, nyní za buřiče a Bůh ví za jak nebezpečné a proti říši zrádu kující lidi vykřičeni jsme od její orgánů: škoda jenom, že pravdivost toho, co jsme vždy mluvili a psali, a co posud mluvíme a píšeme, ukáže se již tenkrát, až bude nepochybně zase pozdě řídit se dle toho.

Pozorovatel politický

H. B. Dobrovolné vystoupení pana Schmerlinga z ministerstva považujeme my za dobré potvrzení našeho soudu o tomto panu ministrovi. Obecenstvo naše bude se pamatovati, že my, kterým se obyčejně vytýkává národní fanatismus, na vzdor tomu jsme s činností p. ministra Schmerlinga spokojeni byli, ačkoli byl velmi horlivý Němec. Pro jeho čistě konstituční smýšlení vážili jsme si vždy pana ministra právních záležitostí při všech jeho germanistických směrech. Zkušenost ukázala nyní, že naše vážnost měla dobrý základ, neboť p. Schmerling - vystoupil z ministerstva. Co znamená vystoupení p. Schmerlinga, toť vidí jistě každý na první pohled, třeba by si vládní noviny ujišťovaly, že mezi ním a ostatními pány ministry nebylo žádného nedorozumění v základních věcech! Pan Schmerling zůstal v ministerstvu tak dlouho, pokud se to jen poněkud srovnávatí mohlo s přesvědčením konstitučního muže a vystoupil - když zašla hvězda konstitučnosti. - Ale zašla jen na několik let, ne na vždy, musíme doložit, neboť nynější ministerstvo má sice moc a bohužel i vůli uvrhnouti Rakousko do neštěstí, ale nemá moci zrušiti u nás na vždy neb na dlouho rozumnou konstituční vládu. Časy jsou již nyní takové, že lidé nikomu neuvěří, kdo je vydávati chce za stádo. - S velikou jistotou se nyní již mysliti může, že nový tiskový zákon, jenž vyjítí má, tak spořádán bude, že nebude porota souditi tiskové přestupky, nýbrž vládní úředníci. Že to vlastně jest zrušení svobody tisku, jest lehce pochopitelno. Neboť nejvážnější a nejdůležitější stránka svobody tisku jest ta, že veřejné mínění vysloviti se může proti vládě. Dobrá a rozumná vláda jest nejprřednější potřeba lidu na tomto světě, aby se ale docíliti mohla, zapotřebí jest o všech veřejných, vlády se týkajících věcech, veřejně pronášeti svobodný soud, poukazovati na vady, navrhovati zlepšení. Proto právě, aby se vládě bez ohledu o jejích krocích pravda říci mohla veřejně, zřízen jest ve svobodných zemích porotní soud nad tiskem, spoluobčané jen mají rozhodovati, dopustil-li se kdo tiskem přestupku zákona. Jakmile vládní úředníci souditi budou nad tiskem, bude vláda hned soudcem ve své vlastní věci a následek toho nevyhnutelný, že brzy všeliké upřímné posuzování vlády buď umlkne, neb že se octnou svobodomyslnější mužové v krátkém čase v žalářích. Avšak ani to nemůže utlačit pravdu a svobodu: poctivý člověk neutrpí již nyní ve veřejném mínění ani tenkrát, kdyby v žaláři seděl a po dobrém rozvážení se musí říci, že žádnému spisovateli ani to neškodí tak mnoho, když nějaký čas v žaláři posedí. V samotě má alespoň čas přijít na nové myšlenky. - Ostatně by se z takového vyloučení poroty ze soudů tiskových opět ukazovalo, kterak si nynější vláda musí představovati národy ještě krátkozraké. Nač jest porota, neužívá-li se jí ve věcech tiskových a politických? Snad jest porota pro zloděje? Tuť jistě by každý jiný veřejný soud skoro stejně

postačil: chcete-li ale politické přestupky vyjednávat před vojenskými soudy a tiskové před úředníky od vás ustanovenými a od vás odvislými, nač nás šáliti bezezvučným jménem poroty? To jest asi tak jako zapřáhnout koně a přeřezat prostraňky!

Revoluce

H B. Čím více se na nás sypou ze všech stran protivenství osudu a našich starých nepřátel, čím více jako mlhy se rozprchávají mnohé naše krásné naděje, objevivší se jako spanilý, ale rychle vadnoucí květ na naši starodávné slovanské lípě: tím více se musí upevniti srdečný svazek všech stejně smýšlejících synů velikého, ale nešťastného národu, tím úžeji se musí sestoupiti statečný kruh věrných bojovníků, na jejichžto praporu stkvi se bílý starý český lev s heslem: „Svoboda Slovanů“. Počet náš - to vidíme - znamenitě se ztenčil a mnohý soudruh náš z roku 1848, na jejichžto horlivost a upřímnost mnozí toho času by byli skály stavěli, zrádně opustiv svoje, slouží nyní za bídnou mzdu cizím proti nám. Nemajíce nyní moc v rukou, musíme snášeti cizí moc, která se nad námi provádí velmi často bez ohledu na dané zákony. - Jdeme nazpět - to pozoruje každý z nás - a poznenáhla ubývá vždy pod nohama našima práva a svobody, staré bývalé nešvary vystupují poznenáhla pod rozličným zakuklením zase z hrobů do života, aniž můžeme toho zameziti.

Takový stav věcí naplňuje ovšem každého z nás nemilými city, bázlivější očekávají úplný návrat starého času, rozvážlivější přemítají na mysli příčiny toho všeho a ohlížejí po prostředcích proti tomu, zuřivější povahy litují jenom, že jsme prý nepoužili času a mocí zbraně nepojistili svou svobodu. Přirozená jest ovšem mnohému ta myšlénka, že, poněvadž nyní strana nám protivná mocí zbraně provozuje nad námi libovládu, také my bychom byli svého času mocí zbraně nad ní zvítězili; přirozené jest také mnohému rozjímání následující: „My Slované rakouští nepovstali jsme r. 1848 proti vládě se zbraní, nýbrž hájili jsme Rakousko a nyní se nám vede zle, kdybychom tedy byli tak jako Maďaři a Němci a Vlaši zbraně se chopili, bylo by nám nyní dobře!“ Avšak to všechno jest jen zdánlivé, více okamžité mrzutosti výpar, nežli úsudek po dobrém a chladném rozvážení.

Hlavní pravidlo při všech činech politických musí být chladná, vši náruživosti prázdná rozvaha. Rozčilení jest dobrý pomocník, nástroj k provedení každé důležitější věci, ale vždy skoro jest neštěstí tam, kde řídit chce.

Příklady na to máme všude okolo sebe: náruživost, nadšení, dodává sice síly a vytrvalosti, ale zaslepuje a proto obyčejně přemoženo bývá od chladné mysli, která dobře vidí okolo sebe prostředky a použití umí každé od náruživosti nepozorované okolnosti. S chladnou myslí musíme také považovati i příčiny našeho nynějšího stavu a pro středky k lepšímu.

Není ku př. žádné pochybnosti, že bychom byli ku konci r. 1848, když Windischgrätz skoro s celým vojskem proti Vídni odtáhnul a v Čechách jenom několik tisíc vojska zůstalo, velmi snadně a skoro jistě byli mohli provést povstání proti rakouské vládě a zmocniti se celých Čech. Proto také asi mnohý pomlouval politiku tehdejších českých poslanců na sněmě říšském, že odšedše z Vídně a zavrhnuvše povstání Vídeňčanů, svým krajanům jen k pokoji radili. „Co z toho následovalo - řekne mnohý - jen reakce, vláda pokořila Vídeň, nabyla síly a utlačila práva národů.“ Pravda ovšem, že po přemožení Vídně - a po přemožení Maďarů následovala reakce ..., ale co z toho vyplývá? Nic jiného než že Vídeň velice chybila se svou revoluci říjnovou.

Dejme tomu, že by skutečně tehdejší čeští a slovanští poslancové na sněmu říšském byli se chopili revoluce, dejme tomu, že by následkem toho také celé Čechy byly povstaly proti vládě a dejme tomu, že by byli povstalci zvítězili. Jaké asi byly by následky? -

Předně jest jisto, že by při povstání Čechů celé Německo velmi ochotně bylo rakouské vládě přispělo ku pomoci proti slovanským rebellům. Důkaz toho máme na nepatrné šrůtce červnové r. 1848. Jak tu celé liberální a revoluční Německo velebralo knížete Windischgrätze po bombardování Prahy! jaká tu radost, že slovanská Praha, původkyně slovanského sjezdu, poražena byla od německého generála! Jaké tu děkovací adresy ze všech německých končin! jaké tu plesání po všech německých novinách! Tak také by pruská vláda, přivolána ku pomoci od rakouské, ochotně byla vyslala své německé vojsko proti nám povstalým a Němci, žádostiví podmaniti sobě nejdůležitější slovanskou provincii - Čechy, odkud se nejmocnější odpor zdvihnul proti germanisaci - se srdečnou ochotou by byli podnikli křížácké tažení proti nám tak jako odpravovalo Německo, chlubicí se kulturou a duševní převahou, křížácká tažení proti našim praotcům Husitům, bojovníkům náboženské, politické a socialní svobody. A kdyby ani Německo nepřemohlo nás - což možno a již jednou zkušeno jest - aneb kdyby pro

jíné politické pletky nebyla možná intervence německa v Čechach, kdož by o tom pochybovati mohl, že by náš slovanský, bohatý strýc, cár ruský, tak ochotně nebyl vyslal připravené nesmírné armády své proti nám, jako je vyslal proti Maďarům? A byli bychom my oddolali této moci? Což jiného by to bylo než radostný pohled pro staré nepřátele Slovanstva, kdyby viděli Slovanstvo zuřiti ve vlastních útrokách svých, kdyby ruský Slovan co nástroj despotie hubil Slovana českého, co bojovníka pro svou svobodu! Nikoli, takový radostný pohled nemohli, nesměli jsme dopřáti svým nepřítelům.

Ostatně nahlíží jistě každý, komu okolnosti naše povědomy jsou, že by takovou porážkou český národ jestli ne na vždy, jistě zase alespoň na tak dlouho do hrobu položen byl jako po bitvě na Bílé Hoře. Všechno naše národní snažení jest teprva nové, není nic zakořeněno v životě a tedy by touto bouří jako písek odvanuto bylo bez památky a beze stopy. Porovnejme to ku př. s Maďary. Kterak jim jiz na věky uškodilo jejich nepodařené povstání můžeme říci, kterak zničilo jejich nadějnou budoucnost, a okolnosti jejich přece stály v jiném květu a v jiné síle než naše.

Každý tedy, kdo lituje, že jsme r. 1848 neb 1849 neučinili povstání, jeví tím jenom převahu pouhého neurčitého citu nad chladným rozumem. On v mrzutosti, že jsme mnoho nedosáhli z toho, nač jsme si naději dělali, co jsme již téměř v rukou míti se domnívali, myslí takto:

„Neučinili jsme povstání a na pokojné zákonné cestě nezdařily se všechny zámysly naše: kdybychom se tedy byli uchopili zbraně, byli bychom všeho dosáhli.“ Mylnost takového uzavírání bije do očí. Jest to asi tak, jako by někdo řekl: „Pěšky jsem tam doraziti nemohl, ale kdybych byl letěl, byl bych jistě dolítnul!“ ovšem příteli, ale k lítání jest především zapotřebí dobrých křídel a kdo nemá křídel neb má špatná křídla, pro toho bude vždy nejlépe jen choditi.

Já vůbec jsem veliký nepřítel revoluc se zbraní a držím hlavně na revoluce ve hlavách a v srdcích. Ne snad proto jsem nepřítel těchto revoluc, jako bych neuznával právo národu se zbraní se obořiti proti násilí a bezpráví, se zbraní si dobytí svou svobodu. Také se neštítím povstání se zbraní z nějakého snad nedostatku zmužilosti, neboť jistě nahlíží každý, že člověk, který pod libovolnou a násilnickou vládou stojí v prvních řadách zákonného odporu a zjevné nepřizní proti této vládě, který již konečně své jméno jako heslo a terč všem protivníkům, bujným na svou okamžitou moc vydal, že, pravím, k tomu neméně odvahy jest zapotřebí, jako k násilnému povstání. Naopak vidíme, že skoro při všech nezdařených

revolucích obyčejně vůdcové a původcové jejich mají dobrou příležitost ještě v pravý čas se odstraniti a někde v cizí zemi všem následkům nemilým pro osoby své se vyhnouti, jako toho právě v našich dobách na Vlaších, Maďarích, Němcích atd. příklady máme. Revoluce se zbraní nejsou nikdy tak nebezpečné pro osoby původců svých, jako pro národy, jest to hra v loterii s budoucností národu a nezávidím nikomu tu odvahu, která jej každou chvíli k podobné loterii hotového najde.

Vizme ku př. stav Francouzsko, z něhožto si mohou milovníci povstání nejlépe vzíti výstrahu. Kdo myslíš, že povstání násilné jest vždy jistý, specifický prostředek pro dosažení svobody a blaha: ať se podívá na Francouzsko. Kolik tam už udělali revoluc, revoluc smělých, hrdinsky provedených, revoluc podařených, při kterých se zbavili nenáviděné vlády: a mají tam svobodu a blahé ovoce její? „Měli jsme to všechno potlouci - myslí si snad leckdo - a pak bychom byli dosáhli svobody!“ Ejhle, milý příteli, ve Francouzích při veliké revoluci ku konci minulého století učinili tak jak pravíš, radikálněji již se nemůže provést revoluce, jako ji oni tenkrát provedli, všechny nepřátele svobody buď pobili buď vyhnali ze země, všechny statky jim pobrali a všechno učinili ve svrchované míře, jen si přátel může smysl nejzručivějšího revolucionáře. A přece proto navrátila se jim zase libovláda nejen pod Napoleonem, (která přece byla ještě rozumná a s dobrou administrací spojena), nýbrž pod Bourbony se vším příslušenstvím reakce, se zkaženým dvorním životem, s hierarchicko jezuitskými praktikami atd. učinili novou revoluci r. 1830, vyhnali Bourbony a posadili na trůn Ludvíka Filipa, měšťanského krále. Ale za krátký čas měli tu přece zase libovládu, celá ústava byla jen na oko a chytře se obcházela, peníze jen vládly celou zemí a Francouzové opět způsobili revoluci v r. 1848, vyhnali Ludvíka Filipa a zavedli republikánskou vládu bez krále. Jak nyní všichni pozorujeme, nedosáhli ani touto revolucí pravé svobody a republikánská vláda tak jest nepřítelkyně práva a svobody jako byly předešlé monarchické. - Tento patrný příklad Francouzsko ukazuje nám velmi skvěle, že pouhá revoluce není postačitelý prostředek k dosažení svobody: sice, podaří-li se, změní vládu, ale staré obyčej se brzy zase s novými osobami.

To jest přirozená a patrná věc: neboť revoluce jest jenom prostředek ke zbavení se od špatné nenáviděné vlády, ale ona ještě není sama v sobě prostředek k založení a udržení dobré vlády. Tu věc musíme míti především na zřeteli. Revoluce každá jest sama v sobě neštěstí, ale tenkrát, když toto nevyhnutelné neštěstí udělá možnou cestu k budoucímu většímu štěstí, tenkrát musí každý moudrý tuto nehodu snésti trpělivě v naději onoho po ní následujícího

blaha, tak asi jako se nepříjemnému rozkousnutí ořecha pro jádro, které obsahuje, rádi podrobujeme.

Také tak nebude nikdo moudrý dělati revoluce pro revoluce samé, nýbrž jen proto, aby na ně následovati mohla dobrá vláda a kde nemám jistotu neb pevnou naději, že by po provedené revoluci se mohla zaříditi a udržeti dobrá vláda, tam jest hřích nad národem raditi neb působiti k revoluci, neboť uvalují se na národ jenom nehody revoluce, aniž mu mohou pojistiti jakých výhod z toho. Neštěstí, ztráty revolucí způsobené trpí národ, ale užitek z toho nemá nikdo jiný než ti, kteří se skrze revoluci k vládě dostali a nyní místo předešlé, revolucí zrušené vlády, zase mohou kořistiti z národu.

Jenom národ zachovalý a vzdělaný může míti svobodu a spojenou s ní dobrou vládu, tuto pravdu, které nás učí zkušenost dějepisu, musíme vždy především na zřeteli míti. Národ nevzdělaný, kdyby se celý zkrvácel samými revolucemi, nedocílí přece svobody a práva, nýbrž bude vždy zase brzy ošizen a do libovlády nazpět vtlačen. Národ mravně zkažený byť by i vzdělán byl, přece zase svou pokažeností plete vždy sám na sebe metlu absolutie.

Všimněme si Francouzská a vizme příčiny, pro které se tam při všech revolucích nechce ujmouti pravá svoboda. Veliká část národu jest ještě hrubě nevzdělána, důkaz toho máme ku př. v tom, že vyvolili za hlavu své republiky Ludvíka Napoleona; omámeni pouze slávou a bleskem jména Napoleon, odevzdali vládu nad sebou dobrovolně do rukou člověka, který jest obyčejný avanturník a po ničem jiném na světě netouží, než aby zase mohl státi se císařem. Kdyby byli rozuměli věcem, byli by toho času vyvolili Bavaignaca a byli by pojistili republikánskou svobodu a právní vládu beze všeho snažení po reakci. - Na druhé straně zase mezi vzdělanci francouzskými jest taková mravní zkaženost, že největší část z nich jen po osobním zisku, po rozkoších atd. baží a veřejné národní záležitosti jenom za nástroj pro sebe považuje ke svému pozdvižení v moci a v důchodech. Proto jsou samá strana, ne strany podle rozličného přesvědčení, ale strany toužící jen pro sebe po vládě v zemi. -

Kde není národ zachovalý a vzdělaný, tam jest marné svrhovati revolucemi staré vlády, neboť zase se dříve neb později všechno zlé navrátí třeba se osoby a okolnosti změnily a národ nemá z revoluce nic než trochu škody a nepořádku. V takovém pádu musí se napřed odstraniti tyto závady každé pravé svobody a teprva potom jest naděje a vyhlídka na možnost dobré a trvanlivé právní vlády.

Budeme budoucně přehlížeti dějiny zdařilých revoluc a pátrati po příčinách, kterými se jednotlivé narody zbavily špatných vlád a dosáhly svobody a přesvědčíme se, že historie stvrzuje dobře zkušeností zásady naše svrchu pronešené.

II.

H. B. Každý, komu štěstí přeje čísti také Vídeňský Denník, pozoroval zajisté již dávno naši chladnokrevnost, s kterou si nevšímáme všech jeho článků ustavičně proti Slovanu brojících. Skoro ani jedno číslo tohoto časopisu neprojde, ve kterém by se Slovanu nedostalo ponaučení, pohanění a odpor. Vídeňský Denník náleží, jak beztoho známo, mezi planety vlastního světla nemající a když náhodou nemá o Slovanu co psát, vybírá rozumy z Vídeňských německých časopisů, a jako by k nim obsahem byl, dovidáme se z něho všelikou moudrost úvodních článků Lloyda, Reichszeitungu atd.

Poslední čas bylo viděti na Vid. Denníku velikou mrzutost, proto že jsme mu neodpovídali a snažil se patrně všelikým způsobem rozdrážditi nás zase k nějaké polemice. Ale všechno nadarmo, naše chladnokrevnost byla Irkutská a ani tvrzení jeho, že již slovanská bývalá strana na sněmu říšském není žádnou stranou, jakési útrpně-radostné vypravování jeho, že nynější vláda se pranic na zásady a žádosti naší strany neohlíží, kdežto prý má strana maďarsko-starokonzervativní přece ještě vlivu atd., ani to všechno z nás nevynutilo jediného slova odpovědi. Ani když p. V. V. Tomek, bývalý český dějepisec, nyní domácí a hospodářský leibhistorikus u hr. Thuna, počal s celým svým titulem psáti do Vídeň. Denníka politické úvodní články, nedivili jsme se již tomu veřejně, nýbrž pomyslili si jen v duchu: Sic transit gloria mundi.¹

Nemohla z nás tedy žádným způsobem vynutiti slova a svěsti nás k hádce, uchopil se Vid. Denník v zoufalství posledního prostředku, který ostatně prozrazuje trochu ostrovtipu. On počal totiž Slovana chválit, dobře věda, že nás tak musí přinutiti k odpovědi. Neboť jest jisto, že všelikou hanu a potupu od Vid. Den. rádi a rovnodušně sneseme ještě k tomu se srdečným potěšením: ale chvála od něho, tu si nemůžeme nechat líbiti, neboť jest to nejhorší nehoda, která by nás jen potkati mohla. Vídeňský Denník chválí ve svém 24. čísle náš článek „Revoluce“ ve 4. svazku letošního Slovana!

Když dne 5. února okolo poledne toto nešťastné číslo Vid. Den. přišlo do Kutné Hory, nejen že jsem měl zkažený oběd, ale ani v noci mi nedalo spáti a ustavičně jsem zpytoval svědomí, nemám-li na sobě nějaký smrtelný hřích, pro který mne takto Bůh tresce. Je to něco

strašlivého, být pochválen ve Víd. Den.; kdo to nezkusil, není vstavu uvěřiti: všechny tělesné nemoce, podagra, suchá lámání, kámen, rheuma, rak, zimnice, všechny chirurgické operace, trhání zubu, řezání nohy atd. musí býti pravá rozkoš proti tomu citu, když člověk svýma vlastnima očima čísti musí svou chválu ve Vídeňském Denníku .

První věc, když jsem se zpamatoval, byla přečísti si bedlivě onen svůj článek o revoluci, jest-li snad by byl bez mého vědomí d'ábel do něho nenasel koukolu, tak jako v onom podobenství v písmě. Našel jsem ale článek zrovna tak vytištěný jak byl napsán a uslyšíme hned, co se v něm tak velice líbilo redakci Vídeňského Denníka. Praví totiž Víd. Den., že prý v onom článku dokazují velmi důrazně, jak veliké zlé jest revoluce, jak nemoudré by bylo bývalo v Čechách chopiti se revoluce co prostředku k nabytí svobody, jak klamná bývá vůbec naděje skládaná v revoluci“ atd. Krom několika málo dissonancí se prý ten článek Víd. Denn. velmi líbí, neb jest prý psán jako Národní Noviny v nejzasloužilejší době své a také prý mně nejlépe slouží vtíp a sloh (!!) kdykoli prý se pohybují na takovémto rozumném poli, přeje si, aby ten náš článek se neminul s dobrým účinkem na Slovana samého. „Není prý ale dosti na tom, jednou za čas vysloviti přesvědčení o záhubnosti všech revolucí. Jistý způsob psaní kazí tak dalece rozum, chuť, mravní povahu lidu, že si naposledy v ničem rozumném, krásném a počestném nelibuje a to je potom takový stav, ve kterém se revoluce nejzáhubnější lehko ujímají, tak že již potom žádné spasitelné ponaučení nebývá nic platné.“

Amen, doložme k tomu, vždyť rozumíme. Totiž není dost na tom, když jednou za čas dokáží lidem, že pouhou revolucí se ještě nic moudrého nesvede, ty musíš kromě toho tak jako Víd. Denník pořád vládu chválit a k poslušnosti napomínat, musíš lidem dokazovat, že oni všichni nevědí a nerozumí, co by jim bylo k dobrému, nýbrž jen vláda že tomu rozumí. Tak ale jak Slovan píše, musí se časem svým pokazit u Čechů rozum, chuť a mravní povaha, že konečně nebudou ani obležení a vojenské soudy držet za rozumné, krásné a počestné vynálezy. Když pak Lloyd tak rozumné krásné a počestné věci píše, jako to, že se u nás vláda nebude moci nikdy řídit dle většiny sněmu, pokazí se čtením Slovana tak lid český, že rozum, krásu a počestnost těchto věcí ani nahlížeti nebude!

Strany té revoluce ale jsme si přece s Víd. Denn. dobře nerozuměli. Lituji arci toho, že tiskový zákon nedovoluje mi vysvětliti Víd. Denn. hodně zřetelně ten veliký rozdíl, který jest mezi mým a jeho smýšlením o revolucích, ale tolik přece mohu pověděti, že smysl celého mého článku ve sv. 4. byl jiný než on myslí. Já totiž jen myslím, že revoluce sama sebou

nepostačuje k dosažení a udržení svobody, nýbrž že ještě jiné věci jsou k tomu potřebné a že bez těchto jiných v mém článku neuvedených věcí jest revoluce marná a škodlivá.

Vezměme ku příkladu za příklad Severní a Střední Ameriku. Oboje udělaly revoluci a zvítězily proti svým předešlým vládám. Přece ale panuje jen v Sev. Americkém Soustátí pravá svoboda, jinde v osvobozené Americe ale jen nepořádek, střídající se despotie stran, chudoba a libovůle. A přece jest tu i tam republika! Poněvadž ale obyvatelstvo v Sev. Americe jest vzdělané a zachovalé, naproti tomu obyvatelstvo v zemích od Španělů kolonisovaných nevědomé, líné, pověrou zkažené, proto mají onino obyvatelé Sev. Americ. Soustátí pravou svobodu a tito nepořádky a despotie navzdor jménu republiky.

Pošetilý byl by ale každý, kdo by nenahlížel prospěšnost a vznešenost té revoluce, kterou Sev. Amerikánští proti anglické vládě provedli a kdo by chtěl tvrdit, že jí neměli dělat, že si tím uškodili? Na druhé straně ale mohl by leckdo dokázati, že by se ku př. obyvatelům některé jiho- neb středoamerické republiky o nic hůř nebylo vedlo pod Španělskou vládou, jako se jim vede v republice, to jest že se jim po revoluci a v republice vede zrovna tak zle jako za španělské vlády, neb jen formu proměnily a stará nezákonnost zůstala.

Kdo tedy chce dělati revoluce, musí dvě věci napřed povážít: předně má-li pevnou naději vyhrát, za druhé má-li pevnou naději po výhře zavést lepší svobodu a lepší vládu, než byla ta, proti které revoluci způsobil. Když tedy jest národ utištěn, buď pod vládou cizího národu, buď pod vládou libovolně jednající s osobami a s jměním občanů, nemá ještě zásluhu ten, kdo národ takový k povstání přivede, neboť není nic snadnějšího, než způsobiti revoluci u národu utlačeného; ale ten má zásluhu, kdo přivede onen národ do takového stavu, ve kterém schopen jest cizí libovůle se sprostiti a svobodu pravou si zaříditi. Jakým způsobem se pak toto osvobození stane, to jest věc lhostejná, nejlépe a nejzáslužněji ovšem, když to jde beze všeho boje a bez krve. Jest patrné, že utiskovatelů jest proti velikému počtu utlačených tak málo, že boj mezi nimi by byl asi jako boj mezi kočkou a lvem a že by vlastně veliký počet utiskovaných jen vůli svou důrazně projeviti potřeboval a hned by přestati musela všeliká libovůle a útisky. K tomu ale bylo by zapotřebí takové vzdělanosti a svornosti všech utiskovaných, která se zřídka kde najde, poněvadž jest vždy hlavní péče utiskovatelů udržeti své poddané v nevědomosti, v pověrách, v nesvornosti, zameziti jim všelikou příležitost k srozumění a ke sjednocení. Proto také zřídka kde se svoboda vydobude zcela bez boje hmotného a bez krveprolití: neboť většina lidu zůstane neutrální a nedbá o nic; straně národní a svobodymilovné nepodaří se sebrati takovou moc, aby již při pouhém vystoupeni její

upustili utiskovatelé od svého utiskování, nýbrž zapotřebí jest obyčejně ve skutečném hmotném boji poraziti je a přinutiti k upuštění od nespravedlivé vlády. - Tolik tedy pro vysvětlení Víd. Denníku. Lehko jest ovšem tomu mluvíti o zákonných cestách, kdo sám ve své moci a libovůli má zákony a plete si z nich dle libosti karabáče a pouta na svobodu a právo: zkušenost celé historie nás učí, že na tom není možno vybojovati na zákonní cestě svobodu, nýbrž jen na revoluční. To by měly uvážiti všechny vlády, které svou libovůli chtějí ukrývati do forem zákonitosti.

Jednu věc, která se ale přece prý nelíbila Víd Denn. na našem článku, jest začátek a jmenovitě nářek náš na zradu mnohých, kteří náleževše dříve k naší straně, opustili nás v těžkých okolnostech a za bídnou mzdu jiným slouží proti nám. Vídeňský Denník nás vyzývá, abychom prý řekli, kdo jsou ti zrádci, abychom jmenovali jejich osoby a skutky!

Faustinku! Faustinku! co to ode mne žádáš?

Poznámky

1 Jak známo, ustanoven jest p. Tomek od hr. Thuna za profesora na universitě Pražské, ale poněvadž centralismus nedopouští, aby byl v Praze proessor českého dějepisu, kterému p. Tomek rozumí, musel se státi professorem rakouského dějepisu a jíti na nějaký čas do Vídně přiučiti se tomu, co bude přednášet. Plat professorský běží již p. T. nyní, ačkoli nepřednáší a kromě toho má po ten čas co bude studovat ve Vídni měsíčně 100 zl. stf. přídavku. Že při svých studiích a dietách má tolik času ještě, aby mohl psáti články do Víd. Den.“ jest lehce pochopitelno. [Red.]

Pozorovatel politický

H. B Smrt doktora Smetany, bývalého profesora filosofie na vysokých školách, patří v nynějších okolnostech mezi důležitější události, od kterých nesmíme pozornost svou obracet. O jeho vystoupení z řádu křížovnického, z kněžství a z církve katolické a o exkomunikaci bude ještě každému známo a v paměti, poněvadž tyto události teprva několik měsíců za sebou máme. - Můžeme nyní skoro s jistotou napřed věděti, že ta strana, kterou bychom nejraději nazvali stranou černou, neopomine kořistiti pro sebe z brzké smrti exkomunikovaného dra.

Smetany s onou známou nestydatostí, která se vtírá vždy do libovolného výkladu skutků božích ke svému prospěchu. Jest li se to neosmělí učiniti někde ve svých časopisech, jistě pokoutně ve svých spolcích aneb před sprostnými posluchači neopominou to vydávati za trest boží, že z církve katolické vystoupilý a vyloučený tak brzy život ukončil. Ovšem že nedoloží k tomu, že již před exkomunikací měl ty samé souchotiny, na které zemřel. Avšak je-li smrt brzká trest boží za nějaký zlý čin, museli bychom právě přistoupení ke křesťanské víře za nejhorší čin považovati, neboť víme, že v prvních časech tisíce a tisíce těch, kteří křesťanství přijali, brzy na to smrtí ohavnou umřeli, umučeni od pohanů, kteří považovali toho času křesťanství za rouhání proti „svým pravým bohům“ a za nebezpečnou nevěru a sektářství. A kdyby vyloučení z katolické církve smrt za sebou táhlo, kterak by žily miliony a miliony těch našich spolubratří, kteří nebyli a nejsou ani katolíci ani křesťané, neboť známo, že jen malý díl všech lidí na světě křesťanské náboženství vyznává a jiní jiné víry a církve za tak spasitelné považují jako u nás katolictví sebe považuje? - Ostatně jest nyní čas zřejmě vyložiti celou záležitost s Drem. Smetanou. On by byl se svým osobním přesvědčením o nepravdivosti katolického učení nikdy nevystoupil do veřejnosti, kdyby byl nebyl od Pražské pyšné hierarchie k tomuto kroku nucen. Užívaje totiž svobody politické roku 1848 vzniklé, vystoupil z kláštera křížovníků Pražských, jsa tobo času professorem filosofie, poněvadž se život řeholnický s jeho presvedčením přičil. Tak žil dlouhý čas samostatně, obíraje se svými vědami co muž vážený a neúhonný, až konsistoř Pražská zbujnělá nastávající reakcí jej do kláštera poháněti počala. Křížovnický velmistr, ustupuje nucení konsistornímu, vyzýval několikrát Dra. Smetanu k navrácení do kláštera, slibuje mu, že tam zcela pokojně dle svého přesvědčení bezstarostně žíti bude. Smetana namítal, že se to nesrovnává s jeho ctí, aby se nechal živiti od řádu, s jehožto vyznáním nesouhlasí. Konečně počala konsistoř hroziti exkomunikací, jestli se do kláštera nenavráti a následek této hrozby bylo veřejné prohlášení zvěčnělého v Unii, že neuznává pravdivost katolického učení, vystupuje z kněžství a z víry katolické. Další běh věcí jest všeobecně známý. Otázka jest: Kdo byl všeho (jak říkají) pohoršení příčina? Nikdo jiný než Pražská konsistoř, neboť bez její zbytečného nucení byl by Dr. Smetana pokojně co učený muž ve své vědě pracoval a zůstal tak katolíkem jako jich jest neskončený počet formálně s docela jiným přesvědčením v srdci, jako jest katolíkem potají mnohý hierarcha, jenž veřejně jiné exkomunikuje.

- V Angličanech se nyní velice zmahá spolek školní, jenž provésti chce, aby se ve školách vyučovalo bez ohledu na všeliké vyznání náboženské a aby se vyučování v náboženství jenom rodičům ponechalo. Velmi znamenití mužové jako Cobden atd. jsou v čele tohoto spolku. -

Při nepřemožitelné nesnášenlivosti naší vysoké hierarchie bude věru konečně zapotřebí chytiti se též tohoto prostředku co jediného k zachování svornosti mezi spoluobčany.

- Naše vládní noviny počínají zase starou před r. 1848 taktiku, totiž všemožně tupiti a ve veřejném mínění zlehčovati země svobodné a zvláště Anglicko, nepochybně proto, aby přešla po takových výpisech mnohemu sprostnému občanu našemu chuť na svobodnou ústavu. Tak nedávno zase Oesterr. Corr. velmi hořekuje nad stranností anglických soudců na italském ostrově Maltě (jenž náleží Anglicku), kteří jistého tamnějšího redaktora, který komusi vražednictví vytýkal, odsoudili pro zneuctění, ačkoli prý tento redaktor od rakouské vlády (!!!) důkazy si opatřil o vraždě na rakouském důstojníku spáchané. Oesterr. Corr. varovala se celou věc jak náleží vysvětliti, tak abychom posouditi mohli povahu činu, sáhajícího do časů povstání italského. Ubezpečujeme ale Oesterr. Corresp. a všechny vládní noviny, že by si každý rakouský občan, jenž poznal dobrodiní rakouské justice v obleženosti, za zvláštní boží dobrodiní pokládati musel, kdybychom jenom polovičku té právní jistoty a bezohledné spravedlnosti zde měli, kterou mají v Angličanech. Ostatně bychom měli velmi krásnou příležitost zkusiti podobným způsobem spravedlnost v Rakousích. Což kdyby ku př. redaktor Slovana vytýkal jistému rakouskému velmi vysoce postavenému úředníku přestupek, kterého se jak známo dopustil v Angličanech a dejme tomu, že by anglická vláda tak úslužně jako rakouská onomu redaktoru na Maltě vydala také redaktorovi Slovana důkazy úřední. Jest-li pak by také u nás potrestali jak to Oesterr. Corr. na Maltě žádá, onoho pána pro přestupek nebo redaktora pro zneuctění? - Doufáme, že nás Oesterr. Corr. ponaučí, jak by se ona v podobném pádu zachovala?

- Ve Vídni zase již velmi starostlivě honbu koná policie na politické znaky, tak dalece, že i paním a slečnám na bále odjímá slovanské stužky. Za onoho času táhlo, jak známo, c. k. vojsko do Uher ozdobeno těmito stužkami! Také klobouky šlesvicko-holštýnské zapovídají ve Vídni. Nic podivnějšího nad nynější vládu, ani chameleon! Ještě nedávno Vídeňské časopisy veřejně v obleženosti sbíraly příspěvky pro Šlesvík a Holštýn a nyní tam stojí rakouské vojsko proti svým „německým“ bratřím, nyní zapovídají již i klobouky šlesvicko-holštýnské ve Vídni nosit! Tak odbývají jednoho po druhém.

- Oesterr. Corr. jedná také o emigraci polské. Mezi jiným uvádí z časopisu v Paříži na útraty knížete Czartoryjského pod jménem „la Pologne“ vycházejícího také s nemalou libostí úsudek následující o nás: „Radikalství páně Havlíčkovo jest příliš německé, příliš trpké, příliš skeptické!“ Nemajíce zde dotčený časopis „la Pologne“ při ruce, nemůžeme věděti, jak dalece

tento úsudek v něm skutečně obsažen jest a jak dalece to snad jen pouhé barevné sklo Oesterr. Corresp. Ostatně jest známo, že kníže Czartoryjski hlava jest aristokratické polské strany a že nazývá tedy německým všechno to, co nejde na krám šlechtické politiky. Kdo by se nadál v Oesterr. Corresp. tolik světské chytrosti, jako zde projevuje užitím slova „německý?“ Ona si myslila asi takto: „Všichni Češi, ti praví Češi, ti ultračeši jsou úhlavní nepřátelé všeho německého, nazveme-li tedy směr Slovana „německým,“ nejsnadněji jej tak u nich zohyždíme!“ Také příliš trpký? Jistě ale ne trpčejší než obležení a nynější konstitučnost. Tak skeptický! totiž pochybující, nedůvěřivý! Čtete články v Lloyd o zrušení ústavy, o nemožnosti vlády dle většiny sněmu, vizte okolo sebe, co se děje - atd. a věřte, důvěřujte se jako v skálu! -

- Jisté vládní noviny, o kterých dobře jest známo, že vycházejí pod vlivem ministra osvěty, již několikrát vytýkaly biskupům moravským, že proti rovnoprávnosti uvádějí ve slovanských krajinách do správy církevní němčinu. Posledně již zřejmě praví, že vedení matrik vlastně jest úřad od vlády kněžstvu odevzdaný a že tedy státní moc má právo naříditi, aby se v krajinách slovanských po slovansku vedly. Proč to tedy moc státní, to jest zde pan ministr osvěty již dávno nenařídil? Jak málo nám pomohou všechny ty pěkné řeči bez skutků? Kdo bude věřit v upřímnost řečí vládních o rovnoprávnosti, když se ustavičně orgánům vládním trpí zřejmé rušení této rovnoprávnosti, když se ustavičně o každé sousto této slíbené rovnoprávnosti takřka práti a potýkati musíme?

- Ze všech stran - praví vládní noviny - zasílají se knížeti Schwarzenbergovi poděkovací adresy, že zachoval evropský pokoj! Šťastní lidé, kteří si umí všude najít příčinu k děkování a pochlebování. Zdálo by se, že bychom všichni plakati měli nad tím, že vláda bez potřeby nesmírné přípravy konala k vojně a tak zase veliké dluhy na zem uvalila, bez potřeby vojska dlouhými pochody a obyvatelstvo ubytováním a přípřežemi mořila: ale proto přece děkují ještě za to, že - prý vojna nevypukla. Šťastné to povahy, které dostavše 25 ran, poděkují ještě za to - totiž proto, že nedostaly 50 a dostavše 50. zase poděkují, že nedostaly 100 a dostavše 100, děkují ještě - za zachování života! Není nad vděčnost!

- Co jsou při pávu nohy, to jsou při naší nynější vládě finance Kdykoli se tak postaví některé vládní noviny na zadní nohy a s velikou vítěznou troubou nám vyhlašují o síle vlády, o uzavření revoluce atd., vždycky přece vidíme ty dvě veliké díry, které se po uzavření revoluce zacpali nemohou. Jedna veliká bezedná díra dole, skrze kterou se propadlo a propadá všeliké stříbro a zlato a druhá ještě větší a nekonečná díra ve stropě, skrze kterou se ustavičně sypají

jako sníh papíry, bankovky, münzscheiny, Cassaanweisungy atd. Pořád se nám jen mluví o pevnosti vlády a přece stojí ustavičně kredit této silné vlády výš než na 30 procent!

Správa záležitostí obecních

H. B. Již dosti dávno máme svobodné obce -ačkoli vlastně toto jméno svobodných obcí nepřináleží všim právem tak zřízeným obcím jako jsou naše, které dílem jsou pod ustavičným poručnictvím podkrajských úřadů, dílem zase skrze zrušení hromad obecních a odevzdání všeho řízení výboru ponechávají občanům jen příliš málo samovůle v řízení vlastních obecních věcí. Avšak nechceme zde o tom jednat, jak by vlastně obce naše zřízeny býti měly a jaký by musel býti obecní zákon, aby skutečně obce naše zasluhovaly jméno svobodných obcí a aby občané mohli býti se řízením obecním spokojeni. Tentokrát chceme jenom občany naše, zvláště vesnické upozorniti na některé věci, o kterých víme, že se leckde v nich chybuje a že leckde občanstvo naše ani té svobody, které poskytuje náš nynější obecní zákon, nepoužívá.

Větší část našich českých vesnic odporovala svým časem velmi srdnatě proti spojení mnohých vesnic v jednu obec, jak to toho času vláda provésti chtěla. Těší nás ještě posud, že jsme toho času v Národních Novinách všemožně se přičiňovali k tomu, aby se mnoho vesnic v jednu obec nespojovalo. Ovšem že by nyní měly takové veliké obce mnoho pohodlí, zvláště jejich páni představení: byl by se na obecní útraty vzal do služby nějaký písař, jenž by se byl v krátkém čase stal lenochem pana představeného, obecní písař byl by zařídil kancelář, byl by vedl protokoly a dopisy s podkrajskými a jinými úřady, byl by četl místo pana představeného všechny zákony, nařízení a dopisy od úřadů příšlé, zkrátka obecní pan písař byl by všechno všude a páni představení i s pány občany byli by v krátkém čase ničím, tak jako nebyli ničím před rokem 1848. K tomu ještě si musíme přimysleti, že by ve krátkém čase mezi těmito pány obecními písaři a vládními úřady nastalo dopisování a jednání v cizí němčině, které by větší část občanů nerozuměla a máme hotovou svobodu a samosprávu obcí.^{83a.1} K dovršení všeho byl by snad vyšel jistě v krátkém čase zákon, ze obce nesmějí svého písaře obecního dle libosti propustiti, nýbrž ze jenom s přivolením vyšších c. k. úřadů smějí jiného písaře přijmouti a svého propustiti - a tak by si obce samy za své peníze nad sebou byly zřídily pány, kteří by vždy více hleděli u c. k. úřadů než u svých obcí se zalíbiti.

To pravíme a opakujeme pro utěšení myslí těch pánů představených obecních.. kteří snad nyní na časté psaní a čtení v obecních záležitostech dříve nezvyklé broukají a v této své mrzutosti snad často na obecní písaře si s takovou libostí vzpomínají, jako Izraelité od Mojžíše osvobození na hrnce masa v otroctví Egyptském.

Avšak nejsou přece ve správě záležitostí vesnických obcí a v povinnostech představených tak veliké čáry a kouzla, jak by se mnohému na první pohled zdáti mohlo, a každý rozumný a zkušený muž, který drobet pérem vládnouti umí, snadno zastati může velmi dobře službu obecního představeného, - jen když si všechno pěkně zavede.

Především dostává zákonník, v němžto obsaženo jest takové množství zákonů, že ani doktor práv všechno přehlédnouti a pamatovati si nemůže. Kterak tedy má vesnický obecní představený tolik času míti, aby všechny ty zákony přečetl a kde má nabrati tolik paměti, aby si je všechny pamatoval? - K tomu jest snadná cesta. Obecní představený zařídí si malou knížku z několika archů papírů. Když přijde nový svazeček zákonníku, podívá se jen na nadpisy všech v něm obsažených nařízení, kteréžto nadpisy jiným písmem vytištěny jsou a v sobě již krátký obsah nového zákonu a nařízení nesou, o čem totiž jedná. Tuť hned pozná představený pouhým zdravým rozumem, které nařízení by se mohlo již nyní neb budoucně jeho povinností týkati, ku př. o silnicích, o školách vesnických, o muzikách, o žandarmech atd., zkrátka o věcích, které se v životě vesnickém přihoditi mohou. Mnoho jiných nařízení a zákonů jest zase v zákonníku takových, z je jichžto nadpisů již také hned pozná představený, že jich nikdy ve vesnici jeho zapotřebí nebude, ku př. o clách, o vysokých školách, o gymnasiích atd. Představený tedy zákony, z jejichžto nadpisů již pozoruje, že se vesnických potřeb netýkají, ani čísti nemusí, za to ale tím bedlivěji ať si přečte zákony o nařízení, z jejichžto nadpisů pozoruje, že by jich buď hned neb budoucně potřebovati mohl. Těchto zákonů bude vždy jen menší část v zákonníku a přečtení a vyrozumění jejich nedá mnoho práce. Pak si představený v knížce své udělané zapíše v krátkosti obsah takovéto pro vesnický život potřebného zákonu a podotkne vedle toho tu stránku, na které onen zákon v zákonníku stojí. Tak bude míti představený ve své knížce s nepatrnou prací malý rejstříček všech zákonů týkajících se vesnických věcí a poněvadž jich není příliš mnoho, lehce je ponese v hlavě a kdyby i něco pozapomněl a časem svým v některé věci rady si nevěděl, může si tuto věc, o které pochybnost má, lehce ve svém rejstříku najíti a dle stránky tam zaznamenané pak onen zákon v zákonníku si vyhledati a dle něho se zachovati.

Kromě zákonníku dostávají ale obecní představení ještě mnoho jiných přípisů a nařízení od podkrajských úřadů a na tyto si nejvíc stěžují, že s nimi mají mnoho práce. Tato práce ale jest zcela zbytečná a podkrajské úřadové by mohly snadně obecné představené od ní vysvoboditi. Jest totiž obyčej podkrajských úřadů, že obecním představeným zasílají psaná oběžní nařízení, která v obci nezůstanou, nýbrž zase se od představeného do jiné obce zaslati musí a která si tedy představený buď sám opsati neb opsat nechat má a musí. To však jest jenom neslušné, nepotřebné, škodlivé a svémyslné týrán obecných představených. Kdyby v každém podkrajském úřadě litografický čili kamenopisní pres^{83a.2} zřízen byl, který mnoho nestojí, mohlo by se každé oběžní nařízení vytisknouti a každé obci zvláštní výtisk zaslati, který by si nechati a schovati mohla. Tak by se zbavili představení velmi mnohého zbytečného opisování a přestal by tak mnohý nepořádek, vznikající tím, že si časem představený takové nařízení neopíše, nepamatuje, neb mu hned z počátku nerozumí a s nikým se strany toho poraditi nemůže. Náklad, který by tímto všeobecným litografováním povstal, byl by zcela nepatrný.

Rozumí se samo sebou, že by si představený zase do jiného rejstříku vytahovati měl krátký obsah takových podkrajských nařízení, dle kterých se také budoucně řídití má.

Co se ostatně přípisů k jiným úřadům a osobám jakož i protokolů doma vedených a jiných písemností týče, přihodí se sice v malé obci velmi zřídka jen příležitost k nim, a tu především sluší upozorniti pány představené na to, aby při skládání takových spisů nevyhledávali nikdy zvláštních slov a dlouhých výkladů, jako to obyčej bývá všech málo kdy písíciích. Hlavní pravidlo jest zde, v krátkosti zcela obyčejnými slovy, jak se vždy slušně mluvívá, napsati to, co třeba jest, neboť hledanými a obširnými slovy padají takovito spisové vždy do jakési směšnosti a nesrozumitelnosti. Ostatně najde představený, který za příčinou našich špatných škol není dostatečně sběhlý v písemnostech, vždy člověka, který obširnější a těžší spis jemu sestaví, aniž k vůli takovému řídkému pádu zapotřebí jest všeliké obecní samosprávy se vzdáti a písáři ji přenechati.

II.

H. B. Představený obecní má dvojího druhu povinnosti: předně takové v nichžto co zastupitel obce jedná buď s úřady neb s jinými osobami cizími, za druhé takové, ve kterých co vyvolený představený řídí správu obecních věcí doma a jedná s obyvateli své obce. Každý vskutku svobodomyšlný a moudrý muž chová se k představeným a vyšším svým zrovna tak, jak chce aby se zas jeho podřízení k němu chovali a s podřízenými jedná zase vždytak, jak si přeje aby

jeho představení jednali s ním. Toto pravidlo jest sice krátké, ale prece se málokde zachovává, docela jest mnoho představených, kteří ve své vesnici, která je vyvolila, dělají nepotřebné veliké pány, u podkrajských úřadů ale zas až nepotřebně podlízají. Nepravíme to zde proto, abychom snad představené k zbytečnému a nemístnému odporu, k nějakému tak zvanému furianství proti podkrajským úřadům popouzeli, neboť to by byla rovněž taková chyba jako zbytečná a nemístná podlízavost. Ale jest ve všem jistá meze jak k poroučení tak i k poslouchání. Mnozí představení myslí, že podkrajským úřadům všem, cokoli nařizují, vzdorovati a protiviti se musí, byť by od nich nežádali nic víc, než co zákon předpisuje, jiní zas představení podrobují se až příliš úslužně každé vůli podkrajských úřadů, byť by třeba tato vůle nebyla zákonná a protivila se svobodě a právu obce. Obojí jest stejná chyba a stejně škodlivá.

Na druhé straně zase ve svých obcích doma mnozí představení do té samé chyby padají. Buďto chtějí ustavičně jen poroučeti i ve věcech, po kterých jim vlastně nic není a dle způsobu starých patrimonialních úřadů provozovati pány nad jistými třídami obyvatelstva obce, anebo zas si neumí ani tolik vážnosti a poslušnosti v obci opatřiti a udržeti, kolik by jim skutečně náleželo. To ovšem není vždy chyba a vina představených samých, nýbrž také občanů, posud ještě velmi zakrnělých ve starých zvycích a krátkozrakých ve svých veřejných záležitostech. Obyčejně shledá se u nich směšná vlastnost, že si z představeného kterého si sami vyvolí, mnohem méně dělají než z úředníků od vlády ustanovených. A proč? proto že snad nemá uniformu s hvězdičkou a kordem! To ale prozrazuje špatné ponětí o svobodě, když si občané sami neumí vážiti představených, které si vyvolili. Víte co to znamená? To znamená, že sami sebe držíte za děti nedospělé, potřebující poručníka ve všem, aby jím také představené ustanovoval, které poslouchatí mají; to znamená, že sami v sobě nehledáte tolik rozumu, abyste si dovedli vyvoliti řádného představeného, který by hoden byl vaší úcty a důvěry; to znamená, že sami sebe a svůj stav snižujete, jakoby mezi vámi nebyl nikdo, který by zasluhoval tolik úcty a důvěry, kolik představenému sluší od jeho podřízených. Představeného vyvoleného svobodně má každý tím více si vážiti; ne ale naopak se domýšleti, že proti tomu, kterého jste sami za představeného si vyvolili, mnohem více si dovoliti smíte, než proti těm představeným, které vám ustanovila vláda. Takové způsoby, kde občané proti svým voleným představeným neslušnosti a neuctivosti si dovolují, považující je jako za nic, ukazují jenom nedospělost k občanské svobodě, ukazují, že starý kvas absolutismu ještě příliš hluboce vězí v myslích lidu, kdežto jen byli zvykli toho se báti a toho (aspoň veřejně a zjevně) si vážiti, koho nad nimi ustanovila vláda. Či snad myslíte, že všem nepřátelům obecní svobody, kteří by

chtěli, abyste zas tak byli pod „otcovskou“ správou patrimonialních úřadů jako před r. 1848, myslíte, že jim takové zneuctívání vaše svých vlastních vyvolených představených není velice vítané, aby mohli říci, že vy ani nechcete sami správu svých obecních věcí vésti, že si žádáte býti zas pod poručnictvím jako dříve. Namítne snad někdo proti tomu, že tu i tam se volba představeného nezdařila, že vyvolený představený není takový, jaký by býti měl, že to jest muž, kterého si vyvolila většinou hlasů strana protivná atd. To ale zde nic neplatí. Ať si je představeným kdokoli, je-li řádně a podle zákona většinou hlasů vyvolen, musí mu každý, i ten, kdo ho nevolil, ve všech úředních záležitostech dáti tu vážnost, kterou by dal představenému dle své vůle vyvolenému. V tom právě záleží rozumná a jedině možná pravá svoboda, že se každý podrobiti musí většině hlasů, jinak bude panovati vždy jen libovůle a násilí Menšina, která propadla, může se ovšem přičiniti, aby si pro budoucnost hlasů získala a většinou se stala, pro nyníšek ale se podrobiti musí většině Jest to tedy povinnost a také rozum a vlastní prospěch to žádá, aby každý občan vyvolené své představené v takové, ano ve větší uctivosti měl, jako jiné vysoké i nízké úředníky, aby jim rozumnou povolností a všelikým způsobem úřad jejich ulehčovati hleděl, tak, aby veden býti mohl ke cti všech občanů a celé obce, aby je ve všem rázně podporoval - zkrátka, aby v osobách svých svobodně vyvolených představených ctil svou obecní svobodu a sám sebe co svobodného, od starého kancelářského otroctví zbaveného občana.

S bolestí tedy musí každý pravý přítel svobody, který během jejím rozumí, hleděti na ty pády, když ustavičně před okresními soudy přicházejí žaloby pro zneuctění obecních představených od občanů, z čehož jen viděti jest, kterak zaslepený lid sám svou svobodu nohama šlape a nedospělost k ní na jevo dává^{83a.3}

Hlavní příčina všech nedůstatků ve zřízení obecním a hlavní původ všech těžkostí pro představené a výbory obecní jest ale poměr mezi domkáři a mezi gruntovníky, pramen, z kterého se věčně prýští kyselost a sváry mezi občany. V tomto ohledu zvláště jest zapotřebí dospělosti občanstva jak usedlého tak i domkářského, aby se uvarovaly obě strany všech nemilých následků, jaké z toho povstati mohou pro všeobecnost nejen vesničanů, nýbrž celého národu vůbec.

Snad ještě málokdo si náležitě rozvážil, kterak dobré vyrovnání a svornost mezi domkáři a usedlými jest vlastně základ celé naší svobody, základ budoucí občanské blaženosti. Kdo by toho nechápal, porozumí tomu velmi snadně z následujícího: Pokavad nebude mezi občanstvem a vojskem panovati jedna mysl a ta přesvědčenost, že při pravé konstituční a

právní vládě se všem jak vojsku. tak občanstvu lépe povede než pod libovolnou vládou; pokavad bude voják z jakési špatně rozuměné stavovské hrdosti se záštim a opovržením pohlížeti na občana, potud není lehce možná dojíti k pravé konstitučnosti, neboť se strana libovolně vládnoucí vždy ve svém protikonstitučním jednání může spoléhati na vojsko co nástroj k provedení vši své protikonstituční libovůle. Vsichni ale beztoho víme, že skoro všechno vojsko (totiž sprostí) pochází ze stavu neusedlých, neboť že skoro každý zámožnější synu svému od vojska lehce pomůže, to jest všeobecně známé tajemství. Pokavad tedy bude panovati nesvornost a sočení mezi neusedlími občany, musí se také vždy udržeti a zvětšovati zášť vojska proti občanstvu, neboť lid vzatý do vojska, již doma zvyklý ve svých rodinách na zášť proti všem usedlým co svým utiskovatelům a pak ve vojsku, jak beztoho známo, od svých představených vedený k vypínání se nad občanstvem a k opovržení všemi, kteří komisárek nejedí: tím více se rozlití proti všemu občanstvu, proti civilistům (jak on říká) a vždy s radostí bude pohotově ke každému potýrání a potlačení občanstva. Vláda, když vyloučila domkáře ze všelikých volebních práv v obci a ze spoluužívání obecností, neučinila to jistě proto, aby se sedlákům zavděčila, ona dobře věděla, že lid tento neobratí svou zášť proti vládě jakožto jedinému původci tohoto svého vyloučení, nýbrž jen proti sedlákům.

Přece ale mají usedlí občané navzdor těmto zákonům vždycky příležitost udržeti se v dobrém srozumění, v občanské lásce a svornosti s neusedlími, jenom kdyby měli ze všeho moudrý náhled; rozuměli, kam co směřuje a varovali se opatrně všeliké nemístné pýchy a neužilosti proti svým méně zámožným spoluobčanům domkářům a podruhům. Čili snad vám, když si to moudře povážíte, stojí těch několik bídných grošů a zlatých, které od neusedlých za pasení některého kousku dobytka neb drůbeže na obecních gruntech vynucujete, za tu zášť, která tím mezi vámi a jimi povstává a která vám i jim nese již nyní a ponese časem svým ještě smutnější ovoce, která jest hlavním nástrojem k utištění všech? Když samotní šťastnějším osudem svých vlastních rolí a usedlostí máte důstatek, nemůžete těm svým spoluobčanům, kteří tak šťastný osud jako vy nemají, dopřáti pod mírnými výminkami alespoň obecních polí? Musíte je obtěžovati platy k obci, které beztoho nevynášejí tolik, co by za řeč stálo a přece jsou vždy příčinou nesvornosti a škody obou stran? - Jak mnohý nerozumný raduje se z toho a vypíná se nemálo, že nyní jsou sedláci - jak někteří říkají - vrchností nad domkáři a podruhy! Ó ty moudrá novopečená vrchnosti dávno nehodná toho dobrodiní, že's starou vrchnost' se svéh hřbetu strásla! Což pak myslíš, že páni ministři snad z lásky a specialní úcty k sedlákům vyloučili domkáře ze všech obecních práv? - Ó krátkozraký! Ty své nadýmání nad domkářem peprně zaplatíš daněmi, které se z tebe pumpovati budou všemi stranami a syn

domkářův, ten je bude na tobě v bílém kabátě exequirovat a nemoha na tobě svou od otce zděděnou zášť jinak vylíti, bude ti stát s flintou před očima co voják, abys byl spokojen.

To jsou ty dobré následky z utiskování domkářů.

Poznámky

83a.1 Musíme si totiž pomyslet, že jak toho času věci stály, z lidí schopných k takovému obecnímu písářství málo který uměl slova poctivého česky napsati.

83a.2 Pro ty, kteří nemají o tom povědomost, klademe následující vysvětlení tak nazvaného chemického kamenotisku, který pro rychlost svou jest velmi užitečný. Dříve se totiž všechno, co kamenem tištěno býti mělo muselo do kamene vrýti, což byla práce příliš zdlouhavá a drahá. Nyní se ale jen chemickým inkoustem, který zvláštní přípravu má, spis na obyčejný papír napíše, z toho papíru se pak na kámen opleskne, a z tohoto kamene se pak může i několiksetkrát otisknouti. To všechno jde velmi rychle a lacině, zapotřebi jest jenom, aby ten písář, které ono nařízení opisuje, místo obyčejného inkoustu psal chemickým a pak za hodinu může býti z tohoto spisu 100 otisků hotových. Tištěný takto spis vypadá zrovna tak jako onen psaný, neboť jest na vlas otištěn tak, jak byl napsán.

83a.3 Když si ku př. vládní orgány jako žandarmové dovolují hrubá zneuctění obecních představených jako se nedávno přihodilo v městečku V., kdežto o trhu dva žandarmové poslaní tam pro udržení pořádku, tamnějšího vůbec váženého představeného, lékárníka p. K., zatknouti a odvésti chtěli, protože je s podpisein, který od něho žádali, odkazoval k radnímu, jenž tam místní policii pod sebou má, čímž se největší pobouření lidu stalo, prozrazuje to ovšem nedospělost' a hrubou nevzdělanost' takových žandarmů, kteří nedávno z kasárny vzatí a do žandarmské uniformy oblečení, myslí, že snad oni jsou vláda a páni v zemi. Rozumný a vzdělaný žandarm si jistě něco podobného nedovolí. Ostatně nám ale takové a podobné, dosti často přicházející pády, kde jednotliví žandarmové bez potřeby občany týrají, ukazují jen smutné následky toho, že naše žandarmerie proti všemu pravidlu v rozumně zřízených konstitučních zemích jest pod vojenským komandem, kdežto má být zcela pod úřady civilními a pod obyčejnými soudy a jmenovitě v každé obci, kam přijde, jen výkonným orgánem představeného, nikoli však dohlížitelem a pánem i nad ním, což jest obrácený svět. Pokud bude žandarmerie naše tak jako nyní zřízena, nebude nikdy oblíbena v lidu byť by sebe

větší horlivost v pronáledování zločinců ukazovala. Neboť žandarmerie má býti pro pohodlí, ne však pro strach a pro týrání pokojných a poctivých občanů.

Pozorovatel politický

H. B. V jednom čísle Lloydu (od 16. února) čteme zcela vzadu krátký článkuček, který snad leckdo přehlídne, ale který přece velmi významný, ačkoli nedůležitý jest. Doslovně z němčiny přeložen, zní tento článkuček takto: „Aby se předešlo mylnému domnění, že by Poláci při nastávajícím zde tak nazvaném slovanském bále účastenství měli, prohlašují zde (ve Vídni) žijící Poláci, že nechť a nebudou míti žádné účastenství ani v slovanském bále ani v rozdělení vybývajících z něho peněz, ani v jakýchkoli jiných slovanských podniknutích a žádají pány podnikatele bálu, zvláště ty z korunní země české a ze Slovenska, aby budoucně při podobných příležitostech po každé Poláky zvláště vyjmuli. A. L. Sk...i. Ve jménu mnohých Poláků.“ - Tu tedy máme celého Poláka, jako by jej z života vyřízl: sieračkového šlechtice, jenž na sněmíku polském s vytaženou šavlicí volá proti všem ostatním své „Niepozvalam.“ Děťina, aby prý při všech budoucích slovanských podniknutích výslovně vyjmuli Poláky, zrovna tak jako by slavné město Kocourkovo na Slovensku si vymínilo, aby všude, co se kde ve jménu Slovenska děje, přidáno bylo výslovně: „celé Slovensko vyjmouc Kocourkovo!“ Z toho nešťastného článkučku vidíme ducha lomcujícího celým Polskem, ducha věčné nesvornosti, který Poláky i ve vyhnanství a v cizích zemích žijící ustavičně dělí na množství stran, brojících proti sobě a tupících se vespolek. Také zde jeden Polák a ještě ani nepodepsaný mluví ve jménu všech! Očekáváme ostatně, že se proti tomuto ohlášení také jinde ještě nějaký hlas ozve.

- Pan W. W. Tomek podává ve Vídeňském Denníku proti nám (viz Slovan 1851 č. 6. str. 211) článek, ve kterém mezi jiným také stojí: Je-li obecenstvo české takové, jak si je pan Havlíček představuje, může být, že časem on jediný zůstane hodným a všichni jiní, kdož se opováží veřejně promluvit, budou nepoctiví lidé. Já toho štěstí jemu nikdy nebudu záviděti a přeji si jen, aby z toho hodně mnoho dobrého přišlo našemu národu. W. W. Tomek.“ Myslil jsem sice, že p. Tomek mlčením pomine těch několik slov, které jsem v článku onom proti Víd. Den. také o jeho osobě mimochodem prohodil. Když ale má býti o této věci dále rokováno, nemám ani já zapotřebí zůstatí se svou střelbou pozadu. Dle mého mínění jest v dobách tak důležitých a rozhodných jako naše velice zapotřebí, aby každý držel svou stranu a jmenovitě

aby nikdo nemohl býti na dvou stranách. Kdo zřejmě ke straně vládní přistoupil, buďsi to z jakýchkoli příčin, nesmí přece očekávati od nás, od strany protivládní, abychom jej ještě déle za svého považovali! My zde ovšem ve Slovanu, jsouce již skoro poslední časopis neodvislý, máme tu smutnou povinnost, býti zároveň veřejnou policií té strany, ku které náležíme a nemůžeme v tomto ohledu nikoho šetřiti a musíme zřetelně zaznamenati všeliké změny, které se přihodí v šematismu národní a liberální strany a speciatim jména spoluoudů ze společnosti vystoupilých. To patří k pořádku. Ostatně kdo s kočkami do spolku se dal, bude asi myši nadarmo ubezpečovati, že jest také jejich dobrý přítel. Že ty časy, kde by „pan Havlíček jediný zůstal hodným“ nikdy nenastanou, ví p. Tomek tak dobře jako my sami, neboť on zná dobře ještě mnoho jiných „hodných“ a my mu jich můžeme vypočítat v Čechách přece ještě na tisíce. „Mezi tím časem však, když se věc počala týkati samého papeže a vyšších věcí, dostal strach před usilováním o opravy a postavil se v čelo strany, proti které před tím byl bojoval; taktéž mnozí jiní posavadní oprav zastavatelé. Více jak se zdá bylo těch, kteří takto jednali z jiných ohledů nežli z přesvědčení; neb i Páleč v důvěrné rozpravě před samým Husem, když byla řeč o jistých artikulích od papežských legatů strany odpustků vydaných, pravil, že obsahují bludy makavé; nicméně u veřejnosti, jak pověděno, jinak se zachoval.“ Takto čteme o Štěpánu Pálči v dějích university Pražské str. 192. 193., které sepsal také p. W. Tomek, ale toho času jiný Tomek, než který nyní píše ve Vid. Den.

- Za příčinou sjezdu celního ve Vídni připomíná Ost-Deutsche Post ve velmi dobrém úvodním článku, že horlivá péče, kterou ukazuje ministerstvo obchodu ve svých záležitostech, neméně by jeviti se měla ve věcech hospodářských. Velmi dobře nazývá Ost. Deutsche Post hospodářství základem a matkou průmyslu a obchodu a uvádí několik dat dost svědčících o tom, kterak hospodářství v Rakousích ještě velice zanedbáno jest. Rakousko má v celku asi 98,104.000 jiter plodné země totiž: rolí, vinic, luk, pastvisk a lesův a úhrnem může se cena všeho toho, co se na nich zplodí ročně (totiž obilí, seno, len, chmel, víno, řepa, syrové hedvábí, dřevo, atd. rozuměj bez připočtení toho, oč tyto plodiny pak skrze průmysl přetvořeny, více ceny nabývají) asi na 1243 miliony zl. stř. pokládati. Ukazuje se, že v Rakousích v průřezu (totiž jedno k druhému) jitra pole více neplodí než 6 a třetinu dolnorakouské míry obilí, což jest veliký důkaz o zanedbalosti našeho hospodářství. Neboť víme, že ku př. v severních německých zemích víc než dvojnásobný jest tento výnos, v Belgii a v Angličanech ale tři- a čtyrnásobný, ačkoli tyto země mnohem jsou horší a hospodářství nepříznivější půdy a podnebí mají než Rakousko. Z toho se již jeví, jaké následky má pro blahobyť národu vzdělanost a svoboda, čehož příklad máme také v Rakousku samém,

nejvzdělanější země vlašské jsou také nejbohatší a nejvýnosnější a již v Čechách se ku př. na jitra pole v průřezu 10 měr obilí klidí, kdežto v Uhrách, v Haliči, přece úrodnějších než Čechy, asi 5, 6, nanejvýš 7 měr výnosu na jitra pole přichází. Za dobytek na porážku platí Rakousko každoročně asi 10 milionů zl. stř. do Rus, kdežto by při rozumně zařízeném hospodářství nejen důstatek pro svou potřebu samo mělo, nýbrž ještě jiným prodávati mohlo.

- Vidíme z toho vůbec, že by se bohatství Rakouska jen v hospodářství nejméně ztrojnásobiti mohlo, kdyby se k tomu hledělo, aby se naše hospodářství zvelebilo. A to může jenom vláda rychle a důkladně provésti, kdyby chtěla. Co posud učinila naše vláda pro zvelebení rolnictví? Pranic. nechceme-li hodné přípreže a ubytování vojska považovat za zvelebení rolníků. S tou výlohou, která jde na jeden pluk vojska, troufáme si v krátkém čase v Čechách přivesti hospodářství na zcela jiný stupeň. Poslati hodně mnoho mladých, schopných lidí do vzdělaných zemí, aby tam co očití svědkové viděli způsob hospodářství a přiučili se tomu, jak se ze špatné země rozumem a pilností táhne trojnásobný výnos než u nás z dobré; zaříditi pak všude pro dospělejší mladíky hospodářské školy, ne dvě v Čechách, nýbrž v každém podkraji jednu, a ne takové školy jako bývají naše, že tam mladého člověka několik let nadarmo týrají a naučí jej všemu, jen tomu ne, co by mu prospělo; vydati zákon, že žádný mladík nesmí po otci přejmouti živnost a oženiti se, pokud neodbyl tuto školu s dobrým prospěchem; uložit na pastviska a na zbytečné úhory trojnásobní kontribuci jako na pole; zapověditi zákonem pachtování větších rolí na každou menší lhůtu než šest let; zaříditi dobré hypoteční banky na levné vypůjčování peněz pro hospodáře atd. atd. a viděli bychom za několik let ty rozdíly proti nynějšku! Avšak kdyby se věci takto zařídily, byl by lid vesnický také v jiných věcech moudřejší a to nemohou jistí lidé potřebovat; proto zůstane všechno při starém. Zařídí se tak pro oko několik hospodářských škol, jako vysoké školy zřízených, aby trousily školskou nezáživnou moudrost a nemohly zasahovat do života a několik hospodářských dřímajících společností vydává několik dřímajících hospodářských časopisův a kalendářův, a to jest skoro všechno, co se u nás děje pro zachování tak důležitého pramene bohatství národního jak jest hospodářství!

- Opět vyšlo nové nařízení, že se nesmí zakládati nikde zápůjční (veřejné) knihovny leč s povolením ministerstva. Kdyby nic jiného, již tato starost objevuje nám vládu nynější v celé kráse, tato starost, s kterou zřizování knihoven všude co možná obtížiti hledí. Jen když je dost vinopalen, trafik a loterií - knihovny nejsou k ničemu.

- Ve vládních novinách čteme - ke svému nesmírnému rozveselení - zprávu, že prý byl p. ministru finančnímu předložen návrh ražení peněz z platiny. V Rusku jsou takové peníze již dlouho v oběhu a v některých krajinách je přijímají raději než zlaté a stříbrné - dokládají vládní noviny. Tak tedy již přece konečně přišli na tu pravou cestu v našich financích; ano platinové peníze, ty nás vytrhnou. A dost divno, že již dávno tento jediný pravý prostředek někomu nenapadl, od plátina přece není tak daleko k platině, a když jsou až posud všechny naše peníze z plátina, jak snadno tu bylo připadnout na platinu! A nejen že se skrze platinové peníze vyhneme zlatým a stříbrným, na které nám vyšel materiál, nýbrž přiblížíme se zas ještě o jednu věc k podobnosti s Ruskem, kdežto také již mají platinové peníze: Teď jen zbývá vypsati skrze všechny c. k. učené a hospodářské společnosti cennou otázku, jak se platina seje: do té doby než se tato otázka náležitě proběře, snad nám náš bohatý strejc dá několik korců platiny na kredit. - Ostatně viděti z toho, že pan ministr financí má ještě mnoho dobrých přátel, kteří mu časem svým s užitečnou radou ku pomoci přispívají.

- Sedmašedesátníci pražští zase již píšou a sice tenkrát k samému prvnímu ministrovi knížeti Schwarzenbergovi a sice poděkování za to, že zachoval prý mír v Evropě. Vlastně by se za to měli tito dobří pánové poděkovati na dvou jiných místech, které mají mnohem větší zásluhu o zachování pokoje mezi Pruskem a Rakouskem než kníže Schwarzenberg a sice: předně demokratům, neb kdyby se obě mocnosti nebyly obávaly, že až se do sebe dají, demokraci oběma jim nohy podrazí, byla by snad jistě vojna nastala, za druhé ale naší státní tiskárně, poněvadž tam vydávají tak mnoho bankovek, desetníků a šestáků, neb kdyby těch nebylo, sotva by se byl udržel mír mezi dvěma orly-kohouty, z kterých každý chce být sám páнем na tom německém dvoře. - Co tito pánové ostatně v adrese samé povídají, netřeba zde opakovati, jen to jest významné, že nešťastným a komickým způsobem začíná zrovna se slovem: Bange (strach, ouzkost, hrůza), heslem to a korouhví té strany v Praze, která ještě k tomu náhodou má také za vůdce svého Zajíce.

- Do jednoho nepatrného místa ve vlašské krajině Pretore u Bergama dala vláda nedávno z té příčiny, že se v tamějších horách usadili někteří utečenci vojenští, z tamější krajiny na exekuci 200 mužů vojska s tou výminkou, že obec tato musí platit každému vojáku denně 30 kr. stříbrných, setníku 5 zl. 30 kr., nadporučíku 3 zl. 20 kr., poručíku 2 zl. 20 kr. - Tak se jedná v konstitučním Rakousku!

- Jak známo, hledí jisté k absolutismu směřující vlády s velikou mrzutostí na Sardinsko, kdežto král nechce až posud od liberální vlády upustiti a nasazují všeliké prostředky, jen aby

odvrátily sardinskou vládu od této cesty a přivedly ji na svou stranu. Mezi jiným také rozšiřují skrze své nádhončí ustavičné pověsti o velikých republikánských spiknutích, která prý se v Sardinsku připravují, nepochybně aby králi sardinskému samotnému strach vštípily a jej k nějakým reakcionářským krokům naklonily. Zdá se ale, že všeliké usilování jejich bude přece jen nadarmo. -

- Velmi poučné jest všimati si časem svým zahraničné politiky jistých vládních časopisů. Ujišťují nás ustavičně, že konstitučně smýšlejí a že jenom proto jsou proti ústavě od 4. března, poněvadž si přejí možnou ústavu, ale vidíme je přece proto s nesmírnou radostí vítati každou ránu kterou konstitučnost a svoboda v některé jiné zemi dostane, pozorujeme na nich, jak se přičiní hyzditi všechny zahraniční sněmy a nadsazovati vlády. Ludvík Napoleon, nezdárný president francouzské republiky, jest ustavičným předmětem jejich lásky a chvály. Nedávno nám ku př. vypravoval Lloyd, že zrovna ten den po tom, co sněm francouzský mu odepřel zvetšení jeho ročního platu, přišla prý k němu deputace obchodníků pařížských a nabídla mu darem 350.000 franků na kvap sebraných. *Credat Judaeus Apella!* jak latináři říkají, což znamená po česku: Až zejtra. Průmyslníci Pařížští byli by asi špatní průmyslníci, kdyby si tak málo peněz vážili, aby jimi plýtvati mohli takovýmto způsobem. - Arci že to Lloyd a jemu podobné časopisy mrzí, že nyní první úředník francouzské republiky proti mnohomilionovým civillistám předešlých králů tak malý roční plat od národu má a že neříkají, že prý průmysl klesá tím, když se skvostný dvůr nevede. Ale Francouzi zdají se mít přece tolik rozumu, aby nahlíželi, že jest to pro ně a pro jejich průmysl lépe, když oni sami mohou každý pro sebe to utratit a užít, co dříve museli platit na útratu a užívání královi neb vlastně jeho dvořenínům! -

- S velikým smíchem četl zajisté každý jeden dopis v Lloyd č. 42, kdežto v dopisu z Drážďan se praví: Že sice demokratické noviny rozšiřují tu pověst, jako by Drážďanské ministerské konference směřovaly k navrácení starého absolutismu, jako byl před r. 1848, to prý že ale jest zcela falešné osočování, které prý se samo sebou vyvrací příkladem rakouské vlády, která prý ve své říši šlechetnější dary svobody jako osvobození gruntů, samostatnost obcí, veřejnost soudů, porotní soudy provedla! - Věru Lloyd jest ještě až nazbyt poctivý, sice by byl přidal mezi těmi šlechetnějšími dary svobody, které naše vláda věrně a svědomitě provedla, také svobodu tisku, svobodu osoby, svobodu jmění, sněmy atd. Alespoň tyto poslednější dary provedla tak svědomitě jako veřejnost soudů (viz Pražský vojenský soud)

jako porotu (viz Uhry, Chorvátsko, Halič, Vlasy, viz vojenské soudy) jako samostatnost obcí!!

- Jistý vládní časopis nám takto popisuje krásnými barvami šťastný stav jisté říše!

„Vláda mocná, mocnější než kdekoli jinde v Evropě, držíc pevnou ruku nad mírem a řádem, kladouc v pokoji základy života svobodného; vyvazujíc pozemnosti selské, zavádějíc samosprávu v obcích, zřizujíc soudy porotní, ustanovujíc veřejnost řízení soudního, chráníc volnost vyučování a učení.

Národové požívající míru a bezpečného stavu právního a pořádku, okřívají od nátisků starého systému a od utrpení nové revoluce. Všude je vidět horlivou činnost; na poli vědy i literatury, jako v obchodu a průmyslu. Školy se zřizují na základě národním počínaje od škol nejnižších až po university. Administrace politická rozvinuje všude blahodějnou činnost svou. Soudy nové ve všech skoro koncích mocnářství jednají spravedlnosti bezpečnější a rychlejší průchod, nežli kdy měla. - Vojsko byvši rozmnoženo nad míru k vůli nebezpečím, ve kterých stát náš byl, zmenšuje se. Obecný blahobyt všude se vůči hledě zmáhá a tuží.

Děje tyto ponoukají bezděky k rozjímání a hrdý cit pronikati musí každého, kdo náleží k státu tak jarých sil tak slavné přítomnosti a ještě krásnější budoucnosti.

Kdo by tak asi uhodl, kterou říši tímto popisem míní onen časopis? Abychom se nadarmo hádáním nemožili, musí se zrovna říci že Rakousko. Co tomu říkáte, vy všichni dostávající jeden list po druhém na novou daň, vy všichni traticí ažijem třetinu svého výdělků, vy všichni zavření od vojenských soudů, vy všichni týraní od vládních orgánů, vy všichni, kterým ve Vídni násilím vousy i vlasy ořezali a šaty přikrojili, vy všichni na přípřežích, vy všichni sklíčení ubytováním vojska, vy všichni schytaní za rekruty, nebudí se ve vás hrdý cit z tak slavné „přítomnosti“ a nemáte již všichni laskominy na tu „ještě krásnější budoucnost“, která se nám jeví z Lloydu?

- Slyšíme z Prahy, že mezi nešťastnými oběťmi, které nedávno ve Vídni své vousy, vlasy, oděvy atd. museli na oltář položit pro masopustní vyražení obleženosti hladové po nové činnosti, nacházel se také (Infandum regina jubes renovare dolorem!) známý p. J. Jireček, hlavní redaktor Víd. Den. Nezběhlý v žurnalistice a ve vyšší politice vládní muž, nenacházeje ve vousích dotčeného pána žádnou garantii pro pořádek a pokoj ve Vídni, chopil prý se ho v pověstných dnech, zavedl na vzdor všem reklamacem za vítr a vyhubil rukou nemilosrdnou

jako zralé klasy všelikou mužskou ozdobu jeho tváře, až nezůstalo než strniště dle předpisu a reglementu pro pokojné občany. Bezpochyby snad při té příležitosti vznikl onen hrdý cit v srdci jeho a napsal do oněch vládních novin onen svrchu uvedený článek o slavné přítomnosti a ještě krásnější budoucnosti Rakouska. Sit illis terra levis!

Rakouská oktrojovaná ústava

H. B. Důležitá pro občany věc jest znáti dobře svou vládu, aby viděli s přesvědčením co od ní očekávati a čeho se obávati mají, a považujeme to v nynějších okolnostech za svůj úkol přispívati k tomuto poznání naší vlády. Tentokrát vezmeme si za předmět článku vídeňských novin Lloyda proti oktrojované ústavě a sice jmenovitě nejnovější vydaný dne 15. února. Jak známo jest Lloyd časopis vládní a mohli bychom jednoduše z toho, co on píše, uzavírati na smýšlení vlády a poznati již z toho, jakou cenu mají ještě nynější ustavičná ujišťování vlády, že oktrojovaná ústava - až jen okolnosti dovolí - do života vstoupí tak, jak slíbena jest. Tento způsob ale nezdá se nám ještě tuze přesvědčitelny o pravých úmyslech vlády, neboť by se mohlo, kdyby se za dobré uznalo, od vlády jednoduše prohlásiti, že Lloyd jen omylem se za vládní časopis drží, že ale smýšlení v něm projevené není dokonce smýšlení vlády. Tak by zůstala sice domněnka, ale pomínul by všeliký důkaz. - Víme beztoho ze zkušenosti, že to vlády takto dělají, v časopisech svých nechávají napřed rozšiřovati jisté smýšlení, a pak když se okolnosti změní, když se již nesmějí veřejně k takovému smýšlení hlásiti - odřeknou se veřejně před světem onoho časopisu. Nedávno stalo se ještě to samé s Osterr. Correspondentem, který, jak velmi dobře víme, byl založen a vydáván na vládní útraty a který nyní zřejmě duchovní a světský absolutismus hlásá - vláda se ho odřekla - on vychází posud a posud hlásá absolutismus, ale nikdo již nemůže nyní dokázati, že smýšlení jeho jest smýšlení vlády.

Abychom se tedy tomuto možnému pádu již napřed vyhnuli a zcela přesvědčitelny způsobem dokázali, že smýšlení hlásané v Lloydovi a brojení jeho proti oktrojované ústavě děje se úplně se srozuměním vlády, chopíme se jiné cesty. Každý ví, že jest ve Vídni obležení tak jako v Praze a každý ví, že v Praze jako ve Vídni není svoboda tisku, že tam vojenská vláda může každou chvíli časopis zapověditi. Každý také ví, že když spisovatel těchto řádků v Praze Národní Noviny vydával, ustavičně od vojenských soudů proto pronásledován byl „že prý

brojí proti oktrojované ústavě“ a že také Národní Noviny pod tou záminkou zapovězeny byly. Ejhle! a Lloyd ve Vídni také v obležení zcela zřejmě a nešetně brojí proti oktrojované ústavě a ani vlas na hlavě se mu proto nezkříví! Čím to jest? odkud takový rozdíl ve spravedlnosti a právu sjednoceného Rakouska? Patrně jest dvojí tedy brojení proti oktrojované ústavě: jedno těch, kteří by si lepší ústavu přáli než tato oktrojovaná a to se co nebezpečné rýpalství přísně stíhá a tresce vojenskými soudy a takového dopouštěli jsme se my v Praze. Druhý způsob brojení proti oktrojované ústavě, který provozuje Lloyd, vychází z té zásady, že oktrojovaná ústava naše jest příliš radikální, že byla dána ještě toho času, kdežto vláda nepřemohla ještě Maďary, kdežto se tedy ještě národům něco více slíbiti muselo, aby byli pokojni a aby měli naděje, nyní ale že již tyto okolnosti přestaly a že tedy již není zapotřebí toto slíbené držeti. Takový způsob brojení proti ústavě jest, jak pozorujeme, zcela dovolen i v obležení! Víc nepotřebujeme říci, zřetelnosti a srozumitelnosti nechybí tuším.

Nyní přistoupíme již k Lloydovi samému. Již dříve jsme podotknuli, že Lloyd provozuje svou reakci mnohem schopnějším a zakrytějším způsobem než ostatní vládní časopisy, a podáme-li nyní zmíněný jeho článek, bude moci každý snadno prohlédnouti celou taktiku všech faryzejských absolutistů. K tomu cíli uvedeme ta místa článku Lloydova, na která zvláště chceme obrátiti pozornost čtenářstva, jiným ležatým písmem.

Lloyd počíná takto: „Březnová (oktrojovaná) ústava slíbila nám, že ústavy jednotlivých korunních zemí v roce 1849 do života vstoupí a hned na to říšský sněm povolán bude. Do toho času, než říšský sněm svolán bude, dala vládě jenom obmezenou zákonodárnost. Nyní jsme ale v roce 1851 a posud *nemohla* vláda ani v jedné korunní zemi ústavu do života uvésti aneb *jen snad nějaký čas k tomu určití, kdy do života vstoupí*. *Nevyhnutelnost* zatím přinutila vládu, vykonávati všelikou zákonodárni moc, daně všelikého druhu vypisovati, dluhy dělati atd. bez všeliké jiné sankce kromě své vlastní. Všichni ti, kteří ještě posud se březnové ústavy drží, zdají se býti o tom srozumění, že ministerstvo při nejlepší vůli nebylo vstavu, březnovou ústavu do života uvésti,¹ že okolnosti mocnější nežli všeliká ministerstva jí byly v cestě. Otázka, kterou chceme dáti přívržencům březnové ústavy, jest tato: Vydržíte-li ještě věrně při této ústavě, když ty samé překážky, které až posud se protivily její provedení neb jiné překážky, *které teprva budoucně mohou nastati*, provedení její ještě na pět, na deset neb na dvacet let v cestě státi budou?²... Rozumný člověk, který má mnoho trpělivosti, bude snad velmi dlouho čekati na jistý pokrm, který mu byl slíbený; nepřijde-li ale dlouho aneb nemůže-li přijíti, sotva snad z tvrdošijnosti neb z důslednosti se odřekne všelikého jiného pokrmu a

stojickou odvahou smrti z hladu se podrobí! Dejme tomu tedy, že by mnozí trpělivost a chuť měli buď pět neb deset neb dvacet let ještě čekati na odstranění překážek, které jsou provedení této ústavy v cestě. Když ale po uplynutí toho času přece nebude moci do života vstoupiti, dojdou tam, kde *my* (rozuměj Lloyd) jsme již nyní, totiž budou žádati změnu této ústavy. Celý tedy rozdíl mezi (Lloydem) a našimi protivníky (totiž těmi, kteří chtějí, aby se slovo drželo poctivě a slíbená ústava do života uvedla) jest ten, že *my* nemožnosti ústavy březnové již nyní nahlížíme,³ a naši protivníci teprva tuto nemožnost chtějí, za pět neb deset let nahlížeti. Jestli tedy ministerstvo v takové době, ve které by trpělivost i nejtrpělivějším nepřešla, ústavu oktrojovanou ve všech částích doživotu uvede, pak se uznáme za přemožené. Jestli ale naopak *my* (Lloyd) budeme mít pravdu, jestli březnová ústava nikdy jinak než s důležitými změnami do života nevstoupí, pak se ukáže, že jsme *my* dále viděli.⁴

Na to přislibuje Lloyd, že již nyní v budoucích člancích vyložiti chce, jaké změny se s naší oktrojovanou březnovou ústavou díti musejí „aby byla možná.“ Celá tato tajnost vězí (jak nám Lloyd v budoucím čísle hned vykládá) v tom, aby se místo volené hořejší komory zřídila dědičná pairská, dále pak aby sněm žádný vliv neměl na odstranění ministerstva, nýbrž jen císař, konečně, aby každý oud dolejší sněmovny musel bydleti v tom okresu, ve kterém chce býti zvolen. To jest ta celá možnost ústavy a pochopitelně vyloženy znějí tyto od Lloydem žádané možnosti asi takto: Moc vládní musí se rozdělit mezi vládu a sněm tak, aby sněm sice mohl *mluvit* co chce, ale vláda aby mohla *dělat* co chce a aby sněm s tímto svým smutným povoláním spokojen byl, musí seděti v hořejší komoře nejvyšší dvorská šlechta s pány biskupy - pro pravdu - a v dolejší sněmovně musí zase seděti pokojní mužové, kteří již s touto spokojeni jsou, že mohou za svůj okres ve sněmu sedět a kteří si budou spolu za největší čest pokládat, když se zachovají pánům ministrům a hořejší sněmovně. - Pak bude dle mínění Lloydem ústava možná, to jest bude možno s ústavou zrovna tak libovolně vládnout jako bez ústavy To vlastně jest celé to tajemství.

Nyní chceme s Lloydem promluvit několik slov ne od srdce, také ne od plic ale od jater. V jatrách totiž, jak známo, sedí žluč.

Kdo pak udělal tuto oktrojovanou ústavu březnovou, která jest, jak Lloyd praví, nemožná k provedení? udělal ji sněm, udělali ji radikalisté neb červení? Nikdo jiný než kníže Schwarzenberg, mistr a pán Lloydův. Tenť ji co přednosta ministerstva císaři poradil a on za ní stojí před národem se svým podpisem, on jest odpovědný národům za ty učiněné sliby. Když se Lloyd pustí do vychvalování schopnosti a moudrosti státnické svého mistra a pána,

knížete Schwarzenberga, nemá to ani konce, celé Rakousko dohromady neobsahuje v sobě tolik rozumu, co hlava nynějšího prvního ministra, kdyby se svolalo a vyvolilo sto sněmů, nebudou všechny dohromady ani stý díl toho rozuměti co kníže Schwarzenberg sám. Takové a tomu podobné tvrzení můžeme v Lloydovi najít každou chvíli. Jak se to srovnává dohromady? Říkáváme přece, že dílo mistra chválí a jestli tedy pan Schwarzenberg udělal konstituci, která se - dle vyřknutí Lloydova - provést nedá, nedokazuje to nic jiného než jeho neschopnost v státnických věcech. Pamatujeme se ale - člověk nyní z nedůstatku jiné činnosti musí si tužiti paměť pro budoucnost - že sám Lloyd tuto oktrojovanou ústavu, když vydána byla, nesmírně vychvaloval, na které nyní nachází samé vady. To bylo ovšem za těch časů, když pan Schwarzenberg učinil první smělý a rozhodný krok k tomu stavu, který máme nyní, když rozpustil sněm říšský svolaný k vypracování ústavy a vydal nám ze své vůle libovolnou ústavu: tenkrát ještě nebyly věci v Uhrách rozhodnuty a kdyby byl Lloyd toho času mluvil tak jako nyní, mohly vypadnouti věci zcela jinak. Proto tenkrát se oktrojovaná ústava chválila, národům se mluvilo ve vládních novinách, jak brzy a snadně a jak lacině tady k ústavě přišly skrze oktrojování, že by sněm ještě velmi dlouho na ústavě pracoval, že mnoho peněz stojí sněm atd. Tenkrát nebylo ani slova ve vládních novinách o nemožnosti této ústavy. Tenkrát by si byl Lloyd ještě nedovolil to, co si dovolil v čísle svém dne 15. února 1851, kdežto v jednom svém článku velmi nestoudně se táže: „Což jest konstituční vláda sama sebou nějaké štěstí?

Ovšem že jest konstituční vláda již sama sebou štěstí; či není to štěstí, kde nesmí několik ministrů své nešikovné kousky a experimenty si od celého národu draze nechat platit daněmi, či není to již štěstí, když nesmí jiný na mé conto dluhy dělat, neptaje se mne ani, či není to štěstí, když nemá nikdo právo jako se zvířetem se mnou nakládati, mne od svých ozbrojenců kdy a kde libo nechat chytiti, zavřítí, trýzniti? Není to štěstí? A takové štěstí jest všude samo sebou v konstituci. Lloyd ovšem hřeší příliš mnoho na domnělou hloupost lidskou, on snad když slyší nyní leckterého sprostáčka s bolestí volati: Co máme z té konstituce, čert aby vzal tu konstituci, před konstitucí byly malé daně, peníze víc platily, bylo stříbra atd., co je ta konstituce, jen samé papíry, samé dluhy, samé vojsko, samé daně! snad myslí, že ještě všichni občané v Rakousích tak dětské mají ponětí o konstituci, aby myslili, že snad máme již teď konstituci, aby nerozuměli, že právě všechny ty nehody naše, na které si stěžujeme, pocházejí z toho, že vláda slovo své nedrží a navzdor slíbené konstituce absolutně vládne. Zatím ale se den ode dne zmáhá již i mezi obyčejným lidem to vědomí, že první konstituční právo národu jest ukládati si sám jen daně, jen tolik si ukládati, co dle zdravého rozumu opravdu k

prospěchu země nevyhnutelné jest a že toto konstituční právo obsahuje v sobě i to druhé právo, nepovoliti vládě zbytečné a nepotřebné útraty. Radili byohom vůbec vládní straně, aby tak příliš za nepatrné nepovažovala rozum a sílu národů. Když se takto bude od vládní strany s danými sliby nakládati „žertovně,“ bude klesati také věrnost vůbec a může snadno býti, že přijde čas, kdežto by sám Lloyd rád nahlídl možnost provedení ústavy březnové, kdežto ale snad již bude pozdě, neboť nastanou zase jiné možnosti.

Ústava březnová jest ale velmi možná, k provedení jejímu není nic jiného zapotřebí, než dobré a poctivé vůle. Taková ovšem, jaká jest, zůstati nemůže, avšak výslovně ponecháno jest nejbližšímu sněmu říšskému, aby navrhl ty opravy v ní, které si národové žádají. To jest ta jediná, moudrá, poctivá, národům i vládě užitečná cesta ke změnění březnové ústavy: cesta, kterou navrhuje Lloyd, jest jenom chytrý kousek bázlivého, pokryteckého ale zarytého absolutismu, který se obává ve dne a proto chodí ve tmách.

Poznámky

1 V tom samébolestném postavení nachází se také vláda neapolitánská [Red.]

2 Dvacet let! dlouhý to termín, příliš dlouhý. Kdybychom se mohli obávati, že ty pravé překážky do života vstoupení u nás ne snad jen oktrojované nýbrž každé ústavy vůbec, tak tuhý by mohly míti život, že by ještě 20 let na světě zůstaly: museli bychom se již dávno z Rakous vystěhovat!

3 Nepochybně tuto nemožnost již také nahlíželi hned, když tu ústavu spisovali!

4 Ovšem se jest Lloydovi o těchto věcech tak lehkou vsázet jako ku př. kuchařce o tom, co budeme mít k obědu. Kolikrát se ale i při takové jistotě přihodí něco nad míru neočekávaného. Ať si jen Lloyd a jeho patronové často vzpomínají na onoho spekulanta, který koně svého chtěl naučit, aby nic nežral a který by také tento pro svou kapsu velmi výnosný kousek jistě byl provedl, kdyby byl kůň, právě když nejlépe začal to chápati, nebyl - pošel [Red.]

Pozorovatel politický

H B. Radíme všem dobře smýšlejícím, aby si co nejrychleji možná přispíšili zasýlati kníž. Schwarzenbergovi do Vídně své poděkovací adresy za udržení evropského pokoje - sic přijdou již pozdě, a jestli vypukne vojna, budou snad museti zasýlat opět poděkovací adresy „za zachování důstojnosti rakouské proti pruským neslušným požadavkům.“ Děkovat - to víme - budou vždycky, ať se děje tak neb jinak. V zahraničních novinách čteme totiž zprávy, že v Prusích odzbrojování vojska zastaveno jest, což se souviseti zdá s patrnou nesvorností mezi Pruskem a Rakouskem na sjezdu Drážďanském. Ubohá jednota německá! Posmívali se r. 1848 diplomati sněmu Frankfurtskému, že nemůže nikterak utvořiti jednotu Německa, nyní se zase budeme pro tu samou příčinu moci posmívati diplomatům v Drážďanech shromážděným. Na té cestě alespoň, na které vidíme diplomaty německé, nelze jistě nikterak utvořiti jedno sjednocené Německo, snadněji by ještě demokrati němečtí tento úkol provedli.

- Lloyd nedávno velmi „rozšafně“ pojednával o té samé otázce. Musel se totiž konečně již přiznati k tomu, co až posud on a všechny ostatní naše vládní noviny zapíraly, totiž že Anglicko a Francouzsko nechťi přivoliti k tomu, aby celé Rakousko připojeno bylo k Německu. Lloyd nyní praví, že prý na to byli již dávno připraveni a že na to také nekladou žádnou váhu. Ty hrozny jsou kyselé beztoho! Není prý to také nic divného - praví Lloyd - neboť slabé a roztrhané Německo jest všem stranám ve Francouzích milejší než sjednocené! Tuto se krásně podřekl Lloyd, neboť vidíme, že on ve svém feudálním a centralistickém duchu nás všechny počítá již k Německu. Nás všechny, to znamená osm a dvacet milionů rakouských Slovanů, Vlachů, Rumunů a Maďarů! To je tak jen nic, jen tak přídaveček k sjednocenému Německu, jest to věno, které těch několik milionů Němců mezi námi v Rakousích žijících přinese při svém zasnoubení sjednocenému Německu. Ať se těší Lloyd tou pěknou nadějí, kterou anglické, všem evropským vládám pochlebující „Times“ dává, že prý tímto připojením celého Rakouska k Německu stane se pro celou budoucnost nejpevnější hráz proti všelikým možným nápadům Ruska v Německu. Pěkná to hráz! raději řekněte nejsilnější magnet, který potáhne Rusko do Německa. Či myslíte, že ty miliony rakouských Slovanů tak beze všeho se stanou poslušnými a spokojenými občany sjednoceného Německa? Myslíte, že v Rusku časem svým nepovstanou ty samé sympathie, ta samá chuť po sjednocení Slovanstva, jakou máte nyní vy po sjednoceném Německu? A jestli vy nyní, počítajíce sebe sami asi na 30 milionů, chcete do svého sjednoceného Německa přibrati jen 28 milionů jiných národů a mezi nimi přes 16 milionů Slovanů, kolik pak milionů Němců budou pak podle regula de tri

Rusové dle svého počtu muset přitahovat do sjednoceného Slovanstva, aby vám stejnou měrou nameřili, s kterou vy nyní měříte? Chcete to viděti v arithmetické formuli?

$$30 \text{ mil. Němců: } 18 \text{ mil. rakous. Slovanů} = 55 \text{ mil. Rusů: } x \\ x = 33 \text{ mil. Němců.}$$

Tato formule nás tedy učí, že když nyní vy ve své nespravedlivé vládychtivosti 18 milionů Slovanů do svého sjednoceného Německa potahujete, Rusové budou muset časem svým 33. mil. Němců do svého sjednoceného Slovanstva potahovati, aby vám stejnou měrou odměřili a kdyby tedy celé Německo se „splynulo“ se sjednoceným Slovanstvem, budou si muset ještě někde v Americe chybující 3 mil. Němců vypůjčit!!

Lloyd ostatně nepochybuje, že se navzdor všem protestům Anglicka a Francouzka přece podaří připojení celého Rakouska k Německu, budou-li jen všichni panovníci němečtí svorní: Nepřátelé Německa nesmějí se hledati kromě Němec, nýbrž jen v Němcích -dokládá Lloyd patheticky, vztahuje to totiž na nesvornost německých vlád. Nicméně jest tato sada Lloydů přece pravdivá, ačkoli v jiném smyslu, ona totiž bude pravdiva tenkrát, až jestli se toto připojení celého Rakouska k Německu stane. Pak budou nejúhlavnější nepřátelé Německa v Němcích, totiž my Slované, Vlaši, Maďaři a Rumuni násilně proti všemu právu a proti naší vůli do Německa přitaženi, my budeme tito nepřátelé.

Nevíme jestli jen pro zábavu, nýbrž také-li z jiných příčin, uvádí také Lloyd, že prý Lombardsko jest staré léno německé říše a že se může nejsnadněji odůvodniti právo, připojiti prý tuto provincii k německému bundu. Ovšem pro Němce ani tohoto důvodu není k tomu zapotřebí, pro Vlasy ale snad přece nepostačí. Nynější korunní země Rakousy náležela za Otakara k českému království, nechalo by se tedy podle Lloydů také nejsnadněji odůvodniti právo připojiti ji k Čechům! Kam by to všechno vedlo! Ostatně ať jen nás připojí k Německu, my nebudeme míti moci protiviti se tomu a právo naše, že jen na sněmu říšském podobná mezistátní smlouva státi se může, neprospí se předce. Alespoň pomínou snad uzavřenosti hranic mezi jednotlivými státy „velikého sjednoceného Německa“ a nabudeme lepší příležitosti sjednotiti a srozuměti se se Slovaný v Prusích a v Sasích. Není nikdy tak zle, aby nebylo líp a co sto věků bludných hodlalo, zvrtně doba! - pravil jednou pan Kolár, když ještě smýšlel tak jak psáno jest v jeho Slávy Dceři.

- Gonicz polski, časopis v Poznaňsku vycházející, přináší mezi jinými zprávami svými také tuto: „Dle zpráv z vojvodiny srbské ukazuje prý se tam směr k odtržení se od Rakous. Heslo agitatorů jest: Cár Mikuláš aneb republika.“ Lloyd nazývá tuto zprávu Goňce polského „kolosálním bláznovstvím,“ ale přece proto není šprochu, aby nebylo pravdy trochu. Ačkoli sice jest jisto, že vojvodina srbská nechce se odtrhnouti od Rakous, což dokázala nejlépe tuším r. 1848 a 1849, a ačkoli také heslo: cár ruský neb republika trochu příliš zapáchá výmyslem, přece každý povážlivý uznati musí, že mezi Srby nemůže panovati veliká spokojenost, když se vidí, kterak s nimi nakládá nynější naše vláda. Nynější vláda jedná zrovna tak, jako by z tech národův a krajin, které v čas potřeby dokázaly svou oddanost státnímu spojení rakouskému, mermomocí chtěly vypuditi takové smýšlení a přivesti je konečně tam, kde byli a jsou Maďaři, Vlaši a Poláci.

- Kasselské noviny, vydávané pod vlivem známého p. Hassenfiuga, vyslovují se zřejmě v ten smysl, že císařství německé jest nyní možné a že jmenovitě císař rakouský má býti císařem německým. - Není ovšem pochybnosti, že lákavé jest připojiti korunu velikou ku veliké koruně, ale zdá se, že přece všichni, kteří by snad J. M. C. radili k ucházení se o korunu německou, málo povážili veliká nebezpečí, obsažená v tomto smělém podniknutí. Nám alespoň se zdá, že by takový císař rakouský, jak my si jej myslíme, zcela jiné váhy míti musel mezi mocnostmi evropskými, než by mohlo kdy míti na jedné hlavě spojené císařství německé a rakouské při panujících okolnostech.

- Jistě neobyčejnou věc dovídáme se z V. D. a sice, že se v moravském zemském výboru pracuje v tom směru, aby Opavsko opět připojeno bylo k Moravě. Nápad takový překvapuje nás tím více, že vychází z lůna moravského zemského výboru a podivný jest proto, že se uskutečnění jeho zakládá hlavně na historických důvodech. Co všechno lidé na tomto světě dokazují z historického práva: jednou jim platí, po druhé je zamítají. Kdyby někdo na základě téhož práva historického mluvit počal o spojení Moravy a Čech, jaký to odpor, jaký to povyk strhl by se v moravském zemském výboru, ve výboru, který na těch samých základech dokazuje, že se spojení má Opavsko s Moravou. Ostatně přejeme si proto přece, aby moravský zemský výbor dosáhl svého cíle, což by jenom užitečné býti muselo našemu českoslovanskému lidu v Opavsku. Čím více jsme roztrženi, tím slabší, čím více spojeni, tím mohutnější.

Upomínka na rok 1848

H. B. Kdo ještě není důkladně vyléčen z mylné zásady v r. 1849, od tak zvaných demokratů německých a maďarských zhusta hlásané, že totiž národové mezi sebou a jeden k druhému jsou spravedlivější nežli vlády, tomu poslouží snad k prohlédnutí lepšímu výborně jeden veřejný plakát, který ve Vídni r. 1848 v čas známých červnových událostí Pražských na rozích přilepen byl a veřejně se prodával a který zde ve věmém překladu podáváme, za zbytečné považující, abychom snad nesmíme jeho lži proti Pražanům teprva vyvraceli, anť beztoho všechny okolnosti dobře známy jsou obecnstvu. Zní pak takto:

Rebelanti na zbořeninách v Praze. Poddali-li se? Svaté křížácké tažení Vídeňanů proti slovanským zákeřnickým vražedníkům.

Přehrozný terrorismus vládne na zřízeninách metropoly české. Staré i Židovské město vzplanulo jako ohnivě moře od zápalných prskavek a pum, avšak ďábelská zloba Čechů proto předce nepopustila. Nadarmo Windischgratz opět a opět jal se vyjednávat, nadarmo dal po třikráte vytýčiti bílý praporec míru: za odpověď po každé vyslance jeho úkladně zastřelili.

Čackomyslní, dobrosrdeční Vídeňané! nedejte se másti od několika smyslem pominulých žurnalistů, českých to padouchů, neostýchajících se drze tvrditi, jako by Windischgrätz byl shůry obdržel rozkaz k potlačení svobody a práv národův a jako by proto byl v Praze udělal první násilný pokus; nevěřte, že by Němci a Češi za jedno bojovali na barrikádách a že by krvavýma rukama byli sobě bratrství přísahali.

Nedát' se ovšem zapříti, že měli do Prahy místo nenáviděného aristokrata, poslati radši jiného generála; česká rebelie byla by pak ještě počkala, ale konečně byla by přece vypukla. Bylať již dávno spiknutá a rozličnými štrychy ďábelskými nastrojena; ruští emisari, ruské peníze již od drahného času podněcovali tento zánět, a již před několika měsíci bylo Čechy slyšet kterak volali: „Radši ruskou porobu, nežli rakouskou svobodu! Svatý Václave! vyžeň Němce, cizozemce!

Chorvátsko, Slavonie a Ilirie podporují své soukmenovce k vůli založení veliké říše slovanské, kterou chtějí utvořiti z celého státu rakouského s těsným připojením k Rusku.

Mluvím svatičkou pravdu: V Praze, kde přece jest polovice německých obyvatelů, tam Němcům smrt přísahali.

Fanatismus Čechů jiz podobá se vzteklé šílenosti. Ať ničeho nedím o úkladném usmrcení bezbranné ženy, kněžny Windischgrätzovy, o zrádném zavraždění poslušných smířlivých, ale pohled na mrtvoly 20 již posud povědomých Němců, kteří pro nošení barev německých bud' na ulicích bud' i ve svých obydlích úkladnou smrtí se světa sešli, ten pohled naplňuje uděšením i pomstychtěním. Také několik studentů vídeňských takovým způsobem padlo za obet' národního záští.

Věříte-liž ještě, že Čechové bojují pro svobodu? Svobodný člověk nepoškrvni se úkladným vražděním. Pařížští revolucionáři v minulém věku nescíslně osob odpravili guillotinou, ale nikoho zrádně nezamordovali.

Neslýchané děly se v Praze hanebnosti. I kolik měšťanů německých ze sklepů, do nichž jsou se schovali, byli s ženami a dětmi vyvlečeni a od hodných potomků husitských utrápeni a ubiti.

Rebelanti, jsouce podporováni od dvaceti tisíců českých sedláků, kteří byvše omámeni a zlatými sliby navnaděni, již po celý mesíc své kosy brousili a na píková bidla přidělávali, již stali se takovou mocnou zbojnickou bandou, že ta trocha vojska, z něhož jedna setnina Wellingtonova až na 8 mužů pro svatou německou věc smrti hrdinskou podlehla, musí docela podlehnouti, nedostane-li se mu od nikud podpory. A vy, srdnatí Vídeňané! vy velkodušní Němci! zdaž můžete ještě ted' lhostejně patřiti na mordování svých bratří v Praze!

Poslední zpráva telegrafická sice zvěstuje, „že Praha kapitulovala!“ Což ale nevíme, že telegraf již byl v moci rebelantů? Či liž není možné, že schytralí Čechové sami poslali takovou zprávu telegrafickou? A byt' se Praha krásně vzdala, myslíte-li, že rebelanti pak budou potřeni a nepřátelský živel schroumaný? Nikoli, slovanská revoluce jest velmi dobře ukladena. Již jsou také Slováci i Chorváci vzhůru! Karlovec v jejich moci. - Všude Němce a Maďary mordují. Naše povinnost dbáti o zachování sebe, vybízí a nutí nás k svatému křížovému tažení.

Či chcete se svým zbrojením počkati, až se všichni Slované shluknou v ohromné zástupy bojovné?

Nejde tu o to, chtějí-li Slované Petra čili Pavla za krále, nám se nejedná o císaře tak jako o bytí Němectví v rakouských provinciích. My bojujeme pro naši velikou, slávoskvělou národnost, pro naši čest, pro blaho a svobodu nás všech, našich dětí i našich potomků.

Smělí Maďaři stojí no naší straně. Mámeť s nimi jednoho společného nepřítele i společné zájmy.

Jestli se vzpoura v Čechách za několik neděl docela nepokoří, pak uslyšíme nejenom, že Čechy jsou ty tam, Morava ta tam, Polsko to tam, Slavonie, Chorvatsko a Illyrie ty tam, nýbrž že také Rakousy se Štýrskem a Tyroly jsou ztraceny a přikváčeny přemocí živlů slovanských.

O, pak zasvitne krásný den pro Vídeň, slavný den, kdy Slované vtáhnou našimi branami a s nimi Rusi. Mettrnich, Liguoriani, censura, špiclové, jedním slovem všichni ti dobří páni ze starých časů. - Ta zlatá svoboda pak bohužel byla jen kratičký sen.

Vzhůru tedy Rakušané! vzhůru Uhři! S Bohem do zbraně a s pomocí Německa, ať pokoříme přepych odbojných Slovanů, jinak zahyneme.

My hejčkáme všechny národnosti, chceme všem dáti za spravedlivo, ale zatím zapomínáme na naše svaté Jáství (Ich), na naše Němectví. Z dobroty srdce necháváme zrádce utíkat i troupy komandovati. Jestli chceme býti velikými, budem velikými, neohroženými, nepřemožitelnými.

Theodor Scheibe.

Tištěno a na prodej u Jana N. Fridricha na Josefově, dlouhá ulice číslo 58.

Pozorovatel politický

H. B. Kdo soudí a s rozumem považuje všechny věci, tomu jistě ani napadnouti nemohlo, že by se bylo odstoupení p. Schmerlinga od ministerstva práv stalo bez příčiny.

Nyní se ale již brzy ukáže, že ministr nový pan Kraus nenastoupil bez příčiny. Již nyní čteme na rozličných místech, že prý nastanou některé změny v soudním zřízení. V obecnostvě kolovaly pověsti, že má přestati porota, veřejnost soudů eo ipso státní zástupitelství, to jest jedním slovem, že má býti všechno tak, jako to bývalo. Vládní nyní ujišťují, že tomu není tak, a že prý jenom ústní a veřejné jednání přestati má v appelačních řízeních a v těch pádech, kde se vinník sám přizná. - To by se mnohému, kdo tomu nerozumí a nic nemyslí, zdála jen

nepatrná změna, v skutku samém jest to ale vlastně zrušení veřejnosti soudů, jenom že ne zjevné, ne upřímné, nýbrž úkladné. Co to znamená, zrušiti veřejnost soudů v appelačním zřízení? To znamená, že se v první stolici (instanci) jednati bude veřejně a když tento soud nevypadne dle libosti jistých lidí, že se zavede odvolací (appellace), a pak že již bude souzeno potají, písemně, tak jak soudí vojenský soud v Praze. Když není soud ve všech stolicích (instancích) veřejný, jest veřejnost první instance jen faryzejství a hračka. - A co to znamená, že nebude veřejné a ústní jednání v těch pádech, kde se vinník sám přizná? To znamená, že jest celá veřejnost soudů jenom do libovůle vlády odevzdána, že se bude veřejně a ústně jen to souditi, co se vládě a její organům uzdá, že veřejné soudy se stanou nepotřebnou a drahou komedií a že nebudou nikdy tím, čím vlastně býti mají, totiž ochranou poctivého občana proti libovůli a pronásledování vlády. Jen tenkrát jest veřejnost a ústnost řízení soudního něco platna, když jest nevyhnutelným pravidlem. Když ku př. porotní soudy se jen vedou nad zloději, za to ale politické přestupky vylučují se z porotních soudů a dávají se k rozsouzení vojenským komisím, vidí každý, že vlastně porota jest zrušena. Neboť porota jest hlavně jen na politické pády, na takové pády, kde sama vláda jest stranou tak dobře jako obviněný a kde tedy nelze orgánům a služebníkům vlády vynésti nestranný, spravedlivý soud. Nad zlodějem vynese ale spravedlivý soud leckdo, buď si to vláda, buď si to porota. Jestli se tedy tyto změny od nového pana ministra opravdu uskuteční, můžeme již napřed oplakati tu poslední dobrotu, kterou nám ještě reakce zanechati se zdála - totiž veřejnost soudů.

- Velmi dobře píše Ost-Deutsche Post v jednom svém poslednějším čísle: Anglicko jest oblíbený příklad jisté strany. Kde historická krystalisace anglických zřízení někde zanechala nějaké feudální právo nebo poprášený zvyk, který se protiví našemu vzdělání a našim ponětím o právu: hned to jisté osoby uvádějí co příklad následování hodný. Jeden chce dědičnou hořejší komoru - jako v Angličanech; druhý chce gentry - jako v Angličanech; třetí chce kolky na noviny - jako v Angličanech, čtvrtý chce soudnímu zřízení zavěsiti nějaký cop - jako v Angličanech. Ale o tom vznešeném a podivuhodném, co jest v anglické ústavě, o těch základech užitečných síly a svobody - o těch se neradi zmiňují.

- Vojenské soudy dělají víc než se od koho jen žádati může. Tak zapověděly nový spis našeho Dra. Springra, bývalého redaktora zapovězené Unie, ještě spíš než vyšel, nevědouce tedy ani co v něm vlastně stojí. Všechno se opakuje: Zbyněk biskup abeceda, spálil knihy nic nevěda, co v nich psáno!

- „Dvojnásobné udělení milosti, které právě císařská vláda ohlásila, dávají nám znovu důkaz, jak velice a opravdově vládě na tom záleží, aby se pokoj smířením upevnil, aby se minulost zastřela rouškou zapomenutí a budoucnost posílila vzájemnou důvěrou“. Tak píše Reichszeitung za příčinou udělení milosti velikému počtu vojenských důstojníků, kteří opustivše císaře, bojovali v řadách Maďarův a Vlachů proti rakouské vládě Vzájemná důvěra! zapomenutí a smíření - a ustavičná reakce den ode dne šířeji se rozpouštějící, kterak se tyto věci porovnatí dají?

- Mnozí, kterým budoucnost svobody a práva na srdci leží, s uleknutím budou čísti zprávy o odstoupení liberálního ministerstva v Angličanech a budou snad tuto událost považovati za rozhodnou pro osudy celé Evropy. Ale povážiti slušno, že se v Angličanech vláda torystická nemůže již na dlouho udržeti a že jestli vskutku nyní nastoupí ministerstvo Stanley, bude jen sloužiti za krátký přechod k ministerstvu ještě liberálnějšímu než bylo Russelovo. Lloyd Vídeňský sice se srdečným potěšením drží náhrobní řeč odstupujícímu whigickému ministerstvu, ve kterém zvláště lord Palmerston byl knížeti Schwarzebergovi velmi nepohodlný, ale zdá se podle všeho, že plesání jeho nebude příliš dlouho trvati

- Zábavné jest časem pozorovati maličkosti u rozličných časopisů. Lloyd nedávno přinesl hned na prvním místě mezi vídeňskými zprávami velmi pochlebnou anekdotu o císaři, že totiž na jednom bálu J. M. C pozoroval, kterak jedna dáma z vysoké šlechty hrdě odbyla důstojníka vojenského (nešlechtice) žádajícího ji k tanci, a že na to za chvíli k němu přistoupil J. M. C., oznamuje mu, že jeho matka J. C. V. arcikněžna Žofie chce s ním tančiti. - Touto malou anekdotou dokázal Lloyd nejlépe, že není zač se vydává, totiž orgán šlechty, neb takový časopis by nikdy nepřijal anekdotu, čelící vlastně proti šlechtě. Lloyd tím dokázal, že jest čistě vládní časopis, který se snaží chváliti všude i tam, kde to pravda není. Neb brzy na to přišlo odvolání této anekdoty, že totiž zcela vymyšlena jest a že J C. V arcikněžna Žofie již mnoho let ani netančila a také ještě s tím dodatkem: „že v celé Vídni nešlechtic, který císařský vojenský kabát nosí, nikde není v nebezpečí, pohrnutí od šlechticů.“ Z čehož vysvítá, že sprostý císařský královský voják když jest jinak pořádný, tolik jest co šlechtic, že tedy vlastně šlechta v Rakousích se vyrovná v důstojnosti každému sprostému vojáku. Víc také nechce ani žádný demokrat, jenom že demokrat nezná žádný císařský kabát a všechny kabáty, byť by je i vojáci nosili, za občanské a za stejně čestné považuje.

- Österr. Correspondenz nám oznamuje, že v Štyrském Hradci bylo číslo jednoho časopisu pro několik článků konfiskováno a následkem toho vyšetřování ustanoveno proti (pozor!!!):

spisovatelům, proti redaktoru, proti vydavatelům, proti nakladateli, proti řiditeli tiskárny a proti roznášecí tohoto časopisu. Zdá se, že v Štýrském Hradci přece ještě se neumí důkladně kořistiti z § 43 a 44, tiskového zákona, neb by byli obžalovali kromě svrchu zmíněných také ještě: 1. všechny sazeče a tiskaře, 2. papírníka a jeho lidi, 3. slévače písem, 4. hotovitele presů tiskařských, 5. hotovitele černidla tiskařského a s vynaložením trochu ostrovtipu dali by se také ještě obžalovati: koptáři a olejkáři, kteří material k tiskařskému černidlu dodávají, hadrníci, kteří hadry na papír sbírají a nejostrovtipnější ascendenci i ti, kteří na sobě ty košile nosili, z kterýchžto košil ty hadry pocházejí, z kterýchžto hadrů ten papír udělán jest, na kterémžto ono číslo dotčeného časopisu vytištěno bylo. My alespoň si troufáme na tento způsob všechny obyvatele rakouského mocnářství při kterémkoli přestupku tiskovém do vyšetřování přivésti co domnělé spoluvinníky.

- Vojenský velitel obleženosti Vídeňské pan Welden dostal prý nařízení, aby všechny osoby, „welcheirgend wie bedenklicher Natur sind“,¹ když jsou tělesně neschopni k vojsku, byly odvedeny k disciplinárním kompaniím. Pan Welden totiž zřídil již dříve assentní komise k tomu cíli, aby odváděly k vojsku všechny osoby, zatknuté pro nedůstatek zaměstnání neb výkazu, pro rušení pokoje. Stávalo se však, že málokterý byl k vojsku schopen a proto nyní se zřídí zvláštní disciplinární kompanie. - Nemluvíc nic o tom, že posud v žádném rozumném a konstitučním státě se nepovažovalo od vlády za trest, býti vojákem musíme se diviti, kterak zrovna nynější vláda, přece tak ráda pochlebující vojsku a zcela jen z milosti vojska panující, kterak, pravíme, zrovna nynější vláda zlehčovati může celý vojenský stav, činíc z něho jistý druh trestního domu?

- Od ustavičného ubezpečování vládních novin, kterak vláda naše opravdu chce konstituci zachovávat, podivně se odrážejí články, které časem svým se zase objevují v jednotlivých vládních novinách. Tak nás v jednom svém podobném článku nedavno ujišťuje známá páně Bachova Osterr. Corresp., že prý nevede ke štěstí umělecké rozdělení státních mocí (totiž zákonodárství a exekutivní), ani prý osudné harcování sněmovních stran, ani prý umělecké rozpálení myslí tiskem a spolky, ne prý mnohořečnění a krásné psaní, ne prý mrzutý a ustavičný boj mezi exekutivní a zákonodární mocí (mezi vládou a sněmem), to že prý již nyní národové uznávají počínají a také již po tom ani nebaží. *Vzdělání, blahobyt, rozumná a spravedlivá vláda, pak rozumná a přiměřená svoboda nemohou se národům v okamžení dáti, nybrž musí se u nich zroditi a pěstovati; vlády nynější mají tomu jen napomáhati a na to dohlížeti.*“ Takové řeči Osterr. Correspondenz nemají žádný jiný smysl, než onen nadpis,

který si udělal jistý komediant nad svým: *Dneska za peníze, zejtra darmo!* Každý den byl dnešek a zejtrejšek nikdy nepřišel. Když čteme takové věci ve vládních novinách, musíme zrovna mysliti, že vlády jsou nějaká vyšší moc než lidská, že vládnou nad námi vyšší tvorové než lidé; neboť my všichni dohromady, jak jsme celý národ, nejsme k tomu schopni, abychom tomu rozuměli, jak se k našemu prospěchu řídití mají naše veřejné záležitosti: jakmile ale J. M. C. některého z těchto národův udělá ministrem, ejhle! zázrak, již tento jeden z nás všemu rozumí, čehož nám zapotřebí, již má dosti schopností, aby „*napomáhal a dohlížel*“ na naše další vyvinutí! Věru, kdybychom ještě všichni na své vlastní oči nebyli viděli pana Bacha, když byl advokátem ve Vídni, když byl ještě tím, co nyní nazývá Osterr. Correspondenz *rýpaly a radikalisty*, věru bychom se museli ohlížeti po tom otvoru v nebesích, skrze který na zem se spustil, k tomu účelu, aby on sám s několika jinými kollegy více rozuměl našemu „*pravému*“ prospěchu, než my všichni 36 milionů duší dohromady!! -

- Co nejdřív vyjde prý - jak se praví - nový zákon, který zapoví uzavření platného manželského stavu bývalým katolickým kněžím, přestoupivším k jinému náboženskému vyznání, proto prý, že sliby náboženské nemohou ztratiti svou platnost ani přestoupením k jiné víře! - Zrovna jako naschvál stojí právě nyní v Reichszeitungu zpráva, že jistý p. Pipitz, bratr to známého guvernéra banku, za minulých dob věrného stoupence knížete Mettrnicha, dostal od papeže dispens k vystoupení z benediktinského řádu, jehož spoluodem byl ve Švýcařích. Z čehož vidíme patrný důkaz, že řeholní sliby jsou rozlučitelné. -Neboť jestli papež dáti může dispens od slibu na věčné časy učiněného, dokazuje to jistě rozlučitelnost takových slibů.

- V celém království velko-británském (totiž v Angličanech, Skotsku a Irsku) jest všeho všudy jen 68 děl k službě připravených, kterémužto na první velmoc světa nesmírně nepatrnému počtu se velice diví Osterr. Reichszeitung. - Inu ovšem, anglická vláda zas více rozumu a konstitučnosti vypořebuje a docílí těmito prostředky to, k čemu potřebují jisté vlády na sta kanonů! A tak, jak se diví Reichszeitung tomu, že anglická vláda s tak *nepapatrným počtem kanonů* dovede pokojně a jistě vládnout ve své zemi, mohli by se zase v Angličanech diviti, že jinde s tak *nepatrnými schopnostmi* se dovede vládnout.

- Lloyd nedávno mezi ostatním svým jásáním nad odstoupením liberálního ministerstva v Angličanech, zvláště se radoval, že již konečně nenáviděný od něho lord Palmerston přestane býti ministrem zahraničních záležitostí, „kterému prý pro jeho zakořenělou nenávisť proti některým vznešeným politickým osobám nikdy není co věřit“² a se srdečnou radostí vítal již

nové torystické ministerstvo lorda Stanleje, ve kterém pan D'Israeli, miláček dvoru ruského a veliký přítel prý politiky rakouské měl přejmout řízení zahraničních záležitostí. Ještě se posud neví, jaké bude nové ministerstvo anglické, ale podle nejnovějších zpráv zdá se, že Lloyd přijde se svými překvapenými nadějemi - na mizinu. Zdá se totiž, že bude následovati ještě liberálnější ministerstvo než Russellovo a že jmenovitě lord Palmerston ještě větší moci nabude v budoucím ministerstvu nežli měl za předsednictva lorda Russella, ba jest zrovna možná, že sám lord Palmerston od královny povolán bude, aby sestavil nové ministerstvo ve spojení s jinými liberálními, jmenovitě lordem Clarendonem. Proti torystickému ministerstvu ozývají se co nejodhodlaněji nejdůležitější anglické noviny. Times nazývají takové ministerstvo „pošetilým a nebezpečným nápadem“; Morning Chronicle vytýká přívržencům lorda Stanleje, že nemají ani tolik schopnosti a zkušenosti, aby dovedli adresovati depeši a Daily News praví, že ministerstvo Stanleyovo jest nesmysl, nestydaté šarlatánství!

- Dočítáme se, že známá zázračnice Juliana Weiskirchen ze Šleimbachu již propuštěna jest. Za onoho času slibovalo se, že od vlády vyjde po jejím vyhojení úřední popis celé události - ale mlčí se. Známo totiž, že celý ten zázrak a to krve pocení z pěti ran byly šibalský podvod, který se s touto osobou na útraty pověřeného lidu provozoval. - V takových pádech ukazuje naše nynější vláda, jak i ze Mcelské historie známo, nesmírnou dobrotivost a umí obě oči zavíratí. Proč? - toť lehce pochopitelno z přísloví: že vrána vráně oči nevyklube.

- Nový zákon tiskový očekává prý se již v krátkém čase. Vlastně totiž vyjde nový všeobecný trestní zákon, ve kterém budou spolu obsaženy záležitosti tiskové. Pravilo se také, že již ve Vídni bude zrušena obleženost. Obleženost ale nebude jistě dříve zrušena, pokud se neodstraní svoboda tisku, neb jinými slovy, pokud nevyjde onen tiskový zákon.

- Reichszeitung nám nyní dává ponaučení o „pravé“ rovnoprávnosti. Především dělá rozdíl mezi státním jazykem a zemskými jazyky. Německý se totiž nejmenuje již nyní v Rakousích němčinou, nýbrž euphonicky „státním jazykem,“ z čehož vysvítá, že vlastně Němci jsou v Rakousích státní národ a my ostatní jen trpené (tolerované) národnosti, že tedy vlastně rovnoprávnost jest již nyní jen toleranční patent. Reichszeitung jest tedy tak milostiva, že nejnížší elementární školy nám zanechává, leč prý by sám lid žádal, aby se někde německé školy zavedly, čemuž prý by vláda ráda vyhověla! (To věřím.) Ještě také o realky neběží tak mnoho Reichszeitungu, i ty hotova jest nám jako droby od stolu hoditi, když by jinak nebylo. Ale gymnasia již nazývá „pravým prostorem“ pro pěstování státního jazyka“ a na všech gymnasiích by pry mělo se vyučovati v němčině. Ale „při provedení narazila by prý vláda na

mnohý odpor“ a proto sluší prý dělati rozdíl mezi krajinami, kde jiná řeč výhradně panuje a mezi krajinami, kde se spolu německý, (má se říci: státní) jazyk mluví. Což znameuá jinými slovy, že se mají všude založiti německá gymnasia, kde se to jenom trochu dělat dá a kde se národové příliš nebrání. Reichszeitung praví velmi ponaučně pro každého, kdo ještě trochu věří na upřímné provedení rovnoprávnosti, takto doslovně: „V krajinách s míchaným obyvatelstvem bude se moci německý jazyk, poněvadž tam jeho nevyhnutelnost již nyní cítí, bez velikého protiventství jakožto školní jazyk udržeti.“ Rozumíte dobře těmto dvěma malým slovíčkum „již nyní?“ Již nyní! a což teprva až potom! - Strany universit nám nechala Reichszeitung ještě hloub nahlídnout do karet. Zdálo prý se - praví - že v Rakousích jen německý a vlašský jazyk schopen jest k vyučování na universitách,³ přece prý ale se zdá, že se mají státi některé university slovanské a maďarské.

To prý ale nic neškodí, ať se to zkusí, až prý národní university pomalu budou prázdné, proto, že všichni, kteří důkladných vědomostí hledají, tam potáhnou, kde jim bude možná vědomosti z hlubších pramenů čerpati“, potom, inu potom rozumí se, že budou všechny university zase německé. A nic není lehčího k docílení než toto: Ustanovte jen v Praze ku př. každému profesoru, který německy přednáší, dvojnásobný plat, nechte ty, kteří ještě nějakou lásku ke svému národu mají, buď jen zdarma buď s nepatrnými platy přednášeti, řeknete, že vám jest sice jedno, ve kterém jazyku který profesor přednáší, ale neustanovte žádného za profesora, o kterém nevíte, že bude německy přednášet, aneb který se nejde do Vídně učit přednášet historii, varujte se ale hlavně, aby žádný „nejistý“ člověk (jak říkáme: bedenklisches individuum) nebyl ustanoven za profesora: a stojím vám za to, že brzy se uskuteční proroctví Reichszeitungu. - My ale přece proto si myslíme:

Žije, žije duch slovanský, bude žít na věky,
Marné vaše, centralisti! proti nám jsou vzteky!

Poznámky

1 Tato slova co zvláštní výraz technický v Rakousích, nedají se dobře preložit do češtiny, znamenají as tolik, co nejistí lidé, rozumí se opět v rakouském smyslu nejistí.

2 Lord Palmerston totiž (jak známo) miluje knížete Schwarzenberga jako sebe samého! [Red.]

3 Vlachové jsou jediný národ v Rakousích, před kterým má nynější vláda ještě jakýsi respekt, snad proto, že nechtějí kouřit rakouské cigary a nepřijímají žádné papírové peníze.

Domácí zprávy

H. B. Od pánů generálů, kterým svěřena jest vojenská vláda v obležených místech, nemůže se ovšem ani očekávati, aby znali nějaké zákony, tím méně pak, aby v uctivosti měli ústavu slíbenou od císaře. Oni sobě dle svých, nám beztoho dobře známých duševních zřízení představují pod slovem obleženost tolik, jako že každý generál a komandant může dělati to, co mu právě napadne bez ohledu je-li to dovoleno, bez ohledu je-li to moudré. Tyto dni stal se právě spisovatel těchto řádků, redaktor Slovana, předmětem podobných konstitučních obyčejů Pražského vojenského velitelství. Za svými osobními záležitostmi častěji Prahu navštěvuji, již od té doby, co v Kutné Hoře Slovana vydávati nucen jsem: a jistě nahlédne každý, že jsa již po mnoho let zvyklý v Praze bydliti, maje tam své přátele a příbuzné a dokonce i svůj nábytek, svoje knihy atd., dosti často příčinu mám do Prahy se odebrati. Najednou nyní, když jsem tam již skoro rok téměř každých 14 dní jezdíval, napadlo vojenskému velitelství tamějšímu zapověditi mi přístup do Prahy a vypověditi mne po čas obležení z hlavního města království Českého. Dne 10. t. m. ráno byl jsem v Praze na policii povolán a tam mi oznámeno, že dle rozkazu vojenského velitelství hned Prahu opustiti mám a že již budoucně, pokud obležení trvati bude, do Prahy nesmím a kdybych se buď tam neb v okrese obleženosti ukázal, že hned zatknut býti mám a dle vojenských zákonů se mnou nakládáno bude. To mi také od policie vepsáno jest v krátkosti do průvodního listu, načež jsem od jednoho c. k. vrchního policejního komisaře dříve na vojenské místní velitelství, pak ke komandantu pevnosti landkraběti Fürstenbergovi ve fiakru vezen byl, kdežto mi totéž (jen komandantským způsobem) oznámeno bylo. Potom nabyl jsem ještě tolik času pro sebe, abych tento neočekávaný úkaz svým přátelům oznámiti a s nimi se rozloučiti mohl, načež jsem téhož dne s večerním vlakem po železnici Prahu opustil - nejprv s citem vypovězence. Komu jest známo, že v ústavě naší a jmenovitě v základních právech jenom §§ 5-11 v obleženosti vyzdviženy jsou, kteréžto §§ jen o svobodě tisku, o petičním a associačním právu, o osobní a domovní svobodě a o tajemství poštovním jednají, a že tedy ten paragraf ústavy, který každému občanu všude dle libosti se zdržovati dovoluje (pokud se zákonitě chová) nikoli v obleženosti vyzdvižen není: tent' arci nahlíží, že vojenské velitelství žádného práva nemělo mne z Prahy vypovídat aneb mi přístup do Prahy zakazovat. Ani doložiti totiž snad nebude zapotřebí, že jsem já svým chováním dokonce žádné záminky tím méně příčiny k tomuto násilnickému rozkazu nezavdal, aniž také jaká příčina mi udána byla, proč celou věc jen za strannické a nezákonné zášti považovati musím. Příští dny podám proti tomu žalobu k

ministerstvu vnitřních záležitostí, kdyby již pro nic jiného, alespoň proto, abychom se dověděli určitě, jak dalece ministerstvo zcela zjevné rušení konstituce dovoluje a schvaluje.

- Již dříve jsme slyšeli z dobrého pramene, že se má v Čechách nějaká veliká změna státi v politické administraci. Nyní čteme, že prý krajské vlády mají všechny sídleti v Praze a státi se jednotlivými oddíly náměstnictví. Ačkoli sice nemůžeme takové zprávě dobře věřiti, poněvadž by poukazovala na to, že vláda sama upouští od zamýšleného departementálního rozdělení říše a že chce více ještě upustiti od své centralisace: přece alespoň tolik jest jisto, že nějakých velkých změn báti neb nadíti se máme.

Redakce Slovana k čtenářstvu

Číslo Slovana, které vyšlo dne 12. t. m. (totiž ve středu), nedostalo se do rukou našeho odběratelstva z té jednoduché příčiny, poněvadž bylo konfiskováno. K našemu neobyčejnému podivení přišla téhož dne brzy po poledni, když sotva nepatrný počet výtisků právě vyšlého čísla zde v Kutné Hoře byl vydán, úřední komise do tiskárny a zabavila všechny výtisky. Příčinu tohoto kroku nebyli bychom seznali jinak, než z doručeného nam spisu od zdejšího politického úřadu, jenž zní:

Panu K. Havlíčkovi, redaktorovi časopisu Slovana v Kutné Hoře.

Wědomost Wám dawám, že jsem zabavení čísla 15. Wašého časopisu „Slowana“, za příčinou článkův. „Nowější staw německé zalezitosti“ pak „domáci spráwy“ na zakladě předpisu, co se týká tisku § 5 ad b: pak patentu od 13ho Března 1849 §§ 31 a 33 nařídil.

Cís. kral. podkrajský úřad v Hoře Kutné 13ho (sic) Března 1851.

Reiser.

První článek zde jmenovaný jedná o záležitostech německých způsobem sice snad nepříjemným naší vládě, ale přece - dle našeho přesvědčení - proti zákonu tiskovému v ničem se neprohřešujícím. Podobným způsobem alespoň množství jiných časopisů se již prohlásilo o konferencích Drážďanských. Druhý článek pod rubrikou „Domáci zprávy“ vypravuje příhody redaktora Slovana v Praze.

Když totiž redaktor Slovana, jenž po čas svého nuceného přebývání v Kutné Hoře častěji do Prahy jezdí, posledně tam přítomen byl, dostal tam předvolání k policii, kdež mu v pondělí dne 10. t. m. oznámeno bylo, že dle rozkazu vojenského velitelství z Prahy vypovězen jest a zapovídá se mu, se v Praze neb v okolí pod obležeností budoucně objeviti, sice že by zabaven byl a vojenskému soudu propadl. (To všechno bez udání příčiny.) Tuto událost, poněkud neobyčejnou, oznámili jsme čtenářstvu svému, dokládajíce, že jest to libovolnost protizákonní, poněvadž dle § 12. základních práv (posud zjevně nevzdvižených) jenom v době obleženosti §§. 5., 6., 7., 8., 9., 10. a 11. základních práv vyzdviženy jsou, jednající o tisku, o peticích, o spolcích, o osobní svobodě, o domovním právu, o tajemství poštovním, že ale ten paragraf ústavy (totiž 25), který pojišťuje občanům rakouským svobodné přebývání a cestování všude, ani v obleženosti vyzdvižen není a že tedy vojenské velitelství v Praze práva nemá redaktora Slovana z Prahy vypovídati a jemu příjezd a přebývání v Praze zapovídati a že strany té věci žalobu k ministerstvu podáme, aby se ukázalo, jak dalece ministerstvo platnost zřejmě znějících §§ ústavy uznává.

Ani doložiti snad nemusíme, že redaktor Slovana v Praze po čas svého pobytu nikdy ničehož se proti předpisům obleženosti nedopustil.

Až posud ještě bylo neslýcháno, aby zcela zákonitě se chovajícímu občanu bez udání všeliké příčiny zapovězen byl přístup do hlavního města jeho vlasti, což tím více jest podivné, když se to děje od osob nemajících k tomu žádné zákonité moci.

Jakou také v této zprávě našel zdejší místní úřad příčinu ke konfiskaci, o tom se dovíme až za několik dní z úředních spisů, neboť sami nemáme dostatečného ostrovtipu, abychom se této příčiny domyslili.

Pozorovatel politický

H. B. Když některá vláda jisté zákony svobody zřejmě zrušiti se bojí neb stydí, přece však velmi ráda by se zbavila nepohodlí jejich: hledí obyčejně všelijakým postranním způsobem užívání těchto zákonů každému učiniti nemožným, aby takto zákony sice na papíře platící v životě nebyly ničím. Při takové příležitosti nastává pro řádné občany doba zákonitého odporu, který jsme nedávno ve Slovanu popsali na Hampdenu v Angličanech. Na občanech totiž

potom záleží, aby, neštítíce se žádného nepohodlí a žádných postranních následků, od užívání svého zákonitého práva nikterak se odvrátiti nedali a přinutili vládu, buď aby zákony tyto zcela násilnicky a libovolně zrušila aneb je zachovávala. V takovém pádu zákonitého odporu ovšem málo kdy stojí užívání oněch zákonů svobody za to nepohodlí, za ty útraty, za ta nebezpečnosti, která s ním spojena jsou. Přece proto ale jest zákonný odpor dobře provedený mnohem užitečnější pro národ než by si někdo myslil, neboť tuží smysl pro právo a svobodu a budí samodůvěru ve mnohém.

- Kam vede jednání nynější vlády, vidíme v nejnovější době na Lublani, hlavním městě Krajinska. Tam byl vyvolen před 4 měsíci p. Ambrož, liberální a národně smýšlející muž za purkmistra a sice jen 16 hlasy mezi 29, důkazy to, že strana protivná byla dosti silna. Vláda jej již po 4 měsíce potvrditi nechce a on konečně zadal poděkování. A co se stalo? Jednohlasně nepřijali zástupcové města jeho poděkování, nýbrž podali žádost ku vládě, aby p. Ambrože za purkmistra potvrdila. Následovně tedy se za ty 4 měsíce i předešli nepřátelé (skoro polovic totiž 13 mezi 29) p. Ambrožovi skrze takové jednání vlády s ním spojili! - Tak to asi bude nyní chodit všelikdes v Rakousku. -

- V Berlíně vyhořela tyto dni první sněmovna. O kdyby všechny sněmovny v celém světě vyhořely, myslí si asi leckdo!

- Vídeňské „Neuigkeitsbureau“ rozšířilo zprávu následující o novém tiskovém zákonu:

„Nový zákonník trestní obdržel sankci JMsti. císaře a bude za nedlouho uveřejněn. S vyhlášením jeho odpadnou také všechny pověsti o novém zákonu tiskovém do světa roznešené, ježto ustanovení o přičítce zločinů tiskem spáchaných přijata jsou do obecního zákonníku trestního. Podle tohoto budou při zločinu, spáchá-li se obsahem nějakého spisu tištěného, považováni za vinné spisovatel, redaktor a vydavatel, ač jestliže obviněný neprovede, že se vytištění stalo přes jeho vůli. Když se nemůže vypátrati žádný redaktor, spisovatel neb vydavatel, spadne odpovědnost na obstaravatele tiskárny neb na tiskaře. -Bude-li kdo podle paragrafu trestního zákonníka odsouzen, ztratí na vždy právo k vedení odpovědné redakce, zbaven bude práva voličského a volebnosti do sněmu říšského, do zemských sněmů i do výborů obecních i stane se neschopným k úřadu poroteckému. Veřejné titule, řády, důstojenství, čestné znaky, veřejný úřad, advokatury, agencie, notariaty, pense, obroční (prebendy) provise, příspěvky vychovací odejmou se mu nenávratně; ba i práva, zastupovati strany před veřejným úřadem, zbaven bude.

Následky tyto zasáhnou i také všechny, kdo rozkazem, poradou, poučením, chválou atd. vytisknutí zařídili, zúmyslně způsobili, k vyvedení jeho nadržovali, nápomocni byli anebo zisk z toho vzali. Ostatně ustanovení o zločinech, spáchaných tiskem srovnána jsou s obecnými paragrafy trestními, i může se za ně nalézt i na trest smrti. Od 1. června t. r. vstoupí zákon tento ve platnost a sice pro celý objem říše. - Bližší ustanovení tisku se týkající, která nenáleží k řízení trestnímu, budou bezpochyby předmětem nového určení.“ -

Zpráva tato, která hrůzou svou již nyní mnohého spisovatele přežene z liberální strany pod bezpečnou korouhev vládní, nese však sama v sobě jakési nesrovnalosti. Na jedné straně se praví, že jen spisovatel, redaktor, vydavatel budou považováni za vinné (což také slušné jest), ale doleji zase stojí, že následky zasáhnou všechny, kteří rozkazem, poradou, poučením, chválou atd. přispějí k vytištění spisu!! Tak možno jest lehce několik set osob zaplésti do žaloby z přestupku tiskového. Bude-li tomu tak, nezbude spisovatelům politickým nic jiného, než nechati všeho tisku a choditi ode vsi ke vsi poučovat lid v občanských záležitostech.

- Ke starým, ale již trochu opotřebovaným kouskům aristokratických časopisů náleží také to, že po každé, když se jim něco dle jejich vkusu nevydaří, hned podávají zprávy, kterék živnosti a obchody klesají atd. Takové zprávy čteme v Lloydů o Francouzsku a kdyby se příliš nestyděl, dal by nám vytisknout, že také v Angličanech následkem opětného nastoupení liberálního ministerstva všechny fabriky a obchody zdraženy jsou. Tím způsobem vždy chtějí obyčejnou a prostřední třídu měšťanstva k sobě vábiti, ale zapomínají při tom, že ku př. v Sev. Americe, kde největší svoboda panuje, spolu nejvíce obchody a živnosti kvetou, což přece není tak těžko se dovědět!

- Druhá taktika této strany jest zvláštní způsob pojmenování jiných stran. Tak ku př. Lloyd v Sardínku nevidí jiné strany než Carignana a Mazziniho totiž absolutismus a nejkrajnější radikalismus. A jistý hrabě český, jehožto jméno vysloviti nám jaksí se protiví, dělí dokonce strany u nás jen na absolutisty, socialisty a pseudokonstituční. Avšak se zdá, že tato nepokojná strana, která jsouc hlavní popuzovačka, sebe ráda konservativní nazývá, jen ke své škodě těchto krajností se chytá. Mohli by býti rádi že jest ještě v zemi strana rozumného pokroku, která by si přála, aby po dobrém, v pokoji, pod záštitou zákonů se svoboda pěstovala a vzrůstala, strana, které jest rovněž tak nemilá nezákonnost a libovůle od zpodu jako s hůry. Zdá se ale, že tito červení reakcionáři mermomocí chtějí všechny svobodomyšlné vehnati do řad revolucionářů!

- Vídeňské časopisy s jakousi oblibou nám vypravují, že se v letošním masopustě ve Vídni vypilo velmi mnoho dobrého vína, jmenovitě prý asi 12 neb 15.000 lahvic pravého šampaňského. Také bálů bylo letos nesmírně mnoho ve Vídni a opatrný pozorovatel nemohl se uvarovati povšimnutí, že se všemožně dobrým příkladem s hůry takové zábavy podporovaly. Jenom aby se raději na nic jiného nemyslilo. Nejlepší občané, kteří jen tančí a víno pijí.

K našemu čtenářstvu

Divno bylo zajisté, že po celý týden Slovan se nikde neukazuje a zavadlo příčinu k všelikým pověstem, jmenovitě i k nadhrobnímu nápisu Slovana. Zatím ale předce žije a bude žítí tuším ještě déle.

V Kutné Hoře vycházel ovšem zcela pravidelně, jak číslo 15. ve středu dne 12. března tak číslo 16. v sobotu dne 15. března, na venek ale až posud žádné z těchto čísel nepřišlo, neboť obě konfiskována jsou od zdejšího c. k. politického úřadu. Nyní sic kdežto toto píšeme, jest již zabavení čísla 15. od soudu zrušeno a bude nám vydáno a snad již dnes neb zítra rozesláno. Vůbec měla redakce Slovana tyto dni velmi mnoho co činit s úřady a soudy a v budoucím čísle najdou P. T. paní čtenářové celou malou registraturu výroků soudních na redakci Slovana. S dosti zdravými údy vyjde sice tentokráte opět redaktor z těchto obžalob a vyšetřování a jedině litovati musí, že zase zrovna před novým předplacením tuto ruskou lázeň přestáti musel; zdá se být vůbec obyčej zrovna v takovou dobu vystupovati s konfiskacemi atd. proč? kdo by to neuhodl. Oznámení předplacení na budoucí čtvrtletí nachází se právě ve svazku toho času ještě zabaveném, pročez je tuto na poslední straně opakujem a dali jsme si všemožnou práci, aby pan c. k. státní zástupce v tomto dnešním čísle žádnou záminku k opětné konfiskaci najíti nemohl a aby se přece konečně naše čtenářstvo na venkově dovědělo, že žijeme.

Pozorovatel politický

- Za takových časů, v jakých žijeme nyní, jest svoboda tisku ovšem jen zdánlivá. Hlavní rozdíl mezi svobodou tisku a censurou jest ten, že za censury se jen to veřejně tiskem říci smí, co se vládě panující líbí. Svoboda tisku ale záleží v tom, „že má každý právo ústně, písemně, v tisku a vyobrazením své smýšlení svobodně vysloviti“, jak to zaručuje a slibuje § 5. našich oktrojovaných práv základních, jejichžto užívání nám z vlastní vůle Císařovy slíbeno a zaručeno jest. Zdravý rozum již to sebou nese, že nikomu vyslovení smýšlení ku př. tiskem pranic platno není, když se toto smýšlení nemohou jiní dověditi. Hlavní tedy váha svobody tisku a hlavní její rozdíl od censury záleží jenom v tom, že při censuře vláda nedopustí projevití tiskem žádné smýšlení, které se jí nelíbí a že při svobodě tisku možná jest projevití každé mínění, že nesmí býti nikomu zamezeno projevití jakékoli věci veřejně tiskem a že jen trestán může býti za to tenkrát, když se mu dokázalo řádným neodvislým soudem, že se provinil proti některému zákonu. -Vlády ale, kterým svoboda tisku nikdy nebyla po chuti, přinuceni byvše konečně censuru zrušiti, dovedly si brzy i po zrušení censury nahraditi v plné míře všechny užítky, které mivávaly z censury. Poháněti někoho pro přestupek tiskový před porotní soud, (který, jak jsme se nyní přesvědčili, pravé zločince a přestupníky jak náleží odsuzuje,) to nebyla nikdy silná stránka špatných vlád, poněvadž mohly napřed věděti, že porota, znajíc sama chyby vlády, neodsoudí toho, který tyto chyby spravedlivě pokáral. Proto si vyhledávaly podobné vlády vždy jiné prostředky, kterými by mohly svobodu tisku zjevně platící potají a úskočně udusiti. Časopisy, jakožto na veřejné mínění nejmocněji působící část tisku, obracely na sebe vždy nejvíce takovou otčimskou péčí špatných vlád. Vymyslily nejrozmanitějších prostředků, kterými by se vydávání časopisů obtížiti a zameziti dalo. Kauce veliké, obležení ve hlavních městech, nedovolení opposičním časopisům rozesílání poštou (v Prusích), podporování velikými penězi časopisů servilních a reakcionářských, aby rychlostí zpráv, láci atd. mohly předčiti nad liberálním časopisectvem: všech těchto prostředků a mnoho jiných naužívalo se až do sytosti. Všechno ale to nepomohlo, přece se navzdor tomu všemu vydařil tu i tam některý neodvislý liberální časopis, který sám na svých nohou stál a vládě nepochleboval, nýbrž nemilé pravdy do očí mluvití se neostýchal, dobře se uhradiv na všechny strany všelikými paragrafy zákonů. Jaká pomoc proti takovému nemilému napomínateli? Chovati se tak, jak on radí nechceme, a dokázati mu, že nemá pravdu, nemůžeme. Músíme jej tedy udusiti a jiného prostředku k tomu nezbyvá, nežli konfiskace. Vládě ponecháno jest právo časopis, který by něco pro všeobecnost nebezpečného obsahoval, konfiskovati. Ale časopis neobsahuje nic pro všeobecnost škodlivého. Nic naplat, konfiskuje

se přece, záminka se k tomu vždy najde a ačkoli již napřed se může vědět, že soud nenajde v něm to, co udáno při konfiskaci, přece již jsme docílili toho, co jsme chtěli. Jen když se poštěstilo několik čísel vždy o nějaký čas (totiž pokud trvá soudní jednání) zdržeti. Co jest po časopisu, který se dostane teprva nějaký čas po vytištění do rukou? Tak se tedy docílí při svobodě tisku všeho dobrého censury a to s ušetřením censorů Každý redaktor musí býti sám censorem, nechce li, aby se mu číslo po čísle konfiskovalo!

- Od nějakého času pozorujeme ve všech končinách říše rakouské jakousi podivnou a neobyčejnou agitaci; -ze všech stran podávají knížeti Schwarzenbergovi poděkovací adresy - tu za udržení pokoje, tu za jeho politiku a Bůh ví zač ještě, jedno město po druhém pospíchá udělovati našemu prvnímu ministru čestné měšťanské právo. Všichni jsou šťastni, všichni jsou spokojeni! Blažení lidé! „Jak bychom mohli odepřiti ministrpresidentovi Schwarzenbergovi čestné měšťanství?“ -pravil p. velkokupec J. B. Riedl, když se o tu samou věc jednalo v Praze - „vždyť jest ministr, vždyť jest kníže, vždyť jest feldmaršallieutenant!“ Nejkrásnější při celé věci jest, že od c. k. politických úřadů vychází veliké to snažení o poděkovací adresy a čestná měšťanství pro knížete Schwwarzenberga. Jestli to u dvora ve Vidni nevědí, jakým způsobem se všechny ty demonstrace zcela přirozeně dějí, budou se asi velice diviti, odkud se najednou vzal na všech stranách říše zároveň tento neobyčejný entusiasmus pro ministra Schwarzenberga a po chvíli by snad uvěřili, že skutečně není v celém Rakousku jiného lidu než spokojeného a šťastného, kdyby náhodou ažio ustavičně se nezmáhalo při tom. Podivný lid tito sedmašedesátníci! Chlubívají se obyčejně, že jen mezi nimi jest bohatství, že všichni liberální lidé jsou jen žebráci, komunisté atd., nyní ustavičně ujišťují pana Schwarzenberga o své důvěře a spokojenosti, nemohou se vynaděkovati a přece... přece nechtějí svou důvěru ukázati zvučícím způsobem. Zvučící způsob důvěry jest vyndat schované dvacetníky, brát bankonoty zase tak jako stříbro a stříbro ne dráž než bankonoty, to by byla ta pravá důvěra v knížete Schwarzenberga, ne ale adresami a podpisy. Takový bankér, dnes podepíše své jméno na adresu, ve které se jeví plná důvěra a spokojenost s vládou knížete Schwarzenberga a kdyby zejtra od něho ta samá vláda chtěla si vypůjčit peníze, dá jí jako nějakému bankrotáři na 100zlatovou obligaci 85 zl., nota bene ještě v bankonotách! To je ta důvěra! Ostatně jest to věru směšné s takovými adresami důvěry, které si vlády samy dávati nechají. Žádal císař Josef II. od sedláků jakých adres důvěry? A na druhé straně, kdyby byli političtí úřadové pro knížete Metternicha v lednu 1848 žádali podobným způsobem adresy důvěry a spokojenosti a poděkování za udržení evropského pokoje, kdož pochybuje, že by se nebylo sešlo ještě více podpisů než snad nyní? Marnost nad mamostmi!

Ti sami, kteří by byli v lednu 1848 tuto adresu důvěry byli podepsali, ti sami byli již v březnu 1848 nejhrolivější tupitelé téhož knížete a pospíchali tisknouti, prodávati a kupovati karikatury na něho! Marnost nad marnostmi a všechno marnost!

- President francouzské republiky nechává si také velice záležet na populárnosti. Obyvatelé jedné části města v Paříži blíž sídla presidentova naříkají si totiž, že tam ustavičně se potlouká asi 150 údů známé společnosti „Dix Decembre“, kteří po každé, když tam tudy president vyjíždí, jemu slávu provolávají a každého klacky perou, kdo s nimi nekřičí neb kdo volá slávu republiky. Policie, rozumí se, trpí jejich kousky. - Jak známo, jest tato společnost jenom naverbovaná luza od Bonapartistů, která pod záminkou jako by dobročinnou společností byla, za plat při veřejných příležitostech nahraňuje to, co by Ludvík Napoleon míti mohl, kdyby poctivě vládnul, totiž důvěru a lásku lidu.

- Nedávno jsme se dočtli následující zprávy - nepotřebujeme ani doložiti v jakém časopise - a klademe ji zde na písmenu:

„V jaké lásce a vážnosti má Jeho Eminence kníže kardinal arcibiskup Pražský naši milou mluvu mateřskou, osvědčuje následující krásný zjev. Jeho šlechetného srdce. Ač zahrnut totiž pracemi duchovního úřadu svého nejrozmanitějšími, vzpomněl si milovaný arcipastýř ten na svou první chůvu, která Ho učila prvním zvukům našeho drahého jazyka Českého, nyní však v Netolicích co vdova po polesném se zdržuje. Dav tam Jeho Em. psati, dostal za odpověď, že jeho chůva ještě na živě jest; i ustanovil jí hned stálý roční plat, ačkoli beztoho již pensi má, za tou příčinou, že Ho první učila česky.“

Především již to jest poučitelné, že se pro pana arcibiskupa Pražského zvláštní český pravopis vynalezl, ve kterém se píše: Ho místo ho, kdežto se posud ani o Bohu samém nepsalo Jeho nýbrž jeho. Servus servorum. Pak ale především musí každému myslícímu do oka vraziti, proč si „šlechetné srdce milovaného arcipastýře“ na tuto chůvu, která jej učila „prvním zvukům našeho drahého jazyka Českého“ (nepochybně tedy již brzy po narození) teprva nyní vzpomnělo. Proč právě zrovna nyní tato dobrotá arcibiskupa Pražského k chůvě české ve všech časopisech plave, zrovna jako naschvál brzy na to, kdežto zapověděla Jeho Eminence svým kněžím užívati tohoto „drahého jazyka Českého“ i při menších funkcích církevních? „O! v jaké lásce a vážnosti má naši milou mluvu mateřskou!“ O! šťastný národe český, budoucnost tvá jest pojištěna, pan arcibiskup chůvě, která Ho učila první česky, zvětšil pensi a

zapověděl knežím užívati češtiny při svých funkcích! - že se přece ještě za našich časů takových opotřebovaných obratů užívá!

Svobodná výroba a svobodný obchod

H. B. Čím dále tím více nabudou pro Evropu důležitosti tato zde svrchu postavená slova, poznenáhla stanou se heslem dvou stran, které se odjakživa pod rozličnými jmény na světě spolu potýkají, totiž mezi stranou aristokratickou a demokratickou. Také pro nás, ačkoli nestojíme posud v proudu událostí evropských, nýbrž dílem jen co diváci, dílem co pozdní následovníci účastenství máme v krocích světa, přece bude čím dále tím více zapotřebí, abychom vyjasňovali sobě tyto poměry a nabývali o nich v mysli pravá, nepředpojatá ponětí.

Směr dobrý nynějšího věku jest docíliti, aby každý sám v poctivosti užíval ovoce práce své, přičinění svého, schopností svých a jmění svého, což docíliti chce strana demokratů. Jest to ovšem ideal, který se na tomto světě v úplné čistotě nikdy provésti nemůže, ku kterému se ale lidstvo musí vždy přibližovati. Směr aristokratů jest vzdalovati se od tohoto ideálu. Demokracie žádá svobodu a právo, aristokracie žádá libovůli a nadprávi. Nesmí se však slova aristokracie a demokracie bráti jen v obyčejném smyslu, ve kterém se šlechtic za aristokrata a leccakýs křikloun za demokrata pokládá. Mnohý kníže a hrabě, ačkoli se za demokrata nevydává, přece přispívá k provedení pravé demokracie mnohem více, než leckterý křikloun jenž v ošumělém kroji popuzuje lid ne proto, aby se tomuto lidu lépe vedlo, nýbrž proto, aby on sám co vůdce takového lidu za málo práce užívati mohl všech výhod rozené aristokracie. Vůbec za našich časů (totiž po zrušení poddanstva) to co obyčejně jmenujeme aristokracii, totiž majitelové velikých statků, mnohem méně jest nebezpečno účelům pravé a poctivé demokracie, nežli jiný druh lidí a sice bankéři, fabrikanti, velkoobchodníci, tak nazvaná peněžná aristokracie, která nyní jako upír ssaje krev z ostatního člověčenstva.¹ Ti jsou vlastně za našich časů ta pravá nebezpečná aristokracie, která hrozí zmocniti se celého světa a uvrhnouti na lidstvo mnohým horší, mnohem trvanlivější jho nežli bylo jho feudální zemskopanské šlechty. Toto jho peněžné aristokracie jest nejvíce proto nebezpečné světu, že nástroje jeho, ta síť, do které zaplétá člověčenstvo, téměř neviditelné jsou a jenom účinek se teprva vidí a bolestně cítí a to ještě jenom od zkušených lidí, neboť jiní toho ani nepozorují že a jak skráceni jsou, kdežto přece za staré feudální poroby i ten nejsprostší pozoroval, jakým způsobem od vrchnosti zkrácen bývá. Peněžná aristokracie ale jako neviditelná můra ubírá

šťávy celému národu: na některé burse promluví spolu několik bankéřů několik slov, napíší několik řádků - a již obrali zem o několik milionů pracně vydělaných peněz: jiný zas vyšle své agenty na všechny strany, skoupí všechno zboží jednoho druhu a uzavře do svých skladů až naň nastane nouze a pak přinutí lid zaplatiti mu toto zboží jednou tak draze.

Šlechtičtí naši majitelové velikých statků zemských nemají žádné rozumné příčiny opírat se pravé demokracii aneb se jí obávati, a jest-li to činí, (což bohužel! pozorujeme skoro napořád) činí to za příčinou svých starých předsudků a osmělujeme se doložiti jen ke své vlastní škodě. Nyní po zrušení poddanství, kdežto přec již ani nejmenší naděje nikdo míti nemůže, že by opět nazpět uvedeno býti mohlo, musí těmto majitelům velkých pozemků (nejsou-li krátkozrací) právě nejvíc záleženo býti na odstranění všeliké libovůle a všelikého nadpráví a na uvedení všeobecného práva a svobody. Neboť oni co stav nemohou míti žádný užitek z libovůle a nadpráví leč nějakou malichernou přednost a jenom peněžitá aristokracie pohltí všechny výdělky z nespravedlnosti a utiskne tak dobře je, jako nás všechny. Tu přednost ale, kterou by majitelové velikých statků skrze aristokratické zřízení dosáhli. tu mají beztoho i při demokratickém zřízení již skrze své jmění, zároveň ale při demokratickém zřízení při všeobecném šetření práva toto jejich jmění nade všechnu pochybnost jim pojištěno jest, na kterém jim předce mnohem více záleží než na prázdných titulech a na formálních přednostech. Na druhé straně však aristokratická libovůle a bezpráví, budou-li provozovány od peněžné aristokracie, do největšího nebezpečí a nejistoty přiváděti musí jmění, poněvadž vzbuzují proti sobě co přirozený odpor snahy komunistické a hrubě-socialistické a tyto snahy bude-li se jim nespravedlivostí peněžné aristokracie více života dodávati, uvrhnou konečně jmění všeliké do nebezpečí a do nejistoty, což opět majitelům půdy mnohem škodlivější býti může než aristokratům peněžným. Peněžný aristokrat lehce své jmění v čas nebezpečí uchrání a jinam přenese, ne tak majitel půdy.

Z těch příčin jistě pochopitelných bylo by vlastně jen ku prospěchu majitelům půdy: přidržeti se pravých demokratických zásad, práva a svobody a bojovati proti všeliké libovůli a proti všelikému bezpráví, což jest jediný a pravý účel rozumné demokracie.

Hlavní známka každé aristokracie jest, že zneužívá moci státní, zákonů ke svému zisku. Tak i naši fabrikanti chtějí cla na cizozemské zboží zneužívati k tomu, aby zamezili cizímu lacinějšímu a lepšímu zboží cestu k nám, a aby nám mohli své špatné výrobky za drahý peníz prodávati. První začátek a účel cla, totiž poplatku, který se z přivezeného zboží odváděl, byl ten, aby se zvětšily státní neb panovníkovy příjmy. Brzy však zmizel docela tento účel a cla se

počalo užívatí zcela k jiné věci, totiž k obhájení domácího průmyslu, jak se říkalo, skutečně a vlastně ale jen k neslušnému obohacování fabrikantů na útraty a na škodu všech ostatních občanů. To se stalo takto: Pozorovalo se brzy, že země, ve kterých kvete průmysl, rychle bohatly, myslilo se tedy: Také naše země ať bohatne a ať tedy má průmysl! Zakládali tedy dle příkladu jiných zemí fabriky. Ty se ale nechtěly dařit, neboť ty samé výrobky, které vycházely z domácích dílen, byly dražší a špatnější než výrobky z ciziny přicházející, každý tedy je kupoval a fabriky domácí nemohly obstát. Jaký tedy proti tomu prostředek? Jaký jiný než nepřirozený a falešný. Pravý prostředek proti tomu nebyl vlastně jiný než přičiní se, abychom také my mohli tyto výrobky tak dobře a lacině, aneb ještě lépe a laciněji pracovati nežli cizozemci a počkati tak dlouho s fabrikací každého jednotlivého výrobku až v tomto stavu budeme. To se ale zdálo dlouhou cestou a obtížnou, chopili se tedy snadnějšího (jak myslili) prostředku, totiž prohibice (zápovědi) a cla. Nedovolili cizozemské výrobky buď docela do země přivážet, (prohibice) aneb na ně položili veliká cla. Tak ovšem brzy pomohli fabrikantům domácím k bohatství - ale na škodu celého národu. Ku př.: Potřebovali bychom ročně asi 100,000.000 loket kartounu a mohli bychom dostati cizozemský po 5 kr. stř. loket. Když jest možná kartoun kdekoli ve světě za ten peníz udělati a k nám dovézti, jest také možno (aneb může alespon býti možná) udělati ho u nás za ten peníz. Ale naši fabrikanti by ho ku př. buď pro svou nešikovnost buď pro zjištnost nemohli a nechtěli dělati laciněji než za 10 kr. stř. loket. Rozumí se samo sebou, že by přirozeným způsobem nikdo jejich kartoun nekupoval, nýbrž raději lacinější cizozemský. Aby se to tedy nestalo, položí se ku př. na cizozemský kartoun z lokte 6 kr. stř. cla a každý, kdo by k nám přes hranice svůj kartoun chtěl voziti, musel by z něho od lokte 6 kr. stř. platit. Tak tedy přijde cizozemský kartoun u nás na 11 kr. stř. loket a domácí za 10 kr. bude se kupovati co lacinější. To nazývají ochranné clo, poněvadž prý chrání domácí průmysl. Zatím ale jest cela země vlastně asi o 7,000000 zl. stř. ročně tím ošizena, totiž o to, oč by svůj kartoun z cizozemska laciněji dostala, kterážto suma se domácím fabrikantům zbuhdarma do kapsy vežene Jiné věci dokonce se ani do země přivážeti nesmějí a následovně je mohou domácí fabrikanti tím draž prodávati.

Fabrikanti ovšem namítají proti tomu, že nejdou peníze ze země, že se obživí ve fabrice mnoho lidu, že se může domácí průmysl jen poznenáhla a jen pomocí vlády (totiž prohibice, cla ochranného aneb dokonce i peněžných příspěvků na zřízení fabrik!) vyvinovati atd., což bohužel mnozí jim věří k veliké škodě svých kapes a k velikému prospěchu kapes fabrikantů. Proto se také, abychom podobné předsudky rozprášiti pomohli, vynasnažíme celý stav věci

každému pochopitelně před oči postavit a vyjasnit pravý význam slov: Svobodný obchod, svobodná výroba.

Takové vyjasnění jest u nás právě tím potřebnější, poněvadž naše země česká nejvíce se průmyslem honosí a sice průmyslem hlavně nepřirozeným a jen podobnými prohibicemi a cly drženým a poněvadž oboje, noviny samostatné v Praze vycházející totiž Const. Blatt a Deutsche Zeitung (české již za příčinami vojenské vlády nevycházejí žádné) v rukou našich německých fabrikantů jsou a tedy jak se samo sebou rozumí, proti všelikému snížení cel a proti svobodnému obchodu co možná nejvíce brojí a mysl lidu v této věci zaslepují.

Myslívало se sice dříve, že ta země jest nejšťastnější a nejbohatší, která z ciziny nic nepotřebuje, nýbrž všechny své potřeby sama ze sebe si opatří. To však není pravda, nýbrž země, která nejvíce z ciziny potřebuje, může býti nejbohatší, a nejšťastnější jest jistě ta zem, která si všechno, co chce, odkudkoli opatřiti může. Věc tato jest velmi jednoduchá a o bohatství a štěstí celých zemí a celých národů platí to samé co o jednotlivých: kdo má víc příjmů než vydání, jest šťastný a možný. Která země tedy ročně více vydělá než potřebuje, ta je šťastná a mohovitá. Na tom ale mnoho nezáleží, jestli země mnoho svých potřeb z ciziny kupuje, aniž se může říci, že by tím něco tratiti musela.

Obyčejně se myslívá a říkává, že země, která za víc peněz z ciziny zboží kupuje nežli svého zboží do ciziny prodává, tím chudne: ani tomu není tak, aspoň nemusí být tak. Neboť jestli kupuje jenom za to cizí zboží, co jí z vlastní výroby nad potřebu zbývá a jestli toto z ciziny kupované zboží se hned nezpotřebuje (nesní, nezkazí) jest přece patrné, že tato země rok od roku bohatne, totiž o to zboží, co z ciziny nakoupila a které jí přece zůstane a její stav vždy zlepšuje.

Štěstí a bohatství země a národu nezávisí tedy právě od toho, jak mnoho z ciziny kupuje a jak mnoho tam zase prodává; hlavní výminky štěstí a bohatství země a národu jsou: předně, aby se více vydělalo než se zpotřebuje a za druhé, aby se hodně mnoho vydělalo a hodně mnoho zpotřebovalo. Obě tyto výminky jsou nevyhnutelné: neboť země, která více potřebuje než vydělá, musí chudnout a se nuzovat a země zas, která nemůže mnoho vydělat a tedy mnoho zpotřebovat, nemůže býti příliš šťastná, protože málo užije.

Nesmyslnost toho, co praví naši fabrikanti, že jest pro národ a zem užitečnější kupovati jejich špatné zboží za drahé peníze, kdežto by se cizozemské lepší a lacinejší dostati mohlo, tato

nesmyslnost jeví se nejlépe z následujícího příkladu: Petr ku příkladu jest šikovný a pracovitý kovář a vydělá si denně svým kovářstvím dva zl. stř. On by potřeboval pro sebe zámeček, který by mohl u zámečnicka za 1 zl. dostati. Petr kovář by si tento zámeček sice také sám udělati dovedl, poněvadž, ale to není jeho práce, ztratil by tím tři dny. Otázka: Co má tedy učiniti, má si udělati zámeček sám aneb jej koupit u zámečnicka? - Tu přece každé dítě vidí, že Petr kovář tím 5 zl. stř. získá, když zámeček od zámečnicka koupí, neboť za ty tři dny, které na vypracování zámku sám vynaložit musí, vydělal by si svou kovářskou prací 6 zl. stř., kdyby si tedy zámeček sám udělal, přijde mu na 6 zl. a když ho tedy za 1 zl. stř. koupí, 5 zl. stř. při tom získá. -

Naši fabrikanti ale povídají a chtějí nám dokázat, že by to pro onoho kováře užitečnější bylo, kdyby si raději sám zámeček udělal za 6 zl. stř., než aby ho od jiného koupil za 1 zl. stř.!! To jest, oni to nepovídají zrovna o Petru kováři, nýbrž povídají to o celézemi, že získá tím, když svoje domácí zboží kupuje draž než by dostala cizí. Oni ovšem dokládají, že v takovém pádu peníze v zemi zůstanou, to jest ale zrovna tak jako kdyby někdo, jenž ve své zahradě dukát ztratil, tím se těšiti chtěl, že zůstal v jeho zemi: zůstal v jeho zemi, ale ztracený jest přece! Tak jako by Petr kovář řekl: když si sám zámeček udělám, nevydám žádných peněz, kdybych ho ale třeba za 1 zl. stř. od jiného koupil, vydám přec ten zlatý, když si tedy zámeček sám udělám, ušetřím ten zlatý! - Pěkné to ušetření, když zatím tolik práce promeškáš, za kterou bys mohl 6 zl. stř. dostati! Pak bys mohl koupiti zámeček a ještě by ti 5 zl. zůstalo. A rovněž tak zem, která výrobky domácích fabrikantů draž kupovati musí než by cizozemské dostala, trátí tím zrovna tolik, oč jsou domácí dražší.

Ale obživí se při domácím průmyslu množství lidí - říkají fabrikanti. Pěkná to obživa. Kdyby země všechno to zboží, které potřebuje a které by z cizích zemí (bez cel) laciněji dostati mohla než od domácích fabrikantů, kdyby, pravím, země všechno to zboží z cizozemsku kupovala, může za ty peníze, které by jí zbyly, všechny dělníky takových fabrik domácích zdarma vyživit z toho, oč jí zboží laciněji přijde a ještě jí mnoho zbyde, totiž všechno to, co fabrikanti domácí, clem ochránění, jakožto svůj roční reback do kapsy strčí. Vždyť to předce vidíme, jak náhle naši páni fabrikanti pod stínem ochrany velkých cel bohatnou, vidíme, že nebohatnou ze svého umění ani ze své přičinlivosti, nýbrž jedině z monopolu, poněvadž velikým clem odstraněno jest všechno cizozemské lacinější a lepší zboží. A na čí útraty, na čí škodu bohatnou, patrně jest ze všeho toho, co jsme pravili. Kdo pak jest u nás fabrikantem? Těch, kteří svým věcem rozumí a schopni jsou zdokonalovati výrobu a činiti nové užitečné vynálezy, pravých fabrikantů, těch jest jako bílých kavek málo: největší část fabrikantů našich

jsou lidé, kteří beze všeho umění jenom za několik tisíc zlatých si nástrojů opatří, s kterými mohou pod ochranou vysokých cel zem svou o peníze holiti.

Jestli tedy ministr Bruck znamenitým snížením cel těmto pánům jejich nezasloužené výdělků trochu přistříhnouti a celé zemi lacinější a lepší zboží opatřiti zamýšlí: musíme jej za to jenom chváliti a nanejvýš přát si, aby v krátkém čase na to ještě větší snížení cel nastoupilo a tak se poznenáhla přiblížilo zrušení všech cel a počátek zcela svobodného obchodu.

Žádost našich fabrikantů, aby velikými cly proti konkurenci cizích fabrik hájeni byli, jest tím neslušnější, poněvadž brojí proti zásadě: Co sám nechceš, nečiň jinému. Neboť nesmíme zapomínati, že fabriky při svém založení zničily množství řemeslníků proto, poněvadž mohly fabriky výroby své laciněji dávat než řemeslníci. Žádali tito řemeslníci ke své ochraně, aby zboží od fabrikantů zhotovené clo platiti muselo takové, aby se vyrovnalo s tím clem zboží od řemeslníků zhotovenému v ceně? Aj! tenkrát se nic neučinilo pro řemeslníky a pro fabrikanty mělo by se to činiti? Která fabrika nemůže konkurovat v láci a dobrotě zboží s jinou, ať zhyne! neboť to důkazem jest, že jí není zapotřebí. Fabriky, které se živí jen ochranným clem a prohibicí, jsou jen hmyz, hlodající na těle země a ssající šťávu z národu.

Ať nikdo nemyslí, že snad všechno toto z nenávisti k fabrikám a fabrikantům pravíme. a že snad se počítáme do druhu těch pošetilců, kteří myslí, že fabriky jsou jen k záhubě světa. Naopak, my pokládáme fabriky za veliký pokrok, za veliký užitek pro svět, ale jen pravé fabriky, a pravé fabriky jsou u nás ty, které vstavu jsou dobrý výrobek svůj nejlaciněji prodávati a žádného ochranného cla nepotřebují.

Každá fabrika při svém založení byla škodlivá těm, kteří ten samý výrobek dříve co řemeslníci hotovili, ale ona byla zároveň užitečná všem těm, kteří dříve onen výrobek od řemeslníků kupovali dráž. Poněvadž ale jest patrné, že těch, kterým fabrika byla užitečná, kterým opatřila lacinější zboží, více musí býti nežli těch, kterým ublížila, totiž řemeslníků onoho výrobku: tedy jest patrné, že v celku byla lidstvu užitečná.

Užitečnost fabrik záleží v tom, že důmyslnými stroji usnadňují a ušetřují lidstvu práci. První, který před pluh zapřáhl voly a tak oral zem, byl fabrikant proti tomu, kdo ji rejčem neb motykou jen vzdělával a tento s rejčem zase již zasluhuje nazván býti fabrikantem proti tomu, kdo snad by jen svou rukou beze všelikého nástroje zem vzdělával. Kdo první sochozem páčil kámen ze země, již byl fabrikant proti těm, kteří jen vlastníma rukama jej zdvihali, neboť on

sám se svým sochořem docílil tolik, co by 3-4 pouhýma rukama nedocílili. To, co vidíme na těchto prostých a prvopočátečních příkladech v malém, to také poskytují nynější fabriky lidstvu ve velkém. Kolik stotisíc lidu by muselo pracovati a jak by byla jejich práce obtížná, ba dílem nemožná, kdyby chtěli zhotoviti tolik jehel do roka, kolik jich zhotoví jedna belgická dílna! A jak vysoko v ceně by přišly jehly takto hotovené!

Ale právě proto, že fabrika jest jen pro usnadnění lidské práce, mizí všechna zásluha fabriky, když práci neusnadňuje. V tom pádu ale se nalezají všechny fabriky, které prohibicí neb clem ochráněny býti žádají proti konkurenci cizozemských. Neboť jest jisto, že tyto cizozemské mnohem více usnadňují práci, poněvadž lepší a lacinější zboží zhotovují a naše fabriky, které clem chráněny býti musejí, jsou proti oněm cizozemským v tom samém poměru jako řemeslníci proti našim fabrikám.

V budoucích člancích odůvodníme ještě z jiných stran užitečnost svobodné výroby (produkce) a svobodného obchodu.

Poznámky

1 Vlastně až zbytečné jest tuto opakovati, že jmenujíce stav, nemyslíme nikdy každého jednotlivce v něm, nýbrž jak se samo rozumí, vyjímáme ty, kteří vyjmutí zasluhují.

Pozorovatel politický

H. B. Jedna z nejdůležitějších věcí, o které se nyní jedná, jest zavedení nového celního tarifu, který obmýšlí ministr Bruck, a dle kterého dosavadní veliká cla z mnohých cizozemských plodin a výrobků znamenitě zrušena budou. Rozumí se samo sebou, že proti tomu všemožně se opírají fabrikanti jistého zboží, které bychom až posud s mnohem větším prospěchem z cizích zemí za laciný peníz kupovati mohli. Tito páni křičí ustavičně o „vlasteneckém průmyslu“ (vaterlandische Industrie“ jak říká pan Riedl v Praze) a o nesmírné škodě pro vlast, když se cla sníží, zatím ale ukrývá se za toto jejich nadšení pro blaho vlasti jen zármutek nad tím, že pro snížení cla veliká většina ostatních občanů přinucena nebude špatné a drahé zboží našich „vlasteneckých“ fabrikantů kupovati místo cizozemského dobrého a laciného zboží. Přiznávajíce se úplně k zásadám svobodného obchodu a průmyslu, přejeme panu ministru

Bruckovi vytrvalosti a štěstí na započaté dráze, jsouce přesvědčeni, že pravý průmysl ob stojí i při svobodném obchodu a že všeliké nucené a nepřírozené vyvozování průmyslu domácího (jmenovitě zapovídáním přívozu cizozemského lacinějšího zboží aneb obtěžováním tohoto přívozu vysokým clem) jen několika fabrikantům užitek nese, celé zemi však a celému národu na škodu býti musí.

- Rozdrážděnost některých šlechtických fabrikantů (bývalých vrchností, které dílny mají) proti ministru obchodu skrze snížení cla jest tak veliká, že prý při jisté audienci u pana ministra až k vášnivosti se zapomněli. Před odjezdem J. M. C. do Terstu vyslala také tato strana zvláštní deputaci rolníků štyrských k císaři, aby vyslovila JMC, že zkáza průmyslu železiho v Štyrsku byla by spolu zkázou rolnictva! Rozumí se samo sebou, že tato deputace rolnická jenom mluvila jak ji páni šlechticové-fabrikanti naučili, neboť každý zdravý rozum nahlíží následující důvody: Nejlacinějšího železa (surového) anglického jest cena cent 45 kr. stř. (ocele cent za 1 zl. 14 kr. stř. se klade), i s přívozem do Terstu přijde asi na 1 zl. 44 kr. cent. Železo ku př. v Korutanech vyrobené přijde ale v Terstu na 5 zl. stř. cent. Jest to tedy prospěch rolnictva, kdyby ku př. clo na anglické železo položilo se 4 zl. na cent, tak totiž, aby anglické železo přišlo v Terstu přece dráž než korutanské?

- Soldatenfreund, časopis vojenský, ve Vídni vycházející, velice horlí proti uniformám úředníků, jmenovite proti hvězdičkám, portám atd., zvláště prý proto, že skrze stejné známky úředníkův a důstojníkův poznenáhla také se duch úřednický rozšíří mezi důstojnictvem, kdežto prý přec hlavní vlastnost dobré armády musí býti duch kastovní! - Jest to věru podivné, my ze svého stanoviska neschvalovali jsme též časem svým uniformy úřednictva a pravili jsme proto, že se duch kastovní tím mezi úřednictvem rozšíří! A Soldatenfreund naopak se obává, že se tím duch kastovní u vojska ztratí. - Vidíme tedy nyní, že přece bylo uvedení uniforem úřednických vládě na škodu, kdyby pro nic jiného, jen proto, že tím uraženo jest důstojnictvo. Ostatně pracuje vláda ještě mnohými jinými způsoby sama k tomu, aby si odcizila lásku vojska, totiž důstojnictva, jmenovitě tím, že v nejnovějších časech opět veliký počet rozličných cizozemců mezi důstojnictvo přijímá, kteří, majíce obyčejně protekce a známosti, velice překážejí našim domácím důstojníkům v avanži.

- Také hierarchie pracuje sama na svou záhubu. U nás ku př. záповědí užívati národního jazyka při funkcích církevních, které u lidu všude oblíbeno bylo a dle svědectví moudrých kněží všude nábožnost podporovalo, beze vsí příčiny a bez patrného užitku pro sebe odcizila si mysle. Rovněž tak chová se ve Francouzích. Arcibiskup Pařížský pan Síbour užívá

všeobecné vážnosti proto, že jeví všude upřímný soucit s lidem a pravou nábožnost. Proto se ale vždy na něko durdí ultramontanská strana, která náboženství katolické jenom za služebníci reakce ráda považuje. Nedávno vydal arcibiskup Pařížský list ke kněžstvu, ve kterém jim připomíná, aby měli úctu před zákony, lásku k vlasti a dobročinnost k chudým. To ale nazývá biskup Charterský, splašený ultramontan, nebezpečnou řečí! On vydal proti tomuto pastýřskému listu arcibiskupa a představeného svého prudký spis. Poněvadž arcibiskup praví: „aby se všichni dobří křesťané přičinili k tomu, by nouze a bída a příliš nesmírná a bolestná nestejnost osudu mezi lidstvem přestávaly a přestati mohly, nazývá jej biskup Charterský „nebezpečným socialistou.“ P^něvadž arcibiskup pravil ke kněžstvu: „Milujte vlast svou!“ odpovídá mu biskup Charterský: „že prý republiku nikdo nemá milovat, poněvadž jest v ní mnoho nepřátelských stran a že tedy slova arcibiskupova neznamenaají nic jiného než: Nenávidíte se a zabíjejte se vespolek!“ - Tak se jen hyzdí hierarchie ultramontanská sama před očima národův a neměli bychom nic proti tomu, kdyby tím zároveň neodvracela srdce lidu od náboženství, neboť bohužel! lid ještě posud neumí dělití kněze a jeho osobu od víry.

- Z Vídeňských časopisů dovidáme se také tu znamenitou okolnost, že tam některé noviny dostávají od vlády zadarmo marky, to jest jinými slovy, že je vláda zdarma rozesílá. Tak to chce tento svět: Slovana nechtěla vláda ani za obyčejné marky rozesílat a právě nedávno se přihodilo, že nám jej ani za peníze po poště rozeslati nechtěli - a jiné časopisy rozesílají zdarma! Jak jsou tak šťastné některé časopisy: Papír nekupují, tisk mají zadarmo, na poště je zdarma rozesílají, nikdy je nekonfiskují, žádný proces, pořád svatý pokoj s úřady, redaktoři a jejich pomocníci mají stálé platy a když jejich časopis již ani žádný čísti nechce, přece se z nich ještě stanou zasloužilí hodnostníci státní. O, blažený každý, kterému dala příroda schopnosti k takovému redaktorství! A co se za všechnu tu dobrotu žádá od takového redaktora? Pravá maličkost, takřka nic: jen aby psal dle svého přesvědčení; avšak musí mítí to přesvědčení, že všechno dobré jest, co se od vlády děje! -

- Nedávno jsme čtli zprávu, že nyní vykupování od služby vojenské za ustanovenou taxu beze všelikého obmezení díti se má. Divili jsme se tak určitému, tak nepřekrutitelnému nařízení, ale nedivili jsme se dlouho, neboť brzy na to naše milá Österr. Corresp. nám oznámila „rozumí prý se samo sebou, že s výminkou těch, kteří úředně se odvedou aneb před odvodem uprchli.“ Vždyť jsme si hned pomyslili, že si naše konstituční, právní vláda nenechá z ruky padnout příležitost trestati odváděním za sprosté vojáky takové lidi, kterým se dle zákonu nedá lehce trest nějaký usouditi!

- Augsburské noviny nám přinášejí velmi zajímavé zprávy o jisté straně v Čechách, která se snaží napodobit stranu pruskou, známou pod jménem „Kreuzzeitungspartei“ a kterou bychom mohli nejvhodněji po česku „kobilkářskou“ poznamenati. Vůdcem neb vlastně předříkávačem této strany u nás jest známý hrabě Wurmbrand, který ještě pořád straší robotou. Chtějí prý se spojit s jedním oddělením starokonservativních Maďarů a namáhají se všemožně o zřízení zvláštních novin, neboť Lloyd, Vídeňský Denník atd. zdají se jim ještě příliš radikální. Ve Vídni chtěli Oesterr. Correspondenta, na kterého nyní vláda bezpochyby přestala nakládat, pro sebe získat, nepodařilo se ale, také panu Warrensovi, nynějšímu redaktoru Lloyd, činili návrhy, aby redakci jejich novin přijal, posud ale bez prospěchu.

- Nedorozumění a kyselosti mezi vojskem a úřednictvem strany uniforem vypukly ve Vlaších zcela na jevo. Nynější vojenský vladař císařský v Lombardsku F. Z. M. Gyulai vydal cirkulář, aby se úřednictvo tamější přísně drželo v mezích předpisův uniformních a aby každý, kdo by je nezachoval, z veřejných místností odstraněn byl, což velice popudilo úřednictvo. Tam totiž zaveden byl obyčej u úředníků místo kordů šavle nositi a sice s třapci jako důstojníci, leč že vždy připletena byla nitka barvy onoho ministerstva, do kterého náleželi. Tito třapcové nejvíce vzbudili žehravost důstojníků vojenských.

- Mnohem rozumnější spis, nežli poděkovací adresa za udržení pokoje podpisuje se nyní v Tyrolsku, jest to žádost o svolání zemského sněmu. Tato žádost jest sice krátká, jen několik řádků obsahující, ale smysl velmi jasný, totiž aby J. M. C. podle § 21. oktrojované ústavy svolati ráčil sněm zemský, poněvadž všechny potřebné výminky k tomu jsou již vyplněny!

- Adam Potocki, hrabě polský, koupil nedávno dvůr blíže Krakova s tím úmyslem, aby tam zřídil hospodářskou školu pro Poláky. Tento bohatý Polák vůbec při každé příležitosti pečlivě jest posloužiti své vlasti. „Czas,“ jediné to polské neodvislé noviny v Rakousích, vycházejí jeho nákladem a jistě s nemalými obětmi a každý musí jim důkladnost přiznati. Jak často jsme si již vzpomínali na tohoto Potockého, kdykoli jsme slyšeli něco o nespokojenosti zdejší šlechty, která si tak ráda stěžuje na nedůstatek úcty a vážnosti v národu a přece nikde nic nečiní, co by jí tuto vážnost, tuto lásku získati mohlo. Těch několik našich českých pánů, kteří svého rodu se neodrekli a při příležitosti rádi podporují počínání ke zvelebení vlasti a národu směřující z hojnosti statků svých. kdož si jich neváží? Nejsou-li jejich jména známa a oblíbena po celé zemi? Když ale bohatý český pán, o němž se ví, že tisíce tisíců do roka na marnosti vyhází, vystupuje naschvál ze všech vlasteneckých společností, do kterých ročně po několika zlatých přispíval a pak chce, aby vážen a milován byl, aby šlechta ctěna byla, kterak

se to dohromady srovnává? Tak mnoho šlechticů vystoupilo naschvál ze společnosti Českého Museum, snad proto Museum zahyne? -Nezahyne, ale vážnost šlechty zahyne!

- Jakožto zajímavou zprávu slyšeli jsme z velmi hodnověrného pramene, že pan ministr Bach viděn jest ruku v ruce chodící na dvorních bálech se známým panem Babarczym. Kdo ví, jak urážlivým a opovržlivým způsobem se pan Babarczy ve známém spisu svém proti p. Bachovi vyjádřil, musí obdivovati smířlivost našeho pana ministra vnitřních záležitostí.

Naše národní divadlo

H. B. Po dlouhých nesnázích, po nejrozmanitějším zdržování dospěla konečně záležitost našeho národního divadla - k začátku! Jistě ne dále než k začátku, neboť teprva nyní ukončeno jest předběžné připravování a došli jsme tak daleko, že nám vláda povolila složiti se a za své peníze si vystavěti zvláštní divadlo v Praze. Nikdo by snad neřekl, že by se mohlo vyjednávání s vládou o tak malou věc, jako jest povolení za vlastní peníze si zříditi ústav všude dovolený jako jest divadlo, takový nesmírný čas protahovati - a přec jest tomu tak. My Čechové máme již takové štěstí na tomto světě, německé divadlo v Praze zřídilo se velmi rychle se všemožnou podporou, my všichni jsme museli toto divadlo svými penězi podporovati, aniž se nás kdo ptal chceme-li, nýbrž co zemský ústav podporovalo se z daní zemských, a nyní, když chceme míti také pro sebe divadlo, musíme si to za velikou čest, za velikou radost pokládati, když se nám povolí sbírat si na to mezi sebou peníze!

Než zanechme takových trapných uvažování, která se Čechovi a každému Slovanu (vyjma Rusa) při každé příležitosti v cestu staví. Jisto jest a dále ani pochybnosti býti nemůže, že musíme míti v Praze své vlastní národní divadlo, chceme-li dále přijíti. S tou rovnoprávností na nynějším stavovském (německém) divadle není zhola nic, jest to pouhé Iví dělení, při kterém si jeden nechá všechno, co se mu líbí a druhému dá odpadky! Pokavad by trvala tato rovnoprávnost (!?) naše na nynějším stavovském divadle, nepřišli bychom nikdy dále a ustavičně bychom se točili v kruhu následujícím: České divadlo v Praze jest špatné a proto se málo navštěvuje a poněvadž se málo navštěvuje, musí býti špatné. Herci špatně hrají, protože mají špatné platy a schopný člověk nemůže za takový plat se obětovati a poněvadž špatně

hrají, jest slabá návštěva, a poněvadž jest špatná návštěva, nemohou dostati větší platy. - To jest píseň, která se ustavičně opakuje a nepřijdeme na této cestě nikdy ani o krok dále.

České divadlo odbývá se od ředitele Pražského německého divadla co možna po otčimsku: ani na zkoušky nemají hercové místa a času pro zkoušky na německé, ten kus se v českém dávatí nemůže, poněvadž onen herec neb ona herečka, která by v něm hráti měla, musí den před nebo po tom v německém vystoupiti, správce českých her p. Tyl, kterýž jest v jedné osobě také dramaturgem, překladatelem, gramatikem pro herce, to všechno více z horlivosti než za slušnou náhradu, při takovýchto okolnostech velmi často musí nezaslouženě snášeti výčitky mnohých, které bolí bídny stav našeho divadla; a konečně pak naši protivníci ze všeho toho uzavírají, že prý není ještě českého divadla zapotřebí, že pro „vzdělaný lid“ postačuje německé a pro „sprostý“ že dosti jest hráti v neděli odpoledne česky.

Chceme-li se tedy vylopotiti z takových bídnych poměrů, ve kterých není pokroku, musíme nevyhnutelně míti své vlastní divadlo v Praze, to jest svůj vlastní dům, svou vlastní společnost, své vlastní herce a pěvce, svůj vlastní orchestr, své vlastní ředitele a spisovatele pro divadlo. Tak jedině možný jest pokrok, tak jedině možno jest nám dostati se časem svým v Praze k té platnosti, která našemu národu ve vlastním domově u všech tříd společnosti náleží. Neboť divadlo za našich časů není pouze a jedině ústav umělecký, ono jest zvláště v hlavních městech jedno z hlavních středíšť národního veřejného života, bez řádného divadla nemůže se dostati národní řeč naše opět nazpátek do vznešenějších domů, z kterých byla posud vypovězena. Až budeme míti vlastní své slušné divadlo, pak budeme ode dne ke dni vždy více nabývati půdy a platnosti společenské nejen v Praze, nýbrž i v celé zemi a následovně i v cizině.

To však ještě obšírněji dokazovati a prováděti, že národní divadlo nejen pro umění samé, nýbrž také z politických a jiných národních příčin jest potřebné, nechceme bráti za účel tohoto článku, nýbrž předpokládáme to jakožto věc již dávno dokázanou a známou ze zkušenosti. Jedná se jen o provedení.

Tuť arci především přijde množství lidí, kteří mají na světě nejpohodlnější život a které nazvati sluší pochybovače. Celé jejich umění vězí v tom, že při každé nové věci, při každém počítí se majícím díle vyslovují pochybnosti své, *že to nepůjde, že není ještě na čase, že naše síly nepostačí, že oni také sice jsou pro tu věc, ale až bude na čase.* Poněvadž se obyčejně mnoho obmyšlených věcí neuskuteční a mnoho začatých nepodaří, mají takoví pochybovači

velmi často pak příležitost říkati s moudrou tváří *Vida, co jsem předpovídal!* Na to ale nezapomene nikdy takový pan pochybovač, že kdyby on sám a všichni jeho spolupochybovači místo pochybování byli se dali do díla a byli pomohli, nepochybně by se dílo bylo provedlo.

Kdo na světě něco velikého provést chce, musí míti zásadu, že jest všechno možné! Kdyby byli ti naši stateční mužové, kteří na počátku tohoto století takřka již pochovaný národ český křísiti počali, místo práce byli se přichytili pochybování, nebyli bychom tam, kde jsme nyní, kde se o nás již nikdo nedomýšlí, že zahyneme v němectví.

Pochybovači tedy (oni jsou nevyhojitelní!) budou míti při zakládání národního divadla v Praze velmi mnoho příležitosti k provozování svého řemesla. Napřed a sice hned nyní budou říkati, kde naběžete českých herců, hereček, zpěváků, zpěvaček? kde naběžete českých kusů? kde naběžete obecenstva, abyste měli každý den neb alespoň několikrát týdně plné divadlo, když přece nyní ani to čtvrtě představení vždycky návštěvy nemělo? -

Na to jest velmi krátká odpověď. Všechno to a co ještě více potřebovati budeme, dostaneme - za peníze. Dejte mi, páni pochybovači, asi 400 000 zl. stř. a já vám za tři léta zařídím v Praze české divadlo, které se vyrovná každému lepšímu jinonárodnímu a do kterého sami naši poněmčilci a Němci raději choditi budou než do nynějšího. Či snad myslíte, že již nyní není na světě výborná česká opera? Jest a nic jiného není zapotřebí než svolati ji dohromady a naučiti ji českou gramatiku. Dejte jen těm dobrým českým hercům a zpěvákům, kteří po cizích zemích roztroušeni jsou, ty samé platy v Praze, jaké mají v cizině (a skoro každý bude v Praze spokojen třeba s něco skrovnějším jen ale slušným platem) a máte hned dosti řádné divadlo pohromadě. A ostatně, kdyby ani toho nebylo, tuším snad přece Čechové nejsou tak nečiperný národ, aby se nenaučili to, co umějí Němci! Pošlete jen několik schopných lidí na nejvyhlášenější divadla, aby se tam něčemu přiučili a uvidíte! A orchestr! jako hudebníci jsme beztoho rozkřičeni v celém světě, našich hudebníků jest mnoho vlastenecky smýšlejících, dejte jim jen poněkud slušné platy, jako by je jinde dostali a budeme míti při národním divadle v Praze orchestr, který budou jezdit po železnici schválně poslouchat! - O divadelní kusy jest nejméně nouze, jsou beztoho nyní již společné jmění všeevropské, a jestli snad tak brzy nevyskytnou se u nás výborné původní kusy, těšme se tím, že mnoho jiných národů též v tom položení jest a že se cizí kus velmi snadně s trochou vtípu a rozumu předělá a jako původní vyhlíží!

A obecnstvo? O to jest nejméně strachu. Bude-li v Praze lepší divadlo české nežli německé, bude jistě české plné a německé prázdné, z té samé příčiny, pro kterou nyní bývá české prázdné a německé plné. Kromě toho nesmíme zapominat, že jsme nyní v Praze živel rostoucí a Němci živel klesající, nesmíme zapominat, že ta hrstka pravých Němců, která v Praze bydlí, nikdy by se neudržela, kdyby jí nepomáhali naši poněmčilci; těchto poněmčilců bude ale nyní beztoho již rok od roku ubývat, až do vymření tohoto z Egypta vyvedeného pokolení a po zřízení dokonalého českého divadla v Praze odvedeme jistě německému znamenitý počet dosavadních jeho českých navštěvovatelů.

Peníze jsou tedy při celé věci hlavní a takřka jediná páka, za peníze najdou se brzy výborní herci, zpěváci, hudebníci, řiditelové, pracovatelé kusů; když bude toho, najde se zase hojnost navštěvovatelů a tudy hojnost příjmův a tudy zase možnost dobrého vedení.

Hlavní věc, má-li se zřízení národního divadla v Praze podařiti, jest nešetření nákladu. Nežli něco prostředního, raději zcela nic, nebo všechno. co se na něco prostředního v tomto pádu vynaloží, jest vyhozeno. Neprorazíme-li tak, aby naše národní divadlo v kratkém čase předčilo nad německé - jest jistě celý pokus zmařen, peníze na to vynaložené ztraceny a celé podniknutí i pro dlouhý čas pokaženo.

Tu ale zase páni pochybovači, třeba nahlíželi pravdivost a také praktičnost svrchu řečeného, přece budou jen dále pokračovati ve své zatvrzelosti a počnou zase pochybovat: *Ale kterak pak seženeme tak mnoho peněz? Ti, kteří posud k českému národu se hlásí, neoplývají tak příliš bohatstvím a skoro celá šlechta a největší část bohaté třídy jest proti nám!*

To všechno jest arci pravda, ale neméně pravda jest, že navzdor tomu dostatečných prostředků máme potřebnou sumu bez žebrání u našich protivníků sami ze sebe si opatřiti. My Čechové v království Českém po odražce všech Němcův a po odražce těch našinců, kteří se k nám hlásiti nechtějí, platíme nyní přece asi 30 milionů zl. v. č. ročně daní. Když tedy my, o kterých svět praví, že málo peněz máme, můžeme a musíme každoročně z povinnosti 30 milionů zl. daní přispívati zřízení, které nas posud dosti po otčimsku odbývalo, nemohli bychom mezi sebou z lásky a pro sebe sehnati také 1 milion zl. v. č.? A to jednou a navždy, pro ústav, bez kterého se styděti musíme přičísti se k vzdělaným národům?

Ovšem jiní národové měli v podobných okolnostech mnohem snadnější cestu, jako ku př. Maďaři a Chorvaté, kteří své národní ústavy nepatrnou přírůžkou k dani zřídili, tak že se

velmi značné sumy k takovým účelům sešly, aniž kdo tím úbytek nějaký pozoroval. My však nejsme v podobném postavení: čekati na zemský sněm, bylo by asi jako odložiti věc na věčné časy, a proto se musíme uchopiti jediného nám zbývajícího prostředku - dobrovolné sbírky mezi sebou, která také již skutečně počala a brzy přičiněním pražského divadelního výboru po celé zemi se rozšíří. Tato dobrovolná sbírka, zvláště když se jedná o velikou sumu, jest věc důležitá: jakmile se počne, musí se také podařiti, nemá-li v lehkost padnouti celá naše strana, celý náš národ. Jak se jednou počne sbírat, přestane se již jednat pouze o divadlo, nýbrž jedná se o všechno. Všichni naši zjevní a tajní nepřátelé (máme jich chvála Bohu hodně) hltavě budou pásti po výsledcích naší sbírky. Kdyby nevypadla skvěle, počnou hned hřebeny jejich proti nám růsti: Ejhle! viděti jest - řeknou - kterak vlastně jen několik křiklounů jsou celá ta národní slovanská strana, národ sám to nechce, z této sbírky nejlépe viděti jest, že o svou národnost sám nestojí atd. Po celém světě bude se roztrubovat naše slabost, kterak nemáme kořene v skutečném národu, kterak jest všechno usilování naše marné a kterak národ český určen jest od osudu, aby zahynul a rozmnožil po svém národním zahynutí Německo! A kdo se ukáže slabým, již jest napolo poražen.

Celá tedy síla a snaha naše musí se nyní obrátiti k tomu, aby první naše národní sbírka skvěle vypadla, od čehož nezávisí pouze osud našeho divadla, nýbrž i pověst naše mezi jinými národy. Beztoho nyní jest veliké interregnum v našem politickém a národním životě a tuto tedy najdeme nějakou příležitost k činnosti, abychom jí z cela neodvykli. Všichni našinci proměňtež se na čas v samé sběrače a kazatele sbírek a příspěvků pro národní české divadlo v Praze. Každý budiž důmyslný ve vyhledávání rozmanitých způsobův a prostředků, jimižto by se peníze sehnati daly! Malými ale hojnými příspěvky nejvíce se pořídí a k tomu právě jest jen zapotřebí horlivých a neunavených sběratelů, neboť malý dárek zřídka kdo upře.

Reichszeitung nedávno již - podle známé lásky k nám - velmi napřed prorokovala, že se nám sotva podaří sbírka a že prý nepochybně přinuceni budeme od vlády peněžitou podporu žádati, že prý ale vláda sotva uzná pro nás potřebu divadla a - rozumí se - nám nic nedá atd. a tedy se již raduje Reichszeitung napřed, že propadneme.

Já ale ubezpečuji Reichszeitung a všechny ty, kteří se již před časem z naší slabosti radují, že se sbírka podaří a kdybych měl ode vsi ke vsi táhnout a kázat potřebu a užitečnost takové národní demonstrace. Vy jste si sice dali všechnu práci vymazati nás z počtu národů, my vám ale dokážeme, že si ještě větší práci dáti dovedeme, abychom zůstali tím, čím nás Bůh stvořil, národem samostatným, vám rovným, nikoli vašimi poddanými!

Pozorovatel politický

H. B. „Kdykoli vlci se odívají do rouna ovčího, cítí svou vlastní slabost. Nová historie Evropy to dostatečně ukazuje!“ - praví Lloyd ku konci jednoho svého úvodního článku. Na koho by se asi dala nejlépe tato pravdivá sada obrátit?

- Ve Freiburgu ve Švýcařích byla nedávno revoluce. - Vida, zase již revoluce, pořád jen samé revoluce v těch svobodných zemích! řekne mnohý přítel pokoje a pořádku! Ale pomalu, brachu, tuto revoluci způsobili tam právě „dobřemýšlející“, reakcionáři se srotili a chtěli svobodné zřízení kantonu mocí zbraně zrušit, protože to na sněmích nemohou provést. S velikou jistotou se jistý biskup za původce pokládá. Ale špatně vypadla ta jejich revoluce, vtrhli do města nenadále, zmocnili se několika ulic a zbrojnice, ale měšťanstvo se sběhlo se zbraní a vyhnalo a pochytilo reakcionářské buřiče. Prohlášeno jest obležení, ale - teď přijde vlastně to nejhlavnější - hned druhého dne zase obležení se vyzdvihlo, poněvadž přestalo nebezpečí!

- Náš pan ministr osvěty hrabě L. Thun nedávno vydal skrze evangelickou konsistoř rozkaz, že katolický kněz, byť by i katolickou víru opustil, přece slib coelibatu až do smrti držeti musí a že manželství jeho neplatné jest. Celý svět se divil tomuto rozkazu pana ministra a nyní se bude diviti ještě více, když se dozví, že i církevní časopisy jmenovitě „Neue Sion“ tento rozkaz hr. Thuna neschvalují, nazývajíce jej násilím přesvědčení učiněným, kterýmž se vláda činí sama vykladačem dogmatiky a morálky. Neue Sion praví: že kněz katolický, vystoupna z katolické víry, stane se svobodným občanem, a zbaven nemá býti nijakého práva, ostatním občanům příslušícího a vyzývá dokonce biskupy, aby protestovali proti takovému nepovolanému vkročování státní moci do záležitosti víry. - Ejhle! tedy náš pan ministr osvěty více činí než církevní sami žádají!

- Že naše vláda opravdu hodlá do Uher hodně Němců nasídliti, o tom proskakují leckde patrné důkazy. Jednání takové dalo by se - ze státního stanoviska - jen tenkrát ospravedlniti, kdyby vláda naše jistotu měla, že svou německou centralisaci provede. Pak by ovšem takové kolonie velice jí nápomocny byly. Jest ale nade všechnu pochybnost u všech lidí, kteří nejsou pouze pochlebničci, že žádným způsobem system německé centralisace v Rakousích dlouho nevytrvá. Pak ale jest taková kolonisace velice nebezpečná a škodlivá jak pro tyto kolonisty, tak i pro národy uherské, mezi kterými se jen tímto ještě sváry rozmnožují a konečně i pro vládu, která si takovouto strakatinou řízení zemí (při rovnoprávnosti) skoro nemožné činí.

- Const. Blatt přináší z Brna zprávu, že se v Tišnovicích následkem missionářů tři lidi - stařec a dvě ženské - zbláznili! - Inu ovšem, kdo již na tomto světě rozumu pozbude, má nebe zcela jisté proto, že v bláznovství již se mu žádný hřích připočísti nemůže.

Pro okolí Opočenské a také dále

H. B. Bude snad málo který z našich čtenářů, který by nevěděl, že všechny články ve Slovanu poznamenané z počátku neb u konce písmeny H B., od redaktora Slovanu jsou sepsány a kdo by dále nevěděl, že vůbec celá rubrika ve Slovanu. nadepsaná „Politický pozorovatel“, kdyby se i náhodou v tisku písmeny H. B. vynechaly, přece celá vždy psána jest též od redaktora, což tuším již dle slohu a způsobu psaní lehce poznati může, poněvadž skoro každý člověk, který myslí, také má svůj zvláštní způsob v sestavování svých myšlének, tak jako má svůj zvláštní obyčej.

Navzdor tomu pokusil se přece nějaký nejmenovaný dopisovatel ve vládních Pražských Novinách připisovati jeden článek Politického pozorovatele v č. 14. letošního Slovanu, týkající se Opočna, někomu jinému a hledati v dotčeném našem článku jenom výpar nějakého sousedského sočení proti Opočnu. Za příčinou toho dostali jsme následující dopis:

Pane redaktore! Neznámý dopisovatel z Opočna 23. března v čísle 76. Pražských Novin od 30. března 1851 dílem pokrytými a utajenými, dílem také otevřenějšími a zjevnějšími slovy „okolí“ Opočenské a zvláště město Dobrušku do veřejného mínění uvádí, jako by někdo z toho okolí, neb implicity z města Dobrušky svým popuzováním vinen byl tím, že ve Vašem Slovanu b. r. č. 14. na stránce 410 pod záhlavní chiffrou Vaší H. B. uveřejněné „pro nás (Opočenské) trpké“, „nezasloužilé“ a „při naší strasti tím bolestnější řádky“ světla božího jsou spatřily.

Toto veřejné mínění a tvrzení stává se pro Dobrušku - a snad i pro Třebechovice a Týniště - téměř veřejným nařknutím, když pan dopisovatel Opočenský v onom článku tvrdí a dokládá: „že nikdy oni (Opočenští) žádnému -ani našemu sousednímu městu - (rozumějž Dobrušce) nevytýkali, když se tam někomu měšťanské právo udělilo.“ Pro lepší vyrozumění budiž zde podotknuto, že město Dobruška loňského roku čestné právo udělilo: důstojnému panu vikáři, školnímu dozorcí a faráři P. Janu Vitečkovi, pak oběma kaplanům nynějším

Dobrušským totiž ct. knězi P. Josefu Broukovi a podepsanému Josefu Roštlapilovi. Jelikož všem Dobrušským a významně podepsanému (kteréhož jak ústní pověst nepravá, tak i pan dopisovatel Opočenský svým v Pražských Novinách uvedeným článkem ač dosti skrytě a jako opatrně za tohoto popuzovatele do veřejného mínění pouštěti se zdá) na dobrém usuzování a přátelském sousedstvu, bez pochlebenství a všelikého nadsazování budiž to vysloveno, nám zajisté milého sousedstva Opočenského, jakož i s druhé strany i na naši dobře zachovalé a bohda vždy bezúhonné cti velmi mnoho záleží, těžce a nemile toho neseme, abychom, jakž se to v Pražských Novinách tímto článkem stalo, bez vší viny své u veřejném mínění do nepravého podezření uvádění a tudíž zlehčování byli: i žádáme Vás, slovutný pane redaktore! abyste pod svou ctí a na své dobré svědomí v budoucím čísle svého Slovana veřejně se osvědčil: zdaliž Vám kdo z Dobrušského obyvatelstva, neb jeho výboru aneb představenstva, zvláště pak z jeho čestným právem poctěného měšťanstva - a výslovně já podepsaný, buď tento ve Slovanu na str. 410 umístěný článek zaslal, aneb potřebných k tomu dát, byťby sebenepatrnějších a nevinnějších tím nejmenším slovem Vám byl sdělil a poskytnul.

Úsilně prosíme o uveřejnění jak této žádosti naší tak i Vašeho svědomitého na to se osvědčení.

V Dobrušce 1. dubna 1851. Josef Roštlapil.

Opakujeme tedy ještě jednou to, co beztoho každý ví, že sám redaktor Slovana jest spisovatel onoho článku a dodáváme ještě to, co nikdo věděti nemůže. totiž že redaktor Slovana od nikoho ani z okolí Opočenského ani odkudkoli vůbec k sepsání onoho článku nikterak vyzván nebyl, což svou ctí a na své dobré svědomí úplně potvrditi můžeme. Zprávu, že Opočenští poslali první poděkovací adresu knížeti Schwarzenbergovi, čtli jsme tuším ve Víd. Denníku a to nás povzbudilo k sepsání onoho článku v Politickém pozorovateli č. 14. str. 410.

Že ostatně redaktora Slovana žádná osobní zášť proti městu Opočnu, ve kterém ani nikdy nebyl, k sepsání onoho článku popuditi nemohla, jest tuším také dosti patrné a jestli se snad mnozí páni Opočenští na nás proto horší, musejí sami sobě příčinu připisovat. Neboť kdo vystupuje jakýmkoli krokem do veřejnosti, musí již napřed věděti, že bude všelijak posuzován, a kdo dává poděkovací adresu knížeti Schwarzenbergovi, musí napřed věděti, že bude od vládních novin pochválen, od opozičních pohaněn.

Všechno přijde jen na to, která strana pravdu má. Já alespoň myslím, že by kníže Schwarzenberg asi velmi málo adres poděkovacích dostal, kdyby neměl v rukou svých tolik moci. Chceme-li bez bázně před touto hmotnou mocí a bez očekávání nějakých milostí. pouhou pravdu mluvit, musíme říci, že všechna zásluha o udržení pokoje náleží jenom pruské vládě, která se raději pokořila před Rakouskem a raději snášela nespokojenost největší části, ba skoro všech občanů svých vojnu žádajících, než by byla počala vojnu. Každý přece víme, že nezačali Prušáci vojnu strojiti, nýbrž kníže Schwarzenberg, a také nyní všichni víme a vidíme, že věci mezi Pruskem a Rakouskem stojí nyní zrovna zas tak, jako stály před stonětím této vojny. Neodvislý občan, který nechce pochlebovat, tázal by se tedy: Nač pak vlastně udělal náš první ministr takovou velikou útratu na přípravu vojenské v našich beztoho velmi smutných okolnostech? nač obtěžoval i vojsko i občanstvo maršem a ubytováním? co tím docílil? - Snad udržení pokoje? Tohoť by byl laciněji docílil i bez těch maršů, bez tohoto ubytování! A byli bychom právě tak daleko s Pruskem, jako jsme nyní! Náš pan ministr ovšem neměl ani pravý úmysl vojnu vésti, nýbrž chtěl jen Prusko (vlastně pruskou královskou rodinu) zastráhati, aby se podalo pod přednosteství Rakouska, hrál tím ale příliš nebezpečnou hru. Což aby tak bylo Prusko vojnu přijalo, při které mělo věru více naděje na vítězství než Rakousko? Co pak?

Ostatně jsme přesvědčeni, že myšlénka, podati tuto děkovací adresu za udržení pokoje, a snad i zavedení nynější vlády vůbec, nevyšla z hlav pánů měšťanů Opočenských, jest ona „daleko a široko rozvětvená“ a dobře upředaná osnova, která se vyskytuje najednou na všech koncích mocnářství a že také asi praví a vlastní občané Opočenští mají příliš malého podílu v této demonstraci, která se dělá pod jménem jejich města a třeba s jich podpisy. Vímeť my ze zkušenosti, jak to chodívá a chodí s podobnými adresami. Vždyť pak r. 1848 celá gubernia Pražská in corpore v černých fracích táhla do Besedy Měšťanské podepsati žádost revoluční, celá šlechta prosila J. M. C. o zrušení poddanstva, všichni Němci prosili o rovnoprávnost, ultramontáni prosili o svobodu víry! Jak upřímně - to vidíme nyní. Když člověk podepisuje to, co by nepodepsal, kdyby se nebál své pravé smýšlení vyjeviti -to jmenujeme terrorismus a terrorismus zůstane vždy stejný, třeba ho jednou provozovala svornostská čepice a po druhé bodáky a kanony. Jeden terrorismus vede k druhému dle pravidla: dnes mně, zítra tobě - a pravá svoboda vždy utlačena, odevšad poličkovaná, po straně stojí a pláče. Kdo se tomu nenaučil z historie a z praktických zkušeností r. 1848. 1849, 1850, ten se již ničemu nenaučí v politice. Pravá svoboda neterrorisuje nikoho, a kdo sám sobě přeje volné vyslovení svého mínění, musí to popřáti také jinému a třeba nejhoršímu protivníku svému. Pravá svoboda

nenávidí terrorismus v každé formě, a proto také my, snažice se upřímně o svobodu, stavíme se nyní vždy na odpor teriorismu v čakách, jako jsme se dříve stavěli na odpor terrorismu v červených čepicích. V r. 1848 nás proto tupili a pronásledovali teroristé jednoho druhu, nyní nás zase pronásledují teroristé druhé sorty, to není nic divného ani neobyčejného: divné a smutné jest jenom to, že mnozí z těch, kteří nás tupili a pronásledovali r. 1848 co reakcionáře proto, že jsme zastávali svobodu proti přepjatcům, že, pravím, mnozí z těch nás nyní zase tupí a pronásledují proto, že bráníme svobodu proti zjevným a tajným absolutistům!

Tak se lidé mění a zvláště lidé, kteří nejednají podle zásad, nýbrž z rozličných ohledů neb podle mody každého okamžení, - podle větru, který právě věje.

Pozorovatel politický

H. B. Privilegium svobodného přístavu pro Benátky opět obnoveno. Toto privilegium obnáší v sobě svobodný obchod pro takové město a jeho nejbližší okres, všeliká zboží mohou se tam z cizích zemí beze cla přivážeti. Účel tohoto jest, aby obchod, nejsa žádným celním obmezováním zdržován, tím lépe kvésti mohl, neboť se pak stane takový svobodný přístav skladem nesmírným všelikého cizozemského zboží. Benátky byly již dříve svobodným přístavem, ale pro revoluci odňato jim jest od vlády toto privilegium, které se jim nyní opět navrácuje. - Z každé maličkosti i z tohoto vidíme libovolnost naší vlády. V moudře a spravedlivě zřízeném státu nemá vláda dle okamžité své chuti neb nechuti, náklonnosti neb zášti jednati, nýbrž jenom dle potřeby zemské a beze všelikých vášní. Jestli jest to pro všeobecnost užitečné, aby byly Benátky svobodným přístavem, kterak se může pro nějaké potrestání Benátkám toto právo odejmouti? a jestli toto privilegium není pro všeobecnost zapotřebí, kterak se může jednotlivému městu udělití? Samé protismysly. - S obyčejným svým pochlebenstvím vypravují nám naše vládní noviny o nesmírném nadšení, s kterým Benátčané J. M. C. uvítali. My sami bychom si přáli, aby Vlachové poznenáhla dostali náklonnost pro náš stát, neboť každý ví, že si přejeme, aby se Rakousko ještě zvětšilo, aby se stalo foederačním státem všech středoevropských národů ve společné ochraně proti všelikým útiskům. Právě proto, že si to přejeme, jsou nám protivné takové marné řeči vládních našich novin. J. M. C. zná jistě smýšlení Vlachův a nedrží tam nadarmo tak ohromnou armádu. Proti komu jest ona? Proti těm, kteří J. M. C. s plesáním a nevýslovnou radostí vítají? A město jako

Benátky, které nedávno tak zoufalý odpor vedlo se zbraní proti rakouskému vojsku, to bude nyní najednou plesati pro Rakousko? Za opětné udělení svobodného přístavu, když ví, že přístav svobodný v Terstu naschvál založen jest od vlády pro zkrácení Benátského? - Nač se takovými řeči šáliti? Jest ovšem zapotřebí, aby vláda ve Vlaších poznenáhla náklonnost k rakouskému spojení vzbuzovala, ale vyhlašovati, že již nyní jsou spokojeni, že smýšlejí pro Rakousko, že jsou oddáni vládě, to považujeme jen za škodné šálení sebe sama, kdežto předce pro každou vládu jest pravdivé znání okolností největší potřebou.

- Vládní časopisy oznamují, že prý se má důst. pan kanovník Jirsík z Prahy státi biskupem Budějovickým. Jestli se tato zpráva potvrdí, nabudeme příležitosti zase jednou za dlouhý čas býti s jedním ustanovením pana ministra Thuna spokojeni, neboť myslíme, že p. Jirsík dobře se bude starati o prospěch své diecése.

- Právě se dočítáme v Pražských Novinách, že setník-auditor Franz povýšen jest za majora. - Jindy by na takové zprávě mnoho nebylo, ale kdo ví, že auditor Franz jest vlastně hlava a duše všeho vyšetřování na hradě Pražském ... Než my jsme také v polovičním obležení a proto raději o těch zásluhách pana auditora Franze, kterými si vydobyl své miajorství, pomlčíme.

- Když vyjde nějaké nové nařízení od naší vlády, nebo se něco dobrého kdekoli zavede, můžeme se s každým oč chce vsaditi, co bude stát za několik dní v Reichszeitungu. Všude si to libují, plesají, jsou spokojeni. Nedávno ustanovili politické úředníky pro Uhry. Reichszeitung hned den na to má dopis z Peště, ve kterém praví, že by prý sice strany toho bylo kvapné mluvíti o smýšlení v zemi, v Pešti ale že jsou všichni spokojeni. Neboť prý ustanovení mužové jsou již beztoho známí strany schopností. Jeden prý (hned ten první), Szalay, byl sekretářem u arciknížete Štěpána atd. - Celý svět ví, že za palatinství arciknížete Štěpána vlastně v Uhrách svařeno bylo to, co pak vykypělo jako revoluce, a proto právě se arcikníže Štěpán ani domů nevrací. Jeho sekretář přece o tom musel vědět, jak jeho pán vládne, kdežto přece se dosti všeobecně ví, nač mívají takoví pánové sekretáře. A nyní to má být rekomendace, kdo byl sekretářem? -I ten by se nikomu na to ani přiznat neměl, že mu kdy říkali sekretář. -

- Neprojde nyní skoro ani jedno číslo vládních novin bez nějakého úředního oznámení vojenských soudů, že ten neb onen holí tolik a tolik ran dostal - vždy skoro pro uražení stráže. To jsou ty naše konstituční pokroky - před r. 1848 také prali holí, ale v novinách se tím alespoň před celým světem nechlubili!

- Výstava průmyslná v Londýně dělá nyní jistým vládám nesmírné starosti. Jak známo jsou nyní v Londýně nejhlavnější revolucionáři z celé Evropy pohromadě. Jisté vlády tedy se obávají, aby se jejich věrní poddaní, cestující na výstavu, od těchto pánů nepokazili. Zapověditi všem svým občanům zcela návštěvu Londýnské výstavy - to se přece stydí před celým světem udělati, vymýšlejí tedy všelijakých prostředků proti tomuto nebezpečství. Náš p. ministr vnitřních záležitostí p. Bach vydal nařízení, aby se pasy do Londýna dávaly jenom lidem zcela jistým a propagandě Londýnské nepřístupným a aby se při jejich návratu na ně bedlivý pozor dal. (Chudák tedy každý, kdo půjde do Londýna, neboť po návratu bude několik let ustavičně pod očkem policie!) Také prý bude od nás několik policejních úředníků k Londýnské výstavě odesláno - ne tak z průmyslových ohledů, jako více z pečlivosti a probdění o naše občany, aby si žádný o kámen nohu nenarazil (jak písmo praví)! Když ale již p. Bach co dědic slavné paměti policejního ministra Sedlnického vysílá policejní úředníky na výstavu do Londýna, dali bychom následující užitečnou radu: Naše vláda se již bojí, aby se několik našich občanů nesešlo s Londýnskou propagandou, anglická vláda se ale nebojí celou tu propagandu zrovna v Londýně uprostřed svého národu uhostiti, což aby tedy ti naši policejní úředníci, když již do Londýna půjdou, tam vypátrali, čím to asi jest, že se anglická vláda těch revolucionářů nebojí, ačkoli nemá skoro žádné vojsko? a čím to zase jest, že jiné vlády, ačkoli mají na sta tisíců vojska, přece se již toho bojí, kdyby se několik jejich občanů s těmi revolucionáři sešlo? -

- Vládním novinám přihodí se často něco nemilého. Jak známo, jsou naše rakouské vládní noviny úhlavní nepřátelé nynějšího ministerstva Russel Palmerstonova v Angličanech. Každý se bude pamatovat, s jakou radostí již před nedávnem hlásali pád tohoto liberálního ministerstva a nastoupení torysticko-reakcionářského. Když se to potom nepovedlo, dokazovali ovšem zas, že to právě tak nejlíp vypadlo. Nyní se přihodilo Lloydovi zas podobné neštěstí: před hlasováním o novém církevním zákonu v parlamentě ohlašoval z dobrých pramenů, že ministerstvo jistě propadne a hned Stanley nastoupí; za několik dní na to ukázalo se ale, že bylo 438 hlasů pro druhé čtení a jen 95 proti němu. Co tedy dělat: milý Lloyd ohlásil opět z těch samých dobrých pramenů, že prý to udělali jen naschvál, aby ministři brzy počali jednání o účtech státních, při kterém tím větší porážku utrpí „a na jejich místo trvanlivé ministerstvo pak nastoupí.“ Rozumí se samo sebou, že trvanlivé zde znamená jen reakcionářské.

- Stenografické protokoly říšského sněmu našeho tisknou prý se dále a dotištěn jest svazek zajímavý z října 1848. V máji 1851 budou rozesílány. - Poněvadž již přestaly volby obecních výborů atd. v hlavních městech, zbývá již zase „našemu“ panu Berlioz Jelenovi trochu času, aby mohl pomyslet na svá pravá zaměstnání, k vůli kterým co říšského sněmu archivář širokou zlatou portu ne na klobouku, nýbrž na kabátě nosí.

- Vládní noviny praví: Ministrpředseda kníže Felix Schwarzenberg neopustí Vídeň. Doslýcháme také k našemu zármutku, že Drážďanské konference nikoli neměly takový výsledek, aby přítomnosti knížete Schwarzenberga ve Drážďanech zapotřebí bylo.“ Tot' jest věru zázrak, že jednou vládní noviny se přiznávají se svým „zármutkem“ a že si dle známého obyčeje svého ještě nelibují, že věci právě tak vypadly. Budeť ono toho „zármutku“ ještě víc!

- Čtenářstvo naše bude se pamatovat s jakým pathosem, s jakým naříkáním naše vládní noviny před nějakým časem vypravovaly o strašlivých nepokojích ve Švédsku a Norvěžsku. Osterr. Correspondenz s očima k nebi vyzdvíženými volala tenkrát: „Dejž Bůh! aby se vláda švédská ještě za včasu zmohla a nedala vzniku atd.“ Nyní se ukazuje, co vlastně bylo na tom. V únoru bylo ve Stockholmě hezké počasí a proto na ulicích hodně živo. Studentíkům na gymnasium napadlo k vyrazení obecnstva provozovati po ulicích husí marš a ještě k tomu ne snad někomu na potupu, nýbrž pouze pro vyrazení. Tak tedy ti hoši zticha jeden za druhým v dlouhé řadě táhli při měsíčku po ulicích Stockholmských, dělajíce všichni stejné posuňky. Švédům, kteří jsou jak známo veselý národek a ne nadarmo se severními Francouzy nazývají, zalíbil se velice tento nový žert a počali hned po ulicích samé husí marše provozovati a když se toho konečně všechna chasa uchytila, neobešlo se časem bez trochu křiku a povyku. Švédská policie - (která policie se ráda do všeho nemíchá?) nemohla to snést na srdci a počala zapovídat, lidé byli rozveseleni a nedali si zapovídat, hašteřili se s policií a konečně došlo až k pračkám. Tedy vlastně řečeno jen policie způsobila nepořádek. Několik osob bylo zatknuto, a poněvadž nastaly pošmourné časy, přestaly též veselosti na ulicích. To byl počátek a konec rebelie ve Švédsku! „Někteří strašpytlové viděli v tom již počátek komunistického spiknutí a proletářské revoluce!“ Tato slova nacházíme nyní v našich vládních novinách, které již nepochybně zapomněly, že právě jen ony byli ti strašpytlové!

Což by se teprva kormoutilo srdce takové policii kdyby viděla jak v Rusích po městech lid na náměstí tančí, hry a žerty provozuje, potýká se na pěstě o závod, zpívá a huláká v celém choru to všechno před očima ruské vyhledáčné policie! Naši páni od policie by mysleli, že se při takových okolnostech ruská říše ani dvě leta udržeti nemůže!

- K jaké slávě předce ještě přijde Vídeň! Šlechta německá z říše vypraví prý tam deputace, aby se srozuměla s rakouskou šlechtou strany obnovení bývalého stavovského zřízení zemského. Vůbec pozorujeme nyní z rozličných známek jakési daleko-široko rozvětvené spiknutí evropské aristokracie proti platícím nyní ústavám a divná věc, že žádná policie, žádná vojenská vyšetřující komise si toho nevšímají. My voláme z celé mysli své: Pane Bože! chceš li je náležitě potrestati, popřej jim, aby se jim všude, třeba i ve Francouzích, povedlo, zavést zase stavovské zřízení! -

- Co nejdříve očekáváme, že dostanou Maďaři zase nějakou velikou amnestii, neboť na čele ženské deputace, která se s prosbou o to do Vídně odebere stojí hraběnka Wenkheim, dcera maršála Radeckého. Zdá se, že dcera maršála Radeckého by nesměla jíti do Vídně, kdyby již napřed nevěděla, že prosba vyslyšena bude. Také primas uherský, arcibiskup Ostřihomský, půjde s tou deputací. -V Reichszeitungu dočtli jsme se také již, že by prý utečenci maďarští v Turcích „den amnestie žehnali“. Samé známky, že bude udělena.

Obecní záležitosti

H. B. Z mnohých stran projevuje se žádost, aby obecním představeným také v malých obcích, jmenovitě vesnických, za jejich ztracený čas ve službě obecní nějaká náhrada vykázána byla. Známo jest, že představení větších obcí městských skutečně platy od obce dostávají. To přivedlo mnohé představené v malých obcích, zvláště kde vyvoleni byli za představené mužové nemajetní a svým řemeslem se živící, na tu myšlenku, aby také jim od obce byla nahrazena ta ujma, kterou svědomitým plněním služby obecní na své vlastní živnosti pocítili.

Někteří páni představení také k nám se písemně v této věci obrátili, chtějíce věděti naše mínění strany toho a cestu, na které by se zvláště tam, kde obce žádného obecního jmění nemají, o nějakou náhradu ucházeti mohli.

Umínili jsme si tedy v krátkosti své mínění o této dosti důležité věci upřímně vysloviti a spolu potřebnými důvody opatřiti.

Jest patrné, že služba obecního představeného u nás za těchto časů neposkytuje velkých radostí a velikého pohodlí a upírati nelze, že při zbytečné obšírnosti a malichernosti našeho

veřejného řízení vůbec, obecní představení ustavičnými pochůzkami, dopisy, zprávami atd. moření jsou, a že muž mající svou živnost, velmi mnoho času, jinak k dohlídce na své určeného, vynaložiti musí na opatření vecí obecních, což zvláště řemeslníku, jenž osobně sám co mistr pracovati má a musí, téměř nesnesitelné jest, tak že se milerád po nějaké náhradě ohlíží, která by ránu ve vlastní živnosti skrze obecní službu utrpěnou poněkud zacelila.

Ačkoli však toto všechno víme a uvážiti dovedeme, nemůžeme nikdy tomu raditi, aby páni představení malých obcí, zvláště snad pomocí úřadův o nějakou náhradu se ucházeli. My se držíme vůbec té zásady, aby volení zástupcové obcí pokud možná všichni úřad svůj bezplatně zastávali, při čem arci by se na to hlavně dbáti muselo, aby bylo takové bezplatné úřadování možné, to jest, aby vyvolení zastupitelové obcí nebyli tak příliš pracemi zaměstnání, by vedle toho každý své živnosti náležitě si hleděti mohl. To ale jest jak náleží možná, a jestli že u nás obecní představení přes příliš obtíženi jsou pracemi a pochůzkami, děje se to jen pro špatné naše zřízení vůbec, neboť při rozumném zřízení neměl by obecní představený malé obce více práce, než co by hračkou a sice pro čest zastati mohl. Zajisté že museli ti páni představení, kteří o všem přemýšleti zvykli, dávno již pozorovati, že největší část jejich nynějších zamestnání velmi zbytečná jest. Musíme tedy na paměti míti, že takové zřízení obecní a politické, jako máme nyní, nebude trvati věčně, ba (důvěřujeme se říci) že nebude trvati dlouho a že pak představení malých obcí nebudou si již naříkati, že pro své úřední povinnosti zanedbati musí živnosti své.

Kdyby ale nyní představení malých obcí zvláště skrze prostředkování vlády žádali nějakou náhradu, vedlo by to jenom ke škodlivým následkům. Především vzbudilo by to již nedorozumění mezi občany samými. Mnohý by zajisté představenému i dosti nepatrnou náhradu záviděl a vážnost představeného utrpěla by leckde ujmu. Kromě toho by lid ještě nerozumějící výhodám svobodného obecního zřízení, škodlivý předsudek dostal proti němu.

Především by ale tato věc zavdala vládě milou a vítanou záminku a příležitost, zaváděti poznenáhla zalíbený svůj zámysl, totiž spojování mnoha vesnic do jedné obce, o jehož veliké škodlivosti pro nás jsme již dříve dosti obšírně a tuším přesvědčitelňe pojednali a čím by zajisté v brzkém čase řízení záležitostí obecních občanům z rukou se ztratilo a úředníkům od vlády odvislým do moci přišlo.

Z těchto příčin a z mnohých ještě, které jsme zde neuvedli, nemůžeme k tomu raditi, aby se páni představení obcí o stálé platy ucházeli. Nezbyvá nic jiného než s trpělivostí, které všichni

nyní velice zapotřebí máme, břímě své snášeti prozatím a čekati na lepší časy. Moudrý podkrajský arci již nyní znamenitě ulehčiti může představeným svého okresu, když je jenom byrokratickým způsobem neobtěžuje zbytečnými cirkulaři, doptávkami, relacemi, výkazy atd. atd.

Obce samy ale ze své vůle, jsou-li jen probuzené a moudré, nejlépe vyhověti mohou této nepřiležitosti. Když si vyvolili pro zvláštní schopnost za představeného muže nemajetného, živícího se řemeslem neb vůbec takovým způsobem, kdežto vlastní práce jeho k živobytí rodiny nevyhnutelná jest, a když pozorují, že tento jejich upřímný představený, který se spravedlivě a příčinnivě jich ujímá, pro veliká a častá zaneprázdnění svého úřadu v živnosti své citelnou ujmu trpí; kdož může občanům zapovědít, aby mu všelijak každý dle možnosti ztrátu jeho pro obecní řízení utrpenou nahradili? Tím jistě jenom sami sobě dobře poslouží, neboť moudrý a upřímný představený může zase občany od mnohého zbytečného vydání, od mnohého nepotřebného a nespravedlivého platu uchrániti, když se rázně opřiti dovede.

Tím se věci nejprospěšněji vyhoví a pokud jsme nedosáhli, čehosi přejeme, musíme všichni dohromady držeti, představený musí hájiti svou obec a obec zase svého představeného.

Pozorovatel politický

H. B. Nyní přišla již řada svobody obecní uživati až na Záhřeb. Mají se tam voliti starší obecní. Měšťané chtěli se tam sejíti k předběžné poradě strany těchto voleb -ale pan župan Záhřebského kraje zapověděl jim tuto schůzku. - Nyní nepochybně se jim povede jako ostatním hlavním městům; mohou si vyvoliti koho chtějí za představeného, ale který se vládě líbiti nebude, toho nepotvrdí. Ó samostatnost a svoboda obcí!

- Dostal se nám do rukou opis jedné německé kurendy konsistoře Pražské od 12. února 1851, ve které se kněžstvo vybízí, aby přispívalo peněžitě na zřízení zvláštního fondu, na exercitie kněžské. Rozumí se samo sebou, že se v této kurendě veliká užitečnost těchto exercitií nad míru vychvaluje. Nepotřebujeme ani doložiti, že tyto exercitie nemají jiného účele, než aby se čas po čase hlasy, zvláště mladšího kněžstva, přivedly do té formy, v jaké je hierarchie pro svůj a pro obecný prospěch všech ostatních absolutistů potřebuje. Omnia ad majorem Dei gloriam - jak páni Jezovité říkávali.

- Vídeňský Denník počíná své 81. číslo těmito slovy: „Jazyk náš nutně bude muset vynalézt nové slovo. O člověku, který dnes něco slíbí, zejtra slib svůj změní, pozejtří odvolá, který se hlasitě k zásadě nějaké přiznává a zároveň proti zásadě této jedná, který dnes uznává za pravé, co včera zavrhnul, a zejtra zavrhne co dnes uznal za pravé, o člověku, kterému to všechno stalo se návykem a který v ničem není důsledným, leč v tom, že ustavičně jest nedůsledný, o člověku takovém budoucně se nebude moci říci jinak nežli že *prušákuje*. Římané říkali: Punica fides, graeca fides - nulla fides: my Rakušané poznali jsme ze zkušenosti posledních let překrásný trojlístek: Palmerstonovu poctivost, pruské připovídání, sardinskou věru - trijugium nobile fratrum!“

Milý příteli Denníku! kdyby v Kutné Hoře nebyly přišly od nějakého času konfiskace Slovana tak velice do módy, mohli bychom i my obohatiti jazyk český novým slovem, kterým bychom ještě trefněji mohli poznamenati každého, jenž jak ty pravíš „dnes něco slíbí, zejtra slib svůj změní, pozejtří jej odvolá, který se hlasitě k zásadě nějaké přiznává a zároveň proti ní jedná“ atd. - - Prušákuje! nač prušákuje? Což jsou jen Prušáci na světě? A jak Vám Rakušanům (Vídeňský Denník, jak každý vidí, je Rakušan) ten lord Palmerston, ti Prušáci, to Sardinsko v žaludku leží! My *Čechové* nic zvláště zlého na nich neshledáváme a také se o jejich domácí kuchyni mnoho nestaráme, jen když se nám do naší nepletou. Jen tu slabost máme my *Čechové*, že se vždycky srdečně radujeme, když se nějaká konference nepodaří, která nás chce učiniti provincií nového německého císařství!

- Jedny pruské noviny praví, že se ve Vídni velice o to jedná, aby německý Bundestag z Frankfurtu byl přeložen do Vídně. Tedy bychom měli Frankfurt doma! kdo by to byl řekl r. 1848? -

- Nejnovější a také nejznamenitější novina z Vídně jest, že se pan ministr osvěty hr. Thun začíná přidržovati zásad a pravidel „Slovana“. -!- V posledním svém přednesení k císaři nejmenuje již „Veličenstvo“, jak to vládní strana nedávno uvedla, nýbrž Vaše C. Milost, jako my říkáme. Jen tedy dál, nulla dies sine linea, zrušení coelibatu, svoboda církve, obmezení hierarchie, důkladné reformy škol atd. budou nepochybně až později následovati.

Svobodná výroba, svobodný obchod II.

H. B. Žádný nemůže upříti, že země Severoamerického Soustátí nejrychlejšími během bohatnou, že tam mezi obyvateli všelikých tříd nejvíce blahobytu a spokojenosti se nachází. Důkazy toho vidíme v tom, že se tam ustavičně hrnou a stěhují lidé z celé Evropy, že tam počet obyvatelstva až k neuvěření rychle se množí, že všechno to, co se nevyhnutelně za záminky bohatství považovati musí, jako železnice, lodě, obchody, města v nesmírně rychlém poměru roste. Všelikým třídám občanstva dobře se daří, dělníci mají veliké platy a přece se dobře vede hospodářům, rolník bohatne a dobře žije v té míře jako řemeslník, obchodník a průmyslník. Moudrý pozorovatel běhu světa táže se: Odkud pochází tento blahobyt všeobecný, toto zázračné vzrůstání národu tohoto? - Z ničeho jiného než ze všeobecné svobody, z pravé zákonitosti. Každý tam pracuje pro sebe, nikdo jiný nedělí se s ním o výtěžek jeho přičinění, každý si vyhledává neobmezeně živnosti, k jakým schopnost a chuť v sobě cítí, žádný zákon, žádné úřady jej v tom neobmezují, každá schopnost, každá přičinlivost jest tam vážena a nikdo se za práci nestydí. Odtud přichází štěstí, vzrůstání a blahobyt Severoamerického Soustátí.

A co ještě mnohem podivnější jest, stálý pokoj, největší jistota jmění a osoby panuje v těchto zemích a ačkoli se tam sbíhají nejnepokojnější lidé z celého světa, ačkoli tam zcela neobmezeně mohou hlásati i nejškodlivější učení, ačkoli tam vedle sebe sídlí vyznavačové na sto rozličných náboženství a ačkoli při tom není tam žádného vojska, žádné žandarmerie, žádných vyzvědačů: přece tam není žádná revoluce, žádné boje občanů mezi sebou, žádná povstání, žádná spiknutí! To všechno jsou následky pravé svobody a zákonitosti!

Mnozí ovšem, kteří neradi svobodě nějakých dobrých následků připisují, snaží se připisovati tento blahobyt severní Ameriky, který upříti nemohou zcela jiným příčinám. Obyčejně říkají, že proto Sev. Amerika tak vykvetá, poněvadž není ještě tak hrubě obydlena, poněvadž prý tam hojnost dobré půdy poskytuje snadno obživu atd. Dále dokládávají, když se jim namítá pokoj panující tam při neobmezené svobodě smýšlení, kdežto i komunista v Evropě co divé zvíře pronásledovaný bez trestu smí hlásati své blouznivé zásady, tu oni říkávají: Nechte jen Ameriku více lidem přeplniti, a uvidíte tam horší nepokoje a různice než v Evropě ba jistý pád a zničení.

To však jsou jenom řeči lstivé, které za pravdu držeti může jenom člověk nezkušený v bězích světa, aneb člověk nemyslíci. Blahobyt Sev. Ameriky nikterak nepochází z hojnosti půdy a z

malého v poměru k ní obyvatelstva, nýbrž jedině z pravé svobody tam panující. Mělkost a bezdůvodnost takových svrchu uvedených řečí nepřátel svobody poznáme velmi snadno.

Pochází z půdy nevzdělané, a byť by jí sebe více bylo, nějaký výnos? To by musely býti nesmírné země středoasiatských Mongolů, na kterých oni se potulují se stády svými, nejbohatší, nejbláženější. Každý i sebe sprostší rozum nahlíží, že jenom ta část půdy výnos dáti může, která se pilností lidskou vzdělává. Byť si tedy v Americe bylo sebe více půdy a sebe méně obyvatelstva, nemůže předce jiná půda nic vynášeti než ta, která je vzdělaná a vzdělati se jí může jen tolik, na kolik postačují síly obyvatelstva. Již z toho tedy vysvítá marnost všelikých řečí, které bohatství a blahobyt připisují hojnosti země. Což pak není ku př. v Sedmihradsku také hojnost úrodné půdy a málo obyvatelstva, proč pak tedy tam nenacházíme to samé bohatství, ten samý blahobyt jako v některém státu Sev. Ameriky, kde jest třeba ještě i více obyvatelů na čtvereční míli než v Sedmihradsku?

Kdo by ale chtěl blahobyt a spokojenost Sev. Ameriky připisovati tomu, že tam lidé více místa mají rozprostraniti se a nepřekážeti jeden druhému, ten jistě zapomněl, neb dělá se jako by zapomínal na to, že se obyvatelstvo všech států Sev. Amerických posud množí, že jsou východní státy velmi hustě obydleny, alespoň tak hustě jako evropské země a že v nich předce při stěhování na západ obyvatelů neubývá, nýbrž ustavičně ještě přibývá. - Marné tedy zůstanou všeliké námitky a pravdou zůstane, že jenom svoboda a dobré státní zřízení příčinou jest blahobytu a neobyčejného vzrůstu Sev. Amerických zemí a jmenovitě ta část a stránka svobody, která k tomu vede, aby každý pokud možná jen pro sebe pracoval, a celý výnos přičinění svého sám pro sebe zaohoval, neživě z toho žádných zahálečů. A k tomu vede především svoboda výroby a svoboda obchodu, když totiž průmysl a obchod buď velmi málo jsou obmezeny zákony aneb docela nejsou.

Jiný rovněž poučný příklad dobrého působení svobody výroby a obchodu a škodlivosti obmezení máme na anglických obilních zákonech. To samé, čeho posud užívali naši fabrikanti pro sebe, totiž veliké clo, obohacovalo dříve šlechtu anglickou z jejich polností, rovněž tak nespravedlivým způsobem. Anglická země, jak známo, nerodí tolik obilí, kolik by pro hojné obyvatelstvo její zapotřebí bylo a jak též povědomo, jest největší část půdy v majetnictví tamější šlechty, která role svá obyčejně v malých částích pachtuje. Majíc v rukou zákonodárství zemské, uměla si způsobiti úplnou záповěď (prohibici) cizího obilí v Anglicku aneb alespoň nesmírné clo na všeliké cizozemské obilí, které by se do Anglicka přiváželo, a tím přivedla ceny obilí v Anglicku na nesmírnou výšku. Jeden následek toho byl, že se v

Angličanech člověk za hrozné peníze sotva chleba najedl a druhý následek byl, že anglická šlechta ze svých polí nesmírné pachtý dostávala. Dlouho trpěl anglický národ pode jhem tohoto strašlivého monopolu, až konečně po velkém úsilí obilní zákony zrušeny jsou a cizozemské obilí do Angličan připuštěno bylo. To bylo pro Anglicko mnohem důležitější než u nás zrušení poddanstva a roboty. Jako nyní naši páni fabrikanti křičí a nařikají nad zkázou „vlasteneckého“ průmyslu, když se clo na cizí zboží snižuje, tak lamentovali tenkrát angličtí lordové nad záhubou „vlasteneckého“ rolnictví v Angličanech, bude-li cizí obilí bez cla neb s nepatrným clem do země připuštěno. Stalo se to předce a jaké byly následky? Žádné jiné, než že Angličané mohli ty miliony, které dříve v drahém chlebě atd, z bůhdarma projedli, nyní na jiné užitečné věci obrátiti, a že - šlechta anglická své pachtý notně snížit musila. Rolnictví anglické neutrpělo ani za mák a kvete jako dříve, a to, co Angličani vydávají na cizí obilí, vynahraňuje se jim od jinud v míře hojně. To samé co byly při obilním monopolu v Angličanech vysoké pachtý šlechty, to samé jsou u nás při velikých clech výdělky našich fabrikantů: oboje na ujmu celku a jen k užitku nezaslouženému jednotlivcům. Kdyby dnes neb zítra u nás cla velice zmenšena byla, získá tím celý národ nesmírně a ani průmysl neutrpí v celku. Jestli sem tam pomine nějaká fabrika, živivší se jen z velikých cel, a dělníci její o práci přijdou, lehko jim bude s nějakou pozorností vlády opatřiti jiná rovněž tak výnosná zaměstnání.

Ovšem že pak této svobodě obchodu přizpůsobena musí být ostatní zřízení země, neboť dáti volný neb skoro volný průchod cizím výrobkům a obmezovati při tom všelijak domácí výrobu a průmysl ... toť jest nesmysl. Proto také vláda čím více cla snižuje, tím více musí osvobozovati domácí průmysl od všelikých pout a překážek, které mu posud volného vzniku nedávaly.

A tak jsme viděli ve dvou jasných a poučných příkladech dobré následky svobodného obchodu a svobodné výroby.

Pozorovatel politický

H. B. Žádný by neuvěřil, jakou práci si naše nynější vláda bere s policejním pátráním a nikdo by v panu ministru Bachovi nebyl před r. 1848 hledal tolik schopností k této vznešené vědě všech absolutních států. Majitelové větších průmyslných obchodů dostali ve Vídni od policie archy, aby v nich naznačili všelike vlastnosti svých podřízených lidí: dělníků, tovaryšů atd. Mezi rubrikami, které vyplniti mají pánové a mistři, jsou také: Náklonnost ke hře; náklonnost k pití, náklonnost k resonírování; smýšlení a chování politické. Tak se měli vlastně mistři a pánové státi denuncianty svých dělníkův a tovaryšů, což ovšem velmi mnozí od sebe odmrštili, pravíce, že jim nic není po tom, jakého jsou lidé jejich politického smýšlení. Tak daleko to již přišlo v Rakousích za časů konstituce! To přec nahlíží každý, že by při takovémto ustanovení nemohlo býti ani za mák důvěry a náklonnosti mezi třídou pracující a mezi podnikateli práce, kdyby takto dělník ve svém pánu, tovaryš ve svém mistru hledati musel - věčného udavatele. - Jest to státnická moudrost? -

- Ost-Deutsche Post vede nyní ostré hádky s tak nazvanou rakouskou Kreutzzeitungspartei aneb se stranou kobylnkářů, jak jsme my ji nazvali. Ost-Deutsche Post vytýká těmto pánům nedůslednost, poněvadž říkají, že císař nemá lid slyšeti, že císař má poroučeti a lid poslouchati a přece proto ale zlehčují ústavu od 4 března, ačkoli ji císař „poručil“ a jak Ost-Deutsche Post velmi ostrovtipně dodává, zcela ze svobodné vůle poručil, vydav ji totiž v nejpevnější pevnosti celé říše, v Holomouci! -Mezi jiným uvádí také tato šlechticko-absolutní strana, co prý znamená liberalismus nynejšího našeho ministerstva, totiž: „aby císař slyšel byrokratii, aby byrokracie poroučela a císař i s národem poslouchali!“ což jim Ost Deutsche Post také velmi za zlé pokládá, v čem ale my jim úplně za pravdu dáti musíme. Vůbec nenahlížíme, proč naše vládní časopisy tak urputně brojí proti této šlechticko-absolutní straně. Jaký jest tak podstatný rozdíl mezi ní a mezi nynější naší vládou? Jaký jest rozdíl mezi libovůlí páně Bachovou a páně Babarczyho neb Wurmbrandovou etc. Libovůle zůstane vždy libovůlí, a jestli nám dnes poroučí dle své libosti p. Bach a zítra p. Babarczy, jest nám vše jedno: my chceme, aby zákon jen poroučel, a aby poroučel všem stejně, jak nám tak i vládě. -

- Při porotním soudě v Tyrolsku strany veřejného násilí, provedeného na jistém muži ze strany liberální, uvedeno jest od soudu mezi polehčovacími okolnostmi také to, že vinníci z kazatelny byli popuzeni! -

- Jak velice jsme záviděti musili našim jihoslovanským soukmenovcům, když Sudslavische Zeitung, jednajíc o stranách v Chorvatsku, praví: „U nás národnost - Bohu díky! přestala již občanstvo na dva tábory dělit, vítězství národnosti naší jest tak úplné, že již nemůže přijíti v pochybnost. Od té doby, co u nás dosáhla národnost náležitě platnosti, přestala býti podnětem k strannictví!“ - Kéž bychom také my v Čechách mohli již podobným způsobem se těšiti!

- Jistý dopisovatel z Liberce do jedněch německých novin Pražských s patrnou nelibostí se diví, že výbor městský v Liberci žádá na úřednicích obecních známost obou jazyků! Komu z nás napadlo by jen diviti se tomu, že se od obecních úředníků v českých městech žádá známost němčiny? Inu, daleko jsou tedy ještě naši Němci za námi pozadu v citu slušnosti pro národní rovnoprávnost!

- V ministerstvě vnitřních záležitostí, s kterým spojena jest také policie, má býti obsazeno ještě mnoho míst a poněvadž prý „důležité“ povinnosti jejich žádají všeliký „ohled“, nezdá se prý býti přiměřená cesta vypsati na tato místa veřejný konkurs! - Jaká by to mohla býti důležitá, všeliký ohled žádající zaměstnání úředníků, aby bylo zapotřebí potají je dosazovat! -

- V Miláně zase již mají z brusu nový přestupek, vojenské soudy trestají lidi, kteří jiným zrazují kouření na ulici. - Ve Vlaších totiž opět si uminili nekouřiti a na ulicích nekouří již nikdo skoro než vojsko. - Divné sjednocené Rakousko! Zde sem tam vojsko zabraňovalo a zabraňuje časem na ulici kouřit a ve Vlaších zase vojsko stíhá lidi proto, že nechtějí kouřit na ulici!

- Časopisy francouzské zhusta se již o tom zmiňují, že socialisté a radikalisté ve Francouzích při nastávající (v Máji 1852) volbě nového presidenta francoouzské republiky chtějí dáti hlasy své generalu Cavaignacovi. Stane-li se to, jest rozhodnut nepochybně osud svobody evropské, neboť sobě ty vlády, které nyní k absolutismu směřují, však do té doby zcela zřejmě vystoupiti a celý svůj záměr odhaliti nedůvěřují, zajisté nebudou troufati za presidentství Cavaignacova zrušiti zřejmě konstituci. Cavaignac jest muž pevné povahy a svobodě oddaný a socialisté francouzští chybili velice, že jemu hned při prvním volení presidenta své hlasy nedali, nýbrž v marném přepjatství svém pomohli k vítězství reakci. Zajisté by byly nyní záležitosti evropské v jiném stavu, kdyby se byl místo L. Napoleona Cavaignac stal presidentem.

Gleiches Recht für Alle!

H. B. „Stejné právo pro každého“, toť jest heslo, které alespoň naše nynější ministerstvo vyvěsilo co korouhev svou. Jak dalece se dle této zásady opravdu řídí, to víme všichni tuze dobře. Tentokrát uvedeme jen jedinký příklad, náležící do područí ministerstva církevních záležitostí a osvěty. Již dříve jsme se zmínili o tom, kterak náš pan ministr Thun jest katoličtější než ultramontáni, kterak samy církevní časopisy a mezi nimi známý Kath. Blatt aus Mähren neschvalují rozkaz ministra Thuna dle kterého bývalému katolickému knězi, byť by i k evangelické víře přestoupil, dovoleno není platné manželství.

Tak daleko to přišlo s liberálností naší nynější vlády, že její časopisy musejí vyvraceti liberální zásady od ultramontánů pronešené, a Vídeňský Denník co ozvěna hr. Thuna ve dlouhém článku vyvrací zásady pronešené v Kath. Blatt aus Mähren dle Neue Sion a zastávati musí pana ministra proti ultramontánům ve věcech církevních.

Poučné bude ve mnohých ohledech přečísti si onen článek Víd. Den., který zde následuje:

V „Katholisches Blatt aus Mähren“ (horlí Vídeňský Denník) čteme v čísle 13. následovně:

„Nový zákon byl prohlášen, kterým se katolickému knězi, jenž k některému jinému vyznání přistoupil, zapovídá uzavírati sňatek manželský. - Je-li pak zákon takový rozumný, času přiměřený a též spravedlivý? - Stát zaručuje svobodu církve a náboženství, proč nezaručí též svobodu svědomí? Stát odřiká se nadporučenství, jež dříve nad církví byl provozoval, k čemu tedy tento zákon? Kněz se ovšem při vysvěcení přísahou k coelibatu zaváže, co ale jest státu po tom, proč míchá se do svědomí poddaných svých a dělá se vykladačem dogmatiky a morálky?“ - „Co se obmyslí takovým zákonem? Zamezení odpadlictví a spojených s ním pohoršení. První se neuskuteční a druhé stane se ještě větší příčinou souložnictva“, atd. atd.

„Čtouce tato a podobná slova v Kath. Bl. a. M., měli jsme z počátku za to, že je ctěná redakce bezpochyby jen proto z „Neue Sion“ do svého listu přijala, že proti nim rázně vystoupiti chce. Naděje nás ale v ohledu tomto zklamala. V dotčeném čísle 13. nenalezli jsme ani nejmenší zmínky o tom, že by náhledy tyto byly falešné a jednostranné a opětné pomlčení o nich v následovném čísle 14. přivádí nás k závěrce, že ctěná redakce dotčené mínění sama sdíleti musí, jinak by sice proti němu již byla vystoupila, aneb aspoň celý text ve svém listu bez poznamenání byla neotiskla. Pokládáme tudíž za svou povinnost, opřítí se proti takovému rozumování. Možná, že se jisté straně zalíbí za touto příčinou o nás povídati, že co politický

list katoličtější býti chceme než samý „Kath. Bl. a. M.“ Na to ale již napřed odpovídáme, že skutečně naše vřelá snaha jest, abychom nejen slovy, nýbrž i skutky pravými katolíky byli. A kdyby se snad straně liberální zachtělo nás opět jaksi opovržlivě jezuity a ultramontány nazývati, my jí tu radost kaziti nebudeme, vědouce, že radikálům a liberálům obyčejně musívají fráse a nadávky z tísně vypomáhati. Přístupme k věci.

„Stát zaručil svobodu církve a náboženství, proč nezaručil také svobodu svědomí?“ táže se „Neue Sion“ a „Kath. Bl. a. M.“ jí přisvědčuje. Otázka tato nepřekvapila by nás, kdyby jí byl obecnstvu předložil některý z přívrženců Rottkových aneb snad některý z četného hejna novinářů rakouských, jenž svůj indifferentismus ve věcech náboženství a svou zášť ku katolicismu marně hledí ukrýti pod zástěrou, jako by hájili svobodu náboženství: naivnost ale, s kterou se Kath. Bl. na něco takového tázati může, pokládáme za smutné znamení, poněvadž za to máme, že otázka tato, nechť již z těch neb oněch úst vyjde, vždy buďto voltairstvím neb aspoň febronianstvím zapáchá.

„Svoboda svědomí!“ V ústech pravého katolíka jsou slova tato nejen pleonasmus. nýbrž i nesmysl. Katolík pokládá svědomí své za hlas Boží a svoboda nezáleží pouze v tom, že člověk něco činiti může, nýbrž také v tom, že člověk ledacos činiti nepotřebuje. Není-li tedy svoboda svědomí v ústech katolíka nesmysl, následuje z toho, že stát, jenž svobodu svědomí zaručiti má, povinen jest každého hájiti a chrániti, kdo svědomí - tento hlas Boží - slyšeti nechce, t j. kdo n. p. prostopášným životem tak hluboko klesl, že si z největšího zločinu žádného svědomí nedělá, quod est absurdum, po česku to je lež až se tmí. A nejste-li katolíci a vykládáte-li si svědomí podle mudráckého způsobu Herbartovského, Hegelského atd., aneb snad každý dle své vlastní choutky: proč jste se již na tom vespolek neusnesli, má-li vám vláda svobodu svědomí Herbartovského či snad Hegelského atd. atd. zaručiti?

„Kdyby „Neue Sion“ a „Kath. Blatt aus M.“ trochu bedlivěji v genealogii této „svobody svědomí“ byly nahlédly, jistě že by se jí tak vřele byly neujímaly. My se zde ovšem do vypravování této genealogie pustiti nemůžeme, za to se ale osmělíme dotčené dva listy na to upozorniti, jak výborně se tato zásada hodí k učení novověkých filosofů německých, kteří svůj systém za náboženství vydávají, kteří svůj rozum na nejvyšší tribunál vyvyšují a kteří písemní a ústní zjevení Boží, jak nám je církev katolická zachovala, jen k tomu potřebují, aby mudráckým překrucováním a jednostranným jeho rozprádáním chudobu svého rozumu co do původnosti ukryli. A což by ta „svoboda svědomí“ posléze též nějaké takové mixtum compositum z některé výpovědi církve katolické a z rozumu reforemací Lutherovou

„uvolněného“ byla?! - Revenons a nos moutons. „Stát odřekl se nadporučensství, jež dříve nad církví provozoval, k čemu jest tedy tento zákon?“ atd. Kdyby nám tuto otázku někdo jiný byl předložil, pomysleli bychom si: „Ty chlapíku jsi si zajisté jednoho z bývalých poslanců na sněmě říšském, který Rottkův státní slovník obyčejně s sebou do sněmovny nosil a nejednou z něho na tribuně odříkával, za vzor oblíbil a chceš nám nyní také tou moudrostí Rottkovskou imponovati.“ O „Kath. Bl. a. M.“ bychom se toho byli nenadáli, že takovéto fráse, z moderního francouzského pseudokonstitucionalismu vzaté, obecnstvu bude předkládati.

„Kath. Blatt“ domáhá se nyní toho, jak ze svrchu uvedených slov vysvítá, aby církev katolická v Rakousku všeho nadporučensství se strany státu zbavena zůstala, nýbrž také toho, aby stát rakouský žádným zákonem aneb nařízením úctu k církvi katolické nehájil, zkrátka aby poměr mezi státem a církví katolickou v Rakousku tentýž asi byl, jak to v Severních Obcích Amerikánských, ve Francii a v Belgii spatřujeme. To ale jest, jak za to máme, jedna z hlavních stránek pseudokonstitucionalistů, kterým nyní v Prusku „die Eigentlichen“ říkají, že rozličné státy na jedno brdo zříditi mermomocí usilují, neberouce ohledu na to, že jejich historické, zeměpisné a jiné poměry rozdílné jsou a tudíž i rozličnosti ve svém zřízení a ve své správě vymáhají.

„Nás není tajno, kterak velká většina, možná že všichni katoličtí kněží v Americe, vzkvět a šíření se katolicismu v tamních Spojených Obcích z nemalé části též tomu připisují, že tam církev katolická od státu úplně rozloučena jest, že jí vláda v ničem neporoučí, aniž jí v něčem nápomocna jest. My též víme, že v Belgii katolické kněžstvo samo na to doléhalo, aby tam církev od státu úplně byla rozdělena a že tam rozloučení toto na ten čas velkých výhod katolické církvi přineslo. U nás v Rakousku jsou jiné poměry než v Severní Americe a v Belgii byly a třebať by profanisace státu církvi katolické v Rakousku v celku a konečně jakož sami věříme na ujmu nebyla, musíme se předce za to jakožto katolíci velmi styděti, když se s naši strany na profanisaci státu rakouského doléhá.

„V Severních obcích Amerikánských bylo jádro obyvatelstva z většiny protestantské. Dejme tomu, že by tam byli stát neprofanisovali a že by protestantismus podobných výhod byl podržel jako v Anglicku. Nebyla by tam v tomto pádu církev katolická nyní podobný boj musila vésti, za touže příčinou jako nyní v Anglii vede, nebyl by boj tento mnohem krutší? Že by v něm církev katolická konečně předce byla zvítězila, tak jako že v Anglii katolicismus nad protestantismem konečně zvítězí, o tom ani dost málo nepochybujeme; boj ale, kterým si církev katolická vítězství nad protestantismem v Americe zjednává, jest ušlechtilejší a národu

vzdělaného důstojnější a církev katolická může tam snad za tuto cenu profanizaci státu dočasně snášeti, zvláště když sama ji byla nezpůsobila.

„V Belgii hlasovala strana katolická sama pro profanizaci státu. Možná, že k tomu vliv francouzských konstitucionalistů ledacos přičinil; hlavní však příčina toho byla zajisté ta, že se, majíc v živé paměti všecka pronásledování se strany státu a vlády protestantské, za tuto cenu z okovů febronianských vykoupila. Jí nezbývalo nic jiného, než buďto svoliti k profanizaci státu, aneb se dát vtěsnati v okovy febronianské.“

„A kterých podstatných příčin máme my katolíci v Rakousku, abychom na profanizaci státu dolehali, abychom jej charakteru katolického zbavili? Církev naše sprostěna jest synovskou péčí bohabojného mocnáře okovů febronianských a na Vás, služebníci Páně, bude nyní nejvíce záležeti, dovedete-li jí v celé říši rakouské pomocí Božskou, která Vás zajisté nemine, když za ni prositi budete, vítězství zjednati!“

„Stát rakouský byl od počátku stát katolický, mocnáři našemu dán byl před dávnými časy titul panovníka apoštolského a nyní by se to k vůli modernímu konstitucionalismu francouzskému zrušiti mělo, k vůli theorii, která již přes půlstoletí s národem francouzským hůř než čtvrtodenní zimnice lomcuje a jej víc a víc v osidla indifferena nemravnosti zavádí? Stát by se neměl toho všimati, jaké svědomí kdo má a měl by k tomu lhostejně pohlížeti, když kněz odpadlík smlouvu s církví svatou, s Bohem učiněnou, ruší, když „v svatokrádežné manželství“ vstupuje a rodinu založiti chce na základě sňatku, na kterémž „kletba Páně,“ jak Kath. Bl. sám praví, spočívá?“

„Což neví Kath. Bl., že právo teprv v lůně církve katolické na základě zjevení Božího mravné podstaty dosáhlo, což neví, jak marna byla a jest snaha právníků vyvoditi podstatu práva z pouhého rozumu lidského? Profanizace státu rakouského, zbavení jej charakteru katolického nebylo by nic jiného, než provolání, že právo konečně nic jiného není než násilí! A jakým právem bude napotom Kath. Blatt žádati, aby stát civilní manželství neuznával, když sňatek křivopřísežných kněží za platný uznati má? Není takovýto sňatek stokrát horší a pohoršlivější než civilní manželství?

„Co se konečně toho týče, že by menších pohoršení bylo, kdyby stát takovýto sňatkům žádných překážek nekladl, vzhledem toho odkazujeme Kath. Bl. na dějepis církevní, aby se tam ze skutečných dějů přesvědčil, že povolnost ve věcech církevních a mravních zlé

nezabrání a pohoršení nezmírní. - Pravdu sobě mluvmé, dobře spolu bud'me. Amicus Plato, magis amica veritas.“ -

Tak mluví Víd. Denník nepochybně - z duše pana ministra osvěty! Ano, pravdu sobě mluvmé, dobří spolu bd'me! To tedy není profanisace státu, když zabraňujete člověku mítí své přesvědčení o náboženství? Když jej křivopřísežníkem jmenujete, proto, že má nyní jiné přesvědčení než před lety? Proto sebe jmenujete pravými katolíky! O vy praví katolíci! kéž Vás je možno přesaditi jen na několik let mezi mahomedány neb do Japanu, kde mají rovněž tak „pevné“ přesvědčení jako vy, a zacházejí s katolíky rovněž tak „bratrsky“ jako vy, mužové boží, s nekatolíky zacházíte! Voltairianství, febronianství a čím vším házíte vy věční fabrikanti kacířů! A jakými hrdými tvrzeními na zdařbůh zaslepujete oči nevědomých! Anglicko se stane katolickým! Sev. Amerika se stane katolickou! - počkejte, až se to stane a pak mluvmé, ale nechlubte se před časem. A jestli psáno stojí, že bude jeden ovčinec a jeden pastýř, nemyslí se to o vašem nadutém nesnášenlivém učení, kdežto ustavičně se hryzete, nýbrž jedině o té snášenlivosti, kterou neznáte a kterou potupně Voltairstvím jmenujete. Nikdy zajisté nebudou lidé jednoho smýšlení, kdo to myslí a věří, rouhá se Bohu a důstojnosti lidské, neb žádá, aby byli lidé špalky (a ani špalkové nejsou jeden jako druhý!) Možné ale jest a tuším se navzdor vám docílí, že lidé rozličného mínění nebudou sebe proklínatí a sežírati a do pekla odsuzovati, nýbrž bratrsky snášeti - a to jest to, co znamená jeden ovčinec a jeden pastýř!

Rozbírati ostatně všechno to, co zde Víd. Den. uvádí a začez jej sám Const. Blatt aus Böhmen nad míru ostře odbyl, nedržíme věru ani za potřebné, každý sám čta jeho slova, pozná ovoce sektářské nadutosti. Nám dosti jest na tom, že se Víd. Den. mezi řečí sám (nepochybně v zapomenlivosti) nepočítá již ani mezi liberální - bezděčné to vyznání, nám dosti jest na tom podotknouti, že lidé, kteří hlásajíce slovy rovnoprávnost, katolickému knězi, který k jiné víře přestoupil, ani práv, neřku-li občanských, nýbrž i člověčích, dopřáti nechtejí, že, pravím, lidé takoví, hodni nejsou, aby se s nimi kdo do rozumné rozepře pouštěl.

Pozorovatel politický

H. B. V Lloyd od 16. dubna čteme mezi denními zprávami takto: „Majitelové lesů jsou dle nedávno vyšlého nařízení od všeliké kontribuce osvobozeni Jak se praví, má toto nařízení ten účel, aby se lesnictví zmohlo.“ Podobným způsobem mohlo by se říci, že majitelové polí se osvobodí od všeliké kontribuce, aby se hospodářství zmohlo! Jestli tato zpráva v Lloyd, čemuž ani věřiti nemůžeme, jest pravdivá, pak věru jest již všechno možné u naší vlády. Lesy vysvoboditi od všeliké daně! Kdo jest majitelem lesů? Nenesou lesy žádný užitek? Každý chud'as musí ze všeho, co jen jméno má, daň platiti a jen ty ohromné míle lesů ponese čistý užitek beze všeho poplatku k všeobecným obtížem státu? O rovnoprávnost! o stejnost před zákonem! o rovné právo pro všechny!

- Ten samý „ctihodný“ Lloyd takto píše nedávno o porotních soudech: „Byli jsme již po dlouhý čas němými svědky radosti a nadšení, s kterými se uvítalo zavedení porotních soudů v Rakousku. Znajíce z dávných zkušeností znamenité i špatné stránky tohoto ústavu (!!), které se objevují v zemích, kde již dávno tyto soudy jsou uvedeny, věděli jsme, že tím více se ukáží v zemi, (rozuměj u nás, red.), která se teprve vzdělati musí pro takové ústavy. Již nyní stane se porotě u nás lepší vděk, když se mnohé překážky její, dobrému působení v cestě stojící, odstraní, než když se bez ohledů vychvalovati bude. Patrně jest, že mnohá rozhodnutí poroty nebyla spravedlivá, že velké zločiny časem méně potrestali než malé přestupky, že nesrovnalost mezi proviněním a trestem nyní strašlivým způsobem se zmahá, že veřejné soudy až dosud méně sloužily k utužení smyslu pro právo, než k ukojení jisté nenasytné chuti po skandálech že mnoho zlého tím povstalo když se veřejnost soudů skrze veřejný tisk ještě více zmnohonásobnila, že konečně jedna třída porotců, která čas svůj k vlastní živnosti potřebuje, mnoho ztráty utrpí povinností porotnickou.“ Pročež myslí Lloyd, aby se zavedl větší census, aby prý jen bohatí a také vzdělaní lidé byli porotníky, aby prý přístup do veřejných soudů jistým třídám obyvatelstva byl zapovězen! neb více ztížen, aby dovoleno nebylo veřejné soudní jednání tiskem bez obmezení rozšiřovati!! -

Každý nahlíží, že není nic příjemného překládati do poctivého našeho jazyka takové řeči Lloyd, ale přece jsme se, ačkoli s ošklivostí, podrobili této práci, jen aby čtenářstvo naše naučilo se znáti tyto faryzejské praktiky. Nic skoro, nic nám nezbylo z ústavy než veřejné soudy a porota, nyní již počínají i tyto podemílat. Jaké tu těžkosti nacházejí ve veřejných soudech a v porotě. Nepochybně by tak Lloyd rád aby jen oni majitelové lesův, od všech daní osvobození, byli porotci, pak by ovšem lehce odsoudili každého, kdo takové od daní

osvobození za nespravedlivé prohlásil. To tak jest směr podobných faryzeů, veřejnost soudův a porotu radit zrušiti výslovně nemají nyní ještě smělosti, proto chtějí, aby se jméno nechalo, víc ale - Jakožto příjemnou novinku k svátkům nám ohlašuje Osterr. Corr., že budou všechny přímé daně o 5 procent totiž o groš ze zlatého zvětšeny v zemích, kde se vyvazování gruntů koná.

Spicilegium z Vídeňského Denníka

H. B. Půjdou-li věci u nás stejným krokem dále jako posud, bude muset nepochybně každý Čech, jenž nemiluje byt v pevnostech a káznících, zrovna tak smýšleti jako Vídeňský Denník. Opatrnost, milující dobré přípravy na všemožné pády, káže nám tedy již zavčas připravovati se k takovému patentírovanému smýšlení; pročez také, chtějíce posloužiti obecnstvu a usnadniti tuto přípravu, sbíráme jednotlivá kvítečka voňavá, která vypučí časem tu a tam v kypré půdě tohoto Rakušana. Mnohá z těchto kvítek snesl Vídeňský Denník sám z nejrozmanitějších končin celého světa s pilností a vytrvalostí neobyčejnou; jak kdekoli na jihu, na severu, na východě neb západě vykvete nějaké nové poupě „dobrého smýšlení“, již se hned objeví v oulu Denníkově.

V čísle 91. Vid. Denníku silně voní španělský kvítek, kus řeči „proslulého řečníka Donosa Kortes, markýze de Valdegamas“, kterou držel ve Španelské sněmovně a z nížto nejpěknější kousek takto doslovně zní:

„Všeliká pravá civilisace vzniká z křesťanství; což jest pravdou v té míře, že se všechna civilisace toliko v pásmu křesťanském shledává; mimo toto pásmo není civilisace, jest sama surovost, a před křesťanstvím nebylo na světě ani jednoho národu civilisovaného. Ani jednoho, pánové; neboť národ řecký a římský nebyli civilisovaní, byliť vzdelení, což jest ovšem něco jiného. Vzdělanost jest povrchním leskem civilisace. Křesťanství civilisuje svět; - onoť jej civilisovalo způsobem trojím: tím, že vrchnost vyhlásilo za nedotknutenou, poslušnost za posvátnou, sebezapírání a obětovnost, či lépe mluvíc, lásku za božskou. Takto křesťanství národy civilisovalo. Nyní ale - a v tom záleží rozluštění veliké úlohy této - nyní ale idey nedotknuté svrchovanosti, posvátného poslušenství a zbožné obětovnosti vymizely za našich dnů ze společnosti občanské, nacházejí se ve chrámech kde se vzývá Bůh spravedlivý a

slitovný a v táborech vojenských, kde se vzývá Bůh mocný, Bůh války v podobenstvích slávy. Poněvadž církev a vojsko jediné ochraňují nedotknutelnou svrchovanost, posvátné poslušnosti a zbožnou lásku, protož také jsou dnešního dne zástupci vzdělanosti evropské. Nevím, pánové, zdaliž jste sobě kdy tak jako já povšimnuli podobnosti a téměř stejnosti dvou osob na pohled mezi sebou nejrůznějších a nejrozdílnějších, totiž podobnosti mezi knězem a vojákem: ani kněz, ani voják není sobě živ, není živ rodině své; oba slávu pokládají v zapírání sebe, v obětování se. Úřadem vojákovým jest, aby hájil neodvislost občanské společnosti; knězi náleží hájiti neodvislost společnosti náboženské. Kněz povinen jest umřít, život položit za ovce své dle příkladu pastýře dobrého; voják povinen jest jako dobrý bratr život svůj položit za bratry. Pohlédnete li na přísné živobyčí kněžské, spatříte ve kněžství pravou službu vojenskou a tak skutečně jest; povážíte-li posvátnost služby vojenské, ve vojenství spatříte pravé kněžství. Což by bylo ze světa, z civilisace, z Evropy, kdyby nebylo kněží a vojáků.“

Staří Římané a Řeci nebyli tedy civilisovaní a proč? Proto že nedrželi vrchnost za nedotknutelnou, poslušnost za posvátnou, sebezapírání a obětovnost, či lépe prý mluvíc, lásku za božskou! O ty statečný hidalgo Done Donose Kortesi de Valdegamas y Mancha! Psi ale starých Římanů a Řeků byli jistě civilisovaní, neboť tyto psové měli dozajista všechny ty tři svrchu uvedené vlastnosti, které žádáš k civilisaci! O vy výborní křesťané! nic jiného, nic lepšího jste nenašli v křesťanství, jen tu poslušnost a obětovnost, jen tu neobmezenou úctu k vrchnostem! Za našich dnů jsou tedy nejcivilisovanější národové Kytajci, Lamaité, Mongolové, Negři, neboť u nich kvetou nejvíce ony tři vlastnosti a nejméně civilisovaní jsou obyvatelé Sev. Amerického Soustátí, pak Belgičané, Švýcaři, Angličané atd.! O pane de Valdegamas! takový jest již svět, že každá vrchnost chce držána býti za nedotknutelnou, ale své poddané drží za velmi dotknutelné; takový jest již svět, že každý, kdo poroučí, chce, aby poslušnost byla posvátnou; takový jest již svět, že leckdo by rád, aby jiní sebe zapírali a obětovali pro něho. Tak chytří (neb jestli chceš civilisovaní) byli již mnozí lidé před počátkem křesťanského náboženství! - A ta podobnost mezi knězem a vojákem! Jenom kněží a vojáci drží civilisaci, drží svět, drží Evropu! My všichni ostatní bouráme civilisaci, svět a Evropu a - Vídeňský Denník! Krasné to komplimenty! Štěstí ještě, že nám všem, kteří kněžími a vojáky nejsme, pan de Valdegamas a jeho Vídeňský Sancho Panza ještě v čas pověděli, jací jsme zlosynové, abychom se ještě mohli dáti na pokání a vstoupiti všichni buď do stavu kněžského neb na vojnu!

Ku konci dávají ještě pan de Valdegamas a Vídeňský Denník naučení Anglicku, že musí ke katolictví přistoupiti, chce-li se udržet: neboť prý „radikálním lékem proti revoluci a proti socialismu jest jediné katolictví, poněvadž jediné učení katolické naprosto čelí proti učení revolučnímu a socialistickému.“

Francouzsko ale tak dalece již ztratilo všechnu lásku u těchto pánů, že ani již Francouze nechťi uznávati za národ, pravice: „Francouzsko druhdy bývalo národem velikým; nyní již národem není: stalot' se ústředním klubem v Evropě.“

Ubohé Angličany! ubohé Francouzsko! co z vás bude bez rady a bez pomoci Vídeňského Denníka a Dona Donosa Kortese de Valdegamas!

V tom samém čísle 91. Víd. Den. uvádí nam jeden dopisovatel z Moravy celou řadu mužů schopných na Moravě, kteří by mohli jako liguriani missie odbývati -rozumí se ovšem vždy jen pod řízením některého Otce Liguriána. Píšet' takto: „Pisatel článku tohoto sám bez dlouhého přemýšlení jmenovati může církevní spisovatele: „Mluvnictví a zjevení“, spolu také „Výkladův k epištolám Kutnohorským“ - spisovatele „Vědy, národnosti a církve“ - spisovatele „Zrcadla Maličkových“ a dopisovatele do církevního časopisu „Cyrill a Method“ - dopisovatele do církevních časopisů z Ivančic. Známe tři redaktory „Hlasu kat. jed.“ - spisovatele „Dějův sv. kat. církve“ a vydavatele „Bibliotheky kazatelské v Brně“ - jakož i jeho spolupracovníka na vinici Páně - - - a což by se jich ještě napočítati dalo v diecesi naší!“ - Moravo, Moravo, Moravičko milá! kterak ti závidíme tvou „civilisaci!“ Moravo, Moravo, Moravičko moje! o jaké to děti rodí půda tvoje! Tolik schopných mužů kteří by mohli pod vůdcovstvím liguriánů odbývati missie!

Hned na to v čísle 92 nám ale naproti tomu přináší Vídeňský Denník zase tuto zprávu: „Redakce „Hlasu katolické Jednoty“ v Brně při příležitosti zprávy, že „Blahověst“ zaniknouti má, dokládá, že podob ý osud snad očekává spíše dříve nebo později také „Hlas jednoty katolické“, poněvadž při vší své láci s velkou potkává se netečností jak v Čechách, tak na Moravě.“

Padám s oblak! Kterak to? Taková civilisace na Moravě a přece zároveň tolik bezbožnosti, že lidé nechtějí čísti „Hlas katolické jednoty Brněnské“, hlas to vlastní pana biskupa Brněnského, hlas to všech oněch svrchu uvedených mužů civilisovaných, kteří jsou schopni choditi pod vůdcovstvím liguriánů po missiích a psáti výklady k „Epištolám Kutnohorským?“

O světě převrácený. Nechceš čísti „Hlas katolické jednoty Brněnské“ a „Blahověsta“, kteří tě cvičí v neobmezené poslušnosti, v sebezpírání, v obětovnosti, zkrátka, kteří tě vedou k civilizaci; a svůdný hlas kutnohorského „Slovana“, té ó věže d'áblovy, nádoby nepravosti, cisterny neposlušnosti, tohoto protivníka vši civilizace, toho čítáš, navzdor všem zákazům v obleženostech, navzdor všem konfiskacím, žalobám, soudům a stíhání! O Jeruzaleme! Jeruzaleme! Tak lamentovali mužové civilisovaní a zarmoucení jejich bylo veliké.

Tu však se ozval hlas od Kutné Hory řkoucí: „Hlase Brněnský! kde jsi?“ A „Hlas Brněnský“ odpověděl: „Tu jsem, pane!“ A onen hlas kutnohorský pravil dále ku „Hlasu Brněnskému“. „Doufej, synu! básnictví tvé tě uzdravilo! Ty jsi napsal v posledním čísle svém r. 1849. tento pentameter: „My nejsme ten dobytek, my synové jsme Boží!“ A proto nezahyneš, neboť jsi našel milosti přede mnou. Učiň, co tobě dím a nezahyneš! A „Hlas Brněnský“ odpověděl řka: „Slyším, pane!“ Tedy hlas kutnohorský mluvil dále řka: „Synu, opásej bedra svá a předstup před stolicí knížat světských a rci jim: „Aj, vy jste obehnali hrází velikou kralovství uherské a Halič, také Prahu a celé okolí její zatarasili jste, aby tam neměl přístupu hlas volající na poušti v Kutné Hoře. Změkčete tedy tvrdost srdcí svých, odstraňte hráže a zákopy, které jste učinili a dejte volný přístup hlasu Kutnohorskému všude, kam jej vítr zanese, nenařizujte služebníkům svým, aby jej pronásledovali.“, - Zkrátka tedy prosaicky a zřetelně beze všeho básnictví mluvíc, ať nám mužové „Hlasu Moravského“ vymohou, aby „Slovan“ svobodně mohl jíti do Prahy, do Haliče a do Uher atd. a aby se vláda proti „Slovanu“ vůbec jinak nechovala, než se chová k „Hlasu Brněnskému“ a k „Blahověstu“: a my s vděčností za to zavazujeme se vytrhnouti „Hlas“ a „Blahověsta“ z propasti časného a věčného zahynutí, totiž tisknouti a vydávati je na svůj vlastní náklad! Vy oba „Blahověst“ a „Hlas Brněnský“ vejdete se pod plášť opravdivé (třeba ne poslušné a ponížené) křesťanské lásky „Slovana“, jenž není tak skoupý jako vaši hierarchové, kteří vás své věrné sluhy hladem umíratí nechají, jenž také není tak bázlivý jako knížata světská, která svým protivníkům násilně ústa zamykají. Hlas „Slovana“ nebojí se vašich hlasův, on nebojuje sochorem ani pouty ani hrůzou ani peklem, nýbrž jen věčně jasnou a věčně vítězíci pravdou.

V jiném zase čísle Víd. Den. (90) vypravuje nám kdosi z Brna o rozličných zázracích, které způsobily liguriánské misie na Moravě. Jeden soused smířil se s příbuzenstvem svým, s kterým dříve v nesvornosti žil pro jakési dědictví. Jedné vdově v Jiřicích navrátil zloděj obměkčený missionářskou výmluvností ukradené peníze až na 5 zl. 8 kr. víd. čísla, které slíbil dodati později. Osmero podobných navrácení známo prý jest osadníkům tamějším, avšak je

pan dopisovatel ani na zlaté ani na krejcary, neuvádí. Kolik podobných zázraků způsobily již soudy, kolik žandarmerie? A jak by to špatně stálo se světem, kdyby jenom liguriánské missie byly jediný prostředek proti zlodějům!

V tom samém čísle píše také Víd. Den.: „Francouzští novináři mohou se nyní notně pyšnit, poněvadž dva státníky za kolegy své dostanou, z nichžto jeden byl předúnorovým konstitučním ministrem a druhý poúnorovým presidentem z brusů nové republiky. Onen sluje Guizot a bude redaktorem časopisu „Assemblée nationale“ a tento jmenuje se Lamartine a rediguje od 8. dubna časopis „Pays“. Slova „mohou se notně pyšnit“ poukazují nám jenom na velikou neznámost Víd. Den. s okolnostmi francouzskými, kdežto není ani žádná pýcha žurnalisty míti za kolegy bývalé ministry, ani žádné ponížení pro ministra bývalého státi se žurnalistou, nýbrž jsou to věci zcela obyčejné, pořád se opakující, tak jak vláda zemská přechází z jedné politické strany na druhou. My u nás pyšnil bychom se ovšem na to, kdyby tak časem svým někteří z našich ministrů stali se žurnalisty (nic není nemožného pod sluncem!) ale pyšnil bychom se jen na to, že by naše strana, přijdouc k moci, jistě neměla zapotřebí ani konfiskovati ani zapovídati časopisy, redigované od některého z nynějších ministrů!

Ještě v tom samém čísle o několik řádků nížeji vypravuje nám Víd. Den. „kterak prý z Francouz přicházejí pořád ještě deputace do Benátek, aby tam svému legitimnímu králi a pánu, jenž se nyní hrabě Chamborský jmenuje, svou úclu vzdaly.“ Proč ten legitimní král a pán Francouzů nejde do Paříže? Co dělá v Benátkách? .- Ubohý Víd. Denník! Co mu ještě všechno naloží na slabá bedra! Konečně ještě, aby pomohl vyhnaným Bourbonům na trůn francouzský!

V jednom článku č. 88. jedná konečně Víd. Den. také o Slovanu. Praví mezi jiným: „Vždyť předce Víd. Denník nemůže mlčeti proti nešvárům, které Slovan tropí v Kutné Hoře na mravní zkázu našeho národu, že k slávě Slovana velmi mnoho prý přispívá to, že tam jest zapovězen, sice prý by bylo již dávno po jeho slávě, kdyby byl dovolen.“ Ti dobří pánové! jaký to tedy snadný prostředek! proč tedy nedovolí Slovana v Praze, aby bylo konec této jeho slávě, proč nedovolí ani redaktoru Slovana přijíti do Prahy, aby také i jeho slávě bylo konec!? Víd. Den. si nepochybně podle sebe myslí takto: „Já Vídeňský Denník jsem všude dovolen a nikde žádný o mne nestojí, snad tedy příčina této mé hubené slávy není žádná jiná, než že nejsem nikde zapovězen.“

Dále praví Víd. Den., „že prý se Slovan s právem neb neprávem sám vydává za orgán veliké prý národní strany,“ tak jako by všeobecně známo nebylo, že jsme se již sami několikrát veřejně a zjevně prohlásili, že zásady v Slovanu projevené jsou jen pouze osobní přesvědčení redaktora a že nemluvíme nikdy ani dle rozkazu ani z plnomocenství jakékoli strany, nýbrž pouze jen na vlastní účet a to sice proto, poněvadž při nynějších teroristických okolnostech žádná organisovaná politická strana se zříditi a působiti nemůže. Když mluvíme ve Slovanu o své straně, myslíme ty, kteří s námi jsou stejného neb podobného smýšlení. Ale jako obyčejně: Finis coronat opus. Vídeňský Denník rozpařiv se konečně, praví, mluvě o národní straně v Praze, takto doslovně: „Při jedněch je rozdíl mezi Slovanem a jimi toliko ve formě, ne v zásadách. Oni se stydí sice znáti se k Slovanu pro nevymáchanost jeho úst, pro nerůdnost jeho způsobů; Slovan prý jim dělá (s odpuštěním) jen ostudu; ale co on chce, chtějí oni také. Slovan to tuze zřejmě povídá, co chce; oni ale by rádi trochu tajili, nebo vyslovovali v jemnějších formách. To ale není ještě žádná „mírnější“ liberální strana, nežli Slovan.“

Již dávno jsme se nevyrazili tak jako z těchto několik řádků Víd. Den., které jsou již samy nejlepším kazijedem proti sobě. Naši čtenáři, majíce příležitost s námi často duševně obcovati, nenašli jistě ve Slovanu ještě nikdy místa napuštěna tak hustými látkami jako jsou „nevymáchanost úst, nerůdnost způsobů, dělání (s odpuštěním) ostudy“, neboť jsme se jistě o nikom ještě na takový neb podobný způsob nevyjádřili a těší nás tedy, že se v předpokojích ministrů ve Vídni zmáhá tak silná diplomatická fraseologie.

V jiném konečně článku porovnává Víd. Den. sebe sám a svou činnost s tak nazvanou prý národně liberální stranou Velice se Vídeňskému Denníku samotnému na sobě to líbí, že vychází (každý živočich raduje se z živobyčí svého) a že také vychází jeho manželka Vesna. Národně liberální straně v Praze vytýká při tom, že ona posud nevydává v Praze žádné noviny. - V tomto druhém punktu se také Slovan docela srovnává s Víd. Den. a diví se skutečně té neobyčejné pohodlnosti našich pánů Pražanů, že posud ani žádný pořádný krok k tomu neučinili. aby v Praze mohly vycházet alespoň české noviny neodvislé, nehledíc při tom pranic na tendenci, jen když by nebyly přímo vládní neb reakcionářské. Kdo chce s vydáváním novin v Praze čekat, až přestane obležení, ten se lehce ještě všeličehož dočká, jen ne novin. Není ovšem žádná radost pod obležením noviny vydávati, zvláště české: ale přece lépe vždy než pod censurou. Že ale Víd. Den. nepřísluší vychloubati se svým vlastním vycházením, kdežto všichni okolnosti jeho vycházení dobře známe, to jest ovšem patrné, ale ještě patrnější jest, že on Víd. Den. nemá právo komukoli vytýkati, proč nevydává noviny.

Orgán vlády, která již tolikero novin nám svou libovůlí pokazila, měl by se alespoň ostýchatí vytýkati nám, proč novin nemáme a chlubití se, že on vychází.

Pozorovatel politický

H. B. Nejznamenitější událost těchto dnů jest ustanovení nové říšské rady a jmenování několika nejprvnějších říšských rad. Jména jejich jakož i hlavnější ustanovení statutu dočtou se čtenářové naši na jiném místě tohoto svazku. Zde musíme podotknouti jen tolik (což ostatně beztoho skoro samo sebou se rozumí), že se zřízení této říšské rady v ničem neliší od všech ostatních kroků nynější vlády. Podle všeho zdá se býti naše říšská rada nějakým příhodným museem pro uchránění všelikých vysokých úředníků, pro které vláda z jistých příčin na dobrý způsob jinak by místa neměla. Ostatně běře se při tom také ohled na národnosti: Vlachové tam mají co svého zástupce jednoho krajana, který řídil proti nim časem svým hlavní vyšetřování a zavírání, Poláci tam mají oblíbeného vicepresidenta svého pp. Kriega, Čechy a Moravu posud nezastupuje jiný než kníže Hugo Salin, známý úhlavní protivník Čechů z průmyslové jednoty ještě před r. 1848. Nejlépe ještě dopadli Maďaři, ačkoli ze zastupujících je dvou párů jeden (hr. Zichy) byl hlavním civilním komisařem při ruské armádě v čas poslední války a druhý též tak tvrdý starokonservativní, přece jsou alespoň oba horliví Maďaři.

Zdá se ostatně, že říšská rada asi málo hluku o sobě nadělá a že jediný užitek její pro nás bude ten, že jí sobě nynější vláda co obtížné závaží zřídila a tak své mnohonásobné těžkosti ještě o jednu zvětšila.

- Vládní časopisy nám přinesly nedávno zajímavou zprávu, že při soudech porotních ustanovení jsou již katové co úředníci státní Jestli to jest také jeden z prostředků, kterým se potřebná u lidu úcta k úředníkům státním upevniti a zvýšiti má - to zapomněli vládní noviny přiložiti.

- Víme, že naše ministerstvo osvěty se zvláštní pečlivostí na to dbá, aby ve školních knihách již za času se mládeži vstípilo to smýšlení, jakého zapotřebí jest, aby byli lidé - spokojenými občany. Nedávno zasáhla tato pečlivost pana ministra také „Čítanku“ p. Zoričiče v Záhřebu, schválenou před tím pro školy od tamější bánské rady za školní knihu. Pan ministr vyjadřuje

se (jak Süds. Ztg. píše) v dopisu k Jelačiči bánu o této knížce asi takto: „Nemohu této čítance stvrzení své udělití, neboť jest psána v duchu nábožensko indifferentistickém (totiž nestranném) a neštítí se na str. 167. Jana Husa postaviti na stejný stupeň se S. Janem Nep. a vzbuzuje národní cit na takový způsob, který se schváliti nemůže. Úkol její má býti, aby vedla mládež k zmužilé opatrnosti a ke křesťanskému sebezapření. Také prý pan biskup Záhřebský (podobný panu biskupu Brněnskému) ohlásil se proti této knížce jakožto přepjaté v národním a indifferentistické v náboženském ohledu. Proto tedy nařizuje p. ministr odstranění této čítanky.“

- Z Holomúckých novin „Neue Zeit“ dovidáme se, že při povědomé missii Tišnovské u Brna (při které se tři lidé zbláznili) také prý nábožný Bměnský pan biskup osobně byl přítomen. Ve chrámu odložil známky své biskupské důstojnosti, poněvadž prý není hoden nositi je v přítomnosti těchto nábožných otců liguriánův a obdržel je po kolenou se šoupaje potom nazpět z rukou oněch nábožných otců. - To by tak byla historia hodící se do čítanky pro děti, která by našla milosti před očima ministerstva osvěty a činíme na ni všechny skladatele podobných knížek pozorny.

- Na vysokých školách Helsingforských v Rusích (ve Finlandech) bylo nedávno 42 studentů s potupou propuštěno. - Příčina tohoto propuštění jest opravdu podivuhodná a u nás k víře nepodobná: byli totiž proto trestáni, že nechtěli jíti na bál. Vicekancléř této university dával totiž bál ke cti 25letého kancléřství cesareviče Alexandra Nikolajeviče (ruští princové již v kolébce dostávají vysoké důstojnosti a řády) a poněvadž tito studenti na bál nepřišli, byli tak potrestáni. - Divné to absolutní vlády: na jejich rozkaz musí člověk brzy se radovat a brzy plakat, nechce-li býti co buřič potrestán!

- Vládní časopisy nám vypravují, že v novém trestním zákonu, který již brzy ohlášen býti má, tělesné tresty (rozuměj rány holí atd) zrušeny jsou, vyjmouc jediné v disciplinární cestě proti nenapravitelným trestníkům, při kterých v čas jejich vězení všechna jiná zostření trestu (jako půst a samota) bez účinku zůstala. - Toť by arci bylo něco chvalitebného, jen že obležení jak známo takové chvalitebnosti bude notně obmezovat.

Při této příležitosti vzpomínáme si, že redaktor „Soldatenfreundu“ (časopisu vojenského) ve Vídni nedávno odsouzen byl pro potupení všech civilních úřadů na 14 dní k profosovi. Tento pán při každé příležitosti vychvaloval nevyhnutelnost a užitečnost tělesných trestův, a divíme se tedy vším právem, proč v tomto pádu u sl. vojenského velitelství ve Vídni o tu milost

nezakročil, aby mu onen trest 14denního vězení raději proměněn byl v 14 ran holí, u něho tak oblíbených.

- Nejnovější Reichszeitung píše takto doslovně: „V Sardinsku stojí věci velmi povážlivě. Ve městě Janově zrušeny jsou všechny svazky pořádku a kázně, zvláště ve vojsku. Viděti jest oficíry a sprosté za ruce se vodící na procházkách“ atd. Nešťastné Sardinsko!

- S podobnou bolestí vypravuje také Reichszeitung o revoluci r. 1848 v Paříži: „Do nejskvostnějších obrazů v královském paláci stříleli kulkami. Se smutkem a zahanbením odvracíme se od těchto upomínek!“ S jakým teprva zármutkem a zahanbením odvrátila by se ubohá Reichszeitung od tech upomínek, kdyby si vzpomenouti chtěla, kterak ve Lvově vypálilo c. k. vojsko universitní bibliotéku a kterak se zacházelo z te samé strany se sbírkami vědeckými v Karolinum v Praze! Právě štěstí, že si Reichszeitung nikdy na takové pády nevzpomíná, sice by k nenahraditelnému neštěstí pro celé Rakousko, zármutkem atd. se umořiti musela!

- „Všechny národnosti jsou rovně oprávněny“, praví § 5. naší ústavy. V Celi ale mezi Slovinci byli nedávno někteří mužové, poněvadž německy neuměli, vyloučeni z hodnosti porotnické!

- My také máme neodvislé soudy. o kteréžto neodvislosti by mohla zvláště redakce Slovana a také veřejný hlas Kutné Hoře ledacos vypravovat. V Sardinsku mají také neodvislé soudy a aby mohli skutečně beze strachu před vládou jen dle svého přesvědčení soudit, zní hlavní ustanovení o této neodvislosti soudců takto:

Soudcové, kteří dosáhli práva neodstranitelnosti (po tříleté službě) nesmějí býti ani úřadu zbaveni, ani od úřadování na čas zdrženi, ani bez svého přivolení přesazeni, ani do disponibility neb na odpočinek dáni, též ne do penze neb s jinými podporami leč v pádech v zákonu naznačených a ve způsobu dle zákona ustanoveného. Tento zákon se bude také v Sardinsku zachovávat!

- Od nějakých dob pozorujeme v Pražských vládních novinách jak českých tak německých zvláštní snahu tupiti Sev. Americké soustátí. Děje-li se to jen proto, aby tím odstrašeni byli všichni ti. kteří se nyní ze všech našich končin hlásí o pasy k vystěhování do Ameriky z nespokojenosti s nynějšími našimi poměry - nechtěli bychom nic proti tomu namítati, neb i my ovšem z jiných příčin než vládní časopisy nepřejeme si; aby náš čilejší lid z okamžité mrzutosti opoutěl vlast v dobách tak rozhodných jako jest nynější, při čem arci doložiti

slušno, že křivé a strannicky předpojaté vypisování cizích zemí vždy zůstane nechvalitebným prostředkem. Děje-li se ale takovéto nepravdivé vypisování Sev. Ameriky v našich vládních novinách z toho ohledu, aby snad takovýmto způsobem odňata byla národu chuť po liberárních ústavech, po zákonité svobodě a nezrušitelném právu jak v Sev. Americkém Soustátí panují: pak ovšem musíme toto směšné snažení jen politovati. Neboť lidé, kteří se o svobodu a právo zasazují a dle kterých se ostatní řídí, mají své povědomosti o Americe z jiných a lepších pramenů než Pražské vládní časopisy a znají také působení svobodných ústav ze zkušenosti historické a očitého přesvědčení mnohem lépe a důkladněji, než aby od Pražských novin dali sobě a jiným jak říkáme x za u malovati!

- Také v Uhrách jest množství lidu chystajícího se na vystěhování do Ameriky - jenom že očekávají až r. 1852, totiž na novou volbu presidenta republiky francouzské, která nepochybně rozhodne mezi absolutismem a konstitučností v Evropě.

- Jakožto policejní agenti k dohlídce na německé zloděje (jak výslovně se praví v dopisu k anglickému ministerstvu zahraničních záležitostí) budou vysláni k výstavě Londýnské z Berlína p. Stieber a z Vídně p. von Felsenthal. - Byla by věru až nepochopitelná pečlivost německých dvou vlád o kapsy jinak dosti nenáviděných Angličanů, kdybychom nevěděli ještě o jiných důležitějších příčinách, které přítomnost naší policie v Londýně nevyhnutelnou činí. Škoda jen, že ubozí Němci na conto této hlavní příčiny tu veřejnou ostudu trpěti musí, jako by až do Londýna krásti chodili!

- Cizozemské noviny nám opět přinášejí zprávy o strašlivém pronásledování těch Kytajců (Chinesů), kteří ke křesťanské víře byli přestoupili. Tajné spolky kytajské popuzují prý venkovský lid k pronásledování jich. Zapalují a drancují jim domy, tak že kytajská policie musela se zbraní se do toho vložit. - Zrovna tedy jako ve Hrádku v podkrajství Novoměstském v Čechách s tím rozdílem, že u nás jsou pronásledovatelé katolíci a pronásledovanými evangelíci - a v Kytaji pronásledovatelé budhisté a pronásledování katolíci! Tak tedy splácejí katolíkům budhisté co katolíci evangelíkům učinili. Kdy asi budou lidé moudřejší v Chině? Kdy asi budou moudřejší v Čechách? -

- Do Südslavische Zeitung píše kdosi ze Slavonska: „Duch je zde velmi dobrý. Každý si přeje pokoj, jenom ne s ozbrojením. Každý touží po penězích, jenom ne po papírových. Každý očekává vyplnění ústavy, jenom ne znovu oktrojované. Každý chce mocnou vládu, jenom ne pouze německou. Každý touží po říšském sněmu, jenom ne s dědičnou pairií. Každý si přeje

chorvátsko-slavonský sněm, jenom ne přepjatý. Konečně jsme spokojeni se vším, co máme na papíře a nespokojeni se vším, co máme ve skutečnosti a sice proto, že obojí jest nanejvýš sobě odporné dle rozumného výkladu. Württenberský král praví zřejmě, že se již nedá vládnout pouhými bodáky proti vůli lidu. Jsme úplně srozuměni s tímto rozumným králem, jenž nezavírá naschvál oči před budoucností.

- Mezi kupci Vídeňskými jest rozšířena zpráva, že kupcovstvo Terstské hodlá všechny své prodeje jenom za skutečné dvacetníky konati, tak jako to až posud všude ve Vlaších obyčej jest, kdežto se bankovky v privátním životě nepřijímají. Jako příčinu toho udávají, že uděleno jest Benátkám opět privilegium volného přístavu a že tudy nastala mezi Terstem a Benátky konkurence, při které by Terst neobstál, kdyby kromě potřebné kalkulace ve zboží také na zřeteli míti museli kupci Terstští vždy se měnící cenu bankovek, kdežto Benátští všechny koupě a prodeje jen v penězích jistých a nezměnitelných, totiž ve stříbře a zlatě konají - Ostatně jest z celé věci velmi patrné, že hlavní původ k tomuto kroku jest nespokojenost Terstu s vládou, že Benátkám opět udělila právo svobodného přístavu: jestli ale Terstští kupci úmysl svůj provedou, dá se lehce nahlížeti, že agio velmi vzroste, neboť každému povědomo, že veliké sumy peněz z celého mocnářství jdou do Terstu za zboží.

- Ostatně ale prý z úst samého ministra Bacha se ve Vídni vypravuje, že vláda mezi 14 dny rozhodný krok učiniti hodlá k urovnání našich peněžných záležitostí. Jaký bude tento rozhodný krok, ovšem posud nikdo neví, my víme jen tolik s jistotou, že tento rozhodný krok má-li k dobrému vésti, nemůže býti nic jiného než propuštění nejméně asi polovice vojska, z čeho by pak nevyhnutelně následovati musela upřímná konstituční vláda ve smyslu většiny národů. K tomuto jedině možnému prostředku neodhodlá se ale tato vláda dobrovolně, a proto víme napřed, že našim financím není pomoci a že každý jiný rozhodný krok povede jen ještě hloub do nesnází.

- Také anglické noviny Times, o kterých se přece nemůže říci, že by smýšlely anarchisticky, praví zřejmě, že rakouský stát nebude míti kreditu dříve, pokud sněmy nesvolá a neodevzdá národům kontrolu nad vydáním státním. - Times tedy zdají se býti s námi toho stejného mínění, že všechny adresy důvěry, zasílané knížeti Schwarzenbergovi, ani o půl procenta nezmenší agio.

- Ost-Deutsche Post, která zachovala věrně předešlou německo frankfurtskou alianci s Maďary, vypravuje nám následující událost. Vládní komisař jedné stolice uherské vyzval

tamější pandury (bývalé policajty v Uhrách), aby přistoupili k žandarmerii, kteří ale onen návrh nepřijali proto, že prý by se styděli v takové uniformě před své ženy předstoupiti. Ost-Deutsche Post vyvozuje z toho potřebu, aby vláda v Uhrách ve všem národních zvykům, jmen, oděvů atd, šetřila, chce-li najíti u národu sympathie a horlí velice proti zanedbávání a nevšímání národních obyčejů. - Škoda, že Ost-Deutsche Post takové pravdy uznává jen u Maďarů a protiví se jim všude u Slovanstva!

- Jeden frankfurtský spisovatel vzal si práci vypočítati, že pruské ministerstvo Manteuffiovo jedenáctkrát oficielně a 33krát polooficielně slíbilo a se vyjádřilo, „že je Bundestag nejen právně a zákonně zrušen, nýbrž že také obnovení jeho jest neslušné a poměrům německým nepřístojné“ -a přece jej nyní toto ministerstvo zase uznalo a svého vyslance tam vypravilo! Kdyby si tak chtěl někdo vzíti práci a spočítati nezdržené sliby jiných ministrů!

- Na dlužní úpisy Mazziniho, o kterých jsme se již dříve zmínili, půjčeno jest v Sardinsku dle zpráv v Times okolo 2 mil. franků.

- Oesterr. Corres. bolestně mluví o nové revoluci v Portugalech a upozorňuje svět na to, že prý Portugaly mají již dávno „tak nazvané liberální konstituční zřízení“ a že tedy přece není schopno způsobiti štěstí a spokojenost národů. Čeho ale - jak se samo sebou rozumí - nejvíce lituje Oest. Cor. jest to, že také vojsko odpadlo od vlády a přichytilo se revoluce. - Musíme totiž k vyjasnění věděti, že mělo Portugalsko posud takovou asi ústavu jako my ji máme.

- Pan Elkert, redaktor novin „Freimuthige Sachsenzeitung“, pod kterýmžto lákavým názvem ukrývá se reakcionařský orgán saských šlechtických absolutistů, jest nyní ve Vídni, kdežto vyjednává prý s rakouskou, hlavně českou¹ aristokracií o založení nějakých novin, sloužících jejím záměrům.

- Nový spisek p. Zsedenyho, jednoho z předbřeznových vůdců konservativní strany uherské, jednající o ministerstvu a jeho vládnutí v Uhrách, byl ve Vídni konfiskován. Konfiskace tato nestala se ani na rozkaz vojenského úřadu ani na rozkaz státního zastupitelství - jak píše výslovně Ost-Deutsche Post. Z této malé události vysvítá celý charakter naší nynější vlády, která se za vojsko schovává, kde chce provozovati neliberálnosti, přece ale časem svým ze své role vypadne a se zapomene. Jakožto klíček k této konfiskaci sloužič za vědomost, že p. Zsedenyi ve svém spisku prý p. Bacha velmi sebral.

- Knížete Mettrnicha očekávají nyní do Vídně na návštěvu. Před nějakým časem byla by tato zpráva způsobila mnoho hluku a obávání na všech stranách, nyní se již nemáme ničeho obávati. Kn. Mettrnich nepochybně již sám se přesvědčil, že jeho osoby ani není již zapotřebí a raduje se nepochybně, že ve svém stáří našel tak schopné mladší substituty.

- F. Z. M. Haynau zamýšlí nyní dvě věci, předně vydati tiskem své pamětnosti a za druhé koupiti si statky v Uhrách. Nic nového pod sluncem, také dobyvatelé Čech po r. 1620 dostali u nás statky.

- Oesterr Corres. píše, že prý politické úřady v Lombardsko-Benátsku dostali rozkaz, aby na žádný způsob netrpěli demonstrace s kouřením tabáku. Jak známo, Vlachové svého opozičního ducha proti vládě jeví tím, že nekouří žádný tabák, jsme tedy žádostivi, jakým způsobem jim budou moci političtí úřadové tuto demonstraci zameziti. Bude-li muset každý odvádět týdně jistou část popele z vykouřeného tabáku nebo několik oharků z cigar, neb bude-li každý zatknut, kdo na ulici nekouří atd.; kdož to může napřed uhodnouti?

- V Uhrách zase vynalezli zcela jiný způsob přestupku a příčinu novou k zavírání. Někteří mladí lidé z lepších domů zavedli totiž obyčej nositi se dle kroje nižších tříd a za to byli v Aradě dílem na ulicích dílem v kavárnách zatýkáni. Jak mnoho starosti a praci si přidělávají ctihodní organové vládní!

- Reichszeitung praví velmi upřímně: „Kdyby L. Napoleon dosáhl prodloužení presidents tví,² měl by znovu na 4 léta moc ve svých rukou; a co to znamená, o tom nás poučil dostatečně čas uplynulý jeho presidentství.“ Tot' věřím, když již za tři léta způsobil tolik reakce, dalo by se dle regula de tri snadno vypočíst, co by jí způsobil za 8 let! Nepochybně by nezůstalo ze svobody a konstituce francoouzské ani stínu a Ludvík N. by se psal z Boží Milosti! Jest ale mnoho lidu, kteří to samé nahlízejí co Reichszeitung a právě proto si toho nepřejí, a mezi těmi jest také, chvála Bohu, víc než polovic vojska francoouzského s generálem Cavaignacem v čele!

- Ve Štyrsku zavádějí tamější ultramontáni spolky panenské, do kterých se přijímají panny od 14 do 40 let. Každá musí slib panenství do rukou kněze složiti a zavázati se k jistým modlitbám, k častým zpovědím atd. Při procesích nosí co vyznamenání mašličku, za to ale se musejí odříci navždy tance atd. Naše vláda, která přece tak ráda všude jest, měla by také

alespoň zapovědit, aby tak mladé holky jako ku př. 14leté atd. nezavazovaly se k slibům, kterým, jsou-li poctivé, v tu dobu ani rozuměti nemají, co v sobě obnášejí!

- Ku konci ještě velmi znamenitou zprávu. Čtyři páni z výboru pro zřízení českého národního divadla v Praze a sice pp. Palacký, Vorovka, opat Strahovský Zeidler a Dr. Daníček přišli tyto dny k panu kardinálu arcibiskupu Schwarzenbergovi žádati též o nějaký příspěvek. Pan kardinál mluvil nejprve o špatném a záhubném vlivu, který divadlo ve Francouzích a v Angličanech na mravnost má a mělo, podotknul dále, kterak prý jmenovitě divadlo české vždy proti církvi brojilo a konec všeho byl, že on, pan kardinál a primas království Českého, nedá nic. - Tuto zprávu máme z pramene zcela jistého a bezpečného. - Mnozí našinci v Praze obávají se, aby to nepřišlo do veřejnosti, poněvadž prý by pak také duchovenstvo celé nechtělo ničím přispívat a jinak k provedení národního divadla účinkovat, obávající se arcibiskupa. - My nejsme toho mínění a naopak právě myslíme, že jest dobře tuto zprávu všude rozšířiti. Časy jsou již nyní, chvála Bohu! takové, že nám více pomůže nenávisť nežli náklonnost pana kardinála. Kdyby byl pan kardinál nic nedal, ale při tom nic neřekl, bylo by nám to více nebezpečné, poněvadž by se dle jeho příkladu řídili mnozí, kteří také neradi co dají. Že ale p. kardinál mluvil, a sice tak mluvil jako svrchu psáno, to nám může jen prospěti. Směr hierarchie objevuje se zde úplně bez závoje, celý svět bude s podivením a s útrpností slyšeti slova pana kardinála a arcibiskupa o divadle, a kdo asi zvítězí v nestejném boji, kardinálové čili divadla, toť lehce předvídati. Ostatně máme z této události opět nový důkaz, že není žádné vyrovnání možné mezi českým národem a hierarchií, a každý, kdo myslí, viděti musí, že nelze dvěma pánům sloužiti, že nelze býti přítelem národa českého a spolu služebníkem hierarchie. Neb hned na první pohled viděti, že slova p. kardinálova o brojení českého divadla proti církvi jsou jen pouhá slova, pouhý plášť, neboť každý ví, že jest nyní divadlo pod censurou, která nepropouští ani slovíčka proti církvi neb lépe řečeno proti hierarchii. Vyplýváť tedy tento krok pana kardinála z toho samého srdce, z kterého vyšla zapověď užívati češtiny při funkcích církevních. - Co tomu asi řekne ta pani chůva, která jeho Eminenci první česky učila?!

Poznámky

1 Aby se nezneužívalo našeho krásného národního jména, mělo by se vlastně říci s böhmskou aristokracií.

2 Což jest zcela proti ústavě francouzské, neboť nikdo nesmí býti dvakrát za sebou presidentem. Red.

Náboženství

H. B. Každý ví, že máme obyčej mnohem častěji než jiné politické časopisy všimati si náboženských záležitostí - a od tohoto obyčeje nehodláme také upustiti, ačkoli se přiznati musíme, že nám z toho mnohem více nepříjemností povstalo, nežli z našich čistě politických článků. Poněvadž si velmi pilně všímáme veřejného smýšlení, není nás také tajno, že leckterý jinak s námi v politických a národních věcech stejně smýšlející, přece se na nás časem svým pro některý církevních věcí se týkající článek rozhoršil. „Kdyby jen nechal na pokoji kněžstvo! kněžstvo bude uraženo a opustí naši národní stranu, seslábneme!“ atd. takové bývají, jak doslýcháme, řeči mnohých vlastenců, kteří snad zcela tak smýšlejí o všech těch věcech jako my, jenom že nechtí, aby se to veřejně řeklo.

My však máme o prospěchu a mohutnosti politických a národních stran docela jiné ponětí, jsouce přesvědčeni, že budoucnost strany nezávisí od přistoupení neb odstoupení jednotlivých osob v té neb jiné době, nýbrž že základ svůj má jedině v pravdivosti a důslednosti svých zásad, svého přesvědčení. Každý vynálezce nové nepochybné pravdy, a kdyby se jí celý svět posmíval, může jen lhostejně na to hleděti, neboť časem svým přece celý svět bude tuto pravdu věřiti, bude se jí držeti jako nyní on sám. Jenom ta strana může míti naději na budoucnost, která se stále důsledně drží zásad pravdivých a třeba jednotlivé osoby této strany za oběť padly mocnějším nepřátelům v době utlačenosti, přece časem svým pravdivé, spravedlivé to národu a člověčenstvu užitečné učení jejich vejde do života co vítěz nad nepravdou a nespravedlností. Toto přesvědčení dodává jednotlivým lidem, o nichžto praví písmo, že nejsou živi pouhým chlebem, zmužilosti, aby, opření o zásady pravé a spravedlivé, vzdorovali mocnějším nepřátelům, nedbajíce mnoho na jejich libovolnou pomstu, starajíce se více o své učení než o své osoby.

Není moudré, není muže důstojné, ba ani není opravdivě prospěšné upouštěti v dobách nepříznivých, v dobách pronásledování od části svého přesvědčení, což ovšem nazývají mnozí chytráci přizpůsobiti se, podrobiti se okolnostem: takové podrobení se okolnostem arci může

jednotlivým osobám něco do kapsy vynésti, nikdy ale nemůže celé straně prospěti, nýbrž trhá ji jen, oslabuje.

Kdo jednou svobodu a právo člověčenstva postavil na svou korouhev co heslo, kdo se dal do boje proti všeliké libovůli, proti všelikému utiskování, ten nesmí snad jenom v jistých věcech chtít svobodu a právo, a v jiných dopouštět libovůli a utiskování: neboť jedna nepravda ze sebe rodi tisíce jiných a jedna libovůle zruší na tisíce práv. Tak také pravda, svoboda a právo v politickém a národním životě neobstojí bez pravdy, svobody a práva v náboženském, a obzvláště v našich okolnostech musí každý, kdo chce přispět k porážení světského absolutismu, bojovat napřed proti církevnímu. Církevní absolutismus jest poduška světského, jeden s druhým stojí, jeden s druhým klesá, a kdo dovede otřásti sloupem libovůle a absolutie církevní, zboří jistě i politickou. - Komu to všechno již z věci samé není patrné, toho jistě zkušenost historická poučiti může, neboť pozorujeme všude, že absolutismus světský nikdy sám sebe nepovažuje za utvrzena, pokud nezavedl a nepojistil také absolutismus církevní.

Budeme zde tedy jednati o náboženství, o předmětu, o kterém se ve světě již nesčíslněkrát jednalo ne bez vášně, a o kterém se také ještě s velikou zuřivostí stran jednati bude: avšak tentokrát umínili jsme si jednati tak, aby nemohl býti nikdo pohoršen buď si on pravověřící jakékoli církve, neboť budeme zcela chladně uvádět neomylné pravdy, které dle našeho přesvědčení každý musí uznati a nikdo nemůže vyvrátiti - -

Především uznáváme jenom dvojí náboženství totiž pravé a nepravé, pravdivé a falešné. Pravým náboženstvím jmenujeme to, které ten, kdo je veřejně před světem vyznává, také skutečně v srdci svém potají věří: nepravé náboženství čili falešné jest každé, které se jen před světem ukazuje, ale v srdci nevěří. Jsme přesvědčeni, že mnohem důležitější a užitečnější jest tento rozdíl činiti v náboženství, nežli jak se to posud děje podle církví. Já alespoň bych neřekl nikdy, že katolík, jenž sice pokřtěn jest a všechny obyčeje katolické církve veřejně koná, v srdci svém ale katolickému učení nevěří, má pravou víru: ovšem ale řeknu, že ku př. mahomedán, jenž opravdu a upřímně věří svému náboženství, pravověřící jest. Jistě jsou si vyznavači nejrozmanitějších a nejrozdílnějších vír, kteří opravdu a upřímně každý své náboženství v srdci věří, mnohem bližší mezi sebou, nežli dva vyznavači jedné církve, z kterých jeden upřímně věří a druhý jest pokrytec.

Pro pravé náboženství nastane teprva tenkrát nejpříznivější doba, až bude největší tolerance (snášlivost), až náboženství zcela odtrženo bude od veřejných státních záležitostí a stane se v každém ohledu záležitostí jen privátní (osobní). Pokud se světské moci míchají do záležitostí božích, pokud to nese na světě světské užitky, když se kdo k jistému náboženství přiznává: potud také pravé náboženství vždy bude ujmu trpěti, neboť pokrytci, kteří sami nic nevěří, budou ve jménu náboženství pronásledovati poctivé lidi, kteří něčemu věří.

Nelekáme se té důslednosti, kterou si jistě mnohý pospíší z této mé zásady proti mně jako meč jedem kalený vytasiti; vytýkáte mi, že jen jedna víra může býti pravá a samospasitelná a že jako katolík jsem povinen věřiti, že jenom jedině katolická víra jest pravá a spasitelná, že tedy zde vystupuji proti katolické dogmatice. Kdybych chtěl, mohl bych se všelikými sofistickými obraty z tohoto obvinění vytáčet, jako to mnozí jiní činí, počítající se mezi velini horlivé katolíky, kteří mají o každé věci vždy kolik výkladů pohotově a dovedou každému každé učení katolické v tom smyslu vyložiti, který jemu nejmilejší jest.

Vyznávám, ale zcela zřejmě, že kdyby mne to stálo ztracení pověsti pravého katolíka, přece mi ani srdce ani rozum nedovolují věřiti, že by jen jedno, kterékoli náboženství mohlo býti pravé a samospasitelné a že by tedy vyznavačové všech ostatních museli býti - jako to mnozí myslí aneb aspoň říkají - věčně zatraceni! Srovnává se to s rozumným a poctivým ponětím o dokonalosti Boží, aby jen část lidstva a to bez jich zásluhy za tu náhodu, že právě co katolíci narozeni byli, nechal k spasení přijíti, a velikou nesrovnale větší většinu všech ostatních svých tvorů též bez jejich viny (neboť se z nich větší část ani po čas svého života nedoví, že jest jaká katolická církev na světě!) nechal upadnout do věčného zatracení?! Mohl by zatratiti Bůh ty nesčíslné miliony, kteří žili na světě ještě dříve než nastalo katolické náboženství a kteří tedy ani nemohli státi se katolíky?

Ovšem se zdá snad mnohému divno a nepochopitelné, kterak by mohlo býti více náboženství pravých a pravdivých, vždyť jest prý jen jedna pravda atd. Ale to jest všechno jen omylem. Jsou totiž dvojí pravdy na světě: jedny, které se mohou nezvratně dokázati a které musí uznati každý obdařený rozumem, z takových ovšem jen vždy jedna může býti pravá. Ku př. jest nepochybné, že Plzeň od Prahy k západu leží, a nemůže býti pravda, že leží také od Prahy k východu atd. Takové pravdy jsou předmětem vědy. Kromě takových pravd jsou ale i jiné, které nelze nevývratným způsobem dokázati, bez kterých ale přece svět nikdy nebude a které se věří. Skoro ze samých takovýchto pravd sestaveno jest náboženství. Pa-trno jest samo sebou, že takováto pravda jen potud jest a může býti pravdou, pokud jí někdo věří, a že jest

pravdou jen pro toho, kdo jí věří. Patrně tedy, že v tom ohledu může být více pravd,¹ každá taková jest pro toho, kdo jí věří, jistotou, ten ale, kdo jí sám nevěří, musí alespoň ji za pravdu onoho uznati, kdo jí věří a dle toho se chovati. Křesťanství jest tedy křesťanovi pravdou, muhamedánu muhamedánství, katolíku katolictví, evangelíku evangelictví, budhistovi budhismus, lamaitovi lamaismus: před Bohem ale (osměluji se doufati!) jsou všechny stejně pravdou, totiž potud, pokud je kdo upřímně dle svého nejlepšího přesvědčení věří a dle nich se zachovává.

Čím více se svět vzdělá, čím dále pokročí člověčenstvo v pravé osvětě, v pravé mravnosti, tím více se bude tato drahocenná pravda uznávati. Čím více člověk pozná rozmanitost duchů lidských, Čím upřímněji každý bude opravdu to ve svém srdci věřiti, co před světem uznává: tím více si bude vážit také cizího přesvědčení. Žádný člověk s citem, buď si on muhamedán, buď si evangelík, buď si třeba pohan neb atheista, nemůže se posmívati sprostičké babičce, která myslí v pevné víře, že za groš ulehčí některé duši v očištění: naopak každý počestný a lidumilovný člověk musí se z takového činu potěšiti, poněvadž jeví lásku a obětavost. Ale každý počestný a lidumilovný člověk, buď si kterékoli víry a jakéhokoli přesvědčení, musí se opřít proti tomu, když jiní sami nevěříce v platnost takových obětí, podporují a rozšiřují naschvál sprostnost mezi svými spolubratry, aby z jejich sprostnosti, z jejich lásky, z jejich dobroty nakořistili pro sebe špinavého zisku! Veliký jest tedy rozdíl v tom, snášeti a vážiti si cizího náboženského přesvědčení, aneb zase opírat se proti všelikému zneužívání, které se s náboženstvím tropí. Mně zajisté svatá jest víra upřímná každého člověka i v tom pádu, kde ji držeti musím dle svého přesvědčení za pošetilou, neboť umím oceniti ten pokoj duše, tu mnohou utěšenou chvíli, kterých člověk nabývá pevným náboženským přesvědčením, pročez za nedovolené držím bořiti chrámy v srdcích lidských (třeba to i chrámy model byly), pokud se jiné na jejich místo postaviti nemohly. Toho ale nesmějí zneužívat lidé, kteří upřímných ale sprostých a pověrečných náboženských citů u svých spolubratrů pro svůj světský zisk vykořistiti usilují, kterým jest náboženství jenom prostředek k dosažení světských účelů na základě pověry lidské. Proti těm povinnost máme vždy brojiti, jejich úmysle odhalovati a kaziti. Jakož nezasluhuje posměchu a potupy sprostý pohan, který v srdečné oddanosti svým domnělým bohům přináší své nejlepší věci k jídlu; tak zasluhují trestu a zahanbení ti, kteří tvto pokrmy potají místo bohů snědí a lidu namluví, že bohové to učinili! Z toho příkladu dá se posouditi všeliká upřímnost a neupřímnost v náboženství.

Jest docela jisto, že pravá nábožnost na světě velice získá, až bude náboženství zcela odloučeno od všelikých státních a veřejných záležitostí, až se nebudou nikoho v žádné kanceláři ptáti, jakého jest vyznání, až nebude nikdo potřebovat dovolení od úřadu, aby směl dle svého přesvědčení Boha ctíti, až to nebude zcela žádnou zásluhou nebo předností náležitosti k té neb jiné církvi, až bude moci každý své upřímné mínění o náboženských věcech vyznati, aniž bude za kacíře, za rouhače atd. považován! Pak se zdvihne jistě pravá nábožnost, neboť přestane všechno pokrytství.

Či myslíte snad, že jest nyní tak mnoho nábožných lidí na světě? myslíte, že to jest tak snadné a lehké býti nábožnými? Odrazte od toho počtu nábožných, které nyní vidíme, všechny ty, kteří z této své nábožnosti nějaký zisk táhnou, kteří se tím živí, kteří jen proto jsou nábožní, poněvadž ve své sprostnosti lehkým způsobem za malou modlitbičku, za malou obětičku velikých darův od Boha obdržeti chtějí: a pak teprva máte z těch, kteří ještě zbudou, ten pravý počet opravdivě a nezištně nábožných. Nic protismyslnějšího, nic méně důstojného není než policejním způsobem chtít rozšiřovat pravou nábožnost, víru v Boha!

Poznámky

1 Slovo pravda ovšem se ani nehodí k poznamenání obou pojmův a mělo by se rozličných užívati, jmenovitě by ku př. prvnější nepochybně pro každého nevyhnutelně přesvědčitelne věci slušelo nazývati: jistota (objektivní pravda) a slovo pravda by se mohlo ponechati len pro subjektivní pravdy onoho druhého způsobu, které se sice nevyvratně každému dokázati nedají, kterým ale přece mnozí věří, a pak by slovo pravda souviselo s praviti, a slovo jistota již také dle etymologie se dobře hodí k vyznamenání svého pojmu.

Pozorovatel politický

H B. Pan Hurban počal již své „Slovenské Pohledy“ vydávati a sice jak bylo předvídati, zase v místním nářečí. Slovenské Noviny ve Vídni jsou s ním také v tuhém sporu a opět tedy budou Slováci ve velmi důležité věci na dvě strany rozděleni. Mezi rozličnými důvody, které uvádí pp. Štúr a Hurban ještě před r. 1848 pro potřebu, aby se na Slovensku psalo v místním nářečí, byl také hlavní ten, že tak spíše se vyrovnají s tehdejší maďarskou vládou, která by jim byla prý mnohem nepříznivější, kdyby česky psali. Nyní není již žádná maďarská vláda,

naopak vláda nyní panující ustanovila náš jazyk spisovný také za vládní orgán na Slovensku, a přece p. Hurban vede staré způsoby své. Hned první svazek jeho jest zase jen jazyková polemika, a ačkoli praví, že se o tyto záležitosti hádati nemíni, jsme přece úplně přesvědčeni, že neprojde ani jedno číslo bez hádek s druhou stranou všeobecným spisovným jazykem píšíci. My ovšem nebudeme se s p. Hurbanem o jazyk hádat, ale kdyby okolnosti tomu dovolovaly, dokázali bychom panu Hurbanovi skutkem, že Slováci lépe po česku rozumí a také raději čítají než jeho neslovanským a nesrozumitelným slohem psanou novoslovenčinu, které neumí p. Hurban jinak národního rázu dáti, nežli užíváním slov nejvulgárnějších, o kterých on často myslí, že jsou pouze slovenská, kterých zatím ale u nás v horáckých vesnicích také užívají.

- V jednom dopisu z Uher vypisuje nám Reichszeitung některé nad míru podivné věci. Především se přiznává, že prý lid tam jest nespokojen - a takové vyznání v Reichszeitungu něco znamená! Dále praví Reichszeitung, že lid v Uhrách mluví o velikých maďarských armádách, které na hranicích čekají jen na pokynutí Košutovo, aby vpadly do země, kterážto trpká rozjímání Reichszeitung končí touto (v Reichszeitungu) neslýchanou sadou: Spokojenost je nejmoudřejší zbraň proti revoluci. Reichszeitung tedy jak vidíme začíná moudřet, ona nedrží již ani jako Vídeňský Denník katolictví a vojsko za nejlepší a jedinou zbraň proti revoluci, nýbrž - spokojenost! Ale jak se docíliti má této spokojenosti?

- Ve kterém si jiném časopise Vídeňském zase se dočítáme, že vláda prý na to myslí, založiti v Uhrách zvláštní tabáční kolonie, kdežto by také z části usazovali se trestníci a lidé špatně zachovalí. - Příčinou toho jest, že nyní v Uhrách z mrzutosti nad tabáčním monopolem velmi zhusta nechávají zúplna seti tabáku, a raději pšenici, řepku atd. na předešlá tabáková pole vysévají. Veliký počet zdržuje se naschvál od kouření.

- V jednom svém posledním čísle jmenuje Víd. Den. svrchovanost národu obludou. Víme, že veliké a mocné státy za své hlavní pravidlo uznávají tuto obludu svrchovanost národu a tak jako strany monarchicko-patriarchální nechtí od republikánů nazvat nechati obludami svá základní práva, tak snad by již pouhá slušnost toho žádala, aby se tak mocná zásada a tak vážená v mnohých krajinách nejmenovala takovými nedůstojnými jmény. -Ale Poturčenec horší bývá nežli Turek.

- Studenti němečtí scházejí prý se nyní silně v Paříži, což jistým vládám zase nedává již pokojně spáti. Posud tam byli Bonští a Heidelberští, ale očekávají se ještě z Lipska, z Drážďan (?) a z Prahy.

- Jisté vládní noviny, vypravující o mnohých a velikých fortifikačních stavbách v Itálii, dodávají pak s velkým sebevědomím: O těchto stavbách se sice málo mluví, ale dle starorakouského obyčeje tím více dělá atd. Vydání státní naše ovšem také málo o těchto stavbách mluví, ale za to tím více platí k velikému zarmoucení všech kontribuentů.

- Lloyd nám vypravuje, kterak maďarští emigranti v Paříži slavili památný den 14. dubna. Jeden z nich B. Kemény Farkas pronesl při hostině také mezi jiným toast: „na neodvislost a uherskou republiku! atd. Vidíme, jak Maďaři mají všechno dobře nastrojeno. Mezi tím co jedna jejich strana, starokonservativní, absolutismus hlásá a tím si přátele a vysoké příznivce vábí pro Maďarstvo, hledí si druhá strana dobré přízně u republikánů. Tak mají na obě strany dobře nalíčeno, ať vyhraje kterákoli.

Jak známo, chtěla již a chce také posud turecká vláda propustit emigranty a vůdce maďarské z polovězení v Kiutahii, vymlouvajíc se hlavně na to, že jí vydržování jich mnohé útraty působí. Naše vláda prý ale naopak chce, aby nejméně ještě asi 2 léta tam držáni byli, totiž až do rozhodnutí věci ve Francouzsku: a za to se nabízí naše vláda nahraditi turecké všechny útraty. Turecká vláda jak se zdá, dobře se chce o své hosty postarati, žádá totiž na Košuta, Bathiany, Perczela atd. na každého ročně asi 10000 zl. stř., proti čemuž se ovšem naši diplomatové vzpouzí. Bylo by to také věru něco neobyčejného, aby rakouská vláda těm, které by jistě, kdyby jí do rukou byli padli, oběsiti byla dala, nyní platiti musela ročně po 10.000 zl. stř., asi tolik, co dostávají naši páni ministři!

Ostatně nepochybujeme, že se vláda naše raději všemu podrobí, jen když zůstanou tito vůdcové Maďarů odloučeni od Londýna atd.

- Jak dalece se zneužívá politických vášnivostí, pozorujeme nedávno zase v Terstě. Jistý p. Gopčevic tam zřídil parní loď, s kterou jezdí mezi Terstem a Benátkami a sice mnohem laciněji než společnost Lloydu, která až posud měla tyto plavby v monopolu. Hned na to špinaví špekulanti očerňují toto jim nepříjemné podniknutí denunciací politickou, že prý totiž jen národní vlašská strana tuto loď podporuje ze msty proti společnosti Lloydu, která vládě vždy služebně se proukazovala!

- Práví se, že prý již nyní nepříjde žádný jiný byrokratický živel do říšské rady, nýbrž že nyní 12 nových rad v krátkce bude vyvoleno z tak zvaných politických kapacit. Uvidíme, jak dalece tam také tedy bude zastoupena strana opozice foederalistické!!

- V Londýně nedávno odsoudil úřad pro veřejný pořádek jistého barona Sir. James Šutterland Mackenszy pro časté opilství a výtržnosti na ulici na 21 dní do pracovního domu.

- Na Slovensku se - teprva nyní - zakládají gruntovní knihy, neboť známo, že mezi dosavadní nešvary uherské náležel také nedůstatek vši hypothékární jistoty! - Rozumí se, že sprostý lid proti tomu, jako proti všemu novému, co nyní dostává jistou nedůvěru má. Pozoruje se však, že v místech, kde úřadují národovci slovenští, všichni obyvatelé ochotně své majetky do gruntovních knih vkládají, kdežto naopak v místech od maďaronů a jiných cizinců spravovaných jen zřídka se hlásí o to. Viděti z toho, co dělá důvěra k úřednictvu.

Nábožní mužové a vlastenci

H. B Nade všechnu pochybnost jsou dva nejmocnější spolky na tomto světě církev a stát. Méně neb více nepatří jim ovšem ani jméno spolků neb společnosti, protože obyčejně první vlastnost každého spolku, totiž dobrovolné přistupování údů a volné zas vystupování jim chybí. Kdo ku př. z nás může říci, že dobrovolně ze své vlastní náklonnosti stal se občanem státu rakouského? kdo může říci, že z vlastního přesvědčení přistoupil k té neb jiné církvi? - Obyčejně se drží každý té církve, ve které byl narozen a musí zůstat v tom státu, ve kterém užřel světlo světa. Nevyhnutelný následek toho pak jest, že veliká část lidstva ani k církvi ani k státu svému nejmenší náklonnosti necítí a ne jinak se k nim chová jako k věci cizé, Ihostejné. Není ani zapotřebí dokazovati příliš, že za našich časů nenacházíme ani tu vřelou oddanost a obětovnost pro vyznání církevní, o jaké nám dějiny v jiných dobách patrné důkazy podávají, ani to vznešené vlastenectví, s kterým ku př. obyvatelé mnohých starých republik všechno své jmění, ano život obětovali milému státu svému. Příčiny toho jsou velmi přirozené a patrné.

Čím méně ale za našich dob nacházíme pravého a upřímného vlastenectví, čím méně víra od každého veřejně vyznávána zakotvena jest také v jeho srdci: tím více zas jest lidí, kteří v náboženství a ve vlastenectví jako v každém jiném zboží špekulují, užívajíce obojího co

nástrojů k dosažení těch účelů, kterým buď z osobní chuti neb za mzdu slouží. Nic není záhubnějšího jak pro náboženství tak pro stát, jako právě toto: neboť tím teprva hyne poslední pravá oddanost k státu a k církvi, a ani stát ani církve žádná nemůže se udržeti bez upřímné oddanosti alespoň některé značnější části svých spoluúdu. Příkladů na to máme v dějinách množství, a abychom jen na jeden z každé strany ukázali, vizme víru starých Římanů a jejich stát. Pokavád staří Římané skutečně byli oddaní státu svému a obětovní pro jeho dobro, vzrůstaly jich moc a jejich stát rok od roku, až konečně se stali prvním a nejmocnějším národem ve světě. Poddané jejich provincie, třeba byly měly touhu po předešlé národnosti, přece zas skrze moudré vladaření Římanů nabývaly mnohých dobrých a užitečných ústavů, kterých by byly v neodvislosti nedosáhly. Když ale poznenáhla počalo tratiti se staré vlastenectví Římanů, když občanstvo římské nemravnostmi despotie zkažené svrhlo se sebe všecken soucit pro všeobecné dobré: tu počalo zhýralé vojsko vládnouti, shazovati a ustanovovati despotické císaře, kteří rozumí se samo sebou, nemohli na uzdě udržeti ty, kteří jim byli na trůn dopomohli. Tak klesal stát římský ustavičně, až konečně úplně vymizel se světa a jenom již co historický obraz se připomíná.

To samé platí o náboženství jejich. Pokavád bylo opravdivě předmětem vnitřní úcty všech, potud měli bohové jejich moc na mysli lidské. Jakmile počalo býti ale náboženství pouhým nástrojem proti sprostému lidu, pouhou zdou, kterou menší počet vyšších stavů udržovati chtěl v poslušnosti větší počet nižších, jakmile vyšší stavové i samo kněžstvo přestalo vnitřně věřiti v to náboženství, které se ukazovalo a hlásalo veřejně lidu, jakmile nadutí císařové despotičtí počali sami sebe od lidu za pravé bohy nechat ctíti, od té doby klesla také u lidu víra v staré bohy, klesala vždy více, až konečně nastala všeobecná nevázanost, po jejímžto vysílení se zakotvily zase v lidu víry jiné, víry vroucnější, nezneužívající Boha za nástroj svých výdělků, nezkažené ještě mrzkým světoziskem.

Něco podobného pozorujeme již také za našich časův a vidíme s mnoha stran velebné idey náboženství i státu zneužívati k privátním účelům jistých osob, jistých rodin, jistých stavů. Poněvadž však za našich dob také idea národnosti jakožto od státu oddělená se vyskytuje, kterážto za starých časů vždy se státem se spojovala: tedy jest tato idea národnosti třetí živel vedle státu a náboženství takto zneužívaný. Pozorujemeť přerozmanité obchody, které se za našich dnů provozují s těmito ideami: jak některý takový spekulant na někom zpozoruje, že by v srdci svém upřímně oddán byl některé z těchto vznešených myšlének, již hned zachytí se svými drápy za tuto upřímnou oddanost a pospíší si nasaditi do ní semene své spekulace.

Jsouť zvláště tři strany za našich dob které vidíme takovým způsobem kořistiti z národnosti, ze státu a z náboženství a zneužívati je za prostředek k dosažení svých vlastních samosvojských účelův, a sice despotická, hierarchická a aristokratická strana. Každá z nich užívá podle okolnosti buď výhradně jednoho, neb i všech tří prostředků.

Tu máte despotickou stranu, které vlastně ani nic nezáleží na osobě a na rodině panující, která dnes jedné a zítra druhé dynastii oddána bude, vždy jen proto, poněvadž pod firmou té rodiny ona sama panovati a kořistiti chce z poddaných: tato strana, aby udržela oelý národ ve svém poslušenství, napne všechny síly a všechny prostředky. Nad těmi, kteří žádných tendencí nemají, bude panovati hrůzou a strachem, aneb chytřejší z nich učiní spoluuživateli svého zisku. Ty však, kteří oddáni jsou jednomu neb druhému ze svrchu udaných vznešených zájmů, bude chytati za tyto. Nábožným řekne, že Bůh poroučí poslušnost k vrchnostem neobmezenou, ať jsou dobré neb zlé, že jenom moc jejich udržeti může v tomto prý zkaženém čase úctu k náboženství, a že to jest takový účel jejich absolutismu, a aby tedy oni podporovali jejich vládu, chtějí li udržeti církev. Těm, kteří zahořeli pro národnost, pro zachování a zvelebení národu svého, těm zase budou dokazovati, že národnost jejich bez ochrany vlády musí padnouti za oběť mocnějším a nepřiznivým sousedům, že jenom pomocí vlády jejich může vykvésti národnost atd. Těm, kteří jsou oddaní státu, řeknou zas, že také oni jen mají na zřeteli udržení celosti státu, že stát nyní jen pod silnou (absolutní) vládou udržeti se může, že by bez silné vlády jednotlivé strany jej rozdrobily a oslabily atd. A takovým způsobem najdou i mezi těmi mnoho podporovatelů, kteří nejsou přátelé absolutismu, kteří však zvyklí nejsou samostatně mysliti, a pravdu od nepravdy lehce rozeznávají.

Strana hierarchická, která zase nad národem panovati chce pomocí víry, bude rovněž tak dokazovati, že bez pevné hierarchie neobstojí pravé náboženství, že národnost jen skrze ně se udrží, že stát bez jejich pomoci klesne atd.

Strana aristokratická konečně tím samým způsobem jako předešlé bude hájiti svůj prospěch. Ačkoli jí kromě udržení svých stavovských předností na ničem jiném mnoho nezáleží, ačkoli hotova jest za své privilegie i stát, i církev i národnost opustiti¹: bude přece ubezpečovati, že jen vyšší stavové mchou udržeti a k platnosti přivésti národnost, že jim záleží hlavně na udržení státu a že jen oni mohou a chtějí k tomu účelu nésti veliké oběti atd. atd.

Poslední konec všeho toho bude: Chcete-li udržeti své náboženství, svou národnost, svůj stát, musíte především udržeti náš absolutismus, naši hierarchii, naši aristokracii.

K rozjímaní tomuto přivedl nás článek v jednom známém českém časopisu Vídeňském, který sebe vydává za orgán jistě prý konservativní české strany, o které ale posud svět nic nevěděl, ale kde by byla, ani co by byla učinila, ani jaké zásady by měla, ani jaké a které osoby by k ní náležely. Víme sice, že jistě osoby, náleževší dříve k národní české straně, od té doby, co nynější vláda pevně stojí a v moci jest, k ní se přidaly: jakým právem se ale přívrženci a vychvalovatelé nynější vlády konservativní stranou jmenovati mohou, to nepochopí jistě nikdo, jenž zběhlý jest poněkud ve významu slova konservativní.

Avšak méně jde o to. Časopis ten ale tou samou taktikou, jakou jsme svrchu popsali, namáhá se prodávati své politické málo hledané zásady. Věda dobře, že literární spojení všech tří větví národu našeho totiž Čechů, Moravanův a Slováků v jeden literární celek, jest největší touha všech, kterým záleží na zachování a zvelebení naší národnosti, zakrývá se hned onen časopis do tohoto širokého pláště a clice nám pod ním připašovati hodnou částku svého „dobrého smýšlení.“ Hořekuje především nad tím, že prý mezi pospolitým lidem v Moravě a na Slovensku panuje taková nechuť proti Čechům² a patrá zarmouceně po příčinách této smutné okolnosti. Jak jinak konečně, než že hlavní příčina toho jest „předně foederativní a za druhé německo-radikální politika strany v Čechách první slovo vedoucí.“ Vídeňský Denník (neb že o tom mluvíme, poznal jistě každý) mluví dále o této věci doslovně takto:

„Směr, který v nejhovějších dobách v Čechách barvou národní byl obarven, jest nade vší pochybnost co do ducha a podstaty prostě německý a sice nepomýlíme pranic, když dodáme Rottkovský. Slovanského v něm věru ani za mák není. To vědí velmi dobře v Moravě i ve Slovensku a prohlízejí velmi jasně, kam by srovnání s takovou politikou posléze je vedlo. V Moravě i ve Slezku jest duch mírnější, slovanštější domovem, jednak pro větší vliv náboženství, jednak ale proto, že vzdělanci na obou těchto stranách nahlízejí, že jen úsilným pracováním o vzdělání lidu prostředky domácími dovedou povznésti národnost svou k většímu a trvanlivějšímu květu a platnosti. Odtud tamní nechuť proti Čechům, mezi kterýmiž pro ustavičný křik, že celý národ smýšlí jako jeho samozvaný vůdce, posud nemohli dobře rozeznati strany jiné nez radikální a proticírkevní.“

Jak se tak může někdy člověk neb časopis podřeknout! Jindy pořád, že děláme ostudu, že se za nás stydí, že již dávno jsou lidé přesvědčení o nepřiměřenosti našich zásad: a tentokrát přece nás jmenují „stranou v Čechách první slovo vedoucí!“ (Nebyli by chybili ostatně, kdyby byli řekli „jedině slovo vedoucí,“ neb jiný již nikdo slovo nevede za příčinou obležení.)

A jak po šlacích chytře - na Vídeňana! jmenují zásady naše německé a Rottkovské! Rotteck jest známý nepřítel Slovanův a o Češích jest známo, že se u nich slovem „německý“ od jakživa nikdo nerekomandoval. Řekněme jim tedy, že to všechno, co liberální strana chce, jest pouhý německý vynález a ještě k tomu Rottkův. Svoboda tisku - pouhá německá fantasmie, sněmy - německý vynález, porotní soudy - z tech čpí Rotteck, neodvislost soudů - samá němčina, vláda bez obležení -německá fantasmie, málo vojska a dobré školy - německá filosofie, národní vláda a řízení - pouhé to němectví atd. Po chvíli nebožtík pan Rotteck také vymyslel severoamerickou ústavu a francouzskou revoluci a na jeho radu zavedli v Angličanech parlament a svobodu tisku!

Což s takovými německými věcmi pro Slovany, pro takový mírný, poslušný lid! Mírnost a poslušnost, to jest ten pravý ráz slovanský, to jest naše chloubka! Té se držte, chcete li zachovat národnost, chcete-li udržet ve spojení Moravu a Slovensko, neboť tam jest lid zvláště mírný a poslušný - to jest slovanský. Ale fellah v Egyptě jest také mírný, a Kytajci jsou mírní a mnoho jiných národů v Asii a Africe s námi zápasí o palmu této slovanské mírnosti. Čím jest to, že také mezi těmi Rottkovský duch tak málo se rozšířil? -

Poznámky

1 Jako toho v historii důkazy máme, že některé rodiny již několikrát ze světských ohledů náboženství změnily, že několika státům i nepřátelským po sobě sloužily, že národnost dle panující moci též několikrát proměnily. Red.

2 Na Slovensku mezi pospolitým lidem nic takového žádný nepozoroval Red.

Pozorovatel politický

H. B. Nejdůležitější událost pro nás v těchto dnech jest nařízení pana ministra osvěty hr. Lva Thuna, aby se na Slovensku všude ve školách užívalo našeho společného spisovního jazyka, a aby se žádná ústní nářečí neuvozovala do škol. Nařízení toto sdělili jsme již v celosti čtenářstvu svému v předešlém čísle a považujeme toto nařízení pana ministra jako za odpověď panu Hurbanovi a jeho (nyní ovšem již slabší) straně, kteří opět dalším vydáváním časopisu „Pohledů“ v místním jednom nářečí začali nové jazykové hádky a různění národu,

beztoho i ve spojení svém posud slabého. Třeba bychom se v politických a náboženských náhledech sebe více různili od pana ministra osvěty, musíme přece úplnou spravedlnost vzdáti tomuto nejhovějšimu rozkazu a vysloviti své přesvědčení, že sobe tím pan ministr (jestli jen tento rozkaz nezůstane jako mnoho jiných podobných za této vlády pouze na papíře) velikých zásluh získal o národ náš a o Slovanstvo vůbec. Již kolikráte jsme dříve dokázali, jak nevyhnutelné jest pro nás pro všechny jak pro Slováky tak pro Moravany i pro Čechy spojení v jednu literaturu a jeden společný spisovní jazyk. Zavedením ve školách na Slovensku toho spisovního jazyku, kterého se v Čechách a na Moravě užívá a kterého se také dříve vždy na Slovensku užívalo, dá se dle našeho mínění nejvíce učiniti pro naši literární jednotu.

- Při této příležitosti upozorniti musíme obecnstvo zároveň na jistou zvláštnost p. Hurbana. Hned když r. 1848 v Praze přítomen byl, vyslovil se, že užívání místního nářečí bylo jen potřebné za časů nadvlády maďarské, která tomu dopustiti nechtěla, aby jejich poddaní, Slováci, ve spojení s námi mocným a nad Maďary silnějším národem se stali a tudy jim nebezpečím hrozili. Po přemožení Maďarů, vyjádřil se pan Hurban, odpadne sám sebou tento ohled a tedy užívání místního nářečí. - To se ale, jak pozorujeme, nestalo a pan Hurban počal zase své hegloviny překládati do nářečí kopanin tatranských, počal zase své silné náběhy proti společnému spisovnému jazyku. Již ty nad míru jizlivé a protiosobné články, které pan Hurban třeba ne pod svým jménem uveřejnil v jistých časopisech proti nám, dokazují zuřivost jeho v pronásledování své drobné taktiky: neboť tyto články nesou na sobě patrný ráz, že je diktovala jen žluč proti úhlavnímu zastavateli jednoty česko-moravsko-slovenské. Pan Hurban, jehožto politické smýšlení dostatečně známo jest zvláště v Praze, stal se, jen aby proti nám býti mohl, zastavatelem nynější vlády, poněvadž my jsme proti ní v opposici a prohlásil, že Slovákům jedině prospěti může centralisace nynější a že se ve všem držeti musejí ministerské strany. Že tento nový obrat politiky p. Hurbanovy nebyl a nemohl býti upřímný, jeví se zřetelně z dvou věcí První věc tato jest, že strana starokonservativní maďarská v dobrém přátelství jest s nynější vládou (alespoň s mocnější její stranou), což jistě p. Hurbana tajno býti nemůže a také se již zvláště v nemaďarských krajinách uherských dosti bolestně jeví. Že tato strana maďarská o nic Slovákům příznivější není nežli Košut, to p. Hurban nejen dobře ví, nýbrž také již kolikrát veřejně tiskem vyslovil. Kterak tedy mohou býti i tito starokonservativci i Slováci zároveň ve spojení s vládou? Druhý důkaz jest to, že p. Hurban, ačkoli vláda nejen v zákonníku, nýbrž i ve vládních svých novinách pro Slovensko náš spisovní jazyk zavedla a nyní také ve veřejném vyučování totéž učinila, přece pořád svou starou píseň vede. Jestli tedy Slováci dle nového učení ve všem se držeti mají ministerstva,

proč ne v nejhlavnější věci, proč v tom mají dělati opposici, v čem se i sama odpovědná opposice s vládou srovnává? - Viděti tedy, že ne přesvědčení, ne důslednost, nýbrž tvrdošijná libůstka p. Hurbanova bojuje pro literární různění.

- Že rovnoprávnost v náboženství až posud také jen na papíře jest, dokazuje nám udalost s jedním učedníkem víry německo katolické. Náměstnictví dolnorakouské rozhodlo, že bez vysvědčení z křesťanského cvičení, (kterým se obyčejně učedníci vykazovati musí) nemůže se státi tovaryšem. Jakým způsobem si ale má tento učedník takové vysvědčení opatřiti, to náměstnictví mu neporadilo. - V Reichszeitungu čteme dopis z Prahy, plný fantasmie rakušausko-centralistické: „Praha se stala nyní stanovištěm na železnici (Stationsplatz) a ničím více. Veliké, krásné, ve svém způsobu jediné nádraží, dobrý hostinec, skvostná kavárna, to jest vlastně všechno, co cizinec v Praze vidí a s čím se také spokojí.“ Dále dodává, že Praha jest nyní velmi tichá, tuze tichá, ani prý známky po bouřích r. 1848 a konečně nám ještě také hodí na hlavu slovo Grenzprovinz, kterým, jak povědomo, Čechové velmi rádi se od Vídeňanů nechají jmenovati. Jest ovšem přirozené, že ve Vídni s nelibostí a mrzutostí se hledí na mohutnost Prahy, Pešti, Milana, Benátek: kdyby tak byla jen samá Brna na světě, odkud se každé ráno s nedočkavostí hledí na obličej Vídne, aby se mohl také takový hned v Brně napodobiti! Proto ale, že Praha více a více se emancipuje od vlivu Vídne - proto není a nebude Praha nikdy pouhou štací na železnici!

- Bratr pana ministra Dr Eduard Bach stal se již zase náměstníkem v Linci pro horní Rakousko. Může se směle očekávati, že tento velmi rychle v důstojnostech postupující úředník konečně přijde také do ministerstva. Beztoho se mluvilo tyto dni, že policie oddělena bude opět od ministerstva vnitřních záležitostí a že pak vlastní a zvláštní ministerstvo tvořiti bude, pod které příslušetí má i žandarmerie.

- Pestí Napló, orgán maďarský, vypravuje následující směšnou anekdotu, která třeba nebyla pravdivá, přece jest velmi pravdě podobna. - Vinopal jeden, israelita, byl od c. k. úředníka, pouhého Němce, postižen v podvodu a měl zaplatiti 10 zl. stř. pokuty. Dle předpisu musel býti na to svědek a k tomu účelu byl povolán představený vesnice, pouhý Rumun. Úředník tedy před svědkem vytepal v němčině náležitě vinopala a nařídil mu, aby to nyní svědkovi přeložil. Vinopal pravil: „Pane představený! tuhle milostpán povídá, že máte zejtra 10 zl. stř. pokuty položit, protože nemáte silnici zpravenou. Rozumíte.“ - Rozumím, pane - pravil představený. Na to mluvil úředník opět německy k židovi, jenž pravil představenému: „Milostpán pravil, jest-li za osm dní cestu nespravíte, že budete zavřen, teď ale abyste mu dal

čtyři lidi k vozu.“ - Představený učinil jak mu nařizeno a zaplatil místo žida 10 zl. stř. -
Mravné naučení: úředník neumějící řeč zemskou jest jen pro posměch a na škodu.

- Brněnské noviny německé, které ostatně již kolikráte se ve svém očekávání zmýlily, přinesly nedávno zprávu, že co nejdříve vyjde veliká amnestie pro Maďary a Vlasy, zvláště prý v našich českých pevnostech umístěné. „Na české studenty (rozuměj Májové vězně) ale tentokrát sotva ještě rada přijde, ačkoli itu není pochybnosti, že i tito již příliš dlouho nebudou snášeti svůj smutný osud“ - dokládají tyto noviny. - Ostatně vidí každý, buď si on jakéhokoliv smýšlení politického, že odsuzování studentů našich (nejméně řečeno) v žádném spravedlivém poměru není k odsuzování ku př. Maďarův, a že by tedy tím dříve mohla následovati amnestie.

- Předvídání naše, že nová říšská rada jenom překážkou a nepohodlím se stane pro ministerstvo, již se počíná stvrzovati. Loyd, o kterém známo jest, že brojí vždy proti osobě finančního pana ministra, vypravuje nám již, kterak prý veřejná důvera se „zaklamovala“ na presidenta říšské rady. - Zvláště budou-li se noví údové do říšské rady dle dosavadního směru přijímati, dočkáme se brzy toho neobyčejného divadla, že říšská rada proti nynějšímu ministerstvu, pravím nynějšímu co proti radikálnímu brojiti bude! -

- V Praze zapovězeny jsou opět noviny „Deutsche Zeitung aus Böhmen“ od vojenského řízení a sice jako obyčejně bez udání všeliké příčiny. - Těm, kteří snad by upřímnou konstitučnost naší nynější vlády ještě nyní zaatávati chtěli, sluší dáti na uváženu to, že již nyní v celé Praze vycházejí jen jediné noviny (kromě vládních) totiž Haasův Konst. Blatt: to jsou tedy ty celé zbořeniny z naší tak živé žurnalistiky v roce 1848 a 1849! Nejostřejší jest vláda proti tisku v Praze, neboť v Uhrách, ve Vlaších trpí přece i při vši libovolnosti vojenského obležení noviny se zřejmou opoziční tendencí: jen Praha jest odsouzena k hrobovému tichu, rušenému jen kuňkáním orgánů pana „chefa Mittelpartaje!“

- Lloyd a Rechtszeitung mají zvláštní dopisovatele v Paříži. Každou chvíli nám vypravují tito pánové buď o nějaké zamýšlené revoluci, buď o všeobecné nespokojenosti s reakcí Lud. Napoleonovou, buď o nechuti všeobecné k republice atd. Neprojde ani jedna slavnost, ani jeden neobyčejný den, na který by tito dopisovatele neprorokovali povstání „červených“.¹ „Jest totiž zcela jisto, že nynější vrstva revoluční strany, vyvrhel obyvatelstva Pařížského, včera chtěla učiniti pokus.“ - To jest již zrovna formule, kterou každých čtémácte dní opakují. A přece víme všichni, že reakcionářské strany ve Francouzích nyní mnohem více na revoluci

myslí, nežli republikánové. Republikáni nepotřebují revoluce, oni mají ústavu, která je dovésti musí tam, kam směřují. -

- Že opozice uherských rolníků proti tabáčnímu monopolu není jen žertem, to nám dokazují kroky finančního ministerstva. Budou se totiž dle nejnovějšího ustanovení za tabák dávat peníze napřed (totiž čtvrtina domnělého výnosu) „k podpoře a lepšímu podnětu.“

- V posledním sezení Matice v Záhřebu učinil pan Ivan Kukuljevič návrh, který nepochybně vzbudí zase hodný povyk mezi jistými lidmi. Ředitelství Matice roze slalo totiž vyzvání ke všem literárním společnostem slovanským, aby vyslaly ze sebe plnomocníky ke všeobecnému sjezdu slovanskému, na kterém by se jednalo o tom, kterak by se literární jednota mezi všemi Slovany, totiž jeden všeobecný spisovný jazyk docílit daly. Za místo tohoto sjezdu určuje se Varšava, strany čehož zamýšlí se ředitelství Matice tázati u náměstníka polského knížete Paskeviče, jestli by cár ruský proti takovému sjezdu ve Varšavě nic nenamítal. Pakli by ve Varšavě nemožné bylo, navrhuje se srbský Bělehrad. Rakouská města jako Praha, Krakov, Lvov nemohou prý se navrhnouti proto, že panující tam obleženost nepřipouští žádné ani literární svobodné jednání. Pozvání toto rozešle se ke všem literárním společnostem ruským, polským, česko- a jihoslo-vanským. - My si zůstáváme při nejbližší příležitosti mínění své o této záležitosti předložiti a důvody opatřiti.

- Co nejdříve ale uskuteční se zcela jiný kongres ve Varšavě. Jak nejnovější zprávy jdou, očekává se na 17. t. m. král pruský i s královnou do Varšavy. Rovněž tak mluví se v našich vládních novinách o brzkém odjezdu J. M. C. do Varšavy. - Nepochybně tedy jest, že se tam v přítomnosti císaře Mikuláše důležité věci rozhodovati budou.

- Mezi hierarchicko-theokratickými dopisovateli do Vid. Den., jejichžto moudrostí nadzemskou naplněna bývá obyčejně celá první strana toho časopisu, vyskytl se také jeden, který nám velmi důmyslně vykládá, proč vlastně pan kardinál arcibiskup pražský odepřel příspěvek na národní české divadlo. Stalo prý se to dle jeho domnění jen proto, že prý se Slovan vyjádřil proti příspěvkům na chrám v Karlíně. Hezkou to tedy děla moudrý pan dopisovatel analogii mezi divadlem národním a chrámem v Karlíně, kterou nechceme dále prováděti.

- (17. května 1851.) - H. B. Nedávno nás trochu povyrazil jeden dopis z Prany v Lloydův Vídeňském, jednající o záповědi „Deutsche Zeitung“ v Praze „Nechá prý se lehce pochopiti -

píše onen dopisovatel - že mezi zdejšími fabrikanty (pražskými) panuje velké leknutí (Besturzung), a na druhé straně zase jest podivno, že se mohly tak krátce odbyti noviny, jejichžto vydavatelem se u úřadu sám jmenoval jeden patmě z nwjkonservativnějších mužů v Praze J. B. Riedl, který teprva nedávno při udělení čestného měšťanského práva pražského panu presidentovi ministru energicko-patriotickou řečí ve výboru měšťanském své konservativní smýšlení v nejjasnějším světle objevil² a panuje zde (v Praze) mínění, že by snad bylo postačovalo jen redaktora potrestati a v nejhorším pádu odstraniti“ atd.

O mužové dobřemýšlející! což vám jest platné vaše dobré smýšlení? Obležení jest jako dešť a padá na hlavy spravedlivých i nespravedlivých. Sotva pan Haase s několikanedělním namáháním a s pomocí svého Konst. Blattu provedl vyvolení dobřemýšlející rady, již p. Klučák, redaktor Konst. Blattu seděl na hradě u profouosa; ještě ani nevyschla patriotická ústa p. J. Riedla, vychvalující městské radě politiku nynějšího ministerstva, již jsou noviny jeho „Deutsche Zeitung“ zapovězeny a redaktor jejich také již hledí vůči p. profousovi. O marnost nad marnostmi a všechno marnost! Bláhoví, pokud mělo obležení v Praze nás špatně smýšlející, hasilo si žízeň a hlad na nás, nyní, když nás dílem pohltilo, dílem rozehnilo, nyní - přišla řada na vás. Někdo musí trpět, dnes mně, zítra tobě!

- Reichszeitung si zase libuje takto: Časopisy ve všech provinciích jednají nyní o rakouských obchodních záležitostech. Agitace tohoto druhu jest mírna a šťastna.“ To jest jinými slovy: jen když mají o něčem jiném mluvit, aby nechali vládu na pokoji! Ať se mezi sebou poperou jak jim libo, jen když mlčí o tom, co se děje shůry. - Ostatně věru již nebude Reichszeitung dlouho moci mluvit v množném počtu „o časopisech“ v provinciích; den ode dne se jeden po druhém pěkne poznenáhla zapovídá a již nyní jich jest jen několik, o kterých se může říci: časopis.

- Na druhé straně zas radí Reichszeitung vládě (to již víme, co takové rady znamenají), aby prý v Uhrách (pro upokojení myslí) zavedla provisorní svobodomyšlný tiskový zákon!- Až posud totiž, jak známo, jest celý tisk v Uhrách, ve Vojvodině a v Chorvatsko-Slavonsku pod libovůlí vojenskou! - Aj! kterak přichází Saul mezi proroky? Kterak Reichszeitung, která sama velmi spokojeně ve Vídni pod obležením vychází, může raditi, aby se v Uhrách zavedl svobodomyšlný tiskový zákon? že ostatně slovo svobodomyšlný zde jen jest licentia poetica, okrašlení řečnické, to beztoho všichni víme: přece ale ani po tom ještě nechápeme, co znamenati mohou takové řeči v Reichszeitungu.

- Na druhé straně zase nás uvědomují vládní časopisy vídeňské, že bude v Uhrách žandarmerie rozmnožena, „poněvadž prý se objevuje v lidu nespokojenost, jmenovitě mezi sedláky rumunskými.“ -Tu máme tedy zase druhý prostředek pro upokojení myslí v Uhrách, pro maďarskou šlechtu svobodu tisku a pro rumunské (nepochybně i jiné) sedláky žandarmerii.

- Jeden dopisovatel z Paříže v jistém dobřesmyslejších časopise vídeňském (již jsme se o takových pařížských dopisovatelích často zmínili) uvádí nám z jednoho až posud v Evropě zcela neznámého časopisu provincialního ve Francouzích tu jistou zprávu, že se prý za několik neděl po celém Francouzsku bude rozléhati volání: aby bylo prodlouženo presidentství Napoleonovo.

Nač tedy si všichni státníkové nejen ve Francouzích, nýbrž v celé Evropě ještě déle hlavy své lámají tím, jak dopadnou asi záležitosti francouzské r. 1852?

- Policejním úředníkům, které jak známo vyslaly opatrné vlády německé do Londýna, aby tam bedlivý pozor dali na německé zloděje, stalo se hned po příchodu do Londýna veliké neštěstí. Ukradli jim všechny jejich věci a mezi nimi také popisy osob některých pověstných zlodějířů německých. - Myslí se, že tento kousek provedli angličtí zlodějové z pouhého patriotismu, aby totiž dokázali těm policejníkům německým, že v Angličanech všechno, tedy i policie i také zlodějství na vyšším stupni jest než v Němcích, a že by tedy anglická policie byla tím více dovedla bdíti nad zlodeji německými, když dovede na uzdě držeti zloděje anglické, takové zloděje, kteří dovedou okrást samou německou policii! Jestli pak mezi temi ukradenými popisy německých zlodějířů také náhodou byly přibráné popisy osob některých německých republikánův a demokratů v Londýně meškajících, co si počne nyní německá policie?

- Pan J. K. Viktorin, katolický kněz ze Slovenska, vystupuje ve Slovenských novinách vídeňských s důrazným článkem proti nářečičkářům slovenským a navrhuje, aby se rychle zřídila Slovenská Matice, která by vyřkla ve stanovách svých, „že přijímá pravopis československý, že se ve formách gramatických společného od věků s Čechy a Moravany jazyka držeti bude,“ k té aby přistoupili všichni, kteří jsou na Slovensku pro jednotu jazyka s námi a tak že budou nejlépe poraženi ti novotáři, kteří sebe vždy za celý národ vyhlašují. - Tento návrh držíme nyní za veledůležitý a tak jako vedle Matice pražské Moravská Národní Jednota dobře působí, tak by i Slovenská Matice jistě ve větší míře budila národní uvědomění

na Slovensku než se to z Prahy dítí může. - Ostatně pánové Hurban a Štúr a jejich následovníci (dle našeho mínění) nejvíce proto nic nedocílili se svým nářečím, poněvadž mezi nimi není ani jeden, který by psátí uměl populárně neb vlastně mluvit v pravém duchu slovenském. Oni myslí, že koncovky a slova tu i tam v horách od lidu užívané již jsou také populární: zatím ale tu jejich naskrz a naskrz německou hegelčinu snad ani ti vlci tatránští by neztrávili. Bude-li mezi tou stranou na Slovensku, která se přidrží našeho společného spisovního jazyka několik muzů písících v tom způsobu jako Chalúpka a Fejerpataky: jistě bude lid na Slovensku raději čítati a také lépe rozuměti jejich spisy v čisté bibličtině než hegloviny a „špidrnosti“ páně Hurbanovy et Comp.

Poznámky

1 Slovo „červený“ užívá se od nějakého času v Lloydu a Reichszeitungu v takovém smyslu, že se brzy státi musí čestnou titulaturou. Neboť každého liberálního jmenují červeným. Red.

2 Čtenářové Slovana budou se ještě pamatovati, že jest to tentýž p. J B Riedl, který tenkrát pravil: Proč by se neudělilo J. Ex. měšťanské čestné právo, vždyt je ministr, vždyt jest kníže, vždyt jest c. k generál atd.

Pozorovatel politický

- (20. května 1851.) - H. B. Sbírký na naše národní divadlo vstoupily nyní již skutečně do života a první počátek jeví se dosti skvěle. Ačkoli posud ani v Praze se pořádně nesbíralo, již se sešlo dílem slíbených, dílem složených peněz přes 40.000 zl. stř. V celé zeiní, jak slyšíme odevšad, jeví se největší horlivost a s netrpělivostí očekávají se archy od výboru z Prahy slíbené, kterých se ještě mnohým obcím nedostalo.

Při této příležitosti musíme vysvětliti jednu okolnost dle našeho mínění velmi důležitou. Vláda totiž co hlavní výminku žádala od divadelního výboru, aby tyto sbírky po venkově všude šly skrze ruce panů představených obecních. Tomu se ale nesmí rozuměti tak, jako by jenom páni představení obecní měli sbírat, což by bylo zdaru sbírky velmi na škodu, neboť známo, že páni představení mnohými pracemi svými dosti zaměstnáni jsou. Dosti na tom, když se sbírky s vědomím a pod kontrolou pánů představených povedou, a tu horlivým

našincům všude volno jest ve svých místech s vědomím pánů představených a k jejich rukou sbírky se ujímají.

Ostatně tuším ani zapotřebí nebude doložiti, aby též lidu, který pravému účelu divadla nerozumí a jen jakousi komedii pro pány si pod tím představuje, na kterou by on přispívati měl - vysvětleno bylo všude náležitě, čehož zapotřebí - Čím více se blíží čas volby nového presidenta republiky francouzské a tím též rozhodnutí budoucnosti evropské: tím většího ruchu pozorujeme mezi diplomaty. Svatá alliance třeba ne pod tím jménem snaží se o dobré srozumění mezi sebou a Varšava, Krakov a Holomouc ve krátkém čase budou svědkové důležitého vyjednávání. -Zdá se však velmi pravdě podobno, že již nyní ty mocnosti, které pod jiným jménem svaté alliance známy jsou, nebudou rozhodovati budoucí osudy národů evropských.

- Dle nejnovějších zpráv jest jisto, že rakouská vláda se docela srovnává s nynější francouzskou, strany politiky v Italii a že obě nechtí se svými vojsky země papežské opustiti. Všichni panovníci vlašští drží se těchto dvou vlád, jenom Sardinsko, zachovávajíc liberální politiku, drží se Anglicka, má ale za to na své straně mysle všech liberálních Italianů. Tak stojí naproti sobě strany v Italii.

- O tom, co se nyní děje ve Francouzích, není ani hodno psáti, neboť každým dnem se okolnosti změní, každý den přinese nějaký nový plán a jiné sestavení stran. Nyní jest opět mnoho naděje, že bude obnoveno všeobecné hlasovací právo.

- Naše církevní světla na Moravě chystají se vždy více k falimentu. Znamky toho jsou, že již zabíhají silně pod střechu „světského ramene.“ světlo „od Hané“ již zastává, že jsou mocnářové z Milosti Boží a s patrným opovržením mluví o „svrohanosti massy.“

- Nastává nám opět nový zákon o myslivosti, dle kterého se prý bude muset každá myslivost propachtovati; toto pachtování bude se dít jen na větší revíry, na pět let a pod řízením podkrajských úřadů. - Viděti z toho, že jistým pánům ještě nikterak nechce ta honba z hlavy vyjít a že vymýšlejí všeliké prostředky, kterak by se zase svého starého práva na jiné cestě dodělali.

- Na ukázkou, jaký jest rozdíl mezi Rakousy a Angličany, uvádíme následující příběh, který se stal v Londýně dne 12. května t. r. Sir P. H. Somerset, setník u jednoho pluku gardy, přiveden jest na policejní úřad v ulici Marlboroughské před soudce p. Hardwika. Tento důstojník byl

obžalován, že jel do Hydeparku tudy, kudy se jezdit zapovědělo, a když jej policejní služebník zdržeti chtěl, že koně bičem popohnal, a když mu policejník do uzdy vpadl, jej bičem zmrskal. Vysokorodý pan setník omlouval se tím, že s ním nezacházeli s patřičnou úctou Pan soudce Hardwik dal mu ale notný výtopek toho obsahu, že důstojníci mají nejpřísněji dle zákonů se řídit a odsoudil jej na deset dní do trestnice. Důstojník žádal o změnění trestu v peněžitou pokutu třeba sebe větší, poněvadž by vystoupna z káznice, svůj pluk musel opustiti - soudce ale nedal se nikterak obměkčiti.

- Ost Deutsche Post nám uvádí v dopisu z Paříže tu podivnou a až posud k víře nepodobnou zprávu, že prý se utvořil spolek mezi Cavaignacem, Thiersem a Changarnierem proti prodloužení presidenství Lud. Napoleona a jako s tím účelem, aby se pro budoucnost tito tři mužové vlády zmocnili.

- Vídeňské výminečné soudy oznámily nám zase ovoce své týdenní činnosti, ve které hůl hraje zase jako obyčejně silnou roli. Přestupky jsou hlavně: uražení strážce, „aufreizende“ (popuzující) řeči.

- V Cařihradu bylo několik uherských emigrantů na žádost rakouské vlády uvězněno, „poněvadž měli účastenství v činném nápadu na jednoho rakouského agenta.“ Tato příčina z diplomatické řeči do obyčejné a srozumitelné přeložená znamená asi tolik, že nepochybně vybili některému vyzvědači, který tam mezi ně vyslán byl. - Strany Košuta a jiných hlavnějších osob v Kiutahii zdržovaných praví se, že je turecká vláda ještě několik měsíců na žádost rakouské vlády držeti chce v tomto polozajetí, že ale přijdou do nějaké zdravější krajiny blíže k Cařihradu.

- Král neapolitánský nařídil za příčinou šťastného porodu královny pustiti z vězení všechny zločince až na rok odsouzené (rozumí se samo, že ne politické) a vyplatiti ze zemských důchodů všechny fanty v zastavárně až na 4 zl. stří. založené. - Tak vidíme krále neapolitánského z kapsy cizí dobrodiní činiti!

- Úřadům v Sedmíhradsku zase obnoven jest rozkaz, aby v dopisování s úřady vládními žádného jiného jazyku kromě němčiny neužívali.

- Ne bez příčiny uvádějí nám vládní noviny následující zprávu: „Několik mladých šlechticů z nejstarších rodin v mocnářství, jak se praví, umínili si do státní služby nepochybně k vyslanectví vstoupiti. Maďarský šlechtic se mezi nimi žádný nejmenuje.“ Z čehož

pozorujeme, že by se vyšší šlechta, až posud s nynějším ministerstvem nespokojena, začínala již smiřovati, že ale mezi maďarskou šlechtou a vládou ještě posud žádný pevný svazek se neutvořil.

- Dovídáme se z vládních časopisův o následujícím vládním ustanovení: „Jestli některý vysloužilý císař. kr. důstojník za porotce zvolen a jestli zároveň s jinými porotci k řízení soudnímu obeslán, musí toto obeslání aspoň osm dní před zahájením soudu zasláno býti k vojenskému velitelství, k němuž důstojník přísluší. Velitelství alespoň tři dny před zahájením soudu oznámiti má, zdaliž nějaká služební překážka důstojníkovi k obeslání dostaviti se nedá; aneb že jest mu poručeno k obeslání státi. Kdyby obeslaný porotník přes toto poručení vojenského velitelství k povinnosti porotnické nestál, budiž velitelství zpraveno, aby jej k odpovídání potáhlo.“ Z čehož pozorujeme, že navzdor všemu úsilí přece není v Rakousích rovnost práva pro všechny, a že vojenský stav ani po vysloužení nenáleží jako ostatní občanstvo pod působnost zákonů. Že z tohoto nařízení také vysvítá patrná odvislost celé vlády od vojenské moci, není ani zapotřebí připomínati.

Temno všude, ticho všude, co to bude, co to bude?

[Mickiewicz. Dziady.]

H. B. V časopisech, kterým možno jest časem nahlédnouti za oponu nynejší vládě, zřejmě se vyslovuje již, že nyní přišel čas, kdežto vláda naše změni své dosavadní zásady. Lloyd o tom praví doslovně takto:

„Před několika dny zmínili jsme se o tom, že se system změni v rakouské vysoké politice. Dosavadní politický system, založený na ústavě od 4. března 1849 (oktrojované), musel by byl míti základ svůj konečný v provedení a do života vstoupením této ústavy. Toto do života vstoupení neleží ale v oboru možnosti, jak již dávno vědí všichni ti, kteří rádi řeknou nahlas to, co uvnitř cítí. Dosavadní system tedy byl, bažiti po nemožnostech. Budoucí (rozuměj: nastávající) system bude pracovati o uskutečnění možných věcí. To jest ta změna systemu, kterou radostně jakožto pokrok vítáme.“

Nebude nazbyt opakovati ještě jednou čtenářstvu, že jsou to slova Lloydu, která jsme uvedli. Tato slova jsou trochu diplomatická, šroubovaná a pomůžeme-li jim do volnějšího kabátu, budou znít srozumitelně asi takto: Až posud mluvila vláda ještě pořád o tom, že ústavu dne 4. března 1849 z vlastní vůle danou, opravdu z papíru do života uvede a slovo své držeti bude, ačkoli k tomu žádných přiměřených příprav nečinila: nyní ale přišel již čas, kdežto vláda zrovna výslovně nam řekne, že ústava od 4. března nic neplatí. - To jest zřejmý smysl diplomaticky zakroucených slov Lloyda, slov potvrzených dostatečně udalostmi jako jsou odstoupení posledního liberálnějšího ministra p. Brucka, kongres Varšavský, zřízení takové říšské rady atd. atd. atd. Páni ministři Schmerling a Bruck byli v ministerství jediná naděje pro pokrok, oba mužové upřímně konstituční ne podle slova ale podle skutků, jak o tom také zřejmě svědčí vedení jejich ministerstva. Jeden po druhém byli přinuceni k dobrovolnému odstoupení. Nástupcové jejich jsou pp. Kraus a Baumgartner, oba staří úředníci, nejlepší to slovo, kterým se činnost jejich budoucí poznamenati dá. Povšimnutí hodno jest, že oba, jak pan Kraus tak pan Baumgartner ujišťují, že budou dále působiti v duchu svých předchůdců! Nač by tedy tito jejich páni předchůdcové, oba mužové v nejlepším věku a při silách, byli odstupovali? táže se tuto každý zdravý rozum občana. - Toto ujišťování obou nových ministrů dokazuje nám tedy, že vláda dobře ví, která činnost p. Schmerlinga a Bruoka byla u občanstva oblíbena, pročez zapotřebí jest, potěšiti nás aspoň několika slovy. - O říšské radě, zvláště o obsazení jejím, vyslovili jsme se již dříve dosti zřetelně, zbývá nám tedy upozorniti obecnost na jednu všeobecně známou vlastnost ruského císaře Mikuláše Pavloviče. Ruský císař jest úhlavní nepřítel konstituční vlády, kterou nazývá pokrytstvím a nesmyslem, on říká, že se suverenita děliti nedá a že má býti buď absolutní monarchie neb republika, to jest buď suverenita mocnářova neb suverenita národu. Při těchto všeobecně známých náhledech císaře ruského, které on co rovný muž vždy zřejmě vyslovuje, nemůže konstitučně smýšlející občany rakouské příliš těšiti veliké přátelství, které pozorujeme mezi vládou rakouskou a císařem ruským, onen veliký vliv, který patrně má císař Mikuláš Pavlovič na politiku nynějšího ministerstva.

Tuším, že budou tyto v krátkosti na mysl uvedené okolnosti nyní v čas ohlašované změny systému v naší vládě důstatečnou látkou pro každého k rozjímání.

Není již čas k nějakým sarkastickým vyjádřkám proti našemu nynějšímu ministerstvu, okolnosti nynější jsou již k žertovným náběhům tuze veliké, a k vážné prostosrdečné opozici tuze přestarálé. Svoboda tisku, ačkoli posud v zákonech a na papíře stojí, v skutku samém jest

již nemožná, konfiskace libovolná činí nemožné rozšíření nelibého spisu a soudy - nejsou neodvislé. Zkrátka, jsme nyní na rozcestí důležitých udalostí, rozhodných pro budoucnost národu našeho, a musíme se vyznati, že nyní jen co pouzí pozorovatelé nikoli co spolujednající vystupujeme v dramě politické, která půjde snad brzy přes scenu nejen Rakouska, nýbrž snad skoro celé Evropy. Bude-li tato drama pro nás veselohra neb truchlohra, o tom nyní rozhodovati neleží v možnosti ducha lidského, neboť každá malá, posud od nikoho ani třebaš netušená okolnost může záležitostem evropským dáti zcela jiný ani nepředvídaný směr.

Že ostatně naše oktrojovaná ústava od 4. března 1849 nikdy do života nevejde, nýbrž jen nějaký čas pro naše potěšení na papíře zůstane, věděli jsme již dávno: neboť již ten způsob, jakým se zrodila, ukazoval, že není určena k opravdivému živobytí. Že jest jedna strana v Rakousích, která pevně věří v možnost obnovení starého absolutismu a k tomu též všemožně směřuje, považujíc všeliké konstituční formy jenom za nevyhnutelný přechod, za poznenáhlé, bezpečné nazpět uvádění absolutismu kus po kousku, to všechno jest též každému povědomo, kdo má oči a zdravý smysl. Že tato absolutistická strana v Rakousích se svým celým úmyslem dříve se nevytasí, pokud nebude rozhodnut osud republiky francouzské, o tom můžeme býti také úplně přesvědčeni. Až do té doby tedy zůstane osud celé Evropy na váhách: na kterou stranu se potom váha spustí, kdož to může předvídati?

Jestli jsme ostatně z minulých tří let ničeho nezískali, zbývá nám alespoň bohatá a draze nabytá zkušenost v politických bězích, zkušenost, která učí rozeznati plevu od jádra, křiklounství od pravé svobody, strachuplné hory doly slibující pokrytství od poctivosti. S touto zkušeností dá se časem svým mnoho dobrého docílit.

Pozorovatel politický

- (4. června 1851). - H. B. Jako hejna kaprů po hození do rybníka drobtu, tak se ženou a poženou všechny časopisy po sjezdu Holomoucko-Varšavském a budou nyní o přetrž předkládati lehkověrnému čtenářstvu svému dílem rozličné domysly o tom, co se mezi mocnáři jednalo. Jisto ale jest tolik, ze se jednalo o udržení monarchické moci a že se nic o tom neví, co ujednáno bylo, že nikdo z těch, kteří by zprávu rádi podali, v Holomouci ani ve

Varšavě při poradě nebyl a že nikdo z těch, kteří v poradě byli, zprávu o tom nepodá. Že se mocnářové nesjeli jen pro vyrazení, o tom svědčí přítomnost všech hlavních ministrů, že se jejich porady úplně nepodařily, o tom se domýšleti možná z toho, že se císař rakouský s králem pruským nikde nesešli, ani ve Varšavě ani v Krakově ani v Holomouci, čímž odpadají všechny výmluvy nepřijezdu krále pruského do Holomouce. - Že jest ostatně cár ruský slunce, okolo kterého se nyní všechno točí, o tom nám svědčí řevnivost mezi vládou rakouskou a pruskou o přízeň autokrátora všech Rosií. Jedny vládě naší sloužící noviny Vídeňské daly vytisknouti význačným písmem, že ruský cár proto do Berlína k odhalení pomníku Friedricha II. přijeti nemohl, že se v Holomouci déle zabavil. - Ostatně sluší podotknouti, s jakou obšírností některé časopisy vypisují všeliké příhody Holomoucké. Každý dukát, každý tolar, každá piksla, každý řád, který vypršel ze štědré ruky Mikuláše Pavloviče, jest věrně zaznamenán v těchto novinách a šematismus řádů rozšířil se v Holomouci znamenitě. Jedny menší místní noviny, nezběhlé ještě ve slohu slavnostním (které jmenovati nechceme), popisují rozejtí císaře ruského a rakouského v Holomouci těmito slovy: „und schieden auf eine ernste würdige Weise“, kterážto slova se sice do češtiny na vlas přeložiti nedají, ale znamenají asi tolik, že se rozešli vážně a bez žertu, formule kterou jsme ještě dle nejlepšího vedomí nenašli v žádném popisu rozejtí se dvou mocnářů. - Jedny noviny nás zase ujišťují, že tento sjezd ve Varšavě a v Holomouci byl jen příprava velikého sjezdu všech mocnářů ve Vídni, při kterém se má prý jednati o docílení stálého pokoje v Evropě. Co znamenají tato slova v ústech vládních novin ví se beztoho.

- Jeden vládní časopis vídeňský nám podává tuto zprávu o odjezdu cára ruského do Varšavy: Na cestě po okresu Krakovském bylo na mále, že se vlak s císař. vozem ruského cára, jedoucí z Maček ke Sčakovu nesrazil s jiným povelozem jedoucím ze Sčakova do Maček. Stalo se to tím, že cár nemoha se dočkati vlaku pruského, velel do svého vozu zapřáhnouti parní vůz a tak do Sčakova jel. - Když se mu oznámilo v polovici cesty, že jede pruský vůz parní naproti, nicméně velel, aby se jelo dále. I dali pruskému vlaku znamení, že jede císař, aby vlak zastavili a couvli. Právě v té chvíli, co vlak na to začal couvati, byl císařský poveloz již u něho. Sražení bylo na mále. Vůdce pruského vlaku byl p. Wentland. Z čehož vidíme, že se dobře vytopená lokomotiva ani caru ruskému nevyhne.

- Ještě jedna charakteristická anekdotka z Holomouce: Deputace výboru městského přišla k maršálu Radeckému a k ministru kn. Schwarzenberkovi pozdraviti je co čestné měšťany Holomoucké. Byli přijati velmi zdvořile a pan maršal i pan ministr-president titulovali je:

Meine lieben Mitbürger! (Moji milí spoluměšťané!) Z příkladu tohoto se jeví, že by také deputace Opočenská stejného titulu od pana ministr-presidenta se dočkala, kdyby někdy náhodou do Opočna přijel.

- Ve Vídni se mluví o brzkém odstoupení p. Bacha a pana hr. Thuna z ministerstva. Nenalezáme ale posud ani dost malé příčiny věřiti této pověsti.

- Vláda naše obmýšlí asi 70 milionů zl. stř. někde v cizozemsku vypůjčiti - věc, na kterou jsme již dávno přivykli.

- V Uhrách jak známo často se přihodí, že se podvodníci vydávají za c. k. komisaře a tak po zemi holdují a dobře žijí. Tento podvod dá se v Uhrách tím snadněji prováděti, že tam nyní tolik podivných pro lid novot se uvádí a tudy se již nikdo ničemu nediví. Blíže Pešti zajala právě nedávno žandarmerie jednoho podobného hrdinu, bývalého honvéda, právě když co c. k. komisař úřadoval, kteréžto úřadování v tom pozůstávalo, že nechal jakémusi na cestě napadnutému žebráku od pandurů několik ran holí vysázet.

- Kdosi píše ze Sardinska: My se u nás roku 1852 nemáme co obávat. Kteří se bojí a s námi se spojití zamýšlejí (naráží se na spojení mocnářů italských), musí především než jim ruku podáme dokázati úctu před zákony, které slíbili a na které přísahali.

- V Pešti přišli mezi paními do mody černé náramnice, kterým dali mnohoznačné jméno: „Upomínka na Arad.“ V Aradě totiž jak známo, odpraveni jsou mnozí vůdcové maďarského povstání.

Pozorovatel politický

- (7. června 1851.) - H. B. Nový zákon o ubytování vojska, který v tomto čísle čtenářstvu v celosti podáváme, zavdá jistě skrze svou neurčitost ještě více příčin k nedorozumění, nespokojenosti a k třenicím mezi rozličnými třídami občanstva než dosavadní. Jeho hlavní zásada, že se totiž vojsko tam klásti má na byty, kde místa jest, zavdá příčinu k mnohým libovolnostem z rozličných stran. Ostatně jest ale ještě mnoho jiných punktů v tomto zákonu, proti kterým se mnoho namítati dá, což také učiniti hodláme ve zvláštním obšírnějším článku.

- Naše Reichszeitung Vídeňská, kterou srdce bolí, kdykoli se i v cizích zemích něco liberální straně podaří, obětovala nedávno zvláštní článek k potupení vůdce portugalského vývodu Saldanhy (vyslovuje se: Saldaña.) Vynasnažila se všemožně, aby povstání v Portugalech, skrze které se tam ústava liberální opravdu do života uvede, co možná zlehčila: patrný to pro nás důkaz, že národ portugalský mnoho získal, když se Reichszeitung mrzí.

- V přípisu od nynějšího městského výboru pražského k ministru knížeti Schwarzenbergu strany „nabídnutí“¹ čestného měšťanství města Prahy čteme také mezi jiným: že celé Rakousko, jmenovitě ale Čechy a Praha děkuje p. ministru-presidentovi, „kromě nesčíslných dobrodiní, jež posuzovati nenáleží zástupcům městským“, také zachování pokoje. - Toť přece jest neslýchaná, ano což dím, pravá zaječí skromnost dobřesmýšlejšího výboru, který si ani nepřivlastňuje právo posuzovati dobrodiní, učiněná skrze knížete premierministra ne snad Rakousku, ne snad Čechům, nýbrž nastojte: v Praze, samému městu, jehožto zákonitým orgánem se sami nížeji jmenují. Komu tedy náleží právo posuzovati dobrodiní Praze učiněná, když ne výboru Prahy? O logiko samou zdvořilostí, samou ponížeností udušená! O! ich ersterbe als Dero gehorsamster Knecht! Něco se jim jen tak zdálo, že vláda nechce, aby zástupcové měst míchali se do politiky říšské a zemské a z toho nejistého vědomí vyšla sada, že jim nenáleží posuzovati všechna nesčíslná dobrodiní pana ministra: ale nešťastná rhetorika jejich slavnostního stylisty chtěla začítí s pořádnou figurou a majori ad minus, a vypadlo neštěstí, že začnouc s Rakouskem, skončila s Prahou, a tak vyšel nesmysl, že se slavný výbor Prahy ani nesmí opovážiti posuzovat dobrodiní Praze učiněná! Tu přec je vidět, jak se kolikráte řeč zaplete, když se jen mluví, aby se mluvilo. -Ale dále: Výbor Pražský, kterému, jak sám dí, na začátku periody nenáleží právo posuzovati ani všechna dobrodiní Praze učiněná, najednou v konci periody si vlastní právo posuzovati zachování pokoje, věci to, která se celé Evropy týká. Kterak že se tu směli míchati poníženě podepsaní zástupcové Prahy do politiky celé říše? Či snad jim volno jest, když chváliti chtějí míchati se i do politiky, a jen tenkrát není dovoleno, kdyby haniti chtěli?

- Pražské časopisy nám podávají zprávu, že dne 2. června o polednách ze starého mostu v Praze skočil žandarm do Vltavy a navzdor rychlé pomoci se o život připravil. Až posud jsme mysleli, že alespon žandarmové nemají žádných příčin k nespokojenosti.

- Českolipská porota uznala 10 hlasy proti dvěma Fr. Schwoba, hostinského z Litoměřic, obžalovaného z urážky J. M. C. při příležitosti oktrojování ústavy r. 1849 a ku konci října 1848 - za nevinného.

Poznámky

1 Nevíme jestli toto slovo „nabídnutí- jest jen vynález redakce Pražských novin vládních aneb jestli vyšlo již z ponížených prsou některého z nynějších obecních otců pražských, ale čpí kytajskou ponížeností až radost. Jinde si to každý musí za největší čest pokládati, když jej takové město jako Praha za čestného měšťana vyvolí: tuto ale si ani netroufá dobře smýšlející výbor učiniti p. ministra čestným občanem, nýbrž bude se nepochybně teprva nejponíženěji tázati, leští by směl býti tak opovážlivý, aby nejuctivěji požádal p. ministra, jestli by tak dobrotiv býti chtěl, přijmouti titul čestného měšťana Prahy. Kdyby byla liberální rada, a kdyby tato liberální rada sama ze sebe některému ministru (mluvíme o ministřích vůbec) dāti chtěla čestné měšťanské právo, jistě by se ho napřed neptala přijme-li, a jistě by každý rád přijal, nebo nic není příjemnějšího nad úctu, o které se ví, že je bez ohledu dána.

Pozorovatel politický

(7. června 1851). H. B. Návrh sjezdu slovanského. Jak známo přijala nedávno Matice Záhřebská návrh svého vicepresidenta p. Kukuljeviče, aby se vyzvali všechny literární sbory slovanské k vyslání poslanců svých ku všeobecnému sjezdu slovanskému, na kterém by se rokovalo o prostředcích k docílení jednoty literární mezi Slovany. Poněvadž v Rakousích všude obležení panuje, navrhla spolu Matice ilyrská jakožto místo sjezdu buď Varšavu buď Bělehrad.

Strany tohoto návrhu povstali již mnozí hlasové proti Matici ilyrské ajmenovitě proti navrhovateli samému. Vládní časopisy polozarytě, polouštěpačně vyhlašovaly tento návrh za nesmyslný, za ideologické blouznění atd. V Záhřebu samém vystoupil jeden muž nyní ve vyšším vládním úřadu postavený proti tomuto návrhu a jal se obšírně dokazovati, kterak jest již nyní zhola nemožno, aby všichni Slované přijali jeden spisovní jazyk. Na to na všechno po několika mezi Záhřebskými novinami vypálených polemických střelách věc celá utichla.

Nemyslíme sice, že se Matice Záhřebská těmito křiky odstrašiti dá, aby od svého návrhu zcela upustila, což by dle našeho mínění veliká škoda byla.

Vec dostane zcela jiný pohled, když se pováží, že zde nejde o to, aby snad se všem kmenům slovanským místo jejich dosavadních rozličných literárních nářečí oktrojoval od několika shromážděných filologů najednou nový a jediný jazyk, který každý kmen hned místo svého přijmouti musí. To jistě ani p. navrhovatelé Kukuljeviči ani Matici ilyrské nenapadlo, a proto jest zbytečná a marná neřku-li faryzejská práce z toho ohledu brojiti proti onomu návrhu. Praktická a velmi dobře možná stránka onoho návrhu jest, aby se čelnejší mužové a spisovatelé slovanští mezi sebou poradili, jakým způsobem by se mohla rozličná nářečí mezi sebou vzájemně přibližovati, a v tom ohledu neupře nikdo moudrý, že jest neskončeně mnoho možno. Třeba by na sjezdu nebyli přítomni zastupitelé všech národů slovanských (ačkoli ještě otázka jest, jestli by ruská vláda zamezila všem svým poddaným přístup k sjezdu), již dosti tu dobrého, jestli se jen mezi jednotlivými kmeny přiblížení nářečí a tudy snadnější srozumění a větší účastenství v literatuře docílí. A kdyby ostatně nic jiného nebylo, již to, že se zase zástupcové rozličných kmenů slovanských sejdou, a mezi sebou prorokují, jest věc dobrá a nám všem užitečná, což se patrně jeví ze vzteku našich nepřiznivců, s kterým tuto myšlénku přivítali. - To, že se první sjezd Slovanů v Praze nepodařil, nesmí nás odstrašovati, nýbrž naopak má nám býti jen povzbuzením k dalšímu pokračování: neboť právě z toho, že nepřátelé naši tolik vynaložili na zkažení našeho sjezdu prvního, musí nám býti důkazem, že se našich sjezdů, našeho dorozumění, našeho společného smýšlení a jednání velice bojí.

- Lloyd a Reichszeitung nyní velmi usilovně připravují cesty novým věcem. Lloyd den jak den nyní častuje své čtenářstvo úvahami o brožůře „Gotthelfa Zurechta“ (Pod tím jménem totiž vydal hrabě Hartig návrh nové ústavy) a dokazuje ustavičně nevyhnutelnost dědičné pairie v Rakousích to jest jinými slovy hořejší šlechtické komory s dědičnými v rodině důstojnostmi. - Reichszeitung zase si obešla věc s druhé strany; ani by člověk vlastním očím nevěřil, když vidí dlouhý úvodní článek v čísle 134 Reichszeitungu, kdežto se dokazuje nevyhnutelnost konstituční vlády a nemožnost absolutismu! Nač to? pomysli si mnohý, vždyť to dávno víme, a strana těch, kteří konstitučně smýšlí jest daleko mocnější na počet než absolutistická?! Reichszeitung ale vždycky ví co činí, o ní jest známo, že vždy to, co obmýšlí za nějaký čas udělat, haní napřed, aby pak, když se to pod jiným jménem stane, nikomu tak hned nenapadlo, že jest to to samé, co haněno bylo. Když má vyjít brzy nějaký hodně ostrý zákon proti svobodě tisku, bude vždy Reichszeitung nějaký čas před tím vychvalovat nad míru potřebu svobody tisku. To jsou již tak zvláštní obyčeje. „V nynějším čase - povídá Reichszeitung - konstituční formy u mnohých pozbyly kreditu.“ Jak ale mohly pozbyť kreditu, když je posud nikdo nezakusil? „Největší část evropských vlád má nyní v rukou mnohem

větší moc než před poslední revolucí r. 1848“ -praví také Reichszeitung jak se zdá velmi spokojeně. Jen že musíme doložit, některé z těchto vlád mají kromě větší moci také v rukou samé banknotky, a moc jejich dá se velmi dobře porovnat s mocí kotle parního zrovna před tím okamžikem než praskne. Tuť arci žene se s největší silou. Ale co potom?

.- Jak známo hořekuje také Reichszeitung ustavičně na záhubu cesty vlády sardinské. Nedávno se v tom ohledu znamenitě podřekla. Píše totiž z Paříže asi v tento smysl: že proto Pařížské a Belgické časopisy francouzské zevrubněji nepopisují záhubný směr Sardinska, poněvadž sardinská vláda všechny dobře smýšlející noviny¹ uplatila. Červené noviny (rozuměj jen liberální, neb Reichszeitung jmenuje již nyní všechno červené co není absolutismus) francouzské jsou prý beztoho dost chytré, aby nebrojily proti sardinské vládě, která jim tak do rukou pracuje. -Reichszeitung tedy sama uznává, že její soudruhyně dobře smýšlející noviny ve Francouzích se od každého i od protivníka uplatiti nechají. - Nepotřebujeme snad ostatně ani doložit, že zde především platí přísloví: kdo v té peci bývá jiného tam hledá! Sardinská vláda jistě nemá zapotřebí upláceti někde cizí noviny, aby ji naháněly, a jistě by se k tomu ani nesnížila.

- V celé Itálii kromě Sardinska, nejvíce ale v papežských zemích, zmahá se velice duch revoluční jakožto odpor proti neslýchané reakci. Způsob nekouřiti žádný tabák - známka to, kterou Vlachové svou nespokojenost projevují a spolu také sílu své strany poznávají, šíří se poznenáhla všude po Vlaších a ve hlavnějších městech není skoro viděti kuřáky, poněvadž každý na ulici kouřící za vyzvědače vládního se považuje. V papežských zemích kromě toho zdržuje se též sázení do loterie, aby příjmy vládní se tenčily. V Římě vycházejí z tajných tiskáren ostré spisy republikánské strany. Jeden také vykládá k vojsku francouzskému, které v Římě leží, aby totiž nemyslili, že zdržení se od kouření je demonstrace proti nim, nýbrž že to jen jest známka jednoty, kterou přijal národ italský. Připomíná se francouzským vojákům, že kněží římská (v papežských zemích jak známo jest celá vláda v rukou kněží) tak nenávidí vojsko republiky francouzské jako italské republikány.

Poznámky

1 Ve Francouzích se dobře smýšlející jmenuje jak známo strana pokoje neb spasitelové a ochranitelové společnosti. Red.

Další vycházení Slovana

H. B. Neprojde skoro ani jedno čtvrtletí, aby se ku konci jeho nerozšiřovala zpráva, že Slovan přestane vycházeti. Tentokrát se zvláště Lloyd Vídeňský postaral o vymyšlení a rozšíření této pověsti, oznámiv, že prý redaktor Slovana neustálými procesy a konfiskacemi promrzen, přestane již svůj časopis vydávati. Lloyd, jak dle této zprávy patrně, velmi špatně zná povahu redaktora Slovana, který již od r. 1846 vede život zcela stejný, život kvetoucí opozice proti rakouské vládě, ve kterém jedna bouřka druhou stíhá a ve kterém čas pokoje jest vždy jen dobuřování minulé a vzdálené vrčení nastavající bouře. Před r. 1848 ovšem pro panující tenkrátě tajnost vládních funkcí vařila se všechna žluč jenom v tichosti mezi redaktorem, censorem, revisorem a policií a přicházela na jevo jenom v jednotlivých dopisech úředních a ponížených omluvách redaktorských uzavřených posud ve škríně našeho archivu. V r. 1848 nastal trochu pokoj, ale pokoj jaký mohl být v roce 1848 a na místo svárů s vládou nastaly nám brzy kyselosti se stranou zuřivých radikalistů, po kterýchžto jak známo, brzy přišlo obležení jakožto přechod k navrácení časů předbřeznových. Komu by bylo možná promrzeti se, musel by býti za tento čas již dávno na tvrdo domrzen, a redaktor Slovana doufá, že jestli žádnou jinou vlastnost za tento čas na sobě až k nepochybnosti neprojevil, jistě projevil vytrvalost a neomrzlost. Proto také jest tuším patrně, že by Slovan pro nedůstatek těchto vlastností snad nikdy nemusel přestat vycházeti. Jsou ale jiné příčiny, pro které si redaktor Slovana sám často přál a přátí musí, aby mohl již co nejdříve přestat s vydáváním tohoto časopisu.

Tyto příčiny jsou některé méně a více důležité. Kromě materialních překážek v tisku samém, které před veřejnost se nehodí, uvedeme zde jenom tu patrnou okolnost, že časopis český nevycházející v některém hlavním středisku národního veřejného života, a jmenovitě v Praze, nevyhnutelně musí vésti život polochorý, zbavený mnohých a důležitých pomocí, což zvláště nyní, kdežto redaktoru již po delší čas také přístup do Prahy jest zamezen, tím více se cítiti dává, kdežto dříve alespoň skrze častou osobní přítomnost redaktora v Praze jisté spojení časopisu se střediskem našeho národního života se udržovalo.

Za druhé, jak též každý pozorovati musel, skrze to, že Slovan nevychází v Praze, potřebuje v porovnání k jiným časopisům příliš dlouho, než z tiskařského lisu dojde po poštách až do rukou odběratelů, čímž všeliké rychlejší podávání zpráv redakci také při nejlepší vůli zcela nemožné jest.

Za třetí ale, a co se nám nejhlavnější příčina býti zdá, bude poznenahla vycházení Slovana v nynějších okolnostech věci naší více snad škoditi nežli prospívati. Mnohému snad zdáti se bude něco takového pravdě nepodobné, poněvadž jsme ale vždy se všemožnou nestranností a chladnokrevností činnost svou pozorovali, není nám těžko vyložiti tuto věc velmi pochopitelně. Při panující nyní všestranné politické reakci přivedla to již strana nam nepříznivá a odporná tak daleko, že časopis Slovan u velmi mnohých se považuje za nějaký spis nepovolený, buřický, ultraradikální atd., ačkoli jak každý náš čtenář věděti musí, v ničem z mezí zákonité svobody tisku a mírné pravdy nevystupujeme a vždy jen o pokojné a rozumné opravy se zasazujeme. Na vzdor tomu přišlo to ale již nyní usilováním vládní, nyní všemohoucí strany tak daleko, že skoro nikdo od vlády neb od vládnoucí strany nějak odvislý ani opovážiti se nesmí veřejně se k zásadám Slovana přiznávat, neb jenom za zjevného čtenáře jeho považován býti. Ano i vyšetřování se dějí tu i tam strany odbírání Slovana, a psalo se nám, že i na některých místech orgány veřejné bezpečnosti zapisují si odběratele našeho časopisu, čemuž pro přílišnou nemotornost posud ani věřiti nechceme. Že osoba redaktora samého u této strany nejinak se považuje než co nějaké dravé zvíře nebo morem nakažený, k němužto pouhé přiblížení neb několika slov promluvení již záhubné jest úředníkům atd. - to jsou věci známé, o kterých by se dalo mnoho vypravovat. Ovšem, že redaktor Slovana, který od vlády žádných milostí ani nechce, ani neočekává, ani nepotřebuje, pro svou osobu velmi lhostejně a rovnodušně se díváti může na všechno to, ovšem že také, jak zkušenost ukazuje, největší počet čtenářův a odběratelů Slovana rovněž tak jako redaktor od vlády neodvislý býti musí, poněvadž se počet našich odběratelů posud kromě násilných záповědí neumenšil. Ale oboje to není ještě postačitelné. Slovan nevychází ani k vůli redaktoru ani také pouze k vůli odběratelům, nýbrž jak doufáme k vůli pokroku a prospěchu slovansko-české liberální strany. Jakmile ale strana nyní vládnoucí dovede toho, že Slovan, nyní v Čechách jediný orgán liberálně-národní strany bude se od mnohých považovati za něco nedovoleného, nezákonného, ultraradikálního, již bude pak Slovan navzdor svému obsahu přece snad více škoditi hlavně tím, že strana naše očíhledě zeslábne třeba ne ve skutečnosti přece alespoň před očima světa. Neboť mnozí, kteří s námi zcela se srovnávají ve smýšlení, při tom ale buď od vlády co úředníci buď skrze jiné okolnosti od jiných osob vládní strany odvislí jsou, nebudou směti při takových okolnostech veřejně se k nám hlásiti a přiznávat, a mnohé jiné osoby třeba neodvislé a samostatné při tom ale slabšího ducha dají se konečně ustavičným křikem strany jedině slovo vedoucí tak daleko přivést, že nás a naše zásady konečně budou považovati za to, za co nás vykřičeli. Poněvadž ale kromě Slovana není jiného neodvislého orgánu a jako práporu veřejného mínění, což divu, že pak všichni ti a takovi

budou třeba proti své vůli aneb alespoň proti svému úmyslu počtem svým rozmnožovati vládní, protiliberální stranu.

Když jsme v dubnu r. 1850 odhodlali se opustiti Prahu a vydávati časopis někde kromě obležení, nemohlo nám ani na mysl přijíti, že by takové časopisní provisorium jako to nyní zkušenost ukazuje přes rok trvati mohlo. Tenkrát očekávali jsme s největší jistotou, že na podzim r. 1850 vláda skutečně dle slibu svého počne do života uváděti oktrojovanou ústavu, že budou svoláni sněmové aspoň v pokojných zemích, že jmenovitě pomine obleženost v Praze a ve Vídni. Nechtěli jsme tedy promeškati důležitou dobu voleb sněmovních bez časopisů, a považujíce záповěď Národ. Nov. v Praze jen za taktiku vládní před svoláním sněmu, vynaložili jsme všechno, aby mohl vycházeti někde jinde neodvislý časopis naší strany. Takový byl původ Slovana, a nestydíme se zde vyznati, že jsme ještě v dubnu r. 1850 skutečně očekávali svrchu řečené: neníť zajisté hanba pro nás, že jsme si vládu představovali rozumnější a jednající ve vlastním prospěchu. Naše očekávání, jak viděti, zklamalo nás a odnaučili jsme se na věky důvěře ve svolání sněmův a ve zrušení obleženosti, kteréžto se nám již nyní zase na letošní podzim od vídeňských časopisů prorokují. V takovýchto okolnostech ale není vydávání časopisu takového jako jest Slovan na svém místě, a mnohem užitečnější bylo by pro naši stranu vydávati v Praze noviny každodenně vycházející, třeba pro obleženost neobsahovaly nic než dobré zprávy a zajímavé a poučlivé články, třeba se v nich nejevila ani příliš patrně opposice proti nynější vládě, jen když by směr jejich nebyl přímo reakcionářský a protiliberální. Zřejmá opposice proti vládě našla by v nynějších okolnostech, pokud svoboda tisku výslovně vyzdvižena nebude, mnohem lepšího místa v jednotlivých knížkách a brošurách, které jsou-li přes tři archy, nepodlehají libovolným konfiskacem a mohou se dosti rozšířiti. Neboť jenom časopisy a spisy méně než tříarchové musejí se zároveň s vydáváním předložiti úřadu politickému a státnímu zástupci, kteří vždy největší počet jejich buď na poště, buď v tiskárně konnskovati mohou zcela libovolně.

Proto redaktor Slovana již dávno, jak totiž se o úmyslech vlády strany oktrojované ústavy patrně přesvědčil, snažil se všemožně o to, aby v Praze nějaké neodvislé noviny vycházeti mohly, a to sice již hned v letě r. 1850.

Někdo si snad bude mysliti, že ve vládě jest překážka, pro kterou žádné noviny české posud v Praze nevycházejí: s dosti velikou bolestí povinni jsme ale k vůli pravdě tuto oznámiti, že se posud strany této věci od našinců v Praze ani žádný krok u vlády neučinil - a obecnstvo naše odpustí nám, jestli si ušetříme tu bolest, pojmenovati takové chování těch našinců, kterých se

to týká, pravým jmenem. Abychom pouhou pravdu řekli, jest celá příčina takové apathie ta, že každý u nás v Praze, který něco umí, zpyšniv krátkým, kočičím leskem r. 1818, nyní již považuje se za příliš důležitého a vznešeného muže, než aby sám se chopil práce v nějakém podobném literárním podniknutí, a že každou jinou roli při novinách kromě protektorství za příliš nízkou a neslušnou pro sebe považuje: z kteréhožto úsudku vyjímáme zde ovšem všechny ty, kteří jinými důležitými a rovněž tak potřebnými pracemi zcela zaměstnáni jsou. To jest tedy ta jediná pravá příčina, pro kterou v Praze nyní žádné české noviny vycházeti nemohou na potupu naši před celým světem. Pokavad ale není pražádný jiný neodvislý časopis politický, nesmíme přece s vydáváním Slovana přestati, ačkoli potřebu toho již dávno dle nejlepšího přesvědčení svého nahlížíme.

Někdo by snad mohl mysliti, že jen tak nam záleži na vydávání jiných novin českých v Praze, abychom mohli nepříjemnou nyní publicistickou činnost na jiné vložiti a sami sobe pohověti. Ačkoli by ostatně nemohl nikdo spravedlivý redaktoru Slovana za zlé pokládati, kdyby skutečně si žádal na nějaký čas od někoho vystřídán býti, nezaživ po kolik let ani duševního pokoje: přece nám posud nenapadlo vzdáliti se kdy, pokud nám působiti možno bude, od práce veřejné, a třeba bychom žádný časopis neredigovali a nevydávali, přece nepřestaneme, pokud jen možné bude (co ale my jmenujeme možností, jest posud známo) působiti vždy ve stejném směru jakož jsme působili posud.

Pozorovatel politický

(18. června 1851) H. B. Z Prahy čteme velmi znamenitý dopis v Záhřebských novinách Sudsl. Ztg. jednající o navrženém všeobecném slovanském sjezdu od Matice Ilyrské. My sice nemůžeme souhlasiti ve všem se smýšlením onoho dopisovatele Pražského, přece však uvedeme zde z jeho dopisu některé hlavnější myšlenky. On praví: „Jsem pevně přesvědčen, že z vnitřní potřeby také všichni slovanští národové časem svým budou míti jediný spisovný a obecný jazyk pro vzdělance. Věc sama jest pro mne nade všechnu pochybnost, jenom způsob, kterým se to stane, není posud jistý. Věc tuto nikdo, žádný stát, žádný mocnář, žádný národ nezamezí; způsob může v rozhodné době jediný vznešený duch tvorčivě naznačiti -který živé slovo do sta milionů lidských duší vdechne. Ano v nepřemožitelnosti svého přesvědčení vidím ještě dále! Povážíme-li nynější stav národův a států ve východní Evropě trochu ostřeji,

vníkne-li hlouběji v ducha, jenž obživuje mysl od Odry a Labe až k Volze, postavíme-li nespravedlivé zaslepení západu proti mladistvé kyprosti východu: věru ani není zapotřebí smělého úmyslu, východ nepotřebuje nic jiného, než věren své politice minulého století, čekati, až mu zralý plod do klína sám padne. Ovoce usilování národů rakouských nebudou nikomu jinému v prospěch, nežli ruštině, ruské národnosti, ruskému jazyku. Nezapomínejte ale, že to vše jest jenom účinek čistě duševního pokroku Slovanů, beze všeho spolupůsobení politických živlů. Kdyby ale, což ovšem možná, také politické okolnosti pro Rusko se lépe utvořily, ba kdyby to jen zůstalo tak, jak se od přemožení Maďarů jednati počíná, pak ovšem svrchu řečený obrat v kultuře Slovanů tím rychleji a mocněji se stane, za několik let budeme viděti uvědomnělé Slovany jen v tomto směru pracovati, třeba se sebe více proti tomu opírali, neboť jim nezbyde jiná cesta vedoucí z této těsnosti: r. 1848 jsme se pokusili po této jíti, ale byli jsme nehodně odmrštěni, a od té doby zdvojnásobily se obtíže“ - Nepotřebujeme snad ani doložití, jaký jest smysl pravý těchto slov sice velmi opatrně postavených, nicméně ale dosti srozumitelných.

- Kdo se chce laciným způsobem těšiti, tomu připomínáme, že opět Vídeňské časopisy slibují v říjnu letošního roku svolání zemských sněmů. Jest prý to předloženo říšské radě. Kdo tomu věří, bude spasen. - Roku 1849 z jara v březnu slíbilo se výslovně svolání sněmů na podzim téhož roku, kolikráte se od té doby prorokovalo, o tom by se mohl přesvědčit každý, kdo se práce neštítí, přehlédnout si noviny od r. 1849, 1850 a 1851. Obležení také bude vyzdviženo, nastane zase stříbro, a vojsko se rozpustí. To je jisté. - Ostatně zase tuto první zprávu Oesterr. Corr. hned co bezdůvodnou odvolala, bojíc se nepochybně, aby tomu nikdo neuvěřil.

- Ministerstvo osvěty přemýšlí prý nyní o tom, kterak by se daly opravit kláštery. To jest asi taková práce, jako by někdo chtěl sejto tak zpravit, aby se jím mohla voda nabírat. - Myslí se prý ale, že hlavní příčina tohoto nynějšího stavu našich klášterů jest ta, že se odtrhli od svých generálů v Římě, a bez obnovení tohoto spojení nedá prý se žádná důkladná reforma provésti. -Kdo ale ví, že kláštery v papežských zemích zrovna tak nyní vypadají, jako všude jinde, ten si může pomyslit, jak asi brzo tito římsští páni generálové napraví všechny naše kláštery. Bylo by to arci tuze zajímavé pro historii, kdyby se tak v Rakousích r. 1851 obnovilo užší spojení všech klášterů s Římskými generály.

- Kromě všelikých jiných zatmění, kterých již od r. 1849 pozorujeme, bude také ještě letos dne 28. července okolo 3. hod. s poledne úplné zatmění slunce, a sice tak úplné, že ani do ministerstva osvěty ve Vídni žádné světlo nepronikne.

- Dle nového nařízení ministra osvěty ohledem na porady učitelské ustanoveno. aby se k poradám těm scházeli učitelé pod vůdcovstvím okresních školních dozorců (děkanů, vikářů), aneb pod vůdcovstvím onoho, koho tento k tomu konci ustanoví, ale vždy jenom na jeho vyzvání, aneb s jeho dovolením. (Mor. Nov.) Z toho pozorujeme, že ministerstvo osvěty učitelům odjímá právo associační, které dle ústavy přísluší každému občanu, neboť jim dle tohoto nařízení volno není držeti si mezi sebou poradou o svých záležitostech bez povolení pánů vikářů.

- Noviny v Rakousích přibližují se již zase všemožně k bývalé idyličnosti před r. 1848. Tak ku př. nám jedny noviny české, které jmenovati nechceme, ve zvláštním dopisu z Opavy nevypravují nic jiného, než tři dětinské kousky. První jest jak dva hoši vzavše řezníkovi necky, na nich místo loďky po potoce plouli, což prý se skončilo s výpraskem. Druhá, že se stalo jinému chlapci neštěstí v dílně, třetí konečně, že z dvou hochů na řece Opavě v člunku jezdících jeden utonul, při čemž dotčené noviny následujícím způsobem poučují své čtenářstvo: „Budiž smutný tento pád mládeži naší výstrahou, ať raději podobné nebezpečné zábavy se varuje; voda arci pěkně se blýská, a zdá se býti velmi snadné, na tak hladounké rovině sem tam se prohánět, ale kdo nemá dosti zběhlosti a prozřetelnosti, zůstaň na pevném břehu!“ Jaká tu nová myšlenka, a jak užitečná světu, kdyby jen se vždy dle ní řídil, a jak dobře by bylo pro rozpustilé hochy, kdyby tyto noviny pilně čtli a dle nich se také zpravovali. -Takové již jsou nyní noviny politické v Rakousích!

- V Prusích jak známo zastavila se nazpět couvající konstituce konečně již u bývalých krajských a provinciálních (předbřeznových) sněmův a ačkoli strany toho panuje v Prusku nesmírné rozhořčení, přece není pochybnosti, že vláda svůj úmysl provede. Musíme uznati, že málo která vláda tak šikovně umí sněmy rozličné na darmo svolávat a rozpouštět, konstituce slibovati, oktrojovati a nedržeti jako - pruská. - Pozorujeme ale nyní, ne sice s podivením, avšak přece s napnutou myslí, že naše vládní noviny, které vždy dříve při podobných příležitostech proti vládě pruské nesmírně si vyjížděly, nyní zcela mlčí, ba ještě jakési zalíbení v těchto krocích Pruska objevují. Co to znamená, není těžko se dovtípati.

Pozorovatel politický

- (25 června 1851.) - H. B. Za našich časů přestal všecken praktický vliv liberálních časopisův a obmezení jsme pouze na činnost - dějepisnou. Rozumíme tímto slovem tolik, že nezbyla časopisům liberálním jiná činnost než činnost historie, totiž povzbuzovati čtenářstvo své vypisováním událostí nechvalitebných a chvalitebných, a podávati tak výstrahy a dobré příklady. Jisto jest, že nyní vládnoucí strana může s námi nakládati jak jí libo - na nějaký čas; jak dlouho tento nějaký čas trvati bude, toť závisí od okolností a od našeho vlastního chování. Jaké ale máme v tomto nějakém čase vyhlídky, o tom nám časem prorokují noviny vládnoucí strany. Zajímavý v tomto ohledu článek přinesl Lloyd dne 22. června, kterýžto článek počíná se těmito jistě naivními slovy: „Důležité změny, které se jistě stanou v našem státním životě, sotva počnou se uvedením nové ústavy, svoláním sněmův, aneb podobnými vysoce politickými ději. Počneť se tentokrát stavba státní od spodu, nikoli od vrchu.“ Toť ovšem každému, kdo jen trochu své lidi zná, nepochybné jest, že se reakce nikdy nezačínává svoláním sněmů, vizme ale a divme se změnám, které Lloyd uvádí ve stavbě státní od spodu. Jedná se o zákon obecní. Chyba prý tohoto zákona, která se nyní nejvíce cítí, jest prý malý ohled jaký se měl na veliké majitele půdy. Kdo jsou tito zde jiným slovem jmenovaní velicí majitelové půdy, kterým se křivda děje, víme beztoho. Tuto křivdu chce tedy dobrosrdečný a spravedlivý pan Lloyd napravit tak, aby se vesnicím jednotlivým nechala jen samostatnost pro jejich hospodářské záležitosti (totiž obecní jmění a jeho správa, slouha, pazderna atd.), aby se ale jen vždy z více vesnic utvořila pravá obec, která prý by měla jak Lloyd praví „vrchnostenskou moc.“ Purkmistra nebo představeného, totiž toho pána s touto vrchnostenskou mocí museli by si ale vyvoliti jenom z jistých napřed již poznamenaných osob platících největší daň - víme již o kom se mluví. - Tak dalece tedy již odložila vládnoucí nyní strana svůj strach z rohu 1848, že může mysliti na změny jako jest takováto! Tu tedy máme celou svobodu obcí, základ svobody státu, jak praví náš obecní zákon. Jaký základ, takové stavení. Pamětihodné a velmi poučné pro nás jest to, co praví Lloyd o tomto našem obecním zákonu. Paragrafy tohoto zákona jsou prý - tak elasticky zřízeny, aby se mohly v čas potřeby na všelikou stranu rozšířiti neb obmeziti. - Máme tu vlastně vysvětlení, proč tak nesrozumitelné jsou mnohé naše zákony oktrojované - totiž proto, že se již při oktrojování na to myslí, aby se mohly jinak vykládati časem svým, kdyby se dalo dělat. Že domněnka tato jest nepochybná, vidíme také z toho, že staré plány pořád se v rozličných kabátech opakují. Spojení mnohých vesnic v jednu obec, které jsme časem svým ještě u nás zamezili, máme tuto zase již v jiném způsobu na talíři. Teď se již řekla -poněvadž jsou pokojnější časy, také ta

pravá příčina, proč se má více vesnic v jednu obec spojit, a čtenářstvo naše posoudí nyní teprva, měli-li jsme dobře, když jsme se časem svým tak silně opírali proti spojení mnoha vesnic v jednu obec. Co vlastně jest jiného tento plán Lloydův nežli nazpět uvedení starých vrchností pod jiným jmenem? Všechna vrchnostenská moc a správa několika spojených vesnic bude v rukou purkmistra neb vlastně jeho kanceláře, tento purkmistr nebude svobodně volený, nýbrž vláda sama ustanoví si několik osob největší daň platících (t. j. bývalých vrchností) a z těchto některý musí býti představeným.

Co to jest jiného než stará vrchnost a starý kancelář. Jenom chybí ještě ustanovení, že představený nemusí bydliti v obci a že má jen on právo ustanovovati sobě úředníky obecní (respektive písaře): a pak máme staré blahé časy. Pamatovati sluší, že takový obecní představený bude míti ve všem asi takovou moc jako bývalé vrchnosti, a že pak představený jednotlivých vesnic, kterým správa jmění obecního zůstane, zcela se vyrovnají bývalým rychtářům. -S tím ale se všim není ještě Lloyd ani spokojen. Jen v některých zemích by se takto zřízené obci (respektive jejímu přednostovi) mohla prý odevzdati také činnost politická od státu svěřená, v jiných zemích ale prý se má svěřiti tato moc „vznešeným osobám, které by tento úřad pro čest' a pro všeobecné dobro zastávaly, a které by stát ustanovoval a svrhoval.“ A tu jest vlastně teprva ten pravý trumf. Tedy v zemích, kde jsou lidé již trochu chytřejší, tam se musí nazpět uvedení starého patriarchálního řízení alespoň trochu obaliti, stane se to tedy pod formou správy obecní a nechá se jim právo mezi několika osobami od vlády ustanovenými vyvoliti si alespoň svou - vrchnost'. V zemích ale, kde se to dělati dá, ustanoví vláda zcela veřejně a zřejmě vrchnosti sama, znamenitý to pokrok pro vládu, neboť dříve alespoň vrchnosti byly tak z Boží Milosti jako ona, nyní ale ona sama dle plánu Lloydova bude ustanovovati a svrhovati vrchnosti dle své libosti. - Co my o takovém plánu soudíme, nepotřebujeme ani vysloviti -tážeme se jenom, co o něm smýšlí všichni ti „nestranní“ kteří si libovali již, že se stal v Rakousích převrat politický bez ošklivých bouří sociálních, ba co o něm soudí ona rozumnější část' šlechty, která se dovede naučiti něčemu z historie, která si vduchu libovala, že bez velkého nebezpečí pro jmění a osoby šlechty zrušen jest starý svazek poddanství, co řeknou, pravím, takovíto povážliví šlechticové, vidouce nenapravitelné lidi v časech nejistých lehkovážně experimentovati s veškerou budoucností bývalých vrchností? -

- Na rozkaz J. M. C. promění se místnost bývalého říšského sněmu ve Vídni v císařskou zimní jízdárnu pro koně. Celý sněmovní nábytek přenesen jest do kláštera františkánského do skladu

státní tiskárny, kdežto vedle ohromných natištěných balíků zákonníka říšského odpočívati bude.

- Pan ministr Bach - jak nám noviny vypravují - potěšil se nedávno tou ctí, býti pozvánu k císařskému rodinnému stolu.

- J. M. C očekává se jistě do Haliče, blízko Lvova budou zase veliké manévry.

- Černínský dům v Praze na Hradčanech, koupený od vlády, promění se prý v upevněnou kasárnu.

- Co nejdříve prý vyjde zákon, kterým budou zrušeny všechny až posud ještě trvající národní gardy v celém mocnářství. - Tyto všechny události uvádíme jenom zkrátka beze všech úvah.

- Od 1. července přestanou prý skutečně celní hranice mezi bývalými zeměmi uherské koruny a ostatním Rakouskem. Doufáme, že naši průmyslníci a obchodníci neopomenou použití pro svoje obchody této důležité události, která bude míti veliký vliv na nás i na Uhry.

- Hrabě Adam Potocki, tentýž, který vydává svým nákladem veliké a velmi dobré polské noviny „Czas“ v Krakově, daroval, jak se dovídáme, 25.000 zl. stř. na vydávání školních gymnasiálních knih v řeči polské pro Halič. Z tohoto příkladu pozorujeme, že rozumnější šlechta polska docela jinou cestou hledá sobě vliv a vážnost u národu pojistit nežli ku př. šlechta česká a moravská.

- Const. Blatt dovídá se z jistých pramenů, že notáři v Čechách jistě budou v měsíci červenci ustanoveni. Pro Moravu že prý již jmenování jsou a co nejdříve uveřejnění budou. Sluší pozorovati, že mnozí, vidouce nynější směr vlády, pochybovali a ještě pochybují o tom, že skutečně ústav notářský uveden bude do života.

- Někteří, jimžto působí útěchu vymyšletí a věřiti všeliké podivné zprávy, vypravují, že se jedná o změny v ministerstvu, a že jmenovitě jen proto nový kabinet pod správou knížete Windischgratze a hraběte Hartiga jmenován nebyl, poněvadž tito prý žádali nejprve svolání zemských sněmů.

- Správa zemská v srbské vojvodině zapověděla Bělehradské (vládní noviny srbské knížecí vlády) pro celou rakouskou monarchii. Jest to skutečně velmi podivné a se svobodným tiskem velmi nesrovnalé. Připouštíme, že správa zemská v císařských našich srbských krajinách, kde

beztoho obležení panuje, příčinu míti může zapověditi noviny srbské, které ve stejném jazyku a stejným písmem vycházejí v samostatném Srbsku na druhé straně Dunaje, a které mohou zcela bez obalu pronášeti svůj úsudek o rakouské vládě. Ale jakým právem a z jaké příčiny tyto noviny správa vojvodiny srbské také ku př. nám zde zapovídá, kdejistě nikomu nebezpečné nejsou, a kdežto nám za jediný pramen zpráv z těchto krajin slouží, to nemůžeme pochopiti.

Vytrvalost opposice

H. B. Mnozí lidé jsou tak slabé povahy, že dobrou mysl a činnost zachovají jen potud, pokavad se jim dobře dle libosti vede; že ale honem vším praští a ve zmalátnělosti o všem pochybují, jak jen přijdou a uhodí na ně nehody. Jestli toto pozorujeme v životě soukromém, tím více ještě jeví se tato smutná vlasnost povahy lidské ve věcech veřejných a politických. Pokavad se vedlo dobře straně liberální, pokavad měla vyhlídky, že provedeny budou její zásady a přání do skutečného života: tu jsme pozorovali při mnohých až přílišnou bujnost - nevěděli již, co všechno mají chtít, všechno jim bylo málo, nic jim nebylo dost radikální, každý byl u nich zrádce, kdo se opovažil napomínati neb zmíniti se jen o mírnosti a o rozvážlivosti. Takoví lidé se toho času nechovali nic jinak, než jako by jim hračka byla celý svět vypáčit a vzhůru nohama obrátit.

Nyní, když dílem zbrklostí takových pánů, dílem však okolnostmi nevyhnutelnými zaražen jest pokrok svobody a nastalo panování strany druhé, která sebe nazývá sice konservativní (zachovávající), zatím ale nic jiného zachovati nechce, nežli čeho jsme my zbaviti se chtěli; kde jsou nyní všechny ty zástupy oněch „božích bojovníků“, kteří za těch časů s peřím a kokardami za kloboukem, se šavlemi po boku v rozličných uniformách a národních krojích naplňovali hrdinskými řečmi svými všechny hospody králoství Českého? Kde jsou nyní všichni tito mužové pokroku a vojínové pro svobodu, aby pomohli tlačiti skrovný vozík našich práv a svobod, který v hlubokém bahně vězí?

Není jich tuto, zmizeli a zalezli se po dírách jako stříbrné peníze, vytratili se jako hlemejždi na podzim, větrové je odvanuli, odplynuli s řekami!

Člověk moudrý, který jsa pilný a rozvážlivý čtenář historie umí sobě v událostech minulých hledati příklady a poučení pro svůj čas, musel ovšem napřed viděti všechno toto, mužové, kteří ví jakého namáhání, jakých duševních a hmotných bojů stálo to jinde, kde právo a svoboda pevně již zakotveny jsou, tito mužové nemohli téměř ani očekávati, že by trochu dětinských hraček, trochu zpěvův a trochu křiku mohlo býti dostatečným prostředkem k zrušení libovlnosti a k zavedení pevného práva v Rakousích. Jest něco na tom, když se říká, že lid ještě není k svobodě dospělý a zralý: neznamená to ovšem jako říkají reakcionáři, že by některý třeba sebe méně vzdělaný národ svobodu a právo jemu udělené nesnesl, ale znamená to tolik, že lid nevzdělaný neb málo vzdělaný nebo mravně zkažený nedovede sobě svobodu a právo vydobyti aneb náhodou vydobyté zachovati.

Že náš národ v tomto smutném stavu se ještě z většiny nachází, není snad zapotřebí dokazovati, nebot bohužel! smutná zkušenost ukazuje to nejlépe. Tím ale se spolu sama sebou ukazuje povinnost naše, povinnost všech těch, kterým opravdu záleží na dobytí a udržení svobody, totiž abychom odstraňovali všechny překážky, které v lidu samém dosahnutí a udržení svobody v cestě vadí, abychom hleděli národ náš přivesti na onen stupeň vzdělání jak duševního tak i srdečného, který lid schopný činí, vydobyti a udržeti si svobodu a právní vládu.

V tom tedy jeví se vlastně veškerá povinnost všech těch, kteří se k liberálně-národní straně počítají a přihlašují, a zadostučinění této povinnosti není věc malá a snadná, zvláště pak nyní, kde strana liberálně-národní do spodu přišla a nad sebou má stranu nepřátelskou, která nyní v rukou svých drží všechnu moc veřejnou, a s těmito velikými a mohutnými prostředky snaží se zahubiti všechnu činnost strany liberální. Neboť dvě jsou moci bojující od jakživa a všude v lidstvu, dobrá a zlá, světlo a tma, právo a libovule, jedna druhou hledíc vyhubiti. Ačkoli v celku až posud mnohem více rozšířeny jsou ve světě zlé mocnosti, a dobré jenom poznenáhla jim kus po kuse půdy odbírají: přece již tu i tam, v jednotlivých zemích, u jednotlivých národův úplně zvítězilo právo a světlo nad libovůlí a tmou, kdežto jinde strana svobody buď zcela ani se neozývá, neb jsouc ještě slabá, snaží se teprva o sesílení a budoucí vítězství nad libovůlí. V politickém způsobu mluvení nazývá se strana v tomto okamžení slabší opposice: někde tedy strana svobody vládne a tam jest strana protisvobodná v opposici, jinde zas kde vládne strana svobodě nepříznivá, jest v opposici liberální strana. V zemích, kde ještě úplně panuje v celé síle své absolutismus, nemůže býti ovšem řeč o žádné opposici liberální, třeba by tam bylo dosti mužů příznivých svobodě a nespokojených s libovládou, proto že tito ani

opováziti se nesmí veřejně se svým smýšlením se prohlásiti: neboť opposice jen tenkrát může býti, kdežto možné jest méně nebo více opíratí se veřejně proti straně vládnoucí. Z toho vysvítá, že sice ve všech zemích, kde liberální strana vládne, jest spolu proti liberální opposice, proto že strana liberální třeba vládla a všechnu moc v rukou měla, přece již dle zásad svých nesmí zameziti projevení smýšlení jakéhokoli a tedy ani smýšlení protiliberálního; na druhé straně ale vysvítá, že liberální opposice může býti jen tam, kde strana svobodě nepříznivá sice vládne, ale z jakýchkoli příčin tolik mocí nemá, aby mohla zabrániti všeliké projevení zásad liberálních. V takovýchto zemích spatřujeme obyčejně velmi podivný boj: strana vládnoucí, ačkoli směřuje a přičiňuje se všemožně k zavedení úplné libovlády, přece nesmí tento úmysl svůj veřejně projevit, a proto se musí alespoň na oko držeti dle jistých zákonů, kterých spolu užívá strana liberální opposice jakožto zbraně a obrany své proti vládě. Jest to boj oboustranné neupřímnosti: ani vláda ani opposice nevyslovuje obyčejně své pravé mínění, vláda proto, že na příznivé okolnosti čeká, až bude moci provésti své úmysly, které prohlížejí nyní již zkušenější, liberální opposice zase proto, že jí od strany vlády násilí hrozí.

U nás v Rakousích jak patrně, jsou v opposici všechny liberálně-národní strany jednotlivých zemí. Neboť není nikomu tajno, že strana nyní vládnoucí všemožně hledí zaváděti němčinu do veškerého státního řízení i tam, kde ani před rokem 1848 nebyla a že skrze úplnou centralisaci celé říše a jinými všelikými méně neb více do oka padajícími způsoby poznenáhla chce uvést v celé říši němčinu co panující a ostatní národnosti jakožto jí podřízené, nýbrž že také všemožně míří nazpět k staré byrokratické vládě předbřeznové. Z těchto ohledů musí každý komu na svobodě a na národnosti záležeti, při takové vládě náležeti k opposici.¹

Jedná se jen o to, jak dalece opposice, kterou proti nynější vládě děláme, prospěšná jest věci naší, totiž svobodě a národnosti, a jaké vyhlídky máme zvítěziti časem svým s našimi zásadami, totiž provésti to, aby vláda přišla do rukou mužů liberálních, a aby byla národnost každá ve svém domově panující. Mnozí zajisté vidouce nynější stav věci zmalátněli nad míru, a buďto již všechnu naději na lepší časy pustili, aneb alespoň se strojí všeliké činnosti odřící se a odevzdati se všemu cožkoli na nás přijde. Ta kovýmto způsobem a s tak malou vytrvalostí ovšem by se málo důležitých věcí na světě povedlo a dle toho pravidla, že Řím nebyl za jeden den vystavěn, a že na první útok se nevzdá tak snadno každá pevnost, nesmíme také my, když naše slunce na čas za mračno zašlo, již všechnu mysl ztratiti a zmalátněle se rozěběhnouti.

Účelem tohoto našeho článku jest rozjímání o vyhlídkách, jaké se straně naší pro budoucnost objevují, a o prostředcích, jakými nám lze při síle své zůstatí, ji rozmnožovati a tak konečně časem svým zásady naše do skutečného života a k vládě přivéstí.

Především musíme se ale srozuměti o tom, koho máme počítati do strany liberálně-národní. Ne každý, který až posud se buď sám za úda této strany vydával aneb za takového považován byl, zasluhuje také skutečně býti spoluoudem tohoto ctihodného spolku. Jenom ten, komu všeobecný pokrok člověčenstva, blaho a čest' svého národu především na srdci leží, který jsa nepřítel všeliké libovolné vlády, sám dle práva se řídí, take chce aby záležitosti veřejné jenom dle práva a nic dle libovůle jednotlivců řízeny byly - jenom takový zasluhuje býti oudem strany liberálně národní. Lidí takových, kteří by dle vzdělání a srdce svého k takovým zásadám se přiznávali, není tak příliš mnoho a proto se nemusí nikoho rmoutiti, jestli se počet naší strany nemůže třeba hned udati na množství tisíc: lépe méně ale jistých a vydatnějších spoluoudů, než křiklavý počet planých hlav a ještě planějších srdcí, kteří buďto z mody, buďto zmarnosti, buďto ze špekulace aneb konečně i ze strachu jako tažní ptactvo r. 1848 k straně naší se přidali a nyní rovněž tak rychle odprázdnili se. Nám proto nejde o příliš veliký počet spoluoudů strany naší, poněvadž jmenem tímto miníme jen ty, kteří jakým koli způsobem činně pomáhají klestiti našim zásadám cestu k životu.

Nepřátelé snažení našeho jsou dvojího druhu: předně ti, kterým provedení našich zásad škodlivé by bylo, kteří totiž až posud na všeobecné útraty nadpráví užívají a proto se ze sobectví proti právu a svobodě a národní rovnoprávnosti opírají, za druhé pak jsou protivníci naší ti, kteří jen z předsudků, z chybného vychování, omámeni od těchto předešlých, tedy vlastně proti svému vlastnímu prospěchu, zkrátka z hlouposti protiliberálně smýšlejí a se chovají. Počet předešlých není příliš veliký v porovnání k liberální straně a příliš lehkoby bylo nad nimi zvítěziti, kdyby neměli hlavní svou podporu v druhých krátkozrakosti a nevzdělanosti.

To platí o nepřátelích našich v národním i politickém ohledu, a z toho vyplývá též veškerá činnost strany naší. Marné by bylo očekávati, aby protivníci naší prvního druhu přesvědčiti nebo nakloniti se dali k našim zásadám: oni tak dobře jako my sami znají všechny důvody naše a všechny následky, jaké by povstali v životě veřejném provedením našich zásad, oni nejsou nepřiznivci naší proto, že by naše zásady nebyly pravé, nýbrž proto, že provedení našich zásad by jim bylo škodlivé. Tu tedy přestává všechen důvod, všechno přesvědčování, všechna hádka a jedná se jen o to, která strana kterou přemůže.

Na štěstí jest ale počet takovýchto protivníků našich v porovnání k veškerému národu, ba ani v porovnání k liberálně-národně smýšlejícím příliš nepatrný a jedná se tedy hlavně o to, abychom působili na veliký počet těch, kteří buď jen z nerozumu podporují neliberální stranu buď docela se passivně (trpně) chovajíce, takto udržovati pomáhají staré zakořenělé nechvalitebné zvyky vždy sami sobě na škodu. Hlavní povolání strany národně-liberální musí tedy býti, aby otvírala oči těmto, aby je vzdělávala, uvědomovala a tak je učinila místo slepého nástroje cizí libovůle důstojnými oudy státní společnosti.

Kdosi pravil velmi trefně a pravdivě, že lidé a občané pražádných revoluc, pražádných bojů, pražádných nesnází nepotřebují k tomu, aby byli úplně svobodni a aby měli právní a dobrou vládu, že k tomu nic jiného zapotřebí není, nežli aby každý řekl jen: to chci, to nechci. Aby ale toto bylo možné, musí ještě všeobecné vzdělání mnohem dále pokročiti než nyní jest, kdežto pozorujeme, že lidé ze zaslepenosti buď sami proti svému prospěchu jednají neb dokonce nic nečiníce a o své veřejné záležitosti se ani dost málo nestarajíce, podrobují se každému, kdo s nimi strká.

Jisto jest sice, že strana protiliberální, která bez libovolné vlády obstáti nemůže, všechno nasazuje, aby zamezila vydatné vzdělání všeobecného lidu, že její první péče všude jest obmeziti a do své moci přivesti všechny nejhlavnější a nejrychlejší prostředky vzdělání lidu, jako jsou školy, knihy, časopisy, schůzky, porady atd. Přece ale jeden velmi důležitý a velmi vydatný prostředek není jí nikde do moci dán, totiž společenské obcování, a kdyby dovedla reakce z knih, časopisů, ze škol, ze schůzek veřejných vyloučiti každou liberální myšlénku, není přece v stavu zameziti jednotlivým občanům soukromé mluvení a obcování mezi sebou a tím rozšiřování poznenáhla moudřejšího a liberálního smýšlení. To zajisté zůstane vždy straně naší co jistý prostředek k rozšiřování svých zásad a ke konečnému vítězství, budeme-li jenom míti dosti vytrvalosti a obezřetnosti v užívání tohoto prostředku. O tom jednati chceme budoucně.

Poznámky

1 Že jen tak se rozumí od nynější vlády prohlášené roku 1848 národní rovnoprávností, pozorujeme ze věeho jak z malých tak i z velkých věcí. Řeč úřední všude, jest němčina a jen se stranami se, kde to být musí, také v jiném jazyku jedná. V německých krajinách v Čechách nenajdeš nikde veřejné nápisy jinak než německý, kdežto v králinách českých vláda nařídila zhotoviti všude nápisy české i německé: to jest tolik, že sice Němec kamkoli přijde, doma jest

a všechno pohodlí najdou. Čech ale jak ze své vsi vykročí, bez němčiny ztracen jest. Rovnoprávnost tato znamená, že u nás doma mají Němci s námi stejné právo, ale u nich doma nemáme my pražádné.

Pozorovatel politický

Z Prahy dne 23. června. - Bezstarostná netečnost a lhostejnost, s kteroužto otcové a přívrženci ústavy Olomoucké toto dítko své zanechávají a zavrhují, dodává četným protivníkům tétož ústavy vždy více ducha a odvahy. V čele odpůrců těchto kračí s předešlou odhodlaností starý nespokojenec „Lloyd“, jenž s patrnou radostí pozdravuje každý úkaz na poli politické literatury, který s náhledy a zásadami jeho více méně se shoduje. Orgány ministerské počínají sobě v ohledu tomto skoro dooela neutrálně. Vyčerpavše staré důvody své hledí s výše politického areopagu svého hrdě a pokojně budoucnosti v tvář nedávající sobě ani práce nepřátelské útoky odrážeti neb na stížnosti a otázky upřímných příznivců konstitučního principu odpovídati. Jen kdys tehdy odbývají svou povinnost, prostřednictvím mezi občanstvem a vládou, s podivuhodnou chladnokrevností a rovností ducha, která indifferentismu skoro na vlas se podobá. Nejlepší příklad nám dává „Oesterreichische Correspondenz“. List tento přišel před několika dny k „neomylnému přesvědčení“, že se v Rakousích již všickni k myšlence uzavřeného, jednotného státu přihlásili - tedy k centralisaci! - a že také nepřátelské hlasy, jmenovitě v cizozemsku - více méně již umlkly. Podle tohoto výroku jest Rakousko na nejlepší dráze k onomu státnímu životu, jež nesmírná většina, ba veškerenstvo rakouských občanů již od r. 1848 snažně (!) očekává. „Oesterreichische Correspondenz“ tomu však rozumí jinak. Právě proto, že všickni rakouští občané - aspoň na papíře - k centralisaci se přiznávají a vládě přizvukují, právě proto, že nepřátelské hlasy již umlkly - díky vojenským soudům a státním zastupitelům! - musí rakouská ústava ostati tím, čím již od 4. března 1849 jest - mrtvým písmenem. Divná logika! „Oest. C.“ se raduje, že vláda je tam, kam vlastně pracovala; napomíná ale ze samé důslednosti s druhé strany rakouské občany, aby tento vyvinovací proces pokojně a bez překážky ku konci přijíti nechali, aby se nepokazil. To jest jinými slovy: Všecko je v nejlepším pořádku; Olomoucká politika prospívá co denne víc a více; centralisace objímá již železným ramenem veškeru říši; důvěry v Rakousích až nazbyt - dejte nám jen již s tou konstitucí pokoj a všecko bude v pořádku. Jak známo, platí „Oest. C.“ za orgán pana ministra Bacha. Pan Bach byl za onoho času, aspoň pro

forma, vřelým přívržencem konstitučního principu a tak nazvané jednoty říšské; to byl program, od kteréhož, jak sám nekolikráte se vyjádřil, v žádných okolnostech ustoupiti nechtěl. A kam se poděl nyní tento prapor? On se skryl prozřetelně před vyvinovacím procesem, který pokojně a bez překážek skončiti se musí, nemá-li se pokaziti. Pan Bach schoval tedy svůj politický prapor, by jej v jiných, snad lepších časech „s jásáním“ Vídeňských krajanů svých zase světu ukázal, aby se tento mohl přesvědčiti, že bývalý advokát Bach na liberalismus nezapomněl. Ale někdo pravil kdysi: „Un drapeau qu' on cache dans sa poche n' est pas un drapeau, c' est un mouchoir!“ Prapor, jež člověk v kapse ukrývá, není prapor, nýbrž kapesní šátek! Státník, jež shopnost a činnost svou neměří dle důkladné známosti politických a sociálních poměrův a jenž nemá dost mravní síly a vytrvalosti ku provedení toho, co jedenkrát za pravé byl uznal, nemůže se v nynější době ubrániti proti útokům, kteréž z rozličných táborů naň dorážejí. Chytrácké vyjednavání se všemi stranami v čas, když tyto mají naději vesla vládního se zmocniti, nemůže v nás vzbuditi důvěru a úctu, nýbrž jen smutné přesvědčení o duševní chudobě muže, který vlastní silou vlastní zásady své zastávati si netroufá. Docela jinak mluví o březnové ústavě „Vídeňský Denník“, jež se obyčejně považuje za orgán ministra Thuna. Také „Vídeňský Denník“ není s ústavou touto ve všech částech její spokojen, žádá si ale, aby co statut od císaře potvrzený v život vstoupila a na ústavní cestě, t. j. od říšských sněmů revidována a opravena byla. Ačkoli jest potěšitelné, že ministerský orgán v nynější době ještě o ústavě a říšských sněmích mluví, nyní, když ve vyšších kruzích naší residence docela jiné záležitosti na denním pořádku jsou, nemůžeme přece na tento úkaz velikou váhu klásti, poněvadž nikoho není tajné, že pan hrabě Thun v radě císařské koruny v nynější době nemá onoho vlivu a hlasu, jež měl dříve. Od toho času, co bývalý gouverner český do kabinetu povolán byl, staly se ve vládním systému rakouském důležité, dalekosáhlé změny, jejichž působení i sebe horlivější upřímnost jednotlivců potříti nemůže. Dříve, dokud ještě čas byl, zmáhajícímu se proudu reakce pevnou hráz položiti, psalo a horlilo se proti revolucionářům, demagogům a Bůh ví sám, kterým protivníkům společnosti: nyní, když proud již rozvlněn jest a mocí jednotlivých přátel charty Olomoucké staven býti nemůže, nyní vystoupí tehdejší antirevolucionáři před svět a omývají si ruce řkouce: „My nejsme vinni krví touto!“

Z toho, co o osudu a o protivenstvích ústavy březnové až posud podotknuto bylo, vysvítá patrně, jak asi vnitřní záležitosti říše císařské spořádány nejsou; není ani potřebí o tom slovo šířiti, ana denní zkušenost každého ne omylně o tom přesvědčuje.

V zahraniční politice rakouské jest nyní vyjednávání s Německem nejdůležitější. Kníže Schwarzenberg vybojoval nad diplomacii pruskou slavné vítězství, z kteréhož až ku posledním důslednostem ve prospěch Rakouska kořistiti chce. Především má Rakousko, aby jeho vliv v Němcích tím upevněn a rozšířen byl, s veškerým ouzemím svým přistoupení k německému spolku. Čtenářstvo listů našich ví velmi dobře, jakých náhledů se „Národní Noviny“ a později „Slovan“ s ohledem na přistoupení říše rakouské k Německu držely a drží. Proto bychom se k tomuto předmětu také nevraceli, kdyby mu právě nyní časopisectvo zahraniční zvláštní pozornost svou nevěnovalo. Kdežto poloouřední orgány vlády francouzské a anglické dokazují, že by se tímto přistoupením rovnováha států evropských značně změnila a moc kabinetu Vídeňského o velikou část' zvětšila, vypočítávají liberální orgány německé nesnáze a nehody, kteréž z nepřirozeného spojení tohoto Německu a také Rakousku samému dříve nebo později vyplynou. Lipské noviny „Deutsche Allgemeine Zeitung“ přináší nyní cyklus článků nadepsaných „Oesterreichische Völkerschau vor dem Gesamteintritte Oesterreichs in den deutschen Bund,“ v němž se pochopitelným způsobem dokazuje, s jakou radostí rakouské Slovanstvo tento nešťastný plán knížete Schwarzenberga uvítalo a ještě uvítá. Na ukázkou stůj zde jeden vyňatek z novin svrchu jmenovaných: „Zkrátka před rozehláním říšského sněmu v Kroměříži povstal Palacký k interpellaci, v nížto ve jménu Slovanů žádal, aby ministerstvo o příštím poměru Rakouska k Německu se vyjádřilo. Odpověď na tuto interpellaci, na niž tenkrát odpovědíno nebylo, dává nyní vyjádření Rakouska, že s veškerými zeměmi svými k německému spolku přistoupí. Tímto způsobem dostali Čechové ve vnitřním i vnějším poměru státním nejkrásnější protivu toho, co žádali a čeho věrností svou dosáhnouti chtěli. V obojím ohledu se jim daří po revoluci, jejíž přemožení věrností svou usnadnili, hůře než před revolucí. Tenkrát byly Čechy aspoň dle jména a dle formy samostatným královstvím; nyní jsou toliko vládním obvodem centralisované monarchie; tenkrát patřily sice Čechy k německému spolku, poněvadž ale celé Rakousko k němu nepatřilo, byl svazek tento velmi slabý a málo obtížný, opposice Čechů nacházela hlavní podporu svou v tom, že většina rakouských Slovanů k Německu se nepočítala. Čechové jsou ve všech nadějích svých trpce zklamáni. Oni nahližejí, že by se jim hůře bylo nevedlo, kdyby příklad Maďarů docela byli následovali. Za tou příčinou jsou s politikou knížete Schwarzenberga v nejvyšším stupni nespokojenosti a touží s největší netrpělivostí po okamžení, v němž energické jednohlasné opposici proti němu budou moci vystoupiti. Ministerstvo to ví; a jen proto potlačuje Prahu obležeností.“ Tolik „Deutsche Allgemeine Zeitung.“ My nebudeme k slovům těmto žádných výkladů neb poznamenání přidávati, podotkneme jen, že moudrost německé politiky knížete Schwarzenberga délkou

času nejlépe se dokáže a potvrdí. Až do toho času budiž nám ale dovoleno, politiku tuto povazovati za nespravedlivou a nepraktickou.

V Němcích slaví restaurační politika pyšněji než kdy dříve vítězství nad protivníky svými. Po rozličných experimentech vrátil se koráb svaté římské říše německého národa tam, odkud v březnu vyploul. Ústavodárný sněm a Reichsverweserschaft ve Frankfurtě, zbytky parlamentu a regentství ve Stuttgartě, německo-pruská unie a její sněm v Erfurtě, svobodné konference v Drážďanech a sjezdy ve Varšavě a v Olomouci následovaly sobě v tragickém pořádku, až se konečně z procesu tohoto vyvinul předbřeznový Bundestag. Vždy věrný orgán rakousko-německ. absolutismu, „Frankfurter Oberpostamts-Zeitung“ oznamovala tyto dny velikým písmem, že již všechny státy německé v Bundestagu zase zastoupeny jsou a všechno tedy ku předešlému systému zase se navrátilo. Presidentem Bundestagu jest ještě c. k. rakouský vyslanec hr. Thun., který, mimochodem budiž řečeno, v posledních dnech do Johannisbergu se odebral, by tam na slovo vzatému a zasloužilému státníku rakouskému knížeti Metternichovi svou úctu složil.

Také ve Francouzích překročují přívrženci politické reakce všechny meze mírnosti a slušnosti. Svoboda tisku, svoboda mluvení ve sněmu, právo spolčovací, národní garda staly se hlavními předměty zlomyslných útoků jejich. Před krátkým časem stál v Paříži před soudem Charles Hugo, syn na slovo vzatého básníka a poslance francouzského Viktora Hugona, ježž čtenářstvo naše z jeho řeči znáti se naučilo. Otec sám zastával svého syna, jenž byl obžalován, že proti trestu smrti pobouřlivě psal. Soud odsoudil mladíka na 6 měsíců do vězení a k zaplacení pokuty 500 franků. Trest tento zdál se i bývalému ministru Guizotovi příliš nepředložený a přísný. S podobnou horlivostí stihají Pařížští reakcionáři také právo spolčovací a národní gardu, tak že sám ministr Faucher je napomíná, že jejich útoky jdou příliš daleko. Na tato napominání neberou ale vůdcové sněmovní většiny pražádného ohledu.

H. B. Časem zvykne člověk všemu, časem zvykne si i redaktor na konfiskace a naučí se je považovati co chléb svůj vezdejší. Konfiskace spisu tištěného, má-li skutečně míti účinek, nesmí se tak příliš zhusta opakovati a musí také vždy jen zasahovati spis skutečně nebezpečný. Jestli si naše čtenářstvo povšimne úředního oznámení c. k. podkrajského úřadu (resp. státního zastupitelství) strany zabavení našeho posledního sobotního čísla, pozorujeme tam, že c. k. zástupnictví nachází v tomto čísle jenom sedm přestupkův a sice přestupky: tiskového zákona § 23. b, § 26. a, § 33. b, § 26. a, b, § 28. pak dvakráte § 57. trest. zákonu 1 dílu. Přestupky tyto jsou následující:

§ 23 b popuzování k činům, skrze které má povstati násilné změnění říšské neb zemské ústavy; § 26. a jest popuzování k neposlušnosti a k odporu proti zákonům, nařízením neb úřadům; § 33. b jest náběh proti národnostem, církvím, neb stavům jednotlivým; § 26. a již známo, § 26. b jest popuzování k nepřátelství proti jednotlivým národnostem, církvím, stavům aneb korporacím; § 28. jest rozšiřování nepravdivé, všeobecnost znepokojující pověsti; § 57. trestního zák. konečně má za předmět zrovna zhola vzbouření. Podotknouti ještě musím, že by trest, kdyby se skutečně všechny tyto přestupky na nás shledaly, obnášeti mohl jak následuje:

Přestupek § 23. b žaláře 10 let a ještě pokuty 1500 zl. stř.

„ § 26. a	„ 2 „	„ 1000 „
„ § 33. b	„ 0 „ 3 měsíce	„ 300 „
„ § 26. a	„ 2 „	„ 1000 „
„ § 26 b	- -	„ 1000 „
„ § 28.	„ 0 „ 3 měsíce	„ 300 „
„ § 57. trest. zák. 5 „		„ 300 „
„ § 57. „	-	300 „

Musí se tedy říci, že pan státní zástupce Kutnohorský dobře má na zřeteli zásadu: „Co děláš, dělej důkladně“, neboť 26 let 6 měsíců žaláře a k tomu ještě 5700 zl. stř. pokuty jest zajisté pro každého redaktora postačující quantum, a zvláště pro takového, který ještě několik jiných procesů na krku má. Půjde-li to takto dále, budou zajisté přinuceni někteří páni biskupové vypsati za redaktora Slovana všeobecné modlení o přiměřené prodloužení jeho života, aby totiž spravedlnost náležitý průchod míti mohla, neboť by se jinak lehce státi mohlo, že by tentýž redaktor při vší své známé úctě a poslušnosti k zákonům a při vší své naději na dlouhé stáří přece k velikému zármutku svému v stavu nebyl, celý trest náležitě odseděti.

Šestadvacet let a 6 měsícův a 5700 zl. stř. za jeden svazek! Věru, že si snad naše čtenářstvo tento neobyčejný pád jinak nedovede vysvětliti, nežli, že jsme se nějak při tomto svazku zblázniti a všechno své dosavadní aequilibrstické umění ztratiti museli, s kterým jsme se až dosud snášeli mezi ostrím jednotlivých §§ tiskového zákona. Ale není tomu tak, a kdybychom mohli čtenářstvu všechny ty články předložiti, ve kterých pan zástupce našel příčiny k

možnému 26 let. a 6 měsíčnímu žaláři a k 5100 zlatové stř. pokutě:jistě by alespoň o našem dobrém rozumu nikdo nepochyboval. -

- Anglicko jest nyní trn v očích všem milovníkům staré patriarchální libovlády, a každá příležitost použije se od těchto pánů k zlehčení jeho nynější liberální vlády. Jedna velmi zastaralá metoda, kterou tito již dávno vzbuzují nenávisť proti Anglicku, jest rozšiřování mezi lidem polovzdělaným předsudku, že Anglicko směřuje všude jen k tomu, aby se obohacovalo na ujmu jiných národů, které pod svou ochranu bere. Proto hořekují nyní s mnohými slzami nad Sardinskem, poněvadž prý Anglicko žádný jiný účel nemá, nežli zaplaviti Itálii svým zbožím, jakož vůbec ono rozhlášené kramářství Angličanů přičiněním absolutistů také u nás skoro příslovím se stalo, které jeden za druhým nic nemysle opakuje. Netřeba ani doložiti pro rozumného, že takového smýšlení o Anglicku jest blud rozšiřovaný naschvál, aby národové nenaučili se znáti z častého obcování s Anglickem všechny výborné stránky jeho domácí vlády a dobrodiní svobody a práva. Neboť jestli Anglicko všemožně se přičiňuje rozmanité výrobky svého nesmírného průmyslu prodávati, není to jistě nic nechvalitebného, tak jako ještě nikomu nenapadlo tupiti pilného průmyslníka neb obchodníka proto, že se snaží obchod svůj zvětšovati. Jest to jenom chvalitebná a následování hodná přičinlivost, jeden z těch blahých následků, které má právní a liberální vláda na národ. Na druhé straně ale není zajisté pro nikoho žádné neštěstí, dobré zboží lacině kupovati, k tomu ještě dobrovolně; že ale anglické zboží výborností a láci svou vyniká, jest všeobecně uznáno. Pročež každý vidí, jaký nesmysl vlastně jest, obávati se onoho chytré rozkřičeného kramářství anglického. Angličané nejsou národ bojovný neb násilnický, oni všude po celém světě pokojnou cestou rozšiřují osvětu, lepší byt, právo a svobodu, jakož toho následky vidíme ve všech dílech světa a zvláště v severní Americe, která jest pravý výkvět ducha anglického národu. Směrem našim budiž vážiti si anglického národu, nyní prvního a nejvzdělanějšího na světě, přiučovati se z jeho příkladu a přičiniti se o stejnou občanskou blaženost, které se právě nyní diví celý svět při návštěvě Londýnské výstavy.

- „Reichszeitung“ zvláště jest někdy velmi milá ke čtení, když tak předfíkává některému národu takové smýšlení, jaké vlastně by se mu oktrojovalo, kdyby se i smýšlení dalo oktrojovati. Popisujíc slavnost Božího Těla v Záhřebě, při které jak známo bán se objevil v národním kroji horvátském, praví Reichszeitung: „Již si zde zvykli na německé uniformy¹ a na třírohý klobouk. Mnohému přichází ještě tento oděv podivný a kroutí nad ním hlavou; většina ale myslí si dobrosrdečně: „Co záleží na uniformě je li německá neb horvátská, jen

když je vláda dobrá.“ Pri čemž mimovolně si vzpomenouti musíme na naivní slova jisté sprostné ženy v Praze, která čtouc v ohlášení chera Mittelpartaje před volbami mezi jiným také slova: „Ať si je Čech nebo Němec“, pravila: „Ano, ať si je Čech nebo Němec, jen když je Němec!“ - Chorváté jak ze všech stran slyšíme, tuze málo si libují nynější vládu, ne snad jen k vůli německým uniformám, nýbrž více pro obsah těchto uniforem.

- Brzy (nepochybně ale přece až po žních) vyjde prý nový zákon o polním pořádku t. j. strany bezpečnosti polních plodin a dohlídky potřebné. Zatím ale jak slyšíme již všude skoro obce se samy postaraly o to, divíce se velice tomu, jaké důležité práce asi naše ministerstvo orby tak zaneprázdnňovaly, že již skrze tři leta tento potřebný zákon vydati nemohlo.

- V jedněch známých českých vládních novinách čtli jsme nedávno článek úvodní, jednající o tom, kterak prý jistá strana z Londýna napíná všechny síly své, aby zničila po celé Evropě státy monarchické, zrušila nynější zřízení společenské a vyhubila víru, církev a náboženství. - Tu se musí přece říci, mnoho věcí zmíchaných v jednom pytlí, a přece velmi málo smyslu. Dále pak nám tentýž časopis podává nepochybně pro strach všem majetníkům zřízení Spolku komunistického v Němcích, z kterého se dovídáme, kterak by nám títo strašliví lidé všechno pobrali, kdyby nás na štěstí nehájila naše vláda a její vojsko.

- Jest to ale skutečná pravda, že cech komunistů zase nyní se počíná v Evropě strašlivě množiti, ne sice komunistů takových, před kterými nám dávají výstrahu ony vládní noviny, nýbrž komunistů, kterým si člověk nesmí troufat ani pravdu říci do očí. Známo totiž, že my jmenujeme komunistou každého, kdo cizí jmění bez svolení běře a libovolně utrácí.

- Páně Haasův německý Konstituční List ujišťuje nás ve svém čísle od 28. června „že s úplnou důvěrou a upokojením můžeme očekávati svou konstituční budoucnost.“ Kdo tedy až posud byl nevěřící konstituční Tomáš, vlož ruku svou do těchto řádků Konstitučního Listu a staň se věřícím.

- Policie neměla ještě nikdy tak rozsáhlou činnost v Evropě jako nyní; na všech stranách vidíme policejní úředníky rozmnožovati, a co jindy nebývalo, ze státu do státu na vyšetřování (politická) přijížděti.

- Příčiny, proč byl Kath. Blatt aus Mähren zabaven, jsou, jak nám udává Konst. Blatt, tři, a sice v jednom článku se praví, že kněžstvo v církevních věcech úředníky poslouchat nemá, v druhém se tupí chování podkrajského při známé události pohřbu protestanta v Hrádku, v

třetím se vytýká úřednictvu ve Slavonii, že nemá pražádného náboženství. - Vidíme tedy, že trefila kosa na kámen.

- „Morning Post“, anglické noviny praví: že nejlepší rada, kterou Angličanům dáti mohou, jest ta, aby nepůjčovali peníze Rakousku, leč by byla tato půjčka od sněmu pojištěna. - „Morning Post“ jak známo, není žádný snad radikální časopis.

- Jakožto potěšitelnou zprávu pro všechny městské výbory, zvláště pro ty, kde má většinu strana dobřemýšlející jako v Praze, uvádíme zde, že již ve Vídni vláda se pokouší o to, aby magistrát byl od výboru neodvislý.

- Kasselský vévoda si nyní již zcela jinak svoje věci zařídil a vydal nový zákon, dle kterého vojsko jest osvobozeno od přísahy na ústavu. Přece jest radost býti takovým suverénem, který může i od učiněné přísahy osvoboditi!

- K našemu velmi neobyčejnému podivení přináší Südsl. Ztg. článek velmi ostrý proti nynějšímu ministerstvu, tak že již člověk zvyklý dílem na obležení, dílem na ustavičné libovolné konfiskace, čta něco podobného ani svým očím nevěří, že by cosi podobného vyjít mohlo v Rakousích V Záhřebě totiž jedna Část' liberálně-národní strany vidouc, že ústava od 4. března se do života neuvádí, odtrhla se od smýšlení dosavadního v Südsl. Ztg. zastupovaného (totiž hájení ústavy od 4. března) a chtěla vydávati zvláštní noviny pod jmenem „Domobran“, které by se byly držely posledního sněmu spojených tří království a pragmatické sankce. Nedostali však povolení k vydávání toho časopisu. Proto Südsl. Ztg., ačkoli vlastně jejich tendenci neschvaluje, přece přijmula článek v jejich smyslu sepsaný a jejich celý směr vyslovující. Časem svým podáme obecnstvu vyňatky z tohoto článku, tentokrát ale, abychom snad nezavdali p. státnímu zástupci zase příčinu ke konfiskaci, zdržujeme se od toho.

Poznámky

1 Rozuměj uniformy jako u nás v Čechách.

Střední strana a Březnová ústava

Z Prahy, 29. června 1851. Zdejší „Konstituční List“, známý to orgán pražské střední strany, počíná sobě nyní jaksí horlivě u zastávání Březnové ústavy. Rozsáhlé agitace čelních vůdců rakouské šlechty, která by ráda „nepraktickým operátům Olomouckým“ již jednou konec učinila, nedají hlasateli Pražských dobřemýšlejících pokojného okamžiku; patronové jeho začínají pochopovati, že na cestě tak nazvaného pokoje a pořádku trochu daleko se pustili, dále aspoň, než politické a sociální interesy jejich v nynějších okolnostech vlastně dovolují. Strana - můžeme-li malou, nyní ale ku předu se deroucí frakci takto nazvati - strana, pravíme, již „Konstituční List“ až posud zastupoval, stala se na půdě, kterou ministerstvo činnosti rakouského občanstva bylo vykávalo, téměř v plném smyslu slova domácí paní. Díky obecnímu řádu pana ministra Bacha zvítězila strana tato při obecních volbách v Praze; její zástupcové dostali se v čelo pražské obecní spravy a také v obecním výboru hlásí se k ní znamenitá většina hlasů.

Vítězství toto naplňovalo náčelníky a přívržence její spokojeností a důvěrou v budoucnost. „My jsme zvítězili nyní; tím více budem musit vítěziti, až záležitosti politické úplně ustáleny budou a základní instituce Rakouska na ústavní cestě vyvinovati se začnou!“

Z vítězství při volbách obecních uzavírali politikové tito na vítězství při volbách sněmovních. Poněvadž zástupce a politické přátely své ve sborově obecního výboru pražského na prvním místě sedět viděli, domnívali se, že těmto členům politického tovaryšstva jejich „jednou“ také neujdou přední místa na sněmu zemském a dá-li Bůh a ruský cár také na sněmu říšském.

Ve spekulaci této neupevnovalo je sice politické postavení veškeré Evropy a zmáhání se politické reakce: za to je v ní ale utvrzovala ústava říšská a zemské řády, kteréž jim, aspoň na papíře, cestu k rozsáhlé politické moci otvírají.

V tom počaly hlasy, které již dříve ve veřejných listech se ozývaly, s větší určitostí a smělostí u veřejnost vystupovati, hlasy to, kteréž ústavu Olomouckou naprosto zatracují a žádají, aby na její místo přišel statut jiný, praktičtější a trvanlivější. Odkud hlasy tyto přicházejí a kam vlastně směřují, není v nynějších okolnostech snad již nikoho tajné. My jsme na ně upozorňovali již tenkrát, když lehkověrní optimisté a bezstarostní theoretikové ráznost a neohroženost kabinetu knížete Schwarzenberga až do nebes vynášeli a na oktrojovanou ústavu jako na písmo svaté přísahali. Každý, kdo ministerstvo tenkrát vybízeli, aby aspoň to,

co v Olomouci na papír nakreslilo, také v život uvedlo, byl považován a vykřičován za nespokojence a přepjatce; vládní a konservativní listy napomínaly k mírnosti a shovívavosti a ukazovaly na veliký proces, který prý se musí skončit v tichu a v pokoji. My jsme podotkli sice nejednou, kam libobolné a protiústavné jednání kabinetu konečně povede; my jsme vyslovili, jak záhubně válečný stav, neobmezenost vojenských soudův a nepřirozené zmahání se moci vojenské vůbec na svobodnou činnost odpovědných ministrů působiti bude; my jsme předvídali, že se ministerstvo na reakcionářské cestě své proti návalům starokonservativních protivníků svých nebude moci udržeti: přes to všecko nebyl ale na ty a takové výstrahy žádný ohled brán a později jednáno tak jako dříve. Lehkověrnost v hlavě, ze záhubná strana „der nationalen Fanatiker“ potlačena jest, v srdci, a ústavu od 4. března v ústech, počínali sobě přívrženci ministerstva a tak nazvaní přátelé pořádku a pokoje docela pokojně a bezstarostně.

V této podivné směsici politiokého optimismu, indifferentismu a servilismu zaujímali jedno z předních míst také ony politické živly, v nichž nynější místopurkmistr pražský, pan Ondřej Haase zkrátka před pražskými obecními volbami pověstnou střední stranu slil.

Politické zásady pánů, z nichž strana tato záleží, ostaly také po utvoření konservativního celku tohoto beze změny: bezohledná a téměř neobmezená důvěra ve vládu a slíbené ústavní instituce ostala také nyní jejím drahocenným paladiem. Když v obecní sborovně pražské návrh učiněn byl, aby obec knížeti Schwarzenbergovi za jeho zásluhy o Rakousko čestné měšťanské právo dala a našinci radili, aby vyznamenání toto odloženo bylo na čas, v němž svobodně se bude moci rokovati: začali přívrženci strany střední vášnivě bouřiti, dokazujíce, že není překážek k svobodnému rokování, že není příčiny k nedůvěře a nespokojenosti atd.

Nebylo tímto krokem jednání vlády schváleno? Nebylo tím vysloveno, že většina obecního zastupitelstva pražského jest úplně spokojena s cestou protiústavních ordonancí? Nebyla tím ministerské politice dána sankce?

Že se mezi tím v politice všeliké maličkosti udály, které každého, kdo oči má a viděti chce, neblahým tušením naplnovaly, že ku př. liberální ministr Schmerling z kabinetu vystoupil, že se do říšské rady dostali přívrženci školy předbřeznové, že stav financí rakouských vždy více se horšil, že činný a podnikavý, při tom ale konstitučního principu se držící Bruck ouřadu se vzdal - na to nebrali praktičtí mužové strany střední žádného ohledu, ty a takové události zdály se jim býti nevýznamnými malichernostmi, z nichžto jen tak nazvaná „Schandpresse“ k sočení a očerňování „pocitivých“ charakterů kořistiti umí.

Konečně se ale list přece obrátil. Nyni, když pod auspiciemi kabinetu knížete Schwarzenbergova, vysokorodá reakce i samé Mittelpartaji, jak ve sprostém životě se říká, na kůži sahati začíná, nyní počíná také hlasatel strany střední, arci že jen vážně a solidně, interesy její zastávati a charty Březnové se ujímati. Tak ku př. v čísle 151. od 28. června.

Promluviv o liberálním konservatismu, který prý nyní v Rakousích se zmáhá, o „loyálních“ principiích vlády, o poctivosti její vůle, o císařském slovu, táže se, „Konstituční List“, kdo jest vlastně protivníkem Březnové ústavy a odpovídá na otázku tu takto:

„Jest to stará stavovská strana ve známých formách, kteréž sice větším neb menším stínem konstitucionalismu od sebe se liší, v celku ale dohromady splývají. Příklad Pruska a jiných menších států německých, v nichž duchové pohřbených ústav stavovských hlavy své z hrobů pozdvihují a v život se navracují, dodává i našim starokonservativním více odvahy, aby o podobné z mrtvých vstání také v Rakousích se pokusili a živé a životaschopné zásady od mrtvých zatlačiti nechali. Ale zvláštní sestavení Rakouska a zkušenosti předbřeznové i pobřeznové varují zde důrazně před takovým jednáním, kteréž by se na jednotě státu jen příliš citelně pomstilo. My nepochopujeme vsutku, kterak se v Rakousích může mysliti na obnovení starých záhubných anomalií, kterak rakouský vlastenec může ještě blouzniti pro obnovení a rozšíření stavovských prerogativ, an jich nebezpečnost pro zem a oustřední vládu dějinami uherskými tak jasně dokázána jest a krvavé události v Budíně a Miláně ještě všem v dobré paměti jsou!/? A přece jsou to opět Maďaři, jenž co zástupcové této strany v první řadě na ústavu útokem ženou a pro své staré, sešlé zřízení municipální bojují; Maďaři, kteří nejméně mají příčinu, přednosti takového systemu vychvalovati, vedou také nyní falanx opposice, ku kteréž stavovské strany jiných korunních zemí se přidávají a tábor starokonservativních takto aspoň nepřímě zvětšují. Kdo nenahlíží ale, že by vítězství starokonservativních Maďarů bylo porážkou Rakouska, že naproti tomu politická centralisace není toliko životním základem veškeré říše, nýbrž také každé korunní země? Kdo by se oddal domněnce, že stát jen proto statky a krev svých spoluobčanů na vydobytí Uher nasadil, aby starokonservativním kaštany z ohně vynesl a system obnovil, který Košuty a jich činy v život povolal? Kdo nepochopuje, že by taková restaurace nyní tím nebezpečnější a zkázonosnější býti musila, an revoluční perioda nám ještě blízká jest a její hlavy, jako r. 1848 se stalo, z takové události velmi chytrě by kořistily a ji co pudu k novému rypání by použily? A nebyla by ústředni vláda způsobem tímto zase přinucena, síly své napínati a toho dobývati, co dnes již v rukou drží? Kdo nepochopuje konečně, že Rakousko jen takovýmto vítězstvím své

myšlenky veliké budoucnosti dosíci může, vítězstvím, kteréž stát národní státu politickému podrobí, utvořením jednoty říšské také jeho autoritu vně upevní a jednotlivé země a národy, kteréž bratrsky spojuje a jedním zákonem řídí, pod svou ochranu vezme?“

Tolik „Konstituční List.“ Z toho, co poučení čtenářstva svého zde jsme uvedli, vysvítá, že orgán pražské střední strany bojuje proti dvěma principům:

1. proti stavovskému zřízení a
2. proti principu foederace.

Jak známo, bylo před rokem 1848. zastupování zemských interesů svěřeno šlechtě a vysokému duchovenstvu, t. j. zemským prelátům. Těch několik zastupitelů stavu městského, jimž jako pro formu přístup do sněmu povolen byl, musilo se v davu „prvních“ stavů zemských mravně docela ztratiti. Co tito „první“ stavové království Českého pro stavy „ostatní“ tenkrát učinili, kterak použili posledních zbytků oněch práv a svobod, kteréž po nešťastné ráně Bělohorské národu Českému ještě ostaly, víme všickni ještě velmi dobře. Kdo má ale práva a povinnosti sněmu stavovského nyní převzítí? Kde jsou ony „živé a života schopné“ živly, na kteréž orgán pražské střední strany poukazuje?

Jeden pohled na ústavu Březnovou dává nám na otázky tyto určitou odpověď. Aristokracie rodu, která až do r. 1848. aspoň dle slova národ zastupovala, má ustoupiti aristokracii jiné, aristokracii peněz. V Rakousích má se opětovati tentýž politický proces, jež ve Francouzích převrat Červencový (1830) v život povolal. Vedl ale experiment tento k upokojujícím výsledkům? Dostal národ francouzský za vlády dynastie Červencové, která hlavně o aristokracii peněz - o stranu střední - se opírala, dostal pravíme národ francouzský za vlády této bezpečné rukojemství pravé svobody, pravého blahobytu? Události Únorové dávají nám na ty a takové otázky krátkou, avšak rozhodující odpověď. Starší linie Bourbonů nemohla se na trůně otců svých udržeti, poněvadž se opírala o Francouzsko předrevoluční, o právo z Boží milosti, o stavy privilegované, o šlechtu a vysoké duchovenstvo. Mladší linie Bourbonů nemohla vzdorovati návalu myšlenek a potřeb nynější, poněvadž její moc a vliv neměly kořenů v lidu, poněvadž hlavně šetřila prospěchu velikých, poněvadž zanedbávala jádro obyvatelstva. Jaké naučení z dvou fakt těchto pro Rakousko následuje, není tuším potřebí obšírně vykládati.

Co druhého punktu, principu foederace totiž se týče, o tom nemusíme ani slov ztráceti. Obecenstvo naše ví velmi dobře, jaké důvody a pohnůtky přívržence strany střední k zastávání tuhé centralisace podněcují. Byvše vychováni pod vlivem živlu německého, nenaučili se přívrženci strany této potřeby a přání neněmeckých národů rakouských znáti, oni považují každý krok na poli národním za krok ku sboření Rakouska a napomínají proto vládu neustále, aby nepřipustila, by stát národní nad stát politický se povznesl. Jaký význam toto podrobení státu národního pod stát politický v ústech jejich má, o tom promluvíme budoucně.

Pozorovatel politický

V dnešním našem čísle najde obecenstvo nález soudu (cís. král. okresního sborového) v záležitosti našeho posledně konfiskovaného čísla 45. Podali jsme hned toho dne, kterého nám nález doručen byl, stížnost (rekurs) proti krajinskému soudu.

- V Augs. Allg. Ztg. děje se zmínka o petici českých šlechticů strany obecního zákonu ve prospěch větších majitelů půdy. Lehko jest pozorovati, že tato žádost v dobrém spojení je se známými návrhy Lloyda a s prohozeným míněním ministerských orgánů o této věci.

- Na Moravě přihodil se opět nový pád pobouření lidu proti úřednímu nařízení strany pochování na hřbitově jistého starce (vždy dobře zachovalého), jenž si byl v nějakém zoufalství sám život odňal. Celý tento pád nestojí za vypravování, jenom podotknouti sluší, že místní pan farář se přičinil o toto zaslepené a nelidské bouření sprostého obyvatelstva. Vyšetřování se děje. - Každému, kdo takové neřádké pády moudře uvažuje, připadnouti musí, že by moc hierarchická s byrokratickou velmi brzy přišly do zjevného boje, kdyby nemusely býti až posud obě třebas s nechutí spojeny proti liberální straně.

- Kdo čítá nyní obšírnější noviny, musel ve všech zemích pozorovati snažení panující strany mstíti se všemožně liberalistům a rušiti všechno i každou maličkost od liberálních v krátkém panování jejich zřízenou. Všeobecné pronásledování a vyšetřování samé politické procesy proti demokratům kamkoli se podíváš. - Že demokrati a liberalisté, když r. 1848 k moci přišli, nechovali se podobným způsobem proti poraženým absolutistům, toť jest všeobecně známo a vyjmouc tu i tam nějakou kočičinu bujné mládeže, nestalo se jim žádné škodlivé pronásledování, zavírání, vyslýchání, týrání atd. Každý přítel rozumného, čistolidského

pokroku musí litovati, že takovým jednáním vítězných nyní stran jenom neukojitelná a zvířecí pomsta se vzbuzuje, jejížto následky vidíme již tu i tam v úkladných politických vraždách. - Smutné vyhlídky do budoucnosti!

- Jedny liberální noviny v Bavořích „Nümberger Courier“ byly ve 24 hodinách čtyřikrát od policie konfiskovány! - Ať žije pokrok takové policie!

- Jak známo jásaly všechny reakcionářské časopisy pobožnou radostí, když generál Oudinot v čele francouzské výpravy do Říma vtrhnul a na zříceninách Římské republiky vládu papežskou zase obnovil. Listy tyto předpovídaly tenkrát s velikou vítězoslávou, že svět bude mít příležitost se přesvědčiti, jaký jest rozdíl mezi tyranií a terrorismem krvelačných republikánů Římských a mezi mírnou a otcovskou vládou papeže Pia a jeho rádců, kardinálů. Přesvědčení o velikém rozdílu tomto nabylo svět za krátký čas. Stav veřejných záležitostí v Římě jest ode dne ke dni smutnější. Na zákony neběře se žádný ohled; neobmezená libovůle panuje. Denunciace jsou na denním pořádku a poněvadž jim otcové kardinálové beze všeho zdráhání se věří, bývají i nejpokojnější občané Římští beze vsí příčiny zatýkáni a dlouhý čas ve vazbě trýzněni. Svatá inkvisice slaví své z mrtvých vzkříšení. Že Římané svou nenávist proti systému tomuto i nejstrašnějšími prostředky na jevo dávají, nepřekvapí zajisté nikoho, kdo ví, jakou roli dýka v životě italském již ode dávna hraje. Římské obecnstvo pátrá s velikou obezřetností a pilností po nástrojích a orgánech tajné policie a pomáhá si od nich - dýkou. Podobným způsobem jedná se i proti osobám stojícím v nejvyšších úřadech a důstojnostech. Zde jeden příklad. Dne 8. června dostal notář Apollini, jenž již delší čas zatknut byl, po osmiměsíčním prošení, svolení svého syna spatřiti. Pohnutí ubohého otce bylo tak veliké, že v okamžení, v němž syna svého objal, mrtvicí raněn byl. Jeden z vysokých prelátů Římských, monsignore Marco Evangelisti, kancléř tribunálu Římské konsulty, jenž pro nelidskost svou vůbec známý jest, byl výjevu tomuto přítomen a nepovolil, aby lékař přivolán byl a nešťastnému otci žilou pustil, nýbrž stál na tom, aby z vězení odnešen byl a v něm zemřít nemohl. V neděli dne 15. června dostal tentýž prelát Evangelisti, když z domu svého vycházel od neznámé osoby na vzájem ránu dýkou, na kteroužto dle úředních novin Římských vskutku také zemřel. Podobný duch panuje také v provinciích. Mimořádný komisař papežský v Umbrii, monsignore d'Andrea přijel tyto dny ze Spoleta do Říma a oznámil vládě, že se tamní posice udržeti nenechá, nebude-li tam posláno o několik praporů vojska více. Celá provincie jest prý zaplavena pamflety, kteréž nespokojenost a jítření mezi lidem udržují; největší sensaci dělá dle zprávy veledůstojného otce duchovního knížka nadepsaná „Addio al

Papa“ (asi: Loučení s papežem), kterou lid s velikou dyohtivostí čte a rozšiřuje. S podobnými úkazy potkáváme se také v Itálii rakouské; o smýšlení, kteréž proti Rakušanům v Lombardii panuje, svědčí mezi jiným udalostí následující: Když dne 19. června vojenský gouverneur v Lombardii hrabě Gyulay do divadla v Pavii přišel, opustilo skoro celé obecnstvo dům.

Hrabě, který byl to spatřil, učinil totéž; někteří diváci, kteří v divadle byli ostali, byli, vycházejíce z divadla, od přítomného zastupu uvítání syčením a pískáním. Hrabě, ježž demonstrace tato velmi rozhorlila, hrozil, že Pavii v obleženost prohlásí, bude-li se taková urážka ještě jednou opakovati.

O smýšlení obyvatelstva rakouské Itálie svědčí dále událost, která dne 25. června v hlavním městě Lombardie se přihodila a nyní ve všech rakouských novinách koluje. Jakýsi dr. Ciceri byl od vojenského soudu pro velezrádu odsouzen k těžkému vězení na deset let. V Miláně roznesla se ale mezi tím pověst, že týž Ciceri byl u vojenského soudu Milánského od svého představeného, dra. Vandoniho, c. k. delegačního lékaře udán. Jakmile se ve městě rozšířilo, že dr. Vandoni hraje roli donášeče, počali se mu všickni přívrženci strany liberální vyhýbati a jím opovrhovati. Vandoni, jenž to pozoroval počal se strachovati, aby to nemělo následků ještě bolestnějších a nevycházel již u večer ze svého domu. Kdykoli v záležitostech svých z domu u večer vyjítí musil, nechal se vyprovázeti od několika osob (jedny rakouské noviny píší, že to byli přestrojení žandarmové). Dne 25. předešlého měsíce vyšel Vandoni o půl páté hodině odpolední ze svého domu sám a sám. V tom se k němu přiblížil neznámý mladý člověk a dal mu se slovy „k službám, Vandoni“ dvě rány dýkou, z nichž jedna srdce trefila a smrtonosnou byla. Dr. Vandoni ostal na místě mrtev. Jeho paní viděla neštěstí svého manžela s okna, volala o pomoc - ale již pozdě. Mladý člověk prchl a všecko namáhání policie, na stopu mu přijítí, bylo marné. Pražský „Konstituční List“ píše mimo to, že na mrtvole zavražděného bylo nalezeno slovo „Uno“ (první).

„Terstské Noviny“, jejichž Milánský dopisovatel událost tuto obšírně popisuje, končí svou zprávu o tom slovy následujícími: Jak patrnó, jest v Miláně podle moci viditelné ještě moc jiná, neviditelná. Nejhorší jest ale to, že po spáchání činu tohoto na ulici jen radostné (triumphirende) obličeje viděti bylo.

- V dnešním čísle listů těchto jest mezi jiným umístěn článek, v němžto se jedná o smělych plánech a bledých nadějích nynějšího presidenta francouzské republiky. Následující událost přispěje poněkud k bližšímu objasnění otázky, jak veliké nepřízně a náklonnosti si týž L.

Napoleon u obecnstva a vojska Pařížského až posud vydobyl. Před nedávnem byla v Paříži veliká přehlídka tamní vojenské posádky, kteréž president republiky přítomen býti chtěl. Vojsko vytáhlo v parádě o dvanácté hodině na ustanovené místo a čekalo na presidenta republiky. Horko bylo nesmírné; president ale nepřijížděl. Vojáci stáli v nejparnější slunci pod zbraní a mnozí z nich počali omdlívat. Někteří z přítomného obecnstva jím kupovali občerstvení a nechali ty, jenž pro umdlení z řad vystoupiti musili, ve fiakrech do kasáren odvézti. Teprv o čtvrté hodině přijel president, provázen jsa svými adjutanty. Vojsko jej přivítalo hlubokým mlčením, přítomné obecnstvo ale zahřmělo jednohlasně „Sláva republice!“ President republiky, jenž na takové uvítání připraven nebyl, - jak jedny franc. noviny píše - až na smrt zbledl a odebral se velmi rychle a jinou stranou do svého paláce. Jedna setnina vojska, která volala „Sláva císaři!“ byla na rozkaz komandanta zatčena a potrestána. Z těch a takových výjevů, které se ostatně v Paříži velmi často opětuji, může se nejlépe posouditi, kterak sympathie pro L. Napoleona mezi lidem se zmáhají. Proti temto demonstracím pomáhá si ale vznešený genius L. Napoleona způsobem velmi rázným a šlechtným. Poněvadž volání „Sláva republice“, kterým jej Pařížské obecnstvo skoro každodenně častuje, aristokratickým uším jeho velmi nepříjemné a protivné jest, najala si Jeho (nastávající) Císařská Milost, pan L. Napoleon Bonaparte rotu všelijakých dobrodruhů, poběhlíků, darebáků atd., která místo veřejného mínění zastupovati má.

Každý z mizerných subjektů těchto dostává od tajných náhončích L. Napoleona jeden frank a také více denně, za to musejí ale neustále číhati, kdy pan president z domu pojede. Když se pak „občan“ Bonaparte na ulici ukáže, volá tato sběh jako o závod „Sláva Napoleonovi! Sláva císaři!“ Mají-li tito heroldové náhodou na ulici převahu, přinášívají pak orgány Bonapartistů druhého dne zprávy as následující: „President republiky vyjel si včera tam a tani a byl jako obyčejně od četně shromážděného lidu s největším entusiasmem uvítán.“ Někdy tahne rota tato na jeviště své činnosti s holemi a kyji a nutí každého, kdo stejně s ní řvátí nechce k mlčení. Onehdy čekala tato Bonapartistická sběh na presidenta na Boulevardech; proti očekávání jejímu nechal se tam ale také vynajíti značný počet obecnstva a dělníků. Někdo z přítomných se tázal jednoho dělníka, proč vlastně na presidenta čeká a zdali jej snad ještě neviděl. „To ne! - odpověděl dělník. - Poněvadž víme, že títo uplacení hulákalové císařští slávu provolávají, přišli jsme sem, abychom republice před omámeným presidentem několikráte a hlučně „Sláva!“ provolali.“ Že se častokráte mezi tímto komonstvem L. Napoleona a republiky také rvačky strhnou, nemusíme ani podotýkati. Policie pařížská při takové příležitosti nechá zatknout republikány a decembristé bez trestu dále táhnou.

- Jednoho svého pana dopisovatele činíme na to pozorna, že oboje pražské vládní noviny jak české tak německé odporují jistým od něho ve Slovanu uveřejněným okolnostem strany přestoupení k evangelické církvi v okolí Hrádeckém (podkraje Novoměstského) Vládní noviny, štítíce se vyřknout strašlivé jméno „Slovan“ mluví sice jen „o jistém českém časopisu“: není vsak z okolností žádné pochybnosti, že jenom my jsme onen časopis. Velice nám tedy bude vděk objasnění té věci od téhož našeho váženého dopisovatele, o němžto nám známo jest, že o těchto věcech jisté a bezpečné vědomosti míti musí.

Pozorovatel politický

- (9. července 1851.) V posledních časích rozjasnilo se trochu více světlo naděje pro liberální strany v Evropě a sice jmenovitě nejnovějšími událostmi ve Francouzích, kdežto nyní již s velikou jistotou předvídati možná, že se ústavní svoboda na pokojné cestě dále vyvinovati bude, že republika se udrží, a že nynější president Ludvík Napoleon Bonaparte žádné naděje nemá, své dosti málo ukryvané choutky provést. Dle našeho mínění povede pokojný vývin svobody ve Francii také v ostatní Evropě k uskutečnění slíbených konstitucí; alespoň nemyslíme, že by si absolutistické strany troufaly kdekoli úplně zrušiti ústavu pokud trvá Francouzsko pokojně co demokratická republika.

- Nějaké známky účinků těchto nejnovějších událostí ve Francouzích míníme také pozorovati v našich reakcionářských časopisech. Reichszeitung ku př. velmi zřetelně a odhodlaně vystupuje proti známé aristokraticko-absolutní straně, která se ozývá v pruském Kreutzzeitungu a ve Freimüthige Sachsenzeitung. Reichszeitung jmenuje směr této strany rovněž prý tak nebezpečným jako směr Mazzinistů!! Kdo ale ví, kterak Reichszeitung o Mazzinim mluví a kterak jej jinak skoro než co vtěleného d'ábla nepředstavuje: tent' pochopí, co znamená u ní takové přirovnání. - Jen kdyby zas Reichszeitung na druhé straně nemíchala zákonně liberální a demokratický směr se směrem anarchistů, komunistů atd. jakožto v ní skoro každodenně pozorujeme, vidouce v tom jenom nepoctivý úmysl, strašiti nerozumné lidi před liberálním zřízením!

- Z Prahy se píše, že tam v jednom klášterním chrámu pan farář nechtěl při svatbě (kde ještě k tomu jeden z novomanželů byl protestant) za svědka připustiti váženého měšťana evangelické

víry. Až posud se podobný pád nikde u nás nepříhodil, a jenom při křtech se tu i tam nepřipouštěli evangeličtí kmotři, což dle našeho mínění trochu pochopitelnější jest, než vylučovati je co svědky při svatbách. - Litovati musíme, že hierarchie takovýmto způsobem skrze svou tvrdošijnou nesnášenlivost vždy více sebe připravuje o sympathie národu.

- V novinách čteme již zase pověst, že odstoupiti hodlá ministr baron Kulmer a sice prý proto, že mu nelze dočkati se spokojenosti Chorvátů s nynější vládou. Pan Kulmer jest ministr bez zvláštního vykázaneho oboru, celá činnost jeho obmezuje se jen na hlasování v ministerských poradách, on jest jako advokát a přímluvčí Chorvátů v ministerství. Z nejnovějších událostí ale na všech stranách viděti bylo, že moc a váha p. Kulmera není v ministerství příliš patrná, což asi by byla příčina odstoupení. Pan baron Kulmer jak se zdá nechce svým pasivním trváním v ministerství považován býti v Chorvátsku za spolupříčinu všech nyní pro Chorváty vydaných nařízení.

- Že bude v Praze v tiskárně K. V. Medaua vycházeti od 16. července nový český politický časopis: „Pražský prostonárodní list“, jehožto nakladatel jest pan Kuh, a redaktor p. Jak. Malý, známo již bude našemu čtenářstvu. Jakého způsobu bude směr tohoto nového časopisu, o tom jsme se starali z bezpečných pramenů se dověděti, anť v oblašení ani jedním slovem zmínka se o tendenci nečiní. Dověděli jsme se tedy, že prý to bude list opoziční, ale - že k vydávání jeho povzbuzen byl nakladatel od jistého vysokého úředníka policejního, a sice z té příčiny, poněvadž prý vláda sama si přeje v Praze nějaké opoziční noviny. Máme všechny příčiny držeti tyto zprávy za velmi jisté, neboť i ta okolnost, že nový časopis 7krát týdně vycházeti bude jen s kaucí 5000 zl. stř. potvrzuje nás velice v jeho upřímné opozičnosti. Jest totiž jak latináři povídají „modus in rebus“: zákon náš tiskový praví, že v Praze časopis politický více než třikrát týdně vycházející 10.000 zl. stř. kauce položití musí, když jen 3krát týdně vychází 5000 zl. stř. a když méněkrát vychází 3000 zl. stř. S povolením vysokých vrchností dá se ale tento zcela zřejmý zákon také obejít takto: Ohlásí se, že časopis bude vycházeti jen třikrát týdně, začtež se 5000 zl. kauce složí, že ale bude jednou za týden vycházeti co nepolitický pouze zábavný list, a ke každému číslu z těch tří politických že bude příloha. Tato příloha má vždy datum toho dne, vydává se ale - tak pozdě na večer, že si pro ni lidé obyčejně až ráno přicházejí a tak vlastně vychází časopis za 5000 zl. stř. kauce přece 7krát za týden tak dobře jako by byl 10.000 zl. stř. kauce položil. K rozeznání veškeré illuse ohlašuje dokonce v předplacení, že se může poštou 7krát týdně zasílati. Otázka: Kolikrát tedy vlastně vychází týdně? Třikrát? O ne, nýbrž 7krát. Tohoto práva však užívají proti patrnému smyslu zákona

jen opoziční časopisy jistého druhu. - Z toho ohlášení, že tento pražský prostonárodní list bude dáván za náhradu všem odběratelům Večerního Listu, soudíme ve spojení s okolností, že i p. Kuh jest opet nakladatelem, že za kauci použito jest těch samých 5000 zl. stf., které za onoho času složili rozliční liberální lidé k tomu účelu, aby Več. List vycházeti mohl. Činíme je tedy na to pozorný, aby v tom pádu, kdyby nově ohlášený časopis opoziční se jim, až nějaký čas vycházeti bude, nezalíbil, neopomenuli své částky nazpět vzíti. Směšné by zajisté bylo, aby našinci ještě peněžitě podporovali časopis, který si vláda sama založí co opoziční, ta vláda která všechny opravdivě opoziční časopisy buď zničila neb zničiti usiluje.

- V tom nás potvrzuje také to, co známý Víd. Den. praví o tomto novém časopise. „Domnívá se totiž, že směr jeho bude konservativní a že se varovati bude všech výstředností, které prý posavadním českým novinářským podniknutím v Praze jámu vykopaly.“ Předce proto ale vytýká Víd. Den. Praze, že se nezmohla na veliký orgán.

Vídeňský Denník, jak se zdá, nemá ani dost málo práva vytýkati liberální straně v Praze, že nevydává žádné větší noviny, neboť jest směšné posílati jiné do ohně, když sami pokojně a v bezpečnosti za větremi stojíme. Že my dosti vnitřních sil máme vydávati v Praze veliké české noviny jest zkušeností dokázáno, ze ale jen málo kdo chuti má vydávati noviny tam, kde je může při vši zákonité tendenci libovolnost, když se jen trochu zmohou, hned -zkaziti, jest také pochopitelno. - Co se ostatně výčitky „výstřednosti“ týče, musí jenom Víd. Den. sám kajicně na prsa tlouci: kdyby byl pod redakcí p. Votky nebyl tak příliš neopatrně a výstředně objevil svůj celý ultramontánsko-středověký směr, byl by zajisté našel většího účastenství a nebyl by hlasem volajícího na poušti jako nyní. Ovšem, že páni vydavatelé Denníka sami to konečně poznali, a odstranění p. Votky od redakce Víd. Den. jemu zase trochu na nohy pomoci chtěli, ačkoli ale pod novou redakcí již tak příliš cynicky z jeho článků nečpí středověk a reakce v něm na sebe oděla slovanský šňůrovaný kabát, přece to již tuším bylo pozdě a výstřednost potrestala se sama.

Hlavní rána proti Slovanu

Nejdůležitější a jak každý nahlíží také pro vycházení Slovana rozhodné nařízení vyšlo právě ve Vídni a datováno jest od 6. července. Není to nic jiného než prohlášení obleženosti na tisk

v celém mocnářství. Takto zní: § 1. Směřuje-li se v nějakém tiskopise periodickém setrvale k tomu, co trůnu, jednotě a celosti říše, náboženství, mravopoctnosti nebo vůbec základům společnosti státní jest na odpor, nebo s čím se zachování veřejného pokoje a pořádku srovnati nedá, může místodržící té země korunní, v kteréž se takový tiskopis periodický vydává, po předcházejícím dvojím písemném výstrahy dáni, když bylo bez účinku, další vydávání dočasně až na tři měsíce zastaviti. Zastavení spisu takového na delší čas nebo na vždy vyřknouti může toliko ministerstvo. Rekurs proti opatřením místodržícího nemá žádného odkládacího účinku.

Sbírky na naše národní divadlo

H. B. Archy podepisní na sbírky pro národní divadlo v Praze rozeslány jsou již nyní od výboru do všech obcí naší vlasti. Počátek, jakož se ukazuje z ohlášených již od výboru sbírek ukazuje se velmi skvěle, poněvadž ale tentokrát velmi znamenité sumy zapotřebí jest, nesmíme se takovýmto dobrým začátkem nechati svést k příliš veliké důvěře a jistotě a vyplývající z nich obyčejně nečinnosti - hlavní to naše vady. Tato vada, totiž přílišná důvěra v naše síly a tudy lehkovážná nečinnost přivedla nás také ku př. v Praze při poslední volbě obecního výboru k porážce a k nenapravitelné škodě, anť nový sedmašedesátický výbor nyní všechny městské úřady obsazuje, jak ví se beztoho.

Procež držíme za povinnost připomenouti a žádati snažně všechny věrné národu přátele, aby s neunavnou činností přičiňovali se každý ve svých obcích a ve svém okolí o zdar této sbírky. Již dříve jsme sice ve zvláštním článku dle možnosti se snažili vysvětliti pohnutlivě potřebu a užitek národního divadla, přece však požádání jsme byli ještě později z rozličných místo spolupůsobení, anť prý zvláště rolníci na mnohých místech namítají: Nač prý já mám také dáti něco na divadlo v Praze, vždyť tam nikdy nepříjdu, a co budou s tolika penězi dělati, když mají nyní již tolik pohromadě atd.

Námítky takové vycházejí obyčejně z dvojího rozličného pramene. První jest pouhá a holá špinavost, která nic obětovati nechce na věci, které se nedají hned na místě sníst nebo vypít, a kterážto špinavost se ukrývá zde za rozličné námítky. Kde tato příčina jest vlastně v cestě, tam nejlépe bude mlčeti, pomysleti si, že maňas zůstane maňasem, dáti takovému svobodnému

občanu ještě ze své kapsy na žejdlík kořalky, aby ji vypil na dobrý zdar českého národního divadla a jíti o dům dále k moudřejším a pořádnějším lidem.

Kolikráte jsem již od lidí protivné strany, od tak nazvaných dobřesmýšlejících, od těch, kteří nespokojeni jsou, že lid náš vyšel z poručnictví a z poddanosti jejich říkati slyšel, že jest každý blázen, kdo se [nečitelný zbytek řádku] účinkuje a se obětuje, poněvadž za to nikdy nenajde vděčnosti. Nedá se ovšem upřít, že mají pravdu v mnohém ohledu. Ale člověk, který má na zřeteli všeobecnost, pokrok a vyšší účely, nesmí se ohlížeti na podobné smutné stránky tohoto světa: lidumil, který jsa puzen láskou k vlasti a k národu, který upřímně přeje zemi své a národu svému lepší budoucnost, musí z jiného stanoviska považovati tyto věci. Když se lidu ujímáš, proň pracuješ aneb v nebezpečí se vydáváš, nesmíš nikdy za to očekávati to, co jmenujeme v obyčejném životě vděčnost. Pokud jde všechno dobře, přijmou od tebe s radostí všelikou práci, budou tě třeba i chváliti aneb i v hospodě na tvé zdraví píti: přijdeš-li ale na této cestě své do nebezpečí, k úrazu, neočekávej od nich nikdy pomoci aneb oběti, neočekávej také a nespolehej se nikdy na ně, kdyby k provedení něčeho zapotřebí bylo také pomoci a oběti z jejich strany. Že tomu jest tak a nejinak, kdož by se divil? Jest to věc zcela přirozená a pošetilý jest každý, kdo očekává něco lepšího, neboť ošizen bude a trpce sklamán v nadějích svých každý, který hledá vděčnosti a odměny od lidu za své práce pro lid. Vždyť právě proto se ujímáme lidu, aby se zvelebil, aby pokročil ve vzdělanosti a skrze ní k lepšímu životu: jestli se tedy ujímáš o nevzdělané a zanedbance, o lidi otrocky vychované a otrocky smýšlející, kterak od nich očekávati můžeš způsoby vzdělancův a svobodných vyšších tvorů? Kdo seje les, kdo zakládá sad, zřídka se dočká sám ovoce a užitku: ale jak bídný by byl svět, kdyby proto již nikdo sady zakládati a lesy síti nechtěl? Kdo tedy se chce ujímati lidu, musí k tomu míti jiné a vyšší pohnutky nežli vděčnost a odměnu od něho: ve zdaru svého díla, ve svém srdci a ve vděčném přátelském uznání malého počtu svých stejně smýšlejících musí hledati jedinou odměnu, nechce li býti brzy sklamán. Jaké vděčnosti se ku př. dočkal Mojžíš za to, že vyvedl národ svůj z otroctví egyptského? - To tedy chtěli jsme připomenouti každému pro útěchu, který se snad rmoutí příliš nad nevděčností, tupostí a neuznalostí lidu a snad proto se chystá vším praštiti. Vždyť právě proto se přičiňujeme, že jsou tak tupí a neuznalí, chceme totiž aby alespoň potomci byli jiného druhu.

Druhá příčina, pro kterou mnohý snad nechce buď ničím patrnějším přispěti na národní divadlo, jest jenom krátkozrakost. Lid jinak účinný a ochotný nenahlíží, v jakém způsobu by také on mohl stati v nějakém spojení s budoucím národním divadlem v Praze, on myslí, že to

jest věc, po které mu zhoľa nic není a na kterou by také z jeho strany zbytečné bylo něčeho obětovati. O takových není pochybnosti, že by milerádi přispěli, kdyby se jim jenom náležitě vysvětlila potřeba a užitečnost toho. Tuť všechno záleží jenom na horlivosti a obezřetnosti pánů sběratelů. Zapotřebí bude vyložiti lidu, kterak dobré a potřebné jest, aby k tomuto národnímu dílu přispěli, třeba oni sami ani toto divadlo nikdy neviděli, kterak divadlo národní bude k jejich prospěchu také působiti, třeba oni sami ani je nikdy nenavštívili, kterak totiž co vyšší ústav vzdělávací a co hlavní podpora národnosti české bude pomáhati k tomu, aby národ náš se vyrovnal ve vzdělání a samostatnosti jiným již dále pokročilým národům, a vymanil se z cizí poddanosti, kterak již pouze míti řádné a samostatné divadlo jest za našich časů potřeba a chlouba každého národu, a kterak tedy každý upřímný Čech povinen jest přispěti a pomoci dle zámožnosti své k dosažení toho účelu. Těmito a podobnými jinými důvody, které jsme uvedli již v předešlém článku svém ovšem dle potřeby šíře a srozumitelněji provedenými, hleď každý našinec vyložiti věc tuto lidu, který dosud nic nečítá.

Ostatně ale podotknouti musíme, aby se s těmito sbírkami příliš neodkládalo a nepromeškalo použití prvního zápalu. Až posud alespoň pozorovali jsme nesmírnou váhavost v obcích, a slyšíme ze všech stran skoro jen nářky, že se nikdo věci neujímá. Vždyť přece náš rolník upříti nemůže, že alespoň on velikého dobrodiní a prospěchu i peněžitého dosáhl skrze zrušení poddanství, které přišlo jako ve snu bez jeho přičinění a cizím namáháním, což by nemohl alespoň každý nějakým znamenitějším příspěvkem na národní divadlo co ústav zemský ukázati svou vděčnost a uzalost, aby toto divadlo bylo jako nějaký pomník rovnoprávnosti občanské? Kdyby jen každý tolik dal, co za jeden rok ušetří na bývalé robotě, mohli bychom vystavěti divadlo, že by mu nebylo ve světě rovna!!

Jeden paragraf

H. B. V předešlém čísle podali jsme jen na kvap čtenářstvu svému beze všelikých úvah onen nový paragraf, kterým vyzdvihuje naše ministerstvo v krátkosti svobodu tisku v celé rakouské říši. Naše čtenářstvo jistě s pozorností uvážilo celý důležitý smysl tohoto paragrafu, který jsme postavili do předu svého minulého čísla. Vláda naše dekretovala sama sobě právo zapověditi jí nelibý časopis, že tím vlastně přestala svoboda tisku pro časopisy, kdož by tomu nebyl porozuměl? Neboť svoboda tisku jen tenkrát může míti ceny pro občanstvo, když

možná jest vládě celou pravdu veřejně do očí pověditi, a když vláda jinak proti časopisům jednati nemůže, nežli proti každému jinému obviněnému z přestupku, totiž náležitým a nestranným soudem a jmenovitě soudem neodvislých spoluobčanů v porotě. Nyní ale v Rakousích budou souditi nad časopisy političtí náměstníci v korunních zemích, neboť dala jim vláda moc po druhé písemní výstraze zapověditi každý časopis. Kterak tedy od nynějška časopisy mohou nestranně a bezohledně posuzovati činnost těchto pánů náměstníků? Na každou důtku odpoví se jim písemní výstrahou a po dvou výstrahách bude p. náměstník zbaven svého nepříjemného posuzovatele.

Ostatně má ale každý takový zákon našeho nynějšího ministerstva vždy nějaký nejbližší smysl, neboť naše ministerstvo zvyklo si dělati zákony vždy pro nejbližší potřebu. Pro nynějšek jest tedy smysl tohoto nového paragrafu ten, že co nejdříve dostane Slovan Kutnohorský a Südslavische Zeitung v Záhřebě písemní výstrahu atd. Každý vidí a my sami to pozorujeme nejlépe, že jmenovitě Slovan v tomto čtvrtletí již naposledy vychází, neboť tento nový paragraf jest pohřební píseň zvláště pro nás zhotovená ve Vídni.

Nejsme snad jen my sami, kteří toto pozorujeme, také jiné časopisy přišly již na tuto stejnou myšlenku. Lloyd, mluvě o tomto novém zákonu, praví: „Nedivili bychom se tomu, kdyby jeden časopis v Čechách a jeden v Chorvátech brzy pocítily na sobě účinek tohoto nového zákonu.“ Že tento časopis v Čechách jsme my a v Chorvátsku Südslavische Zeitung, o tom nemůže býti ani pochybnosti.

Vídeňský Denník mluví ještě zřetelněji:

„Co se nás týče, vyslovíme to bez tajemí, my litujeme, že v Rakousku tisk toho dovedl, (!) aby se prostředky takovými musel udržovati v míře.

„Soudní moc proti nim nestačila proto, že dobře dovedli plány své schovati tak, aby obešli přísnost zákona a nedávno jsme se dočkali toho, že si jeden z orgánů těch veřejný posměch tropil ze soudu, který naň sáhnul.

„Vláda žádná nesmí trpěti, aby se pod jejíma očima zákon a vykonavatelé jeho obraceli v posměch, aby se nedotknutelné základy státní moci podkopávaly, aby se pod rouškou opposice proti vládnímu systému bojovalo proti bytnosti státu samého.“ -

Konst. List Pražský již dokonce výslovně oba tyto časopisy jmenuje, a o Slovanu přidává ještě, že prý se nedávno sarkasticky posmíval nálezu okresního sborového soudu nad Slovanem. Nemáme to Pražskému Konst. Listu tak velice za zlé, že o nás roztrušuje nepravdivou zprávu, neboť v Praze jest Slovan zapovězen, a redakce Konst. Blattu nepochybně tedy jenom dle doslechu toto napsala.

Ve Vidni ale Slovan není zapovězen a redakce Vid. Den. dostává pravidelně svůj výtisk Slovana, mohla tedy a musela čísti onen náš článek v čísle 46. Pozor. pol. str. 9., kdežto se jedná o zabavení čísla 45. Slovana. Každý, kdo má zdravé oči a jen nejnižší lidský rozum, musel viděti, že v tomto našem článku jest řeč o obžalobě a jmenovitě o konfiskaci tohoto čísla, vypočetli jsme žertovně všechny přestupky, které c. k. státní zastupitelství Kutnohorské v tom našem 45. čísle viděti se domýšlelo, a žertovati jsme mohli proto, že se takové přestupky v našem čísle nenacházejí, což také dokázáno již jest výrokem soudním, neboť soud jenom strany dvou přestupků od státního zástupce udaných proti nám vyšetřování nařídil, a budoucnost ukáže, jestli se i ty dva tam nalezají. Že jsme si ale ze soudu posměch netropili, jak Vid. Den. praví, jest patrné, neboť tenkrát, když jsme článek psali ani soud ještě žádný výrok nevydal. Státní zástupce ale (při vši úctě, kterou máme ke každému státnímu organu) není předce žádný soud, nýbrž v tomto pádu jenom náš protivník, náš obžalovatel a my máme úplné právo posuzovati jeho činnost před veřejností, tak jako on má právo žalovati nás a obviňovati z čehokoli. Můžeme-li si ale požertovati z množství a z velikosti obvinění od p. státního zástupce proti nám u soudu udaných, dokazuje to jenom naše dobré svědomí, totiž jsme si velmi dobře povědomi, že se tyto přestupky na nás u soudu neshledají, což se tuším, dá-li nám Bůh dočkati veřejného soudu před porotou, nejlépe ukáže. Litujeme tedy nynější redakci Vid. Den., že takovými nepravdivými údaji nás zlehčuje, neboť my nikdy sobě ze soudů posměch dělati obyčej nemáme, považující soudy za svou nejlepší ochranu. Jenom lidé se špatným svědomím bojí se soudův a hledí se jim vyhýbati.

Že nás ostatně vláda tímto svým novým zákonem nikterak nepřekvapila, ví každý, neboť jsme již dávno očekávali nějaký krok vlády, kterým se učiní vycházení Slovana nemožné, jakož jsme se o tom častěji zmiňovali.

Pravíme-li vycházení Slovana, chceme tím říci Slovana, jako byl, neboť, kdybychom chtěli ze Slovana udelati nějaký Vid. Den. neb něco tomu podobného, mohli bychom jej arcí až na věky vydávati, což ale, jak patrné, není náš úmysl. Nejsme tedy novým tím paragrafem nikterak překvapeni a tímto čtvrtletím rozloučíme se se svou časopiseckou činností, počatou

od r. 1845. S velikým upokojením můžeme nazpět pohledět na těchto šest let plných činnosti, ve kterých nám osud přidělil vyslovovati veřejně před světem to, co pohybuje myslí a srdcem našeho národu. Ať si nepřátelé naši panující nyní mluví cokoli, přece ale jest a zůstane pravda a také časem svým stvrzeno bude, že Pražské Noviny roku 1846 a 1847, Národní Noviny r. 1848 a 1849, konečně Slovan r. 1850 a 1851 nejsilnější stranu národu českého zastupoval a smýšlení její vyslovoval. Souzeno-li jest osudem tomuto smýšlení, aby zůstalo vždy a věčně jen nadějí a nestalo se nikdy skutečností, kdož by to již nyní chtěl rozhodovati?

Nejlepší vědomí redaktora Slovana jest, že nesloužil nikdy jinému než českému a slovanskému národu, a když nam jedna cesta k tomu jest mocí zamezena, pokusíme se sloužiti mu zase na jiné cestě, a časem svým přece uznána bude naše věrná služba, třeba ne výnosnými hodnostmi, jakými se platí služby vládám proukázané, přece ale srdečnou a vděčnou upomínkou.

Obecenstvu našemu, byť by mu třeba velmi nemilo bylo oželeti vycházení časopisu našeho směru, nebude zajisté po chladném rozvážení ani příliš bolestný tento nový ministerský paragraf: vždyť beztoho až do nynějška činilo se nám každé ráznější ozvání o národní věci nemožným libovolnými konfiskacemi, rozdíl tedy není příliš veliký. A jestli dokonce, jak ministerský úvod nadějí dává, zrušeno bude v krátkosti obležení v Praze a ve Vídni, jest otázka jestli jsme nezískali tímto novým zákonem. Svobodu tisku pravou neměli jsme beztoho, neztratíme tedy v tomto ohledu mnoho, pominutím obleženosti nastane ale v Praze na každý způsob jakási nová činnost. Nesmí se ale tomu rozuměti tak, jako bychom si snad v nově vyšlém ustanovení nějak libovali: naopak musíme říci, že teprva nyní tímto paragrafem skutečně zrušena je slíbená svoboda tisku. Kdo ale ví, že pokládáme svobodu tisku za nejprvnější právo svobodného občana, porozumí tomu, že nám nemůže býti lhostejno výslovně býti zbaveni tohoto nám tak slavně zaručeného práva. Ministerstvo sice ve svém úvodním nejponíženějším přednesení neštítilo se říci, že v Rakousích není možná vládnout při svobodě tisku: podivné ale jest, proč tedy přece ještě roku 1849 vydalo tiskový zákon! Ministerstvo praví, že prý s jistou opatrností možná jest se vyhnouti dosavadnímu zákonu tiskovému a ujíti trestu, a že tedy proto musí býti v rukou vlády libovolný (diskretionární) prostředek proti takovým časopisům. Proč pak si ale tedy ministerstvo, jestli tak málo na zákony drží, nevyminuje také stejnou libovolnou moc strany všech jiných přestupků? - Celá věc je velmi snadná na srozuměnou: vyhnouti se zákonu tiskovému není možno, tak jako není možno vyhnouti se ku př. zákonu o zlodějství, a když někdo skutečně krade, sotva asi ujde

trestu při vši zákonité proceduře, a nebude zapotřebí dělati pro něho nějaká nová diskretionární ustanovení. Kdyby tudy někdo skutečně přestoupil některý paragraf dosavadního tiskového zákona, bude jistě odsouzen dle všech pravidelných soudních forem. Žádá se ale, jak se zdá, od tiskového zákona příliš mnoho, víc než on a jakýkoli jiný zákon zastati může, žádá se totiž, aby dle tohoto zákona mohl být také někdo potrestán, kdo se nedopustil žádného zákonem zapovězeného činu. Kdo žádá, aby každý, kdo vládu, nejsa pochlebník, nechvalně posuzuje, byl co zločinec potrestán, tenť měl arcí hned za první paragraf ve svém tiskovém zákonu udělati: „Kdo haní vládu, pět let do žaláře a 1000 zl. pokuty; kdo ji nechválí, rok žaláře a 500 zl. pokuty“. To jest vlastně ten paragraf, který chybí v našem tiskovém zákonu, a s tímto paragrafem mohlo by arcí každé ministerstvo velmi pokojně a zcela dle libosti vládnout, a k tomu ještě bez obležení.

Pokud naše nynější ministerstvo bude vládnout tak jako posud, nestačí jistě se žádným tiskovým zákonem, a nebude také nikdy se svým tiskovým zákonodárstvím u konce. Pořád bude ještě něco chybět, žádné sebe větší obmezení svobody tisku nepostačí k utlumení nespokojenosti tak dalece, aby nepoužila i té nejmenší skuliny v zákoně tiskovém a nepropukla se skrze ni na veřejnost. Kdo chce jen dle své hlavy, dle své libosti vládnout, ten musí zavést cenzuru, tomu není nic platen žádný a sebe ostřejší tiskový zákon. Svoboda tisku může býti jen tam, kde se vládne podle přání a k prospěchu většiny národu.

Činíme ostatně všechny myslící na to pozorny, kterak nynější vláda od počátku svého nastoupení na podzim r. 1848 pěkně poznenáhla sice, ale pevným krokem nás vede ve svobodě tisku „besonnen aber entschieden vorwärts!“ Napřed liberální tiskový zákon bez kaucí a liberálně bez censusu volená porota; pak po rozpuštění sněmu nynější tiskový zákon s kaucemi, dosti velký census na porotce; potom předkládání každého čísla k úřadům zároveň s vydáváním, pohodlí to pro konfiskace; potom obležení v Praze jen k vůli tisku a obmezení tisku materiální nemožností; nyní již libovolné zapovídání novin! Co bylo napřed, víme, co přijde budoucně, nevíme.

K čtenářstvu

H. B. V Kutné Hoře dne 18. července. Všechno na světě má míti svou jistou míru a své hranice, jenom o trpělivosti redaktora a vydavatele opposičních novin zdají se nyní míti úřadové mínění, že neskončena jest a beze všech hranic. Úřední stíhání Slovana zdá se nyní být na vrcholku možnosti. Sami se již skoro ani pamatovati nemůžeme, kolik rozličných procesův a v jakých rozmanitých stupních proti nám v toku jest, tento týden ale byli jsme skoro jako v úředním obležení.

Ve středu dne 16. konfiskováno bylo zase číslo 50. Slovana a to sice jak každý vidí na základu prý §. 52. tiskového zákona, kdežto přece tiskový zákon jenom 44 paragrafů obsahuje!! - Pravdě nepodobno, ale přece pravda, úřední dopis vlastní rukou úřadujícího p. komisaře Rudolfa podepsaný a zde vytištěný to dokazuje. Co asi obsahuje tento posud jen snad p. podkrajskému komisaři Rudolfovi známý §. 52. tiskového zákona?

Konfiskace Slovana dějí se nyní najednou vždy s assistencí dvou c. k. žendarmů, příčinu toho, jakož i mnoho jiného, povíme čtenářstvu někdy při lepší příležitosti. Ve středu tedy odpoledne ztrávili jsme s pouhou konfiskací.

Ve čtvrtek druhý den obsazeny jsou zase najednou tři místnosti v Kutné Hoře od komisí úředních s průvodem žendarmerie a sice místnost, kde se Slovan expeduje a tiskne, pak dům p. tiskaře Procházký¹, pak konečně obchod p. Haufa, kde se Slovan pro Kutnohorské odběratele vydává. Byl to shon a diváctvo, rozmanité výklady kolovaly o takové dosud nevídané demonstraci. - Nařízena byla konfiskace „Kutnohorských Epištol“ jak z přiloženého druhého úředního dopisu patrně. Obecenstvu našemu sloužič za vědomost, že jsme Kutnohorských Epištol 4000 vytisknouti dali. Nad všeliké naše očekávání dosáhl ale počet předplatitelů na ně ještě než hotovy byly již asi 4500. Nemohli jsme si tedy na kvap jinak pomoci, nežli že jsme některým p. předplatitelům, kteří 100 neb 50 ex. předplatili, méně zaslali, abychom se svými 4000 ex. vystačiti mohli. Těchto 4000 ex. rozeslali jsme skrze poštu Kolínskou okolo 7. července, nevydavše zde na místě žádné, (nebot jak známo kniha přes 3 archy silná nemusí se ani p. státnímu zástupci předložiti) a poněvadž již zatím počet nových odběratelů asi na 1500 ex. vzrostl, dali jsme na novo 3000 ex. tisknouti, a právě když se již druhá strana posledního archu tisknouti měla, překvapil nás p. státní zástupce konfiskací. Až přes půl desáté do noci trvalo to, nežli se ve dvou velikých bednách octnula

zásoba nedokončených Epištol z naší expedice do c. k. podkrajství. Toho nebylo ale ještě dosti.

V pátek, totiž dnes, navštívila nás okolo poledne zase úřední komise v průvodu žendarmerie a prohledávala opět v tom samém účelu naši tiskárnu a expedici, a konečně i soukromý příbytek samého redaktora, který jest zcela za městem v zahradě.

Tedy tři dni po sobě den jako den prohledávání úřední v průvodu žendarmerie - mohl by i ten nejhorší zloděj něčeho více se nadíti? Nepřejeme si nic jiného, než aby celé Čechy mohly to cítiti, co my cítíme! Všeho moc škodí, a vláda, která tak ráda mluví o mírnosti, mohla by snad alespoň přece to uznání míti, že jest toho přece snad trochu mnoho, co se s námi děje.

Těší nás alespoň při tom všem, že již 4000 našich Epištol jest v rukou našeho čtenářstva, těší nás zvláště hojné rozeslání na Moravu, a připomínáme ještě jednou, že dle §. 42. tisk. zákona, žádný třeba i nám konfiskovaný spis nesmí býti odňat nikomu, kdo jen jeden výtisk ku vlastní potřebě již v rukou svých má. Pročež se nepotřebuje s těmito Epištolami nikdo, který jejíž má, ukryvati. Ty pány, kteří později se ohlásili a nám peníze zaslali, nic neobdrževše, žádáme, aby nějaký čas posečkali, až jaký osud před soudem najde tato kniha, kdežto pak se s nimi na každý pád slušně vyrovnáme. Doufáme totiž, že stejně smýšlející krajané naši, vidouce naše postavení, alespoň část' té trpělivosti míti budou, kteroužto my se musíme každodenně opasovati.

Poznámky

1 Poněvadž totiž v domě p. Procházky, kdežto se jeho tiskárna nachází, pro tisk Slovana dosti místa není, najata jest pro tisk Slovana zvláštní jiná místnost.

Učitelstvo a žendarmerie

H. B. Bylo jednou v krátkosti ve Slovanu podotknuto, kterak se jistý žendarm V. K. v Kolíně chlubil, že právo má nad učitelstvem jakousi dohlídku vésti; na to nám bylo oznámeno z úředních úst, že tento žendarm jen špatně vyrozuměl rozkazům a že takovou dohlídku nad učitelstvem nemají, což jsme také uveřejniti neopomenuli.

Čtouce nedávno jeden úvodní článek německých vládních novin „Prager Zeitung“, divili jsme se velice tomu, že tyto noviny nepochybně rozkaz obdržely, proti Slovanu v této záležitosti se ozvati. Ovšem, že jméno „Slovan“ vysloviti jim nelze a že tedy nás poznamenali jenom „Ein radikales Blatt“: přece však proto věc sama patrně poukazovala na to, že jen proti Slovanu článek onen směřuje. Na ukázkou jak poctivě tyto vládní noviny vedou svou polemiku, musíme podotknout, že obrátily věc tak, jako bychom se byli my nejvíce pozastavili nad tím, že žendarmové dostali nařízení spolubdít na pilné navštěvování školy, kdežto přec každý náš čtenář dobře ví, že jsme dohlídku žendarmů nad učitelstvem za neslušnou a učitelský stav snižující věc prohlásili. Mezi dohlídkou na to, aby nedbalí rodičové své děti dle předpisu zákonů do školy posílali, a mezi dohlídkou nad učitelstvem (totiž nad učením) jest ale nesmírný rozdíl. Prager Zeitung ovšem praví, že jenom strany navštěvování školy a donucování k tomu žendarmerie poukázána jest nápomocna býti, dodává ale k tomu, že by ani dohlídka nad učiteli od žendarmerie vůbec pro učitelstvo snižující býti nemohla, anť prý žendarmerie má v každém ohledu bdít nad plněním zákonů, a každý občan bez ohledu na svůj stav, povinen jest zákon plniti. Proti tomu se arci nedá nic namítati: jisto ale jest, že by tedy dle takové argumentace každý žendarm také právo a povinnost měl ku př. na pany ministry dohlížeti, jestli také oni dle zákonů se drží ve svém úřadování. Neboť páni ministři mají také povinnost zákony zachovávat ve svém úřadování, a jestli tedy žendarmerie dle výkladu Prager Zeitungu povinna jest všude a v každém ohledu dohlížeti na plnění zákonů, proč tedy ne také v ministerském büreau? Prager Zeitung vidí tedy nejlépe následky své nešťastné argumentace.

Věc jest dle našeho a tuším také dle všeobecného rozumného mínění taková. Žendarmerie jest ovšem povolána bdít nad plněním zákonů - ale ne všech zákonů, sice by kromě žendarmerie nebylo zapotřebí žádných úřadů a soudů. Nad tím ale bdít, jak učitelové své povinnosti ve škole zastávají, k tomu jistě povoláni a uspůsobeni jsou jiní úřadové, nikoli žendarmerie. My ku př. sami nemáme nejmenší příčinu stěžovati si v něčem na chování žendarmů zde proti nám, kdykoli se nahodila příležitost, že jsme s nimi co činiti měli ve svých záležitostech, kdežto se soudem a s politickým úřadem spolupůsobili: přece však nemohli bychom býti spokojeni, kdyby si ku př. některý právo osoboval, dohlížeti také na směr časopisu našeho a posuzovati jeho obsah. To jistě tak málo náleží do jejich oboru, jakoby do něho náležela paedagogická dohlídka nad učením.

Že však na celé té věci přece nějaký háček býti může, o tom podává světlost následující dopis k nám z nejlepšího pramene.

„V čísle 37. Vašeho Slovana“ z podkraje kolínského, čtouce zprávu vychloubání se žendarma kolínského V. K., že též oni nad učitelstvem jakousi dohlídku by měli, drželi jsme tu za pouhé nevědomosti tohoto žendarma, neb dle vyjádření p. strážmistra jejich, ten samý vždy všecko naopak rozuměl, protože také již v Kolíně není.

Při držané však učitelské poradě dne 5. června jsme se od zde shromážděného učitelstva dověděli, že takovéto věci se na více místech opakovaly. Na př. vystoupil pan školní provisor z Radími a vypravoval následující událost .

Ku konci m. měsíce přijda jeden žendarm z Kouříma k p. starostovi, dal sobě představit mne, mluvě takto: Pane učitel! Já mám to právo a moc se na jejich chování, oučinkování atd. pozeptat, a jak dalece jsou s nimi občané spokojeni. Na to mu p. provisor odpověděl: To snad asi tak nebude pravda, že pod jejich dohlídkou stojíme, naši p. představení jsou posavade p. vikáři, duchovní a p. školní radové, slavná velebná konsistoř atd.; tady nevěděl kudy kam, načež žádal pak výtah nedbalých dětí, čímž mu ochotně poslouženo bylo.

V Čtitařích u Kolína též 31. žendarm ve škole byl, a. p. početvedoucím se v těch samých slovech vyjádřil, do očí však ne učitelovi. Též v jedné škole za Labem to samé se přihodilo.

Tyto události vzbudily v našem shromáždění velmi velkou nelibost nad takovýmto počínáním, pročež se jednohlasným uzavřením do protokolu poznamenaly, a poněvadž se tyto protokoly k vyšším místům zasílati musí, doufáme, že se tomu všemu konec učiní.

Za pravdu toho ručí protokol školních porad 5. června t. r. v hlavní škole kolínské držaných.

Jeden při učitelských poradách přítomný člen.“

Tolik tedy sloužiz prozatím Prager Zeitungu k vědomosti, kterouž spolu ubezpečujeme, že my nic proti tomu nemáme, aby c. k. žendarmerie nedbalé rodiče přidržovala k posílání dětí svých do školy, že naopak toto úplně schvalujeme.

První výstraha „Slovanu“

Redaktor Slovana dostal následující přípis z pražského náměstnictví:

Č. 5830 pr.

Panu redaktoru Havlíčkovi v Kutných Horách.

Časopis Slovan směřuje hned od povstání svého až do této doby se setrvalostí na nic se neohlížející ku věcem, s nimižto se nedá srovnati obstání toho, co dle císařského nařízení dne 6ho t. m. daného pro obecné dobro proti setrvalým útokům periodických listů chrániti jsem povinen.

Vidím se tedy pohnuta, napomenouti Vás co odpovědného redaktora toho časopisu, abyste o otázkách politických, církevních a národních s větší mírností jednal, s kterýmžto napomenutím zároveň výstrahu vedle §. 1. dotčeného císařského nařízení spojuji.

V Praze dne 20. července 1851.

Místodržící Meccséry.

H. B. Pan místodržící císařský sv. p. Meccséry pospíšil si, jak z tohoto přípisu pozorujeme, s použitím té moci, která mu nyní ordonančně dána jest nad svobodou tisku. Dne 18ho tuším přišel ten nový rozkaz našeho liberálního ministerstva v Čechách do platnosti a dne 20ho kázal hned p. Meccséry napsati „Slovanu“ první výstrahu. Co taková výstraha znamená, nepotřebí snad ani dokládati, jest to první verš pohřební písně pro Slovana. Očekávajíce něco podobného již po kolik čtvrtletí, nemohli jsme se tomu nic diviti, jakož se vůbec ničemu nedivíme, co podobného vychází od nynejší vlády.

Reichszeitung pravi v posledním svém čísle (172) v jednom úvodním článku: „Máme všelikou úctu ke cultusu moci. Neboť moc, schopna-li je cosi trvanlivého způsobiti, nese známku oprávněnosti na svém čele.“ To jest jinými a pochopitelnějšími slovy: Každý, kdo násilím něco provede, má k tomu právo, a následovně loupežník na silnici má právo obíratí lidi jen když tak chytrý jest, že svou loupež podrží a se nevyzradí. Tážeme se, jestli taková zásada Reichszeitungu není nebezpečnější mravnosti a poctivosti všeobecné než všechno, co posud kdy v nejradiálnějších časopisech stálo? - Kdo tedy má moc, má právo! - tak učí Reichszeitung, a připomenuli jsme tak mimochodem čtenářstvu svému tu okolnost.

Pan místodržící napomíná mne, „abych o záležitostech politických, církevních a národních s větší mírností jednal.“ Co jest mírnost? Mírnost jest zajisté jen to, čeho až posud viděti bylo právě nejvíce na mé osobě od r. 1848. Nebude mi snad popřáno dlouho již v časopisu svém k obecenstvu mluvíti, a proto chci zde, ne k vůli své osobě, ale k vůli věci samé poněvadž toho nyní zapotřebí jest, několika slovy naznačiti svou činnost od r. 1848. Jakmile padnul u nás absolutismus a nastalo volné hýbání a s ním spolu nevázanost mnohých, kteří nyní třeba zase slouží reakci, byl jsem já co redaktor Národních Novin v celých Čechách jistě (mohu se tím nyní pochlubiti) nejúčinnější rozšiřovatel mírného, povážlivého jednání, zastavatel zákonitosti a protivník všeliké libovůle, nejen libovůle vlády nýbrž také libovůle a bujnosti jednotlivců. Že jsem to nečinil z nějaké zavázanosti k vládě, ví nyní každý, ačkoli mnohý v tehdejších časích snad ze zlomyslnosti, nejvíce ale jen omylem o mne rozšiřoval nečestné pověsti. Že jsem to nečinil ze strachu a z pošetilé bázlivosti před každým čilejším pohnutím, nebude tuším také nikdo mysliti. Činil jsem to z přesvědčení a sice z toho přesvědčení, že nelze dobytí trvanlivou svobodu nepořádkem, a že toho času dle mého přesvědčení pro naše politické a národní okolnosti nejprospěšnější bylo právě tak se chovati. Zkrátka a srozumitelně řečeno, celá moje činnost směřovala tenkrát k tomu, aby se nepodařilo v Čechách způsobiti ozbrojené povstání proti rakouské vládě, a jestli budoucnost uzná, že moje osobní přičinění také něco vymohlo k udržení pokoje, považuji to za svou nejlepší odměnu. Nepochybuji, že by v leckteré době r. 1848 ba i také r. 1849 lehce bylo bývalo rozkvašené mysli popuditi k chopení se zbraně, a zanechávám k uvážení každému, jakých následků pro Rakousko mohlo míti vydatné povstání v Čechách v jisté době, a jestli tedy ti, kteří se o pokoj a o umírnění myslí přičiňovali, nezaslужují za to vděčnost. Pro náš národ bylo ale každé ozbrojené povstání, třeba by i v prvním okamžení se provedlo, jen záhubné: Maďary ochromilo jejich povstání uprostřed nejlepších vyhlídek do budoucnosti, nás Čechy by ale bylo zahubilo na počátku našeho z mrtvých vstání.

A kdo tenkrát, když vláda dokázaným způsobem ani moci neměla opírati se proti demagogii, z vlastního pudu ku své osobní škodě dovedl se mírniti, ten by nebyl rovněž mírný? Co jest mírnost tážeme se ještě jednou? Třeba jsme nyní ve Slovanu v ničem se neshodovali s nynejší vládou, kdo může říci, že bychom proti ní popuzovali náruživosti? Ve Slovanu alespoň nenajde nikdo deklamace náruživé, popuzování vášní, náš obyčej jest více žertem působiti a v posměch uvěsti nerozumnost. Možná tu najíti nemírnosti!

Jestli jest nemírnost, jest zajisté spíše zcela na jiné straně, jest to nemírnost ve zkoušení trpělivosti lidské, nemírnost spoléhající se v nekonečnost jmění zemského a privátního, nemírnost v ordonancích, kdežto celá zem netrpělivě čeká počátek slíbených práv!

Kdo by nám dokázati mohl, že jsme svou nemírností kdy škodili zemi, ať se postaví před veřejnost a jmenuje naši vinu.

Ostatně není zde vlastně úmysl ani z jedné ani z druhé strany mluvíti o mírnosti: o jiné věci se jedná. Na jedné straně se jedná o zrušení svobody tisku, na druhé chce se této svobody alespoň až do poslední chvíle použítí.

Pan místodržící království Českého (neb mírně mluveno: korunní země české) má ovšem nyní moc a tedy i právo zapověditi vycházení Slovana: ale tolik moci a tolik práva nemá žádný, aby změnil veřejné smýšlení, aby změnil běh historie. Brzy snad bude Slovan zapovězen a jedině, co strany toho říci chceme, jest: Přijde čas, a doufáme se toho dočkati, kdežto rakouská vláda vyzývati nás bude sama, abychom vydávali zase časopis.

Byl již jednou čas, kdežto jsme dobří byli Rakousku se svou mírností: ale poněvadž nás nyní potřebovati nemohou, nebudeme zase my míti kdy v té době, kde bychom snad přece tak jak jsme nyní považováni byli zase za mírné.

Pozorovatel politický

- V předešlém čísle 52. Slovana byl vytištěn nález cís. král. okresního soudu sborového nad Epištolami Kutnohorskými č. 1793¹ tr. z., z něhožto vysvítá, v kterých místech našich Epištol nachází sl. soud příčinu k našemu stíhání soudnímu a k potvrzení konfiskace našich Epištol, jakož i spolu strany kterých míst zadal proti nám pan státní zástupce žalobu u soudu a nařídil předbežné zabavení tohoto spisu. Jindy, když se nám to samé stane se Slovanem, nemůže obecnstvo posouditi, jak dalece se skutečně tyto přestupky nalezati mohou v něm, poněvadž ovšem takové číslo Slovana jen několika osobám zde v Kutné Hoře do rukou se dostane, a všechna ostatní čísla se buď na poště buď u nás v Expedici zabaví.

Tentokrát jest ale náš spis již ve znamenitém počtu rozšířen, a každý, komu na věci záleží, může si od soudu poznamenaná místa (v nálezu Č. 1793. Slovan 52.) v Kutnohorských Epištolách vyhledati. Pamětihodné a nad míru podivné jest zajisté to, že tato místa v celém kontextu a v tom samém spojení již dříve ve Slovanu tištěna byla, a že tenkrát ani p. státní zástupce Dr. Čermák ani soud v nich příčinu k zabavení a k obžalobě nenalezl! Tenkrát tedy v nich jak se zdá nebyly ještě obsaženy ty zločiny a přestupky, které se v nich nyní vyskytly - a přece není žádný jiný rozdíl, než že tenkrát byly tištěny v osmerkovém a nyní vyšly v dvanácterkovém formátě!!

;- Čteme v rozličných novinách, že v příštím sezení porotního soudu Kutnohorského také redaktor Slovana bude postaven před soud a sice hned pro dvojí zločin, ve vládních novinách ale již bylo oznámeno, že ustanovené na počátku srpna sezení zdejšího porotního soudu odloženo jest, poněvadž posud žádný odkazovací nález v moc práva nedospěl. Podotknouti musíme, že co se nás samotných týče, ještě posud ani žádný odkazovací nález nám doručen nebyl, který by zajisté u nás hned vešel v právní moc, neboť bychom proti němu sami se odřekli všeho rekursu. Jest to podivná sice ale smutná pravda, že redaktor Slovana nemůže se již takřka ani dočkatí té šťastné doby, kdežto bude - ze zločinů obviněn - státi před porotním soudem! Vysvětlení toho jest snadné: my se těšiti musíme na soud porotní jakožto na svého jediného vysvoboditele v těchto okolnostech. Konfiskovati nám čísla, žalovati atd. jest ovšem snadno, ale dokázati nám všechny ty zločiny a přestupky před neodvislým soudem našich spoluobčanů, kteří všechno to politické dobro s námi společně zakoušejí - to přece trochu snad bude těžko! -

- Opovězení zatmění v den 26. t. m., které ovšem připadá jaksí v čas jako korunovací opanování ducha temnoty, neočekávají všichni s povážlivou pokojností myslí jako vědomý sobě hvězdář. Ta nejstrašlivější tušení, hádání, domýšlení a obávání kolují mezi lidem a zvláště mezi kmotříčkami, které svěrují sobě navzájem, jak zatmění toto bude již počátkem potopy světa atp. Avšak jako věříme, že povídačky tyto krátkozrakých pranostykářů rozplynou se jako stíny zatmění pod novovězslou září sluneční, rovněž tak nespouštíme se víry v opětne skvělejší vzkříšení věkověčných práv. -

- Zavržení revise ústavní ve Francouzku nelibě prý působilo na dvoře Vídeňském, což rádi věříme. Reichszeitung lituje, kterak se nyní na straně republikánů velice zmohla důvěra, kdežto na straně monarchistů nově nastoupila sklíčenost a neblahá rozštěpenost. Stěžujeť si proto na Thiers-a, jenž prý popíchl prince Joinvillského, že se tento v jednom psaní vysmál

legitimistům, kteří ho byli onehdy v Claremontu navštívili. Tím prý je vržena nová nesvornost v tábor obou stran královských. Rchsztg. ale dále jaksi těší se, že tyto sváry poslouží prezidentovi Ludvíku Bonapartovi. Máť prý on velké plány. Aby si pojistil opětné vyvolení, hodlá prý zrušiti všechny potravní daně. Bylat' by to ohromná rána pro Paříž.

- Dne 10. t. m. navrátil se kníže Alexander Kara Đordevič s cesty své po několika krajích Serbie; cesta od něho nebyla nastoupena z obávání, jak často německé noviny zvěstují, považující každé jeho opuštění Bělehradu za útěk. Naopak mohli by se ti až příliš starostliví zvěstounové zbouření upokojiti ujištěním, že jestli cestu tu „jako zkoušení mínění veřejného“ považovati chceme, to vláda nynější nemá proč se báti o svou existenci. Lid všude s neomylnými znamenými nakloněnosti přijímal knížete, neboť kmetové (starostové obcí), ty nejváženější osoby v Serbii, zdají se býti pro něho a dokavad okolnosti ta kové zůstanou, nemuže se žádná revoluce provésti, kterou Serbie již nikterak nemá zapotřebí.

- Südsl. Ztg. umístivši nedávno dopis z Bosny o tyranském počínání si Omera pašy, vyřkla zároveň, že o možnosti toho pochybuje, ale spolu že sobě přeje, aby někdo z vůkolí Seraskierova vyvrátil mylnost zprávy a ukázal pravý stav věci. Následkem toho Bělehr. Srbské Nov. i Südsl. Ztg. obdrželi článek z Trávníku, podepsaný od dvou kapitánů generálního štábu, Emina a Murata Effendiho. V něm pisatelé praví, že on, Emin Effendi, jsa od Omera pašy ustanoven k dražení zmíněné silnice, a vida, kterak práce při pouhé pomoci vsí špatně pokračuje, požádal sám o porušení ke kajmakanu (městskému hejtmanu), by město, kteréžto předce jakožto středisko obchodu bosenského nejvíce z jediné té silnice těžiti má, denně tisíc dělníků bez rozdílů vyznání poskytlo, majíc 40.000 obyvatelů; načež kajmakan i vladyka (biskup) jakožto zastupitelé muslimského a křesťanského obyvatelstva učinili repartici na své podřízené a jak napřed v článku o Bosně podotknuto, - slavně položili první kameny k zasvěcení toho díla. Pravít' dále ti pánové, že pero, které tentokráte Omera-pašu hanou špinilo, jest jim dobře známé, že z něho vycházely též korrespondence, které Reichszeitung „z nad Uny“ světu podávala; ale že od nynějška si předsevzali všeliké podobné vědomosti zapřítí zřetelným vypovídáním pravdy. Článek ten je psán velmi rozumně a je prodchnutý pravdou. Necht' se čtenáři naši nediví, že jsme tuto na oko jednoduchou zprávu postavili zde obšírně jako důležitou politickou událost; považujemet' ji opravdu za takovou a sice velmi významnou, neboť jesti to první překročení mezi čínských, jaké posud dělily mínění Bosny od mínění Evropy.

- Posud udržuje se zpráva, že Prusko své někdy neněmecké provincie z Německa vyjmouti hodlá. Reichszeitung, která by rada své Německo s rakouským praporem až po Balkan a po ústí Dunaje rozšířila, div že nad tímto úmyslem vlády pruské nehořekuje, a domýšlejíc se snad, že se vládě pruské nedostává zvyklých sofismat k odůvodnění právnosti přivtělení těch provincií do Německa, sama proto nalezla důvody. Necht' si se prý revoluční parlament frankfurtský sám usnesl o přivtělení těch zemí, přivtělení samo stalo prý se zákonným způsobem, a jest prý zasvěceno tím, že k němu tehdá všechny německé vlády přivolily. Pak prý to nedopouští politická moudrost německá, aby se z Německa vyloučily dvě země, z nichž jedna upřímně lne k Německu. - Ostatně je pozorovati, že Rchsztg. od nekolika dnů mluví tonem poněkud zkroušeným, a že jí leccos, co se právě děje, po mysli není.

- O zarytém smýšlení v Itálii svědčí následující doslovně přeložená, z allessandrinského oficiálního listu „L'Avvenire“ pocházející zpráva: „Za své vzetí padoucha Vandoniho, toho rakušáckého špehouna, policii nemálo poděsilo. Všichni zrádcové a všichni ti kroatští (!) úřadové obávají se vzítí podobným způsobem za své; z těchto nepřátel Itálie žádný skoro již netroufá si vyjítí sám z domu, anebo se v noci na ulici vyskytnouti. Giulay sám, ačkoliv hrdý muž, vyjde-li na procházku, bývá vždycky sprovázen od četného gen. štábu. Jistilo se mi, že zasloužená smrt Vandoniho hodného p. Novu, prov. kasíra poděsila tak, že se skoro s rozumem pominul. Bylť on přítelem Vandoniho, jež nikdy za tak podlého nepovažoval, i říká nyní pořád: „Nebudou také mně držeti za špehouna? bude si mne kdo vážití?“ a podobné. Způsob, jakým zpráva tato sepsána, a ten hojný počet jiných vražd z příčin politických, jaké se nyní po všech městech v Itálii udávají, lze si vysvětliti toliko tím, že mstění v Itálii je od obecného mínění takřka zasvěceno, jako byla v Jihoslovansku a na mnoze ještě se dochovala osveta (krvavá msta).

Poznámky

1	Nález	ten	zněl
Čís.	1793	t.	s.

V dnešním soukromém sezení nalezl c. k. okresní sborový soud v Kutné Hoře po vyslyšení c. k. státního zástupnictví o žalobě tohož dnešního čís. 1793 t. r. na pana Karla Havlíčka, spisovatele a pana Františka Procházku, tiskaře v Kutné Hoře pro přečiny tiskové v tiskopisu: „Epištoly Kutnohorské“ obsažené, podané a o žádosti o schválení předsevzaté zábavy tohoto tiskopisu a tiskové formy za právo. Že jest příčina k soudnímu stíhání pana Karla Havlíčka a pana Františka Procházky pro

přečiny tiskové dle §. 26 - lit. b zák. o tisku a §. 57 t. -. I. dílu, že má býti proti oboum přípravné vyšetřování zavedené a že se pod jednou zábava onoho tiskopisu a tiskové formy dne 17. a 18. července t. r. od c. k. podkrajského úřadu v Kutné Hoře stvrzuje. Rozhodnutí toto zakládá se na tom, že pan Karel Havlíček, jenž se při zábavě za vydavatele tohoto tiskopisu vydal, sám přiznal, že již množství exemplářů odbyl, že dle předmluvy také o tom, že spisovatelem jest, pochybnost není, že tedy on dle § 42 a 44 zák. o tisku od 13. března 1849 co spisovatel a vydavatel a s ním také pak tiskař za obsah tiskopisu odpovědným jest. Nalezají se ale v tomto spisu na stránkách 24. řádku 2-4. 13-15. str 25. řádku 4 až na str. 26. řád. 11 str. 30. řád. 19-31. str. 39. řád. 2. z důlí až na str. 40. řád. 6. str. 62 řád. 14 až na str. 63 řád. 2 str. 78 řád. 26. až na str. 79 řád. 3. a str. 80. řád. 4-15. místa, kdežto spisovatel naráží na stav duchovenstva způsobem takovým, že tím nepřátelství k tomuto stavu a následkem toho udušení vši vážností duchovních povstati může; a pochybnost není, ohlížejic se k ostatnímu obsahu tiskopisu, že spisovatel k takovému nepřátelství svéstí obmýšlel. Útok takový nalezá se též na str. 62. řád. 14-26. proti vojsku, které spisovatel jen prostředkem libovůle nazývá. Dále také na str. 79 řád. 3-11 se mluví o vládě, jakoby stav duchovenstva co prostředek politické reakce užívala, takovým způsobem, že tím nelibost k správě státní povstati může - což spisovatel patrně také obmýšlel. Takové jednání jest trestu hodné dle §. 26 b zákona o tisku a §. 57. tr. zák. I. dílu, a pan Karel Havlíček, co spisovatel a vydavatel a pan František Procházka co tiskař se uznali za patrně podezřelé těchto skutků, a má se proti nim tedy dle §. 182. a 507. tr. ř. přípravné vyšetřování zavéstí. Konečně se zastavení onoho tiskopisu na základě §. 501. lit. b. 505. a 507. tr. ř. stvrzuje.

K soudnímu stíhání obou dle §. 26. lit. a zák. o tisku, podle žaloby, se v tiskopisu dotčeném, a v poznamenaném místě str. 80. řád., 4 až str. 82. řád. 5. žádná příčina nenalezla. Z c. k. okresního oborového soudu v Kutné Hoře, dne 20. července 1851
Předsední: Sequens.

Pozorovatel politický

- (Dne 31. července 1851.) H. B. Čtenářstvo naše najde v dnešním čísle úřední přípis od sl. krajské vlády Jičínské, který jsme dle zákona co úřední poopravení zprávy od nás podané přijmouti musili. Se záležitostí touto - odstoupení 25 osob v Klášteře k evangelické víře po

událostech smutných na Hrádku - měli totiž naše vládní orgány zvláštní osud. Brzy potom, kdežto jsme přinesli zprávu, „že v Klášteře na jednou 25 osob od katolické k evangelické víře h. v. přestoupilo“, četli jsme ve vládních novinách pražských jak českých tak německých srdnaté odvolání, že to není pravda co jsme oznámili, že tolik osob nepřestoupilo atd. Naše zpráva o tom byla však z nejlepšího pramene na celém světě, totiž z péra toho samého veleváženého kněze evangelického, jenž tyto osoby sám do církve evangelické přijímal. Vládní noviny tedy vytýkající nám nepravdu samy nepravdu psaly, jakož to nyní ze samého dopisu sl. krajské vlády Jičínské vysvítá, kdežto se již počet od nás udaný přiznává, jen s jiným výkladem. Strany toho výkladu nemáme nic k namítání.

- Obecenstvu, které se v zákonech nezná, musíme připomenouti, že Epištoly Kutnohorské jakož i vůbec žádné posud vyšlé číslo Slovana nejsou zapovězeny. K tomu, aby mohl býti spis zapovězen a zničen, zapotřebí jest, aby spisovatel neb vydavatel jeho byl odsouzen před porotou, což posud se nestalo a také dle našeho nejjistějšího přesvědčení státi se nemůže. Jestli my sami tedy při podobné příležitosti mluvíme o konfiskaci, nesmí se toto slovo bráti v pravém jeho smyslu, nýbrž užíváme ho jenom pro krátkost a lepší srozumitelnost. Posud není ještě žádný náš spis konfiskován, nýbrž jen zabaven, totiž do úředního opatření vzat prozatím až do ukončení procesu. Jen kdybychom před porotním soudem odsouzeni byli, mohl by býti teprva spis opravdu konfiskován, totiž nám odňat a zničen. Až do té doby zůstane ale našim a našich předplatitelů jměním, které nám navráceno býti musí, budeme-li uznáni za neviného, aneb jestli vláda sama (což velmi pravdě podobno) od soudu upustí. - To sloužíž za vysvětlení mnohým. -

- V dopisech našeho dnešního čísla podáváme čtenářstvu popis výjevů v rozličných stranách království českého, jenž nejlépe nazván býti může: Hanbou po Epištolách Kutnohorských. Všude vidíme c. k. žendarmerii a c. k. podkrajství pátrati po těchto nešťastných epištolách, ve kterých, jak se zdá vysoké c. k. náměstnictví viděti musí něco nanejvýš nebezpečného!! - Vláda, která se obávati musí malé knížečky!! Proti mně by mohlo vysoké náměstnictví nechat vydati celý foliant ve velikosti Hájkové kroniky, odpověděl bych na to v krátkosti, a nepotřeboval bych ke své obraně ani žendarmů ani konfiskací! Proč nedokáží raději, že to není pravda, co v těchto Epištolách stojí! Toť by byl přece nejsnadnější prostředek. Takto ale postarala se vláda sama nejlépe o rozšíření naší knížky, a mohla by si gratulovati, kdyby její tištěné produkty takové agio měly jako naše Epištoly, kterých se nyní až za 1 zl. stř. exemplář

prodává, dříve od nás za 6 neb 7 kr. daný, a které se nyní leckde pilně opisují a od takových lidí čtou, kteří by je jinak sotva byli četli! -

Ó zkažené pokolení našich časů, které rádo čte zapovězené knihy!

- Car a samovládce všech Rossií nařídil nad obyčej silné rekrutování ve své říši. Počet vojáků takto nabytých musí se již počítati jenom na sta tisíce. - Opatrnost Jeho Veličenstva Mikuláše Pavloviče jest zajisté podivu hodná, že se již na zimu zásobí pro potřebu snad z jara a v letě roku 1852! Ruský car jest nyní naděje a talisman všech nepřátel konstituce a právní vlády, aneb, jak oni se rádi sami jmenují, všech přátel pokoje a pořádku. Tímto ruským carem straší oni všechnu liberálnost po celé Evropě. -Ano r. 1852 snad rozhodne záležitosti Evropy aneb bude alespoň počátkem tohoto rozhodnutí a prohlašujeme již napřed za neopatrného každého, kdo před tímto rokem příliš si zakládá na svou výhru. Rok 1852 rozhodne teprva aneb počne rozhodovati, bude-li v Evropě pánem libovůle nebo stálé právo, bude-li svoboda neb absolutismus. Pro nás Slovaný jest tato nastávající doba dle mého mínění naděje plná. Buďto zvítězí Slované aneb zvítězí svoboda - jedno lepší než druhé, my se neztratíme.

- Südslavische Zeitung v Záhřebě vzala si za zvláštní účel schvalovati Slovanům všem, aby přijali ruský jazyk jakožto společný prostředek srozumění mezi sebou, jakožto všeslovanský, a vybízí vzdělance všech národů slovanských, aby se v ruštině cvičili. Tato rada jest jistě praktická, což i svým příkladem ztvrditi můžeme, neboť jsme již před 10 lety dle této rady se zachovali, ačkoli tenkrát ani Südsl. Ztg. ještě nevycházela. Učme se jen pilně rusky, kdo ví, k čemu se to časem svým hodí. Až bude Slovan zapovězen, sepíše redaktor Slovana sám nějakou praktickou ruskou gramatiku, neboť jak povědomo učil se několik let v Rusích - svému nynějšímu liberalismu.

Pozorovatel politický

- (Dne 3. srpna 1851.) H. B. Od slezských hranic se nám píše takto: „Z docela jistého pramene se dovídáme, že pan Dr. Novotný, odebrav se do pruského Slezska, tam k evangelickému náboženství h. v. přestoupil a již před Vratislavským general-superintendentem Doktorem Hahnem, své tak řečené colloquium, by potomně jakožto evangelický duchovní vystoupiti směl, odbyl. Před krátkým časem držel v osadě Husinec nazvané, nedaleko Vratislavi, kdežto

čeští exulanti se nacházejí, v tamním evang. kostele hlavní služby Boží, kdežto prý se svým kázáním zvláště vyznamenal. Nyní odešel do Lužice; tu se zdržuje v místě Kolmu, nedaleko Habelšverdtu, u tamního duchovního, by se lužickému nářečí přiučil, načež prý těmto slovanským bratrům našim co hlasatel Božího slova posluhovati bude.“

Na panu doktoru Novotném máme opět nový důkaz nesnášenlivosti hierarchické, která jej přinutila za hranicemi raději žítí nežli zde ostrým šípům neuprositelné pomsty jejich ustavičně býti vystavenu. Na doktoru Novotném získala jistě evangelická církev h. v. učeného a výtečně schopného kněze. Toto časté vystupování kněží, tak hojně přestupy lidu od katolické k evangelické víře, tak slabé až ku podivu nepatrné přihlašování se mladíků do seminářů katolických, nemohly by tyto okolnosti již dávno otevřítí oči straně hierarchické, aby viděla, jaká budoucnost u nás v Čechách nastává katolické církvi, neučiní-li se již konečně jednou nějaké kroky k rozumným opravám? Přijde to konečně tak daleko, že každý pokroku milovný člověk, kterému více na věci nežli na formě záleží, přinucen bude k církvi evangelické přestoupiti. -

- Z novin dovidáme se, že prý ministerstvo naše nařídilo velmi ostře na pozoru míti jednu židovskou sektu v Haliči Chassidy, jejichžto rabbíni jsou prý největší obskuranti, vedoucí lid jen k pověře atd. Není-li to - stojí v jistých novinách dobřesmýšlejících - není-li to povinnost vlády opíratí se takovému ztupení lidu a tak hanebným a sprostým podvodům? - Ovšem, jest to povinnost vlády, pravíme my, ale nejenom proti Chassidům v Haliči, nýbrž také proti všelikým jiným a ostatním „chassidům“ pokřtěným, jichžto se všude také v Čechách a na Moravě hojnost nachází. -

- Nesmírný smutek zmocní se redaktora časopisu v Rakousích, když čte zprávu z Angličan, kterak tam sněmovní komise návrh činí, aby přestaly kolky na novinách, „aby prý lid dostal do rukou svých lacinějších prostředků pro své vzdělání, poněvadž prý jest tento kolek zlé a nikterak nevymluvitelné obmezení časopisů, který zamezuje povstání nových a rozšíření větší již vycházejících novin“. (Až posud se totiž noviny v Angličanech drahým kolkem kolkovaly, kterýžto kolek ale spolu byl již platem poštovním, tak že se tyto kolkované noviny již pak zdarma poštou rozesílaly.) Jest prý skoro jisto, že parlament anglický přijme tento návrh zrušení kolků, čím jistě nastane v Augličanech veliká změna v časopisectvu. Kdežto tady naši vládě nic jiného tak na srdci neleží, nežli kterak by kde mohla svobodu tisku a časopisectvo obmeziti, vidíme osvícený národ anglický starati se o větší vznik svého časopisectva. Jedna

vláda hledí, kde by mohla jaký časopis zkazit; druhá se stará, aby je přivedla k lepšímu rozšíření!

- Šlechta v Prusích až posud nejdále se pustila do zadu. Koluje prý také mezi jiným žádost mezi šlechtici tamějšími, aby nešlechticové, kteří drží zemské statky, nesměli je jinému prodati nežli šlechticovi, a aby k tomu účelu šlechticům půjčovány byly peníze!! .- Nepochybně snad ještě z důchodů zemských! Nebyl by to skutečně tak špatný nápad a zvláště by velmi se hodil pro takovou šlechtu, která ráda brzy své statky prohýří, poněvadž by alespoň vždy zase lehce k jiným přišli takoví pánové. -Pak se říká, že komunismus nedělá pokroky!

- V jedněch německých novinách dočítáme se trpkých žalob na malé vzdělání lidu v okolí Terstském v Istrii. Žádný prý by ani nevěřil, jak daleko jest tento lid pozadu: v některých krajinách ještě prý vedou vesnice mezi sebou časem úplné vojny, žádný cestující se nepustí do vnitř země, a jednoho, který tam známý umělecký kousek polknutí nože provedl, byl by lid málem utloukl co čarodějníka.

„Ani prý falešná civilisace měst, která jest vlaská, nemůže míti žádného vlivu na lid, jenž italsky nerozumí.“ Tak praví tyto noviny proti své obyčejné tendenci, neboť co v Istrii jest pravda, to také musí v tomto pádu v Čechách pravdou býti. V Istrii jak známo, jest lid jihoslovanský, skrze podmanění od Vlachů a panování jejich stala se vlaština zrovna tak jako u nás z těch samých příčin němčina jazykem panským, prostředkem vzdělání. V městech a městečkách istrijských (tak jako v Dalmacii) všude panuje vlaský jazyk, tak jako ještě posud u nás v Čechách němčina, lid sám ale po vesnicích a také i část po městech nerozumí posud žádnému jinému jazyku nežli své slovanské mateřčině, ve které se ale na ten způsob, že všichni vzdělanci jen vlasky mluví, vzdělati nemůže. - Tu máme tedy opět v krátkosti příčiny, které každého pravého demokrata povzbuzují, starati se o zvelebení domácího jazyka, bez čeho nelze lidu veškerému povznést se k větší vzdělanosti.

- Pronásledování tisku svobodného, zvláště časopisů, neděje se jen u nás, nýbrž v celém Německu obzvláště. Pozorujeme, že vůbec mají jisti pánové úmysl hráti si na restauraci jako po přemožení Napoleona: schází ale nyní mnoho věcí k takové restauraci, jmenovitě v Anglicku toristické ministerstvo, ve Francii unavenost po velikých vojnách a monarchie z Boží Milosti. Za to máme zas nyní o některé věci víc než jest pro restauraci as zapotřebí, totiž

liberální vládu v Sardinsku a - v Turecku!! pak pokrok ducha liberálního v Německu, probuzení slovanských národů atd. To všechno vadí v zavedení úplné reakce a restaurace.

- O tom, že starý duch z úřednictva rakouského ještě posud nevytizel, podává nám velmi zábavný důkaz jistý inserát v olomouckých novinách „Neue Zeit“. Jest to ohlášení presidenta krajinského soudu tamějšího o licitaci na dodávání rozličných potřeb pro tento soud a sice na rok 1852.

Bude se tedy k tomuto účelu držeti následujících 9 licitací, a sice jak v ohlášení se praví:

dne 25. srpna ráno v 9 hodin	na dodávání dřeva k palivu,
téhož dne odpoledne ve 3 hod.	stravu pro trestníky,
dne 26. srpna odpoledne ve 3 hod.	chléb pro trestníky,
dne 27. srpna ráno v 9 hodin	dodávání svíček,
téhož dne v 10 hodin r.	dodávání slámy do postelí,
téhož dne v 11 hodin r.	dodávání chvošťat (košťat),
dne 27. srpna odpoled. ve 3 hod.	na papír a kancel. potřeby,
dne 28. srpna odpoled. ve 3 hod.	řepkový olej,
dne 29. srpna odpoled. ve 3 hod.	vymetání komínů. -

Věřu se při tom spravedlivě diviti musíme jen tomu, že se ještě všechny kancelářské potřeby tak zkrátka odbyly a najednou vzaly, jaká tu byla pěkná příležitost na čtyry licitace, jaká tu příjemná práce na čtyry dny; jeden den licitace na posejpatko, potřebné pro c. k. krajinský soud olomoucký na rok 1852, druhého dne licitace na brky potřebné r. 1852 pro c. k. krajinský soud v Olomouci, třetího dne licitace na inkoust, který se vypíše r 1852 u c. k. krajinského soudu olomouckého, a čtvrtý den konečně na papír, kterážto by se pro důkladnost ještě dle rozličných druhů papírů na několik dní rozvrhnouti mohla. A zcela jsme zapomněli na pečetění, které by se již ovšem pro ušetření času mohlo vzíti jedním dnem sice ráno v 9 hod. licitace na vosk a odpoledne ve 3 hod. licitace na oplatky.

- Naše vládní noviny zvláště Reichszeitung s jakousi nepříznivou potupou zmiňují se o poslední schůzce přátel pokoje v Londýně, Bude mnohému ovšem velmi divné, kterak může býti nějaká nenávisť mezi Reichszeitungem a přáteli pokoje! Ale tu musíme vyložit, že tito „Přátelé pokoje“, kteří nedávno v Londýně měli schůzku, zcela jiní lidé jsou nežli naši vůbec

známí dobřemýšlejší přátelé pokoje a pořádku. Rozdíl mezi oběma jest ten, že jedni chtějí, aby se pokoj a pořádek udržel bez vojska, a druzí zas, aby jenom skrze vojsko se udržel pokoj a pořádek - rozdíl to sice na první pohled jenom nepatrný, skutečně ale nesmírně veliký. Ti přátelé pokoje, kteří nedávno v Londýně měli schůzku, jsou totiž hlavní nepřátelé vojska a všelikého vedení vojen a založili svůj spolek a své schůzky s tím účelem, aby napomáhali k tomu, by časem svým vojny zase přestaly. Nyní již ovšem patrně, proč není s nimi za dobré Reichszeitung. V poslední tedy jejich schůzce v Londýně pronesl p. Jules Delbruck velmi zdravou myšlénku; nazval to totiž velikou chybou našeho vychování, že chlapcům nejvíce vojáčky, šavle, zbraně, bubny a tomu podobné vojenské nástroje k hraní se dávají, čímž v srdci mladistvém již hned záhy povstane zalíbení a chuť k vojenskému řemeslu. Toto jest zvláště to, co vybízí nechť Reichszeitungu, ačkoli nepochybně ještě více p. Cobden ji promrzl, který ostrou řeč proti Rakousku držel a zvláště zrazoval všem kapitalistům, aby rakouské vládě žádné peníze nepůjčovali, poněvadž totiž těmi penězi jenom nejvíce veliké vojsko udržuje. Dle našeho mínění ale zasluhuje toto upozornění p. Delbrucka na hry chlapců všelikou vážnost. Reichszeitung jmenuje tento Londýnský kongres přátel pokoje „jenom směšnou hračku a málo nebezpečnou, „ačkoli prý tam p. Girardin z Paříže nechal kázat „trochu spolku národů proti králům“ „.

- Ve Vlaších prý se zmáhá zvláště mezi ženskými putování do svaté země, což arci není nic podivného, neboť strana hierarchická užije jistě všech prostředků, kterými by se dala její bývalá moc obnovit a že mezi takové prostředky odjakživa misie, poutě, růžencové a jiné spolky atd. náležely, jest každému známo.

- Tomu, kdo by myslil, že naše národní rovnoprávnost v Rakousích již jest pojištěna, musíme na rozmyšlenou uvéstí výtah z jednoho dopisu v Lloyd ze Štýrska. Čelí proti Südslavische Zeitung, která prý - jak Lloyd praví - se v posledním čase zabývala posilňováním slovenského živlu v Korutanech a nyní od svého marného namáhání prý upustivši, vrhla se zase v tom samém účelu na Štýrsko. (Jak známo, jest celá dolejší jižní část Štýrska čistě slovinská.)

Chce prý i tam slovinský jazyk uváděti do soudů, což prý jest ve městech „unzweckmässig“; že prý také žádá Südsl. Ztg., aby soudcové, ku př. v Cejli úplně znali jazyk národní, to jest prý všechna ta nářečí, neboť prý si často obžalovaní a svědci, když z rozličných krajín jsou, sami nerozumějí. - Nepotřebujeme ovšem doložití, že to není pravda, že sice ve slovinském jazyku tu i tam nepatrné odchylky jsou, jako v každém, že ale proto přece si všichni Slovinci tak dobře rozumí jako všichni Češi a všichni Moravané. Ta výmluva na rozmanitost nářečí

slovanských jest již příliš opotřebované uinení všech těch Němců, kteří jsou nepříznivi slovanské rovnoprávnosti, ačkoli právě mezi Němci jest rozličnost nářečí mnohem větší, nežli mezi Slovany. -

- Jakou vyhlídku mají naše „svobodné obce“, pozorujeme nejlépe z následujícího článku Osterr. Corresp., časopisu, který vyjadřuje smýšlení p. ministra Bacha. Píše takto: „Místodržící hornorakouský uznal toho potřebu, aby se rozptylování země na maličké obce zamezilo, a sjednocení jejich s většími soubory obecními nařídilo. Mají pokud lze, spadati v jedno s okresy farskými a školními. Dotčené sloučení má se co nejrychleji dokonati, a kde se nestane o dobré vůli, mají podniknouti s ponecháním reklamací k místodržícímu, je uskutečniti. Po tom se mají rozkázati nové volby obecní a veškeré výbory někdejších místních obcí pokládati za minulé a nijaké. V tomto důrazném kroku spatřujeme velmi šťastný hod a spolu rukojemství za přiměřený vývin našeho života obecního“. Musíme doložiti, že, jak známo, nyní místodržícím v Hořejších Rakousích (v Linci) jest bratr p. ministra Bacha, a že tedy nepochybně v krajině pod jeho vládou stojící se jenom počátek činí, a že se tedy co nejdříve i my také musíme obávat podobné oktrojované „svobody obcí“. Jaké následky míti bude takové spojování a k čemu se děje, již dříve jsme vysvětlili.

- Známý náš milenec a protektor pan biskup brněnský vydal nedávno na bývalého kněze p. Jiráka, jenž k evangelické církvi přestoupil exkomunikaci. V této exkomunikaci vytýká onen již známý, vznešený biskup p. Juránkovi množství smrtelných hříchů, mezi jiným, že za času slovanského sjezdu bez dovolení do Prahy se odebral, že působil po svém návratu proti biskupským ustanovením, že se protivil adrese důvěry k ministerstvu, že lid své famosti vzdělával ve smyslu Národních Novin atd. Národní Noviny, ty jsou přece jenom jako mlýnský kámen v žaludku p. biskupa brněnského, které posud ještě neztrávil, ačkoli již půl druhého léta tomu jest, co zemřely. - Tu máme tedy v krátkosti všechny smrtelné hříchy pohromadě, pro které p. Juránek od p. biskupa brněnského odevzdán jest čertovi - zur Amtshandlung -

- Král pruský má velmi podivný způsob na svých cestách. Přijda totiž do města Stargardu, nevešel ani do nádraží, aniž přijal snídani nabídnutou, nýbrž přehlížel jenom vojsko; a purkmistrovi velmi ostře předhazoval špatné chování města. Sluší totiž věděti, že město r. 1848 drželo s národním sněmem německým, že tam dva žendarmové k úrazu přišli a že se tam vydávaly radikální noviny. Zástupce purkmistrův odpověděl prý králi též dosti ostře, a bylo by prý málem došlo k velmi smutnému výjevu. -

Slovan se loučí s Vídeňským Denníkem

„Nebojte se těch, kteří zabíjejí tělo, duši však zabítí nemohou.“

- H. B. Vídeňský Denník po dlouhém mlčení, po dlouhém pokání za svou předešlou reakcionářskou přemrštěnost, chopil se opět slova proti nám ve starém způsobu, a přinesl článek, který bychom nejvhodněji nazvali jeho nadhrobním nápisem pro Slovanu. Jest to odpověď na naše poznamenání, jimžto jsme uvedli výstrahu p. místodržícího ve Slovanu.

Článek Vídeňského Denníka dělí se na dvě částky: první jedná o Národních Novinách, druhá o Slovanu, nebo vlastně jen o redaktoru obou časopisův.

V první části praví Víd. Den. mezi jiným „že ten przní čest národu, kdo se vychloubá, že by on byl mohl národ vzbouřiti neb bouří v něm překaziti“. Nechme jen čest národu na straně, Vídeňskému Denníku alespoň to nesmírně špatně sluší, když on mluví o cti národu, a ostatně máme my každý, totiž Slovan a Víd. Den., zcela jiné ponětí o cti vůbec a o cti národní zvláště. Jestli by byly mohly Národní Noviny r. 1848 způsobiti neb zdržeti povstání, o tom není a nebyla řeč, to jest otázka nyní zcela lhostejná, a nevychloubal jsem se také, že jsem já povstání zdržel: nýbrž vychloubal jsem se a cnuším se posud, že jsem v největší rozčilenosti mysli, v době, kde vláda dokázaným způsobem neměla moc zameziti i nejbezuzdnější svobodu tisku, že jsem, pravím, v této době z vlastního pudu, neohlížeje se na tupení z mnohých stran, zachoval slušnou mírnost. Jen o to se mi jednalo, že to pravda jest, a pravdou to zůstane, ano byli jsme toho času mírnější v Praze nežli sám p. Bach, nynější ministr vnitřních záležitostí ve Vídni, který převzal nyní roli našeho hlavního a nejvyššího napomínatele k mírnosti! Ironie osudu.

„Jakmile - prý, praví Víd. Den. dále - pravice na sněmu říšském v Kroměříži vystoupila ze svého důstojného postavení, již i redaktora Nár. Nov. opouštěla pevnost v mírných zásadách.“ Tuto břeře již Víd. Denník slovo mírnost, zcela v nynějším Vídeňskovládním smyslu, podle kterého jest každý mírný, kdo vládu chválí, a každý nemírný, kdo s ní není spokojen a opovažuje se míti své vlastní zásady. Důstojné postavení sněmu zase jest u Víd. Den., když sněm ve všem pány ministry poslouchá a když věří na pouhou suverenitu z Boží Milosti, neboť jak známo pravice nepohodla se strany suverenity s tehdejším ministrem, ačkoli neměla o této suverenitě jiné zásady než ty, které sám p. Bach dříve veřejně ve sněmu ve Vídni pronesl. Ovšem ale že od října 1848 a od výhry vojska nad Vídeňskými povstanci znamenitě se změnil

význam suverenity! Ovšem že jsme, vidouce již směr patrný ministerstva Schwarzenbergova, museli se chovati zcela opposičně: tím jsme ale dokonce „nenastoupili šlépěje těch, proti kterým jsme dříve bojovali“ jak praví Víd. Den. Neboť ti, proti kterým jsme bojovali a které jsme přepjatci nazývali, dělali opposici proti liberálnímu ministerstvu Doblhoffovu, kterého jsme se my zastávali: my ale jsme v opposici proti ministerstvu Schwarzenbergovu, o kterém nyní každý ví, jaké jest. V tom tedy jest přece maličký rozdíl.

„Jak velice prý podlehal (redaktor Nár. Nov.) obecnému hlasu - praví dále Víd. Den. - nejjasněji objevilo se tehdá, když po 10 květnu 1849 vystoupiv proti ztřeštěným tehdejším buřičům dosti srdnatě, hned v druhém, třetím na to čísle začal obracetí proti vládě“. Co se z toho jeví nejjasněji? Nic jiného než to, že Víd. Den. ani neví, co to jest buřič, čímž dělá jakožto orgán p. hr. Thuna špatnou čest tomuto filologickému ministru: jaké pak vzbouření učinili tito mladíci? kdo o něm co ví? buřič ale bez vzbouření jest jako nůž bez želízka a bez střemchy. Jaká ostatně nedůslednost v našem jednání? Jaké podléhání cizímu hlasu? Oněm mladíkům měli jsme za zlé, že svou nerozvážlivostí vládě dali příležitost k zavedení obleženosti v Praze, a že sami do neštěstí sebe a své rodiny lehkovážně uvalili: a není tomu tak? Vládě jsme vytýkali, že nezákonně s nimi se jedná, že se protiústavně zatýkají, že se nepostavili před přirozený a řádný soud, že užila této příležitosti jen k obmezení svobody tisku, že nebylo zapotřebí obleženosti v Praze pro udržení pokoje atd. a není to všechno pravda? Nevyznala to vláda z části sama nyní v úvodu k nejnovějším tiskovým ordonancím, které zrušili svobodný tisk periodický?

Dále mi vytýká Víd. Den., že prý jsem „jsa častěji vystříhán od vojenského velitelstva (v Praze) vždy po výstraze se zmírniv, brzy ale znovu rozvázav, slova daného nedrže sám toho dovedl, že mi byly Nár. Nov. zapovězeny; jak prý jsem také ve Vídni sliboval mírnost, čeho prý by nebylo bývalo zapotřebí, kdyby bylo předešlé moje jednání takové bývalo, jak je prý nyní světu vyličiti se snažím; že jsem Nár. Nov. vlastní svévolí připravil do zkázy, že mne vláda šetřila atd.

Takové řeči ovšem se hodí do školy pro chlapce, ne ale mezi muže vědomé sobě práv svých a povinností. Co to jest v konstitučním státu, při svobodě tisku slibovati mírnost? Učinil-li jsem co proti zákonům, proč mne nepostavili před soud a nenechali mne odsoudit dle předpisu zákonů: a neučinil-li jsem nic proti zákonům, proč mně pokoj nedali? Před zákonem nemůže býti řeč o mírnosti neb nemírnosti, nýbrž jen o právu. Ano, byl jsem co redaktor Nár. Nov. dvakrát ve Vídni prositi o povolení k dalšímu vydávání Národních Novin: ale lituji toho

velice, že jsem kdy šel do Vídně prositi a nebyl bych také šel nikdy z vlastního pudu, neboť mám jakožto Čech příliš hluboce vrytou do srdce historii národu svého. Šel jsem tam více na povzbuzení svých přátel, poněvadž oni to za dobré uznali. Poprvé jsem pořídil, po druhé jsem odešel s nepořízenou, obojíkrát ale choval jsem se tam tak, že se za to stydět nepotřebuji, a při lepší příležitosti, při lepší svobodě tisku neopomenu o tom širě promluvit. Že bych byl mohl i po druhé dobře poříditi, vědí ti páni od Víd. Den. tak dobře, jako já: ale nechtěl jsem. Že jsem slovo dané (slib mímosti) nedržel - směšná věc; orgán nynějšího ministerstva bude mne kárati z nedržení slova!! Celá zem ví, kdo nedržel a nedrží slovo. - Že jsem toho sám příčina, že Národní Noviny posud nevycházejí, to jest pravda: ano mohly by až podnes vycházeti, a ještě bych byl za to peníze dostal, a jen tvrdohlavost má byla příčinou, že se to nestalo. Za tvrdohlavost ale nikdo nemůže - celý nepatrný rozdíl byl ten, že jsem já chtěl vydávati Národní Noviny tak jak byly, a kdosi je chtěl zase vydávati sice s titulem Nár. Nov., ale s obsahem Víd. Denníka.

Přecházejte dále k nynějšímu Slovanu, praví Víd. Den. velmi deklamatorsky: „A jaké jsou zásady, jež on hlásal ve Slovanu dosavad? On nešetřil náboženství, ba ani nejposvátnější jeho city: necht' si přečte při chladné rozvaze na důvod toho epištolu tu, kde v podobě mluví o tom, co udělali biskupové atd. se zakladatelem našeho náboženství; on nešetřil zákona: račiž si jen vzpomenouti jak říkával: však my to dovedeme otočiti tak, aby zákonem na nás nemohli přikročiti: on nešetřil povinnosti ke státu: necht' vyhledá si jen ono číslo Slovana, kde za vrch politické dospělosti schvaluje, aby národ každou chvíli mohl revoluci provést; on nešetřil cizí cti: necht' si vzpomene na nepravdy a uliční posměchy, jež vrhal na muže zcela bezúhonné. A po tomto všem chce mluvit světu o své mírnosti a prorokovati vládě rakouské, že brzy přijde čas, kde ona bude prositi jeho!“ Divíme se, že tuto deklamaci proti Slovanu odbyl Víd. Den. tak příliš zkrátka, a že vynechal tolik důležitých věcí. Mohl ještě říci: On nešetřil manželství, neboť byl nepřítel reversů, chválil civilní sňatek a psal proti coelibatu kněží; on nešetřil vzdělání, neboť chtěl, aby se daly lepší platy učitelům a aby byly vyproštěny školy z poddanstva biskupského, on nešetřil Němců, neboť chtěl, aby byla opravdivá rovnoprávnost; on nešetřil jmění občanů, neboť chtěl, aby se nevybíraly daně a nedělaly dluhy bez povolení sněmu; on nešetřil svobody obecní, neboť chtěl, aby byla každá ves sama obcí pro sebe; on nešetřil rakouského císařství, neboť chtěl, aby byla foederace. Ach Bože! co toho jest ještě více, čeho nešetřil Slovan: on nešetřil ani nejsvětějšího, ani ministra Thuna, ani ministra Bacha, ani Vídeňského Denníka!!

S ostatními předhůzkami Víd. Den. byli bychom tak dalece ještě spokojeni, jenom na to si vzpomenouti nemůžeme, kde bychom byli vrhli ve Slovanu nepravdy na muže zcela bezúhonné? Snad Víd. Den. několik takových pádů ze Slovana sebraných má, učinil by nám velmi vděk, kdyby nás na ně připamatoval.

Že nám trochu špatně rozuměl Víd. Den. v některém ohledu, na tom mnoho nezáleží. Tak ku př. nemyslíme, že vláda rakouská bude kdy prositi redaktora Slovanu, aby zase vydával časopis, ačkoliv jest na světě a zvláště v Rakousích všechno možné. Praveno bylo tuším ve Slovanu, „že přijde čas, kdežto nás vláda sama bude vyzývati, abychom zase vydávali časopis“, a slovíčko „nás“ vyznamenávalo v tomto pádu tu politickou stranu, kterou Národní Noviny a Slovan zastávali, ne však osobu nynějšího redaktora. Neboť osoby pomíjejí, strany ale a národy trvají dlouho, obyčejně déle než vlády jednotlivé - a opakujeme to ještě jednou, že přijde jistě čas, kdežto tak jak jsme nyní se vším tím, co nyní ve Vídni na nás radikalismem, nemírností, fanatismem atd. jmenují, velmi dobří bychom zase byli rakouské vládě, tak jako jsme jí s tím se vším byli dobří r. 1848. Kdy tento čas přijde, netroufáme si ovšem prorokovati, že ale přijde jistě, a že naše strana, strana liberálních Slovanů až do té doby potrvá, třeba i jednotlivci již nežili: to, myslím, jest nade všechnu pochybnost, a nejen v Čechách, nýbrž i v Chorvátsku a Srbsku se v tomto ohledu stejně smýšlí.

Víd. Den. jest mezi jiným také tuším vynálezcem té theorie, dle které jsou všichni jen radikalisté, kterým opravdivá rovnoprávnost na srdci leží a kteří nenávidí libovládu. Víd. Den. velmi často mluví o konservativní straně v Čechách a chová se tak, jako by on byl orgánem této strany. Ale kde pak máš, milý Víd. Den, tu svou stranu schovanou, že ji nikde nevidíme u veřejnost vystupovati? Několik professorů pod komandem p. ministra osvěty, několik aspirantů na podobné professury, několik hierarchistů - ejhle, to je tvá celá strana. V Čechách, milý brachu! jakož i všude mezi Slovany rakouskými není a nemůže také býti posud žádná konservativní strana. My ještě nejsme tak daleko, abychom mohli konservovati, my musíme teprva dobývati, a konservativní strana mezi námi připadala by mi tak, jako člověk, který chtěje zbohatnouti ale nemaje posud ničeho, dal by si především několik hodně velikých železných truhel na peníze udělati. Že na naše politické svobody posud žádnou pokladnici nepotřebujeme, ve které bychom si je schovali a chránili, to tuším nebude nikdo upirati, a Víd. Den. sám zdá se ve svém srdci tuto pravdu uznávati, neboť mluví vzdy jenom o rovnoprávnosti a raduje se z toho, že jest již vymožena a pojištěna. Avšak i v tomto ohledu jenom slepý tvrditi může, že v Čechách je naše řeč s němčinou rovně oprávněna: ani v oboru

ministerstva osvěty nesmí se to říci. Víd. Den. myslí, že již všechno spravil, když se pustí do profesorů pražské právnické fakulty, kteří nechtěli přijmout české vypracování: tu by se mohlo říci mrvu vidíš, ale břevna nepozoruješ! Mrva jest tato nešetrnost profesorů na právnické fakultě, proti tomu břevnu, které panuje posud na našich gymnasiích a hlavních školách. Jsou hlavní školy, kdežto učitelstvo již od r. 1848 vítězně vzdoruje všem rozkazům strany uvedení češtiny co řeči vyučovací, jsou gymnasia (a sice veliká většina) kde se rovnoprávnost zcela jen pro formu odbyde, jako toho v dnešním čísle právě z Litomyšle příklad uvádíme. A to nevidí ani ministerstvo osvěty, ani jeho orgán Víd. Den.! Což teprva díme o Moravě, což díme o ostatních větvích státní správy. A v takových okolnostech chce Víd. Den., aby Čechové byli konservativní, a rovná nás, kteří liberálně-demokratické zásady a skutečnou rovnoprávnost zastáváme, ke Koldovi z Náchoda a sebe tedy nepochybně k Jiřímu Poděbradskému!. Tu přece byl jistě alespoň v Jiříkovém vidění, kdežto mohl nějakou podobnost najít mezi sebou a dobré paměti králem Jiřím z Poděbradu. Či chtěl snad Víd. Den. svému vznešenému příteli panu ministru osvěty učiniti ten kompliment, že jej přirovnal králi Jiřímu z Poděbrad? Když se již chcete, vy konservativní páni Češi! s někým historickým přirovnávat, proč ne raději s Janem biskupem litomyšlským, s Michalem de Causis, s mistrem Pálčem? -

Ale dosti toho, nastal již čas k loučení, a tato slova byla poslední, která Slovan v čas bytování svého v tomto slzavém údolí promluvil s Víd. Den. Brzy budou naše kosti srovnány k otcům - naše kosti je zase plural, a aby mu dobře bylo rozuměti doložíme, že „naše“ znamená kosti Slovana a Víd. Den. Slovan umře nepřirozenou smrtí v nejlepší síle, Víd. Den. zmrtva narozen jest; ale Slovan i po své smrti více bude míti života než Vid. Den. při svém narození. Slovanu, až skoná, budou zvoniti všude hrany a na tisíce věmých přátel bude ho litovati: tebe, milý Denníku, až uhasne tvůj kahánek, v tichosti zavezou do některé šachty vídeňské a žádný se ani nezeptá, kde jsi pochován.

Divíš se, kterak může býti člověk v krátkosti před svou smrtí v tak dobrém rozmaru? - To dělá, příteli, dobré svědomí a naděje na šťastné z mrtvých vstání.

Česká hlava stěnu prorazí! -

To jest moje naděje a víra,

O kterou se v proudu nesnází

Národ český ještě podepírá.

Čech nezoufá nikdy, v nejtěžším pohromy davu,

Spoléhá se na svou staročeskou tvrdou hlavu;
A pokladu toho, jemuž rovna svět nezná,
Měl bych odřeknout se jenom já?

K vědomosti panu místodržícímu

H. B. Pan místodržící království Českého zaslal nám nedávno napomenutí, „proto že prý směřujeme k věcem, s nimiž se nedá prý srovnati obstání toho, co dle císařského nařízení ze dne 6. července chrániti povinen jest.“ Pan svob. p. Mecséry neudal ani žádnou tu věc, ku které bychom směřovali, ani žádné z toho, co povinen jest chrániti, aneb zákon, proti kterému bychom se byli kdy provinili.

My jsme v tomto ohledu ve šťastnějších okolnostech a můžeme panu místodržícímu uvést zejména některé věci, kdežto se podřízení jeho buď na vlastní pěst neb snad i na jeho rozkaz provinili proti zákonům, kdežto neplnili toho, co plniti povinni jsou dle císařského nařízení. Ačkoli takových pádů více víme, uvedeme zde jenom prozatím nejnovější:

Jedno „císařské nařízení“ a sice § 10. základních práv zní takto. „Domovní právo jest nezrušitelné. Prohlížení obydlí a papírů, aneb zabavení jejich dovoluje se jenom v pádech a formách zákonně ustanovených.“ Tážeme se tedy, jakým zákonem se ono běhání i nočního času po bytech všech odběratelů Kutnohorských Epištol v Čechách dělo? patrně z nařízení od pana místodržícího !

Dále jest jiné „císařské nařízení“ a sice v § 40. tisk. zákona a v § 502. trest. řádu, kteréž nedovoluje konfiskovati neb zabavovati spisy již z třetí ruky a k vlastní potřebě se u občanů nalezající. - Zcela hrubým a násilným způsobem přestoupilo tyto zákony množství úředníkův a organů vládních tyto dni v Čechách, ano těm, kteří se proti jejich libovolnému protizákonnímu násilí zákonem ohražovali, hrozili vojenskou exekucí atd., ba nutili občany choditi s nimi po domech, ve kterých se nalezaly výtisky této knihy! Příkladů toho s udáním míst a osob jest mnoho již ve Slovanu tištěno.

Dne 6. srpna t. r. odeslal redaktor Slovana služebníka svého na poštu Kutnohorskou, aby ji odevzdal zapečetěný balíček. Na poště Kutnohorské nepřijal se ten balíček k zaslání, a pravilo se, že nesmí pošta nic zapečetěného od redaktora Slovana přijmouti. Kdo dal a směl dáti poště Kutnohorské tento protizákonní příkaz? Kde jest jaký zákon, který by zbavoval redaktora Slovana občanských práv a tedy práva užívati dle zákonních předpisů všude a dle libosti c. k. pošt, jako jich užívají všichni ostatní občané?

Tyto nejnovější události veřejně uvádíme jakožto libovolnosti a zjevná rušení zákonů k vědomosti panu místodržícímu v Praze, připomínajíce mu, že se dějí v zemi jeho řízení svěřené, kdežto on snad přísahati musel, že bude zem dle zákonů spravovati, a tedy povinen jest, žádné rušení zákonů nikomu netrpěti, tím méně svým vlastním orgánům.

Něco o zákonním odporu

H. B. Nejlepší a nejskvělejší příklady zákonního odporu nalezáme v dějinách anglických a několikráte již jsme ve Slovanu tyto příklady uvedli, jmenovitě jakožto hlavní vzory Hampdena a O'Connela. Zákonní odpor jest nejlepší prostředek k hájení svobod proti větší moci, k povzbuzování zmužilého ducha v národu, zákonní odpor jest první a nevyhnutelný stupeň k dosažení pravé svobody. Pokud to národ nepřivede tak daleko, aby neohroženě žádal plnění daných zákonů, a zmužile se protivil zákonními prostředky každému libovlnému a protizákonnému kroku: potud nedozrál k svobodě, nedozrál k tomu, aby si dobyl úcty u vládnoucích mocností. Jest to vlastnost bohužel skoro přirozená každé mocnosti, že hledí dále sáhati nežli jdou její meze; nenajde-li v tom odporu, zmizí zajisté brzy před ní všeliké zákony, všeliká práva, a jenom vůle její bude jediným zákonem.

Zákonní odpor a všeliké prospěchy z něho vyplývající zakládají se na tom, že v každém skoro člověku jest jistý vrozený, od Boha daný cit pro spravedlnost, pro právo. Každý nezkažený člověk rozmrzí se a naplněn bývá hořkostí, kdykoli vidí, že se někomu děje násilí a nespravedlivost, cítí ošklivost ke každému, koho vidí páchati něco násilného, nespravedlivého, něco proti úmluvám; něco proti pravdě a právu; něco proti danému slovu; člověk nezkažený cítí útrpnost s každým, komu se nezákonnitě, nespravedlivě děje. Kdykoli se tedy od vládního některého úředníka neb orgánu, komukoli něco děje proti zákonům, nemá

nikdy tuto křivdu mlčky snášeti a snad té pohodlné zásady se držeti „že proti proudu těžko plouti“, nýbrž má se vždy všemožně hájiti zákonným způsobem, třeba i z toho větší nepohodlí měl a škodlivější pro sebe následky, nežli kdyby byl utrpenou křivdu mlčky snesl. Kdyby každý každou utrpenou křivdu, každé obejití neb zrušení zákona zcela passivně a tiše snesl, nebude za krátký čas ani pocitu o zákonitosti a právu. Čím větší ale hluk v zemi způsobí každé jednotlivé zrušení zakonu, tím méněkrát se osmělí orgány vládní takový krok učiniti. Neboť každá vláda byť by se i k tomu veřejně nehlásila, přece potají velmi dobře o tom ví, že všechna moc vlastně leží v národu a že vláda jest jen zástupce, zosobnění této národní moci. Vláda každá dobře o tom ví, že kdyby proti ní bylo smýšlení celého národu, neobstojí dlouho, a proto se musí vždy varovati toho, aby celé veřejné smýšlení aneb alespoň příliš velikou část jeho neměla proti sobě. Každým krokem ale, kdežto zákony své ruší, nevyhnutelně proti sobě popuzuje vláda veřejné mínění, a čím více se tedy podobné činy vládní do všeobecné vědomosti lidu dostávají, tím více to škodí vládě. -

Na tom se zakládá ona nesmírná prospěšnost zákonného odporu, zvláště v zemích, kde konstituční a právní vláda není posud ustálena. Dobrým a rozumně vedeným zákonným odporem proti takové vládě docílí se vždy, jestli nic více alespoň toho, že si vláda nedůvěřuje tak rychle a tak všeobecně nazpátek kráčet, že přece alespoň v něčem aneb na oko zákonů šetří - veliké to již vítězství pro budoucí svobodu. Příklady toho a důkazy, že tomu tak jest vidíme všude: jsou ku př. vlády, které se proti rozličným svým provinciím zcela jinak chovají a sice tím spravedlivěji a tím šetměji, čím probuzenější jest národ, čím důrazněji jeví touhu svou po svobodě. Čím více se národ podrobuje ve všem do libovůle vlády, tím nešetněji se s ním nakládá. Pro příklady nepotřebujeme daleko choditi.

Zákonní odpor, má-li ale býti k něčemu platný, musí též míti své pravé vlastnosti. Nesmíme se snad proti takovým vládám a jejím úřadům chovati hrubě, lehkovážně, urážlivě, náruživě atd., nesmíme v ničem si sami dovolovati přestoupení sebe špatnějších zákonů: nýbrž musí se vždy s největší chladnokrevností, s všemožnou vážností a úctou, ale také s všemožnou pevností a neústupností, kde zákon jest na naší straně, pokračovati. Zákonní odpor nemůže také sáhati až za násilí, to jest, když vláda neb její orgánové třeba v protizákonní věci, násilí hmotného proti komu užívají, nemá již zákonní odpor jeho jíti až zas k násilí, aby snad svou mocí tělesnou hájil své právo: nýbrž kde síla a hmotná moc nastala, tam přestal již zákonní odpor.

Ale zanedbávati svého práva, nehlásiti se, kde se nám bezpráví děje, mlčenlivě snášeti každou libovůli: to není důstojné pro řádného občana, jenž povědom sobě býti má, že není otrok v některém východně-asiatském pašalíku, nýbrž svobodný obyvatel zemí, které řízeny býti mají jen podle práva, a nic dle libosti jednotlivců.

Není tedy dobře mysliti: „Což bych docílil, kdybych se dále hlásil, co bych přemohl, co mi to bude platno“ atd. Kdybys nic nedocílil právě v té věci, o kterou se jedná, přece alespoň jistě docílíš toho, že toto bezpráví, které se ti stalo, více povyku a hluku nadělá, více k všeobecné vědomosti přijde, docílíš toho, že tak snadně se zase nic podobného nestane, neb alespoň že se tak rychle pokračovati nebude na cestě bezpráví. A tím již dosti jest docíleno.

Pozorovatel politický

H. B. Itálie zvracuje nyní zas především na sebe pozornost, a vidíme tam všude vařiti se nespokojenost a vášně politické. V Neapoli král surovým způsobem již nyní trestati dává všechny ty, kteří v roce 1848 co přátelé svobody se ukázali, 20 let těžkého žaláře jest tam trest skoro již obyčejný. Může se říci, že v Neapoli jest královská strana nejmírnější a nejzdravější, a že se beze všelikých ohledů na možné změny tyranicky mstí národní straně italské. Tato zase jsouc v Neapoli až na krev pronásledována, při zavedeném úplném absolutismu přece potají v sobě chová nejzarytější necht proti králi a celé jeho straně. - V římsko-papežských zemích nestojí věci o mnoho jinak; strana hierarcho-absolutistická, která tam nyní panuje, chová se proti národní straně sice o něco mírněji než vláda neapolská; při tom ale již dle starého obyčeje chytá se zas vláda papežská opět všelikých bývalých svých slabostí a patmě chce zas uváděti ve všem minulou svou „patriarchálnost“. Posádka francouzská vadí také nesmírně papežské vládě, dílem proto, že tam vojsko francouzské nerozšiřuje právě příliš „patriarchální“ a pánům kardinálům oddané smýšlení, dílem také a nejvíce ze strachu před rokem 1852. - Jak se děje v Lombardsku a Benátsku pod rakouskou vládou, víme dostatečně; samy vládní noviny naše, které se přece nerady přiznají, říkají, že ve Vlaších jest většina proti vládě. Jaká to musí býti většina, může si každý pomysli. V rakouské Itálii také rozdrážděnost politická dosáhla již největšího stupně, neboť sáhla až k úkladným vraždám politickým, načež se odpovědělo z vládní strany obnovením všeoh přisností obležení a hned na to také politickou popravou! Nejinak děje se v menších zemích,

všude očekává se brzké povstání. Jenom Sardinsko drží se pevně liberálních zásad, král mladý sardinský na vzdor nepřizní mnohých vlád nechce přece nic dáti na jejich přimlouvání a nechce se v ničem uchýliti od cesty upřímně konstituční.

- Co také všechno do oboru pečlivosti žendarmerie a slavn. podkrajských úřadů připadá! Jak málo mají práce, že si mohou i podobných malicherností i - čepic všimati! V Nymburce již celý týden prázdnin chodil jistý student v červeném fezu, aniž by to bylo komu napadlo jej zadržeti. Tu najednou četník na ulici ho zachytil, aby čapku sundal. On na to, že ukáže zákon, dle něhož může krom obležených měst fez nositi - načež se s ním ihned do příbytku četníkovy odebrati musel. Tam se ho strážmistr velmi hrubě tázal, proč onoho četníka na místě neuposlechl? - Jeho odpověď byla tatáž jako prvé, totiž že mu není zákon povědom, dle něhož by v Nymburku jaká čapka zapovězena býti mohla. Po autokraticku odpoví mu na to strážmistr: že mu to ale četník poručil, a že jej každý musí poslechnouti. ¹

I táže se znova studující, zda-li tedy v Nymburku neplatí zákon? - Rozdurděn na to strážmistr, dal jej zkrátka - zavřít. Brzo jej vedli do podkrajského úřadu², kdežto mu fez vzali, s tím doložením, aby až z prázdnin půjde, opět si proň přišel.

Tu tedy vidíme opět příklad malý staré policejní nenapravitelnosti, kdežto orgány vládní více si všímají maličností: čepic, pentliček atd. nežli mnohých svých velmi potřebných a důležitých povinností. Nejhlavnější ale při tom jest ono libovolné nakládání s lidmi: dle jakého zákona, dle jaké instrukce jest podkrajsství sklad feriální na čepice pro studenty? Dle jakého zákona stíhá žendarmerie na ulici pokojné lidi jen pro oblek? Dle jakého zákona vodí žendarmerie vězny své na podkrajsství místo k soudu? Dle jakého zákona míchá se správní úřad podkrajsství do soudních věcí? - Na to všechno by byla těžká odpověď. Nezáleží nám pranic na věci samé, ale záleží nám na zákonitosti: mohou-li úřadové zde libovolně jednat, učiní to jistě také v důležitějších věcech. Vidíme leckde snažení, veslovati poznenáhla zase k onomu blaženému patriarchálnímu životu, kde mohl úřad a každý vládní orgán dělati s občanstvem všechno, co se mu právě zalíbilo a uzdalo.

- Generál Dembinski, známý velitel v uherské revoluci, byl nedávno v Londýně. Byl též na návštěvě u lorda Palmerstona a vyslovil mu své mínění o nynějším stavu Turecka, jakož i žádosti a naděje slovanských národů. - Jest to důležitá věc, aby v Angličanech a ve Francouzích známy byly záležitosti Slovanů, a aby tamější národy a vlády měli o stavu našich záležitostí pravé ponětí. Dříve tam málo kdo vědel co o nás, a co se vědělo, bylo obycejně

nepravdivé, pocházející z pramene nám nepřátelského a tudý nám škodlivé v mínění těchto národů. Angličané a Francouzi budou jistě časem svým rozhodovati osud celé Evropy, a nemůže býti žádnému slabšímu národu lhostejno, jak se v Angličanech a ve Francouzích o něm smýšlí. V nejnovějších časech přivedli jsme to ovšem tak daleko, že se zvláště v anglických novinách dobré a v našem smyslu psané články vyskytovaly, a také ve Francouzích počíná již sein tam proskakovati pravé mínění o Slovanstvu, ačkoliv emigrace maďarská a polská mnoho v tom uškodila.

- „Nynější zákon obecní má mnoho nedůstatků žádajících brzké opravy“, tak počíná zase Lloyd jeden svůj článek. Víme ale již dávno, co jsou nedůstatky a opravy u Lloyda. Také my víme o velmi mnohých nedůstatcích obecního zákona, ale víme spolu, že všechny ty nedůstatky opět uvedeny budou. Co nejdříve alespoň čekáme již zase ono vynucené spojování mnohých vesnic a ono oktrojování „představených“ a obecních písařů.

- Jeden takový opravovatel obecního zákona v Lloydu z Moravy pod názvem „Obrácený svět“, nazývá šlechtu podle nynějšího zákona obecního „druh paria“ a volá: „Pair rakouský, který byl dnes ode svého představeného (purkmistra) zavřen, zejtra při vojenském losování se svým pastuchou do jednoho hrnce hmatá, a pozejtří blízko trůnu v první komoře mluví o záležitostech říše: toť by přec byl absurdní výjev.“ Dle toho příkladu by se mohlo také říci, že to jest absurdní, když šlechtic to samé povětrí dýchá, co pastucha! Či ztratí tím někdo, jenž o záležitosti říše v první, v druhé aneb v kterékoli komoře mluví, něco rozumu, když musí do té samé losovací urny sahat, do které také jeho kočí sáhati povinen, zkrátka jest to nectné býti v právech roveň všem jiným?

- „Const. Blatt“ přinaší zprávu, že prý již zcela jisto jest, že bývalá „Presse“ opět vycházeti bude, povolení alespoň že již dostala. Ostatní vídeňské časopisy se o tom sice nezmiňují, ale tolik jest jisto, že jestli „Presse“ dostane povolení opět vycházeti, nebude to jistě bývalá „Presse“, nýbrž zcela jiná.

Poznámky

1 Podivná to velmi zásada, která se leckde v žendarmerii počíná ujímati, jako by každý musel všechno udělati, co mu žendarm poroučí. Tuť by nebylo zapotřebí žádných zákonů, žádných úřadů, žádných soudů, a jen žendarmerie by sama vládla. Jestli tomu tak, že žendarm smí všechno poroučeti, a že každý jest povinen hned uposlechnout každému rozkazu žendarma,

tů by mohl také ku př. někomu poručiti, aby 100 zl. stř. hned složil. Jestli pak by i v tom pádu byl každý povinen k slepé poslušnosti?

2 Jaká to divná procedura, že podkrajství se smí míchat do soudních věcí!

Konec!

Č. 6382.

Panu redaktoru Karlu Havlíčkovi v Kutných Horách.

Z posledních sešitků časopisu „Slovana“ č. 53 - 56 vidím, že připomenutí mé ode dne 20. min. měsíce zůstalo bez účinku. Opětuji tedy výstrahu, jižto jsem Vám dle § 1. císařského nařízení od 6. min. m. dal, s tím doložením, že nebudete- li jí šetřiti, vydávání toho listu zastavím. V Praze, dne 9. srpna 1851.

Místodržící: Mecséry.

H. B. V Kutné Hoře, dne 11. srpna 1851.

z předcházejícího úředního přípisu čtenářstvo pozoruje, zaslal pan místodržící svob. pan Mecséry redaktoru „Slovana“ druhé napomenutí, s kterým si opět hodně pospíšil, a které nám dnešního dne skrze podkrajský úřad Kutnohorský doručeno bylo. Dle císařského nařízení od 6. července t. r., k tomu účelu schválně vydaného, může tedy po této dvojí výstraze pan místodržící „Slovana“ tak zapovědít, jako vojenský komandant v obležení, a není také žádná pochybnost, že by to co nejdřív učinil. Vždyť by si pak přece páni ministři toto nové nařízení nebyli nadarmo udělali!

Avšak této radosti nikomu jinému dopřáti nehodláme, aby „Slovana“ zapověditi mohl: pročez sobě sami nyní zapovídáme „Slovana“ a toto číslo budiž poslední jeho číslo. Dvakrát již zapověděli „Národní Noviny“, po třetí aspoň ať se jim toho nedostane a „Slovana“ ať jest čist všech zákazův a ať se raději co přítel práva sám vyhne libovolnosti z cesty! Hned jak vyšlo ono pověstné nařízení od 6. července t. r., jímžto se vlastně obleženost tisku na celé mocnárství rozšířila, a jehožto příliš zřejmý úmysl proti „Slovanu“ jsme nejen my sami, nýbrž i mnozí jiní poznali, umínili jsme si, zachovati se tak, jak se to nyní stane: totiž vyčkati až do druhého napomenutí pana místodržícího, pak ale hned přestati a nečekati až na formální

zákaz. Vlastní zákaz „Slovana“ jest již ono nařízení od 6. července a nemůže nám tedy mnoho záležeti na tom ještě několik těch dní života beztoho napolo podkopaného sobě ušetřiti, než by následoval po druhém napomenutí skutečný zákaz.

Mnohý snad bude se mrzeti, že přestane vycházeti skoro již poslední neodvislý časopis český, a mnohý bude snad mysliti, že bychom snad přece byli lépe učinili, podrobíce se zcela nynějším okolnostem a autokratické vůli vlády nyní v této chvíli všemohoucí, aby alespoň se psalo jak se dá psáti, že jest lepší něco než nic, jak se obyčejně říkává. Tem ale odpověditi musíme, že toto přísloví: „Lepší něco než nic!“ nehodí se na naše okolnosti: přijde na to, jestli nyní tak jak věci stojí není zaniknutí všelikých liberálních a samostatných časopisů víc, než kdyby přec některý dale ještě živořil. To slovo také něco musí platit na váhách našeho času, že nynější rakouská vláda, nazývající sebe sama konstituční, netrpí ani časopis, který beze všech přepjatostí hlásí se jen k zásadám ustavičného pokojného pokroku, práva a zákonitosti! Co se ostatně často již řečené mírnosti týče, řekli jsme již a opětuje nyní, že právě ti, kteří ustavičně o ní mluví, sami žádnou mírnost neznají, a že ta mírnost, kterou oni vlastně chtějí, žádných mezí nemá, že to, co dnes jim sluje mírné, již zítra by slulo radikalismem, kdyby nebylo nic jiného: a pročež bláhovec každý, kdo myslí, že se tak dovede zmírniti, aby se jim zalíbil. Jediné, co žádají, jest podrobiti se ve všem jejich vůli a moci, a kdo to neučiní neb, učiniti nemůže, marná naděje jeho přijíti kdy do milosti.

Zkrátka řečeno, dráha časopisectví politického, volného a skutečně liberálního, dráha časopisectví neodvisle národního jest v této době u nás v Rakousích alespoň na čas zavřena, a kde vládne pouhá moc, která sobě sama dle libosti a pro každodenní potřebu zákony dělá, tam přestalo býti možné opoziční časopisectvo. Lépe tedy opustiti docela tuto cestu.

Avšak tím ještě není ukončena naše činnost, činnost národu bažícímu po uznání, po zákonité volnosti, hlásícího se o své spravedlivé dědictví, nenávidícího všelikou libovolnost. Před rokem 1848 neměli jsme přece též žádného samostatného volného časopisu, a přece jsme dovedli býti činnými, dovedli jsme kus po kusu svých přirozených práv sobě nazpět dobývati z ruky té, která nám je odňala, dovedli jsme navzdor všem protivenstvím krok po kroku docházeti k větší mohutnosti, k většímu uznání. Jestli jsme ale před rokem 1848 co strana slabá, ve světě skoro na prsty se počítající s takovými prostředky a v tehdejších okolnostech tolik dovedli: proč bychom nedovedli nyní více s lepšími prostředky, v lepších okolnostech, nyní, kdežto naše strana již v několika příznivých letech vzrostla tak, že se nedá spočítati!? Varujme se jen té promrzlosti, která tak snadně se zmocní člověka, když několikrát bez

prospěchu se byl namáhal, promrzelosti, která tak lehce vším praští a v mrzuté nečinnosti si hová, promrzelosti, kterou právě nejvíce chtí vzbuditi všichni nenávidící pravou svobodu národů. Všude pozorujeme jejich snahu ustavičným stíháním, poznenáhlým, ale jistým smrtícím uskřipováním promrzeti každého, kdo jest jiného mínění nežli oni, aby tak konečně utuchla všechna činnost strany liberální, všechna jiskra budoucího pokroku. Nečínme jim po vůli, nedejme se promrzeti!

Jest tisícero cest, na kterých můžeme působiti a přispívati ke konečnému vítězství našich zásad, k vítězství strany národní, každá dobrá česká kniha, každý dobře sepsaný článek, jednající o čemkoliv užitečném, každé zlepšení v průmyslu, hospodářství atd., které třeba jen jednotlivec z nás sám u sebe provede, získání každého jednotlivého člověka pro naše pravdivé zásady, každá nová vědomost a zkušenost, kterou některý z nás z ciziny domů přinese, každý dobrý skutek, který v okolí svém kdo učiníme atd. atd.: všecko to sesílí nás, každá taková věc jest hřebík do truhly absolutismu, jest stupeň jeden ke konečnému vítězství národní strany. Kdo jen poněkud zná historii a běh tohoto světa, ten jistě ví, že žádná politická strana, žádný národ nemůže jinak ke konečnému vítězství přijíti, nežli skrze svou vlastní vnitřní sílu, skrze tu váhu, kterou si dříve sám dobyl, pročež každý pracuje nejlépe k lepší svobodě národu, který pomáhá rozmnožovati jeho vnitřní sílu. Vnitřní síla národu ale záleží v jeho vzdělanosti, mohovitosti, přičinlivosti, mravnosti a zachovalosti, a každý, který se o rozmnožení těchto vlastností u svého národu stará, přispívá nejlépe k budoucí svobodě. To tedy číňme každý ve své domácnosti, ve svém okolí, a žádná moc nemůže nám toho zameziti.

Náš nynější čas jest doba přechodu buď k velikým událostem nebo zas ke starému běhu. V několika nejbližších letech bude již rozhodnuto, na kterou z těchto dvou stran se záležitosti Evropy obrátí. Nastane-li opět restaurace předbřeznových 1848 okolností, pak ovšem potrvá snad zas několik desítek let. Avšak již od dneška za rok bude hlavní věc rozhodnuta, totiž volbou presidenta francouzské republiky. Bude-li tam vyvolen pravý republikán, pak myslím že všude v Evropě, vyjmouc Rusko, jest konstituční vláda pojištěna. Nyní mnohé vlády jen na toto rozhodnutí ve Francouzích čekají, a do té doby nechť se zcela upřímně se svým pravým úmyslem vyradí, a ačkoliv všude dle možnosti udušují liberální strany a zcela libovolně vladaří, přece se ještě neosmělili slíbenou konstituci i z papíru vymazati. Bude-li vyvolen liberální president ve Francouzích, který se nedá jako Ludvík Napoleon reakci za nástroj užívati, pak sí tím méně troufati budou zjevně a výslovně zrušiti ústavu, a poněvadž již nemožno bude, zase nové 4 roky (na 4 roky se volí hlava francouzské republiky) chovati se

tak neurčitě jako posud, nepochybně se bude muset alespoň začít úvod jakékoli konstituce do života.

U nás to dojde brzy zase tam, že pomínou mezi námi všeliké rozdíly v politickém smýšlení a že budou všichni věrní Čechové spojeni zase v jednu národní stranu tak jako to bylo před rokem 1848, a jako to již bývalo kolikráte v Čechách za starších dob. Název národní strana sluší nám také ze všech jiných nejlépe a ten budiž nyní zase naše společná korouhev, heslo, pod kterým si nejlépe rozumíme.

Pochopitelno jest zajisté, že redaktor „Slovana“ s dosti trpkým citem opouští svou dosavadní činnost, které se byl již více let výhradně věnoval, docíliv na ní jistě pranepatrných výsledků; hlavní jeho účel byl až posavad: připravovati poznenáhla v národu našem ono smýšlení, bez ktereho nelze dojítí svobody, a setrval tak dlouho, pokud možná bylo, nedbaje mnoho na všeliká příkoří. Nyní se tedy obrátí k jiné literární činnosti, a pokusí se na jiném poli naši posud chudé literatury brousiti svoje síly. Když vláda naše nechtěla snésti a trpěti naši rozumnou a zákonitou opposici, když nechtěla slyšeti důvody a zacpala raději násilím pramen, z kterého se prýštily: dobře tedy, umlkněme a uvidíme, jak jí záživné bude to hrobové ticho všech její národů, ku kterému je odsoudila.

Říkává se obyčejně o vládách: „že se nic nenaučili a nic nezapomněli“: národům se ale musí radit, aby hleděli mnoho se naučit a na nic nezapomenout!